inches

centimeters

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 (A)	12	13	14	15
L*	39.12	65.43	49.87	44.26	55.56	70.82	63.51	39.92	52.24	97.06	92.02	87.34	82.14	72.06	62.15
a*	13.24	18.11	-4.34	-13.80	9.82	-33.43	34.26	11.81	48.55	-0.40	-0.60	-0.75	-1.06	-1.19	-1.07
b*	15.07	18.72	-22.29	22.85	-24.49	-0.35	59.60	-46.07	18.51	1.13	0.23	0.21	0.43	0.28	0.19
Density										0.04	0.09	0.15	0.22	0.36	0.51

	16 (M)	17	18 (B)	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
L*	49.25	38.62	28.86	16.19	8.29	3.44	31.41	72.46	72.95	29.37	54.91	43.96	82.74	52.79	50.87
a*	-0.16	-0.18	0.54	-0.05	-0.81	-0.23	20.98	-24.45	16.83	13.06	-38.91	52.00	3.45	50.88	-27.17
b*	0.01	-0.04	0.60	0.73	0.19	0.49	-19.43	55.93	68.80	-49.49	30.77	30.01	81.29	-12.72	-29.46
Density	0.75	0.98	1.24	1.67	2.04	2.42									

D50 Illuminant, 2 degree observer

Density ⟶

Golden Thread

Colors by Munsell Color Services Lab

Don Williams

[illegible]

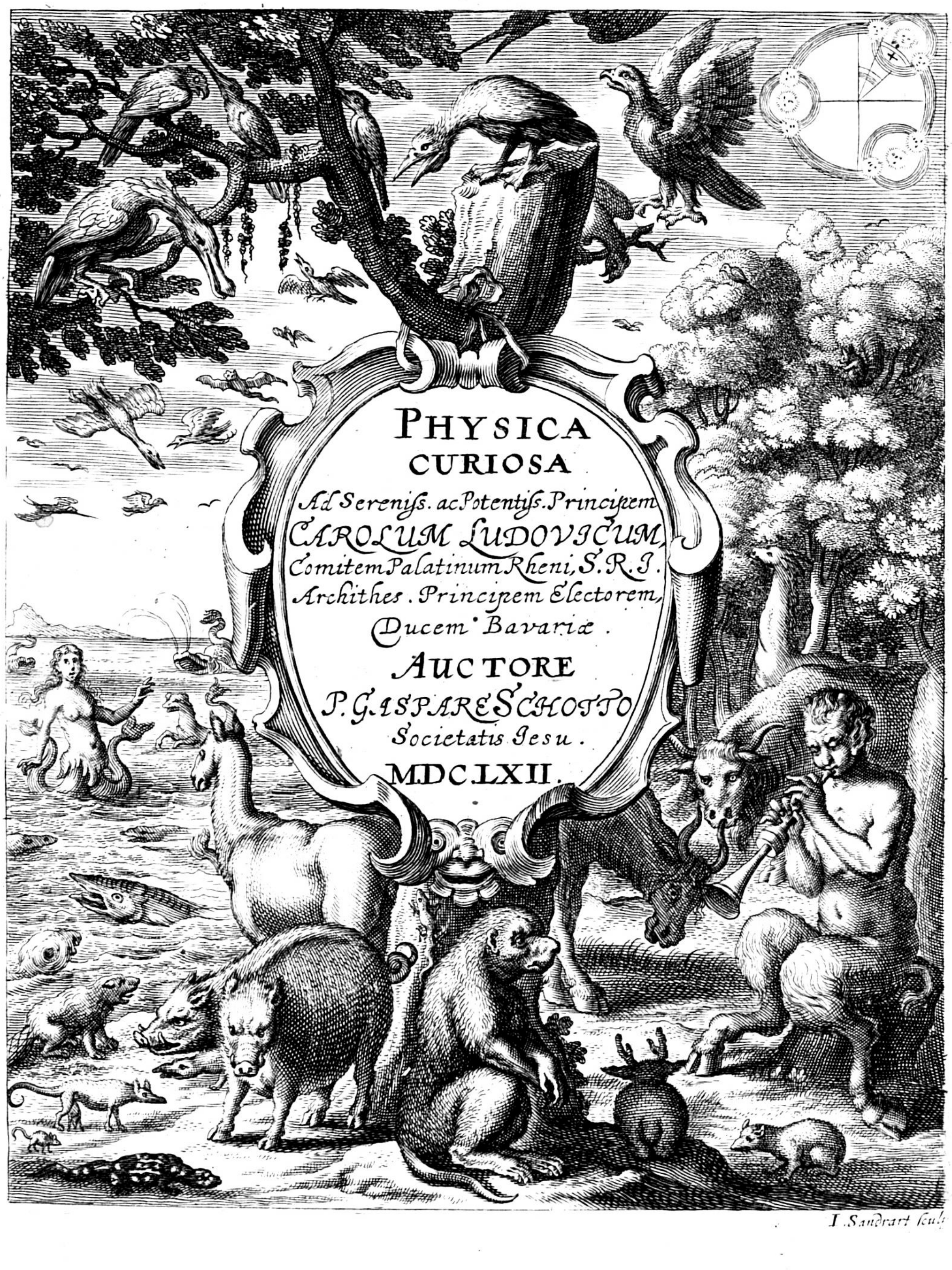
2 vols.

IV K. 10 1-2

21054

P. GASPARIS SCHOTTI
E SOCIETATE JESU
PHYSICA
CURIOSA,
SIVE
MIRABILIA
NATURÆ ET ARTIS.

I. Sandrart ſculp.

P. GASPARIS SCHOTTI
REGIS CURIANI E SOCIETATE JESU,

Olim in Panormitano Siciliæ, nunc in Herbipolitano Franconiæ Gymnaſio ejusdem SOCIETATIS JESU Matheſeos Profeſſoris,

PHYSICA CURIOSA,
SIVE
MIRABILIA NATURÆ ET ARTIS
LIBRIS XII. COMPREHENSA,

Quibus pleraq;, quæ de Angelis, Dæmonibus, Hominibus, Spectris, Energumenis, Monſtris, Portentis, Animalibus, Meteoris, &c. rara, arcana, curioſaq; circumferuntur, ad Veritatis trutinam expenduntur, Variis ex Hiſtoria ac Philoſophia petitis diſquiſitionibus excutiuntur, & innumeris exemplis illuſtrantur.

AD SERENISSIMUM AC POTENTISSIMUM PRINCIPEM

CAROLUM LUDOVICUM, S. R. I. ELECTOREM, &c.

Cum figuris æri inciſis, & Privilegio.

HERBIPOLI,

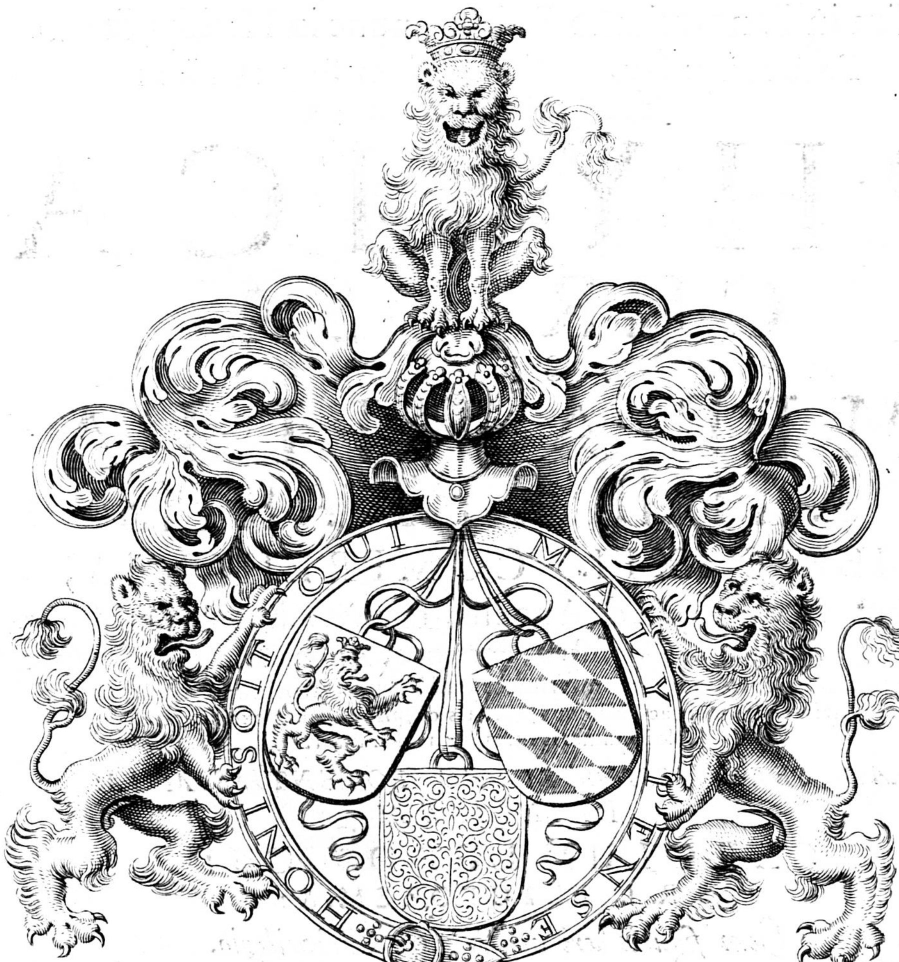
Sumptibus JOHANNIS ANDREÆ ENDTERI & WOLFFGANGI Jun. Hæredum.

Excudebat *JOBUS HERTZ Typographus Herbipol.*

Anno M. DC. LXII.

Proſtant Norimbergæ apud dictos Endteros.

389 0838
[1662]
Axb 32

HONI SOIT QUI MAL Y
ENSE

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

D. CAROLO LUDOVICO,

COMITI PALATINO RHENI,

SAC. ROM. IMPERII ARCHITHESAURARIO, ET PRINCIPI ELECTORI, DUCI BAVARIÆ,

Domino meo clementiſsimo.

SERENISSIME AC POTENTISSIME PRINCEPS. Carolum Magnum ferunt, cùm devictis hoſtibus Provincias pacâſset, nihil habuiſse antiquius, quàm ad extruendas Ecclesias,

cleſias,

cleſias, inſtituendasque Scholas & Academias, locupletibus inſtructas Bibliothecis, animum adjicere. Eodem Auguſtiſsimo Imperatore in Galliis degente, duo ex Scotia doctiſsimi Viri, Monachorum inſtitutum profeſsi, Britannorum Mercatorum onerariis advecti, ad Galliæ oras appulerunt. Negotiatoribus merces ſuas impensè dilaudantibus, & magno quæſtu divendentibus, cœperunt & ipſi valentiſsimè clamare, ut ſi quis avidus ſcientiæ eſset, ad ſe accederet; vęnalem eſse. Quę cùm ſępiùs iterarent, non effugerunt ſuſpicionem emotę mentis, potiusque videbantur ipſi elleboro indigere, quàm alii ſapientiâ. Res tamen ad Cæſaris ve-

nit au-

nit aures. Accerſiti ergo, ac de venali ſapientia & pretio interrogati, affirmârunt conſtanter, penes ſe omnino theſaurum illum eſſe, ſeq; inæſtimabiles illas opes perexiguo pretio addicturos; tria duntaxat ſibi ad id neceſſaria eſſe, locum opportunum, animos ingenioſos, Victus ac veſtitus ſubſidia; his habitis velle ſe gratuitam operam ſtrenuè impendere omnibus ſapientiæ Candidatis, nec aliud minerval poſtulare, quàm ut ſtudium licitantium par eſſet Voluntati gratuitò addicentium; ſapientiam accipere, emptæ pretium fore. Gaviſus eſt magnoperè Imperator cognitâ utriusq; ingenuâ ac liberali voluntate, & illius, quam reipſa ſecum ha-

bebant, ſublimis ſapientiæ mercibus. Peramanter igitur atque honorificè utrumque excepit, alterum'q; Ticinenſi Academiæ inſtituendæ præfecit, alterum Lutetiæ Pariſiorum retinuit, ephebium quoddam nobilium Adoleſcentum curaturum.

Auguſtiſsimum hunc Principem SERENISSIMOS AC POTENTISSIMOS Palatinæ Electoralis Familiæ PRINCIPES ab omni jam ævo imitari ſolitos, Mundo notum eſt univerſo. Teſtatur id (ſi alia deeſſent) celeberrima Heydelbergenſis Academia, in Electorali Urbe, ante annos prope trecentos, ab immortalis memoriæ Principe RUPERTO Seniore inſtituta primùm, atque dotata, ac dein-

de ab

de ab aliis ejusdem Familiæ Principibus, SERENISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ anteceſſoribus, adeò aucta atque illuſtrata, ut ampliſsimis privilegiis, largiſsimis ſtipendiis, eruditiſsimis ſcientiarum Antiſtitibus, Scholaſticorum frequentiâ, omnibus denique nobilium Academiarum ornamentis ac prærogativis, vel cum nobiliſsimis Germaniæ Lyceis certaret. Teſtatur & nobiliſsima, totoq; orbe celebratiſsima Bibliotheca Palatina, ab iisdem Anteceſſoribus, eâdem in Urbe, eâdem'que munificentiâ erecta, ac tot linguarum omnium libris quà manu exaratis, quà typo excuſis exornata, ut vel ſola ad alias plurimas easq; ampliſsimas Biblio-

thecas non modò exornandas, ſed adimplendas quoque ſufficeret.

Nec ab horum glorioſis Veſtigiis deviat SERENISSIMA CELSITUDO VESTRA. Cùm enim utraque, Academia dico, & Bibliotheca ſuperiorum annorum furore bellico, qui totam Germaniam noſtram involverat, disjecta ac diſſipata fuiſſet, communi correpta infortunio; SERENISSIMA CELSITUDO VESTRA ingenti auſu, regiàq; munificentiâ, difficillimis licèt temporibus, reſtaurare aggreſſa eſt ambas, magna omnium admiratione, & ingenti patriæ utilitate; certè non minore, quàm ſi Urbes mœnibus, munimenta propugnaculis, & armamentaria Martiis communiret

instru-

inſtrumentis. Sunt etenim Academiæ & Bibliothecæ Medica animarum officina, ut Oſimanduas Ægypti Rex appellabat; ſunt Pharmacum immortalitatis, ut Hermes vocabat Triſmegiſtus; ſunt ſapientiæ Emporium, ut Themiſtius ajebat. Sunt eædem togatæ militiæ Armamentarium, Palæſtra ſcientiarum, ingeniorum Gymnaſium, Curia ſapientum, auraria & gemmaria verarum divitiarum Fodina. Meritò igitur SERENISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ heroicos in tanto molimine conatus, in reſtituendis Academiæ privilegiis priſtinis liberalitatem, in accerſendis undique Facultatum omnium Profeſſoribus doctiſsimis munificentiam, in

comparandis magno ſumptu per Italiam, Galliam, Germaniamq́; Utramq́; libris ſedulitatem, miratur & laudat ſæculum noſtrum, & ſeri mirabuntur ac laudabunt Nepotes. Gemmea erant ſæcula, quando Philippus & Alexander Macedones, Ptolemæus Philadelphus, Cæſar Julius, Octavianus Auguſtus, Magnus Conſtantinus, Magnus Theodoſius, Carolus Magnus, Philippus Prudens, aliique litterarum Fautores Principes, Academiarum excitandarum, Bibliothecarum condendarum, comparandorum librorum ſtudioſiſſimi imperabant: gemmea redirent, ſi eundem animum & conatum noſtri ævi Principibus, quem SERENISSI-

MÆ CELSITUDINI VESTRÆ, cœlum afflaret.

At quorſum hæc? ut mihimet ipſe animos addam, majori fiduciâ ad SERENISSIMAM CELSITUDINEM VESTRAM licentiore hac epiſtolâ accedendi, & Curioſam Phyſicam novitiâ fœturâ nuper conceptam, & glorioſiſsimo tanti PRINCIPIS nomini inſcriptam, offerendi. Si enim fuêre Palatinæ Electoralis Familiæ Principes ab omni ævo artium ac ſcientiarum Amatores eximii, litterarumq; ac Litteratorum munificentiſsimi Fautores; Si CELSITUDO VESTRA SERENISSIMA eorundem calcat veſtigia tantò glorioſiùs, quantò in difficiliora incidimus tempora; ſpem meritò concipio

acceſſum haud difficulter obtinendi. Auget ſpem humanitas illa, quâ CELSITUDO VESTRA SERENISSIMA alia mea opuſcula antehac humiliter oblata clementiſsimè acceptare, & liberalitas, quâ ſtudia mea benigniſsimè promovere eſt dignata. Unum absterret, quod indigna res eſt, quam Tanti PRINCIPIS Magnitudini nuncupo. Sed ſi dignum munus Tanto Faſtigio offerendum, nec mihi, nec fortaſſe aliis acceſſus foret tentandus. Quis enim, quod PRINCIPEM in celſo loco poſitum, ſummo ingenio, acri judicio præditum, omnigenâ inſuper eruditione ornatum decet, inveniat?

Si tamen conveniens Tali PRINCIPI quæritur argumentum; hoc quod verſo, CELSITUDINEM VESTRAM SERENISSIMAM Patronum deſiderat, ac Mecænatem, ſi modò pennam nactum eſſet feliciorem. Semper Magnorum Principum curæ fuit, naturalium rerum ſtudium aut excolere ſeipſis, aut ab aliis excolendum procurare. Magnus Alexander Diſciplinæ Ariſtotelis, qui jam tum Naturæ ſecretarius audiebat, à Patre Philippo traditus, adeò cùm in in aliarum rerum naturalium, tum præcipuè in animalium cognitionem fuit propenſus, ut vix alia ejus major liberalitas, quàm in Pręceptorem ad condendam animalium hiſtoriam, ce-

lebretur: octingenta quippe Talenta contulit, & inſuper aliquot ei millia hominum, quos venatus, piſcatus, & aucupium delectabat, parere juſsit, nè quid uſpiam gentium eſſet, quod ignoraret. Idem Alexander aureos torques, nomine ſuo inſcriptos, cervis addebat, ac dimittebat, quò poſteris aliquando de diuturnitate vitæ illorum conſtaret. Fridericus II. Imperator, Latinè & Græcè apprimè doctus, & Philologiæ ſtudio incenſus, libros Ariſtotelis omnes, univerſamq; Philoſophiæ ſupellectilem ex Græco atq; Arabico vertendam curavit, & Academiis legendam obtulit. Hic idem Alexandrum imitatus, Lucio piſci annulum ex ære Cyprio, Græcis litteris

inſcri-

inſcriptum, ac ſuo nomine, reíq; geſtæ tempore notatum circumligavit, & ſtagno prope Heilprunam impoſuit. Æolus, qui Liparenſibus imperitabat, ventorum Rex audiit, quòd eorum noſſet cauſas, naturam, & ortum. Ergamenus Rex Æthiopum Philologiæ deditus fuit. Ægyptiorum Reges ex bellacibus deſignati, in Sacerdotum, hoc eſt, illius temporis ac loci Philoſophorum Collegium allegabantur, ut in Philoſophiæ conſortium venirent. Eorundem Rex Hermes Mercurius Triſmegiſti nomen obtinuit, quòd maximus Rex, maximus Sacerdos, maximus eſſet Philoſophus. Lyſimachus Thraciæ Rex, militari gloriâ & ingenii laude clarus, Philo-

ſophiæ addiſcendæ ergò Calliſthenem audiit. Marcus Antoninus Imperator Oppiani poëma de animalibus adeò æſtimavit, ut pro ſingulis verſibus ſingulos numerarit aureos. Plinius Naturalis Hiſtoriæ Conditor Veſpaſiano, Ælianus Hiſtoriæ Animalium Scriptor Nervæ & Adriano Imperatoribus, cari ac familiares fuerunt. Dionyſius, Syracuſanorum in Sicilia Tyrannus, Platonem Philoſophum honore eximio excepit, & tanquam magno bono imperium ſuum eſſet auctum, Diis ſacrificavit. Salomon (quem primum nominare debueram) de omni natura à Cedro Libani usque ad hyſſopum diſſeruit.

Omitto alios, & concludo, Reges ac Principes, quibus volupe erat ſceptri onus levitate calami recreare, & gubernandi moleſtias librorum tractatione temperare, nullo alio ſtudio ita occupatos, nec tantâ morâ, tantóq; ardore, ut rerum naturalium inquiſitione. Si Regum ergo ac Principum eſt, quod dixi, ſtudium, nec illorum Majeſtati ac Magnitudini inconveniens, quod hoc opere verſo, argumentum: offerre illud, tametſi rude & incultum, audeo, quia ſplendorem non dare, ſed accipere à SERENISSIMA CELSITUDINE VESTRA geſtit. Accipiet ſi glorioſiſsimum Nomen ſuum fronti affixum non refigat.

Vale Magne Princeps quàm diutiſſimè DEO, Imperio, Patriæ, & Bonis omnibus. Ita Vovebam Herbipoli Kal. Jan. Anni à Chriſto nato M. DC. LXII.

SERENISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ

Devotus Servus

Caſparus Schott,
Societatis JESU.

FACUL.

FACULTAS
R. P. Provincialis Societatis JESU per Rheni ſuperioris Provinciam Auctori facta.

RICQUINUS GÖLTGENS
Provincialis Societatis Jeſu Rheni ſuperioris.

CUm Phyſicam Curioſam, compoſitam à P. Caſparo Schott noſtræ Societatis Sacerdote, tres ejusdem Societatis Sacerdotes, quibus id commiſſum fuit, recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint; facultate nobis ab Admodum Reverendo Patre N. Gosvvino Nickel Præpoſito Generali communicatâ concedimus, ut eadem typis mandetur. In cujus rei fidem has litteras manu noſtrâ ſubſcriptas, & Sigillo noſtro munitas dedimus. Herbipoli 13. Martii 1661.

L. S. Ricquinus Gôltgens.

FACULTAS
R. P. Provincialis Societatis JESU per Rheni ſuperioris Provinciam, Bibliopolæ facta.

RICQUINUS GÖLTGENS
Provincialis Societatis Jeſu Rheni ſuperioris.

EGo Ricquinus Göltgens, Societatis Jeſu per Rheni Superioris Provinciam Præpoſitus Provincialis, poteſtate mihi ab Admodum Reverendo P. N. Gosvvino Nickel Præpoſito Generali conceſsâ, facultatem do Joanni Andreæ Endtero, & Wolffgangi Junioris hæredibus, ſuis ſumptibus excudendi P. Caſpari Schott è Societate Noſtrâ Phyſicam Curioſam. In cujus rei fidem hoc ei teſtimonium, manu noſtrâ ſubſcriptum, & Sigillo noſtro munitum dedimus. Herbipoli 13. Martii 1661.

L. S. Ricquinus Gôltgens.

AD CU-

AD CURIOSUM

IN ARCANIORE NATURARUM PHILOSOPHIA,

M. Adami Adamandi Kochánſki

Polono-Dobriniaci, Soc: JESU.

Matheſeos in Alma Univerſitate Moguntina Profeſſoris

ELEGEIA.

HÆc Lechici Vatis, Mogono de littore Rheni
Eſt, SOPHE, miſſa TIBI Littera ſcripta manu.
Qui legis, offendi peregrino Nomine noli;
Æquior hoc ipſo quin magìs eſſe potes.
Dat mihi nomen (*) Amor, *gentem* (†) Dobrinia *Tellus*;
Ex Bonitate *tibi ſcribere cogit* Amor.
Hic, velut omne Bonum, ſeſe communicat ultrò;
Cúmq; ſibi pretium ſit, petit ille nihil.
Si tamen & noſtro Tuus eſt qui certet Amori;
Certabis, gratâ ſi mea mente legas.
At ſi tam memori cupias ſuperare duello;
Quæ tua pando Tibi damna cavere velis.
O quid diſſimulo! Tuus eſt lachrymabilis error,
Qui jubet hæc calamum metra ligare meum.
Erras, ex ſola Sophici trieteride Curſûs
Dum te Doctorem ſingula noſſe putas.
Erras dum PHYSICES MARE (nam quid vaſtius illa?)
Vis fortaſſe tuæ non ſupereſſe rati.
Herculeas poſuit NATURÆ nemo columnas;
Et ſi quis ſtudeat ponere, vanus erit.
O plures eſſet fas hîc numerare Columbos!
Quot NOVA venatrix regna carina daret!

(*) Polonis Amor *Honeſtus eſt* Kochánie: Charus κεχαρισμένος Kochány. & Kochywam frequentativum planè corripit abuſum, & ἀπρέπειαν τῦ κωχένω.

(†) Bonus Dobry Hebr: טוב Tob. Utrumq; à Chaldaico טְאֵב Bonus ſuavis. ſicut & Arabicum طَاب

Forti-

Fortiter audendi ſuperat calor ardua quævis,
Cunctaq́ CONATVS ſcandere ſumma poteſt.
Magnus Alexander non magnis viribus Orbem,
Auſibus at magni pectoris edomuit.
Æſonius Colchis cum Jaſon vela dediſſet,
Vellera pro Velis abſtulit ille ſuis.
VELLERA quæ rutilo denſabat lana metallo,
Et quæ ſi capias Tu Sophe, dico; Sapis.
Sic timidos fugiunt, AVDACES MAGNA ſequuntur;
Et ſi nil tentes vincere, fungus eris.
O quis id enumeret, toti quàm grandia mundo
CVRA ſagax, & mens perſtudioſa dedit?
Quotquot præclaras humanum condidit Artes
Ingenium, CVRÆ partus is omnis erat.
Quin etiam caſus ſi quam fors edidit Artem,
Haud animi proles deſidis illa fuit.
Quare age ſi qua tuam torpens INCVRIA mentem
Detinet, abjecto ſubtrahe colla jugo.
En PHYSICÆ Campum, quo non opulentior alter
Floribus, audaci carpito rara manu.
Hic optata tibi LONGÆ medicamina VITÆ,
Dummodò quis nôrit promere, cruda latent.
Hîc latet Ingenii Vires quæ perficit Herba;
Vel qui dat memores cuncta tenere Lapis.
Hîc latet Aurificis reticendus Pulveris ortus;
Regia cûi quamvìs ſtirps, tamen ille latet.
Adde graves Gemmas, Adamantes, flexile Vitrum,
Et quæcunq́ ſuis Ars parat illa modis.
Singula quid referam? ſatìs eſt edicere; quîdquid
Expetis, id Phyſicis creſcere ſponte jugis.
Tu modò NATVRÆ Dominum cognoſcito temet,
Atq́ vide quâ ſis conditione ſatus.
Imperio Mundi quia te fortuna beavit,
A famulis Rebus non patiare regi.

 Vtere

Utere jure tuo; tibi quæ ſervire tenetur,
Verna ſit, obſequiis mancipiumq; tuis.
Tantum quippe potes, quantum ſcis dura tenacis
NATURÆ ingenio frena movere tuo.
Credite mortales; Humana Potentia SCIRE eſt:
Utq; ſcias brevis eſt Regula; Scire Velis.
Audebo (cur non quod ſuadeo?) dicere; Nemo
Naturam coluit, qui nihil inde tulit.
Fertilis usque adeò variis Natura redundat
Fructibus; hic ſemper quod ferat Hortus habet.
Utq; ſit exiguum (quod me quoq; judice vile eſt,
Dedecet atq; Sophos) Utile, SCIRE SAT EST.
Si tamen es talis qui miſces utile dulci,
Nec, quas præſtaret ſpernere, temnis opes:
Cernis ut hæc Cybele plenas ferat undiq; mammas;
In quodcunq; latus flexeris, uber habet.
Ambroſiâ divûm, dulci vel nectare paſci
Si cupis, en ultrò prodiga vena fluit.
Nec procul à Cereris conſpectu filius almæ
Plutus, qui proprias ſuppeditabit opes.
Deniq; ſi pigeat venando ſubire laborem,
SCHOTTUS Naturæ Prodigioſa dabit.
Hæc lege; namq; ego nunc DIVUM Myſteria volvo,
Vel quæ Secreti plena Matheſis habet.
Non equidem celo ſtimulat quod ad abdita calcar,
Sed mihi cùm noceat, Te juvet, addo tibi.
Quisquis es ARCANI quem pernox cura fatigat,
Te demùm quisquis ſis, Amo; Perge; VALE.

Perpen-
DICULUM.

PRÆLO-

PRÆLOQUIUM
AD LECTOREM.

P*Aucis te convenio*, LECTOR BENEVOLE. *Inſitam Naturæ & Artis arcana perſcrutandi aviditatem, quâ à puerili ad hanc usq; ætatem exſtimulor, nec Magia Univerſalis quadripartito Opere nuper edita, nec Opuſcula alia in lucem hactenus emiſſa exſaturarunt. Aliud ergo bipartitum molior Opus, Phyſicam inquam Curioſam, & Technicam Curioſam: quorum alterum Naturæ, alterum Artis Mirabilia atq; Arcana complectetur. In ea Opera conjiciam, quæ vel in Magia aliisq; Operibus omiſſa, vel à Viris doctis pòſt communicata, vel de novo à me fuêre comperta. Primum nunc do, in libros diſtributum duodecim; quorum hic eſt Syllabus, & Ordo.*

I. Mirabilia Angelorum ac Dæmonum.
II. Mirabilia Spectrorum.
III. Mirabilia Hominum.
IV. Mirabilia Energumenorum.
V. Mirabilia Monſtrorum.
VI. Mirabilia Portentorum.

VII. Mirabilia Animalium in genere.
VIII. Mirabilia Animalium Terreſtrium.
IX. Mirabilia Animalium Volatilium.
X. Mirabilia Animalium Aquatilium.
XI. Mirabilia Meteororum.
XII. Mirabilia Miſcellanea.

Plura dare poteram, ac etiam volebam; ſed temporis anguſtiæ, & occupationes aliæ, his me metis coarctârunt. Latiùs exſpatiabitur, ſi quem exemplum meum (quod opto, & ſpero) ad idem ſtudium excitaverit.

At vetera ſunt hæc, inquis; ego nova exſpectabam. Vetera ſunt pleraque, ſed non veteri pertractata modo. Referunt & alii non pauca eorum, quæ hîc enarro Mirabilia; at referunt tantùm; ego pleraq; ad veritatis trutinam expendo, ac vera à falſis, genuina à ſpuriis diſcerno primùm, tum ſingulorum cauſas indagare adnitor. Turpe eſt Philoſopho, temerè fidem adhibere cuivis Thaumatographo; turpius, eorum perſcrutari cauſam Thaumatum, quorum an ullibi & unquam ſit, fueritvè exiſtentia, ignorat. Hoc fecêre, quotquot portentoſam illam Echeneidis virtutem ad naves contra ventorum impetum retinendas aut retardandas prodiderunt: & quotquot prodigioſam Britannicarum avium, quas Brantas appellant, geneſim ex lignis aut fructibus arborum putridis

hactenus

hactenus crediderunt. Quæ tamen, aliaq; his ſimilia, quàm ſint vana, perſpiciet, qui hæc noſtra leget.

Trita nihilominus das, ais iterum, & paſſim obvia; ego mira exſpectabam, & curioſa. Trita eſſe multa, & obvia, non diffiteor; mira non eſſe, nec curioſa, hoc nego. Quid enim admirandum magis, quid dignius humanâ curioſitate, hoc eſt, accuratâ ac ſollicitâ perſcrutatione, quàm (ut cætera taceam) Dæmonum opera ſtupenda, vim omnem Naturæ, ut apparet, excedentia cognoſcere, ac ſingulorum cauſam è Philoſophia petitam reddere? Quis ſcire non aveat, ac penitiùs perſpicere, quæ de Dæmonibus incubis ac ſuccubis, de paredriis ac familiaribus, de montanis ac metallicis, de ſagarum ac magorum translatione, ſexûs mutatione, brutorum ac hominum reſuſcitatione paſſim circumferuntur? Hæc, aliaq; his ſimilia multa, ſolo primo libro à nobis non indiligenter pertractantur. Taceo reliqua, reliquis libris comprehenſa. Tu legeſis, & judica. Curti, ac penè dixerim puerilis ingenii eſt, nova ac peregrina mirari, & æſtimare, tametſi vilia; obvia deſpicere, tametſi pretioſa. Auri glebas, gemmarum cumulos, aromatum faſces & plauſtra commutaſſe aliquando pro vitrorum fragmentis, & puerorum noſtrorum crepundiis Indiarum Barbaros, miramur meritò: plùs delectatam olim Romanorum curioſitatem, cùm Heliogabalus in ſpectacu-

 lum

lum dedit mille muſtelas, mille ſorices, decem millia murium, totidem aranearum & muſcarum pondo, monſtroſâ utiq; prodigalitate, & inutili vanitate; quàm cùm Probus mille jubatorum, mille leopardorum, mille cervorum, mille aprorum, mille ibicum, mille ſtruthionum in theatrum produxit; ridemus, & tantùm non execramur. Damnabilior eſt curioſitas noſtra, & ſciendi prurigo, ſi novis tantùm, ſi raris, ſi exoticis, & perſæpe inutilibus impenditur. Latet in his, quæ ob oculos noſtros verſantur quotidie, quod miremur. Eſt in Naturæ majeſtate, quod humanam paſcat curioſitatem. Non ſolitudini paravit DEUS hoc rerum theatrum, tam amplum, tam varium, tam comptum, tam multis dignum ſpectatoribus, in quod nos introduxit. Hæc luſtret intellectus noſter; per hæc liberè ac ſalubriter exſpatietur. Utinam qui hodie Philoſophorum nomine gloriantur, ſpinoſum illum ac ſterilem philoſophandi morem, cui domi & in Scholis impalleſcunt, ad amæniorem hunc ac longè utiliorem traducerent; nec generoſam juventutem ad neſcio quas eruditas ineptias coarctarent. Sed ad inſtitutum redeo.

Utor toto ferè Opere, ut vides LECTOR, ſcribendi genere teſſellato. Variorum enim ſcriptorum loca non refero tantùm, ſed integra appono; nec raro ſententiam meam non meis, ſed aliorum verbis reddo. Nil tamen pecca-

tum

tum à me exiſtimo, quoniam, quod graviſsimi ante me fecère Authores, & quod res ipſa poſtulat, præſtiti. Non rationibus tantùm veritatem propugnandam, ſed auctoritate quoque rerum geſtarum fidem ſtabiliendam, ſuſcepi. Fidem autem nullam mererer, ſi fidem alienam negligerem. Benignum etiam, & plenum ingenui pudoris eſt, ut Plinius ait, in ſuo ad Naturalem Hiſtoriam Præloquio, fateri per quos profeceris; obnoxii verò animi, & infelicis ingenii, deprehendi in furto malle, quàm mutuum reddere; cùm præſertim ſors fiat ex uſura. Dici autem vix poteſt, quanto labore ac tempore iſtiusmodi ſcribendi norma mihi conſtiterit. Cùm enim incredibilem ac prorſus pudendam corruptelam apud plerosq; ſcriptores in aliorum locis ac verbis citandis animadvertiſsem, nè horum errorem tranſcriberem, in ipſos fontes ubiq; inquiſivi, ac ſæpe non niſi poſt diuturnam inquiſitionem vix tandem, non ſine magno temporis diſpendio deprehendi. Ubi deprehendere non potui, ex fide aliorum (quorum ubiq; nomina appono) exſcripſi. Si erratum; non mihi, ſed illis errorem adſcribi velim.

Dæmonum Mirabilibus præmiſi nonnulla Angelis ac Dæmonibus communia, non tam ut Mirabilia & Curioſa, quàm ut ſolida dicendorum fundamenta. Quæ tamen Curioſus Lector, ſi minùs placent, omittere ſine ſecuturorum diſpendio poteſt. Sed hæc ſatis.

Unum

Unum ſum oblitus. Primum ac præcipuum, quod præ oculis in hiſce ſcribendis, ac luci publicæ parandis habui, fuit, ut alios qui nobiliori ingenio pollent, & majori otio abundant, exemplo meo ad ſimile ſtudium excitarem. Et verò magna me ſpes tenet, fore ut hoc ſæculo noſtro, quo Artes ac Scientiæ omnes ad ſummum gradum perveniſſe videntur, vera quoq; & genuina Philoſophia priſtinum ſuum recuperet decus. Magnâ certè animi voluptate percepi, quod nuper ad me ſcripſit Nobiliſsimus atq; Ampliſsimus Dominus Philippus Erneſtus Vegelin de Claerbergen, Celſiſsimi Guilielmi Friderici Naſſoviæ Principis, &c. Aulæ-Præfectus, & Conſiliarius primarius, ex litteris ad Nobiliſsimam & Eruditiſsimam Virginem Schuirmannam Londino datis, de Viro Nobiliſsimo Dn. Boyles, fratre Germano Comitis de Carke, eum videlicet rariora quædam Specimina nuper edidiſſe obſervationum & experimentorum naturalium circa aërem: item Diſquiſitionem practicam de fluidorum & ſpiſſorum corporum naturâ, novo planè, & illuſtri æq; ac felici conatu: & ſperari ſubinde ſimilia, imò & majora, tam ab ipſo, quàm à cæteris Nobiliſsimæ non ita pridem Londini initæ Societatis Aſſeclis, hoc unum agentibus & verſantibus, ut Naturæ receſſus undiq; ſolerti omnimodâq; indagine magis magisq; patefiant. *DEUS Optimus Maximus ſecundet conatus, meq; eorum fructu gaudere aliquando concedat.*

ELEN-

ELENCHUS LIBRORUM ET CAPITUM, SIVE TOTIUS OPERIS SYNOPSIS.

LIBER PRIMUS. *DE* MIRABILIBUS ANGELORUM AC DÆMONUM

PARS I.

Angelis ac Dæmonibus communia.

CAPUT I. An ſint Angeli, ac Dæmones. 3

II. Corpusnè habeant Angeli ac Dæmones, an incorporei ſint. 4

III. An, quando, ubi, in quo ſtatu, producti ſint Angeli, ac Dæmones. 7

CAPUT IV. Quanta ſit multitudo Angelorum ac Dæmonum. 10
V. Quid Angeli ac Dæmones naturaliter cognoſcere poſſint. 14
VI. An, & quomodo Angeli ac Dæmones inter ſe loquantur. 20
VII. De ſphæra extenſionis Angelicæ, & quomodo poſſint ſe intra & extra illam movere. 22
VIII. De potentia Angelorum ac Dæmonum movendi ac detinendi alia à ſe. 26
IX. De aſſumptione corporum per Angelos ac Dæmones. 29
X. Quo pacto fiat, ut Angeli ac Dæmones in aſſumptis corporibus videantur, audiantur, tangantur ab uno, & non ab aliis præſentibus. 32

PARS II.

Dæmonibus propria. 33

CAPUT XI. De Dæmonibus in particulari varia; ac inprimis an aliqui extra infernum degant. 34
XII. De variis Dæmonum generibus, officiis, operationibus, ac nominibus, ex Pſello & Trithemio. 37
XIII. De Dæmonum proprio munere ac velut miniſterio circa homines. 42
XIV. An inter Dæmones ſit aliqua forma reipublicæ, mutuaq; dependentia in miniſteriorum diſtributione. 45
XV. An ſingulis hominibus, regionibus, ac civitatibus, ſinguli Dæmones tentatores ſint attributi; & an certi Dæmones ad certa vitia provocent. 50
XVI. Mira quædam opera, quæ Dæmones per Magos fecerunt. 53
XVII. Mira alia, quæ Dæmones per ſe fecerunt. 60
XVIII. An mira Dæmonum opera, quæ vel per ſe, vel per Magos perpetrant, vera ſint, an fucata ac præſtigiatoria. 67
XIX. Quibus modis Dæmones mira opera, quæ patrant, efficiant. 68

CAP. XX.

CAPUT XX. An Dæmones, & illorum ope Magi, poſſint producere animalia: & an Magi Pharaonis produxerint veros ſerpentes, ac ranas; & quo modo. 76

XXI. An poſſint ac ſoleant Dæmones cum fœminis ac viris commiſceri; ſeu an ſint Dæmones incubi ac ſuccubi. 82

XXII. An ex Dæmonis concubitu cum fœminis, poſſit ac ſoleat naſci proles. 86

XXIII. An Dæmones transferant ſagas & magos ad nocturnos conventus corporaliter. 90

XXIV. An Dæmon poſſit efficere, ut corpora ſe mutuò penetrent. 108

XXV. An Dæmon efficere queat, ut idem corpus ſit in diverſis locis eodem tempore. 111

XXVI. An Dæmones poſſint mutare homines in beſtias. 113

XXVII. An, & quomodo efficere poſſint Dæmones, ut bruta, & res inanimatæ loquantur. 128

XXVIII. An Dæmon poſſit hominem reddere immunem à læſione, vulnere, & dolore. 129

XXIX. An Dæmones poſſint ac ſoleant inferre hominibus morbos, reſtituere ſanitatem, reddere juventam, atque adeo immortalitatem. 136

XXX. An Dæmon poſſit efficere, ut homo profundiſsimè, & longiſſimo tempore dormiat; diuturnam inediam perferat. 138

XXXI. An Dæmon poſſit mutare ſexum. 145

XXXII. An Dæmon poſſit juvare memoriam, & intellectum hominis, arteſq; ac ſcientias docere. 151

XXXIII. An Dæmon poſſit ac ſoleat dare hominibus veras pecunias, & oſtendere veros theſauros abſconditos. 155

XXXIV. An Dæmones poſſint excitare pluvias, grandines, fulgura, tonitrua, aliaq; ſimilia meteorologica, ſive per ſe, ſive per Magos. 161

XXXV. An Dæmon poſſit in homine cauſare exſtaſin ſeu raptum. 167

CAPUT XXXVI. An Dæmon poſſit facere, ut bruta animalia & homines reviviſcant. 172
XXXVII. An ſint Dæmones paredrii ſeu familiares. 180
XXXVIII. De Dæmonibus montanis ſive metallicis: item de virunculis ac fæmellis domeſticis. 193

LIBER SECUNDUS.
DE MIRABILIBUS SPECTRORUM.

PARS I.

An ſint Spectra. 200

CAPUT I. Quid Spectrorum nomine hoc loco intelligatur. 201
II. Spectra videri atque audiri ab hominibus, probatur variis Gentilium hiſtoriis. 202
III. Chriſtianorum, tàm ortho-quàm heterodoxorum teſtimoniis probatur, hominibus ſpectra ſubinde apparere. 216
IV. Aliis variorum teſtimoniis atque exemplis probatur, vera ſpectra dari. 213
V. Recentia Spectrorum viſorum vel auditorum exempla. 217
VI. Non omnia, quæ ſpectra aliquibus videntur eſſe, vera ſunt ſpectra. 225

PARS II.

Quibus in locis ſpectra ſint. 239

CAPUT VII. Spectra in locis deſertis, ſeu ſolitudinibus. 240

CAP. VIII.

CAPUT VIII. Spectra in locis humidis & paludoſis. 241
IX. Spectra in campis, & ſylvis. 243
X. Spectra in locis ubi commiſsa prælia. 246
XI. Spectra in thermis, & balneis. 249
XII. Spectra in arcibus & caſtellis. 251
XIII. Spectra in fodinis, & ſpecubus ſubterraneis. 252
XIV. Spectra in locis, ubi verſantur crudeles homicidæ. 253
XV. Spectra in Monaſteriis, Templis, aliiſq; locis Sanctis. 255
XVI. Spectra in ædibus privatis. 257

PARS III.

Quid ſint ſpectra. 260

CAPUT XVII. Spectra ſæpe ſunt dæmones, & aliquando fortaſsis etiam Angeli boni. 261
XVIII. Spectra aliqua eſſe animas defunctorum, perſuaſio fuit Gentilium. 263
XIX. Animas defunctorum hominibus aliquandò apparere, perſuaſio fuit Judæorum, Chaldæorum, Mahumetanorum, Juriſconſultorum. 266
XX. Animas defunctorum viventibus apparere poſſe, ac ſolere, perſuaſum fuit Eccleſiæ Catholicæ Patribus, Theologis, Hiſtoricis, aliiſq; viris doctis. 267
XXI. Animas Beatorum in cœlo cum Chriſto regnantium frequentiſsimè apparuiſſe hominibus, probatur exemplis. 270
XXII. Animas damnatorum ſæpe hominibus apparuiſſe, probatur exemplis. 274
XXIII. Animæ defunctorum ſæpe à viventibus, quibus apparuerunt, orationis & aliorum operum ſubſidium petiverunt, aut pro obtento gratias egerunt. 278
XXIV. Reſpondetur argumentis illorum, qui putant defunctorum animas nunquam comparere viventibus. 284
XXV. Utrum verus Samuel apparuerit Sauli in Endor, an verò loco Samuelis diabolicum Spectrum. 286

PARS IV.

De variis Spectrorum conditionibus. 294

CAPUT XXVI. Quænam Spectra frequentiùs appareant, & homines ac loca infeſtent. 295

XXVII. Unde conſtare poſsit, Spectra, quæ apparent, eſſe dæmones, vel humanas animas. 296

XXVIII. De modis, quibus Spectra præcipuè homines & loca infeſtare ſolent. 299

XXIX. Qualia ſint corpora illa, in quibus Spectra apparent hominibus. 312

XXX. Quales ſint voces, ſoni, ſtrepitus, ac tumultus, quos ſpectra excitant. 316

XXXI. Quomodo Spectra in aſſumptis corporibus tangant, verberent, urant, necem inferant. 318

XXXII. Diſcutiuntur conditiones corporum, in quibus Spectra apparent. 319

XXXIII. Ob quas cauſas ſeu fines potiſsimùm Spectra appareant: quibus item hominum generibus, & quibus temporibus. 331

XXXIV. De Notis ad diſcernenda Spectra diabolica ab humanis. 334

XXXV. De Notis ad diſcernenda Spectra humana inter ſe 341

XXXVI. De Spectrorum adjuratione, ad cognoſcendam eorum conditionem. 345

PARS V.

De modis Spectra pellendi. 346

CAPUT XXXVII. An conviciis & diris imprecationibus pellantur Spectra. 347

XXXVIII. An gladiis, lanceis, aliisq; armis Spectra fugentur. 349

XXXIX. An accenſo igne vel lumine, aut obſeratis oſtiis arceri poſsint Spectra. 353

CAP.

CAPUT XL. An odore, fumo, herbis, lapidibus, aliiſque rebus ſenſibilibus Spectra pellantur.
XLI. De veris modis ac remediis pellendi Spectra diabolica. 361
XLII. De modis avertendi à ſe, & à domibus, moleſtias Spectrorum humanorum bonorum. 377
XLIII. De modis averruncandi à ſe, & à domibus infeſtis Spectra humana mala. 385

LIBER TERTIUS
DE
MIRABILIBUS HOMINUM.

PARS I.

De hominibus dubiis.

CAPUT I. De Centauris, Hippocentauris, & Onocentauris, an ſint fuerintvè aliquando. 389
II. De Satyris, an unquam fuerint. 396
III. De Tritonibus, an fuerint aliquando, aut etiamnum ſint. 400
IV. De Nereidibus ſeu Nymphis, & Sirenibus, an unquam extiterint. 406
V. An ex permiſtione ſeminis humani cum ferino poſſit naſci homo; & an Hippocentauri, Satyri, aliaque monſtra anthropomorpha, ſint revera homines. 411

PARS II.

De variis hominum formis. 417

CAPUT VI. De hominibus Cynocephalis ſeu Canicipitibus. 418

CAP.

CAPUT VII. De Nanis, & Pygmæis. 421
VIII. De Gigantibus, aliiſque extraordinariæ ſtaturæ hominibus. 430
IX. De hominibus ſylveſtribus, ac piloſis. 441
X. De Androgynis ſeu Hermaphroditis. 446
XI. De Hominibus variarum formarum. 449

PARS III.

De rarioribus hominum vitiis, virtutibus, & accidentibus. 456

CAPUT XII. De inſignibus Edonibus, ac Bibonibus. 457
XIII. Iterum de monſtroſis Bibonibus, & Ebrioſis; deq; remediis ebrietatis. 461
XIV. De diuturna quorundam hominum à cibo & potu abſtinentia; & num ea fuerit naturalis. 463
XV. De Longævis, & longævitatis cauſa. 472
XVI. De Senibus repueraſcentibus, & juvenibus maturè caneſcentibus. 476
XVII. De mutantibus, vel diſſimulantibus ſexum. 480
XVIII. An unquam mulier aliqua virum ſimulans, fuerit ſummus in Romana Eccleſia Pontifex. 483
XIX. De iis, qui diu dormierunt, & elati revixerunt. 500
XX. De hominibus in beſtias mutatis. 502
XXI. An Nabuchodonoſor Rex fuerit revera mutatus in bovem. 506
XXII. De Noctambulis, & miris eorum operationibus. 513
XXIII. De ſubitò depilatis, & enormiter barbatis. 516
XXIV. De pueris Hammelenſibus ſeductis à Mago. 519
XXV. De mira ſomniantibus. 522
XXVI. De ſumentibus innoxiè venena, alioſq; inſolitos cibos. 525
XXVII. De averſantibus caſeum, alioſq; nonnullos cibos. 527
XXVIII. De mirabiliter ſanatis. 536
XXIX. De numeroſo partu quarundam mulierum. 543

CAP.

CAPUT XXX. De tempore partus quarundam mulierum vel contracto, vel protracto. 551
XXXI. De formatione & ſitu fœtus humani in utero materno; deque ejus ortu, & abortu. 553
XXXII. De variis Mirabilibus, quæ mulieribus accidunt. 558
XXXIII. De Mirabilibus quinque ſenſuum hominis. 564
XXXIV. De Mirabilibus quarundam humani corporis partium, ac membrorum. 573
XXXV. De Mirabilibus memoriæ. 578
XXXVI. De inſigni quorundam robore, velocitate, & agilitate, & de pedum dexteritate. 580

LIBER QUARTUS.
DE MIRABILIBUS ENERGUMENORUM.

CAPUT I. Quid ſint Energumeni. 587
II. An ſint revera aliqui Energumeni, ſeu à Dæmonibus obſeſsi. 589
III. Falſæ circa energumenos opiniones referuntur, ac refutantur. 595
IV. An homines fieri poſsint ac ſoleant energumeni ope aliorum hominum. 601
V. Qui dæmones, quos obſideant homines; & quam in illos habeant poteſtatem. 604
VI. Quæ mala energumenis inferant dæmones. 605
VII. De variis operationibus, quas dæmones in energumenis exercent, præſertim de locutione. 609

CAPUT VIII. Quâ formâ dæmones invadant energumenos, ſpectabili, necnè. 611
IX. De ſignis ad diſcernendos veros energumenos à falſis. 613
X. An lycanthropi, & lunatici ſint energumeni. 620
XI. An Pythones ac Pythoniſsæ ſint energumeni. 623
XII. An ex energumenorum operibus evidenter probetur dari dæmones. 626
XIII. An ſaltem ex aliquibus Magorum operationibus efficaciter ac evidenter probetur, dari dæmones. 635
XIV. An, & quæ peccata hominum ſint cauſæ, cur à dæmone obſideantur. 640
XV. An dæmones rebus corporeis pellantur, maximè ex Energumenis, 643

LIBER QUINTUS. DE MIRABILIBUS MONSTRORUM.

PARS I.

Monſtrorum Hiſtoria. 655

CAPUT I. De Monſtris humanis acephalis. 656
II. De Monſtris humanis polycephalis. 658
III. De Monſtris belluinis polycephalis. 665
IV. De Monſtris humanis cum capite non humano. 667
V. De Monſtris belluinis cum capite alienæ ſpeciei. 669
VI. De Monſtris humanis fœdam capitis conſtitutionem habentibus. 672

CAP.

CAPUT VII. De monſtris humanis ſine brachiis; & de mira manuum ac brachiorum compenſatione. 677
VIII. De monſtris humanis cum brachiis mutilatis, aut transpoſitis. 682
IX. De monſtris humanis cum brachiis multiplicatis. 683
X. De monſtris humanis cum manibus vitiatis, aut truncatis, aut cum ſuperfluis digitis. 684
XI. De monſtris humanis cum prava ventris, & genitalium conſtitutione. 687
XII. De monſtris humanis ſine cruribus, aut pedibus. 689
XIII. De monſtris humanis tripedibus & quadrupedibus. 690
XIV. De monſtris humanis ac belluinis malignæ pedum conſtitutionis. 691
XV. De monſtris humanis ratione cutis variè affectæ. 693
XVI. De humanis & belluinis fœtibus cum cute vulnerata, aut diſciſſa. 695
XVII. De monſtroſo fœtu lapidoſo. 696
XVIII. De monſtris humanis infernè bicorporibus, ſupernè ſimplicibus. 698
XIX. De monſtris humanis ſupernè bicorporibus, infernè ſimplicibus. 699
XX. De monſtris humanis bicorporibus ſecundùm latitudinem conjunctis. 701
XXI. De monſtris humanis bicorporibus ſecundùm longitudinem conjunctis. 705
XXII. De monſtris humanis bicorporibus ex perfecto & imperfecto corpore coalitis. 706
XXIII. De monſtris belluinis unico capite bicorporibus. 709
XXIV. De monſtris bicorporibus ex humano & beluino fœtu coalitis. 710
XXV. De monſtris quæ à progenitoribus totâ ſpecie deviant. 711
XXVI. De rarioribus quibusdam monſtris. 713

PARS II.

Monſtrorum cauſæ. 717

CAPUT XXVII. De cauſa materiali Monſtrorum. 719
XXVIII. De cauſa efficiente Monſtrorum. 722
XXIX. De cauſa finali Monſtrorum. 727
XXX. De nonnullorum Monſtrorum cauſis in particulari. 734

LIBER SEXTUS *DE* MIRABILIBUS PORTENTORUM.

CAPUT I. De militum & armorum ſimulachris in cœlo comparentibus. 743
II. Quid ſint prædicta phasmata; & quæ eorum cauſæ. 747
III. De prædictorum portentorum ſignificatis. 753
IV. De variis portentis ac ſignis, mortem aliquorum, aliosvè notabiles caſus præcedentibus. 754
V. De cauſa efficiente prædictorum Portentorum. 762
VI. De ſono, ſtrepitu, ac tumultibus nocturnis, mortem aliquorum portendentibus. 763
VII. De cauſa efficiente ſonorum ac tumultuum, quæ mortis ſolent eſſe indicium. 765

LIBER

LIBER SEPTIMUS
DE
MIRABILIBUS ANIMALIUM
IN GENERE.

CAPUT I. Quid ſit Animal. 776
II. De variis Animalium differentiis. 777
III. De prima Animalium origine, ex Veterum Philoſophorum ſententia. 780
IV. Animalium origo prima, ex Fidelium & vera ſententia. 783
V. Aves, tametſi aëris ſint incolæ, ex aqua tamen factas, confirmatur. 787
VI. Quomodo piſces & aves ex aqua, cætera verò animantia ex terra fuerint producta. 789
VII. An animalia quædam ex aëre naſcantur. 794
VIII. An aliqua animalia in igne vivant, & ex igne naſcantur. 805
IX. An in nive vivant & naſcantur aliqua animalia. 712
X. Quot in unaquaque ſpecie animalia, & quibus in locis fuerint initio Mundi à DEO producta. 814
XI. An animalia imperfecta, quæ ex putrida materia generari ſolent, fuerint initio à DEO producta. 817
XII. An animalia adulterina fuerint à DEO in Mundi exordio producta. 821
XIII. An animalia ab initio productionis fuerint rapacia, & noxia. 825
XIV. Utrum carnivora animalia ab initio carnibus, an herbis & fructibus terræ fuerint alita. 828
XV. Quomodo homines, & cætera animalia, in novum Orbem, Inſulasque à continente remotas, delati fuerint. 834

CAPUT XVI. Quomodo aves in novum Orbem devenerint. 841
XVII. An terra produxerit aliquando, aut producere queat, aliqua animalia grandiora. 843
XVIII. An, & quæ animalia generentur ex putrefactione, ex aliis animalibus, ex plantis, &c. 847
XIX. An animalia bruta habeant aliquem diſcurſum, indifferentiam ac libertatem, atque adeo mentem. 851

LIBER OCTAVUS DE MIRABILIBUS ANIMALIUM TERRESTRIUM.

CAPUT I. De Alce Veterum, ac Recentiorum. 899
II. De Archopitheco, ſive Pigritia, animali Americano. 907
III. De Armadillo, aliisque loricatis animalibus. 911
IV. De Anta Braſiliæ animali. 916
V. De Achais & Tamendois myrmecophagis. 917
VI. De Apro, ſeu Sue fero ac ſilveſtri. 919
VII. De Aſino. 923
VIII. De Animalibus fœtidis. 927
IX. De Bove, & Tauro. 929
X. De Bove fero, qui Urus dicitur. 935
XI. De Biſonte, & Butrone. 937
XII. De Bonaſo. 938
XIII. De Bubalo. 940
XIV. De Baby-Rouſsa. 941
XV. De Camelo, & Dromedario. 942
XVI. De Camelopardali. 950

CAP.

CAPUT XVII. De Camelo-Cervo, ſeu Cervi-Camelo. 952
XVIII. De Carigueya, aliiſque animalibus manticatis. 953
XIX. De Cane in genere. 961
XX. De Caſtore. 979
XXI. De Catoblepa. 981
XXII. De Cercopithecis. 983
XXIII. De Cervo. 987
XXIV. De Cuniculo. 990
XXV. De Cynocephalo. 992
XXVI. De Capris & Hircis, tam domeſticis, quàm ſilveſtribus. 993
XXVII. De Ciacali, & Cappa. 1006
XXVIII. De Danta, & Dante Africano. 1007
XXIX. De Dabuh, ſeu Jeſeph, animali necrophago. 1009
XXX. De Daſypode pinuum, ſive Ocotochtlo. 1010
XXXI. De Echino, ſive Erinacio vulgari. 1011
XXXII. De Echino Braſilienſi Cuandu. 1012
XXXIII. De Elephante. 1012
XXXIV. De Equo. 1029
XXXV. De Ejulatore. 1035
XXXVI. De Fele Ordinaria. 1035
XXXVII. De Fele Zibethica. 1037
XXXVIII. De Glire. 1038
XXXIX. De Gulone. 1039
XL. De Hippotamo. 1039
XLI. De Hyæna. 1041
XLII. De Hyſtrice. 1044
XLIII. De Jaguára, & Jaguarete. 1045
XLIV. De Ichneumone. 1046
XLV. De Leone. 1047
XLVI. De Leopardo ſeu Panthera. 1056
XLVII. De Lepore. 1058
XLVIII. De Lupo, & variis ejus ſpeciebus. 1059
XLIX. De Lutra. 1063

CAP.

CAPUT L.	De Lynce.	1064
LI.	De Mapach.	1065
LII.	De Mele montano.	1066
LIII.	De Maripeto.	1066
LIV.	De Moſchifero animali.	1067
LV.	De Myrmecophago, ſive Tamendoa.	1067
LVI.	De Marte	1068
LVII.	De Muſtela.	1068
LVIII.	De Monocerote.	1070
LIX.	De Mulo & Mula.	1075
LX.	De Noërza.	1078
LXI.	De Nabi.	1078
LXII.	De Onagro.	1078
LXIII.	De Oryge.	1079
LXIV.	De Ove.	1080
LXV.	De Papione.	1081
LXVI.	De Pena.	1082
LXVII.	De Putorio.	1082
LXVIII.	De Rangifero.	1083
LXIX.	De Rhinocerote.	1083
LXX.	De Sciuro.	1086
LXXI.	De Simiis.	1086
LXXII.	De Su animali.	1088
LXXIII.	De Snack animali Tartarico,	1088
LXXIV.	De Taxo.	1089
LXXV.	De Tigride.	1090
LXXVI.	De Urſo.	1093
LXXVII.	De Vulpe communi.	1097
LXXVIII.	De Vulpibus Indicis.	1098
LXXIX.	De Zaino.	1099

LIBER

LIBER NONUS.
DE MIRABILIBUS ANIMALIUM VOLATILIUM.

CAPUT I. De Aquila in genere. 1102
II. De Aquilis in ſpecie. 1109
III. De Aquila Oſſifraga. 1117
IV. Aquila an, & quomodo renovet ſenectutem ſuam. 1118
V. De Ave quadam Scythica. 1119
VI. De Aquilis albis, & mirâ quadam adamantis ac gemmarum venatione. 1120
VII. De Aquila criſtata, & Aquila virgæ. 1121
VIII. De Aquilis quibusdam miræ magnitudinis. 1121
IX. De Auris, & Aurarum regina. 1123
X. De Anſere Magellanico. 1124
XI. De Ave Acolin, quæ Coturnix aquatica dici rectè poteſt. 1125
XII. De Ave nivea, ſive Ceoan. 1126
XIII. De Ave evocatrice nivis, ſeu Cenotzqui. 1126
XIV. De Avibus ſub nive recluſis, earumque venatione. 1127
XV. De Aviculis nivalibus. 1128
XVI. De Accipitre ejusq; variis ſpeciebus. 1129
XVII. De Acitli, ſeu Lepore aquatico. 1131
XVIII. De diverſis Anatum ſpeciebus. 1131
XIX. De Avibus alle alle dictis. 1133
XX. De Anſere fero, & Vulpanſere. 1134
XXI. De Ardea in genere. 1134
XXII. De Britannicis avibus, quas Brandas, Berniclas, Bernichias, aliisq; nominibus appellant, DISSERTATIO HISTORICO-PHYSICA. 1136
XXIII. De Bubone. 1158
XXIV. De Butorio, ſeu Butauro. 1159
XXV. De Caprimulgo. 1160
XXVI. De Ciconia. 1160
XXVII. De Cinnamomo ave. 1163

CAPUT XXVIII. De Columbis. 1163
XXIX. De Cornice. 1165
XXX. De Corvo. ibid.
XXXI. De Cuculo. 1167
XXXII. De Cunture. 1168
XXXIII. De Curicaca. ibid.
XXXIV. De Cygno. 1169
XXXV. De Ave Daje. 1170
XXXVI. De Diomedeis Avibus. 1171
XXXVII. De Emeu ave. 1174
XXXVIII. De Falconibus. 1176
XXXIX. De Gallo, & Gallina. 1177
XL. De Graculis. 1181
XLI. De Gruibus. 1182
XLII. De Gryphibus, DISSERTATIO PHYSIOLOGICA. 1183
XLIII. De Guitguit, ſeu Ave Corvipeta. 1194
XLIV. De Halcyone. 1195
XLV. De Harpyis. 1196
XLVI. De Hirundine. ibid.
XLVII. De Ibide. 1197
XLVIII. De Lagopode. 1198
XLIX. De Laro. ibid.
L. De Loxio. 1199
LI. De Luſcinia. 1200
LII. De Manucodiatis, ſeu Avibus paradiſi, DISSERTATIO PHYSIOLOGICA. ibid.
LIII. De Mergis. 1208
LIV. De Merope. 1209
LV. De Merula, & Paſſere Solitario. ibid.
LVI. De Milvo. 1210
LVII. De Noctua. 1212
LVIII. De Nycticorace. 1213
LIX. De Onocrotalo. 1215
LX. De Pelecano, DISSERTATIO PHYSIOLOGICA. 1218
LXI. De Phoenice, DISSERTATIO PHYSIOLOGICA. 1230

CAPUT LXII. De Pica, 1244
LXIII. De Pico. 1245
LXIV. De Pſittaco. 1246
LXV. De Querquedulis. 1248
LXVI. De Quirapanga. ibid.
LXVII. De Regulo. ibid.
LXVIII. De Rhinocerote. 1249
LXIX. De Scolopace, ſeu Perdice ruſtica. 1250
LXX. De Strutho camelo, ſeu Struthio camelo. ibid.
LXXI. De Tinnunculo. 1251
LXXII. De Turture. 1252
LXXIII. De Veſpertilione. ibid.
LXXIV. De Urogallo. 1253

LIBER DECIMUS.
DE MIRABILIBUS ANIMALIUM AQUATILIUM.

CAPUT I. De Aquatilibus in genere. 1256
II. De Acu, ejusque ſpeciebus. 1259
III. De Aloſa. 1260
IV. De Amia. 1262
V. De Anguilla. 1264
VI. De Anthia. 1268
VII. De Balænis, aliisque magnis Piſcibus. 1270
VIII. De Cane maximo. 1273
IX. De Cantharo. 1275
X. De Cetis, aliisque magnis Piſcibus. 1276
XI. De Congro. 1299
XII. De Delphino. 1300
XIII. De Dracone marino. 1308
XIV. De Echeneïde, ſeu Remora, DISSERTATIO PHYSIOLOGICA. 1309
XV. De Echino marino. 1339
XVI. De Foſsilibus piſcibus. 1340

CAPUT XVII. De Galeò Glauco. 1348
XVIII. De Glanide, ſive Siluro. 1349
XIX. De Haringo ſive Harengo. 1352
XX. De Hippuro. 1353
XXI. De Hirundine Aquatica. 1354
XXII. De Huſone. 1355
XXIII. De Ichthyocolla. 1356
XXIV. De Lucio. 1357
XXV. De Manati Indorum. 1358
XXVI. De Miro Piſce volante. 1359
XXVII. De Mola. ibid.
XXVIII. De Monocerote Piſce. 1360
XXIX De Mugile. 1361
XXX. De Mullo. ibid.
XXXI. De Muræna. 1362
XXXII. De Nhambdia. 1364
XXXIII. De Nhaquunda. 1365
XXXIV. De Orbe ſeu Phyſa. ibid.
XXXV. De Orca. 1368
XXXVI. De Paſtinaca marina. 1370
XXXVII. De Phoca ſeu Vitulo marino. ibid.
XXXVIII. De Phyſetere. 1372
XXXIX. De Pungitivo. 1373
XL. De Rajis in genere. ibid.
XLI. De Rana piſcatrice. 1374
XLII. De Reverſo Indico Anguilliformi. 1375
XLIII. De Rhombo. 1376
XLIV. De Salmone. 1377
XLV. De Sardis & Sardinis ſeu Sardellis. 1378
XLVI. De Serpente marino. 1379
XLVII. De Simia marina. 1380
XLVIII. De Sturione ſeu Acipenſere. ibid.
XLIX. De Torpedine. 1381
L. De Thunno. 1382
LI. De Uranoſcopo. 1383

CAPUT LII. De Vulpecula Marina. 1384
LIII. De Xiphia ſeu Gladio. ibid.
LIV. De Ziga. 1385
LV. De Zygæna. ibid.

LIBER UNDECIMUS.
DE
MIRABILIBUS METEORORUM.
PARS I.
De iis, quæ Meteoris omnibus ſunt Communia.

CAPUT I. De Materia Meteororum. 1390
II. De Loco Meteororum. 1396
III. An Cœlum motum ab Oriente in Occidentem motu circulari, rapiat ſecum in Orbem ſupremam aëris regionem. 1405
IV. An Suprema aëris regio incaleſcat motu vel Cœli, vel ſuo, vel utroque. 1408
V. De altitudine infimæ, mediæ, & ſupremæ regionum aëris. 1412
VI. De cauſa efficiente Meteororum omnibus communi. 1418
VII. De Antiperiſtaſi, an & quid ſit, & quomodo fiat. 1422
VIII. De Cauſa Meteororum Finali & Formali. 1423

PARS II.
De Meteoris Igneis.

CAPUT IX. De Igne fatuo. 1425
X. De Caſtore, Polluce, & Helena. 1428
XI. De Igne lambente. 1431
XII. De Flamma ſeu Face, Capra ſaltante, Lancea, Pyramide ſeu Igne perpendiculari, &c. 1435
XIII. De Stella diſcurrente, volante, cadente. 1441
XIV. De Dracone volante. 1444
XV. De Natura & generatione fulminis. 1446
XVI. De Fulgure, Fulguratione & Coruſcatione. 1452
XVII. De variis Fulminum differentiis, & adjunctis. 1453
XVIII. De admirandis fulminum effectis. 1457

CAPUT XIX. De Lapide fulmineo. 1466
XX. De rebus, quæ à fulmine dicuntur eſſe immunes, aut ipſi magis obnoxiæ. 1468
XXI. De natura & generatione Tonitru. 1473

PARS III.

De Meteoris Aëreis.

CAPUT XXII. De Cauſa Materiali Ventorum. 1483
XXIII. De Cauſa efficienti Ventorum. 1490
XXIV. De Cauſa Formali ac Finali Ventorum. 1497
XXV. De Procellis. 1498

PARS IV.

De Meteoris aqueis.

CAPUT XXVI. De Nube ejusque adjunctis. 1500
XXVII. De Pluvia ejusque accidentibus. 1504

LIBER DUODECIMUS.
DE
MIRABILIBUS MISCELLANEIS.

CAPUT I. De Vera Scientia, cum Corollariis inde deductis. 1516
II. De Natura, Habitu, Arte, cum Corollariis inde deductis. 1518
III. De Cauſis, &c. 1523
IV. De Sympathia & Antipathia, &c. 1526
V. De Impulſu & Linea Directionis, &c. 1534
VI. De Generatione & Quantitate. 1538
VII. De Loco & Duratione. 1546
VIII. De Fato, Fortuna & Caſu. 1549
IX. De Mundo & Cœlo. 1553
X. De Igne, Aëre & Meteoris, &c. 1558
XI. De Aqua & Terra. 1562
XII. De Mixtorum Ortu & Interitu. 1564

PHYSI-

PHYSICÆ CURIOSÆ
PARS I.

Complectens ſex priores libros, videlicet

I. Mirabilia Angelorum ac Dæmonum.
II. Mirabilia Spectrorum.
III. Mirabilia Hominum.
IV. Mirabilia Energumenorum.
V. Mirabilia Monſtrorum.
VI. Mirabilia Portentorum.

LIBER PRIMUS

De

MIRABILIBUS ANGELORUM AC DÆMONUM.

PROOEMIUM.

ANgelorum ac Dæmonum nomine, miſſis aliis ſignificationibus, intelligimus hoc loco entia quædam intellectualia, DEO conditore omnium inferiora, homine verò, ſi naturam ſpectes, longè excellentiora. Ab his Phyſicam noſtram Curioſam auſpicamur, quoniam vix alia ſunt in toto entium naturalium cenſu, quorum operationes atque effectus ut mirabiliores, ita humano generi aut utiliores ſunt, aut pernicioſiores. Quæ hoc libro dicemus, quædam ſunt Angelis atque Dæmonibus communia, quædam ſingulis propria. Inter utroſque hoc intercedit diſcrimen, quòd tametſi utrique, & Angeli & Dæmones appellari queant, ac verò etiam ſæpè, à

veteribus præſertim Poëtis & Philoſophis, utrâque nomenclaturâ indiſcriminatim afficiantur: quoniam tamen boni alii, alii mali ſunt, uti fides divina nos docet, & ex dicendis conſtabit; uſus apud noſtros obtinuit, ut bonis Angelorum, malis Dæmonum nomen impertiamur.

PARS I.

ANGELIS AC DÆMONIBUS COMMUNIA.

ANgelis ac Dæmonibus communia ſunt, eſſentia, exiſtentia, multitudo, cognitio, locutio mutua, ſphæra extenſionis, potentia motiva, aſſumptio corporum, aliaq; multa. De his primo loco agendum, quoniam ſubſequentia dæmonum opera, quæ præcipuè hoc libro ad examen vocamus, explicari ſine his atq; intelligi nequeunt. Argumentis utemur non in Natura tantùm, ac Fide humana, ſed potiſſimùm in divina fundatis; quoniam cùm ſpirituales ac inviſibiles, ut videbimus, ſint ſubſtantiæ, ratio naturalis ac humana Philoſophia non minùs ad illas intelligendas cæcutiunt, quàm noctuæ

noctuæ oculi ad Solis ſplendorem intuendum. Domina ergò ancillæ præluceat oportet, Theologia dico Philoſophiæ; non hæc illi.

CAPUT I.

An ſint Angeli, ac Dæmones.

EUgubinus *lib.3. de Perenni Philoſophia à cap.12 & lib. 8. per totum* oſtendit, antiquiſſimos melioris notæ Philoſophos Angelorum ac Dæmonum (quos & Genios, & Deos quoq; appellant) mentionem feciſſe, illosque non tantùm poſſibiles eſſe, ſed etiam de facto dari agnoviſſe. Certè *Plato* non uno in loco illorum meminit, ſed luculentiſſimè omnium in *Timæo*, ubi promiſcuè illos & δαίμονας & θεοὺς, Dæmones ac Deos appellat; Deos inquam, à ſummo, & ſingulari, omniumq; rerum effectore (quem agnovit, ac faſſus eſt) diſtinctos, cœleſtium corporum ac ſiderum præſides; præterque hos, alios etiam Dæmones per elementa diſtributos agnoſcit, ut *Alcinous Platonicus cap.14.15.& 16.* exponit. Idem verò *Plato in Sympoſio*, ſub Diotimæ perſona, ſecernit Dæmones à Diis, illosq; medios inter mortale & immortale genus, hoc eſt, inter hominem ac Deum conſtituit; & officium illorum ait eſſe, tanquam interpretes ac ſequeſtres, humanas res ad Deos, divinas ad homines transmittere, hoc eſt, preces hominum & ſacrificia Diis offerre, ac Deorum viciſſim mandata, & pietatis præmia ad homines reportare: putabat enim, non per ſeſe miſceri cum hominibus Deum, ſed per intermedios Dæmones amborum commercium & colloquium perfici. Hiſce Platonis teſtimoniis utuntur contra Gentiles *Tertullianus in Apologetico cap.22. Cyprianus lib. de Idolor. vanit. Lactantius lib.2. cap.14.* & alii. *Athenagoras in Oratione pro Chriſtianis*, ait, Thaletem trifariam diviſiſſe ſuperiores ſubſtantias, in Deum, Dæmones, & Heroas. Citantur & ex *Orphei* carminibus iſti verſus à Clemente Alexandrino:

Σῷ δὲ θρόνῳ πυρόεντι παρεστᾶσιν πολύμοχθοι
Ἄγγελοι, οἷσι μέμηλε, βροτοῖς ὡς πάντα τελεῖται.

Veterum opinio de Angelis & corporibus.

 Thro-

Throno tuo ignito adſtant laborioſi
Angeli, quibus curæ eſt quemadmodum à mortalibus omnia
gerantur.

Similia habet *Heſiodus*, antiquiſſimus Ethnicorum Theologus ac Poëta, in lib. 1. Operum. Meritò igitur *Pſellus* in Quæſtionibus ad Michaëlem Ducam Imperatorem Græcorum, quæſt. 82. ait, Græcorum ſapientes dixiſſe, *in quodam divinitatis ſtare veſtibulo Angelos, ac mali eſſe omnis expertes &c.* Omitto alia Antiquorum teſtimonia, quæ congerit *P. Dionyſius Petavius Tom. 3. Theologicor. Dogmatum lib. 1. cap. 1.* Sententiam *Ariſtotelis*, qui *lib. 8. Phyſic.* ſub nomine Motorum cœleſtium, & ex Profeſſo *lib. 12. Metaphyſ. cap. 8.* ſub nomine Intelligentiarum de Angelis agit, infra cap. 3. adducemus. Sanctos Patres, Theologos, ac Philoſophos noſtros, qui omnes unanimi conſenſu, divinæ Scripturæ auctoritate ſuffulti, & naturali ratione inducti, Angelos ac Dæmones dari fatentur, non adduco: hoc tantùm addo, ex tanto ſapientum virorum, etiam gentilium, conſenſu id effici, rem eſſe confeſſam, ac pænè naturali inſtinctu cognitam, Angelos ac Dæmones eſſe, hoc eſt, ſubſtantias quasdam homine ſuperiores, Deo verò inferiores, cujuscunque ſint naturæ; quam nunc inquirimus, dum quærimus,

CAPUT II.

Corpusnè habeant Angeli ac Dæmones, an incorporei ſint.

Angelos ac Dæmones corpus habere putarunt Veteres nonnulli.

PLato cum Academicis & antiquiſſimi quique Theologi Chriſtiani, conſtare corporibus Angelos ac Dæmones arbitrati ſunt, non craſſis huic noſtro ſimilibus, ſed æthereis, ac adeò ſubtilibus, ut ſimul inviſibilia eſſent, & incorruptibilia, ideòque nihil prohiberent quò minùs Spiritus appellarentur, cùm & ventos, & aërem noſtrum, & tenuiſſimas in corpore humano ſanguinis partes, per quas ceu vehicula quædam vegetandi ac ſentiendi vis per nervos atque arterias, totumque corpus diffunditur, πνεύματος ſeu ſpiri-

ſpiritus vocabulo rectè, ob ſubtilitatem eorum, appellemus. Unde vera animalia illos eſſe credebant, ratione prædita, ſed immortalia; & nunc ſubſtantias animales, nunc animalia aërea & ætherea appellabant. Nomina eorum, qui ita ſenſerunt, unà cum teſtimoniis ex illorum libris depromptis, fusè referunt *Suarez lib. 1 de Angelis cap. 6. & Petavius loc. cit. cap. 1. & 2.* Inter Theologos ac Patres ſunt, *Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, & in Apolog. 1. initio; Methodius apud Photium Cod. 234. paginâ 489 Origenes lib. 1. de Principiis cap. 6. & lib. 2. cap. 8. & lib. 4.* ſub finem; *Theognoſtus apud Photium Cod. 106. Baſilius lib. de Spiritu Sancto cap. 16.* (tametſi alibi aliter ſentiat;) *Macarius Homil. 4. Cyrillus Alexandrinus lib. 9. in Joannem*; & alii multi apud citatum Suarez ac Petavium; quos inter ſunt *Tertullianus, Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Petrus Chryſologus, Caſſianus, Fulgentius, Gennadius, Rupertus*, & alii. Non tamen merum corpus dixêre Angelos ac Dæmones, ſed præter corpus aliquid præſtantius ac merè ſpirituale illis attribuêre dicti Auctores, præſertim D. Auguſtinus, alioquin hominibus longè deteriores eſſe cenſuiſſent; quod nefas eſt exiſtimare, cùm inter Deum ac hominē medios ſtatuant.

Alii tamen omnes antiqui Patres, cum univerſis Theologis ac Philoſophis, negant Angelos ac Dæmones aut corpora eſſe, aut corpore præditos; ac meros eſſe ſpiritus arbitrantur, eosq; ἀσωμάτυς, id eſt, incorporeos, & νόες, id eſt, *Mentes* ſeu *Intelligentias*, & deflexis ab illo vocabulo nominibus νοητὸς & νοερὰ, *Intelligibiles* ſeu *Intelligentes* appellant. Nomina illorum ac teſtimonia longo ordine recitant citati *Suarez cap. 6.* & *Petavius cap. 3.* Solus Cajetanus & Eugubinus ex recentioribus, & nonnulli ex antiquis, aliter de Dæmonibus ſentiunt, quos iidem citant. Contrariam ſententiam, quæ Angelos ac Dæmones vel mera eſſe corpora putat, vel illigatos corpori ſpiritus, non prorſus quidem hæreticam, hæreſi tamen proximam judicant, ob decretum Concilii Lateranenſis *cap. Firmiter*, quo definiri videtur illos eſſe meros ſpiritus. Et certè Scriptura Sacra eos ſæpè ſpiritus ac ſpirituales nominat. *Nonnè omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus?* Hebr. 1. 14. *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes*

Angeli ac Dæmones ſunt incorporei.

cipes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Epheſ. 6. 12. Sic etiam Dæmones *immundi ſpiritus* appellantur, vel abſolutè *ſpiritus*; Luc. 6. 18. & cap. 11. 26.

Spirituales creaturas dari probatur.

Dari ergò de facto naturas quaſdam purè ſpirituales, inter Deum ac hominem medias (ac proinde intellectu, voluntate, ac virtute ſe movendi prædítas) ex Scriptura Sacra videtur colligi. Idem colligit *Suarez in Metaph. diſp. 35. num. 5.* ex eo, quòd omninò conveniens ſit ad ordinem & perfectionem Univerſi, hunc gradum creaturarum in eo reperiri; & *D. Thom. 1. par. quæſt. 50. art. 1. in corp.* ex eo, quòd congruum ſit, creaturas aliquas DEO aſſimilari, quantum aſſimilari poſſunt. Sed hæc & ſimilia non niſi congruentiæ ſunt: veriſimilius id ipſum ſuadetur ex variis effectibus, quos in mundo videmus, qui vires omnes humanas, & corporeas excedere videntur, adeòque arguere principium aliquod ſublimius ab omni corpore ſecretum, à DEO tamen, qui per cauſas ſecundas agit, diſtinctum. Inter hos effectus ſunt primò antiqua idolorum oracula. Secundò ea, quæ fiunt in energumenis, præſertim ex ignoti idiomatis pronuntiatione; quæ quidem ſemper DEO attribui non poſſunt, cùm ſæpè ſint blaſphema & impia, quæ proferuntur. Sed hæc licèt efficaciter probent dari naturas ratione præditas, humano corpori non illigatas, neque hæc poſſe phantaſiæ viribus attribui (ut paſſim Athei, & nonnulli nimiùm Philoſophi cum Cardano & Levino Lemnio faciunt; tamen non convincunt demonſtrativè naturas horum effectuum auctores eſſe merè ſimplices ac ſpirituales: dicet enim aliquis, ea præſtari poſſe aut ab animabus damnatis aut à Geniis Platonicis, quorum ætherea corpuſcula, ob ſubtilitatem, non obſint, quin citra dimenſionum penetrationem in corpora humana ſe inſinuent, & in iis prædictos effectus operentur. Hæc tamen ultima reſponſio ſatis refellitur ex *Marci cap. 5.* ubi legitur, integram legionem Dæmonum poſſediſſe unum corpus; quod fieri non potuiſſet, ſi corpora eſſent Dæmones; niſi affingere quis velit illis corpuſcula inſtar atomorum. Legi poteſt *Theophylus Raynandus* in Theolog. Natur. Diſt. 2. q. 2. art. 2.

CAPUT

CAPUT III.

An, quando, ubi, in quo ſtatu, producti ſint Angeli, ac Dæmones.

§. I. Angeli ac Dæmones omnes à DEO ſunt conditi.

ANgelos ac Dæmones à DEO fuiſſe productos, fatentur non ſolùm Catholici omnes, ſed etiam antiqui Gentilium Philoſophi, maximè Platonici, quorum Princeps in Timæo minores à ſummo DEO eſſe conditos refert. Et tametſi antiquorum quidam (quos inter videtur fuiſſe *Gregorius Nyſſenus lib. de opificio homin. Cæſarius in Dialogo 3. ac Moyſes Bar-cepha lib. de Paradiſo*) opinati ſunt, productis nonnullis primùm à Deo, alios ab aliis deinceps propagatos modo nobis non cognito; obſoleta tamen, & à nullo jam recepta eſt opinio illa, ac pro certo omnes tenent, univerſam Angelorum multitudinem eodem momento procreatam à DEO extitiſſe. Angeli ac Dæmones producti fuerunt à Deo.

§. II. Angeli non ſunt conditi ante mundum corporeum.

AD tempus quod attinet, nihil certi ſtatui poteſt, cùm nec Scripturæ Sacræ auctoritas, nec naturalis ratio ea in re nobis ſuffragetur. Tametſi enim veteres aliqui procreationis Angelorum meminiſſe putarint Moſen, idque vel ſub cœli nomine, ut *Origenes, Beda, & Strabo*; vel ſub nomine lucis, quod *D. Auguſtinus* non reprobat, nec *Petrus Lombardus*: alii tamen multi fatentur illam prætermiſſam, eò quòd corporalia tantùm ac viſibilia ſcribendò proſequi animus illi fuerit. Ita ſentit *D. Chryſoſtomus*, *D. Baſilius*, & alii apud *Petavium lib. 1. de Angelis cap. 15.* Itaq; quando illi producti fuerint, hoc eſt, utrum ante res omnes aſpectabiles, totumque illud opificium, quod initio Geneſeos traditur à Moſe, an cœlo ac mundo poſteriores ſint, perantiqua eſt & celebris quæſtio. Nam alii ante cœlum, & ante omnia mundana Angeli non ſunt creati ante mundum corporeũ.

cor-

corpora conditos eſſe volunt; alii poſt cœlum. Priorem ſententiam antiquiſſimi quique Patrum amplexi ſunt, maximè Græci, & qui Græcos ſequi ſolent, Latini. Inter hos enumerat Petavius *loc. cit. Græcum quendam Scriptorem in vetuſto codice manuſcripto; Baſilium Homil. 1. in Hexaëmeron; Gregorium Nazianzenum Orat. 28. & 42. Chryſoſtomum tom. 5. homil. 2. p. 7. & tom. 6. p. 86. Damaſcenum lib. 2. cap. 3. Dionyſium lib. de Divinis nom. cap. 5. S. Ambroſium, Hilarium, Hieronymum, Caſſianum, Bedam*, & alios. At verò nequaquam ante corpoream omnem & aſpectabilem creaturam extitiſſe Angelos ac Dæmones, quidam è Græcis, plures è Latinis Patribus affirmant, nempe *Epiphanius, Theodorus Mopſueſtenus, Theodoretus, Baſilius Seleucienſis, Procopius Gazæus, Auguſtinus* multis in locis, quamvis alicubi dubius maneat; *Junilius Africanus, Eucherius, Gennadius*, & alii.

In hac ancipiti quæſtione ego hæc ſtatuenda cenſeo. *Primò*, Angelos non fuiſſe creatos ab æterno, quia Concilium Lateranenſe *cap. Firmiter*, docet, DEUM *ſimul ab initio temporis utramq; de nihilo condidiſſe creaturam, ſpiritualem, & corporalem. Secundò*, non eſſe creatos poſt mundum corporeum, quia *Job. cap. 14.* dicitur Behemoth, id eſt, Diabolus initium viarum DEI, nempè ſecundùm naturam, ut dicetur: & quia homini, qui ſexto die creatus fuit, ſtatim adfuit tentator Diabolus. *Tertiò*, creatos eſſe cum mundo corporeo, quia tametſi diſſentiant multi Patres Græci, & Latini, ut vidimus, eſt tamen modò communis opinio, eamque tradit *D. Tho. 1. p. quæſt. 61. art. 3.* Probatur ex Concilio Lateran. paulò antè relato, in quo ponderanda ſunt verba, *ſimul ab initio temporis*, ob quam conjunctionem videtur omninò ſimultas temporis indicari. Non eſt tamen de fide, tum quia verba illa poſſunt explicari aliter, tum quia dubium eſt, an Concilium id definire intendat. Congruentia poteſt eſſe, quòd Angeli ſint præcipua pars Univerſi, ac proinde ſimul cum illo productos eſſe decet.

Nec poſt mundum corporeũ:

Sed cum mundo corporeo.

§. III. Angeli creati ſunt in cœlo ſidereo.

Angeli creati ſunt in cœlo ſidereo.

POſito quòd cum mundo corporeo conditi ſint, meritò quæritur ubi ſint conditi. Hæc circumſtantia eſt æquè ac prior incer-

incerta. Mihi videtur conveniens aſſerere, Angelos creatos intra univerſum tanquam pars ejus; & quidem in eo loco, qui propriè cœlum dicitur, quia Scriptura ſatis id inſinuare videtur Iſaiæ 14. *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris?* Luc. 10. *Videbam Satanam quaſi fulgur è cœlo cadentem.* Apocal. 10. dicuntur boni Angeli contra malos in cœlo præliari, eo nimirum, in quo creati ſunt. Aliqui tamen negant hæc loca firmum ſuppeditare argumentum, eò quòd non ſit in illis ſermo de primo Diaboli caſu. Sed in quo cœlo ſunt conditi? empyreo, vel ſidereo? *D. Thomas 1. p. qu. 62. art. 4.* vult in cœlo empyreo eſſe conditos, quia nobiliſſimas creaturas conveniens fuerit in nobiliſſimo loco creari. *P. Suarez* vult in cœlo ſidereo, quia ſic meliùs explicari putat, quomodo mali de cœlo deciderint, & tamen Lucifer dixerit Iſa. 14. *In cœlum conſcendam*, nempe ex ſidereo in empyreum. Deinde quia inconveniens videtur, cœlum empyreum, qui locus eſt gloriæ, in quem *nihil coinquinatum introibit*, aliquando labe peccati infectum fuiſſe. Mihi videtur probabilior hæc ſecunda ſententia, præſertim quia etiam initio mundi ſidereum cœlum immediatè infra empyreum extitit, ut in Mundo Mirabili probabo. De lapſu Angelorum mox erit ſermo.

§. IV. Angeli fuerunt producti in ſtatu gratiæ.

CIrca ſtatum, in quo creati ſunt Angeli, & circa dona, quibus inſtructi, hæc ſtatuo. *Primò.* Angeli creati fuêre à DEO ad finem ſupernaturalem per merita ſua conſequendum, qui in DEI viſione beatificâ conſiſtit, quia de facto nunc Sancti Angeli illâ fruuntur. *Secundò.* Ad hunc finem conſequendum, eguerunt ſupernaturali gratiâ DEI, quia media debent eſſe proportionata fini; unde illa ſimul cum gratia ſanctificante habuerunt omnes in primo creationis inſtanti. *Tertiò.* Hæc media fuerunt ab aliquibus adhibita, ab aliis verò neglecta; unde illi beatitudinem ſunt conſecuti, hi illâ unà cum gratia & omnibus donis ſupernaturalibus exciderunt. Probant hoc ultimum communiter ex variis Scripturæ locis; quæ tamen non videntur irrefragabilia, cùm de

Angeli fuerunt producti in ſtatu gratiæ.

B excel-

Angelorum via quàm diu duraverit.

excellentia naturali in rigore intelligi poſſint. *Quartò.* Tempus, quo fuerunt in via, hoc eſt, in ſtatu ad promerendam beatitudinem, videtur fuiſſe æquale in omnibus, quia non eſt credibile malis jam damnatis bonos ac fideles manſiſſe adhuc dubios de ſua ſalute. Certum etiam videtur, tempus illud non exceſſiſſe multos dies, quia non multò poſt creationem hominis adfuit in ſerpente energumeno tentator Diabolus. Nec etiam videtur fuiſſe planè breve unius aut alterius momenti, quia ex communi conſenſu SS. PP. & doctorum, magno ex Scripturis fundamento, poſtquàm boni & mali primò innocenter egiſſent, Lucifer ex præcipuis unus rebellavit primus contra DEUM, tum alios ad rebellionem excitavit, cui conſenſerunt multi, & veroſimiliter non omnes æquè primò; reſtiterunt boni ſubmittentes ſe DEO, & zelantes honorem ejus, & factum eſt prælium magnum in cœlo, Michaële bonorum duce illam fidelitatis teſſeram ingeminante: *QUIS UT DEUS?* In hoc prælio deturbati ſunt rebelles de cœlo, fideles translati in empyreum, & conſecuti gloriam. Rebelles Angelos vocamus toto hoc libro Angelos malos, & Dæmones; fideles appellamus Angelos bonos, & ſimpliciter Angelos.

CAPUT IV.

Quanta ſit multitudo Angelorum ac Dæmonum.

§. I. Quid veteres ea de re ſenſerint.

Angelorum magnus eſt numerus.

MAgno numero bonos Angelos eſſe, ſacræ Litteræ paſſim nos docent, velut Daniel. 7. v. 10. *Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.* Apoc. 5. verſ. 11. *Et erat numerus eorum* μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων. Quibus verbis ſignificatur innumerabilis multitudo, quam Latinus interpres ita concepit: *Et erat numerus eorum millia millium.* Pſal. 67. verſ. 18. *Currus DEI decem millibus multiplex.* Job. 25. cap. *Nunquid eſt numerus militum ejus?* His omnibus locis incertus

nume-

numerus, & propemodum infinitus exprimitur. Igitur nonnullis Veterum placet, eam eſſe rationem multitudinis Angelorum ad hominum numerum, quę eſt nonaginta novem ad unum, quoniam id ſuadere videtur parabola illa hominis *Matth. 18. &* *Luc. 15.* qui centum oves habens unam amiſit, eamque relictis nonaginta novem quæſitum abiit. & inventam humeris reportavit. Ita ſenſit *S. Hilarius, S. Ambroſius, S. Gregorius Nyſſenus, Cyrillus Hieroſolymitanus*, *Didymus cæcus* apud Maximum Martyrem, *Titus Boſtrenſis*, & alii. Imò *S. Dionyſius lib. de Cœleſti Hierarchia* cap. 14. *Cyrillus*, *& Severinus Gabalitanus* exiſtimant, Angelorum numerum eſſe innumerabilem; quos *S. Thomas* ſequitur *in 1. pag. q. 50. a. 3.*

§. II. Noſtra de eadem re ſententia.

IN hac diſceptatione de Angelorum multitudine ut aliquid ſtatuam, Suppono I. Quantuscunque ſit numerus Angelorum, magnum aut parvum dici non poſſe, niſi comparativè, hoc eſt, comparando illum cum aliquo numero; cùm abſolutè magnus aut parvus nullus ſit numerus: quantuscunque enim concipitur, ſi fiat ut unitas ad illum, ſic ille ad alium, hoc eſt, ſi is multiplicetur per ſe, non erit major reſpectu producti, quàm unitas reſpectu illius. Ut ergò ſtatuamus magnum eſſe numerum Angelorum; illum cum alio quodam magno numero comparare debemus, & videre utrum ſit illo major.

Suppono II. Nullum eſſe numerum rerum de facto exiſtentium, qui numerari à nobis, & aliqualiter exprimi nequeat, etiam diſtinctè, ut de facto numeravit Archimedes numerum arenularum, quarum decem millia granum papaveris æquarent, qui repleret totum ſpatium mundanum usque ad firmamentum; & nos *3. par. Magiæ Univerſal. lib. 8.* numeravimus grana papaveris, quæ decem milliones mundorum noſtro æqualium implerent, imò tot mundos, quot globus terreſtris capax eſt granorum papaveris; & alios his longè majores numeros diſtinctè expreſſimus.

His ſuppoſitis, Dico probabile eſſe, numerum Angelorum eſſe majorem numero omnium hominum qui ſunt, fuerunt, & e- Numerus Angelorum ma-

jor eſt, quàm hominum qui fuerunt, ſunt, & erunt.

runt. Omiſsâ aliorum congruentiâ, quòd nobiliores creaturæ ſuperare debeant ignobiliores, aut mole, aut numero; probo id aliâ congruentiâ in hunc modum. Non eſt veriſimile, Angelos cœli empyrei incolas tam paucos eſſè, ut totum ferè relinquerent vacuum, etiamſi quilibet totum illud ſpatium occuparet, quod ſphæræ ſuæ latitudo expleret: nam cùm aula illa cœleſtis à DEO condita ſit propter incolas, proportio aliqua inter illam & illos quoad habitationem ſervanda eſt; quis enim urbem ingentem, aut ingens palatium, unius ſolius aut paucorum hominum gratiâ ædificet? Atqui ſi Angelorum numerus hominum numero non eſſet multò major, id ſequi neceſſè eſt; ergò &c. Probatur minor. Hominum de facto exiſtentium numerus multùm abeſt ab eo, qui milleſimam partem ſuperficiei Terraquei globi occuparent, ſi ſingulis quinque pedum quadratum tribueretur; quod facilè quivis dabit, ſi attenderit, quanta ſint ſpatia ab hominibus vacua, marium, camporum, ſylvarum, deſertorum, & quòd nè in populatiſſimis quidem urbibus tot ſint homines, qui expleant earum ſuperficies, etiamſi ſingulis tribuatur quadratum quinq; pedum; Ergò ut tot ſint homines, qui totam Terraquei globi ſuperficiem dicto modo occuparent, oporteret ſaltem millies plures eſſe homines, quàm de facto exiſtunt. Ponamus jam triginta annorum ſpatio omnes mundi homines eſſe novos, æquatione ſcilicet factâ eorum, qui infra & ſupra trigeſimum annum moriuntur: triginta ergò annorum millibus (quàm diu veroſimiliter generationes non fient) habebitur numerus hominum non major, quàm quot ſunt in terraquea ſuperficie quinque pedum quadrata; quæ aſſumptâ Terræ perimetro milliarium Italicorum 21600, ſunt 743040000000000, id eſt, ſeptingenti quadraginta tres milliones millionum, & quadraginta millia millionum. Etenim ſi perimetro Terræ demus milliaria Italica 21600, erit diameter milliarium Italicorum ſimplicium 6880, ſuperficies convexa milliarium quadratorum 148608000, ſeu paſſuum quadratorum 148608000000000, pedũ v. quadratorũ 3715200000000000; ultimus numerus, ſi dividatur per 5, habebis quadrata quinque pedum 743040000000000.

Si jam

Si jam hic numerus ad vaſtitatem cœli empyrei transferatur, cùm Terra reſpectu Firmamenti puncti inſtar ſit, ac proindè multò magis reſpectu empyrei; patet quantulam ejus partem ſit occupaturus: nimirum longè minorem quàm milleſimam. Quod ut pateat, aſſumatur cum Alphragano diameter convexi Firmamenti (linea nimirum ab ejus convexo per centrum mundi ad convexum ejusdem) milliarium Italicorum 323769887 (quamvis revera longè major ſit, ut in Mundo Mirabili dicam;) erit, *per ea, quæ diximus in Curſu Mathem. l. 6. par. 2.* peripheria circuli maximi illius milliarium 1017562502 ſimplicium, area verò milliarium quadratorum 31485898667603693, ſuperficies denique convexa milliariũ itidem quadratorum 125967594670414772, paſſuum verò quadratorum 125967594670414772000000, pedum denique quadratorum 3149189866761930000000O; in quo numero numerus ſuprà poſitus, qui totam Terræ ſuperficiem in pedibus quadratis exprimit, continetur plus quàm millies millies. Ac tot vicibus ſuperficies convexa Firmamenti continet convexam ſuperficiem Terræ, poſitis ſuperioribus hypotheſibus. Cùm ergò vera ſuperficies convexa Firmamenti ſit longè major, quàm ea, quam poſuimus, cœli verò empyrei ſuperficies ſit adhuc ſine comparatione major, quàm Firmamenti ſuperficies; quam proportionem habebit Terra ad Empyreum? certè longè minorem, quàm 1. ad 1000000000. Ac tot Angelos ponere, quoties milleſima pars ſuperficiei terrenæ continetur in ſuperficie convexa empyrei, nullum videtur inconveniens. Quare ſi demus Angelum quemlibet (æquatione factâ inter ſummos & infimos) occupare ſphæram extenſionis milleſimæ terrenæ ſuperficiei parti æqualem (quę admodum magna eſt) vix totam empyrei cœli ſuperficiem occupabunt.

§. III. An plures ſint Angeli boni, quàm mali.

Asſertio noſtra circa multitudinem Angelorum procedit de omnibus Angelis, tàm bonis, quàm malis, ſimul ſumptis. Quæri ſolet, an plures ſint Angeli boni, quàm mali. Reſpondetur, plures eſſe bonos, quàm malos: primò, quia æquum eſt miſericordiam DEI & remunerativam juſtitiam in pluribus, quàm *Angeli boni ſunt plures, quàm mali.*

 vindi-

vindicativam relucere: ſecundò, quia ita declaratur *Apoc. cap. 12.* ubi dicitur *Draconem*, id eſt, Luciferum, *traxiſſe tertiam partem* ſtellarum, id eſt, Angelorum, *cæli caudâ ſuâ.* Verùm hæc non convincunt. Non primum, alioquin dicendum foret, plures homines ſalvari, quàm damnari; quod falſum videtur. Nec ſecundum, quia multi per Draconem intelligunt AntiChriſtum, & per ſtellas intelligunt fideles ab ipſo ſeductos. Quod tamen ad draconem attinet, videtur omninò deſignari Lucifer, quia draco hic idem eſt manifeſtè cum illo, qui in fine ejuſdem *cap. 12.* dicitur perſequi mulierem, uti & initio capitis dicitur; is autem de quo in fine, haud dubiè eſt Lucifer, idem nempe, qui paulò antè refertur contra Michaëlem in cœlo pugnaſſe. Si igitur tertia pars Angelorum de cœlo tracta eſt à Lucifero, Angeli boni excedent malos circiter in duplum.

Ariſtotelis error circa numerum Intelligentiarum

Ex dictis colligitur I. erraſſe *Ariſtotelem*, qui *lib. 8. Phyſic. & lib. 12. Metaphyſ.* non plures Intelligentias ſeu Angelos admittit, quàm ſint diverſi motus corporum cœleſtium. Colligitur II. errare omnes, qui certum Angelorum numerum adſignant, cùm nihil certi hac in re ſtatui queat.

CAPUT V.

Quid Angeli ac Dæmones naturaliter cognoſcere poſſint.

Cognitio Angelorum ad quæ ſe extendat.

CUm Angeli ac Dæmones inter Deum ac homines mediæ ſint ſubſtantiæ, homineque perfectiores; longè nobiliore, quàm hic intelligendi vi ac modo præditos eſſe concedendum eſt. Inter alia tamen objecta, de quibus dubium eſt, an extendat ſe Angelicus intellectus, ſunt ſequentia.

§. I. An Angeli ac Dæmones poſſint cognoſcere occultas aliorum Angelorum ac hominum cogitationes, ac volitiones.

Angeli ac Dæmones non co-

OCcultas inquam, quas nullo ſigno manifeſtant, & arcanas apud ſe continere volunt. Has alii ſecreta cordis appellant.

Qua in re communis eſt Patrum ac Theologorum opinio, non poſſe Angelos ac Dæmones cordium ſecreta immediatè in ſe, & nullo ſigno aut effectu præcedente, absque conſenſu elicientis, cognoſcere naturaliter ac propriis viribus. Colligitur ex ſacris Scripturis, quæ multis in locis tanquam peculiare hoc DEO concedunt, ac pro divinitatis argumento afferunt, quòd abditas in corde cogitationes ac volitiones introſpicit. Sic 3. Reg. cap. 8. *Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum.* Jerem. cap. 17. *Pravum (juxta LXX. Interpr. profundum) eſt cor hominum, & inſcrutabile; quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes.* Quibus in locis, aliisque, quæ omitto, *cordis* nomine veniunt tàm internæ ac ſecretæ mentis cogitationes, quàm voluntatis motus, tàm hominum, quàm Angelorum: ſi enim nemo præter DEUM novit abſcondita hominum, multò minùs Angelorum ſecreta quispiam cognoſcet, cùm utrobique æqua militet ratio. gnoſcunt ſecreta cordium.

Quæ quidem ratio hujus occultationis non eſt, quòd actus illi non ſint naturales, id eſt, neceſſarii, ſed liberi; nec quòd ſoli DEO, & ſuppoſito elicienti ſubdantur; nec quòd naturâ ſuâ ſint indifferentes; nec quòd ſint in profundo animæ; nec quòd eorum non habeantur ſpecies; nec quòd DEUS deneget concurſum ſuum ad illos cognoſcendos (has omnes cauſas aliqui afferunt;) ſed eſt ipſa natura talium actuum, quæ talis eſt, ut citra voluntatem elicientis nequeant objectivè concurrere ad ſui cognitionem in intellectu alterius; poſitâ autem hâc voluntate, ut naturali conditione applicante, poſſint. Hanc autem eſſe naturam talium actuum, cognoſcimus partim per revelationem ex Scriptura ſacra locis cit. & aliis, partim ratione naturali, quia nimirum omninò conveniens eſt, imò neceſſarium ad confuſionem vitandam, ut in ſocietate invicem ſubordinata, ad quam natura intellectualis ordinata eſt, poſſit quilibet ſua conſilia & intentiones pro arbitrio alterum celare, aut manifeſtare. Ita *P. Ignatius DerKennis Diſput. 2. de Angelis cap. 5. §. 3.* Nec mirum aut novum videri debet, quòd ad talium actuum naturam recurramus, nec aliam ulteriorem cauſam talis naturæ adſignemus; omnis enim cauſarum

rum ſeries, quæ ad effectum aliquem explicandum adducitur, tandem in natura alicujus ſiſtere debet, quâ ulterior ratio non datur, nec dari poteſt à nobis. Sic quærenti, quare ſol producat lumen, ignis calorem &c. nihil aliud reſponderi poteſt, quàm illam eſſe naturam talium entium: & licèt aliæ immediatæ cauſæ afferrentur, tamen eò tandem venire neceſſe eſt. Quòd autem voluntas claudat & aperiat mentis arcana tanquam neceſſaria conditio, illuſtrari poteſt per alias multas operationes, quæ à potentiis ſuis egredi non poſſunt, niſi applicante voluntate, aut appetitu; ſic enim potentia locomotiva in animali otioſa eſt, niſi applicata; & potentia intellectiva reſpectu objectorum non evidentium nequit elicere aſſenſum, niſi imperante voluntate &c.

Secreta cordium quænam ſint, quæ Angelos ac Dæmones latent.

Sub nomine porrò *ſecreti cordium*, intelliguntur actus liberi, & judicia eorum directiva, ut ſunt conſilia, deliberationes, & dictamina practica: item omnes illi actus intellectus ita connexi cum actibus liberis, ut cognoſci nequeant, niſi & illi cognoſcantur, ut ſunt actus reflexi ſuper actus liberos & dictamina prædicta, ſpecies memorativæ, & habitus ex ſecretis actibus relicti. Actus verò ſeu intellectus, ſeu voluntatis, planè neceſſarii, cum libero arbitrio non connexi, non videntur eſſe ſecreti: uti nec actus phantaſiæ, & appetitus ſenſitivi, etiam imperati; imperium tamen ipſum latet. Scio, ante non multos annos dæmonem ex quadam perſona energumena loquentem revelaſſe multas accedentium cogitationes occultiſſimas, & nullo externo ſigno proditas: Sed dicendum eſt, illos, qui curioſitate ducti experiri volebant, num dæmon illas ſciret, hoc ipſo voluiſſe ut ſciret, ac proindè non voluiſſe eſſe occultas.

§. II. An Angeli ac Dæmones futura præcognoſcere poſſint.

Futurorum quatuor ſunt genera.

QUatuor ſunt genera futurorum, de quibus quæſtio inſtituitur. Primi generis ſunt illa, quæ neceſſariis & eodem ſemper modo ſe habentibus cauſis continentur, niſi ab Auctore naturæ impediantur; ut ſunt cœleſtium corporum converſiones atque concurſus, Solis ac Lunæ defectiones, & alia hujuſmodi, quæ

nno

non ſolùm naturali neceſſitate, ſed etiam rectâ & conſtanti lege contingunt. Secundi generis ſunt, quæ naturales quidem cauſas habent, ſed multas ac varias, quarum concurſus facilè impediri poteſt ab aliis etiam neceſſariis cauſis, ac proinde vel rariùs contingunt, vel non eodem ſemper modo; cujusmodi ſunt cometæ, terræ motus, pluviæ, ſiccitates, tempeſtates, aëris infectiones, elementorum ac corporum affectiones, & alia, quæ caſu evenire dicuntur. Tertii generis ſunt, quæ tota ex libera voluntate pendent, vel hujus impulſu geruntur extrinſecùs; ut ſunt homicidia, aliaque ſcelera, aut benè geſta, electiones ad certa officia ac dignitates &c. Quarti generis ſunt miſta quædam ex neceſſario ac libero, quorum efficiens cauſa eſt quidem libera hominum voluntas, ſed cum iis externa quoque concurrunt velut diſpoſitiva & inclinantia, ut ſunt aëris diſpoſitiones, corporum qualitates ac temperamenta, aliaque, quæ extrinſecus adjacent, & magnam vim habent ad commutandos, & quodammodo afficiendos hominum animos. Tales effectus ſunt bella, ſeditiones, privati cujusque mores, & alia hujus generis.

Quæritur, an, & quænam ex hiſce præcognoſcant Angeli ac Dæmones. Ratio dubitandi eſt, quia ex una parte communis fuit ſemper, & etiam num eſt, mortalium omnium perſuaſio, dari quandam futurorum præſenſionem, ut docent non ſolùm Prophetarum DEI, ſed gentilium etiam vatum prædictiones, ac Dæmonum ex oraculis reſponſa. Ex alia verò parte prædictio futurorum videtur eſſe divinitatis nota, ac DEI propria, unde & apud Latinos divinatio appellatur, & in Scriptura ſacra ſoli DEO adſcribitur. Nam apud *Iſaiam cap. 41. verſ. 22.* Dominus DEUS æmulos divinitatis ſuæ ad hanc cognitionem provocat: *Accedant, & nuntient nobis quæcunque ventura ſunt: priora, quæ fuerunt, nuntiate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus noviſſima eorum; & quæ ventura ſunt indicate, indicate nobis. Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos.* Et alio loco apud eundem *Iſaiam cap. 44. verſ. 6.* ait Dominus: *Ego primus, & ego noviſſimus, & absque me non eſt DEUS. Quis ſimilis mei? vocet, & annuntiet &c ventura, & quæ futura ſunt, annuntient eis.* Hac in controverſia ſtatuo ſequentia.

Futura an, & quænam cognoſcant Angeli ac Dæmones.

I. Effectus primi generis, hoc eſt, neceſſarios ex cauſa naturaliter inimpedibili orituros, poteſt Angelus ac Dæmon certò præſcire, ſub hac tamen conditione, ſi DEUS communem curſum non impediat. Sic poteſt præſcire eclipſes Solis ac Lunæ, & reliqua motuum cœleſtium phænomena. Patet, quia homines hæc poſſunt præſcire, & de facto præſciunt Aſtronomi; ergo & Angeli. Et ratio eſt, quia hujusmodi effectus in ſuis cauſis determinati ſunt.

II. Effectus ſecundi generis, qui pendent ex complexione multarum cauſarum neceſſariarum, quibus libera cauſa non intervenit, poſſunt etiam certò præſcire Angeli ac Dæmones, ſi totam illam cauſarum complexionem penetrent. Sic ſcire poſſunt, meſſem poſt annum futuram copioſam, aut ſecus; tali loco ac tempore futuram pluviam &c.

III. Iidem effectus ſecundi generis poſſunt aliquando ab adeò multis cauſis dependere, ut ſuperent vim naturalem cognitivam Angelorum, v. g. quot folia futura ſint in arbore poſt annos aliquot, quot muſcæ naſcituræ intra illos, & ſimilia. Ratio eſt, quia multis modis una aut plures talium cauſarum mutari aut impediri queunt intra tempus illud, quod nunc latere poteſt Angelum.

IV. Effectus tertii generis, qui nimirum toti pendent à cauſa libera proximè, vel remotè, non poſſunt Angeli vi naturæ certò præſcire. Et de his intelligenda ſunt loca Scripturæ allata; nam alios effectus jam antea recenſitos præcognoſcere non eſt ſignum divinitatis, cùm etiam ab Angelo præſciri queant. Ratio optima videtur hæc, quòd hujusmodi effectus neque præſciri poſſunt in cauſa, neque in ſe ipſis; ergo nullo modo. Non in cauſa, quia hæc, cùm ſit voluntas libera, indifferens eſt ad effectus ponendos, vel non ponendos, ac proinde nullum effectum determinatè continet; unde nec DEUS prænoſcit illos in cauſa. Non in ſeipſis, quia cùm non exiſtant, non poſſunt movere aut determinare intellectum; neque hic ex ſe determinatus eſt ad illos cognoſcendos: non enim, cùm limitatus ſit, ad omnes cognoſcendos determinatus eſt, qui à voluntate produci poſſunt; neque ad hunc vel illum

præ

præ aliis, cùm omnia indifferenter ſe habeant quoad intelligibilitatem.

Ex contraria ratione DEUS futura libera cognoſcit, tum quia ex illimitatione ſua determinatus eſt ad cognoſcendum omne verum, tum quia illa æternitati divinæ præſentia ſunt modo à Theologis explicari ſolito, dum de cognitione DEI tractant in 1. parte Summæ S. Thomæ.

Si dicas, poſſe non ſolùm Angelos, ſed etiam homines cognoſcere actus liberos præteritos, qui tamen non magis exiſtunt, & ſunt ens, quàm futuri; cur ergo ſaltem Angeli non poſſunt præcognoſcere futuros? Reſpondeo, eandem eſſe rationem actuum præteritorum, quæ futurorum, ſi præteriti nunquam fuerunt cogniti; tam enim, quando deſierunt, ſunt non ens, ut dictum, quàm futuri: at ſi cogniti fuerint, reminiſcendo iterum recognoſci poſſunt virtute ſpecierum memorativarum.

Si iterum dicas, Angelos habere humanorum actuum liberorum ſpecies infuſas, aut ſaltem illas à DEO habere; cur ergo non poſſent actus prædictos naturaliter præcognoſcere: Reſpondeo, Angelos non habere illas ſpecies, nec ſi haberent, illis prodeſſent, ob rationem dictam §. præcedenti. Quòd ſi à DEO illis infunderentur, cognoſcerent quidem futuros illos actus, ſed non naturaliter, ſeu ex natura potentiæ cognoſcitivæ, ſed præter exigentiam ipſius.

V. Effectus quarti generis poſſunt Angeli ac Dæmones præcognoſcere conjecturaliter ſub aliqua probabilitate, vel veriſimilitudine. Ratio eſt, quia poſſunt intimè perſpectam habere complexionem hominis, atque ex hac natam propenſionem, mores, decreta animi externis ſignis manifeſtata, conſpirationibus mutuis roborata, & his ſimilia.

Ex his Dæmones futura prædicunt, ſed fallibiliter. Unde, ut ſuam ignorantiam celent, ſæpè utuntur amphibologiis; aut ſi DEUS permittat, ipſimet à ſe prædicta procurant, ut fiant. Habent etiam longam rerum experientiam, & illâ freti multa prædicunt Dæmones, aut per ſe in oraculis, aut per ſuos. Præterea illa, quæ procul fiunt, aut jamjam imminere certò ſciunt, alio in loco

Futura quomodo prædicant Dæmones.

ſitis aperiunt. Demum, quæ ipſi facturi ſunt, aliquando velut divinando prædicunt. His modis fallunt miſeros mortales.

An, & quid ex aſtris prænoſcere ac prædicere queant Dæmones, examinabimus, cùm de Mirabilibus cœli agemus.

CAPUT VI.

An, & quomodo Angeli ac Dæmones inter ſe loquantur.

Angeli ac Dæmones inter ſe loquuntur.

ANgelos ac Dæmones loqui inter ſe, id eſt, internos conceptus & mutua conſilia invicem manifeſtare, certum eſt ex Scriptura ſacra, quæ paſſim eorum inter ſe colloquia refert; & naturali conſtat ratione, propterea, quòd membra ſint unius Reipublicæ ſpiritualis, inter quæ intercedere debet moralis quædam ſocietas & communicatio.

De modo, quo hæc locutio contingit, magna eſt opinionum varietas, adeò, ut ad decem facilè reperiantur. Nonnullas breviter referam, ac rejiciam; deinde quam judico veriorem, afferam.

Locutio Angelorum, quas conditiones requirat.

Tres proprietates requirere videtur Angelorum locutio mutua. Prima eſt, ut ſit libera, poſſitque ab illis fieri, quando volunt, & non fieri, quando non volunt: hanc enim conditionem habet hominum inter ſe locutio; ergo multò magis Angelorum. Secunda eſt, ut unus ita poſſit loqui cum alio, ut alii, etiam præſentes, non percipiant: hoc enim debitus ordo manifeſtandi unis, & celandi alios ſecreta exigit; & cùm hominibus id conceſſum ſit, Angelis non eſt denegandum. Tertia eſt, ut loquens poſſit excitare illum ad audiendum, cui loqui vult, etſi aliis rebus aut cogitationibus ſit intentus: hoc enim hominibus eſt conceſſum, & miſera eſſet Angelorum conditio, ſi nullus poſſet alium vocare, vel interpellare, hoc eſt, ad audiendum excitare, ſed vel exſpectare deberet, donec alter ad audiendum ſe applicaret, vel in incertum dirigere locutionem ſuam. Illa ergo ſententia circa modum Angeli-

gelicæ locutionis optima eſt judicanda, quæ has tres conditiones meliùs ſalvat; illa inconveniens, quæ in aliquo deficit.

Primò igitur, Angelorum locutio non fit imprimendo certos characteres cœlis, aut formando voces in aëre, aut per alia ſigna ſenſibilia; nec etiam per ſigna inſtrumentalia ſpiritualia, ſive hæc ponantur naturaliter ſignificativa, ſive ad placitum. Ratio eſt, quia hic modus repugnat ſecundæ conditioni. *Secundò*, non fit præciſè per cognitionem reflexam ſuper conceptum, vel quaſi reflexam ſuper actum voluntatis, quem loquens alteri inſinuare vult. Ratio eſt, quia hic modus nec ſecundam, nec tertiam conditionem ſalvat; imò nec primam ſemper. *Tertiò*, non fit per meram ablationem velaminis ipſius conceptus, quod ſit nolitio, vel potiùs carentia volitionis, quâ loquens velit ſuum conceptum alteri patere, ita ut nihil agat in audientem, quo ipſum excitet. Ratio eſt, quia hic modus non ſalvat tertiam conditionem: ſi tantùm enim auferatur prædictum velamen, habebit ſe alter ad actũ jam detectum eo tantùm modo, quo ad alia quævis objecta, quæ ex natura ſua nullum velamen habent.

Rejectis his ſententiis, ſtatuo, Angelicam locutionem fieri per directionem liberam conceptuum ac voluntatum internarum, qua loquens vult actus ſuos alteri patere. Et quidem ſi volens loqui alteri, & dirigere actus ſuos internos ad ipſum, advertat illum eſſe applicatum ad audiendum; loquitur, hoc eſt, dirigit ad ipſum actus ſuos, ſine alia prævia excitatione; ſicuti inter homines etiam contingit: ſi autem advertat illum non eſſe applicatum; excitat, ſed non aliter ordinariè quàm locutione, eâque vel diſtinctâ ab illa, quam vult alteri manifeſtare, vel illâ ipsâ, quam manifeſtare cupit. Præterea, ſicut homo loqui volens, excitat alterum quandoque aliis ſignis à locutione diſtinctis, ut nutibus, truſionibus, & ſimilibus; ita & Angelus loqui volens, poteſt excitare alterum Angelum aliis ſignis à locutione diſtinctis. Ratio hujus ſententiæ eſt, quia ſalvat tres conditiones ſuprà poſitas: nam talis locutio fit liberè, ut patet; & non percipitur, niſi ab illo, cui vult loqui Angelus, ut conſtat ex dictis cap. præcedenti §. 1. & fit prævia excitatione, uti opus fuerit. Æſtimo tamen, ſicut unus Angelus

Locutio Angelorum quomodo fiat.

gelus non poteſt excitare alterum in qua vis diſtantia, ſic nec loqui ipſi poſſe, ſed in illa tantùm, in qua illum excitare poteſt: ad eum modum ferè, quo idem inter homines contingit.

CAPUT VII.

De ſphæra extenſionis Angelicæ, & quomodo poſſint ſe intra & extra illam movere.

ANgelorum ſubſtantia capax eſt alicujus extenſionis, ſeu diffuſionis per reale ſpatium, cui coëxiſtit. Ratio eſt, quia ex nullo alio capite deſumi poteſt repugnantia diffuſionis, quàm ex indiviſibilitate conjuncta cum ſpiritualitate: at ex illo capite peti non poteſt in Angelis, cùm conſtet animam indiviſibilem, imò & DEUM diffundi; ergo &c.

§. I. Quanta ſit ſphæra extenſionis Angelicæ.

Sphæra extenſionis Angelicæ, quanta ſit, & cujus figuræ.

EXtenſio ſeu diffuſio Angelica eſt certis limitibus circumſcripta, pro ratione perfectionis, quos naturaliter non poteſt excedere Angelus. Quòd limitata ſit, patet ex eo, quòd ſit quædam perfectio, utpote participatio immenſitatis divinæ; omnis autem perfectio creaturæ communicata, limitata eſt de facto. Quòd autem connaturaliter tantò ſit major, quantò ſubſtantiæ perfectio major eſt, communis eſt ſenſus, licèt ratio convincens afferri non poſſit, niſi quòd quemadmodum potentia locomotiva, tàm reſpectu ſui, quàm reſpectu mobilis, perfectioni proportionari conveniens eſt, ita & ſphæra extenſionis.

Quanta porrò ſit ſphæra Angelicæ diffuſionis, nè conjecturâ quidem aſſequi poſſumus, niſi quòd maximorum gigantum moles etiam infimos Angelos excedere doceat nos animæ rationalis expanſio, quæ molibus illis coëxtendi poteſt, ac ſolet. Ex quo colligimus, ſupremorum Angelorum ſphæram eſſe valdè amplam. Nullum tamen poſſe in infinitum extendi, docet repugnantia infinitudinis actualis in creatura.

Quæri

Quæri ſolet, an ſub quacunque figura latitudinem ſphæræ ſuæ explere poſſint Angeli; ut ſi adæquare poſſint ſphæram, cujus diameter ſit decempedalis, v. g. poſſint etiam quamcunque aliam figuram ſphæræ iſti æqualem, v. g. cylindrum cujuscunque longitudinis datæ, & latitudinis tantò minoris. Mihi non videtur Angelis naturaliter competere hujusmodi ſub quacunque figura extenſionem: nam alioquin Angeli boni poſſent ſimul eſſe in cœlo & in terra, in tenuiſſimum cylindrum ſe extenuando: Dæmones item ab una parte Terræ in aliam ſe continuò extenderent, ut pluribus præſentes ſimul nocerent.

§. II. Quomodo Angeli poſſint ſe movere intra ſphæram ſuæ diffuſionis, vel per aliud medium.

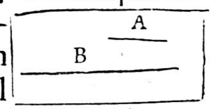
POſſe ſe Angelos movere, dubitari nequit. Poſſe etiam intra ſphæram ſuam contrahere ſeſe, ac dilatare pro libitu, & non neceſſariò occupare debere totam ſphæram ſuam, communis & vera eſt opinio: nam uti pro arbitrio ſe ſiſtere poſſunt huic vel illi ſpatio, ita etiam minori vel majori, cùm ab illo non dependeant. Imò etiam ex hac independentia à ſpatio ſequitur, poſſe exiſtere indiviſibiliter, &, ut ita dicam, punctualiter absque ulla extenſione: eo ipſo enim quòd ſubſtantia indiviſibilis eſt, neque habet abſolutam extenſionem intrinſecam, neque præſens eſt corpori, exiſtit indiviſibiliter, carens omni formâ extendente. Id autem quo pacto fiat, dicetur poſtea Aſſertione ſextâ. His poſitis ceu fundamentis, ſtatuo ſequentia cum *P. Ignatio DerKennis Diſp. 3.* de Angelis. Angelus intra ſphæram ſuam poteſt ſe contrahere, & dilatare.

I. Non poteſt ſe Angelus quacunque celeritate movere. Ratio eſt, quia ſi id poſſet, haberet potentiam motivam actu infinitam; omnis enim potentia, quæ effectum reſpicit ſub infinitudine potentiali, infinita eſt, utpote quæ à nullo determinatur ac limitatur. Imò, ſi poſſet ſe quacunque celeritate movere, poſſet etiam alia quæcunque mobilia ita movere: nam quatenus ſe ſic determinatè movere poteſt, poteſt & aliud quoddam aliquâ celeritate; non enim quælibet reſiſtentia ſiſtere poteſt omnino potentiam motri- Angelus non poteſt ſe quacunque celeritate movere.

motricem in certo gradu determinatam: ergo movere poteſt idipſum celeritate majori, quatenus ſe poteſt majori quàm illâ, quæ primò comparabatur cum mobili,& ſic in infinitum procedendo. Hinc efficitur quòd ſequitur.

Nec poteſt in inſtanti deſerere totum ſpatium quod occupat.

II. Non poteſt Angelus ſimul & inſtantaneè totum ſpatium quod occupat, deſerere, & ponere ſe in proximo totaliter alio. Ratio eſt, quia alioquin movere ſe poſſet quacunque celeritate datâ, hoc eſt, poſſet dato tempore percurrere ſpatium quodcunque datum. Sit enim datum tempus A, & ſpatium percurrendum ſit B: concipiatur tempus diviſum in tot partes, quoties continetur ſpatium, quod ſimul occupat Angelus, in ſpatio decurrendo, quod ſit v. g. trium leucarum: poteſt qualibet parte dati temporis conficere ſpatium æquale ſphæræ ſuæ, aut illi quod primò occupabat, ſi ſimul & inſtantaneè poteſt; ergo poteſt totum ſpatium datum decurrere omnibus partibus temporis dati, hoc eſt, dato tempore, quantumvis exiguo; ergo quâcunque celeritate poteſt ſe movere; quod eſt contra primum aſſertum.

Eodem argumento demonſtratur, nec poſſe Angelum ſimul & inſtantaneè occupare ſpatium quantumcunque exile.

Nec in inſtanti ſe expandere intra ſphæræ ſuæ latitudinem.

III. Non poteſt Angelus intra latitudinem ſphæræ ſuæ ſe inſtantaneè expandere. Sequitur ex proximè dictis. Sit enim ſphæra tota, quam occupare poteſt Angelus, exempli gratiâ decempedalis, & occupet primò Angelus ſpatium pedale tantùm: deinde diffundat ſe, ſi fieri poteſt, ſimul ad alios pedes novem, & occupet totam ſphæram, quam poteſt; poterit etiam eoſdem novem occupare deſerendo ſpatium pedale priùs occupatum, nam non neceſſariò totam ſphæram occupat, & poterat tantùm octo aut pauciores pedes de novo occupare: Ergo occupatis novem pedibus de novo, poterit deſerendo primum rurſus ad decimum proximum ſe extendere inſtantaneè, cùm hic compleat ſphæram, & ſic ſemper; ergo conſequuntur omnia abſurda in præced. Aſſertione relata.

Nec intra eandem ſe

IV. Nec poteſt Angelus intra eandem latitudinem ſphæræ ſuæ ſe inſtantaneè contrahere. Ratio eſt, tum quia contractio illa eſt

eſt motio quædam, non minùs quàm dilatatio: tum præcipuè quia Angelus poſſet etiam alia mobilia ſecum quacunque celeritate trahere: nam quatenus ſe contrahere poteſt determinatâ celeritate, poteſt & aliud quoddam aliquâ celeritate ſecum trahere; ergo & majori; ergo quacunque, ut diximus in Aſſertione prima.

contrahere inſtantaneè.

V. Non poteſt Angelus tranſire ab extremo ad extremum ſpatium ſine medio. Ratio eſt, quia ſi id poſſet, poſſet etiam ſpatium quod occupat, deſerere inſtantaneè, & ponere ſe in proximo; nam ſi poſſit inſtantaneè ſe ponere in ſpatio diſtanti, à fortiori poteſt in proximo: atqui hoc non poteſt, ut probatum eſt Aſſertione ſecunda; ergo.

Nec tranſire ab extremo ad extremum ſine medio.

VI. Poteſt Angelus eſſe in indiviſibili, ſeu carens omni extenſione. Ratio eſt, quia extenſio omnis ſpirituali ſubſtantiæ accidentaria eſt, & abſq; ea omnes immanentes actiones æquè expeditè elicere poteſt, utpote à loco planè independens; ergo &c. Nec refert, quòd fortaſsè extenſio neceſſaria ſit ad operandum transeunter in corpora, quia hæc operatio planè eſt Angelo libera, & poteſt ab omni ceſſare.

Angelus poteſt eſſe in indiviſibili.

VII. Hujusmodi ſtatum indiviſibiliter exiſtendi poteſt obtinere Angelus contrahendo ſe ſucceſſivè ad punctum ſphæræ ſuæ; imò aliter non poteſt ex vi Aſſertionis quartæ. Ratio eſt, quia poteſt ſe contrahere ad dimidium ſphæræ aliquo tempore A; ergò tempore B dimidio ipſius A ad dimidium extenſionis reliquæ, & rurſum tempore C dimidio ipſius B ad reliqui dimidium, & ſic conſequenter ſemper tempora proportionatè accipiendo ad ſpatia contractionis: hâc autem progreſſione tempore duplo ipſius A devenitur ad punctum ſeu nihilum extenſionis; tempore enim minore, quàm duplo devenitur ad extenſionem quâlibet datâ minorem; ergo &c.

VIII. Poſſunt plures Angeli eſſe ſimul in eodem loco. Ratio eſt, quia ſunt penetrabiles invicem, utpote indiviſibiles; & nihil eſt extrinſecum, quod impediat hanc coëxiſtentiam Angelorum cum eodem corpore. Imò, quando Dæmones poſſident corpora humana, de facto ſunt ubi eſt anima; ergo & anima & Dæmon ſunt in eodem loco; quid ni ergo id queant plures Angeli?

Angeli plures poſſunt in eodem loco ſimul.

CAPUT VIII.

De potentia Angelorum ac Dæmonum movendi ac detinendi alia à ſe.

ANgelos ac Dæmones movere ac detinere poſſe ac ſolere alia à ſe, indubitatum eſt, & patebit ex multis exemplis in ſequentibus. Ea verò vel ſunt corpora, vel ſpiritus. Singulos caſus examinabimus, ut dicendis in ſequentibus præludamus.

§. I. Quomodo Angeli ac Dæmones moveant ac detineant corpora.

Angeli quomodo moveant corpora.

CErtum eſt id aliter fieri ab Angelo aſſiſtente, quàm ab anima informante: nam hæc nihil poteſt in extrinſeca corpora, niſi mediante ſuo cui præſidet, quod movens alia movet; Angelus autem aſſiſtens extrinſecum corpus movet immediatè absque inſtrumento. Modus, quo id faciat, duplex excogitari poteſt: primò, ut aliquam virtutem motivam aut detentivam imprimat corpori, quæ deinde movere aut detinere pergat: ſecundò, ut ipſe motus aut quies ab ipſo immediatè dependeat. Ego ſequentia ſtatuo cum *P. Ignatio DerKennis Diſput. 4. de Angelis cap. 3. §. 2.*

I. Angelus poteſt movere ac detinere corpora, nullum impetum à ſe diſtinctum iis imprimendo. Ratio eſt, quia poteſt corpus antea quieſcens ſecum rapere dum movetur; & corpus antea quieſcens ſecum rapere dum movetur; & corpus antea motum, ſe interponendo, aut illi ſe præſentem ac quietum ſtatuendo, ſiſtere, ad eum ferè modum, quo utrumque poteſt homo. Fruſtra igitur nonnemo, ut Angelus detineat lapidem in aëre, neceſſarium eſſe ait, ut producat impetum in lapide tàm fortiter nitentem ad motum ſurſum, quantum gravitas trahit deorſum.

II. Poteſt etiam Angelus imprimere impetum corpori à ſe moto, quo durante, & Angelo jam abſente, moveri pergat. Ratio eſt, quia ut corpori mobili imprimat impetum, nullo alio opus eſt, quàm ut per aliquod ſpatium deferat mobile, quod eo ipſo impe-

tum

tum illum concipit, aut à ſemet ſub motu tanquam conditione, aut à cauſa motrice productum: non enim aliter lapis projectus in altum concipit impetum, quàm à manu ac brachio celeriter ſe moventе, ac lapidem ſecum deferente; nec aliter ſagitta, quàm à chorda arcûs ſe perniciter retrahentis aliquòusque mota; & ſic de cæteris. Atqui magnâ velocitate deferre poteſt Angelus corpora, ut diximus; ergo & impetum motivum illis imprimere, quo deinde nihil operante Angelo corpus pergat moveri tantò diutiùs ac velociùs, quantò motus delationis concitatior fuit, & per juſtum ſpatium continuatus.

III. Si nullus impetus detur, quo projecta moveantur (ut nonnulli putant) poteſt nihilominùs Angelus efficere, ut corpus moveatur, quamvis illi non maneat præſens. Ratio eſt, quia in illa hypotheſi homo poteſt movere alia corpora dicto modo; ergo & Angelus, ſi motum ipſe inchoet per ſe in illis corporibus; nam undecunq; oriatur motus movente homine corpus, eadem adſunt principia ejus continuandi, ſive illud ſit medium, ſive ipſa natura motus, ſive aliud quidpiam.

Poteſt ergo Angelus auctor eſſe motus in mobili diſtante, cui non eſt præſens, ſi antea præſens motum inchoavit. Non tamen poteſt inchoare motum in mobili diſtante, quia non eſt veriſimile poſſe eum inchoare motum in diſtanti aut ſolâ ſuâ voluntate immediatè, aut aliquid in ipſum trajiciendo.

IV. Non poteſt Angelus quâcunq; velocitate, aut quodcunque mobile, movere. Ratio eſt, quia virtus ejus motiva eſt limitata; ergo tanta poteſt eſſe reſiſtentia mobilis, quam ſuperare non poſſit; & tanta velocitas, quam attingere nequeat.

V. Dicendum videtur, Angelum movere abſque defatigatione, illa quæ movet. Ratio eſt, quia in Spiritu applicatio virium ſolâ eget ſubſtantiâ ſimplici & voluntate, abſq; inſtrumentorum ſubſidio, quæ uſu ipſo conſumuntur, ut in animali contingit, quod connitendo & continuando, vires ſeu ſpiritus exhaurit, ipſosque nervos contentione nimiâ debilitat.

§. II. An, & quomodo Angeli ac Dæmones poſſint movere ac detinere alios ſpiritus.

Angeli ac dæmones quomodo moveant ac detineant alios ſpiritus.

CErtum eſt ex Scriptura Sacra, Angelos utrumque poſſe: nam *Lucæ cap. 16.* dicitur anima Lazari deportata ab Angelis in ſinum Abrahæ; & *Tobiæ cap. 8.* Raphael Angelus ligavit dæmonem Aſmodæum. Quæſtio eſt, quomodo id fiat. Nonnemo negat id fieri phyſicè, ſed tantùm moraliter, DEO aſſiſtente ad voluntatem alterius. Ego hæc ſtatuo cum *P. Ignatio DerKennis loc. cit. §. 3.*

I. Angelus ſuperior poteſt inferiorem invitum virtute phyſicâ movere, ac detinere. Ratio eſt, quia Angelus quilibet eſt capax motus merè paſſivi ab extrinſeco, & quietis involuntariæ; poteſt enim à DEO moveri, ac detineri; ergo etiam capax eſt talis motus ac detentionis ab altero Angelo perfectiore: cùm ergo Angelus ille perfectus poſſit talem paſſionem cauſare in corpore, cur non poſſit in alio Angelo ſe imperfectiore? Deinde, quia ſuperioritas in natura videtur aliquam prælationem adferre & poteſtatem in inferiores, fundatam in natura; hæc autem non poteſt eſſe moralis jurisdictionis, quæ in natura non fundatur; ergo phyſica, quæ intelligi nequit ſine vi coactiva & coërcitiva, cujus pars eſt virtus motiva, ac detentiva. Demùm ſæpè Dæmones potentiores coërcent Dæmones alios, evertendo eorum machinationes, ut patet ex multis exemplis ſuo loco afferendis; hoc autem non fit moraliter, DEO ad voluntatem potentiorum compeſcendo inferiores; ergo fit phyſicè.

II. Modus, quo unus Angelus aut Dæmon movet alium, aut detinet, ſimilis eſt illi, quo corpus movet, aut detinet, nullum impetum à ſe diſtinctum illi imprimendo, prout diximus §. præcedenti Aſſertione 1. Ratio eſt, quia poſitis illis, quæ diximus, ſequitur neceſſariò motus & quies, & alia qualitas ſpiritualis quaſi impreſſa, eſt difficilis intellectu, & ſuperflua.

Itaque Angelus Angelum ut moveat aut detineat phyſicè, debet illi eſſe præſens, & non poteſt alium loco diſtantem ita afficere per ſolam voluntatem. Quare ſi Spiritus alium loco diſtantem deti-

detinere aliquando contigit, id moraliter fieri dicendum eſt ab Angelo alligante, ſi abſens ſit, phyſicè autem à ſolo DEO, uti Sancti aliqui Dæmones alligaſſe ac detinuiſſe leguntur.

CAPUT IX.

De aſſumptione corporum per Angelos ac Dæmones.

ANgelos ac Dæmones ſæpè in variis hominum & animalium formis apparuiſſe hominibus, illisque locutos, & alias ſimiles operationes ſenſibiles exercuiſſe, indubitatum eſt, conſtatque ex Sacra Scriptura, ac multis hiſtoriis ſacris & profanis. Nam *Geneſ. cap. 3.* apparuit Dæmon Evæ ſub ſpecie ſerpentis, & locutus eſt. Et *cap. 18.* tres Angeli ſub ſpecie trium virorum apparuerunt Abrahæ. Et *cap. 19.* duo Angeli venerunt Sodomam in figura peregrinorum. Et *cap. 32.* Angelus in forma viri luctatus eſt cum Jacob tota nocte usque manè. Raphael in figura Juvenis apparuit Tobiæ, & diu eum comitatus fuit, mirasque operationes exercuit. Gabriel apparuit B. MARIÆ Virgini, & locutus eſt; Dæmon Chriſto, & eum tentavit; Angeli mulieribus, & illas de reſurrectione Chriſti inſtruxerunt. Omitto alia multa, quæ paſſim occurrunt, & in ſequentibus referentur. Hæc dum faciunt Angeli ac Dæmones, dicuntur aſſumere, hoc eſt, ad ſe ſumere corpora. Circa hanc rem ſequentia breviſſimè examino.

Corpus aſſumere poſſunt ac ſolent Angeli ac dæmones.

§. I. Quid requiratur, ut Spiritus dicatur aſſumere corpus?

I. NOn ſufficit eum eſſe corpori præſentem, aut illud localiter movere: neque enim Angeli, ſi cœleſtia corpora moveant, aut Dæmones, ſi energumenos poſſideant, aut aliis modis aliis corporibus præſentes ſint, aut illa pertranſeant, vel moveant, dicuntur illa aſſumere.

Corporis aſſumptio per Angelos quid requirat.

II. Non requiritur, ut illis uniantur per modum formæ: quia cùm formæ informativæ non ſint, ſed ſubſtantiæ completæ, repugnat ut per informativam unionem corporibus uniantur.

Eadem de cauſa non requiritur unio hypoſtatica, quia hæc, ex communi Theologorum conſenſu, impoſſibilis eſt creaturis.

III. Requiritur ergo, ac ſufficit, ut præter intimam ac ſubſtantialem præſentiam ad corpus, per illud perſonas ſuas ac proprietates repræſentent, & operationes ſpeciales exerceant. Ratio eſt, quia his conditionibus poſitis omnes intelligunt verè apparere Spiritum in corpore aſſumpto, illis verò deficientibus nemo id intelligit.

§. II. Qualia corpora aſſumant Angeli, ac Dæmones.

Corpora qualia aſſumant Angeli ac Dæmones.

D. Iſidorus & Beda volunt, Angelos bonos aſſumere corpora formata è materia cœleſti; Tertullianus dixit, eos materiam novam ſibi creare. Sed primum nec neceſſarium, nec conveniens eſt, etſi non impoſſibile: ſecundum verò falſum, & impoſſibile.

Dicendum ergo, utroſque aſſumere corpora ex materia ſublunari formata. Dæmon etiam aſſumit ſubinde cadavera mortuorum, ſed reproborum; ſanctorum verò cadavera non aſſumit, tum quia DEUS id non permittit, tum quia illa exhorreſcit ac fugit. Angeli boni tametſi cadavera aſſumere queant, id tamen nunquam facere credibile eſt: nam reproborum cadavera non dignantur aſſumere, Sanctorum verò cadavera venerantur.

Ordinariè tamen tàm boni, quàm mali Angeli, formant ſibi corpora aërea, ita ex variis vaporibus & exhalationibus, cæteriſq; mixtis facilè ſolubilibus compacta, ut colores animalis aſſumpti & figuram extrinſecùs referant. Duritiem, mollitiem, ſcabritiem, aliaſq; tales qualitates perfectè imitari poſſunt variis modis, applicando activa paſſivis.

Organizare an poſſint corpora Angeli ac dæmones.

An verò Angeli ac Dæmones poſſint organizare corpora humana & brutalia, quæ aſſumunt, peculiaris eſt difficultas, pendetq́ue reſolutio à variis opinionibus de organici corporis natura & cauſis. Nam ſi tota viventium machina corporea, & organorum diverſitas ab invicem, & ab aliis rebus, oritur à ſolo motu, figura, quantitate partium materiæ; poſſunt ea organizare: nam quid-

quidquid ex his tribus pendet, poſſunt exequi, & quidem immediatè, ſi ſibi relinquantur, cùm à ſola motrice facultate pendeant. Si verò organizatio oritur ex primarum qualitatum temperie, & certâ combinatione, iisque quæ inde reſultant, additâ configuratione partium ad inſtrumenti rationem; iterum ea organizare poſſunt: nam tunc organicas partes formare queunt, ſaltem mediatè applicando activa paſſivis, ex quibus præcisè is gradus oriatur, qui requiritur. Si denique requirantur diſpoſitiones aliæ, ſive accidentales, ſive ſubſtantiales, nempe formæ partiales, quæ tamen ab influxu animæ informantis neceſſariò non pendeant, ſed ab aliis cauſis activis ac paſſivis; iterum poſſunt corpora organizare, applicando quidquid ex parte corporis in animali requiritur. At ſi hæc vel illa, quæ ad corporis organizationem requiruntur, pendeant à ſolius animæ influxu, ut producantur & conſerventur (influxu dico animæ non introducendæ, quia hæc poſterior eſt organizatione, ſed generantium, tàm ex parte patris per virtutem ſeminalem, quàm ex parte matris;) non poſſunt organizare corpora, ſed recurrendum eſt ad DEUM. Quid autem abſolutè dicendum ſit, non eſt hujus loci determinare.

§. III. An Angeli ac Dæmones mediantibus corporibus aſſumptis exerceant operationes vitales.

NOn poſſunt Angeli ac Dæmones in aſſumptis corporibus humanis aut ferinis exercere operationes vitales videndi, audiendi, loquendi &c. Ratio eſt, quia ad vitales operationes exercendas requiruntur corpora organica, qualia non ſunt illa, quæ aſſumunt. Et licèt organica eſſent, nec dum id poſſent, quia non ſunt formæ informantes; quod tamen requiritur: nullam enim in illis habent potentiam vitalem, quæ naturaliter ſeparatur ab anima informante, & vitam dante. Non ergo vident, audiunt, aliasque ſenſationes producunt, ſed loco viſus, auditus, & aliorum ſenſuum intellectu utuntur. Locutio etiam, quæ motu labiorum cæterorumque inſtrumentorum ad verba proferenda neceſſariorum perficitur, non eſt vitalis operatio, quia non eſt ab anima infor-

Angeli ac Dæmones in corporibus aſſumptis non exercent operationes vitales.

formante. Intellectiones ac volitiones, quas in aſſumptis corporibus eliciunt, ſunt quidem operationes vitales, ſed non tales, quæ per corpus aſſumptum fiunt; de quibus ſolis eſt quæſtio.

De corporibus, à dæmone aſſumi ſolitis, lege etiam, quæ dicimus libro ſequenti cap. 29. & 32.

CAPUT X.

Quo pacto fiat, ut Angeli ac Dæmones in aſſumptis corporibus videantur, audiantur, tangantur ab uno, & non ab aliis præſentibus.

Angeli ac Dæmones cur in aſſumptis corporibus non videantur ab omnibus præſentibus.

SI verum eſſet, quòd, ut aliqui volunt, immediatum objectum ſenſationum ſit ipſa immutatio organi, non à productione novæ alicujus qualitatis, ſed ab allapſu certorum corpuſculorum cauſata; facilis eſſet & hujus rei, & quarumcunque faſcinationum ac præſtigiarum, quibus Dæmones aut magi ope Dæmonum ſenſibus illudunt: tunc enim, ut benè notat *P. Der Kennis Diſp. 4. de Angelis cap. 4. §. ult.* non eſt opus alio, quàm reſpectu unius impedire hunc allapſum, aut immutationem organi (ad quod ſolâ virtute motrice opus eſt,) & non reſpectu alterius. Hâc autem ratione efficere poſſent, ut etiam alia quæcunque, non à ſe, ſed ab aliis dicta aut facta, vel nullo modo audirentur, aut audirentur, vel tantùm ab his, & non ab aliis: imò ut nullo objecto poſito afficerentur quomodocunque ſenſus, ſi nempe organa ita movendo afficerent, ut affici nata ſint à tali vel tali objecto, v. g. auditûs tympanum ita concutiendo, ut pulſari ſolet à tonitru, vel ſuavi Muſicâ &c.

At poſitâ receptâ ſententia de ſpecierum ſenſibilium productione, major eſt difficultas. Nam ſicuti (ut paſſim ſupponitur, & infrà de Dæmonibus ſpecialiter probabitur) nihil præter localem motum, & ex hoc reſultantem figuram poſſunt cauſare; ita nec aliam cauſarum efficientiam, ſi ſubjecto capaci applicatæ ſint, poſſunt impedire: hæc enim duo, producere ſcilicet, & directè ſeu immediatè impedire, videntur eſſe ejusdem facultatis: quomodo ergo

ergo unus videt, & audit objectum verè ſenſibile, & ſpecies quaquaverſum ſphæricè diffundens, alius verò vicinus apertis oculis & auribus nihil videt, aut audit? quomodo item ultra objectum redditum inviſibile, quod tamen verè opacum eſt, ut ſupponitur, & ſpecies viſibiles alterius retrò poſiti intercipit, alia objecta retrò poſita æquè apparent, ac ſi nihil foret interpoſitum? *P. Ignatius DerKennis loc. cit.* ait, ſi in dictis caſibus reales ſunt apparentiæ, & non merè phantaſticæ, dicendum neceſſariò eſſe, tale ſimulacrum ab Angelo aut Dæmone (qui ſummi ſunt in naturalibus artifices) obtrudi oculis ex legibus perſpectivæ efformatum, ut appareat eo modo, quo objecta remotiora apparere nata ſunt, eoq; obtegi corpus quod inviſibile redditur. Poſſe autem objecta propè poſita, apparere ac ſi remotiſſima forent, patet inter alia ex eo, quòd ita contingat, ſi lentem concavam tubo inſeras, & per tubum ac lentem objectum aſpicias. Ego dicerem, in utroq; caſu impediri emiſſionem ſpecierum ab objecto, vel ſaltem transmiſſionem eorundem in oculum illius, qui non videt objectum. Nec refert, quòd objectum interpoſitum, cujus ſpecies impediuntur, opacum ſit; ſine enim ſpeciebus illius videri nequit. Objectum tamen retropoſitum debet eſſe in tali ſitu, ut ſpecies ſuas in oculum mittere queat. Idem dic de ſpeciebus audibilibus, aut de ipſo ſono per medium ac cum medio delato. Sed de hac re iterum infra redibit ſermo.

PARS II.

DÆMONIBUS PROPRIA.

TAmetſi plurima, quæ in ſequentibus capitibus exagitabimus, Angelis quoq; aut conveniant, aut convenire queant; dæmonibus tamen attri-

buuntur, quoniam illi ſoli aut eo modo, aut eo fine perpetraſſe, vel perpetrare poſſe creduntur, quo an perpetrata ſint vel perpetrari queant, dubitatur. In multis non tàm de poſſibili, quàm de facto erit quæſtio; quam aliter probare ac ſtabilire non poterimus, quàm idoneis teſtibus, qui relata à ſe vel ipſi inſpexerunt, vel ab iis, quos fide dignos indicavêre, didicerunt. Horum cùm ſumma ſit in rebus aliis ac apud alios auctoritas, imprudens meritò, nè dicam impudens cenſebitur, qui illam temerè elevare attentaverit.

CAPUT XI.

De Dæmonibus in particulari varia; ac inprimis an aliqui extra infernum degant.

Dæmonum varia nomina.

Ethnici Dæmonum nomen bonis ac malis Angelis attribuebant, Chriſtiani malis tantùm; quos & Diabolos, & Spiritus immundos, aliiſque variis nominibus appellant. Multi, qui bonos Angelos cum veriſſima & communi ſententia ſimplices Spiritus eſſe concedunt, Dæmonibus corpora tribuunt: multi etiam, qui bonos ac malos Angelos corpore præditos aſſerunt, ſubtiliora Angelis corpora tribuunt, velut ex pura & cœleſti materia delibata; Dæmonibus verò denſiora vel craſſiora, velut ex materia aërea concreta. Auctores magno numero refert *P. Petavius lib. 3. de Angelis*; quorum plerique nidore ac fumo victimarum paſci illos arbitrati ſunt: quod an verum ſit, infrà examinabimus in Mirabilibus Energumenorum.

Dæmo-

Qui corpora vel Angelis omnibus, vel ſolis Dæmonibus adſignant,

gnant, tale eorum peccatum fuiſſe cenſent, ut cùm Orbi huic adminiſtrando præpoſiti eſſent à DEO in Mundi exordio, mulierum capti ſpecie ſtupri conſuetudinem cum illis habuerint, ac propter impuritatem ac flagitium cœlo fuerint ejecti, & DEI conſortio privati. In hujus ſuæ ſententiæ confirmationem adducunt illud Geneſ. cap. 6. *Cùmq; cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent; videntes filii DEI filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus quas elegerant.* Putant hi, filios DEI eſſe Angelos. Sed communis & ſana interpretatio per filios DEI intelligit filios ac nepotes Seth, per filias verò hominum poſteras Caini; & Angelorum peccatum, non diu poſt illorum creationem perpetratum in cœlo ſidereo, fuiſſe ſuperbiam, ut ſuprà cap. 3. docuimus.

num primum peccatum quale fuerit.

Rebellium Angelorum princeps, qui nimirum exemplo & hortatu ſuo cæteros in ruinam pertraxit, Diabolus, & Satanas, & vulgò etiam Lucifer nominatur. Communiter tamen etiam quilibet Dæmon, & Diabolus, & Satanas ſeu Satan appellari ſolet, id eſt, accuſator ſeu calumniator, & tentator. Luciferum plures credunt fuiſſe omnium Angelorum principem; alii tamen infra ſupremum illum gradum & ordinem collocant. Prior ſententia communior eſt, quæ etiam vult, ex omnibus Angelorum ordinibus aliquos cecidiſſe.

Poſt admiſſum peccatum ſuum Dæmones non ſtatim ad infernum, locum videlicet in Terræ medio, ac damnatorum omniũ carcerem, fuiſſe præcipitatos, multorum eſt Veterum opinio, qui in aëre illos degere putant, donec extremi judicii dies adveniat. Auctorum nomina ac teſtimonia invenies apud *Petavium lib. 3. de Angelis cap. 4.* Alii non tantùm in aëre, ſed & in igne ſeu æthere, in aqua, in cavernis terræ, aliisque variis locis illos degere aſſerunt. Alii illorum partem in inferno, partem in aëre, & aliis extra infernum locis conſtituunt. At enim divina Scriptura Dæmones omnes in tartarum præcipitatos eſſe, & ibidem velut in carcere vinculis conſtrictos aſſervari in extremum judicii diem, aſſerere videtur. Nam *S. Petrus in Epiſtola Canonica 2. cap. 2. verſ. 4.* ſic ſcribit: *Si enim DEUS Angelis peccantibus non pepercit, ſed*

Dæmonum locus quinam nunc ſit.

rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari Cui *S. Judas in Canonica ſua cap. 6.* conſonat, dicens: *Angelos verò qui non ſervaverunt principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* Tametſi enim his locis propoſitio de Angelorum rebellium damnatione ad infernum, indefinita ſit, univerſali tamen æquivalere videtur. Tametſi præterea nonnulli *tartarum*, & *infernum*, & *caliginem*, pro inferiori parte aëris accipiant, hæc tamen interpretatio non videtur eſſe probabiſis; quia voces illæ communiter apud omnes, *inferos* ſignificant. Nihilominùs eadem divina Scriptura alibi innuit, etiam extra infernum, in aëre, ac alibi Dæmones degere. Nam & à *D. Paulo in Ep. ad Eph. c. 2.* Diabolus, hoc eſt, Dæmonum princeps vocatur *princeps poteſtatis aëris hujus*, cui ſcilicet ſubjecti ſint & obſequantur Dæmones, qui in aëre degunt. Ibidem *cap. 6. verſ. 12.* dicitur, non eſſe nobis colluctationem adverſus carnem & ſanguinem &c. ſed *contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, hoc eſt, *in aëre*, ut D. Hieronymus citatum locum interpretatur. Et apud *D. Lucam cap. 8. verſ. 81.* cùm ſe viderent Dæmones ex inſeſſis corporibus exturbandos à Chriſto, *rogaverunt illum, nè imperaret illis, ut in abyſſum irent*, hoc eſt, in tartarum ſeu infernum. Et ut deſint alia argumenta, certè cùm videmus à Dæmonibus invadi occupariq; hominum ac jumentorum corpora, fatendum eſt illos aut non omnes in inferno detineri, aut ſaltem ſubinde egredi.

Dicendum videtur, reprobos Angelos ſtatim à lapſu detruſos ad infernum, & vinculis perpetuis addictos, ut Sancti Apoſtoli Petrus & Judas innuunt; non tamen omnes ita ibidem detineri, ut non ſubinde egrediantur, & in aëre, viciniſque locis ſtationem habeant, ut S. Paulus innuit, nec abnuit S. Petrus, qui in Epiſt. 1. cap. 5. ait, *Diabolum circuire inſtar leonis rugientis, & quærere, quem devoret.* Certè Lucifer ipſe, qui *Apocal. cap. 20.* ligatus dicitur in abyſſo, ſolvendus erit modico tempore ſub tempora AntiChriſti. Probabile etiam eſt, viciſſim dæmones mutare ſedes, & qui in inferis ſunt, illinc emitti; & qui aërem terræque vicina incolunt loca, illuc penetrare, atque ultrò citròque commeare.

Ita

Ita verum eſſe poteſt, quod Petrus & Judas ſcripſerunt, deſertores illos Angelos tartaro velut carceri ac vinculis æternis addictos, quoniam & pars major ibi habitat, & ſi qui ſubinde emittuntur, eò etiam redeunt. Nam & qui perpetuò damnati ſunt carcere homines, tametſi ad tempus exſolverentur, eòdem poſtea reverſuri; rectè in perpetuo eſſe carcere dicerentur.

Probabile tamen videtur, non omnes à principio fuiſſe ad infernum detruſos, ſed illos tantùm, quorum major fuit malitia, ob excellentiorem naturam, & majora naturæ ac gratiæ dona à DEO accepta. Moveor, quia ex una parte certum eſt, nunc non omnes in inferno eſſe; ex alia verò parte non eſt neceſſarium aſſerere, ſententias à S. Petro & S. Juda prolatas, eſſe univerſales. Et illi fortaſſis ſemper fuerunt & erunt in inferno; non alii.

CAPUT XII.

De variis Dæmonum generibus, officiis, operationibus, ac nominibus, ex Pſello & Trithemio.

Daemonum varia ſunt genera.

VAria ſunt Dæmonum vel genera, vel nomina, à variis officiis ſeu operationibus deſumpta. Nonnulla in medium proferam. Marcus quidam apud *Michaëlem Pſellum lib. de natura Dæmon.* magnus Dæmonum cultor, dividit eos in ſex genera, à locis quæ inhabitant, deſumpta. Primum vocat *igneum*, ſeu ut alii, æthereum, atque cœleſte, quòd in ſublimiori aëre, quem alii ignem, alii æthera, alii cœlum appellant, pervagari ſit ſolitum. Secundum vocat *aëreum*, quòd in terræ proximo aëre obvolitet. Tertium *terreum*, quòd in terræ ipſius regionibus verſetur. Quartum *aqueum* ſeu *aquatile* ac *maritimum*, quòd in aquis ac maribus, locisque paluſtribus habitet. Quintum *ſubterraneum*, quòd in locis ſubterraneis, ac ipſis terræ viſceribus, ac præcipuè in fodinis metallicis degat. Sextum *lucifugum* ſeu *tenebroſum*, quòd lucem fugiat, & in perpetuis tenebris hæreat. Eorundem generum prior meminit Orpheus, ſcribens ad Muſæum, & vocans Δαίμονας οὐρανίους, καὶ ἠερίους, καὶ ἐνυδείους, καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους, *Dæmones*

cœleſtes, & aëreos, & aqueos, & terreſtres, & ſubterraneos. Ubi per cœleſtes intelligit æthereos ſeu igneos, per ſubterraneos verò etiam lucifugos, orcum videlicet inhabitantes. Eorundem meminit etiam ipſe Apollo apud *Euſebium lib. 4. de demonſtratione.* Aëreos agnovit etiam *Plato in Phædro,* imò Scriptura Sacra, ut vidimus, & plerique Veteres. Terreſtres videtur agnoſcere *Zoroaſter in Oraculis* circa finem, ubi ait: *Ergo ex finibus terræ exiliunt terreſtres canes, nunquam verum corpus mortali homini monſtrantes.* Et alibi: *Tuum enim vas beſtiæ terræ incolent.* Pſellus terreſtres canes, & beſtias terræ, exponit Dæmones, qui circa terram oberrant; quos Plethon vult apparere ſolitos caninâ vel aliâ fœda ſpecie.

Trithemii locus de variis Dæmonum generibus explicatur.

Quæ de Dæmonum generibus à loco deſumptis breviter ſcribit Orpheus, & Pſellus ex Marco, fuſiſſimè perſequitur *Joannes Trithemius lib. 8. quæſtionum ad Maximil. Cæſarem quæſt. 6.* Quem locum adducit etiam *P. Martinus Delrio lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 37. Sect. 2.* ſuiſque Commentariis interjectis vel illuſtrat, vel caſtigat: ſed pro *quæſt. 6.* citat *quæſt. 5.* Ego breviter, quæ ad rem præſentem pertinent, inde decerpam, & notatiunculis propriis illuſtrabo. Sic ergo ſcribit Trithemius: *Multa enim ſunt genera Dæmonum, & certis inter ſe gradibus diſtant, ratione locorum, in quæ cadentes à principio ſunt detruſi.* Putat ergò, non omnes à principio ad tartara detruſos; quæ multorum eſt opinio. *Primum quidem genus Dæmonum appellat igneum, quòd circa ſuperiorem pervagatur aërem,* quem alii æthera, nos putatum ignem appellamus; *nec unquam ante judicii diem ad inferiora demergitur, ſed continuè ſub regionibus permanentes lunaribus, nullum habent cum hominibus in terra commercium &c.* Quòd ſub Luna aliqui habitent, non ab uno; quòd nunquam ante extremi judicii diem deſcendant inde, non concedo, quia cum ſubterraneis infernalibus ſaltem aliquando ſedes commutare veriſimile eſt. *Nulla ſunt eis cum maleficis conſortia, quoniam cùm demorentur in igne, propter ſubtilitatem ſuam non poſſunt induere corpus craſſum ſive aëreum.* Vana ratio; omnes enim Dæmones, ſeu ignei vocentur, ſeu aërei, ſeu

Dæmones ignei.

ſeu aquatici, ſeu terrei, ſubſtantiæ ſunt ſpiritualis; ſi ergo reliqui corpora poſſunt aſſumere, poſſunt & illi.

Secundum genus aëreum dicitur, quòd in aëre oberrans nobis propinquo commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcendere, & aſſumptis de craſſiore aëre corporibus, quandoq; viſibiles hominibus apparere. Aëra permittente DEO ſæpius turbant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant: more hominum affectionibus moventur paſſionumq;, ſuperbiâ maximè, & invidiâ, tanguntur perturbationibus continuis: & nec ſolido veſtiuntur corpore, nec uno conſiſtunt loco. Neq; unam omnes formam habent, ſed plurimas, easq; ſæpius mutant, ſecundùm varietatem affectionum, quibus vel occurrunt maleficarum carminibus evocati, vel impulſi perturbatione ad nocendum &c. Dæmones aërei.

Erroris hîc arguit Delrio Trithemium, quaſi aſſerat Dæmonibus eſſe propria vel adnata corpora; quod tamen non dicit, ut legenti patet. Pergit Trithemius, & ait, in vita D. Antonii aſſerere D. Athanaſium, aërem plenum eſſe Dæmonibus: & ante ipſum dixiſſe Mercurium Triſmegiſtum, nullam mundi partem (ſublunaris ſcilicet) Dæmonum præſentia eſſe deſtitutam. Addit deinde: *Unde Platonici, Dæmones in aëre volantes in modum denſiſſimæ nivis ignitæ, cupientibus tradidêre viſibiles, ſi aliquamdiu verſus cœlum Sole ſplendente irreverberatis oculis continuaverint obtutus. Sed neſcio, an in aëre cauſetur objectum ex conſiſtentia reali, vel certè oculorum motus interclusus repræſentet imagines falſas. Non ſine detrimento ſenſus tamen levi promiſſorum accepi experimentum.* Hoc experimentum vocat Delrio fallax, nequam, & graviore dignum detrimento, utpote cujus mater curioſitas, pater ignorantia, cùm vel pueri advertant, ſolarem ſplendorem ſic oculos perſtrinxiſſe. Sed licèt curioſum ſit, non tamen dignum videtur graviori pœnâ, quàm non levi oculorum detrimento, quoniam ipſemet Trithemius ſatis apertè fatetur eſſe fallax, & nil aliud quàm oculorum ludibrium. Solùm ergo curioſitate quadam ductus voluit rem experiri, cui nullam adhibebat fidem. Adde, quòd multorum Veterum, non gentilium modò, ſed fidelium etiam opinio fuerit, Dæmones vel in propriis, vel in aſſumptis corporibus,

bus, ſubtilibus tamen, per aëra volare. Quod ergo tantum crimen admiſiſſet, ſi id quoque credidiſſet, & experiri voluiſſet? Pergit Trithemius.

Dæmones terreſtres.

Tertium genus Dæmonum terreſtrium dicimus, quos prolapſos de cœlo in terram pro ſuis demeritis minimè dubitamus &c. Ex his autem Dæmonibus alii verſantur in ſylvis atq; nemoribus, qui venatoribus ponunt inſidias: alii verò patulis degunt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes: nonnulli demorantur in locis abditis atq; cavernis: reliqui cæteris minùs furioſi ac perturbati, demorari cum hominibus in obſcuro delectantur. Huc pertinere ait Delrio Faunos, Satyros, Onoſcelides, Cererem, Dianam cum ſodalibus, Nappæas, Driades, Hamadriades, Trophonios, & ſimiles Pſeudotheos, de quibus in ſequentibus. *Commorantur tamen interdum* (*pergit Trithemius*) *& pollicentur vaſanis, in vitro, aut cryſtallo, ſive ſpeculo: & carminibus concitati reſponſa dant mulierculis: & ſi quis venturus in via eis maledixiſſet, pronuntiant.* Pergit ulterius.

Dæmones aquatici.

Quartum genus Dæmonum denominatur aquaticum, quoniam ſe humoribus immergens, circa fluvios & lacus inhabitat, irâ plenum, turbatum, inquietum, & fraudulentum; quod in mari tempeſtates concitat, navigiaq; demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et iſti Dæmones quoties aſſumunt corpus viſibile, in ſexu frequentiùs apparent fœminino, in maſculino rariùs videntur, propterea quòd in locis verſantur humidis, & molliorem vitæ ductum ſequuntur, nec virile ſchema facilè cæterorum conſuetudine poſſunt aſſumere. Unde Najades, Nereidesq; Nymphas aquarum, non maſculino, ſed fœminino dudum nominavit antiquitas; à noſtris autem aquaticæ mulieres, id eſt, Waſſerfrauen / *communi vocabulo dicuntur.* Ratio cur faciliùs hi poſſint aſſumere ſchema fœmininum, quàm maſculinum, infirma eſt: æquè enim facilè illis eſt, ex aquea materia maſculini, quàm fœminini ſexus effingere corpus. Certè antiquitas meminit Neptuni, Nerei, Protei, Phorci, Glauci, Palæmonis, Tritonum, Acheloi, Alphei, Eridani, Tibris &c. Et Dæmones aquatici fuerunt, qui paſtoribus Peloponneſiis prope paludem, eodem quo Syracuſæ à Saracenis captæ die, id nuntiarunt, ut ex *Fazello Decade 2. Rerum* Sicul. lib. 6. refert

fert Delrio loc. cit. Hujuſmodi etiam Dæmonum miniſteria, qui olim pejerabant ad Palicorum lacum in Sicilia, in eum demergebantur, ut Ariſtoteles, Diodorus, & Macrobius referunt. Dictus lacus adhuc extat hodie in campis inter Catanam & Mænas, & olim à Græcis Naphta, nunc à Siculis corruptè Naphtía dicitur, nec niſi hyeme ferè aquam continet, æſtate verò fermè exſiccatur, & è multis foraminibus flatum fœtidum inter exiguam aquam efflat, ut ſæpe vidi, & expertus fui. Pergit Trithemius.

Dæmones ſubterranei.

Quintum genus ſubterraneum dicitur, quod in ſpeluncis, & cavernis, montiumq; remotis concavitatibus demoratur. Et iſti Dæmones affectione ſunt peſſimi, eosq; invadunt maximè, qui puteos & metalla fodiunt, & qui theſauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiunt terræ, ventosq; flammivomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt. Ex hoc genere opinatur Delrio fuiſſe illos Dæmones, qui Salmanticæ & Toleti in ſpelunca maleficas & curioſas artes adhuc avorum ſuorum memoriâ docebant. *Noctibus (ſubdit) aliquando de montibus turmatim egreſſi, mirandas ſtupendasq; in campis ducunt choreas, & quaſi unius ducis metuentes imperium, ſubitò evaneſcunt ad ſignum, & ad ſua diverticula revertuntur. Interdum nolarum inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunquam ſpiritus hominum vitâ defunctorum mentiuntur.* De hoc ultimo ſermo erit infrà. De choreis & ſonitu vario narrat exemplum de Atlante monte *Plinius lib. 5. Natur. hiſtor. cap. 1.* & *Solinus Polyhiſt. cap. 37.* Hæ tamen ac ſimiles apparitiones contingere poſſunt propter varias paraſtaſes naturales, ut notavimus *1. Par. Magiæ lib. 4. cap. 1. Paraſtaſi 1.* Dæmonum choream deſcribit *Saxo Grammaticus lib. 1. Hiſtor. Danicæ.* De turmarum militarium apparitionibus agemus ſuo loco. *Nihil magis quærunt (pergit Trith.) quàm metum hominum & admirationem, unde habemus compertum, quòd ſimpliciores hominum quosdam nonnunquam in ſua latibula montium duxerunt, ſtupenda mirantibus oſtendentes ſpectacula, & quaſi beatorum ibi ſint manſiones, amicos vivorum ſe mentiuntur.* Delrius putat, ex hujuſmodi ludibriis natas eſſe fabulas de monte Veneris,

ſpelunca Sybillæ, monte albarum fœminarum, ſpecu Nurſino & Sybilla ibi degente; de quibus infrà ſuis locis.

Ex his quoque Dæmonibus quidam incubones ſunt theſaurorum, quos avaritia mortalium in terra abſcondit: & nè rurſus in uſus perveniant hominum, eos ſubducunt, furantur, & cuſtodiunt, & quandoque de loco in locum transportant. De his etiam infrà agetur. Proſequitur Trithemius.

Dæmones lucifugi.

Sextum genus Dæmonum appellatur Lucifugum, propterea quòd lucem maximè horrent, & deteſtantur; quia nec diebus unquam apparent, nec alio modo corpus quàm de nocte poſſunt aſſumere. Hoc eſt negotium, quod in tenebris ambulat: genus Dæmonum imperſcrutabile, ac penitus tenebroſum, paſſionibus frigidis agitatum (affectibus ſcilicet ſimilibus illis paſſionibus) malitioſum, inquietum, & perturbatum: quod occurrentes homines violenter comprimit nocturnis horis, ſæpiusque DEO permittente aut flatu quodam interficit, aut contactu. De his Dæmonibus infrà agemus. Quæ de miniſteriis ſingulorum generum dicta ſunt ex Trithemio, examinabuntur in ſequenti capite. Similia habet *Cornelius Agrippa lib. 3. Philoſ. Occultæ cap. 16.* & ſeqq.

CAP. XIII.

De Dæmonum proprio munere ac velut miniſterio circa homines.

NOn fruſtra Angeli mali poſt lapſum permittuntur à DEO regionem aëream inhabitare, & circa ac intra terram vagari usque ad ultimum judicii diem, ſed propter aliquem finem à DEO ipſis præſtitutum, atque adeo ad munus aliquod ſeu miniſterium exercendum. Quæritur, quod nam illud ſit.

§. I. Proprium ac præcipuum Dæmonum munus ſeu miniſterium & occupatio eſt, homines tentare, & ad periculum inducere.

Dæmo-

COlligitur ex Sacra Scriptura. Nam *Geneſ. cap. 3.* tentavit Evam ſub

ſub figura ſerpentis, & ad peccatum induxit; & *Job. cap. 1. & 2.* tentavit Jobum; & *Joan. cap. 13.* Judam; & *Matth. cap. 4.* Chriſtum Dominum; & alibi alios. Unde dicto capite Matthæi vocatur *tentator*; & 1. Theſſal. 3. *is qui tentat*; & 1. Pet. 5. *adverſarius circuiens tanquam leo rugiens, & quærens quem devoret*; & Apoc. 12. *Diabolus, & Satanas, qui ſeducit univerſum orbem.* Hanc veritatem omnes Sancti Patres fatentur; qui & duas rationes adducunt ex parte Dæmonis, ob quas homines perſequitur: Una eſt, quia invidet homini felicitatem ſuam, quòd poſſit gloriam conſequi, quâ ipſe excidit: altera, ut gloriam regis ſibi vendicet apud ignorantes.

num miniſterium præcipuũ, tentare homines.

§. II. Cur poteſtas tentandi homines ſit conceſſa Dæmonibus à DEO.

NOn tamen habent poteſtatem tentandi homines à ſe, ſed à DEO, quia teſte *D. Paulo Rom. cap. 13.* non eſt poteſtas niſi à DEO, non ſolùm inter homines, ſed etiam inter Angelos. Quod confirmat *S. Auguſtinus in pſalm. 61. & pſal. 100. Cyprianus, Damaſcenus, Bernhardus*, & alii communiter. Sed cur DEUS hanc illi conceſſit poteſtatem? nunquid non alienum hoc eſt à divina bonitate? nunquid non ideo DEUS auctor eſt & particeps ejusdem officii? Theologi duplicem diſtinguunt poteſtatem, unam phyſicam, alteram moralem. Phyſicam appellant, poteſtatem ad illas materiales actiones exercendas, per quas Dæmon homines tentat. Hæc naturalis eſt Dæmoni; unde à DEO tanquam auctore naturæ illam habet, nec mala eſt niſi ex malo uſu Dæmonis, quia non aliter tentat, niſi immittendo pravas cogitationes, vel interiùs phantaſmata immutando, vel exteriùs objecta ſenſibilia excitantia ad malum offerendo, vel etiam aliquando exteriùs ſub diverſis figuris apparendo, & loquendo &c. neque enim aliam majorem habet poteſtatem efficaciùs homines ad malum pertrahendi. Moralem poteſtatem ſubdiſtinguunt in poſitivam, & negativam. Poſitivam vocant illam, per quam vel conſilium, vel aliqua moralis facultas datur, vel obligatio imponitur, vel aliquid hujusmodi fit, ut Dæmon ad utendum dictâ phyſicâ poteſtate inclinetur, vel ordi-

Dæmonibus cur conceſſa poteſtas tentandi homines.

ordinetur. Negativam vocant illam, quæ relinquitur in voluntate libera, per hoc ſolùm, quòd non impeditur, ſed ſinitur agere, quod aliàs poteſt abſolutè, etiamſi non poſſit licitè. Priorem non dat DEUS Dæmoni, ſed ſolùm poſteriorem, permittendo ſcilicet ut hominem tentet, & ſuâ poteſtate naturali utatur. Et quia in lege gratiæ DEUS minus permittit Dæmonibus, quàm in lege antiqua, ideo dicitur, quòd illorum poteſtas nunc ſit ligata, moralis ſcilicet negativa, non phyſica & poſitiva, quæ æquè nunc magna eſt ac olim. Hoc etiam ſenſu magis ligata dicitur poteſtas Dæmonum reſpectu Chriſtianorum, quàm Ethnicorum, ſaltem ordinariè. Cauſæ porrò cur DEUS permittat Dæmonibus tentare homines, multæ ſunt, tenentque ſe vel ex parte DEI, vel ex parte hominis, vel ex parte Dæmonis, v. g. ut excellentia divinæ gratiæ fiat illuſtrior quoad efficaciam, & DEI ſapientia potentis elicere bona ex malis; ut homines contineantur in humilitate, excitentur ad orandum, augeant gloriam; ut Diabolus confundatur, ſi vincitur &c.

§. III. An omnia hominum peccata proximè & immediatè à tentatione Diaboli oriantur.

CErtum eſt primò, multas tentationes à Diabolo inchoari, & compleri. Certum eſt ſecundò, hominem habere in ſe tentationum radices, ſcilicet concupiſcentiam & paſſiones, atque ab illis impelli poſſe ad peccata, Dæmone nullatenus ſe immiſcente; uti & ab aliorum hominum improborum ſuaſione & exemplo. Difficultas ergo eſt, an Diabolus ſemper ſe tentationibus aliunde inchoatis ex ſua nequitia ingerat, eas promovendo, & roborando, ut cenſent nonnulli Sancti Patres apud *P. Suarez lib. 8. de Angelis cap. 19.*

Dæmon non eſt auctor omnium peccatorum hominum.

Reſpondetur negativè. Ratio eſt, quia aliquæ tentationes ſunt à cogitationibus mentis merè internis, quas Dæmones niſi ex ſignis externis percipere poſſunt, ut ſuprà cap. 5. probavimus: quæ tamen ſigna aut non dantur ſemper, aut antequam dantur, jam tentatio effectum ſortita eſt, & conſenſum extorſit. Deinde incertum eſt, an Dæmonum aliquis ſemper adſit homini, ut fovere poſ-

ſit tentationes aliunde exortas; & an quando adeſt, DEUS aut Angelus bonus ſemper permittat fovere.

§. IV. An ad miniſterium Dæmonum pertineat, hominibus alia nocumenta inferre.

Certum eſt multa mala inferri hominibus à Diabolis, ut patet ex *Job. cap. 1. & 2.* & ex *Tobia cap 2. 3. 6. 7. & 8.* Hiſtoriæ paſſim in ſequentibus adducentur, aut inſinuabuntur. Multas etiam refert *Coccius* in Tom. 1. *Theſau. lib. 4 art. 5. & 6.* Dæmon multa mala infert homini.

Certum etiam eſt, Deum uti miniſterio Dæmonum ad affligendos homines, vel illos puniendo propter commiſſa peccata, vel medendo illorum morbis ſpiritualibus, vel ob alios fines. Conſtat ex *Job. cap. 1. & 2.* Et notant Patres, non tantùm pœnas exteriores ac temporales Deum immittere per Angelos malos, ſed etiam internas obdurationes voluntatis, & deceptiones mentis permittendo, videlicet propter præcedentia peccata. Et adducunt illud *lib. 3. Reg. cap. 22.* ubi Spiritus malus ſe obtulit DEO ad decipiendum Achab, dicens: *Ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum*; cui reſpondit DEUS: *Decipies, & prævalebis; egredere, & fac.* Omitto alia loca. Lege *P. Suarez lib. 8. de Angelis cap. 20.*

CAPUT XIV.

An inter Dæmones ſit aliqua forma reipublicæ, mutuaq; dependentia in miniſteriorum diſtributione.

Angelos bonos quoad naturalem perfectionem differre inter ſe, ac propter varia munia & miniſteria diſtributos eſſe in varias hierarchias, ac ordines, convenit inter omnes rectè ſentientes de Angelis. Et quoniam ex omnibus hierarchiis atque ordinibus aliquos cecidiſſe credibile eſt, ut ſuprà diximus cap. XI. ideoque magna quoque inter malos Angelos varietas eſt quoad naturalia, quæ in illis poſt lapſum manſerunt integra; meritò dubita-

tur, an hi etiam aliquem ordinem in ſuis miniſteriis obſervent, mutuamque dependentiam, atque adeo an formam aliquam reipublicæ habeant. Nam licet *in inferno nullus ſit ordo, ſed ſempiternus horror inhabitet*; tamen quamdiu Dæmones in hoc aëre verſari, & miniſteria aliqua circa homines exercere permittuntur, neceſſarium videtur, ut aliquem ordinem in eis ſervent, quia hoc & ad bonum regimen divinæ providentiæ, & ad finem ab ipſiſmet malis Angelis intentum expedire videtur.

§. I. Inter Dæmones eſt aliqua reipublicæ forma.

Dæmones inter eſt aliqua forma reipublicæ.

COmmunis conſenſus eſt, varios eſſe inter Dæmones gradus dignitatis quaſi politicæ & moralis, ad reipublicæ formam, ita ut alii aliis ſuperiores ſint ſub uno capite Lucifero. Colligitur ex variis locis S. Scripturæ, in qua ſæpe Diabolus antonomaſticè nominatur, tanquam omnium malorum Angelorum caput. Et *Lucæ c. 11.* reſpondens Chriſtus Dominus Judæis objicientibus, *quòd in Beelzebub principe Dæmoniorum ejiceret Dæmonia*, ait: *Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet. Si a. & Satanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus?* Ubi ſupponit, Dæmones inter ſe quaſi unam rempublicam, & unum regnum componere, cui præſit Satanas ut rex, qui ſuum regnum conſervare ſtudeat. Et hoc idem ſupponebant Judæi, tanquam communem illius populi conſenſum, & traditionem, dum prædicto modo objiciebant Chriſto. Et de hoc principe videtur loqui Chriſtus, quando *Joan. 14. & 16.* dicebat: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Et quando *Matth. 25.* dicebat, ignem eſſe paratum *Diabolo & Angelis ejus*: non enim dici poſſunt cæteri Angeli mali eſſe Diaboli alicujus, niſi quia ſunt ei ſubditi, tanquam milites duci, aut tanquam membra reipublicæ ſummo principi. Omitto alia loca, & varia Patrum teſtimonia, quæ vide apud *P. Suarez lib. 8. de Angelis cap. 21.*

§. II In quo fundata ſit ſubjectio mutua Dæmonum.

Dæmo-

DIfficultas eſt, quod ſit fundamentum mutui dominii ac ſubjectio-

ctionis Dæmonum *D. Thomas Aquinas* 1. par. Summæ q. 109. art. 2. cenſet, eſſe perfectionem naturæ, cui pari proportione poteſtas illa moralis commenſuretur. Sed hoc non videtur ſubſiſtere poſſe: nam perfectio naturæ nullam habet connexionem cum perfectione ſeu præeminentia morali, niſi unum ab alio procedat, aut conſervetur, aut unum ſit alteri regula moris; quorum nihil habet in Angelis malis locum, alioquin ſicut unus eſſet alteri naturaliter ſuperior, ſic quilibet Angelus eſſet cuilibet homini naturaliter quoq; ſuperior, cui hic obedire teneretur, & tot haberet tam homo, quàm Angelus ſuperiores, quot ſupra ſe in natura perfectiores; quod eſſet ſervitus longè miſerrima.

num ſubjectio mutua in quo fundetur.

Alii dictam reipublicæ formam inter Dæmones tribuunt DEO, quaſi deſignanti ſummum principem, cui alii Dæmones obedire teneantur. Sed hoc dici non poteſt: nam cùm non imperentur niſi mala, & ad malum finem, nulla poteſt eſſe obtemperandi obligatio; quin imò eſt obligatio non obtemperandi: unde illa ſuperioritas & ſubordinatio à DEO ut Auctore proficiſci nequit, ſed tantùm permitti.

Meliùs ſentiunt, qui dicunt, omnem illam formam reipublicæ, quæ eſt inter Dæmones, ab ipſiſmet proficiſci, atque ex mutuo illorum conſenſu, ſic ut non ſit merè tyrannica & coactiva ex parte Luciferi, & aliorum virtute naturali præcellentium, ſed voluntaria ex parte inferiorum in unum caput conſpirantium. Nam licèt Dæmones omnes ſint ſuperbiſſimi, atque inter ſe oderint, proindeque ex hoc capite à ſubjectione omni ſpontanea retrahantur; prædominantur tamen alii affectus, qui ſubjectionem abſolutè ſuadeant, ut odii & invidiæ erga DEUM, Chriſtum, homines; intelligunt quippe, ſubordinationem illam maximè conducere, ut bellum ſuum contra DEUM efficaciùs promoveant, animas perdant, regno & gloriæ Chriſti obſint, honores illi debitos ad Luciferum transferendo. Hunc verò potiùs quàm alium in principem elegerunt, quia primæ rebellionis ducem ſecuti ſunt, & quia naturæ eminentia præcellit; uti latrones, dum inter ſe graſſandi ſocietatem ineunt, illum ſolent in ducem eligere, qui rebus geſtis, & vigore corporis ac animi apparet reliquis antecellere; &

rebel-

rebelles principi ſuo legitimo illum, qui rebellionis fuit auctor, ſi cætera dona naturalia adſint. Vidimus id præteritis annis in rebellione Neapolitana, & Panormitana, in quarum illa piſcator, in hac coriarius à populo rebelli fuit electus in caput & principem, quia uterque fuerat præcipuus rebellionis auctor. Ita *P. Ignatius DerKennis diſp. 7. de Angelis cap. 5. §. 1.*

Eſt ergo naturæ excellentia inchoatio quædam principatus Luciferi in cæteros Dæmones, conſenſus verò & conſpiratio aliorum eſt ejus complementum.

§. III. Quænam ſit forma reipublicæ Dæmonum, ſeu quinam ſit inter illos ordo.

Reipublicæ Dæmonum quænam ſit forma.

PRincipatu Luciferi hoc modo conſtituto, reliquus ordo prælationis inter illos, mutuæque ſubjectionis, ſine dubio ab ipſo ſummo principe deſcendit, qui alios aliis præfecit, prout vel dignitate naturæ eminebant, vel magis ſtrenuam manarant operam in rebellionis principio, æmulando mores divinos in munerum diſtributione, ut ſicut DEUS bonos Angelos ordinavit, ita Lucifer ſuos aſſeclas. Quis verò ſit inter Dæmones ordo, & quæ munerum diſtributio, incertum eſt. Aliqui, inter quos eſt *Cornelius Agrippa lib. 3. Philoſ. Occultæ* cap. 18. putant, malos Dæmones, non ſecus ac bonos, in novem diſtinctos eſſe ordines. Quod quamvis incertum ſit, aut ſaltem non illo modo factum ut Agrippa ſcribit; lubet tamen ejus verba adſcribere. Sic ergo orditur prædictum caput.

Dæmonum novem ordines.

Sunt etiam ex Theologorum ſchola, qui malos Dæmones in novem gradus diſtribuunt, veluti ipſis novem Angelorum ordinibus adverſantes. Horum itaq; primi ſunt, qui Pſeudothei, hoc eſt, falſi

Primus.

Dii nuncupantur, qui Dei nomen uſurpantes, pro Diis coli volunt, ſacrificia & adorationes expetunt, ſicut Dæmon ille, qui ait ad Chriſtum: Si cadens in terram adoraveris me, dabo tibi hæc omnia: oſtendens illi omnia regna Orbis terrarum: Atq; horum princeps eſt ille, qui dixit: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero altiſſimo: qui ideò vocatur Beelzebub, hoc eſt, vetuſtus Deus.

Secundus.

Hos ſecundariò ſequuntur Spiritus mendaciorum; cujusmodi fuit ille, qui egreſ-

egreſſus eſt Spiritus mendax in ore Prophetarum Achab. Et horum princeps eſt ſerpens ille Python, à quo Apollo Pythius dictus eſt; & mulier illa Pythonica apud Samuelem; & alia in Evangeliis, quæ Pythonem habebat in ventre. Hoc ergo Dæmonum genus ſeſe oraculis immiſcet, & divinationibus, & prædictionibus hominibus illudit, quò usq; decipiat. Tertio ordine ſunt vaſa iniquitatis, quæ & vaſa iræ dicuntur. Tertius. *Hi ſunt inventores malorum, omniumq; malarum artium, qualis apud Platonem Theatus ille Dæmon, qui ludos & aleam docuit: ex ipſis enim omne ſcelus, malitia, & deformitas procedit; de quibus in Geneſi in benedictionibus Simeon & Levi ait Jacob: Vaſa iniquitatis in habitationibus eorum, in conſilium eorum non veniat anima mea. Quos Pſalmiſta vocat vaſa mortis, Eſaias vocat vaſa furoris, & Jeremias vocat vaſa iræ, Ezechiel vaſa interfectionis & interitus. Et princeps eorum Belial, quod interpretatur ſine jugo, ſive inobediens, prævaricator, & apoſtata: de quo Paulus ait ad Corinthios: Quæ conventio Chriſti ad Belial? Sequuntur quartò Ultores ſcelerum.* Quartus. *Princeps eorum Aſmodæus, videlicet faciens judicium. Poſt quos quinto ordine veniunt Præſtigiatores,* Quintus. *qui imitantur miracula, & inſerviunt cacomagis, & maleficis, & ſeducunt populum in miraculis ſuis, ſicut ſerpens Evam ſeduxit. Et princeps eorum Satan, de quo in Apocalypſi ſcriptum eſt, quòd ſeducit univerſum orbem, faciens ſigna magna, & ignem de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum, ſeducens habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere. Sextò ſeſe offerunt Aëreæ Poteſtates.* Sextus. *Hæ ſe miſcent tonitruis, fulminibus, & fulguri, corrumpentes aërem, peſtilentias & alia multa inducentes: è quorum numero ſunt, quos narrat Apocalypſis quatuor Angelos, quibus datum eſt nocere terræ, & mari, tenentes quatuor ventos à quatuor angulis terræ. Et Princeps eorum dictus Meririm. Hic eſt Dæmon meridianus, Spiritus æſtuans, & Dæmon furens in meridie; quem Paulus ad Epheſios vocat principem poteſtatis aëris hujus, & Spiritum qui operatur in filios diffidentiæ. Septimam manſionem tenent Furiæ,* Septimus. *ſeminatrices malorum, & diſcordiarum, & bellorum, & vaſtationum: quorum princeps in Apocalypſi vocatus eſt græcè Apollion, hebraicè Abaddaon, hoc eſt, exterminans, & vaſtans. Octavo* Octavus.

loco ſtant Criminatores, ſive Exploratores; quorum princeps Aſtaroth, hoc eſt, Explorator; græcè dictus Diabolus, hoc eſt, Criminator, vel Calumniator, qui in Apocalypſi vocatur Accuſator fratrum noſtrorum, accuſans illos ante conſpectum DEI noſtri die & nocte. Porrò ultimum locum habent Tentatores, ſive Inſidiatores, qui ſingulis hominibus ſinguli adſunt; quos idcirco malos Genios vocamus: & princeps eorum Mammon, qui interpretatur cupiditates. Hæc Agrippa: quæ tametſi conficta eſſe exiſtimem, donec fundamentum aliquod certitudinis aut probabilitatis afferatur, ſi, ut jacent, accipiantur; ſimilem tamen huic ordinem, Angelorum bonorum ordini æmulum, inter malos quoque Angelos reperiri, non videtur à vero alienum. *Petrus* Thyræus lib. de locis infeſtis cap. 6. partis I. putat, Dæmones diſtribui poſſe in tres Hierarchias, & novem choros.

Nonus.

CAPUT XV.

An ſingulis hominibus, regionibus, ac civitatibus, ſinguli Dæmones tentatores ſint attributi; & an certi Dæmones ad certa vitia provocent.

Angelus cuique homini attributus.

COmmunis fuit ſemper perſuaſio, & etiamnum eſt, non fidelium modò, ſed infidelium quoque, doctorum æquè ac vulgarium hominum, unicuique ſuum attributum eſſe bonum Angelum, ſeu bonum Genium (ut Gentiles loquebantur) qui illi velut comes & cuſtos aſſiſteret, qui illius ſoſpitatis, educationis, vitæ totius actionum omnium, ac ſempiternæ præſertim ſalutis curam gereret; qui Dæmonum inſidias, & imminentia undique pericula propulſaret, animos ad virtutem faceret, timidos confirmaret, mærentes recrearet, laborantes adjuvaret, lapſos erigeret, opportuna monita ſuggereret, orantibus aſſiſteret, & eorum preces DEO offerret; poſtremò qui perfunctos hujus vitæ caſibus, & felici morte decedentes, poſt obitum exciperet, & ad Beatorum ſedem transferret. Agnovit hoc inter alios Ethnicos *Cenſorinus*

cap. 3.

cap. 3. de Die Natali, Horatius, 2. Epod. 2. Menander Comicus apud Euſebium lib. 13. de Præparat. Evangeli. *Pindarus Olympiad. 13. Plotinus Ennead. 3.* lib. 5. cap. 4. *Proclus Comment. ad Alcibiad. 1. Platonis, Plutarchus Conſol. ad Apoll. Orpheus in Hymnis ad Muſas, Epictetus apud Arrian. Diſſert. lib. 1. cap. 14. Seneca Epiſt. 110.* & alii multi.

§. I. Singulis hominibus attributus eſt Dæmon tentator.

MAlum quoque Angelum ſeu Genium cuique hominum eſſe attributum, haud paucis placuit. *Origenes Homil. 35. in Lucam* refert ex libro Hermæ, ſive Paſtoris, *cunctis hominibus duos adeſſe Angelos; malum, qui ad perverſa exhortatur; & bonum, qui ad optima quæq; perſuadet.* Idipſum docet *D. Gregorius Nyſſenus lib. de Vita Moſis* pag. 194. ubi cùm dixiſſet, DEUM adhibuiſſe Angelum quendam ex iis, qui naturam corporis expertem ſortiti ſunt, ad uniuscujusq; vitæ tutelam, ac præſidium; addit: *at ex adverſo, naturæ corruptorem pari machinatione contrà niti, & pravo quodam ac malefico adjuncto Dæmone, humanæ vitæ perniciem afferre.* Idem aſſerit *Caſſianus Collat. 8. cap. 17.* & *Collat. 13. cap. 11.* & *Auctor Operis imperfecti in Matth. Homil. 5.* aliique. Conſentit *P. Petavius lib. 2. de Angelis cap. 6.* & *P. DerKennis diſput. 7. de Angelis cap. 8.* dicens, hanc eſſe communem ſententiam. Idem ſentit *Agrippa lib. 3. Philoſ. Occultæ. cap. 20.* Ratio deſumi poteſt ex moribus Dæmonum, quòd ſic magis æmulentur formam regiminis divini.

Dæmon ſingulis hominibus attributus.

§. II. An ſingulis regionibus ac civitatibus attributi certi Dæmones, incertum eſt.

ANgelos bonos per certas orbis terrarum regiones eſſe deſcriptos, & aliis alios à DEO præpoſitos, multorum & omnino certa eſt opinio. Id probant aliqui *ex cap. 32. Deuteron.* ubi pro eo, quod nos legimus in vulgata editione: *Quando dividebat altiſſimus gentes, quando ſeparabat filios Adam; conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſraël:* Septuaginta Interpretes

Angeli ſinguli regionibus præſunt.

verterunt : *juxta numerum Angelorum Dei.* Auctores, qui ita ſentiunt, ſunt *Origenes, Euſebius, Theodoretus, Dionyſius, Chryſoſtomus, Hilarius, Hieronymus, Victorinus Pictavi. Ruffinus*, aliique apud *Petavium lib. 2. de Angelis cap. 7.* Idem confirmatur clarè ex illa Danielis hiſtoria cap. 10. ubi is, qui Danieli apparuit Angelus, ait ſibi reſtitiſſe Perſarum principem, id eſt, tutelarem ac præſidem, viginti & uno diebus, ac ſibi Michaëlem auxilio veniſſe.

Dæmones an ſingulis regionibus præſint, incertum.

An mali etiam Angeli certis regionibus præſint, non eſt æquè certum; eſt tamen probabile, quia Diabolus Dei regimen ubique æmulatur. Qui in hac ſententia ſunt, id probant ex citata hiſtoria apud Danielem; per principem enim Perſarum intelligunt Angelum malum.

§. III. An ſingulis vitiis hominum certi Dæmones præſideant, incertum eſt.

Dæmones an ſingulis vitiis præſideant.

ORigenes *Homil. 15. in Joſue; Hugo Victorinus in Summa ſentent. tract. 2. cap. 4.* & *Magiſter Sententiarum lib. 2. Diſtinct. 6.* putant, ſingulis etiam hominum vitiis certos Dæmones præſidere; velut alium eſſe fornicationis ſpiritum, alium iræ, alium ſuperbiæ, alium avaritiæ, alium mœſtitiæ inordinatæ ac deſperationis, alios aliorum vitiorum. *Quo fit* (addit Origenes) *ut per ſingulos homines plures eſſe credendi ſint, quia non ſingula ſinguli homines habent vitia, vel peccata committunt, ſed plura ab unoquoque videntur admitti.* Pro eadem ſententia citat *P. Celada Comment. in Tobiæ cap. 3. §. 103. Caſſianum* Collat. 7. cap. 17. & *D. Hieron. in cap. 3. Habacuc.* Et ipſe *Celada* cum multis aliis, putat, *Aſmodæum*, de quo dicto *cap. 3. Tobiæ*, fuiſſe principem illorum, qui libidini excitandæ præſunt.

Hæc tamen ſententia videtur improbabilis *Petavio lib. 2 de Angelis cap. 6. quippe quam (ut ipſe ait,) & communis omnium Patrum, & Chriſtianorum ſenſus reſpuit, qui hoc habet, non uno tentationis genere oppugnare nos Dæmonem quemlibet, neque ſemel, ſed iterum ac ſæpius, & ad extremum adeo usque ſpiritum laceſſere, ac velut ex inſidiis nec opinantes aggredi, intermiſſâ identidem vexatione, ut incautis nobis improviſus irrumpat.* Conſentit *P. Der-*

Ken-

Kennis loc. cit. dicens, veroſimilius eſſe quoslibet dæmones ad quælibet peccata pro occaſione impellere, prout boni Angeli incitant ad omnes virtutes. Mihi non improbabile videtur, certis Dæmones pro certis vitiis deputatos à Lucifero, quoniam multi ita ſentiunt, & Eccleſia Catholica in Litaniis rogat, ut fideles à ſpiritu fornicationis liberentur. Et hos puto ſubinde in ſubſidium venire peculiaribus Dæmonibus unicuiq; homini attributis, tametſi hi quoque ad omnia vitia illum provocent.

CAPUT XVI.

Mira quædam opera, quæ Dæmones per Magos fecerunt.

MIra hoc loco vocamus, quorum cauſas etiam Sapientes ignorant, & digna admiratione cenſent; ſive de cætero naturæ facultates tranſcendant, ſive non. Primi generis multa feciſſe Dæmones, ſive per ſe, ſive per miniſtros ſuos Magos, Maleficos, Præſtigiatores, Incantatoresque, loquuntur omnes hiſtoriæ, tam ſacræ, quàm profanæ. Nonnulla hîc in medium afferam. Capitibus deinde ſequentibus examinabo, veranè, an falſa ſeu deluſoria fuerint; & quâ virtute à Dæmonibus patrata. *Mira Dæmonum ope patrata per magos.*

§. I. Mira opera Magorum Pharaonis.

MAgi Pharaonis, ut habetur *cap. 7. & 8. Exodi*, mira ac ſtupenda effecerunt opera, Moſis & Aaronis operibus, DEI virtute perpetratis æmula. Nam *primò*, cùm hi juſſu DEI ad Pharaonem ingreſſi peterent dimiſſionem populi, & Pharao ſigna ſibi oſtendi vellet; projecit Aaron virgam ſuam, quam manu geſtabat, coram Pharaone, & ſervis ejus; *quæ verſa eſt in colubrum. Vocavit autem Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam, ſimiliter: projeceruntq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones. Secundò* cùm Aaron virgâ eâdem percuſſiſſet aquam fluminis Nili coram Pharaone, *Mira à Magis Pharaonis patrata.*

& ſervis ejus, & tam hæc, quàm omnium fluviorum, rivorum, paludum, ac lacuum aquæ verſæ eſſent in ſanguinem, & eſſet cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis vaſis, quàm in ſaxeis, in tota terra Ægypti; *fecerunt ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis*, unde, unde aquã acceperint; quod interpretes diſputant, & probabilius eſt ex mari fuiſſe hauſtam, cujus aqua non videtur fuiſſe in ſanguinẽ à Moſe & Aarone converſa. *Tertiò*, cùm Aaron extendiſſet manum ſuam ſuper fluvios, ac ſuper rivos & paludes Ægypti, ita ut ebulliret fluvius Nilus ranas, quæ aſcendebant, & ingrediebantur domum Pharaonis, & cubiculum lectuli ipſius, & ſuper ſtratum ejusdem, & ſuper domos ſervorum ejus; & in populum ejus, & in ſervos ejus, & in reliquias ſervorum ejus; *fecerunt & malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntq; ranas ſuper terram Ægypti.*

Mira à Simone Mago patrata.

§. II. Mira opera Simonis Magi.

De Simone Mago narrat *Clemens Romanus lib. 2. Recognit.* & *lib. 6. Conſtitut. Apoſtolic.* & *Anaſtaſius Nicenus Quæſt. 23. in Sacram Scripturam*, & ex his *Glycas Hiſtoricus par. 2. Annali.* & *Delrio lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 6.* eum ex aëre novum hominem creaſſe; quibus volebat, inviſibilem factum; ſaxa quaſi lutum penetraſſe; ſtatuas animaſſe, & ambulare feciſſe; in ignem poſitum, ac volutatum, non arſiſſe; duas, velut Janum, facies habentem ſe oſtendiſſe; in ovem, capram, ſerpentem, & in aliquas alias beſtias ſe transformaſſe; in aërem ſublatum volaſſe; aurum plurimum exhibuiſſe repentè, & ipſummet in aurum converſum; reges facere, eosque dejicere potuiſſe; falci præcepiſſe, ut ipſa iret, & meteret, eamque iviſſe, & decuplò plùs cæteris meſſuiſſe; ex lapidibus panes feciſſe; in conviviis exhibuiſſe ſpectacula omnis generis; vaſa quæ erant in ædibus, feciſſe videri tanquam quæ ſuâ ſponte moverentur ad miniſterium, iis qui portabant, non viſis; effeciſſe ut multæ umbræ eum præcederent, quas dicebat eſſe animas defunctorum. Eundem, cùm eſſet aliquando Selene meretrix in turri quadam, & accurriſſet multitudo ingens ad eam videndam, turrimque circumcinxiſſet adſtantium corona; feciſſe

ut

ut illa per cunctas feneſtras turris illius omni ſimul populo proſpicere videretur. Denique pueri incorrupti violenter necati animam adjuramentis evocaſſe, ejuſque adjutorio talia patraſſe.

§. III. Mira varia Magorum ex variis Auctoribus.

Mira à variis Magis patrata.

JOannes Niderus in Formicario, cap. de Maleficis & eorum deception. narrat, Coloniæ ad Inquiſitores citatam fuiſſe virginem quandam, quòd mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ arte magicâ videbantur fieri; mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubitò in oculis hominum redintegraſſe; vitrum quoddam ad parietem à ſe jactatum, & confractum, in momento reparaſſe; & ſimilia feciſſe.

Joannes Bodinus in Dæmonomania refert, in Francia Triſcalinum coram Carolo IX, aliàs laudato rege, ex cujusdam nobilis ab eo diſtantis torque annellos ad ſe ſingulatim cunctis ſpectantibus pellexiſſe, eosque manu recepiſſe advolantes, ut videbatur, & nihilominùs mox torquem integrum atque illæſum repertum fuiſſe. Hunc deinde convictum multorum, quæ nec arte, nec actu humano, nec naturâ fieri poterant, faſſum eſſe, ope Diaboli cuncta ſe perfeciſſe, quod antè obſtinatus negaverat.

Joannes Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ex antiquioribus refert, anno 876, tempore Ludovici Imperatoris, Sedechiam quendam religione Judæum, profeſſione medicum, ſtupenda quædam coram Principibus viris feciſſe. Videbatur enim hominibus devorare hoplomachum equitem; currum onuſtum fœno cum equis & auriga deglutire; amputare capita, manus, & pedes, quæ pelvi coram impoſita, & ſanguine ſtillantia, cunctis ſpectanda præbebat, & ſtatim, hominibus illæſis, ſuo quæque loco reſtituebat; venationes, decurſiones, haſtiludia, & quæ homines in terris agitant, in aëre audiri faciebat; mediâ brumâ hortum amœniſſimum, in Cæſaris palatio, arboribus, herbis, floribus, cantillatione avicularum, ſubitò natis & auditis, producebat. Si quis pedem attraheret alterius, pes ſequebatur, & homo innoxius perſiſtebat.

Tho-

Thomas Fazellus Decad. 1. Rerum Sicul. lib. 3. cap. 1. mira refert de quodam Diodoro, quem vulgus Liodorum vocat. *Is namq; potenti carminum ſuorum vi homines in bruta animantia convertere, omniumq; fermè rerum formas in novas metamorphoſes transfundere, longiſſimisq; à ſe ſpatiis diſſitos repentè ad ſe trahere poſſe videbatur. Catanenſes præterea adeo crebris laceſſebat injuriis, & contumeliis dehoneſtabat, ut vaniſſimæ crudelitatis laqueis circumventi, ad cultus ei pendendi ſtudium concitarentur. Qui cùm capitis reus cruci tradendus eſſet, eliciorum carminum præſentiſſimâ arte è Catana Byzantium, cujus imperium eo tempore Sicilia agnoſcebat, & rurſus è Byzantio Catanam è lictorum manibus dilapſus, pauco temporum interſtitio, per aërem devehi ſe juſſit. Quibus veneficiis adeo factus eſt populo admirabilis, ut in ipſo quandam Numinis potentiam eſſe rati, errore ſacrilego cultum ſacris debitum ei exhiberent. Sed tandem à Leone Catanenſi Epiſcopo, diviná virtute ex improviſo captus, frequenti in media urbe populo, in fornacem igneam injectus, ignis incendio conſumptus eſt.*

P. Martinus Delrio lib. 1. Disquiſit. Magic. cap. 4. refert de quodam Cæſario Malteſio, qui cùm Pariſiis antea captus fuiſſet, ſed aſtutè carcere elapſus, iterum deinde captus à Belgii Inquiſitoribus, damnationem metueret; *à Gubernatore, qui tùm erat, judicibus Eccleſiaſticis ſuſpendere juſſis, ereptus in aulam irrepſit, & ibi multa de novo cœpit edere. Chartas luſorias in alterius eas tenentis manu, ipſe diſtans, ſic mutabat, ut bis terq; alia in eis figura appareret: in altera menſæ parte poſita vaſa ad ſe alliciebat moto vitri tantùm fruſtulo: cogitationes nonnunquam divinabat alienas, ut cùm ſparsâ ſaccari granorum minutorum in menſam magnâ multitudine, quod quis ſibi granum mente delegiſſet, indicabat; etiam ſi quis in diligenda re propoſita dubitaſſet, addebat hæſitationem, & reſolutionem: jactabat, quod alter eſſet electurus, id ſe diu antè præroviſſe; & alia multa. Propter quæ tertiò in jus ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, D. Hovio, anno 1600 vocatus, cùm ſiſtere ſe pollicitus eſſet, aufugit ad aſylum omnium Antichriſti præcurſorum. Princeps ille, qui præſtigiatorem judicio, auctoritate, non jure eripuerat, vix biennium ſupervixit, & florente ætate interiit; nec quid-*

quidquam illi, poſtquam malæ cauſæ defenſionem ſuſceperat, poſtea feliciter in gubernatione ceſſit.

Dubravius lib. 23. Hiſtor. Bohem. mira narrat de Zytone Bohemo Mago. *Hic artem ſuam oſtentans, nunc ſuâ, nunc alienâ facie ſtatuâq; item in purpura & ſerico, ac confeſtim in lana ac panno ſordido, regi ſe offerebat; ambulantiq; in terra, ipſe tanquam in aqua adnavigabat; aliquoties equis rhedariis vectum, gallis gallinaceis ad epiredium ſuum alligatis, ſubſequebatur. Convivas præterea regis variè ludebat, interdum manus illorum, nè illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in ungulas equorum transformans; & aliquoties fronti illorum cornua cervina latiſſimâ adjiciens, quoties videlicet è feneſtris ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, nè rurſus caput & ora ad menſam referre poſſent. Atq; ut oſtenderet ſe pecuniam quoq; pro uſu ſuo facilè conflare poſſe, triginta ſues benè ſaginatos ex manipulis fœni effingit, illosq; paſtum proximè Michaëlis cujusdam piſtoris locupletis extrudit, proponitq; venales quo piſtor voluit pretio; hoc tantùm emptorem monens, nè gregem novum ad flumen lotum compellat. Quâ ille monitione neglectâ, cernit in flumine manipulos fluitare, ſuibus ſubmerſis. Ergo diu venditore quæſito, atq; in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in ſcamno recubabat, dum ſtomachabundus altero pede correptum excitare vult, eum à corpore protinus cum coxendice avellit, clarè Zytone quiritante, & obtorto collo emptorem ad judicem trahente. Quid faceret piſtor in manifeſto deprehenſus, ut ſibi videbatur, facinore, niſi ut damnum damno adderet, atq; de hac inſuper injuria cum Zytone decideret?* Exemplum hoc etiam in 1. par. Magiæ lib. 1. cap. 8. retuli.

Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 6. teſtatur, Principes quosdam aliàs pios, ſed nimis credulos, mira coram ſe fieri permiſiſſe: nempe ut res ferreæ, argenteæ pateræ, & ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine magnete, ſine funiculo, capillo, vel ullo inſtrumento, ab uno extremo ad aliud ſubſultantia, attraherentur: ut charta ab alio ex toto faſciculo clàm extracta, in manu extrahentis manens, novâ inductâ formâ ter immutaretur: ut ſpecula fabricarentur, in quibus, quæ remotis admodum locis fiebant,

bant, viderentur: ut trium horarum ſpatio arbuſcula vera ſpitamæ longitudine è menſa excreſceret, utque arbores ibidem frondiferæ & fructiferæ ſubitò evaneſcerent; ut certo lucernæ lumine ſuccenſo, quotquot adeſſent mulieres, tripudiare non deſinerent, quàm diu ardebat in medio appenſa lucerna certis inſculpta characteribus, & leporino adipe plena.

Mirandam narrationem attexit *Delrius* loc. cit. ex *Roberto Friezio Inſulenſi lib. de technis & impoſtur. dæmon. cap. 5.* de certamine duorum Magorum. Rapuerat unus puellam formâ egregiâ, & equo ligneo impoſitam per aëra abſportabat. Alter in caſtro quodam Burgundiæ, celebri convivio præſens, quod caſtrum raptor prætervolabat, carminibus cogit raptorem in caſtri aream deſcendere, & immobilem illic coram omnibus mœſtum cum præda erubeſcente ſiſtit. Nec ſegniùs raptor, nihil tale metuentem eum à quo ita vinctus, latenter incantat, & è feneſtra editiſſima, per cujus cancellos collo & capite prominebat, deſpicientem, immanibus ſubitò fronte protuberantibus cornibus dehoneſtat, & à repagulis ferreis magnitudine ramoſæ frondis ſic illaqueat, & ſuſpendit, ut per clatros caput retrahere non valeret; præcipitii verò altitudine deterritus ſe demittere non auderet. Ita coactus corniger, pactâ ſalute priùs mutuâ, & diſrupto ligamine, raptorem cum præda dimittit; qui rurſus nube cavâ tectus, in aërem ſe levavit: alter depoſitis cornibus, magna cum ſpectantium voluptate, ſalvum in cænationem caput retraxit.

Nicetas lib. 4. Annal. ſcribit, *cùm ex editiore palatii Conſtantinopolitani loco Michaël Sicidites naviculam vidiſſet, quâ ollæ & patinæ vehebantur, carmine magico effecit ut nauta exſurgeret, & vaſa non priùs ferire deſiſteret, quàm in pulverem redegiſſet. At paulò pòſt barbâ prehensâ lamentari, amotâq; caligine, ſe ut irâ Numinis agitatum deplorare. Rogatus, cur merces ſuas ita tractaſſet, cum dolore narrabat, ſe remis intentum, horribilem ſerpentem ſuper vaſa porrectum, oculis inconniventibus in ſe converſum inſtar devoraturi, vidiſſe, qui priùs volutari non deſtiterit, quàm fictilia confracta eſſent; indè ſubitò ex oculis evanuiſſe.* Dæmonis hoc fraude; quod ſequitur, hominis fallaciâ contigit. Romæ circumfora-

Circum-

foraneus quidam (quorum toto anno diebus ſingulis (ni prohibeantur) bini, terni, quaternivè in foris & compitis otioſam plebeculam nugis ſuis dementatam detinent ,) magnum ſibi nomen comparaverat, adeo ut non imperitam modò multitudinem, verùm etiam nobiles multos deciperet artibus ſuis, exigui quidem ingenii, ſed vafritiei multæ. Hunc cùm multi quodam die è viris nobilibus conveniſſent, petierunt ut novum quoddam ac jucundum exhiberet ſpectaculum. Erat in vicinia vitriarius, qui vitra omnis generis, & magno numero, venalia in menſa longiſſima expoſuerat. Cum hoc convenerat jam antea circumforaneus agyrta. Incitatus igitur à dictis nobilibus, poſtquàm aliquamdiu cogitabundus hæſiſſet: Accipiat (inquit) aliquis hanc ſchedulam (erant huic peregrini characteres, ſed nullius ſignificationis & efficaciæ inſcripti) & occultè in menſam illam vitriarii inter vitra conjiciat. Quod cùm eſſet factum : Ite (rurſus inquit) ad vitriarium, empturi vaſa vitrea; & mirum æquè ac jucundum experiemini ſpectaculum. Quod cùm feciſſent, quotquot vitriarius in manus accipiebat vaſa, in terram decidebant, & frangebantur. Cùm multa hoc modo fregiſſet, & magnis interim cachinnis à circumſtantibus exceptus fuiſſet; velut irâ commotus, arrepto fuſte, bacchantium more, omnia perfregit, menſamque penitus evertit. Fit riſus primùm; deinde commiſeratio tandemque ſuaſore agyrtâ, vaſorum omnium cum fænore pretium perſolvitur. foranei lepida fallacia.

Apulejus lib. 1. de Aſino ſequentem hiſtoriam narrat. *Ante Poeciten porticum, iſto gemino obtutu circulatorem adſpexi equeſtrem, ſpatham præacutam mucrone infeſto devoraſſe; ac mox eundem invitamento exiguæ ſtipis venatoriam lanceam, quâ parte minatur exitium, in ima viſcera condidiſſe: & ecce, ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inverſi ad occipitium per jugum ſubit, puer in mollitiem decorus inſurgit, inq; flexibus tortuoſis enervam & exoſſam ſaltationem explicat, cum omnium qui aderamus admiratione.*

CAPUT XVII.

Mira alia, quæ Dæmones per ſe fecerunt.

Mira quæ dæmones per ſe fecerunt.

MUlta exempla ſacræ Litteræ nobis ſubminiſtrant rerum à Dæmone immediatè & per ſe geſtarum, de quibus dubitare, eſt à fide apoſtatare. Alia dant Scriptores varii, quæ eâdem, quâ alia ſimilia, ſunt fide credenda.

§. I. Exempla varia è ſacris Litteris.

Mira ex ſacra Scriptura, quæ dæmones per ſe fecerunt.

EX libro itaque *Geneſis cap. 3.* conſtat, Dæmonem ſerpentis ſpecie apparuiſſe, & locutum fuiſſe protoparenti noſtræ Evæ, eamque in ruinam cum marito Adamo & poſteris omnibus pertraxiſſe.

Libro 3. Regum cap. 22. cùm Achab Rex Iſraël, præſente Joſaphat Rege Judæ, poſt conſultos quadringentos circiter prophetas ſuos falſos, quæreret ex Michæa Propheta Domini, num aſcendere deberet in Ramoth Galaad, eamque expugnare, atque eripere è manu Regis Syriæ; reſpondit Michæas: *Audi ſermonem Domini. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris; & ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſraël, ut aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuscemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem Spiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis; egredere, & fac ita. Nunc igitur ecce dedit Dominus Spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hîc ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum.* Decepit ergo Dæmon omnes prophetas Achab regis, & ad mentiendum impulit.

Nota eſt hiſtoria *Job. cap. 1.* nimirum: *Quadam die, cùm veniſſent filii DEI ut aſſiſterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan. Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui reſpondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam. Dixitque Dominus ad eum: Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra, ho-*

ra, homo ſimplex & rectus, ac timens DEUM, & recedens à malo? *Cui reſpondens Satan, ait: Nunquid Job fruſtra timet Deum? nonnè tu vallaſti eum, ac domum ejus, univerſamq; ſubſtantiam per circuitum? operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra. Sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet; niſi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, univerſa quæ habet, in manu tua ſunt; tantùm in eum nè extendas manum tuam. Egreſſusq; eſt Satan à facie Domini. Cùm autem quadam die filii & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti, nuncius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos, & irruerunt Sabæi, tuleruntq; omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego ſolus ut nunciarem tibi. Cùmq; adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oves puerosq; conſumpſit, & effugi ego ſolus ut nuntiarem tibi. Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaſerunt camelos, & tulerunt eos; necnon & pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi ſolus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus; quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt, & effugi ego ſolus, ut nuntiarem tibi.* Poſt hæc omnia, cùm Satan accepiſſet quoque facultatem à Domino in corpus Job, ut habetur *cap. 2. Egreſſus Satan à facie Domini, percuſſit Job ulcere peſſimo, à planta pedis uſq; ad verticem ejus: qui teſtâ ſaniem radebat, ſedens in ſterquilinio.* Vide quot mala intulit Dæmon Jobo, ejusque filiis, & pecoribus, per ſe, vel alios inſtigavit ipſe ut inferret?

Matthæi cap. 8. Marci 5. & *Lucæ 8.* cùm JESUS transfretaſſet mare Galilææ, ut veniſſet in regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam; occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam. Horum unus habebat ſpiritum immundum jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque catenis jam quisquam poterat eum ligare, quoniam ſæpe compedibus & cate-

 nis,

nis vinctus diruperat catenas, & compedes comminuerat, & nemo poterat eum domare, & ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus. *Videns autem* hîc JESUM *à longè, cucurrit, & adoravit eum, & clamans voce magnâ dixit: Quid mihi, & tibi, JESU fili DEI altiſsimi? adjuro te per Deum, nè me torqueas. Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus. Et deprecabatur eum multùm nè ſe expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens. Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, ut in eos introëamus. Et conceſsit eis ſtatim JESUS. Et exeuntes ſpiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.*

Matthæi cap. 4. de JESU paulò antè à Joanne baptizato narratur, quòd in deſerto, quò ductus fuerat à Spiritu Sancto, ut tentaretur à Diabolo, *cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens tentator dixit ei: Si filius DEI es, dic ut lapides iſti panes fiant. Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt; Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni Verbo quod procedit de ore DEI. Tunc aſſumpſit eum Diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius DEI es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, nè fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi JESUS: Rurſum ſcriptum eſt; Non tentabis Dominum DEUM tuum. Iterum aſſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me. Tunc dixit ei JESUS: Vade Satana; Scriptum eſt enim: Dominum DEUM tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Tunc reliquit eum Diabolus.*

Marci cap. 1. & *Lucæ cap. 4.* ejecit JESUS Capharnai in Synagoga, coram omnibus præſentibus, ab homine quodam ſpiritum immundum, qui diſcerpens eum, & exclamans voce magnâ, exiit ab eo, nihil ei nocens.

Matthæi cap. 17. Marci cap. 9. & *Lucæ cap. 9.* cùm JESUS de monte Thabor, ubi transfiguratus fuerat, deſcendiſſet; acceſſit ad eum homo cum filio ſuo, & provolutus in genua dixit: *Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi, & ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſsipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum: & rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt. Reſpondens autem JESUS, dixit &c. Adduc huc filium tuum. Et cùm accederet, eliſit illum Dæmonium, & diſſipavit. Et increpavit JESUS ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.* Hæc D. Lucas. Addit pater pueri apud D. Matthæum & Marcum, Dæmonem ſæpe dictum puerum conjeciſſe in ignem, & aquam, ut eum perderet. Omitto alia exempla quæ in Sacris Litteris occurrunt.

§. II. Exempla varia ex Scriptoribus variis.

Mira ex variis Scriptoribus, quæ dæmon per ſe fecit.

GEorgius Godelm. lib. 1. de Lamiis, cap. de malitia Diaboli,* & *Joannes Wierus lib. 4. de præſtigiis dæmon. cap. 19.* narrant exemplum notiſsimum, & à multis aliis relatum, de caupone quodam perjuro, à Diabolo coram multis ſublato. Verba Wieri ſunt hæc. *Spectacula interim non vulgaria ſubinde oculis noſtris à DEO proponuntur, ut iis territi, inveteratam malè imprecandi, vel etiam temerè jurandi, & ſæpe falsò, conſuetudinem declinemus. Sic fertur militarem peditem ante paucos annos iter per Marcham feciſſe, ac nummoſos loculos cuidam ſuæ hoſpitæ, apud quam decubuit ægrotus, cuſtodiendas tradidiſſe. Poſt dies paucos reſtitutus, pecuniam repoſcit ab hoſpita, quæ jam cum marito eam eſſe retinendam ſtatuerat. Se itaque eam habere negat, injuriarum alterum accuſans. Iratus pedes, hoſpitam viciſsim infidelitatis inſimulat. Quo audito, conjugem purgat hoſpes, peditemque ex ædibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractum enſem in oſtium infligit inconſideratè. Vim ſuæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hoſpes. Quare à Magiſtratu in carcerem conjicitur, agitaturq; ſententia, ob illatam vim, illum gladio feriendum. Jam extremus dies judicialis præ foribus erat, ipſiq; captivo moriendum eſſe, in carcere nuntiat dæmon: at ſi ſeſe ipſi dedere vellet, ut nihil ſit periculi, ſe facturum pollicetur. In*

inno-

innocentia ſe mori malle reſpondet captivus, quàm eâ ratione liberari. Propoſitâ deinde periculi immenſitate, ut ſe aërem verberare, & nihil proficere animadvertit dæmon; gratis ſuam illi defert operam, quâ apud adverſarios vindicaretur; conſulitque, Quando judicio ſiſteris, tuam in cauſa forenſi prætende inſcitiam, præſertim in dicendo: eapropter tibi patronum, quem advocatum dicunt, concedi orabis; atq; me non procul ſtantem pileo cyaneo plumis inſignito, poſtulabis cauſæ defenſorem. Annuit captivus; qui poſtridie in judicium adductus, cognitâ Magiſtratus accuſatione, & inſtituto, rogat ſibi in extrema illa neceſſitate permitti patronum: qui conceditur. Multa diſputat hic doctor Juris verſatiſſimus; & argutè defendit, falsò accuſatum eſſe & condemnari peditem: Hoſpitem enim illi pecuniâ ſpoliatâ vim intuliſſe, oſtendit, rem omnem ordine quo geſta eſt, & ubi ſepoſita conſervaretur pecunia, aperiens. Hoſpite verò audacius inficiente, & ſe diabolo devovente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo ſuſtolleretur, ſi pecuniam haberet; deſtitit tandem à defenſione cauſæ Legum doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hoſpitem abreptum per forum in aërem avehit, ut ubi manſerit, nemo cognoverit unquam. Eandem hiſtoriam ex Godelmo narrat *Delrius lib. 3. Diſquiſit. Magic. part. 1. quæſt. 7. Sect. 2.*

Caupo perjurus abripitur à Dæmone.

Cantipratanus lib. 2. cap. 55. part. 3. & ex ipſo *Delrius loc. cit.* multique alii, narrant ſequentem hiſtoriam. Verba Cantipratani do. *Cùm tres combibones in taberna mero incaluiſsent, orto de animæ immortalitate, & pœnis inferni, ſermone, unus procacior id totum pro nugis habere, & commentis Sacrificorum, cæteri jocanti applaudere. Interea advenit unus magnâ vir ſtaturâ, & vaſto corpore, & aſsidens: Qui hi, ait, ſermones? quæ riſûs cauſa? Refert procax illi, & addit, ſe quidem licitanti haud magno pretio animam venditurum, quin & pecuniam in ſymbolum collaturum. Tu verò, infert adventor, quanti illam mihi indicas? Nec mora, conveniunt de pretio; hic animam addicit emptori; emptor ſolvit; potatur ſtrenuè de præſente pecunia. Denique ſub noctem, Tempus ait emptor, ut ad propria quisque. Sed vos jus dicite: Si quis equum capiſtro ligatum emerit, nonnè jus ei cum capiſtro equum abducendi? Et cum dicto, venditorem trementem in omnium oculis abripit, & ſurſum in*

Dæmon abripit quendam ad infernum, qui infernum eſſe negabat.

aëra

aëra levat, & ſecum ad infernum trahit, viſurum quod credere noluerat. Animarum quippe mercator erat iſte, cujus figura fuit Rex ille Sodomorum, dicens: Redde mihi animas, cætera tolle tibi.

Pari terrore (inquit Delrius loc. cit.) *ſed meliore ſucceſſu miles Hiſpanus hîc in Belgio, ante annos viginti duos* (ſcripſit hæc Delrius circa annum Chriſti 1600) *cùm adhuc ſæculo mererem, à DEO commonitus tantùm fuit. Capitaneus Bravo vocabatur, ſæpe à me viſus, deditus ſupra modum aleæ, & in ludo diras jacere in ſe juxtà atque alios pronus. Quadam die, cùm damnoſi ſemper numeri lucrum jactu quærenti ſubſilirent, irâ efferveſcens in caput ſuum diriſſima precabatur: & ſubitò coram multis qui aderant, ab inviſa manu, ad tabulatum usque ſublatus, poſt aliquod tempus mortuo quàm vivo facie ſimilior in ſolium deponitur. Fælix ſi ut lurorem cadaveroſum toto pòſt vitæ tempore retinuit, ſic reſipiſcens luſûs aviditatem depoſuiſſet.* Aleator à Dæmone punitur.

Tragicum ſupra modum eſt, quod narrat ſuprà citatus *Godelm.* loc. cit. & ex ipſo *Delrius loco etiam cit.* & P. *Hieremias Drexelius* in Phaëthonte Orbis in Lingua Jurante. Do verba Godelm. *In Sileſia quidam nobilis, cùm invitaſſet convivas, & horâ convivii jam inſtante, & apparatu facto, ſpe fruſtratus eſſet, excuſantibus ſe convivis, cur non apparerent; prorupit iratus in hæc verba: Veniant igitur omnes dæmones, ſi nullus hominum mecum eſſe poteſt. His dictis domo egreditur in templum, ubi paſtor Eccleſiæ concionem habebat; & ut iracundiam concoquat, auſcultat aliquamdiu. Dum verò in templo moratur, veniunt equites in aream domus magni & nigri, & jubent ſervum domus ut dominum ſuum advocet, eiq; ſignificet, adeſſe hoſpites. Servus conſternatus abit in templum, & indicat hæc domino ſuo; qui neſcius conſilii, paſtorem conſulit. Paſtor abrumpens concionem, hoc conſilium dat, ut tota familia domo exeat. Quod cùm fieret, & famuli ac ancillæ properarent; fortè obliti infantem in cunis jacentem, & dormientem, ſecum non auferunt. Dæmones incipiunt commeſſari, & vociferari, proſpicereq; per feneſtras formis urſorum, luporum, felium, & hominum, & monſtrare pocula vino repleta, aſſaturas, & piſces. Hæc vicini nobilis, paſtor, & alii cùm viderent; Ah, inquit pater, ubi infans meus? Vix cùm hæc dixiſſet,* Dæmones vocati à quodam adſunt, eumq; terrent.

unus ex dæmonibus ulnis ſuis infantem ad feneſtras geſtat, quaſi monſtraturus parentibus. Nobilis prorſus conſternatus, & ſollicitus de incolumitate infantis, fidum habens ſervum, eum interrogat: quæſo tu dic, quid agam? Servus, Domine, inquit, commendabo & committam vitam meam Deo meo, & in nomine Domini ingrediar, & ut infantem auferam auxilio & beneficio DEI, videbo. Bene, inquit nobilis, Deus tecum ſit, & juvet te, animumq; tibi confirmet. Servus, acceptâ benedictione à paſtore, & reliquis, ingreditur, & ante conclave, in quo erant dæmones congregati, procidit in genua, & ſe Deo commendat; & hoc animo aperit januam, & videt dæmones horribili ſpecie ſedentes, ſtantes, obambulantes, ſerpentes, unoq; impetu accurrentes ad ſe, & vociferantes: Hui, hui, tu quid hîc tibi? Ille ſudans, & tamen divinitùs confirmatus, alloquitur dæmonem, qui infantem geſtabat. Tu, inquit, mihi infantem trade. Nequaquam, reſpondet iſte; jam meus eſt iſte infans: dic domino tuo, ut veniat, & accipiat infantem. Cui ſervus: Ego fungor jam officio meæ vocationis, in quam me Deus collocavit, & ſcio quidquid in hoc officio facio, id Deo gratum eſſe: quare ratione mei officii, & auxilio, nomine, & virtute JESU Chriſti, aufero abs te infantem, & patri ejus reſtituo. Atq; ita ipſe apprehendit infantem, & brachiis ſuis amplexus eſt. Iſti nihil aliud reſpondent, niſi vociferantes: Hui nebulo, hui nebulo, relinque infantem, relinque, alioquin te diſcerpemus. Ille nihil curans minas diabolicas abiit incolumis, & incolumem infantem patri nobili reddidit. Dæmones poſtea aliquot diebus elapſis evanuerunt, ut in ædes denuo migrare cum tota familia nobilis potuerit.

Hæc pauca ex innumerabilibus, quæ afferri poterant, ſufficiant; complectuntur enim præcipua opera mirabilia quæ Dæmonibus adſcribi ſolent. Multa alia in ſequentibus afferentur. Nunc videndum, veranè, an phantaſtica ſint tum hæc, tum alia opera, quæ Dæmonibus adſcribuntur; & ſi vera, quâ virtute ab illis perpetrentur; aliaque ſimilia multa diſcutienda.

CAPUT

CAPUT XVIII.

An mira Dæmonum opera, quæ vel per ſe, vel per Magos perpetrant, vera ſint, an fucata ac præſtigiatoria.

HOc priùs decidendum eſt, tanquam dicendorum fundamentum. Dico itaque ea, quæ retulimus, quæ referemus, quæ paſſim de Dæmonum miris operibus dicuntur, atque ſcribuntur à variis omnium temporum Scriptoribus, nec omnia eſſe falſa, vana, fucata, ſimulata, præſtigiatoria; nec omnia vera, & talia, qualia videntur, aut putantur; ſed quædam vera, quædam apparentia tantùm, quædam ex utrisque mixta. Nam quia Dæmon mendacii pater eſt, ideo ſæpe perſtringit oculos, alioſque ſenſus variâ objectâ imagine fallit: & quia ſæpe DEUS impedit, nè quod facere naturalibus viribus vellet ac poſſet, efficiat; & non raro ſuperiores Angeli, ſeu boni, ſeu mali, inferiorum ac impotentiorum Dæmonum conatus infringunt; ideonè impotentia eorum detegatur, ad præſtigias confugiunt. Ex alia verò parte, quia Dæmones habent intellectum perſpicaciſſimum, rerum naturalium cognitionem longè maximam, vires naturales valentiſſimas, diuturnā inſuper ac multiplicem experientiam; ideo quando DEUS permittit, & ipſi verum effectum producere volunt, qui vires ipſorum non ſuperet, nihil obſtat quò minùs illum producant. Et veros ergo, & fucatos, & ex utrisque mixtos effectus producere poteſt Dæmon. Hæc communis eſt Theologorum ac Philoſophorum opinio.

Mira à Dæmonibus patrata, an vera ſint, vel fucata.

Ex recenſitis igitur operibus miris, à Dæmone vel per ſe immediatè, vel per Magos perpetratis, alia ſunt præſtigiatoria, alia vera, alia miſta, alia dubia. Dubia ſunt Magorum Pharaonis opera, mortuorum reſuſcitatio, in beſtias transformatio, aliaque nonnulla, quæ in ſequentibus examinabimus. Vera ſunt, quæ ex Scriptura Sacra attulimus capite præcedente. Reliqua omnia, quæ ex variis Auctoribus recenſuimus cap. 16. & 17. partim fucata ſunt

ta ſunt ac præſtigiatoria, partim vera, partim miſta. Vide, quæ ſcripſimus *1. par. Magiæ lib. 1. cap. 8.* ubi ad diſcernendum, an aliquis effectus mirabilis à Dæmone aut Magis præſtitus, ſit verus ac ſincerus, aut fucatus ac præſtigiatorius, unicam adſignavimus regulam; quam hîc paulò clariùs proponimus iterum.

Regula ad effectus Dæmonum ac Magorum fucatos à veris diſcernendos.

Regula ad effectus Dæmonum ac Magorum fucatos à veris diſcernendos.

SI effectus diabolicus, aut magicus, talis eſt, ut potentiam Dæmonis naturalem ſuperet (quales ſunt, qui ſoli potentiæ divinæ reſervantur, & propriè miraculoſi dicuntur) tunc cenſeri debet præſtigiatorius. Quando non excedit dictam potentiam, haberi poteſt pro naturali, non tamen ſemper eſt talis, quia nec DEUS ſemper permittit, ut Dæmon ſuis viribus utatur, nec ipſe ſemper facere vult quod poteſt, ſed gaudet hominum deceptione. Quando partim excedit, partim non, pro mixto haberi poteſt, quanquam ſæpe totus poteſt eſſe præſtigiatorius, ob rationem dictam. Quando dubium, num vires naturæ ſuperet, nec nè; ſuſpendendum eſt judicium, aut ad circumſtantias recurrendum. Quinam verò effectus, Dæmonis aut Magorum ope patrati, vires Dæmonis ſuperent, patebit ex dicendis.

CAP. XIX.

Quibus modis Dæmones mira opera, quæ patrant, efficiant.

DÆmonum, uti & Angelorum bonorum, duplex eſt actio tranſiens; una immediata, & eſt motus localis; altera mediata, & eſt applicatio activorum cum paſſivis. Quidquid igitur mirabile efficiunt Dæmones, ſeu verè id efficiant, ſeu deluſoriè, uno prædictorum modorum efficiunt. Videndum igitur primò, quid verè per motum localem efficere queant, ſecundò, quid verè per applicationem activorum cum paſſivis, tertiò, quid utroq; modo

per

per deluſionem. Hoc capite diſcutiemus, quid immediatè per motum localem verè efficere queant; ſequenti quid activa paſſivis applicando verè etiam præſtare poſſint, & quid deluſoriè utroque modo.

§. I. De miris operibus, quæ Dæmones per motum localem verè efficiunt.

POſſe Dæmones, non ſecus ac bonos Angelos, movere de loco in locum non ſolùm ſe, ſed alios etiam ſpiritus, & alia corpora; conſtat ex dictis c. 8. Poſſe etiam celerrimè de loco uno in alium ſe movere, ac de hoc in alium disjunctiſſimum corpora transferre; patet ex hiſtoria *Jobi cap. 1. & 2.* quam ſuprà cap, 17. retulimus; & ex *Matthæi cap. 4.* de Chriſto in altum montem, & ſuper templi pinnaculum translato, ut ibidem diximus. Idem probatur ex variis hiſtoriis, quas in ſequentibus afferemus, ex quibus conſtat, Dæmonem exiguo tempore aliquos de loco in locum alterum valde remotum transtuliſſe. Certè Angelorum ac Dæmonum celeritas in motu tanta eſt, ut multis infinita pænè videatur, putentque hos poſſe, ſi velint, quodcunque ſpatium tempore quantumcunque breviſſimo conficere. *Tertullianus in Apologet.* id colligit ex eo, quòd aves in Scriptura Sacra Dæmones appellentur. *Omnis,* inquit, *Spiritus ales eſt; hoc Angeli, & Dæmones; igitur momento ubiq; ſunt; totus orbis illis locus unus eſt; quid ubiq; geratur, tàm facilè ſciunt, quàm enuntiant; velocitas divinitas creditur, quia ſubſtantia ignoratur.* Nos cap. 8. cit. maximam Angelis conceſſimus celeritatem, at non infinitam.

Mira, quæ Dæmones per motum localem immediatè efficiunt.

Opera porrò mirabilia, & vires humanas excedentia, quæ per motum localem immediatè efficere poſſunt Dæmones, ſunt ex multis ſequentia. *Primò,* poſſunt ignem de cœlo, hoc eſt, de ſuperiore aëris parte in terram inſtar fulminis dejicere, quo multa perdant & conſumant: non quòd tunc aliquam è ſphæra ignis ſupra aërem exiſtentis partem deſumptam demittant (nullum enim verum ignem ibidem agnoſco) ſed quòd applicando activa paſſivis priùs in aëre ignem producant, ac deinde per motum localem inſtar fulminis, aut aliâ ratione dejiciant. Probo id ex *cap. 1. libri*

Dæmones poſſunt ignem de cœlo dejicere.

bri Job, ubi dicitur, quòd ope Dæmonis *Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves pueroſq; conſumpſit.* Item ex *cap. 3. libri Apocal.* ubi de inſigni quodam Antichriſti præcurſore ſcriptum eſt, quòd *fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.* Ignis DEI vocatur apud Job ille qui cecidit, vel quia is, qui id nuntiabat Jobo, putabat eſſe ignem Dei, ſeu à Deo miſſum; aut ſi nuncius ille fuit ipſe Dæmon famuli ſpecie, quia iſto nomine illum vocavit ideo, ut Jobum contra Deum commoveret, tanquam ſibi noxium.

Ventos excitare. *Secundò*, poſſunt concitare in aëre, & mittere in terram vehementes & turbulentos ventos, qui magna ſubvertant ædificia. Conſtat id ex eodem *cap. 1. libri Job*, ubi dicitur, quòd *repentè ventus irruit è regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos* Job, *& mortui ſunt.* Quod quidem immediatè per motum localem fecerunt Dæmones, collidendo vehementer aërem inter ſe, aut ventum alibi ſpirantem eò adducendo. Sopater quoque Philoſophus affectus fuit ultimo ſupplicio, ut *Eunapius de Viſis Philoſophor.* refert, quòd carmine magico ventos vinxiſſe accuſaretur, nè annona Byzantium inveheretur. Alia exempla dabo infrà cap. 34.

Tempeſtates maris ciere. *Tertiò*, poſſunt graviſſimas in mari tempeſtates & procellas excitare, vel aquas maris ab imo ſurſum commovendo per ſe ipſos immediatè, vel per concitatiſſimos ventos. De Finnis, Lappis, & Biarmiis narrat *Olaus Magnus lib. 1. cap. 1. & lib. 3. cap. 18.* illos inter alia magna opera, Dæmonis ope patrata, *ventos quoq; quos optent navigantibus vendere.* De tribus Tartarorum hortis, ultra Cazanenſe regnum habitantibus, narrat *Alexander Guaguinus in Tartaria*, eſſe ſupra modum deditos incantationibus, *& iis caligines, aliaſq; tempeſtates cœli frequenter excitare, hocq; modo hoſtes profligare.* Paulò antè citatus *Olaus Magnus* lib. 3. cap. 16. de Finnis & Lapponibus narrat, eos olim mercatoribus ventos venales exhibuiſſe, *tres nodos magicâ arte ſacratos, quorum primo ſoluto placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſſimos eſſent habituri.* Innumera alia exempla omitto. Nonnulla dabo infrà citato cap. 34.

Quartò

Quartò, poſſunt ingentes facere terræ motus, vel mittendo vehementem aliquem ſpiritum in cavernas terræ, vel incluſum in illis vehementiùs agitando. *Pererius Diſp.4. in cap.7. Exodi* putat, hac fortaſſis ratione factum fuiſſe, quod narrat *Philoſtratus lib. 3. cap. 3. Vitæ Apoll.* de duobus doliis, quæ vidit Apollonius apud Indos; quæ cùm aperiebantur, imbres & ventos emittebant; clauſa verò, cohibebant, atque compeſcebant. Hoc ſi verum eſt, potiùs ſpectat ad ſecundum effectum, quàm ad hunc quartum. Terræ motus facere.

Quintò, poſſunt ex uno loco in alium quantumvis remotum transferre vel homines, vel animalia, vel quævis alia corpora. De Simone Mago narrat Eccleſiaſtica hiſtoria, eum à Dæmonibus inviſibiliter per aëra evectum eſſe in ſublime, quaſi aſcendentem in cœlum; unde tamen precibus B. Petri Apoſtoli dejectus in terram fuit, & crura fregit. In hiſtoriis quoque Gentilium paſſim legitur, viſos interdum ſerpentes, & dracones, & homines per aëra volantes; & Albertus Magnus tradit, aliquando boves pluiſſe: quæ hac ratione contigiſſe credibile eſt. Sagas à Dæmonibus per aëra deportari ad conventicula earum, indubitatum non eſt, ut infrà ſuo loco videbimus. Corpora de loco in locum transferre.

Sextò, poſſunt ſubitò res præſentes è conſpectu hominum ſubtrahere, atq; ita reddere inviſibiles. Exempla dedimus cap. 16. & 17. Sic etiam Apollonium ferunt, cùm eſſet in conſpectu Domitiani Imp. repentè ex oculis omnium evanuiſſe, & longè alibi extitiſſe. Hac etiam ratione fortaſſis Gyges ſe inviſibilem reddebat, non verò annuli, quem geſtabat, virtute. Quamvis hoc aliter fieri potuerit, ut nunc etiam fit à geſtantibus ore fabam magicis ritibus conſecratam, ut alibi dicetur. Reddere res inviſibiles.

Septimò, poſſunt facere ut ſtatuæ, vel aliæ res inanimatæ ambulent, & incedant more hominum: ad hoc enim tantùm motus localis requiritur. Hac ratione fortaſſis tripodes lapidei movebantur, & pincernæ æneì, qui apud Jarcham præſente Apollonio in convivio, more famulorum miniſtrabant menſis, & pocula convivis in loco ac tempore præbebant, ut *Philoſtratus* in Vita Apollonii ſcribit. Multa tamen ſimilia arte fieri poſſunt, ut diximus *1. par. Magiæ lib. 1. cap. 6.* Statuas ambulare facere.

Octavò,

Inanimata & animalia bruta facere loqui.

Octavò, poſſunt facere, ut vel ſtatuæ, vel arbores, vel animalia loqui videantur more hominum, uti & ignis, & aër, & aqua, & cadavera, & capita reſecta, & pythonum uterus &c. Sed de hac re iterum erit ſermo infrà, ubi multa exempla afferentur cap. 27.

Cadavera & corpora ex aëre formata aſſumere.

Nonò, poſſunt aſſumere cadavera variorum animalium, & hominum, aut ſimilia corpora ex aëre formare, ac in illis apparere, ac varias actiones edere, ut ſuprà diximus cap. 17. Exempla innumera in ſequentibus dabimus.

Figuras apparentes rerum effingere.

Decimò, poſſunt effingere, ac repræſentare figuras quarumlibet rerum, ut argenti, auri, gemmarum, vini, epularum, aliarumq́; ſimilium, ut veræ ac naturales appareant, idq́; vel ex aëre denſato, vel alià quapiam ratione. Exempla infrà dabimus in diverſis capitibus.

Spiritus animales modificare

Undecimò, poſſunt ſpiritus animales, qui ſenſuum interiorum functionibus peragendis inſerviunt, ita modificare, & conformare, ut res aliquas vel præteritas, vel præſentes, vel etiam futuras repræſentent. Poſſunt item eosdem ſpiritus, & ſpecies rerum ſenſibilium, ita concitare in ſenſuum externorum organis, ut videantur ſibi homines videre aliquid, vel audire, vel facere, quod revera non ſit; nam quod in phreneticis contingit vi morbi humores ac ſpiritus commoventis, fieri etiam poteſt ope Diaboli per ſolum motum localem.

Humores corporis concitare.

Duodecimò, poſſunt concitare ac turbare humores ac ſpiritus, qui ſunt in humano, aut brutali corpore; disjungere etiam ac distrahere partium compages, atq́; connexiones, eâq́; ratione gravisſimos morbos, & acerbiſſimos dolores efficere, ſicut in iis cernimus, qui torquentur à Dæmonibus, & in maleficiatis à maleficis. Exempla multa ſuis locis dabimus.

Dormientium phantasmata perturbare.

Decimo tertiò, poſſunt dormientium phantaſmata transmutare, & conformare ad repræſentandum aliqua futura, aut abſentia, quæ ſciunt Dæmones futura aut facta eſſe, ut eâ ratione decipiant homines, inducantq́; ut fidem habeant ſomniis. Hinc orta eſt obſervatio ſuperſtitioſa ſomniorum, & divinatio per illa; de qua re egimus in *4. par. Magiæ lib. 6.* Simili Dæmonum fraude fidem & æſti-

æſtimationem invenit Augurum & Auſpicum diſciplina, per volatum vel garritum avium, aut per inſpectionem extorum animalium, per miſſionem ſortium &c.

Decimo quartò, poſſunt Dæmones varias hominum affectiones amoris, odii, furoris, iræ, timoris, ac ſimilium paſſionum vehementer in hominibus excitare; idque vel objiciendo ſpecies rerum extrinſecùs, quæ ad hujusmodi affectiones inflammandas plurimùm valent; vel interiùs movendo & conformando phantaſmata, ad eas repræſentandas, quæ talium affectuum ſunt incitabula; vel agitando & incitando humores, nempe ſanguinem, flavam & atram bilem, qui ſunt materia illorum affectuum. Exempla paſſim occurrunt. *S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis* narrat, virginem quandam magicis artibus usque adeo incenſam fuiſſe cujusdam juvenis amore, ut præ amore fureret. Affectus varios concitare.

Multa alia per motum localem efficere poſſunt Dæmones, ſi DEUS permittat, ſine cujus permiſſione ut olim in porcos intrare non poterant, ita neque hoc tempore, quo magis reſtricta eſt eorum poteſtas, utpote in lege gratiæ, nè hilum è capite cujusquam evellere queunt.

§. II. De miris operibus, quæ Dæmones per applicationem activorum cum paſſivis efficiunt.

PEr applicationem activorum cum paſſivis, hoc eſt, per naturalium cauſarum invicem applicationem ac moderationem, & conſequenter per rerum alterationem, ac mutationem, (quæ eſt altera Dæmonum actio tranſiens, & non in motione locali conſiſtit, ſed eam conſequitur) mira quoque efficiunt Dæmones: quæ quamvis naturalia ſint, quia nec Dæmonum, nec rerum applicatarum vires naturales excedunt; mira tamen hominibus videntur, quia vel cauſas à quibus fiunt, vel modos quibus efficiuntur, ignorant. Poſſe autem Dæmones multa dicto modo præſtare, inde probatur, quòd multæ occultæ virtutes latent in herbis, aquis, ſuccis, gemmis, animalibus, & hominibus, quas illi optimè perſpectas habent, cum ob ſummam rerum naturalium cognitio- Mira, quæ Dæmones per applicationem activorum cum paſſivis faciunt.

nem, tum ob diuturnam experientiam à ſe & ab hominibus factam; ſciunt etiam, quibus temporibus ac locis, quâque menſurâ eædem inter ſe miſceri ac temperari debeant: præterea quæcunq; volunt, poſſunt ſummâ celeritate undecunque afferre, ac de loco in locum transferre, clàm hominibus præſentibus, & rerum mutationes obſervantibus. Si ergo homines variè temperando ac modificando res naturales, poſſunt effectus aliquos producere, quos per ſe nunquam naturales cauſæ produxiſſent, ut patet in arborum inſitionibus, in diſtillationibus aquarum, in ciborum condimentis, in medicamentorum confectionibus, aliiſque multis rebus; multò magis id Dæmones poterunt.

Nunquam tamen opera illa naturæ cancellos transgrediuntur, ſed verè naturalia ſunt, quia revera in agentibus naturalibus, eo modo applicatis, continentur: quibus agentibus Diabolus nihil confert applicando, præter conditionem ſine qua effectus quos producunt, non producerent; & ipſe Diabolus utendo rebus naturalibus, non operatur ultra vires naturæ ſuæ debitas.

§. III. De miris operibus, quæ Dæmones per deluſionem efficiunt.

Mira, quæ faciunt Dæmones per deluſionem.

DEluſione quoque, ſeu ſenſuum deceptione multa quoque mira Dæmones efficiunt, ſed non aliter quàm per motum localem, aut per applicationem activorum cum paſſivis: quibus quidem tametſi veros effectus producunt, quia tamen illorum arte aliter hominibus apparent quàm in ſeipſis ſunt, aut ut eſſe, ac facta putentur, quæ minimè exiſtunt, aut facta ſunt; ideo illudere tunc ſenſibus dicuntur. Ad deluſionem hanc recurrit Dæmon, quando vel neutro prædictorum modorum verè efficere poteſt quod vellet, vel quando homines decipere pro ſuo libitu cogitat. Tribus autem potiſſimùm modis decipiunt Diaboli, & ejus auxilio Magi, ut etiam docui *1. par. Magiæ lib. 1. cap. 9.* cum Delrio, ex *P. Molina in 1. par. Summæ D. Tho.* quæſt. III. art. 4. videlicet vel mutando objectum, vel aërem intermedium, vel organum ſenſus; quæ hîc breviter repetere placet.

Decipere

Mutando igitur objectum deludunt Dæmones, ac per hos Magi,

gi, *Primò*, oſtenſarum rerum celeri agitatione, ſubitâ occultatione, variâ collocatione, latente ſeparatione, vel conglutinatione, ut faciunt circulatores agyrtæ variis ligaminibus, globulis, ſcyphulis, & ſimilibus deceptionibus, vel potiùs dexteritatibus. *Secundò*, per artem Perſpectivæ certâ quadam diſpoſitione objecti in ordine ad oculum videntis, ut quadratum appareat rotundum, diſſipatum variè appareat collectum, hoc diſſipatum aut hiulcum, deforme formoſum, aut è contrario. Si enim Ars & Natura tam mira exhibere poſſunt hac ratione, ut oſtendimus in Magia noſtra Optica, Catoptrica, Dioptrica, Paraſtatica, & alibi paſſim; quidni eadem exhibere poterit Dæmon, vel per ſe, vel per Magos? *Tertiò*, ſubitâ formatione objecti alicujus ex Elementis, maximè ex aëre, quod intuentium oculis pro alio objiciunt, ut quando vel ipſi aſſumunt, vel alteri rei circumponunt corpus aëreum, ſive phantaſticum, ſimile rei putatitiæ. *Quartò*, apponendo corpus aliquod mixtum, puta minerale, quod vi ſuâ naturali ſit cauſa, ut corpus cui opponitur, longè aliud appareat. tribus modis poteſt Dæmon.

Mutando aërem intermedium deludunt, *Primò*, ſi impediant nè ſpecies ad oculum, vel alium ſenſum, deferantur. Hac ratione poſſunt occultare viſui vel totum objectum, vel certam ejus partem. *Secundò*, ſi medium imbuant aliquâ qualitate, quâ ſpecies per medium transeuntes ſic modificantur, ut objectum non quale eſt repræſentent. Multa exempla dedimus in Magia Paraſtatica. *Tertiò*, ſi medium circa objectum condenſetur: tunc enim mutatur objecti aſpectus ſeu apparentia, & apparet majus, ac alio in loco quàm eſt, ut patet ex multis exemplis in Magia Dioptrica allatis. *Quartò*, ſi moto aëre, ſeu medio alio, ſimul ſpecies in eo exiſtentes moveantur. Hac ratione putat *Delrius* deluſam fuiſſe Claudiam, de qua Hiſtorici Romani, & *D. Auguſt. lib. 10. de Civit. cap. 6.* referunt, cùm mater Deorum ex Peſſinunte Phrygiæ, navi Romam veheretur, naviſque in Tyberi ita hæſiſſet, ut nec hominum, nec boum vi loco moveri potuiſſet; quò ſuam probaret caſtitatem (erat enim Virgo Veſtalis) diſcinxit ſe, zonamque navi alligans, eam quò volebat deduxit. Sed non video, quomodo id fieri potuerit per motum aëris ſpecies deferentis. Potiùs crede-

rem Diabolum loco moviſſe navim; quanquam *S. Thomas de Potentia q. 6. art. 5.* putet id fieri potuiſſe miniſterio boni Angeli, DEO volente ſic caſtitatis virtutem commendare. *Quintò*, poteſt etiam ſenſus falli ex varia conformatione aut multiplicatione ſpecierum viſibilium, ut unum objectum videatur eſſe plura. Si enim Catoptricâ arte fieri poſſunt conſpicilla, quæ hunc effectum præſtant, ut in Magia Catoptrica oſtendimus; quidni Diabolus etiam eâdem aut aliâ arte id facere poterit?

Mutando denique organum poſſunt decipere, *Primò*, ſi mutent organi ſitum, ut objectum appareat alio in loco, quàm revera eſt, aut appareat geminum, prout etiam contingit, ſi digito compreſſo eleves aut deprimas oculum, aut ſi objectum in mediocri diſtantia poſitum aſpicias per cancellos ita, ut una cancellorum virga aut bacillus ante oculum poſitus dividat ſpecies objecti, prout ſæpe mihi nil minùs cogitanti contigit, dum è choro penſili in templo aſpicerem Eccleſiaſten pro ſuggeſtu dicentem. *Secundò*, ſi humores organi agitent, aut perturbent: ſic enim res aliter appareet, quàm eſt, aut geminata putatur, prout contingit ebriis, & furioſis. *Tertiò*, ſi ſenſationem impediunt, craſſo aliquo humore obſtruendo viam, nè ſpiritus ad organum perveniant, ſine quibus ſenſatio fieri nequit. Hac ratione fortè Angeli percuſſerunt Sodomitas aoroſiâ ſeu cæcitate, ut habetur *Geneſis cap. 16.* *Quartò*, ſi ita componant & ordinent phantaſmata, ut quis etiam vigilans ſomniet more dormientium, & putet ſe ea ſentire, quæ non ſentit, inſtar maniacorum. Sed pleraque fuſiùs in ſequentibus explicabuntur.

CAPUT XX.

An Dæmones, & illorum ope Magi, poſſint producere animalia: & an Magi Pharaonis produxerint veros ſerpentes, ac ranas; & quo modo.

Animalia varia ex

RAtio dubitandi prima eſt, quia multa animalia oriuntur ex putrida materia, aliiſque modis, ſine patris & matris interventu.

ventu. Nam *Ariſtoteles lib. 6. de Hiſtor. Animal. cap. 16.* aſſerit anguillas ex putri uligine provenire: *Plinius lib. 10. Hiſtor. Natur. cap. 68.* idem affirmat de oſtreis, ac cæteris adhæreſcentibus vado vel ſaxo. In lignis etiam carioſis teredines agilesque vermiculi naſcuntur; ex putrilagine limaces, cochleæ, mures; ex fimo bubulo fuci, veſpæ; ex aëreo madore erucæ, papiliones, formicæ, locuſtæ, cicadæ, aliaque id genus. Si juvencum naribus & ore obſtructis fuſte percuſſum occideris, & in umbra ramis coopertum poſueris, apum examina naſcuntur. Pili è caudis equorum in aquam pluviam, foſſis ac ſcrobibus exceptam decidentes, animantur, & in graciles ac longos vermes inſtar ſerpentum convertuntur, ut ipſemet non ſemel vidi. Ex equorum cadaveribus naſcuntur crabrones, & ex aſinis veſpæ; ex ſudore humano pediculi; ex pulvere conſperſo pluviâ æſtivo tempore ranæ, ut ſæpius etiam vidi: imò & in ipſis nubibus ranæ naſcuntur, quæ deinde cum pluviæ decidunt, ut oculati teſtes aſſerunt multi veteres & recentiores. Serpentes ex humana medulla, & capillis menſtruatæ ſub fimo tumulatis, creſcere, notiſſimum eſt. Aves anatum formâ ex ramis arborum deciduis intra aquas in Scotia & Hebridibus Inſulis naſci, teſtantur multi Scriptores. Ipſemet vidi, ramorum extremitates paulatim animâ ſenſitivâ informatas decidiſſe, & avolaſſe. Plura de hac re dicemus infrà, de Mirabilibus animalium agentes. Legi poteſt etiam *Jo. Bapt. Porta lib. 2. Magiæ Natur.* putrida materia oriuntur.

Secunda dubitandi ratio eſt, quia, ut ſuprà cap. 16. §. 1. retulimus ex *cap. 7. Exodi*, Magi Pharaonis produxerunt ſerpentes, & ranas, *per incantationes Ægyptias, & arcana quædam*; utique ope Dæmonis.

§. I. Dæmones, & Magi Dæmonum ope, poſſunt animalia quædam producere.

Ego exiſtimo, Dæmones, & ope illorum Magos, producere poſſe, non creando, nec immediatè generando, ſed activa paſſivis applicando, omnia illa animalia, quæ ex putrida materia, aut aliâ quavis ratione, quàm verâ viventium generatione produci

poſſunt, ac ſolent; cujusmodi ſunt omnia illa, quæ in prima dubitandi ratione ſunt propoſita, & fortaſſis etiam alia multa, ut videbimus ſuo loco, cùm de Mirabilibus animalium agemus. Itaque & ſerpentes, & ranas producere poſſunt Dæmones, ac Magi.

§. II. Magi Pharaonis produxerunt veros ſerpentes, & ranas.

Magi Pharaonis produxerunt veros ſerpentes.

UTrum verò Magi Pharaonis produxerint veros ſerpentes ac veras ranas (ac verum etiam ſanguinem) celebris eſt & antiqua quæſtio, variis Doctorum Veterum ac Recentiorum in utramque partem agitata ſententiis.

Veros ac naturales fuiſſe ſerpentes ſeu dracones, veraſque ranas, ex antiquis exiſtimant *Theodoretus* q. 18. *in librum Exodi*, *S. Auguſtinus* lib. 3. *de Trinit. cap. 7. & 8.* & *libro 83. qq. q. 79. S. Thomas ſuper caput 24. Matthæi, & 1. p. q. 114. art. 4.* cui accedunt *Lyranus*, *Toſtatus*, & *Burgenſis*; ex recentioribus *Cajetanus*, *Pererius*, *Cornelius à Lapide*, & alii in cap. 7. Exodi, ac *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 6.* Rationes hujus ſententiæ ſunt ſequentes. *Primò*, quia Scriptura Sacra iisdem verbis utitur narrando transmutationem virgæ Aaron, & transmutationem virgarum Magorum, in ſerpentes: nam poſtquàm dixiſſet *cap. 7. projecit Aaron virgam ſuam &c. quæ verſa eſt in colubrum*; ſubjungit de Magis: *& fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam, ſimiliter; projeceruntq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones.* Item eodem modo ait Magos produxiſſe ranas, quo illos produxit Aaron: nam cùm dixiſſet, Aaron extendiſſe manum ſuam ſuper fluvios, ac ſuper rivos, & paludes Ægypti, & eduxiſſe ranas ſuper terram Ægypti &c. ſubjungit: *Fecerunt autem & malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntq; ranas ſuper terram Ægypti*: Sed Aaron produxit veros ſerpentes, & veras ranas; ergo & Magi. *Secundò*, quia eâdem Scripturâ teſtante, draco Aaronis devoravit dracones Magorum; utique verè, & non phantaſticè: neque enim in divinis hiſce Moſis portentis ulla fuit illuſio, alioquin vanis ſpectris luſiſſe Moſen Ægyptios fatendum foret; veri ergo dracones fuerunt, qui à Magis producti, & à dracone

Aaro-

Aaronis devorati ſunt. *Tertiò*, quia in tertio ſigno ciniphum defecerunt Magi, & non potuerunt illos producere; ergo priora duo ſigna de converſione virgarum in ſerpentes, & aquæ in ſanguinem, verè fecerunt; non enim defecerunt in phantaſticis rebus producendis, ſed in veris. *Quartò*, ſi non fuiſſent veri ſerpentes, & veræ ranæ, Moſes detexiſſet fraudem Magorum, illosque confudiſſet; cùm ergò nihil tale fecerit Moſes, ſignum eſt non fuiſſe ſimulata, ſed vera animalia. *Quintò*, Dæmon poteſt producere veros ſerpentes, & veras ranas, ut vidimus; ergo illos tunc produxit per Magos, quia ſciebat, ſi non produceret veros, ſed fictos, Moſen fraudem detecturum, magnâ ſuâ & Magorum miniſtrorum ſuorum ignominiâ.

Alii complures vetuſtate & doctrinâ celebres, exiſtimant ſerpentes & ranas illas Magorum non fuiſſe veras & naturales, ſed ſimulatas & apparentes, & magico artificio, ad ſpectantium oculis illudendum, confictas. Ita ſentiunt *Joſephus lib. 2. Antiquit. S. Juſtinus Martyr in libro Reſponſionum ad qq. Orthodoxor. in reſponſione ad q. 26. Tertullianus in lib. de Anima, Gregorius Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Rupertus, Proſper, Sedulius*, quos citat & ſequitur *P. Jacobus Bonfrerius in cap. 7. Exodi.* Ratio *Bonfrerii* eſt, *quia certum eſt, non poſſe Dæmonem immediatè transſubſtantiatione unam ſubſtantiam in alteram convertere; item nihil poſſe quoad rerum generationes, niſi applicando activa paſſivis: nullus autem non videt, quàm remotæ ſint diſpoſitiones in ligno ad exprimendum inde ſerpentem, ut iſtiusmodi transmutatio non videatur fieri poſſe niſi per plures ſibi invicem ſuccedentes generationes, quæ omnes non videntur ullo modo fieri poſſe momento, vel tam exiguo tempore, cùm agentia naturalia requirant tempus ad generationem præviam. Itaq; ſi verum eſt, magos illos virgas habuiſſe, & virgas projeciſſe; verum eſſe non poteſt, easdem illicò in ſerpentes converſas: nam dicere, virgas illas jam antea fuiſſe à Dæmone ita diſpoſitas, ut momento in ſerpentes converterentur, eſt dicere, virgas illas jam non fuiſſe virgas. Tantùm obſtare videtur noſtræ opinioni, quòd Scriptura dicit, virgas illas fuiſſe converſas in ſerpentes. Sed nimirum id intelligendum ſecundùm ſubjectam materiam, & prout Magi ſuas re-*

rum

rum converſiones facere volunt, videlicet ad aſpectum, & in ſpeciem, ita ut hominum oculi aliud judicare non poſſint, quàm ſimilem factam converſionem &c. Quod ad ranas attinet, facilior eſt ratio: potuerunt enim, cùm non deſignaretur ad hanc rem certa materia, ex putri materia, ſeu in aliquo loco collecta, ſeu aliunde à Dæmone convecta, eademq́; jam ferè in hanc rem præparata, veras ranas, & per veram generationem elicere. Hæc Bonfrerius. Ad illud contrariæ ſententiæ, quòd, ſi tantùm fuiſſent phantaſtici ac ficti ſerpentes, debuiſſet Moſes fraudem detegere; reſpondet, non potuiſſe id facere Moſen: *quod enim facere poterat*, inquit, *illud erat ad ſummum, ut tolleret præſtigias; at ſic non ſufficienter probaſſet virgas maleficorum non fuiſſe converſas in ſerpentes; potuerunt enim exiſtimare, ex ſerpentibus rurſum in virgas à Moſe fuiſſe converſas, vel eum potentiorem habere, quo uteretur, Dæmonem.*

Ego exiſtimo, ſerpentes & ranas à Magis Pharaonis productas, fuiſſe veros ſerpentes & ranas. Ratio eſt, quia hoc eſt conformius Sacræ Scripturæ, ut patet ex rationibus pro prima ſententia allatis; nec eſt alienum à ſcitis Philoſophorum, ut patet ex dictis §. 1. Explicandum tamen eſt, quomodo illos produxerint Magi.

§. III. Quomodo Magi Pharaonis produxerint veros ſerpentes, & veras ranas.

Magi Pharaonis quomodo produxerint veros ſerpentes & ranas.

PRimùm expediam quæſtionem de ſerpentibus, quæ difficilior eſt; deinde de ranis, quæ eſt facilior.

Itaque qui cenſent, ſerpentes à Magis Pharaonis productos ex virgis, hoc eſt, loco virgarum à ſe projectarum in terram, duos adſignant modos, quibus putant illos fuiſſe ſubitò à Magis exhibitos. Primus modus eſt, quòd tunc Dæmones, qui Magis inviſibiliter aderant, & auxiliabantur, virgas illas Magorum, ſtatim ac projectæ fuerunt in terram, converterint in veros ſerpentes, applicando illis inviſibiliter certa quædam agentia naturalia, ad generandos ſerpentes ex illis efficaciſſima. Hunc modum tenet *Cajetanus in caput 7. Exodi*, & *Delrius loc. ſuprà cit.* qui tamen mihi cum multis non placet, propter rationes in *1. & 2. §. adſignatas*, nimirum quòd Dæmones non potuerint immediatè ex virgis producere

cere illos ſerpentes, ſed tantùm mediatè, adhibendo ſcilicet naturales cauſas ſerpentum productivas, ut Cajetanus non diffitetur; diſpoſitæ ergo ſufficienter debebant eſſe antea virgæ, quàm in ſerpentes converterentur: at poſtquàm fuerunt projectæ in terram, non potuerunt tam brevi tempore diſponi, nec poterant antea eſſe ſufficienter diſpoſitæ, quia hæc diſpoſitio ſine notabili mutatione in virgis ſtare non poterat; ergo non fuerunt virgæ illæ in ſerpentes converſæ per veram converſionem, in qua virgæ fuerunt terminus à quo, & ſerpentes terminus ad quem. Adde, quòd agentia naturalia non poſſint ſtatim producere ſerpentem cujuscunque magnitudinis, ſed primò parvum & invalidum, qui poſtea creſcens ad perfectionem & juſtam magnitudinem veniat: ſerpentes autem illi Magorum ſtatim apparuerunt tantæ magnitudinis, quantæ fuerant virgæ illorum, alioquin omnes advertiſſent virgas non fuiſſe converſas in illos.

Secundus modus, quòd ſtatim ac virgæ Magorum in terram fuerunt projectæ, Dæmones, non advertentibus præſentibus ac ſpectantibus, illas è conſpectu eorum latenter abſtulerint, & in earum locum veros ſerpentes, mole ipſis virgis æquales, non quidem tunc ibi generatos, ſed vel antea præparatos, vel aliunde tunc celerrimè allatos, ſubſtituerunt; quod cùm præſentes non animadvertiſſent, exiſtimarunt virgas fuiſſe in ſerpentes converſas. Hæc ſententia eſt Lyrani, Toſtati, Pererii, & aliorum; & mihi magis placet: hac enim admiſsâ, verum eſt ſerpentes à Magis productos, fuiſſe veros ſerpentes, ut Scriptura Sacra innuit, & defendimus cum prima ſententia; nec tamen urgemur incommodis illis, quibus ſecunda ſententia eſt obnoxia, ut patet ex rationibus pro prima ſententia allatis. Unum ſolum huic ſententiæ adverſari videtur, quòd Scriptura dicat, virgas Magorum converſas fuiſſe in ſerpentes, ſicut virga Aaron converſa fuiſſe dicitur: at ſi non fuerunt generati ſerpentes ex illis priùs alteratis ac diſpoſitis, ſed aliunde illuc allati; non poteſt id verè dici. Sed reſpondetur, dici virgas in ſerpentes converſas, quia ita factum fuiſſe putabatur à ſpectantibus. Simili de cauſa dicitur *Geneſis cap. 18.* Abrahamo apparuiſſe tres viros, & pedes eorum laviſſe Abrahamum, & illos

manducaſſe; cùm tamen nihil horum propriè verum fuerit, ſed tantùm in ſpeciem, & ſecundùm exiſtimationem hominum. Hanc tamen fraudem non debuit manifeſtare Moſes, quia nihil effeciſſet apud obſtinatos, propter rationem à Bonfrerio adſignatã.

De ranis paulò aliter dicendum mihi videtur. Nam ſi quas in fluviis, paludibus, campis, ſimilibusq; locis, in quibus materia jam erat diſpoſita, aut facilè diſponi poterat, produxerunt Dæmones per Magos; ex materia illa mediantibus aliis agentibus neceſſariis, illas produxerunt: at ſi quas produxerunt in præſentia Pharaonis intra ipſas ædes, aut in locis aliis ubi nulla erat diſpoſita materia; aliunde acceptas, vel alibi productas, illuc attulerunt. Ratio ex dictis patet.

CAP. XXI.

An poſſint ac ſoleant Dæmones cum fæminis ac viris commiſceri; ſeu an ſint Dæmones incubi ac ſuccubi.

Incubi ac ſuccubi Dæmones an ſint.

QUi Angelos ac Dæmones corporeos eſſe crediderunt, non dubitarunt aſſerere, utrosque non ſolùm poſſe, ſed etiam ſolere cum fæminis impudicè commiſceri. Unde fuit multorum, antiquitatis, doctrinæ, ac ſanctitatis laude præſtantium virorum, quos *Pererius lib. 8. in Geneſ. Diſput. 1.* refert, ſententia, filios DEI, quos Moſes narrat mixtos eſſe cum filiabus hominum, cùm *Geneſis cap. 6.* dicitur: *Videntes filii DEI filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus quas elegerunt;* fuiſſe bonos Angelos, qui fæminarum pulchritudine capti, ad obſcænum earum amorem & concubitum delapſi ſint: atque hoc fuiſſe primum eorum peccatum, ob quod cœleſtem angelici ſtatus dignitatem, & puritatis atque innocentiæ gloriam perdiderunt. Ita ſenſit non ſolùm *Philo & Joſephus*, ſed etiam *Juſtinus Martyr*, *Clemens Alexandr. Tertullianus*, *Euſebius*, *Cyrillus*, *Alexandrin. Lactantius*, *Severus Sulpitius*, & alii. Verùm hæc opinio jam dudum obſoleta fuit, & validè à *Pererio* refutatur citato loco, uti & à *Petavio*

&a-

& aliis qui de Angelis ſcribunt. Non pauciores idem de malis Angelis ſeu Dæmonibus ſenſerunt, & eundem Geneſis locum de iis intellexerunt; quorum ſententiam quantumvis jam diu obſoletam, & à multis refutatam, amplexus eſt, & ſcripto evulgavit priori ſæculo *Franciſcus Georgius*, Philoſophus ac Theologus, *ſed ut apparet ex ſcriptis ejus* (verba ſunt Pererii loc.cit. diſp. 2.) *quarumlibet opinionum quæ novitatem haberent, & mirabilitatem facerent, ſtudioſus magis, quàm veræ Philoſophiæ ac Theologiæ.* Quam tamen ſententiam multis ac validis rationibus refutat Pererius cit. loco.

At tametſi Dæmones nec eſſe corporeos, nec vim habere naturalem generandi humanam prolem in propriis corporibus, jam pridem firmatum ſit à ſapientibus, & à plerisque omnibus creditum; quæſtio tamen antiqua ac celebris eſt, & à multis hucusq; in utramq; partem ventilata, an poſſint ac ſoleant nihilominùs Dæmones in aſſumpto corpore, & in ſpeciem viri configurato, commiſceri cum fæminis; in ſpeciem verò fæminæ efformato, commiſceri cum viris; quod eſt quærere, an dentur Dæmones incubi ac ſuccubi: *Dæmon enim incubus appellatur, qui ſub ſpecie virili ſuperveniens incubat fæminæ; ſuccubus autem dicitur, qui ſub muliebri figura ſuccubans viro, muliebria patitur.*

Negativam ſententiam tuetur multis *Joannes Wierus lib. 3. de præſtigiis Dæmon. à cap.18. Petrus Martyr, Chytræus, Lerchem. Biermann. Godelmann. Philippus Broideus, Ponzinibus, Joannes Baptiſta Porta* apud Delrium lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 15. & *Eugubinus lib.8. de Perenni Philoſoph.* cap.26. apud Torreblancam lib. 2. cap. 30.

Affirmativam ſententiam tam multi & graves tuentur Auctores, ut ſine pertinaciæ nota ab illa diſcedi non poſſe videatur. Nam in ea eſt *D. Thomas in 2 Sentent. diſt. 8. & 1. p. q. 51. a. 3. & 22. q. 96. a. 3. Toletus in Summa lib. 4. cap. 15. Alphonſus à Caſtro de juſta Hæretic. punit. lib. 1. c. 16. Annan. lib. 4. de natura Dæmon. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 4. & p. 2. q. 1. c. 4. & q. 2. c. 7. Nider in formicar.* lib. 5. *Spina de Strigibus, Valleſius de Sacra Philoſoph. c. 8. Simanca, Uldericus Molitor, Paulus Grillandus, Binsfeld.* quos ſequitur Tor-

Incubi Dæmones ac ſuccubi dantur.

reblanca lib. 2. cap. 30. *Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic.* q. 15. *Pererius lib. 8. in Geneſ. diſp. 3. Toſtatus in cap. 6. Geneſ. q. 6.* & alii plurimi apud citatos Auctores. De eadem re *S. Auguſtinus* lib. 15. *de Civit. cap. 23.* hæc ſcribit. *Creberrima fama eſt, multiq́ ſe expertos, vel ab eis, qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe confirmant, Sylvanos & Faunos, quos vulgò incubos vocant, improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum. Et quosdam Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, hanc aſſiduè immunditiam & tentare, & efficere, plures, talesq́ aſſeverant, ut hoc negare, impudentia videatur.* Idem ſupponit *Innocentius 8. Papa* in Bulla contra maleficos.

Sententiam hanc probat & ſimul explicat *Delrius* loc. cit. in hunc modum. Dæmones poſſunt defunctorum corpora aſſumere, vel de novo ſibi ex aëre, & aliis elementis ac mixtis ad carnis ſimilitudinem palpabilia effingere ac formare, ut ſuprà cap. 9. aſſeruimus cum communi & certa ſententia; poſſunt etiam aſſumpta corpora pro libitu movere, & calefacere, ut conſtat ex dictis cap. 8. ac proinde etiam ſexum, quem naturâ non habent, artificiosè exhibere, & viris ſpecie fæmininâ, fæminis ſpecie virili abuti, & has ſubjicere, & illis ſe ſubſternere Poſſunt præterea aliunde acceptum verum ſemen adferre, & naturalem ejus emiſſionem imitari. Ergo poſſunt cum fæminis ac viris impudicè commiſceri, & actum Venereum exercere, ſeu incubi ac ſuccubi eſſe.

Incubi Dæmonis exemplum.

Quod autem ſoleant, docent multa exempla à probatis Auctoribus relata, & credita; quibus omnibus ſi fidem derogare velimus, pertinaciæ notam non effugiemus. Duo recitat *Cardanus lib. 16. de Variet. rerum cap. 93. ex Boëthio lib. 8. Hiſtor. Scotiæ.* Primum eſt de Dæmone incubo, his verbis. *In Marrea regione, uti ex his, qui rem hanc conſpexerunt, accepimus, nuper puella nobilis, formoſaq́, averſata conjugium, inventa eſt prægnans. Parentes cùm ſtupratorem quærerent, faſſa eſt puella, nocte dieq́ ſecum formoſiſſimum cubare adoleſcentem, quem unde veniret, non ſciret. Illi tametſi parum fidei reſponſo adhiberent, tertio die, indice ancillâ, cognoſcentes illum adeſſe, cum tædis ac facibus ſubitò ingrediuntur reſeratis foribus; horrendumq́ monſtrum, & ſupra humanam fidem terribile, in com-*

complexibus filiæ conſpicantur. Accurrerunt ocyùs vicini ad fœdum ſpectaculum; atq; inter illos ſacerdos probatæ vitæ, nec ſacræ Paginæ ignarus, Evangelium beati Joannis cùm recitaret, eoq; perveniſſet (& Verbum caro factum eſt;) *Dæmon aſportans cubiculi tectum, incenſâ ſupellectile, ſtridore emiſſo horribili, abiit. Fœmina poſt triduum peperit monſtrum undequaq; aſpectu fœdum, & quale unquam in Scotia viſum non eſt; quod obſtetrices nè in dedecus familiæ ſervatum eſſet, exſtructâ pirâ, exuſſerunt.*

Alterum exemplum eſt de Dæmone ſuccubo; his verbis. *Haud multis annis poſtquàm hæc facta fuerant, in Gareotlia regione, vico quatuordecim vix paſſuum millibus ab Aberdonia, adoleſcens multâ formoſitate, coram Aberdonenſi antiſtite queſtus eſt, palàm ſeſe à Dæmone ſuccuba (ut dicunt) gratiſſimâ omnium, quæ vidiſſet, formâ multos ante menſes infeſtatum; eandem occluſis foribus noctu ad ſe ingredi, blanditiis in ſui amplexus compellere, dubiâ luce abire ſine ſtrepitu pænè. Nullo ſe poſſe modo, cùm plures attentaſſet, à tanta ac tam turpi veſania liberari. Jubet continuò optimus Epiſcopus adoleſcentem aliò ſe conferre, & ut Chriſtianâ religione magis laudatis jejuniis & orationibus plùs ſolitò accommodaret animum; fore ut piis operibus intento, victus cacodæmon tandem terga eſſet daturus. Evenit adoleſcenti ſalubre conſilium religioſè executo paucos poſt dies, uti Venerandus antiſtes erat præfatus.* Succubi Dæmonis exemplum

Simili ratione Diabolus deluſit militem, teſte *Guilhelmo Pariſienſi in ſumma de Univerſo*, qui cùm putaret ſe formoſâ potitum virgine, invenit ſe in complexu cadaveris belluini tabe ſoluti. Aliud exemplum narrat *Philoſtratus in Vita* Apollonii lib. 4. cap. 8. quod referemus infrà lib. 2. cap. 28. §. 3. Item aliud habetur in Vitis Patrum de Monacho quodam, qui cùm à Dæmone ſub ſpecie mulieris formoſæ ad obſcænos amplexus invitatus fuiſſet, & jam opere ſcelus perpetrare vellet; evanuit Dæmon. Alia exempla vide libro ſequenti cap. 28. §. 3. in fine.

Argumenta, quæ contrariæ ſententiæ Auctores contra ſententiam noſtram afferunt, ſolventur capite ſequenti.

CAPUT XXII.

An ex Dæmonis concubitu cum fœminis, poſſit ac ſoleat naſci proles.

Incubi ac ſuccubi Dæmones an veram prolem generare poſſint.

POſſe id contingere, & verò etiam non ſemel contigiſſe, multorum ſermonibus ac ſcriptis proditum eſt. Quod quidem credibile valde fit, ſi quomodo commixtio & imprægnatio, Dæmonis ope, fieri poſſit, explicetur. *Toſtatus q. 6. in cap. 6. Geneſ.* rem ita explicat. *Dæmones ſemen fundere nequeunt, cùm corporei non ſint, nec habeant unde ſemen decidant: ſed ex viris acceptum, ipſi mulieribus infundunt. Duo autem ſunt eorum genera. Aliquando enim Dæmon ſuccubus eſt, aliquando incubus: priùs tamen ſuccubus eſt, quàm incubus. Nam cùm viri nocturno ſemine polluuntur, ibi Dæmon ſuccubus, corpore ex aëre in ſpeciem muliebrem figurato, ſemen accipit, ſervatq; nè ſpiritus ejus exhaletur, quò ſit aptum generationi: deinde ſexu transformato induens ſpeciem viri, virile ſemen quod acceperat, in muliebrem uterum inſerit.* Simili modo rem declarat *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic.* q. 15. his verbis. *Sciendum ergo, quòd poteſt Diabolus ſemen aliunde acceptum (v.g. in ea, quæ ſomnianti viro contingit, illuſione) deferre, & quâ eſt agilitate, & naturalium rerum peritiâ, calorem prolificum in ſemine, quantumvis ille ſubtilis & aëreus ſit, ac facilè diſſipabilis, conſervare; & illud deniq;, quo momento mulier ad concipiendum optimè diſpoſita (quod eum non latet) tum illud matrici ita infundere, vel naturali vi attrahendum exhibere, & muliebri ſemini commiſcere.*

Incubus Dæmon non poteſt vi ſua, & ex propria ſubſtantia, generare prolem ex

His præmiſſis, Dico I. cum Delrio loc. cit. non poſſe quidem Dæmonem incubum, vi ſuâ, & ex propria ſubſtantia, generare ex muliere prolem; poſſe tamen, ſi ſemen virile aliunde acceptum mulieri infundat modo explicato; & tunc ſi proles naſceretur, ejus verum patrem non fore Dæmonem, ſed illum hominem, cujus ſemine Dæmon abuſus fuerit. *Ratio primi eſt*, quia cùm Dæmon ſit

ſit incorporeus, non habet proprium ſemen: nec de aſſumpto corpore, qualecunque illud ſit, decidere poteſt verum ac prolificum ſemen, cùm ſemen ſit ſubſtantiæ corporeæ viventis pars, & reſiduum cibi optimè concocti, ex meliorum Scriptorum ſententia; corpus autem aſſumptum à Dæmone, qualecunque ſit, & quomodocunque aſſumatur, non eſt pars viventis ſubſtantiæ, ſi prout ab ipſo aſſumptum eſt, conſideretur. *Secundum* patet ex data initio explicatione. *Tertium* verò ſequitur ex dictis: pater enim propriè non dicitur, niſi qui ex propria ſubſtantia dat alteri eſſe; quod in creatis non fit, niſi per communicationem ſeminis à ſubſtantia propria deciſi.

muliere ſuccuba: poteſt, ſi ſemen aliunde acceptum infundat mulieri.

Delrius loc. cit. laudat pro hac noſtra ſententia Ægyptios antiquos ex Plutarcho, & quàm plurimos Theologos ac Juris Conſultos, nimirum *D. Thom. Halenſ. D. Bonavent. Scot. Gabriel. Abulens. Guilhelmum Pariſienſem. Richard. Paludan. Victor. Medin. Molin. Alphonſum à Caſtro, Sylveſt. Spinæum, Mendozam, Grilland. Binsfeld, Martinum Arelatens. Valleſi. Nider.* & alios.

Incubus Dæmon non videtur unquam generaſſe veram prolem humanam.

Dico II. Probabilius videri, nunquam ex Dæmonis incubi commixtione cum mulieribus natam fuiſſe veram humanam prolem. Ratio eſt, quia omnia exempla in contrariæ ſententiæ confirmationem afferri ſolita, videntur eſſe ſuſpecta, quædam etiam apertè falſa; & ſi quandoque ex ſimili concubitu natum fortaſſis aliquid fuit, non homo, ſed monſtrum fuit; aut ſi homo erat, Dæmonis fraude ſuppoſitus erat. Vetuſtas (inquit *Delrius*, qui in contraria eſt ſententia) obtrudit ſuos Semideos, Hercules, Sarpedones, Æneas, Servios Tullos; Anglia Merlinum; Pannonia Hunnos ex Artunis ſtrigibus Gothicis & Faunis natos. *Chieza c. 27. par. 2. Hiſt. Peruu.* ſcribit, in Hiſpaniola ſolitum Corcoton Dæmonem miſceri mulieribus, & ex eo natos, bicornes eſſe. Clivenſium quoq; ſtemma huc retulit Helinandus apud Vincentium Belluac. lib. 3. cap. 27. Xacam ſuum Japones talem eſſe volunt. Sed hæc & ſimilia exempla videntur mihi omnia ſuſpecta, ut dicebam; quædam etiam apertè ſunt fabuloſa, & falſa, ut ipſe prudens Lector judicare poterit, ſi Auctores legerit. Si partus illi, quos Delrius, Molina, & alii editos à mulieribus à Dæmone oppreſſis ſcribunt, veri partus fuerunt,

runt, pro ſuppoſititiis habendi ſunt. In hac ſententia ſunt *Plutarchus in Numa*, *Ulricus Molitor de Pythonicis mulier. cap. ult. Nicolaus Remigius lib. 1. Dæmonolat.* cap. 6. & omnes illi, quos cap. præcedenti pro negativa ſententia citavimus. *Pererius lib. 8. in Genes.* ait, ſe ſemper ea de re dubitaſſe, & etiamnum dubitare. *S. Auguſtinus lib. 15. de Civit. Dei cap. 23.* nihil audet definire. In hac eadem ſententia ſunt *Vincentius* lib. 4. Hiſtor. cap. 128. Lucidus cap. 4. Petrus Boiſtuau lib. de prodigioſis hiſtoriis cap. 6. & alii.

Succubus Dæmon non poteſt veram prolem generare.

Dico III. Probabilius etiam videri, ex Dæmone ſuccuba, & viro incubo, nec natam fuiſſe unquam, nec naſci poſſe veram prolem humanam. Ita ſentit *Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic.* q. 15. *Torreblanca* lib. 2. q. 30. *Serarius* in cap. 6. Tobiæ q. 4. & omnes, quos pro præced. Aſſert. citavimus. Ratio eſt, quia plura ad verum partum humanum in hoc caſu requiruntur, quàm in priori, nempe tractus temporis ut ſemen in corpus organicum commutetur, & abſolutiſſima illa humani corporis architectura perficiatur; item continua vegetantis animæ operatio in fœtu alendo, & alia multa; quæ credibile non eſt, Dæmonem in aſſumpto corpore poſſe præſtare, multò minùs unquam præſtitiſſe.

Succubis ex Dæmonibus nati quales ſint.

Si quos igitur legimus natos matre Dæmone ſuccubâ, cenſeo cum Delrio & Torreblanca, vel ſuppoſititios fuiſſe alterius fæminæ veros partus, vel ab alio Dæmone prolem ementitam. Ad priorem ſuppoſitivi partus fraudem refert Delrius, cum *Joanne Reynardo lib. de Peregrinat. gen. hum. ſerm. de Impugnat. homin. per diabol.* quod de Pictavorum Comitum ex Meluſina origine referunt Francorum Hiſtoriæ: item de Andegavenſis familiæ ſtemmate *Polydor. Virgil. lib. 13. Hiſtor. Anglic.* & alterius cujuſdam ex Galfrido *Vincentius Bellou. lib. 3. cap. 26.* & quod ex ore Ducum Bavariæ ac Saxoniæ acceptum narrat *Sabinus in Not. ad Metamorph. Ovidii.* Huc etiam refert Delrius, quod de nobili Bavaro narrant alii, nimirum ei, cùm defunctam uxorem ferret impatientiùs, quadam nocte fæminam rediiſſe, ſeque reſuſcitatam dixiſſe, & marito convixiſſe, & ex eo liberos ſuſcepiſſe, tandemque, con-

vitiis

vitiis & blaſphemiis non ſe abſtinente marito, ſubitò muliebri veſte penes illum relictâ, evanuiſſe.

Ad poſterius genus fraudis refert idem Delrius parvulos illos, quos ex ſuccubis Dæmonibus natos vulgus credit, & *Cambiones* vocant, ajuntque adeo eſſe lacte inſaturabiles, ut etiam quatuor nutricum rumis exhauſtis macilenti perſeverent; ponderoſiſſimos tamen eſſe, & tandem poſt aliquot annos evaneſcere. Hos Itali, à continuo vagitu, appellant *Vagiones*, Germani Wechſelkinder/ hoc eſt, ſuppoſititios. De his ſcribit *Sprenger 2. p. Mallei, q. 2. cap. 7. Guilhelmus Pariſienſis p. ult. de Univerſo* c. 25. *Anan. lib. 4. de Natura Dæmon. Molitor de Python. mulier.* cap. 6. *Maiolus tom. 2 dierum Canic. Colloq.* 3. & alii. Ex horum numero putat Delrius fuiſſe puerum, quem per Galiciam & Aſturias Hiſpaniæ præterito ſæculo mendicus quidam ſumma cum defatigatione humeris bajulabat: & cùm ex noſtræ Societatis hominibus quidam eum in itinere repertum prope flumen, ut transnataret, miſericordiâ motus retro ſe in jumentum ſuſtuliſſet, vix valida beſtia potuit eum in alteram ripam exponere. Paulò pòſt mendicus comprehenſus, faſſus fuit eum puerum, non puerum, ſed Diabolum fuiſſe, qui ſibi promiſiſſet, omnes ſe ad eleemoſynas ei conferendas pellecturum, quàm diu ſic circumferretur habitu pueri morboſi, & faſciis involuti.

Supereſt, ut afferamus ac ſolvamus argumenta, quæ contra primam noſtram Aſſertionem afferuntur. *Primum eſt*, Dæmon & homo ſpecie differunt: ergo ex illorum commixtione non poteſt naſci proles. *Secundum eſt*, Dæmon eſt expers vitæ; ergo nequit eſſe auctor vitalis actus. *Tertium eſt*, Semen quod Dæmon infundit, ſagæ fatentur eſſe frigidum, & nullam adferre voluptatem, ſed horrorem potiùs; ergo non poteſt inde ſequi generatio. *Qartum eſt*, non eſſe credibile, Deum velle concurrere ad hujusmodi actum, & animam velle infundere corpori, ſi quod ex hujusmodi actu fieret; ergo non poteſt fieri. Argumenta contra Aſſertionem I.

Sed hæc facillimè ſolvuntur. *Ad primum* negatur conſequentia, quia etiam ex equo & aſina, & aliis ſpecie diſcrepantibus animalibus gignuntur muli, thoes, leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides. Solvuntur.

des. Adde, quòd generativa vis in tali caſu non tribuitur Dæmoni, ſed homini cujus eſt ſemen. *Ad ſecundum* reſpondetur ut antea, vim vitalem & generativam non adſcribi Dæmoni, ſed ſemini. *Ad tertium* reſpondetur, Dæmonem ſagis non infundere verum ſemen, ſed aliquid aliud loco ſeminis; unde mirum non eſt quòd frigidum ſit, ut voluptatem non afferat. Si verum infunderet, ut poteſt, contrarias qualitates haberet. *Ad quartum* dico, Deum concurrere ad formationem corporis, & infundere animam, quando intercedit fornicatio, inceſtus, & alia pejora peccata; quidni ergo etiam concurreret in caſu noſtro, ſi cætera adeſſent, & neceſſarium foret? Quòd ſi de facto non concurrit, cauſa eſt, quia non organizatur corpus ex tali actu.

CAPUT XXIII.

An Dæmones transferant ſagas & magos ad nocturnos conventus corporaliter.

DIgniſſima eſt hæc quæſtio, quæ accuratè tractetur, quoniam multarum conſequentiarum ſeminarium eſt, in utram decidatur partem.

§. I. Sententiæ negativæ Auctores.

Transferanturnè corporaliter ſagæ ad ſua conventicula.

PRima ſententia vult, ſagas ac magos nunquam verè & corporaliter transferri ad hujusmodi conventus, ſed ſolùm animi cogitatione, aut per ſomnium, ac Diaboli illuſionem. Tuentur hanc ſententiam *Wierus* in totis ſex libris, quos ſcripſit in lamiarum defenſionem, *Godelmannus*, *Agrippa*, *Frater Samuel Minorita*, *Auctor Fortalitii fidei*, *Martinus de Arles*, *Ponzinibus*, *Alciatus lib. 8. Parerg. cap. 22. Duarenus*, *Ærodius*, *Michaël Montanus*, *Joannes Saliſburienſis lib. 2. Polycrat. c. 17. Philippus Camerarius cap. 72. Oper. Subciſ. Ulricus Molitor de Pythonicis Mulieribus cap. 8.* quos omnes citat *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 16.* Idem ſubindicat *Joannes Baptiſta Porta lib. 2. Magiæ Natur. ex quatuor cap. 26. in*

26. in fine, & *Leonardus Vairus lib. 2. de faſcino cap. 13.* His immeritò adjungit Torreblanca Bodinum lib. 2. Dæmon. cap. 5. cùm is cap. 4. expreſsè ſequentem ſententiam tueatur. Rationes, quibus moventur hi Auctores, poſtea afferam.

§. II. Sententiæ affirmativæ Auctores.

SEcunda ſententia vult, nonnunquam ſaltem verè ſagas ac magos transferri à Dæmone corporaliter ad conventus ſuos nefarios; & quidem vel inſidentes hirco, aut alteri animali (phantaſtico plerumque, hoc eſt, Dæmoni aſſumenti corpus aëreum hirci formâ;) vel arundini veræ, ſcoparumvè baculo (aut colo, aut furcæ) etiam vero, ſed acto ac ſublevato à Dæmone; vel immediatè ab ipſo Dæmone ſine extrinſeco inſtrumento adhibito. Hanc ſententiam probant Patres Orthodoxi, veteres ac recentiores Theologi, Jurisperiti, Inquiſitores hæreticæ pravitatis, & Medici, Sagæque ipſæ tàm intra, quàm extra torturas, ac denique Experientia ipſa innumeris exemplis confirmata. Auctores citant *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 16.* & *Torreblanca lib. 2.* q. 36. qui in eadem ſunt ſententia. Inter Patres ſunt *D. Gregor. D. Epiphan. D. Auguſt.* Inter Theologos *D. Thomas*, *Jo. Major*, *Albert. Cajet. Toſtat. Victoria*, *Annan. Guilh. Pariſiens. Alphonſus à Caſtro*, *Toletus*, *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 16.* Inter Juriſtas *Turrecr. Simanca*, *Navar. Medices*, *Farinac. Damhauder. Nicolaus Remig.* Inter Inquiſitores, *Spreng. Jaquer. Nider. Bern. Comenſis*, *Cuman. Pegna.* Inter Medicos *Ronſæus*, *Cæſalp.* Omitto multos alios Scriptores à Delrio citatos. Lamiæ ipſæ tam in equuleis, quàm ſpontaneâ confeſſione, jurejurando has translationes veras eſſe fatentur, & ſe ad conventus corporaliter deferri à Dæmone affirmant, noto ſibi unguento inunctas, vel etiam ſine unctione, inſidentes aliquando ſcopis, arundini, baculo, furcæ, colo, hirco, cani, vel alii animali elementato, à Dæmone tamen ſublevato, & per aërem acto, ut teſtantur *Remigius lib. 1. Dæmon. cap. 74. Grilland.* de Sortileg. *q. 4. Binsfeld. in Confeſs. malef. memb. 1.* concl. 12. & alii. Nunc hiſtorias aliquas ſubjiciamus.

§. III. Variæ hiſtoriæ de vera & corporali translatione ſagarum ad ſuos conventus.

Translatio corporalis ſagarum probatur hiſtoriis.

GVilhelmus Neubrigenſis lib. 1. Rerum Anglic. cap. 38. hanc narrat ea de re hiſtoriam. *In provincia Deirorum, haud procul à loco nativitatis meæ, res mirabilis contigit, quam à puero cognovi. Eſt vicus aliquot à mari orientali milliaribus diſtans, juxta quem famoſæ illæ aquæ, quas vulgò* Vipſe *vocant. Ex quo vico ruſticus quidam ad ſalutandum amicum in proximo vico commorantem profectus, multâ jam nocte minùs ſobrius remeabat. Et ecce de proximo tumulo, quem ſæpius vidi, & duobus vel tribus ſtadiis à vico abeſt, voces cantantium, & quaſi feſtivè convivantium audivit. Miratus quinam in illo loco ſolemnibus gaudiis intempeſtæ noctis ſilentium rumperent, hoc ipſum curioſiùs inſpicere voluit; vidensq́ in latere tumuli januam patentem, acceſſit, & introſpexit, viditq́ domum amplam & luminoſam, plenamq́ diſcumbentibus, tam viris, quàm fœminis, tanquam ad ſolemnes epulas. Unus autem miniſtrantium cernens ſtantem ad oſtium, obtulit illi poculum. Quo ille accepto, conſultò noluit bibere, ſed effuſo contento, & continente retento, concitus abiit: factoq́ tumultu in convivio pro ſublatione vaſculi, & perſequentibus eum convivis, pernicitate jumenti quo vehebatur, evaſit, & in vicum cum inſigni ſe præda recepit. Deniq́ hoc vaſculum materiæ incognitæ, coloris inſoliti, & formæ inuſitatæ, Henrico ſeniori Anglorum Regi pro munere oblatum eſt, ac deinde fratri Reginæ, David ſcilicet Scotorum Regi, contraditum, annis plurimis in theſauris Scotiæ ſervatum eſt, & ante annos aliquot (ſicut veraci relatione cognovimus) Henrico II. illud aſpicere cupienti à Rege Scotorum Guilhelmo reſignatum.*

Joannes Bodinus lib. 2 Dæmonom. cap. 4 recentiſſimam de maga quadam Lochiana narrat hiſtoriam, in hunc modum. *Vir quidam tenuis cùm uxorem interdum abeſſe noctu perciperet, bonamq́ noctis partem emanere; præterea dicentem ſe aut ad deonerandum alvum egredi, aut ad lavandum cum vicina ſua, aliquoties falſi evicißet; ſuſpicionem concepit de perfida ejus libidine, & necem interminatus eſt, niſi locum, quo proficiſceretur, indicaret. Illa ſibi à periculo*

riculo metuens, rem ut erat confeſſa eſt: atq; ut explores & videas rem ita ſe habere (inquit illa) *ſi volueris, eòdem venies. Tunc tradidit ei unguentum, quo ſe uterq; inunxerunt; & pronuntiatis aliquot vocibus, Diabolus eos Lochiis in arenarias Burdegalenſes (quæ à Lochiis minimùm quindecim dierum ſpatio abſunt) exportavit. Videns itaq; vir ſe in ignota magorum, magarum & Diabolorum humanâ ſpecie, aſpectûs tamen horrifici, frequentia verſari; dicere cœpit: DEUS mi, ubinam ſumus? Hoc dicto, repentè cœtus diſparuit. Ille verò cernens nuditatem corporis ſui, oberravit per agros nudus, donec manè ruſticos invenit, qui ipſum in viam deduxerunt. Reverſus Lochias, ad Quæſtorem rerum capitalium contendit rectà: qui auditâ probè hiſtoriâ, fæminam prehendi juſſit: illa verò minutatim omnia quæ diximus, confeſſa eſt, & ultrò agnovit peccatum.*

Idem Bodinus loc. cit. *Lugduni quoq;*, inquit, *ante paucos annos mulier potens comperta eſt, quæ ſurrexit de nocte, accendit lucem, arreptâ pyxide inunxit ſeſe, & poſt voces aliquot elata eſt. Hos ritus fieri obſervans mœchus, qui cum ea cubaverat, lucernam capit, perveſtigat undiq; & eâ non inventâ, cùm ſolam unguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid unguentum poſſit, fecit prout fieri animadverterat. Ita ſtatim elatus, comperit ſe cum magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt. Sed cùm primùm DEI opem imploravit, evanuit totus cœtus; ille verò ſolum nudumq; ſeſe comperiens, Lugdunum reverſus eſt, & maleficam accuſavit; quæ confeſſa rem totam, igne periit.*

Idem ibidem. *Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis, & ſuâ ipſius curioſitate adductus, cœtum maleficorum adiit: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamvis non invocaret Deum, Diabolus maximâ voce inclamavit: Quisnam hîc metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſſit cœtus. Atq; hic reverſus, indicare magum ſtatuerat; ille verò præmonitus, ſibi conſuluit fugâ.*

§. IV. Aliæ hiſtoriæ de corporali ſagarum tranſlatione ad ſua conventicula.

Translatio corporalis ſagarum aliis hiſtoriis probatur.

P*Aulus Grillandus*, Juriſconſultus Italus, *lib. 2. de Sortileg. q. 7.* & ex illo *Alphonſus à Caſtro lib. 1. de juſta hæret. punit. cap. 16.* & ex hoc *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 16.* narrat ſequentem hiſtoriam, quæ circa annum 1525. contigit in Italia. *Mulier quædam Sabinenſis diœceſis*, inquit, *hanc profitebatur diabolicam artem. De qua cum maritus ſuſpicionem haberet, interrogavit eam pluries: quæ ſemper negavit. Maritus verò in ſuſpicione ſua perſiſtens, anxiè veritatem perquirebat: qui adeo aſtutè ſe geſſit, quòd vidit illam quadam nocte ſe unguento quodam ungentem: quâ unctione peractâ, vidit illam celerrimè quaſi avem recedentem, & ex ſuperiore domus ſolario ad inferiora deſcendentem. Illam maritus ſequens, ut videret quò tenderet, ampliùs eam non vidit; & accedens ad portam domus, invenit eam clauſam. Quæ res magnam ei præbuit admirationem. Die verò ſequenti iterum maritus uxorem interrogat, quod anxiè ſcire cupiebat; & illa conſtanter, ut antè, ſe neſcire dixit. Maritus verò, ut ampliùs negare mulier non poſſet, apertè ei dicit omnia, quæ nocte præteritâ illam feciſſe viderat: deinde fuſtibus illam percutit graviter, & duriora minatur verbera, niſi veritatem dixerit: quam ſi apertè expoſuerit, veniam ſe illi daturum promittit. Mulier igitur ſe jam celare non poſſe intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petiit: quam illi maritus hac conditione indulſit, ut illum ad tales congregationes adduceret. Illa verò ut veniam impetraret, facilè petita promiſit, & promiſſum ex licentia Satanæ implevit. Adductus igitur ille ad locum, ubi ludi fiebant, ludum, & choreas, & cætera omnia contemplatus eſt; & tandem ad menſam cum reliquis, ut veſceretur, ſedens, cùm cibos inſipidos judicaret, petiit ſibi dari ſal, quod in menſa deerat: & quamvis iterum atq; iterum petiiſſet, nunquam illi dabatur. Tandem cùm poſt importunam petitionem, prolixamq; exſpectationem, ſal illi daretur, dixit:* Lodato ſia Iddio, che pure è venuto queſto ſale: *Nunc laudetur DEUS, quoniam jam venit ſal. Quibus verbis prolatis, Dæmones, qui a laudes Dei audire refugiunt, ſtatim*

ſtatim receſſerunt, & reliqui omnes diſparuerunt, luminaribusq́ extinctis manſit ille ſolus nudus, quouſq́ manè facto vidit quosdam paſtores; quos interrogavit, quænam eſſet illa patria, in qua erat: illi verò reſponderunt, eſſe agrum Beneventanum in regno Neapolitano. Qui locus diſtabat à patria viri per centum milliaria. Ob quam cauſam, licèt dives eſſet, coactus fuit per viam mendicare, ut ad domum ſuam redire poſſet. Ad quam poſtquàm pervenit, ſtatim uxorem ſuam ob lamiæ crimen accuſavit, & totam rem geſtam, ut narrata eſt, coram judicibus expoſuit. Qui rem totam plenè, ut oportebat, examinantes, vera eſſe omnia quæ diximus, invenerunt. Quæ etiam ejusdem mulieris confeſſione confirmata ſunt.

Bartholomæus Spinæus, ſacri Palatii Apoſtolici Magiſter, *q. de ſtrigibus cap.* 17. refert, *Quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inventam fuiſſe nocte Venetiis in thalamo ſui affinis. Quam manè repertam nudam, recognitamq́, quia conſobrina erat, cùm interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare; plorans illa, poſtquàm veſtita ab illis fuit, hæc quæ ſubdo, enarravit, dicens: Hac nocte cùm in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, ſurgentem de lecto, & exutam camiſiâ ſe quodam unguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſublateribus extracto, perungentem corpus: & ſtatim aſſumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis aſcendens, extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. Cùmq́ ipſa quoq́ de lecto ſurgens, meum, ut mater fecerat, perunxiſſem corpus; extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum; ibi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cùm matrem quoq́ ob meum adventum conturbatam vidiſſem, & comminantem; nomen Domini JESU & Beatæ Virginis invocavi, & ex tunc matrem non vidi; & ego hìc nuda ſolaq́ remanſi. His auditis à puella, ſcripſit omnia hæc affinis ille narrantis Patri Inquiſitori Bergomenſi; à quo capta mulier, & tormentis expoſita, cuncta confeſſa eſt; & addidit, ſe à Dæmone plusquàm quinquagies deportatam, ut puerum illum prædicti affinis occideret; ſed tamen prævaluiſſe nunquam, eò quòd ſemper illum invenerit ſigno crucis, & ſanctis orationibus à parentibus benè munitum.*

Idem

Idem *Bartholomæus dè Spina loc. cit.* narrat etiam ſequentem hiſtoriam. *Quidam Antonius Leo, carbonarius, Ferrariæ habitator, de Valle Telina, narravit mihi hoc anno, ſe in patria ſua ab eo, cui infrà ſcripta contigerunt, cognoviſſe. Quòd cùm ſuſpectam haberet ille uxorem ſuam ex relatione multorum, quòd iret ad curſum* (hoc eſt, conventum ſagarum) *quando ipſe nocte dormiret; finxit ſe quadam nocte profundè nimis dormire. Quod ubi percepit uxor, ſurgens de lecto inunxit ſe unguento ex vaſculo, priùs abſcondito, & ſtatim nuſquam comparuit. Stupens autem vir ſuus, & quadam curioſitate ductus, de lecto ſurgens idem fecit quod uxor; & ſtatim per caminum (ut ſibi videbatur) per quem etiam ſibi viſum fuerat aſcendiſſe uxorem, delatus, in quandam cujusdam nobilis Comitis cellam vinariam deportatus eſt: quo loci etiam uxorem ſuam cum pluribus aliis reperit. Eo autem viſo, uxor ſtatim cum aliis quodam ſigno facto diſceſſit, eodem viro ſuo in illo loco relicto. Qui manè à famulis domus inventus, & cum clamoribus, quaſi latro, captus, & ante Comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpatio, cum rubore factum narravit: & ex hoc accuſata uxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnam dedit ſuis dignam ſceleribus.*

Grillandus loco ſuprà cit. apud Delrium loco etiam citato narrat, anno 1524. ſibi ut Inquiſitori oblatam quandam Lucretiam; quæ dum ex congregatione ludorum deportaretur domum, & ſub auroram matutinus campanæ pulſus, quo ad orandum populus vocatur, fuiſſet auditus; ſubitò illam à Dæmone vectore prope fluvium in agro ſpinis obſito derelictam. Fortè juvenis, ei benè notus, illac tranſibat. Eum ergo proprio nomine miſera advocat. Juvenis videns totam nudam &c. & paſſis crinibus, accedere formidabat. Perſiſtit illa blanditiis allicere. Tandem appropinquavit, & quæſivit habitûs ac moræ eò loci cauſam. Illa primùm alia omnia prætexere, & multa mentiri, donec juvenis incredulus negavit ſe illi opem laturum, niſi vera fateretur. Illa fidem ſecreti ſtipulata, confitetur quod ſibi accidiſſet, & qua ex cauſa. Juvenis eam ſecretò domum ſuam perduxit, & multis ab ea muneribus donatus fuit. Sed tandem datæ fidei immemor, rem uni atq; alteri narravit: ſic paulatim ſparſo rumore, & mulier capta,

pta, & juvenis teſtimonium veritati perhibere coactus, hæc omnia Grillando narravit.

§. V. Adhuc aliæ hiſtoriæ de vera & corporali ſagarum translatione à Dæmone.

Tranſlationis corporalis ſagarum adhuc alia exempla.

Nicolaus Remigius *lib. 1. Dæmonol. cap. 14.* narrat ſequentem hiſtoriam. *Lutzeii (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi montis) Majo menſe anni 1589. paganalia à vicinis celebrabantur. Ex eo vico Claudius Chotæius in vicinum, cui nomen eſt Wiſembach, appetente nocte redibat: jamq́; ejus montis, qui inter utrumq́; vicum aſſurgit, bonam partem conſcenderat, cùm ſubitò correptus turbine ſtetit circumſpectans attonitus. Nuncubi rei adeo inſolentis cauſa aliqua apparet: nam cæterà tranquilliſſimus quietiſſimusq́; aër erat. Advertit in ſeceſſu quodam (eum accolæ crepidinem Morellam appellant) larvatas mulieres ſex, inſtructam multo auro atq́; argento menſam quandam ſaltando circumeuntes, perindeq́; ſua jactantes capita, ac qui intemperiis agitantur. Tum iis adſtantem in nigro tauro hominem, qui eas, uti otioſus aliquis in trivio, ſpectabat. Ibi igitur conſiſtit tantiſper, dum ſe collegit, ac rem totam certiùs oculis agnovit. Quod dum facit, momento turba illa diſparuit, ac ſe ab ejus aſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu, ſe denuò viæ committit: ac jam montis verticem ſuperaverat, cùm ecce eum mulieres illæ à tergo ſequuntur, capita ſua ut antea jactantes, atq́; altum ceu ex compoſito ſilentium tenentes. Præibat homo atrâ facie, manibusq́; in harpaginis ſpeciem incurvis, quas etiam parabat illi in frontem immittere, niſi obſtitiſſet diſtricto atq́; oppoſito enſe; ſiquidem hoc facto, inſultare deſtitit, quaſi de vita metuens, atq́; evanuit. Oſtendunt ſe nihilominùs iterum mulieres illæ, unàq́; cum iis homo, quem modò dixi tauri ſeſſorem, chorearumq́; ſpectatorem: ad quem jam factus confidentior Chotæius acceſſit propiùs, atq́; infert. Ita tunc hîc es, mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomen;) obſecro, ſi quid potes, ſerva me: nam* (Pol) *tibi fidem meam obſtringo, me nihil eorum quæ vidi, equidem palàm eſſe facturum. Vixq́; hæc dixerat, cùm turbo illum ceu nebulâ involvit denuò. Eo demum evolutus, & liberatus, ſolum ſe in ſolo ac longè diſſito à via loco reperit; quam ta-*

N *men*

men veſtigando ad extremum nactus, quàm feſtinatiſſime potuit, domum ſe recepit. Triduo poſt id teſtimonium, ad aliud poſtea à judice quæſtionis rurſum vocatus, hoc ex abundanti ſuperioribus addidit, recordari ſe, cùm propiùs ad menſam acceſſiſſet, viſurus quibus epulis eſſet inſtructa; Dæmonem ſibi è veſtigio unguibus in os involaſſe; ac dum ſe contrà ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterum ſublatum, atq; ad Combrimontis cataractas, qui locus à priore non minùs ducentos paſſus aberat, fuiſſe deportatum. Quod ne quis deliramentum eſſe putet hominis non ſobrii, & noctis lociq; ſolitudine tunc fortè exterriti; id etiam Sandeodati XI. Cal. Junii 1589. Barbelina Caxeta, è mulieribus illis una, ſuperiori menſe totidem ferè verbis apud Quæſitorem recitaverat: hoc adjiciens, tritici heminas duas, caſeosq; bubulos totidem, Chotæio illi à Deſiderio Caxeto, ejusq; uxore dono datos, quò celatum haberet quod ſic viderat. Qua de re coràm compoſiti, convenerunt per omnia, extra hoc unum, quod Barbelina diceret non eſſe in Chotæum à Dæmone intentatas manus, quia ſic ſe menſæ propinquum intuliſſet, ut is in elogio ſuo mentitus fuerat, ſed quòd aureum craterem ab ea furto tollere paraverat.

Aliud exemplum ita narrat Remigius. *Joannem ab Hembach, vix dum ab ephebis egreſſum, venefica mater ſecum ad nocturnos Dæmonum conventus deduxerat, ac quòd tibiis ſciret, iis illum canere juſſerat, atq; in proximam arborem, quò clarius exaudiretur, inſcendere. Quod dum facit, ac ſaltantium choreas otioſus oculis colluſtrat; fortè inſolentia admiratus (nam præpoſtera, ridiculaq; ibi erant omnia) DEUS bone, inquit, unde iſthæc nobis tam ſtulta amensq; turba? Vixq; hoc dixerat, cùm in terram prolapſus, altero humero debilitatum ſe, ac, cùm adſtantium opem imploraret, ſolum reperit. Quod dum palàm prædicaſſet, & variè de eo ſentiretur, aliis viſum, aliis rem geſtam contendentibus; ſecuta eſt poſtmodum, quæ eam dubitationem tolleret, occaſio. Nam Catharina Prævotia in Fræiſſem 4. Non. Septemb. 1589, earum una quæ choros illos agitaverant, ob ſortilegii ſuſpicionem non multò pòſt comprehenſa, rem omnem uti ſuprà memorata eſt, adhuc ejus rumoris, quem Hembachius ſeminaverat, ignara, & nullâ interrogatione præeunte,*

faſſa

faſſa fuit &c. Idem & aliæ poſtea captæ, ſunt faſſæ, addentes etiam nomen loci in quo id contigerat.

Tertium exemplum, non teſtium tantùm dictis clarum, inquit Delrius loco ſæpe cit. ſed & clarâ luce geſtum, idem Remigius in hunc modum recenſet. *Rediens Nicolæa Lagbernhard è molletrina Guermingenſi Aſſenuncuriam ante 8. Cal. Aug. anni 1590, ac iter ſecundùm ſepem ſylveſtrem aperto meridie faciens, advertit in arvo finitimo chorum in orbem ſaltantium tum virorum, tum mulierum: verùm quòd præter ſolitum aliorum hominum morem averſi, tergaq́ue oſtendentes id faciebant, attentiùs eos aſpiciens vidit præterea, qui caprinis, bubulisq́ue pedibus deformes unà intermixti, ſaltatorium illum orbem verſarent. Tum penè metu emortua, JESU ſalutare meum (uti quibus ſiniſtri inauſpicatiq́ue aliquid imminet) inclamare cœpit, ac rogare ſuppliciter, ut ad ſuos modò ſalva incolumisq́ue redire poſſet. Illicò evaneſcere omnes qui tripudiabant, præter unum* Petter Gros-petter *nomine; cui ocyus in aërem ſublato, elabi interea atq́ue excidere viſum eſt penicillum, quali furnarii conſueverunt furni ſui aream, priusquàm panem in eum condant, extergere. Inter hæc vehementiori quoq́ue illa concepta vento, vix anhelitum ducere, ac ſpiritum trahere: tum etiam domum reverſa, triduum integrum ex valetudine decumbere. Cujus rei fama cùm ipſa, ejusq́ue propinquis ſpargente, jam univerſum pagum peragraſſet;* Petter *ille, nè videretur ejus diſſimulatione tantum crimen agnoſcere, ac fateri; primùm quidem apud judicem injuriarum ferociùs agere: ſed tandem veritus, nè non ſuccedente lite majus ipſe ſibi crearet periculum, eam conſultò deſeruit. Quæ res multò etiam magis ejus facti ſuſpicionem auxit, æſtimantibus multis malæ mentis conſcientiâ illum eam, quam primùm in animum adeò avidè revocaverat, injuriam muſſitare. Ergo judex in ejus vitam moresq́ue tantò diligentiùs inquirit; ac cùm certis indiciis rem non eſſe vanam comperiſſet, comprehendere; tum ad criminis non adeo invitam confeſſionem adducere; tandem & alios, quibuscum illi ejus ſceleris ſocietas fuerat, coarguere, ac jam manifeſtos facere. Inter quos fuêre Barbelia Joannis Latomi uxor Duſæ 6. Cal. Febr. 1592. & Mayetta Laurentii Supermajoris item uxor Duſæ 14. Cal. Martii 1591: quæ diverſæ, to-*

ſæ, totidem tamen verbis, illud de habito à ſe averſis unà cum intermediis cornupedibus choro, proditum à conſcio Petter *indicium verum eſſe agnoverunt. Acceſſit & earum confeſſionis tertius Joannes Michaël armentarius Duſæ Cal. Martii 1591. hoc etiam ad majorem ejus rei fidem addens, ſe interea, dum hæc fierent, tibicinis functum officio, pedum quoddam fortè oblatum ori admovendo, ac micantes ei digitos, uti cùm ad numerum veræ inflantur tibiæ, adducendo. Ac cùm Nicolæa illa (uti dictum eſt) JESUM tremebunda invocaſſet, ſeq; præterea crucis ſigno muniviſſet; è quercus altiore ramo, cui tum inſidebat, præcipitem decidiſſe, demum turbine involutum, ac in pratum nomine* Weiler, *in quo paſcentem gregem paulò antè reliquerat, deportatum fuiſſe. Ejus rei graviſſimum firmiſſimumq; argumentum deniq; hoc fuit, quòd locus, ubi ſic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, poſtero die, quemadmodum Nicolæa antè monuerat, apparuit circo impreſſus, qualem habent hypodromi, ubi in gyrum aguntur equi; ſed & interſtinctus ungularum caprinarum bubularumq; recentibus veſtigiis. Quæ & perſtiterunt videri, dum aratro denuò proſciſſum ſubactumq; arvum, illud brumâ ſequente fuit. Teſtimonium dixêre Nickel Klein, Deſiderius Vernex, & Gaſpar Sutor, & quotquot in rem præſentem maturè docti, de ea pòſt à judice ſunt interrogati.*

Aliud non minùs exploratum exemplum narrat *Balduinus Prouſſeus Epiſt. Medic. 50.* quod ſuis temporibus in Hollandia contigit. *Erat,* inquit, *in pago Ooſtbrouck non procul à Trajecto mulier vidua, cui ſervus convixerat ad obeunda, ut res poſtulabat, munia domeſtica. Is cùm jam ſæpius, ut ſolent eſſe curioſuli ſervi, per transennam animadvertiſſet, heram nocte intempeſtâ, ſtatim ac quieti ſe tradidiſſent domeſtici, quotidie in ſtabulum, ad certum præfixumq; locum venire, atq; exporrectis manibus præſepi contiguum fœnile apprehendere; admiratus tandem ille quidnam hoc negotii eſſet, ſtatuit & ipſe inſciâ herâ idem ſemel experiri, atq; eandem pertentare aleam. Igitur herâ ex conſuetudine ad ſolita veniente, atq;, ſicuti videbatur, digreſsâ, ſubſequitur & ipſe, locum contemplatur, atque exemplo heræ fœnile complectitur. Ibi ille ex tempore in aëra raptus defertur in oppidum Wyck, in abditum & ſubterraneum ſpecum, ubi*

cœtum

cætum maleficarum de maleficiis conferentem inter ſeſe reperit. Hera cum ſuis inopinam famuli ſui præſentiam admirata, rogat, quo aſtu, aut quâ tandem ratione momento temporis illuc appuliſſet. Reſpondit ille ordine, ut res transacta eſſet. Tum illa indignari primùm atq; excandeſcere cœpit, verita nè nocturni atq; clandeſtini illi conventus hac ratione tandem eliminarentur. Cum conſortibus igitur deliberandum cenſuit, quid in ambiguo hoc negotio faciendum ſuadeant. Convenit tandem inter eas, ut amicè exciperetur, ſilentium ſtipularetur, atq; arcana hæc, quæ illi præter meritum atq; opinionem videre contigiſſet, nulli communicaturum ſe, aut revelaturum ſanctè dejeraret. Ille interim quidvis non pollicetur, adblanditur, & ut mitiùs agant, ſimulat ſe omnibus votis hoc unum expetere, ut cùm illarum gratiâ liceat poſthac ſortilegarum intereſſe collegio. Interim dum conſultatur, labitur hora, & jam abeundi tempus inſtat. In dubium iterum, inſtigante herâ, jam vertitur, remittendusnè domum ſit totius cætus periculo, an bono publico enecandus. Communi tandem omnium conſenſu mitior placuit ſententia, quæ juramento adactum domum deferendum decerneret. Suſcipit eam provinciam hera, atq; fide datâ in humeros receptum domum delaturam pollicetur. Accinguntur operi, atq; Euro ocyus per aëra feruntur. Sed ecce, emenſis jam bonam partem itineris, conſpicuum ſeſe dedit lacus arundineto obſitus. Ibi malefica illa anus occaſionem nacta, verita nè juvenis pœnitentiâ ductus, quòd furialibus iſtis feriis (quemadmodum ſimulabat) initiatus eſſet, viſa tandem eliminaret, provolans, à ſe disjecit adoleſcentem, ſperans, ut ſuſpicio eſt, eundem partim caſûs violentiâ enectum, partim lacus ipſius altitudine abſorptum iri. Verùm, ut eſt DEUS miſericors prorſus, non volens mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat, veſanæ illius menti metas conſtituit, neq; paſſus eſt juvenem inſontem mergi, ſed aliquantò æquiore conditione permiſit, ut in hunc usq; diem vita protraheretur, dum fortè fortuna in arundinetum decidens, lethalem plagam ex caſu non accepit, violentiâ impetuq; caſus per arundinetum quodammodo refractis. Interim miſer ille, qui ſolius linguæ miniſterio jam utebatur, dum illuceſceret, mille diſtorquebatur cruciatibus, ac ſuſpiria trahens tantiſper ingemiſcebat, dum præ-

prætereuntes inſolitâ lamentatione attoniti, factâ indagine, comperuerunt hominem prorſus elumbem, & cui utraq; excidiſſet coxa. Rogant unde ſit, quomodo eò calamitatis devenerit? Narrat ille ordine ſingula. Defertur tandem curru Ultrajectum. Ibi nobilis vir Joannes Culemburg, Urbis Prætor, rei novitate quodammodo perculſus, admirabundus ſingula perquirit; atq; indagine factâ, faſcinatricem heram comprehendi jubet, vinculisq; conſtringi. Illa ſimul ac in manus Præfecti veniſſet, nihil negare, ſingula fateri &c. Multa alia exempla apud Remigium, Grillandum, Bodinum, Delrium, & alios reperta omitto, & breviter indico abominabiles ritus, & nefanda flagitia, quæ in prædictis ſagarum conventibus committuntur.

§. VI. Ritus & flagitia abominanda, quæ in ſagarum conventibus perpetrantur.

Ritus & flagitia in ſagarum conventibus commiſſa.

HÆc conſtant partim ex relatis hiſtoriis, partim collecta ſunt à Delrio loco ſæpius cit. Nonnulla indico.

Primò conſtat, ſagas plerumque baculo alicui, aut hirco, alterivè animali inſidentes, transferri à Dæmone per aëra ad conventus ſuos. Poteſt tamen, & ſolet aliquando ſine talibus inſtrumentis easdem transferre Dæmon. Baculum inungere ſolent unguento confecto ex variis rebus, maximè ex unguine infantum necatorum. Aliquando tamen non baculum, ſed vel crura, vel alias ſui corporis partes illinunt. Poſſet ſine unguento ſagas transferre Diabolus, ſed hoc vult copioſum adhiberi, ut quàm plurimos infantes perimant, opinantes ſine illo ſe ad conventum deferri non poſſe. Jndicio eſt, quòd primâ vice dicit ſufficere unguentum commodato ab aliis acceptum, poſtea neceſſarium eſſe ut ipſæmet ſibi illud ex infanticidio præparent.

Sagarum conventus quomodo celebrentur.

Sic inunctæ, ſolent ad conventum deferri: ubi ignis ut plurimùm accenſus, teter & horridus. Ibi Dæmon conventûs præſes in ſolio ſedet, formâ terrificâ, ut plurimùm hirci, aut canis. Ad illum accedunt adorandi gratiâ, non eodem modo omnes & ſemper; ſed interdum complicatis genibus ſupplices, interdum obverſo tergo ſtantes, interdum cruribus etiam in altum jactis, nec capite

pite in anteriorem partem prono, ſed reſupinato, adeo ut mentum ad cœlum feratur. Tum candelis piceis oblatis, vel umbilico infantuli, ad ſignum homagii eum in podice oſculantur. Aliquando miſſæ ſacrificium æmulantur, & aquæ luſtralis, ſimiliumque rituum catholicorum uſum imitantur. Interdum liberos ſuos Diabolo offerunt, & occidunt. Inter dum hoſtiam ſacram poſt communicationem ore aſſervatam, & extractam, Dæmoniq; oblatam, coram eo pede conculcant.

His & ſimilibus flagitiis ac ritibus præmiſſis, incipiunt menſis aſſidere, & convivari de cibis, quos Dæmon ſuppeditat, vel quos ſinguli attulerunt. Interdum tripudiant ante convivium, interdum poſt illud. Solent diverſæ menſæ eſſe, cibis interdum delicatiſſimis, interdum valde inſipidis & inſulſis onuſtæ; quibus pro dignitate, aut opibus, ſinguli locantur. Aliquando ſuus cuique Dæmon aſſidet, aliquando malefici una ex parte, & ſuus cuique Dæmon ex adverſo. Nec menſæ ſua deeſt benedictio, & actio gratiarum, verbis conſtans planè blasphemis, quibus ipſum Beelzebub creatorem, datorem, & conſervatorem omnium profitentur. Convivio interſunt facie interdum velatâ larvâ, linteo, vel alio velamine; interdum apertâ. Sic etiam perſonati frequentiùs poſt convivium choreas ducunt, dum quiſq; Dæmon ſuam quam cuſtodit diſcipulam manu prehendit; & quidem dorſis invicem obverſis, & in orbem junctis manibus, jactantes capita more fanaticorum; nonnunquam candelas ardentes manu tenentes, quibus cum antea Dæmonem oſculantes adorarant, & cantantes feſcenninos in honorem Dæmonis obſcœniſſimos; vel ad tympanum fiſtulamvè ſedentis alicujus in bifida arbore ſaltant, omniaque ridiculè, & contra cæterorum morem peragunt. Tum ſuis amaſiis Dæmonibus fœdiſſimè commiſcentur. Denique ſua unusquiſque narrat ab ultimo conventu facinora; quæ quò graviora, eò collaudantur uberiùs: ſi nulla, vel non ſatis atrocia, verberantur à Dæmone, vel à malefico quopiam ſeniore. Ultimò pulveribus, vel venenis aliis acceptis, ſæpe etiam indicto cuique nocendi penſo, & pronuntiato Pſeudothei Dæmonis decreto, *Ulciſcimini vos, alioquin moriemini*, ſuas quiſque domos, ſi propè

ſint,

ſint, pedibus; ſin diſtantiores, ut advecti repetunt. Solent & ſacrificia quandoq; fieri Dæmoni in conventibus, eaque ſtatim initio peractâ adoratione.

Conventus ut plurimùm ineuntur vel noctis mediæ ſilentio, quando viget poteſtas tenebrarum; vel interdiu meridie, quando dæmonium meridianum maximè ſævit. Alicubi conveniunt ſagæ nocte quæ præcedit feriam ſextam, alibi nocte quæ quintam, aut tertiam feriam præcedunt. Ad conveniendum ſtatis diebus aliquando monentur à ſuis ſibi attributis Diabolis, quos Italæ Sagæ Martinellos vocant; aliquando à vocibus prætervolantis comitatus ſagarum reginæ, aliquando aliter. Hæc omnia probati Auctores, ex ſagarum confeſſione habita teſtantur.

§. VII. Statuitur, ſagas corporaliter, & non imaginariè, conventibus ſuis intereſſe.

Sagæ corporaliter ſuis conventibus interſunt.

EX tot ac tam luculentis exemplis, & ex tam unanimi Scriptorum omnis conditionis conſenſu, quorum plurimi fuerunt doctiſſimi & integerrimi in maleficarum negotio inquiſitores ac judices, conſtat, ſagas, dum dicunt ſe ad conventicula ſua deferri, eaque quæ narrata ſunt, ibidem peragere, minimè deludi ſemper à Diabolo, ſed aliquando ſaltem, & ut plurimùm, verè, realiter, & corporaliter eò deferri, & ſpectare oculis, auribusque audire, quæ ibidem aguntur. Quis enim, niſi prorſus refractarius, ſibi perſuadeat, ſagas omnes, quæ ſimilia de ſe & de aliis enuntiant, & omnes illos qui vigilantes, & nihil tale volentes, eò delati fuêre, falſos eſſe per ſomnia, & per imaginationem à Diabolo deluſos ac deceptos? Num quotquot eidem conventui intereſſe ſe putant, & interfuiſſe aſſerunt, eadem prorſus habent ſomnia, & eodem à Diabolo modo, ac cum iisdem circumſtantiis deluduntur? Num penicillum illius *Petters* etiam ſomnians eò delatum fuit? Num ſomniavit Nicolæa, dum per viam domum rediret, & domum reverſa triduo ſe lecto affixam putabat? Num tot teſtes, qui agro veſtigia hominum & animalium in orbem ſaltantium ſolo impreſſa ſe vidiſſe teſtati ſunt, ſomniarunt? Num juvenis ille, lacer & elumbis in lacu inter arundinetum repertus, ſomniabat? Num ſomniando eò

do eò fuit delatus, & inde domum? Num qui deduxerant domum in curru, ſimiliter ſomniabant? Certè hæc nemo ſine inſignis pervicaciæ nota dicere poteſt. Demus enim, omnia illa quæ retulimus, verè ac ſine fuco contigiſſe, & voluiſſe tam ſagas, quàm alios qui eorum conventibus dictis modis interfuerunt, aut aliter per aëra realiter delati fuerunt, voluiſſe inquam rem totam, prout geſta fuerat, aliis referre, & coram judicibus teſtari; quibus aliis verbis, quâ aliâ cautelâ & circumſpectione, illa eadem narrare ac teſtificari potuiſſent? Certè ſi hæc omnia per ſomnium ac diabolicam deluſionem contigerunt, infinita alia eodem contigiſſe modo aſſerendum foret.

Adde, quòd nonnunquam conventu ſubitò diſſoluto, repertæ ſunt menſæ, & ſupellex argentea, & poſtea à dominis agnita, & confeſſæ uxores ſe illa ſecum ad nocumentum detuliſſe, ut bene ex variis hiſtoriis notavit Delrius. Deinde tam ſagæ, quàm alii qui curioſitate aut inconſideratione ad earum conventicula deducti fuêre, ſæpe loca omnia, arbores, ſepes, colles, flumina, domos, cibos appoſitos, convivas, obvios in via, agnoverunt diſtinctiſſimè, ſalutarunt, allocuti ſunt, agniti ab aliis fuerunt euntes & redeuntes; interdum fuerunt viſæ ac deprehenſæ ſagæ nudæ, ut vidimus; aliàs ex turbine deciderunt in terram, ac mutilatæ membris fuêre; aliàs reverſæ, ex nimiâ defatigatione decubuêre per totum triduum. Præterea, ut paulò antè inſinuavi, multæ quæ in eodem conventu ſe fuiſſe ſunt faſſæ, eadem unanimiter dixerunt, nec in minutiſſimis circumſtantiis diſcreparunt: idem confirmarunt alii immunes à crimine; idem confitentur in tormentis, & extra tormenta, & in ipſo rogo. In ſomniis autem, in imaginationibus, in deluſionibus, non poteſt eſſe tanta omnium virorum ac mulierum, ſenum ac juvenum, reorum & innocentium, locis & temporibus diſſitorum, ac ſtudiis disjunctiſſimorum conſenſio, cùm non ſit eadem omnium temperies, nec eadem cerebri ac phantaſiæ diſpoſitio, ſine quibus Dæmon non deludit.

Omitto alia argumenta, quæ leges apud Delrium, & Torreblancam, ſolùmque in confirmationem addo ſequens exemplum, quod apud Delrium narrat *Cumanus* his ſimpliciſſimis verbis. *In*

Mendriſio oppido Comenſi contigit, jam ferè annis quinquaginta elapſis, ut cùm ibi quidam Inquiſitor nomine Magiſter Bartholomæus de Homate, D. Laurentius de Concoretio Poteſtas, & Joannes de Foſſato Notarius, contra has ſtrigas procederent; unâ die ipſe Poteſtas, quadam curioſitate ductus, volens experiri an verè & corporaliter ſtrigæ irent ad ludum, factâ conventione acceſſit quodam die Jovis ſerò cum Notario ſuo, & quodam alio, extra oppidum ad quendam locum, ſicut illi ſtriga prædixerat. Et dum ibi propè eſſent illi tres, viderunt ibi plures perſonas congregatas coram quodam (qui erat Diabolus in forma hirci) ad modum cujusdam magni domini ſedente: & ecce ſubitò omnes illæ perſonæ ibidem congregatæ, juſſu Diaboli, adeo illum officialem, & omnes ejus ſocios, Deo ob eorum curioſitatem permittente, baculis percuſſerunt, quòd ex talibus percuſſionibus ille Officialis, & Notarius, & tertius ille alius, intra quindecim dies mortui ſunt. Eant ergo, qui non credunt corporaliter deferri à Dæmone ſagas ac magos de loco ad locum, & ſimilia experiri tentent, ſi audent.

§. VIII. Solvuntur argumenta negantium corporalem ſagarum translationem, ac putantium illam imaginariam eſſe.

Translationem corporalem ſagarum negantium argumenta ſolvuntur.

P*Rimò*, Alciatus ait, à ſolis mulierculis talem translationem corporalem aſſeri. Sed hoc *falſum* eſſe, conſtat ex dictis.

Secundò, Ajunt homines ſæpe, præſertim mulieres, à Dæmone illudi, ſenſibus externis atque internis vinctis ac ſepultis, phantaſiâ etiam fortè læsâ ac perturbatâ. *Reſpondeo*, id aliquando, ac etiam ſæpe contingere, concedo; ſemper, nego, ut conſtat ex relatis exemplis.

Tertiò, Sæpe corpora eorum, qui ſe corporaliter delatos fuiſſe, & mira vidiſſe, audiviſſe, & egiſſe aſſeruerunt, inventa fuêre domi jacentia, ut de variis teſtatur Olaus Magnus, Toſtatus, Grillandus, & alii, & conſtat ex vita D. Germani de mulierculis in hoſpitio convivantibus, ut videbatur ac putabatur, & tamen domi repertis ac dormientibus. *Reſpondetur* ut antea.

Quartò, Objiciunt, poſſe in conventibus loco ſagarum domi manen-

manentium, & in lecto cum maritis dormientium, ac ſomniantium, intervenire Dæmones in aſſumptis corporibus, ſagas repræſentantibus: cur enim potiùs dicamus, Dæmones in corporibus aſſumptis jacere in lecto ad decipiendos maritos, ut aſſerunt ſagæ? *Reſpondeo*, poſſe id fieri, & fortaſſis etiam aliquando factum, non negatur; ita de facto ſemper fieri, negatur, propter tam evidentia exempla & ſigna in contrarium. Raro tamen Dæmon in aſſumpto corpore apud maritos in lecto jacet, ſed ſæpe arte diabolicâ conſopiuntur mariti nè expergiſcantur: ſæpe ſcopæ, culcitræ, aliaque ſimilia loco ſagarum ſubſtituuntur, & maritis perturbatâ phantaſiâ illuditur, ut faſſæ ſunt ſagæ apud *Remigium lib. 1. Dæmonol. c. 12.*

Quintò, Probant adverſarii ſententiam ſuam, & noſtram improbant, auctoritate Decreti apud Gratianum *in cap. Epiſc. 26. q. 5.* in hæc verba. *Illud enim non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres, retrò poſt Sathanam converſæ, Dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt, & profitentur, ſe nocturnis horis cum Diana Dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire.* Hic eſt Achilles adverſariorum. *Reſpondetur primò*, quæ à Gratiano in Decreto ſunt compilata, licèt à ſede Apoſtolica recepta ſint, eâ tamen conditione recepta ſunt, ut eorum auctoritas ſit penes Auctores & fontes ex quibus Canones deſumpti ſunt. Ajunt, deſumptum eſſe Canonem ex Concilio Ancyrano. Ad hoc aliqui, ut elevent Canonem, reſpondent dictum Concilium fuiſſe tantùm Provinciale, quod errare potuerit; alii negant ex illo Concilio deſumptum, eò quòd in exemplaribus græcis & latinis hodie non extet. Ad neutrum horum confugio, ſed *Reſpondeo ſecundò* cum *Turrecremata*, *Victoria*, *Baſina*, *Alphonſo à Caſtro*, & aliis, apud *Delrium lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 16* quædam in illo Canone narrari, quæ per naturam rerum à Dæmone perfici non poſſunt, ut coràm cernere & alloqui Herculem & Achillem; cùm hi ſint in inferno: equitare ſuper veras beſtias, quæ tanta ſpatia itinerum tam citò & per aërem conficiant; quod fieri nequit: equitare cum

Diana Dea, & Herodias illa ſaltatrix ſit in inferno. Alia verò in eodem Canone aſſeruntur, quæ nec naturæ repugnant, nec vires Dæmonis ſuperant, ut eſt translatio corporalis ſagarum, de qua agimus. Qui hæc omnia, hoc eſt, poſteriora cum prioribus credunt ſagis aſſerentibus, damnantur à Concilio; non qui ſolùm poſteriora credunt.

Sextò, Objiciunt, omnes perſonas in dictis conventibus ab aliis viſas, interdum pronuntiato nomine JESU diſparuiſſe ſubitò; ergo phantaſticæ fuerunt, & non veræ. *Reſpondetur*, eas fuiſſe celerrimè à Diabolo aſportatas, & ſic dici diſparuiſſe, id eſt, videri ampliùs deſiiſſe. Contingere tamen poteſt, ut perſonæ aliquæ ſint phantaſticæ: ut omnes ſint, puto nunquam evenire; quo enim fine id fieret?

Septimò, Videntur velle, Dæmones non poſſe corpora de loco in locum transferre. *Reſpondetur*, id non eſſe conforme ſacræ Scripturæ: nam Diabolus aſſùmpſit Chriſtum, & duxit ipſum ſupra pinnaculum templi, & ſupra montem, *Matthæi cap. 4.* Dæmones ingreſſi in porcos, præcipitarunt eos in mare, *Marci cap. 5.* Deinde nulla poteſt adſignari ratio impoſſibilitatis, nec ex parte moventis, nec ex parte mobilis, ut conſtat ex dictis cap. 8. Hæc ſufficiant.

CAPUT XXIV.

An Dæmon poſſit efficere, ut corpora ſe mutuò penetrent.

Penetratio corporum an fieri poſſit ope Dæmonis.

RAtio dubitandi eſt, *Primò*, quia videtur, quòd ope Dæmonis ſæpe ſagæ ingrediantur & egrediantur conclavia clauſis januis ac feneſtris: ſæpe etiam earum corpora rediguntur ad parvitatem felium, muſtelarum, aliorumque minutorum animalium, ut poſſint per parva foramina, & minutiſſimas rimas ingredi & egredi cubicula, & evolare è caminis. Sic ſtrigæ Lotharingicæ apud *Nicol. Remigium lib. 2. Dæmonol. cap. 4.* faſſæ ſunt, ſolere Dæmonem veteranis lamiis poteſtatem reipsâ dare, ut queant ædes penetrare, & per quasvis anguſtias nullo negotio viam ſibi facere,

in

in mures, feles, locuſtas, muſtelas, atque alia hujusmodi puſilla animalcula contractæ ac deminutæ; & ut intromiſſæ aut extramiſſæ, poſſint denuò priori formæ ac magnitudini corporum propriorum reſtitui. Idem aſſerit Scafius magus apud *Niderum in lib. 5. Formicarii.* In omnibus autem iſtis caſibus intervenit penetratio corporum, quâ nimirum vel unum corpus penetrat aliud à ſe diſtinctum, vel aliquæ partes corporis penetrant alias ejusdem corporis, & ſimul ſunt in eodem loco; Ergo &c. *Secundò*, quia penetratio actualis duorum corporum, aut plurium ejusdem corporis partium, videtur fieri poſſe ab aliqua virtute naturali, ſaltem Angelica, ut fatetur *Joannes Provenzalis Quodib.* 5. q. 7. *Venerabilis Beda* apud Lorinum in Acta Apoſt. c. 5. n. 19. & alii, quos refert *Alexander in Opuſc. de Mixtione*, & *Fernelius* lib. 2. *Phyſiolog. cap. ult.* idque probant, quia in ferro candenti ignis penetrat ferrum; in pane aquâ macerato aqua penetrat panem; vas plenum cineribus recipit tantum aquæ, quantum cinerum continet; ſcyphus aquâ plenus usq; ad ſumma labra, excipit multos nummos, aquâ non effluente.

Ajo nihilominùs, Dæmonem nec poſſe quantitatem corporum ſic mutare ac diminuere, ut partes ſe mutuò penetrent, nec efficere ut unum corpus penetret alterum. Ratio eſt, quia ex communi Philoſophorum ac Theologorum ſententia, corporum & partium corporis penetratio mutua ſuperat vires Naturæ: cùm igitur Dæmon efficere nequeat, niſi quod Naturæ leges permittunt, patet propoſitum. Nequit itaque Dæmon ſic mutare corporis quantitatem, ut vir aut mulier inſtar catti, vel muſtelæ, per exiguum foramen, aut tenuem rimam in cubiculum irrepat; multò minùs, ut per januas ac feneſtras clauſas ingrediatur, aut egrediatur. Quare, quod aliqui de lamiis in muſtelarum parvitatem redactis narrant, & quod Remigius loc. cit. de ſtrigibus Lotharingicis refert, fabuloſum omnino & mendax eſt. Quòd ſi talia magis ac ſagis contingere videntur, tunc Dæmon præcedens aperit latenter januas vel feneſtras, easque intromiſſis illis iterum latenter claudit; interim verò mutat illorum phantaſiam, ut exiſtiment ſe talium animalculorum formam induiſſe. Hoc faſ-

Statuitur non poſſe fieri.

ſæ ſunt ſagæ Italicæ apud *Grillandum lib. 2. de Sortileg. quæſt. 8.* Quam quidem oſtiorum ac feneſtrarum apertionem & clauſionem tam ſubtiliter facere poteſt Dæmon, ut dormientes in cubiculo non evigilent; non ſecus ac Angelus educens D. Petrum è carcere, januas aperuit adeo ſilenter, ut milites non evigilarent. Imò poteſt adeo celeriter ac latenter easdem januas aperire, ac claudere Diabolus, ut in cubiculo exiſtentes, ac vigilantes, id non advertant, præſertim ſi præterea oculorum præſtigias adhibeat.

Sagæ quomodo per diſruptos parietes ingrediantur.

Quòd verò ſtrigæ aliquando putant, & dicunt, Dæmonem ipſos parietes ſubinde aperire, & per quandam quaſi fiſſionem ſeu diſruptionem ingreſſum atque egreſſum ſibi præbere, ac poſtea iterum partes conjunctas facere coaleſcere; putat *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 17.* totum hoc vel præſtigioſum eſſe, vel duntaxat Dæmonem maximâ celeritate eximere ac ſuſtentare tot lapides, quot ſufficiunt ad ingreſſum humani corporis, ac poſtea eâdem celeritate & dexteritate eos iterum in ſuum locum reponere, non advertentibus id aſpicientibus, aut locum apertum poſtea contemplantibus. Mihi tamen difficile eſt credere id fieri hoc ſecundo modo, ſed puto tunc meras intervenire præſtigias, ut vel putent aſpicientes ſe videre quod revera non vident; vel exiſtiment corpora per fiſſiones ac diſruptiones phantaſticas ingreſſa eſſe, quæ revera aliunde fuerunt ingreſſa; vel denique corpora ad animalculorum parvitatem eſſe redacta, quæ tamen à priori magnitudine nunquam receſſerunt.

Ex his patet, quid reſpondendum ſit ad primam rationem dubitandi. Ad ſecundam reſpondeo, in ferro candenti ignem non eſſe penetratum cum ferro, ſed contineri in ejus poris. Eodem modo aqua non eſt ſimul cum partibus panis, ſed intra ejus poros. Vas plenum cineribus recipit tantum ferè aquæ, quantum toto ſcypho contineri poteſt, quia dum infunditur aqua, aliæ cinerum partes evaporant, aliæ vehementer condenſantur. Deinde quomodo probat Plinius & alii, qui experimenti hujus meminêre, tantum præcisè aquæ cineribus affundi poſſe, quantum per ſe vas vacuum capere poſſet? Ego certò vix id ut credam, adduci poſſum. Scyphus aquâ plenus nummos recipit plurimos, quia

aqua in medio aſſurgit in cumulum, ſiccitate labrorum prohibente effluxum; qui contingit, quamprimùm labra madefiunt.

CAPUT XXV.

An Dæmon efficere queat, ut idem corpus ſit in diverſis locis eodem tempore.

POſſe id facere Dæmonem, multa perſuadere videntur exempla. *Origenes lib. 6. contra Celſum* refert, Pythagoram eodem tempore in duabus urbibus conſpectum. Berengarium hæreticum & magum eâdem nocte Romæ fuiſſe, & in Turonenſi Eccleſia lectionem decantaſſe, tradit in Chronico *Nangiacus* Anno 1045. In *Vita Clementis Romani* habetur, Simonem Magum Neroni Imperatori caput ſuum auferendum obtuliſſe, aſſeruiſſeque fore, ut quamvis gladio carnificis auferretur, ipſe nihilominùs tertio die vivus rurſus appareret. Jubet caput amputari Imperator, & pro mortuo habetur Magus: Sed ecce, tertiâ die cum ſumma Imperatoris admiratione apparet Simon. Fuit ergo & ibi ubi caput fuit amputatum, & alibi ubi non fuit amputatum: nam ſi verè fuiſſet mortuus, & caput perdidiſſet penitus, non potuiſſet nec propriâ, nec Dæmonis virtute reſurgere. In *Vita S. Germani* apud *Surium Tom. 6.* legitur, cùm cœnam in hoſpitio quodam vir ſanctus ſumpſiſſet, rurſus eum vidiſſe menſam apparari: & interroganti cauſam reſponſum fuiſſe, menſam ſterni pro mulieribus quibusdam, quæ ſuos noctu conventus haberent: exſpectaſſe hoſpites Germanum: illas adveniſſe, & cùm magno numero menſæ aſſiderent, adjuratas à Sancto, nè inde, niſi à ſe obtentâ veniâ, diſcederent: advocatos mox cunctos de familia, & interrogatos, noſſent nè præſentes hoſpites: Illos, ſingulis inſpectis, dixiſſe ſuas eſſe vicinas: Miſſos itaque ſtatim ad ſingularum ædes qui explorarent, eſſentnè ſingulæ in ſuis ædibus; & ubi eſſe depræhenſum fuiſſet, diſparuiſſe omnes. Dæmonis ergo ope & in hoſpitio, & domi erant mulieres iſtæ.

Dæmon an efficere queat, ut corpus ſit in diverſis locis.

Adde, quòd ſæpe magi & maleficæ, ope Dæmonis, faciunt appa-

apparere in aquis, aut ſpeculis, vel aliâ ratione, effigies illorum, qui alibi revera exiſtunt adhuc vivi, aut quorum corpus in ſepulchro, anima in inferno, aut alibi. *Zonaras in Vita Baſilii Maced. tom. 3. Annal.* refert hanc hiſtoriam. *Unus*, inquit, *ex Imperatoris* (Baſilii) *filius Conſtantinus, patri præ cæteris charus, ex morbo obiit. Ejus mortem graviter ferens, omni conſolatione repudiatâ, illum ſibi viventem offerri cupiebat. Fuit autem quidam Monachus Theodorus, cognomento Sanctabarenus, Imperatori ob ſummam de ejus virtute perſuaſionem, ut etiam miracula edere crederetur, familiaris, idemq; Metropolis Euchaitarum antiſtes. Is igitur fertur Imperatori defunctum filium oſtendiſſe viventem, cùm effeciſſet ut Conſtantinus equo inſidens patri occurrere videretur. Quem cùm amplexus & deoſculatus fuiſſet, non ampliùs vidit Imperator.* Hoc certè non contigit ope divinâ, nec virtute Angeli boni, ſed Dæmonis, quia Sanctabarenus fuit homo ſceleſtiſſimus, ut ex hiſtoriis conſtat.

His non obſtantibus, dico, Dæmonem efficere propriis viribus non poſſe, ut idem numero corpus ſit eodem tempore in diverſis locis. Ratio eſt, quia Dæmon efficere non poteſt, quod Naturæ vires ſuperat, ut ſæpe diximus: ſuperat autem Naturæ vires ut corpus vel à ſeipſo, vel ab alio in duobus collocetur locis; ergo. Minorem probare conantur multi Philoſophi: ego rationem à priori non invenio aliam, quàm naturalem cujusque rei materialis ſeu corporalis limitationem, quâ fit ut nequeat extendi ad locum ſe majorem, ac proinde ut non poſſit ſimul duo occupare loca ſibi æqualia, ut nè minimùm quidem excedens æqualem. A poſteriori verò habemus experimentum perpetuum & infallibile, quo conſtat, corpus nunquam occupare novum locum, quin veterem deſerat.

Ad allata exempla ajo, illa vel per præſtigias & oculorum illuſiones contigiſſe, ut viderentur ii, qui alibi erant, eſſe ubi non erant; vel Dæmonem abſentes in aſſumpto ex aëre corpore repræſentaſſe. Poſſe autem utrumq; Dæmonem, ex ſuprà dictis conſtat.

CAPUT

CAPUT XXVI.

An Dæmones poſſint mutare homines in beſtias.

POſſe id facere Dæmones, multa ſuadere videntur exempla. Ex innumeris pauca ſeligam, & ordine proponam: deinde quid ſentiendum ſit, ſtatuam. Lege etiam quæ dicimus lib. 3. c. 20.

§. I. Exempla varia, quibus probari videtur, homines mutari in beſtias.

NAm ſocii Ulyſſis à Circe Maga in varias animantium formas, teſte Homero; & ſocii Diomedis in aves fuêre transformati. Scythiæ Europeæ populi Neurii dicti, teſte *Pomponio Melâ lib. 2. c. 1.* ſtatis temporibus convertebantur in lupos, iterumque in homines Arcades, ut *Varro* tradit apud *D. Auguſt. lib. 18. de Civit. cap. 17.* ſtagnum quoddam ejus regionis tranantes, transfigurabantur in lupos, & cum cæteris ejusdem generis congregati, per novem annos lupi permanebant: & hoc tempore ſi humanis carnibus abſtinebant, reverſi ad ſtagnum, & iterum tranantes, recipiebant habitum priſtinum, addito novem annorum ſenio. *Olaus Magnus extremis tribus capitibus* libri 18. vulgatiſſimis exemplis confirmat, in Pruſſia, Livonia, & Litwania, homines artificiis magicis transfigurari in lupos, & rurſus in humanam ſpeciem reformari. Præcedenti capite dictum fuit, ſagas mutari in muſtelas, cattos, mures, & ſimilia animalia; quod etiam paulò pôſt aliis exemplis confirmabitur. Simon Magus, & Liodorus Siculus Catanenſis, in quas volebant ferè animalium ſpecies, ſe ipſos transformabant, ut diximus ſuprà cap. 16. *Joannes Sariberienſis lib. 1. de Nugis Curial. cap. 9.* ſcribit de quodam, qui videbatur in alias ſpecies transformari. Anglorum Annales referunt, incantamentis Merlini Uterium Regem in Gorloidis Cornubiæ Ducis ſpeciem transformatum, ut Igernæ uxoris ejus amplexu potiretur, & ex tam nefario concubitu Atturum & Annam genitos. *Chieza Hiſtor. Peruu. p. 2. c. 205. & 210.* narrat, Nicaraguanos novi Orbis populos crediſſe,

Hominum in beſtias mutatorum exempla.

diſſe, ſtriges poſſe ſe in cattos, ſimias, porcos, immutare. Quahatemallavos verò opinatos, famoſam quandam maleficam Auguſtinam in bovis forma graſſatam, quando Beatrix de la Cuua ingenti diluvio & terræ motu interiit.

Narrat *B. Auguſt. loc. cit.* fuiſſe ſuo tempore mulieres ſtabularias in Italia, quæ viatoribus caſeum dabant, neſcio quibus veneficiis infectum; quo ſumpto protinus illi vertebantur in jumenta, & onera portabant. Teſtatur hæc ſe à Præſtantio, viro fide digno, audiviſſe: eundemque Præſtantium retuliſſe, patrem ſuum ejusmodi maleficis cibis per illas mulieres correptum, ſtatim gravi ſomno indormiviſſe, ac poſt multos dies, quorum ſpatio expergiſci nullis remediis unquam potuerit, narraſſe, ſe per id tempus equi habuiſſe ſpeciem, ac ſemper frumenta tuliſſe: addidiſſe etiam portandi tempus, & locum, & modum quo portaſſet. Quarum rerum cùm veritas inquireretur, ajebat inventum eſſe, quòd equus ejus ſpeciei, quam Præſtantii pater dixerat, eo tempore & loco frumenta iis tulerat, quibus illa dicebat. *Palladius cap. 20. Hiſtor. Lauſia* refert in Vita Macharii, adulterum ruſtici cujusdam uxorem adamaſſe: cùmque illam in ſuam ſententiam pellicere nequiviſſet, Magi auxilium imploraſſe, qui vel maritum necaret, vel uxoris erga ſe amorem excitaret: tum Magum uxorem in equam convertiſſe, qualis & marito, & diſcipulis Macharii, ad quem à marito adducta fuerat, viſa eſt. *Guilielmus Tyri Archiepiſc.* refert, juvenem quendam Anglum in Cypro, ubi militabat, fuiſſe à Maga transformatum in aſinum: cùmque ad ſuos redire volens, unà cum ſociis navem ingredi tentaret, ab iis tanquam aſinum repulſum eſſe, & ad Magam reverſum. Uſa eſt illa adoleſcentis aſini operâ ad triennium, donec in Eccleſia viſus eſt ad genua procidere, & ea quæ ab animante bruto fieri nequeunt, facere: tum enim in ſuſpicionem venit Maga, & ad judices rapta, omnem rem confeſſa eſt, atque reſtituto priſtinæ formæ adoleſcente, dignas pœnas perſolvit. *Vincentius in Speculo lib. 3. cap. 109.* ait, fuiſſe in Germania duas ſagas, quæ hoſpitium transeuntibus præberent, & pleroſque hoſpites in beſtias converterent. Inter alia refert, ipſas adoleſcentem quendam in aſinum commutaſſe, qui mille ludos &

volu-

voluptates viatoribus exhiberet: eumque, ubi ſemel aquis ſe immerſiſſet, ſtatim in priſtinam hominis formam rediiſſe. Idem, ſed cum aliis circumſtantiis, narrat *Guilielmus* Mamulsbrucienſis Monachus apud *Maiolum tom. 2. Dier. Canicul. colloq. 3.* nempe *tempore Petri Damiani fuiſſe duas vetulas in via publicas, qua Romam itur, quales Auguſtinus appellat ſtabularias, id eſt, tranſeuntes ad hoſpitia pro mercede ſuſcipientes (nam ſtabulum propriè hoſpitium venale & publicum dicitur) quæ in uno commorantes tugurio, unâ quoque arte maleficâ imbutæ, hoſpitem quandoque ſolum advenientem, in equum, vel ſuem, vel aſinum mutabant, & certo pretio mercatoribus divendebant. Quodam die juvenem, hiſtrionicis geſticulationibus victum quærentem, hoſpitio exceperunt, & in aſinum verterunt, multùm eo lucrifacientes, qui geſtuum miraculo diſtineret tranſeuntes: nam ad anus mandatum nutumque quocunque modo movebatur. Non enim illi intellectus perierat, ſed loquela. Ingentem inde quæſtum fecerant. Quo cognito, vicinus carè aſinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita eſt, ut cuſtodiretur, nè in aquam deſcenderet. Servatus eſt diu ab aqua, & tandem incautiorem nactus cuſtodem, in lacum proximum ſe conjecit; & ibi ſe aliquamdiu volutans, propriæ reſtituitur formæ. Cùmque ab eodem obvius ſciſcitaretur ejus cuſtos, num aſinum vidiſſet; ille ſe eſſe reſpondit. Famulus id hero retulit, herus ad Leonem Papam. Convictæ anus idem fatentur. Dubitantem Papam confirmavit Petrus Damianus, vir eruditiſſimus, prolato exemplo de Simone Mago, qui ſuam Fauſtiniano imaginem impreſſerat.*

Ex his exemplis veriſimile redditur, quod apud Lucianum & Apulejum legimus, eos fuiſſe in aſinum verſos à Lariſſæis mulieribus ſagis, quas ideo acceſſerant, ut cognoſcerent, an revera homines in aſinos convertere poſſent, ut audierant.

Olaus Magnus lib. 18. cap. 45. & 47. refert, in Pruſſia, Livonia, & Lithuania frequens eſſe, ut in feſto Nativitatis Chriſti, ſub noctem, ſtatuto in loco, homines maximâ multitudine conveniant, & ibidem in lupos convertantur: qui mox eâdem nocte mirâ feritate in animalia & homines ſæviant, ædificia oppugnent, cellaria ingrediantur, cereviſiam exhauriant, vaſa transferant. Item inter

Lithuaniam, Samoghetiam, & Curoviam eſſe parietem ex quodam diruto caſtello reliquum, ad hunc certo anni tempore aliquot millia eorum convenire, & unumquemque ſuam agilitatem ſaltando explorare; eos verò qui parietem tranſilire nequiverint, flagellis ab eorum præfectis cædi. Modum, quo in lupos convertuntur prædicti homines, ait Olaus eſſe, ut poculum certis incantatum verbis exhauriant. His ſimilia adhuc in Livonia fieri, teſtantur mercatores fide digni, & alii oculati teſtes, apud *Bodinum lib. 2. Dæmonol. cap. 6.* Narrationem ſuam confirmat Olaus tribus exemplis relatis cap. ult. loci cit. Vide, quæ dicimus infrà §. 4. ex *Maiolo*.

Saxo Grammaticus lib. 5. Hiſtor. & *Cranzius lib. 1. Daniæ cap. 32.* narrant, cùm Frotho Danorum Rex ad diripiendam domum cujusdam Magæ contenderet, præmiſſis qui eam cum liberis comprehenderent; ipſam in equum ſe convertiſſe; mox accedente Frothone, maritimæ bovis ſpeciem aſſumpſiſſe, & paſtum in littore vagabundam quæſiviſſe; filios quoq; in vitulos convertiſſe: hujus monſtri admiratione captum Regem, circuiri ipſos, reditumq; ad undas negari juſſiſſe; ac deniq; vehiculo egreſſum, humi conſediſſe: Tum matrem prætento cornu Regem adortam, alterum ejus latus confodiſſe, & exanimaſſe; milites verò jaculis portenta confixiſſe, iisq; interemptis animadvertiſſe, humana cadavera ferinis capitibus prædita eſſe.

§. II. Alia exempla de hominibus in beſtias commutatis.

Hominum in beſtias mutatorum aliud exemplum.

LOngum ac mirabile eſt exemplum, quod narrat *Joannes Wierus lib. 6. de Præſtigiis cap. 11.* de Petro Bourgoto, & Michaële Verdung, & contigit præterito ſæculo; quod, omiſſis multis, referre hîc placuit. Anno igitur 1521, die ultimo Decemb. coram multis teſtibus, *confeſſus eſt Petrus, ante annos circiter 19, ipſo die nundinarum Polignenſium, tàm validam ac procelloſam defluxiſſe pluviam, ut non ſolùm nundinæ diſturbarentur, ſed & armenta, quibus ille cuſtodiendis tunc præerat, ita disjicerentur, ut ubi requiri poſſent, planè ignoraretur. Cùm igitur cum reliquis agricolis pecudes*

cudes variò quæſitum collectumq́ abiret, & ſolus alicubi aberraret; tres equites nigros, atrumq́ indutos veſtitum, habuit obvios, quorum poſtremus rogabat: Amice, quò abis? videris eſſe turbatus. Verum eſt, reſpondit Petrus; id autem evenit ob pecora ſævo tempeſtuoſoq́ nimbo diſſipata, & perdita: & cùm nullam ea recuperandi rationem videam, animum equidem prorſus deſpondeo Bono hunc animo eſſe juſſit eques ille, pollicitus, ſi modò fidem ipſi daret, magiſtrum ſe donaturum, à quo inſtitueretur, nè inpoſterum ipſius armentum à lupo, vel quavis alia beſtia impeteretur, aut ullum ſentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus. Ut item ipſum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec deſideratum iri ullas. Pecuniam adhæc ſe daturum ſpopondit. Conditionem hic acceptat, ſe in eundem locum poſt quatuor aut quinq́ dies reverſurum promittens. Hinc cum villicorum comitatu indagatum pergit, armentumq́ quærendum inveſtigat, & poſt quatriduum eòdem ad equitem mox agnitum redit. Quærit ille, num operam ſuam illi locare decreviſſet Petrus? Quo viciſſim interrogante, quisnam eſſet? reſpondit: Servus ſum magni inferorum Diaboli: ſed nè metuas. Tum eâ lege ſuam Dæmoni operam addixit Petrus, ſi promiſſis ille in conſervando pecore, & beneficiis conferendis ſtaret. Inde DEO, D. Virgini MARIÆ, omnibus Sanctis & paradiſi incolis, baptiſmo & chriſmati renuntiare jubetur. Quo facto, illi exoſculandam manum porrigit ſiniſtram, nigram velut mortuam, frigidamq́. Hinc in genua provolutus alter, aperto capite honorem Sathanæ defert, eum appellans dominum. Ne quoq́ fidei ſymbolum recitaret, inhibebatur. Perſtitit itaq́ in Diaboli miniſterio circiter biennium, non priùs templum ingrediens quàm in fine Miſſæ, vel ſaltem poſt aquæ luſtralis conſecrationem, quâ illum noluit aſpergi. Sic quoq́ mandarat ipſius præceptor, cujus etiam nomen tum adhuc latuit, ſed poſtea ſe Moyſet appellari ſignificavit.

Interim non erudiebatur Petrus, quomodo jumentum tutari poſſet, ſed hoc officium conſervandi pecoris ſolùm præſtare videbatur Diabolus, ſi quandoq́ conſpicerentur lupi, qui tum nihil injuriæ inferebant. Pòſt verò paſcendi pecora curâ exoneratâ, facilè Diabolum neglexit, frequentans templa, fideiq́ confeſſionem recitans, annos

circiter octo vel novem; donec à Michaële Verdung denuò in ſui magiſtri obedientiam dicto in loco excitatus, eâ aſſenſerit conditione, ſi pecuniam ex promiſſo ſuppeditaret præceptor. Ita ſimul in partibus Chaſtel Charlon veſpere quodam convenitur in nemore, ubi ab aliis ignotis choreas duci, concurriq; viſum eſt. Cernebat autem Petrus, in cujuslibet manu candelam viridem, flammam cyaneam ſubobſcuram evomentem.

Aliàs illi à Michaële proponebatur, ſi modò fidem adhiberet, effecturum ſe, ut quantâcunq; vellet levitate, procurreret. Conſenſit Petrus, modò ſervarentur promiſſa, pecuniaq; donaretur; alioquin ſe fraudem vereri ait. Pecuniam ſe procuraturum abundè pollicetur Michaël: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod ſecum ferebat; unde hic ſe mox in lupum verè mutatum autumabat, & quatuor ſuos pedes lupinos & pilos intuitus exhorruit: ſed tàm celeriter, quàm venti flatus provolat, ſe concurriſſe aſſeruit; nec id fieri potuiſſe, niſi vehentis ipſum magiſtri operâ, qui continuò in ejusmodi excurſionem volatu aderat, quamvis eum non priùs videret, quàm humanæ reſtitutus formæ. Michaël itidem inunctus, unà tàm pernici vehebatur curſu, quàm optaret, celeritate etiam viſum prævertens. Ubi eam fuiſſent paſſi metamorphoſin horam unam aut alteram, rurſum à Michaële illiti, opinione citiùs in priſtinam rediêre figuram. Unguentum utriq; donabatur à magiſtris Guillemin ſcilicet Michaëlis magiſtro, & Moyſet Petri. Ubi de ſua laſſitudine poſt ejusmodi curſum, ut ſe difficulter quandoq; erigeret, apud magiſtrum quereretur Petrus, nihil id eſſe reſpondit ille, & mox curatum iri.

Contigit quoque, Petrum ex Michaëlis inſtitutione inungi, & converſum in lupum, ſex vel ſeptem annorum puerum maſculum dentibus comprehenſum occidere: quem tamen ob clamorem & ejulatum relinquere coactus, ad ſuas veſtes confugit; ubi ſe herbis ex Michaëlis doctrina fricans, in humanam revertebatur faciem. Simile quiddam Michaëlem cum ipſo aliàs tentaſſe fatebatur, & quodam die in luporum imagine enecaſſe fœminam piſa colligentem: ſupervenisſe autem Dominum de Chuſnee; cui etiam nocere volentes, aliquoties inſultabant fruſtrà. Confeſſus item eſt uterq;, ſe in ea Lycanthro-

thropia trucidaſſe puellam circiter annos quatuor natam, eamq; totam devoraſſe, excepto brachio &c. Quandam item puellam ſe jugulaſſe, ejusdemq; exuxiſſe ſanguinem, & collum voraſſe, faſſi ſunt. Similiter tertiam perdidiſſe, ejusq; orificium ventriculi comediſſe, ob famelicas Petri fauces. Aliàs etiam in horto puellam interemiſſe octo vel novem annorum, cui dentibus collum infregerat Petrus &c. Hic inſuper confeſſus eſt, ſe capram jugulaſſe prope agrum magiſtri Petri Bongre; eam ſcilicet momordiſſe, & guttur ſecuiſſe cultro. Michaël in lupum vertebatur veſtitus, Petrus verò exutus: qui etiam ſe ignorare quò pili devenirent, quando deſineret eſſe lupus, retulit. Omitto alia, quæ Wierus addit. Hujus ejusdem hiſtoriæ meminêre ex Wiero *Joannes Bodinus lib. 2. Dæmonol. cap. 6.* & *P. Petrus Thyræus lib. 2. de Spirituum Apparit. cap. 15.*

§ III. Adhuc alia exempla hominum in beſtias transformatorum.

Hominum in beſtias mutatorum adhuc alia exempla.

Joannes Bodinus lib. 2. Dæmonol. cap. 6. refert de quodam Garnerio nomine Lugdunenſi, damnato ad rogum à Parlamento Dolenſi Die 18. Jan. Anni 1573, *quòd die Michaëlis feſto ad Serranam ſylvam in vineis Choſtenoyanis (quæ à Dolenſi oppido quadrante milliaris abſunt) puellam decem aut duodecim annorum natam ceperat, manibus, quæ luporum pedibus conſimiles videbantur, dentibusq; occiderat, femorum & brachiorum carnem devoraverat, & de ea ad uxorem detulerat: quòd item poſt menſem eâdem formâ alteram puellam ceperat, occideratq;, voraturus, niſi tres homines impedimentum attuliſſent &c.*

Idem *Bodinus loc. cit.* ait, narratum ſibi à Domino Bordino, generali Procuratore Regis, exemplum è Belgis miſſum cum judicio toto à Judice & Actuariis obſignato, de lupo ſagittâ ad femur transfixo; qui poſtea in hominem verſus decubuit in lecto cum ſagitta, quam avulſam agnovit ille, qui fuerat jaculatus, tempore & loco ex confeſſione hominis comprobato. *Jobus Fincelius lib. XI. de Mirabilibus* ſcribit, Paduæ lycanthropum fuiſſe deprehenſum cui lupini pedes reſecti fuerunt, & momento manibus ac pedibus truncatus homo exſtitit. De Magis Vernonii refert *Bodi-*

nus

nus loc. cit. eas frequenter felium innumerabilium ſpecie in caſtellum pervetus ſolitas convenire; ibique viros quatuor aut quinque pernoctantes, multitudinem felium ſe invadentium expertos, & unum illorum occubuiſſe, cæteros fuiſſe læſos, *ſed multis felibus viciſſim læſis; quæ poſtea in fœminas verſæ, gravia vulnera compertæ ſunt accepiſſe.*

In *Malleo Maleſic.* Quæſitores quinque, hujusmodi cauſarum peritiſſimi, ſcripto tradunt, tres Magas ad Argentoratum formâ trium ingentium felium agricolam adortas eſſe; qui defendendo ſe eas vulneravit, ac depulit. Deinde verò ſtatim mulieres decumbentes fuerunt repertæ, & graviter vulneratæ. Qua de re cùm interrogatæ eum accuſaſſent, à quo vulnus acceperant; ille Judicibus horam & locum indicavit, quo feles appetiverunt ipſum, & quo eas læſerat. *Bodinus* loc. cit. ex *Jobo Fincelio loc. item cit.* narrat, Anno 1542, Sultane Solimanno imperium Orientis obtinente, tantam fuiſſe luporum multitudinem Conſtantinopoli, ut armatus Imperator cum prætoriano milite procedens, ad centum quinquaginta ſimul compulerit; qui univerſo populo ſpectante ex urbe diſparuerunt. *Joannes Trithemius* in Chronico Anno 970 refert, Judæum quendam Baianum nomine, Simeonis filium, in lupum ſe, cùm placuit, transformaviſſe, & inviſibilem ſe reddidiſſe.

§. IV. Scriptorum variorum teſtimonia, de hominum in beſtias transmutatione.

Teſtimonia varia de transmutatione hominum in beſtias.

HÆc ſunt exempla, quibus probari videtur, homines à Dæmonibus, & à Magis ope Dæmonum, converſos non rarò fuiſſe in beſtias. Accedit his multorum Scriptorum, aliorumque doctorum Virorum teſtificatio, qui apertè fatentur, prædictas metamorphoſes à Dæmone & Magis fieri poſſe, & in prædictis aliisq; exemplis eſſe factas. *Petrus Mamorius in Libello de Sortileg.* ait, mutationem hominum in lupos viſam à ſe eſſe in Sabaudia. Eandem *Henricus Colonienſis in Libello de Lamiis* pro indubitato affirmat. *Ulricus Molitor* in libello, quem dedicavit Sigismundo Cæſari, ſcribit diſputationem ea de re coram Cæſare habitam, & cer-

certiſſimis rationibus, exemplorumq; innumerabilium experientiâ conſtitutum, transmutationem iſtam veram eſſe: & ipſe Lycanthropum à ſe fuiſſe viſum narrat Conſtantiæ, qui accuſatus, evictus, damnatus, & à confeſſione morti fuit traditus. *Bodinus lib. 2. Dæmonol. cap. 6.* ait, multis libris in Germania editis oſtendi, unum ex potentiſſimis Chriſtianorum Regibus, nuper defunctum (ſcripſit Bodinus circa Annum 1579) in lupum ſæpe fuiſſe converſum, & ob id Magorum omnium facilè principem habitum. *Pomponatius* non malus Philoſophus, & *Theophraſtus Paracelſus*, certiſſimam eſſe affirmant hominum in lupos transmutationem. *Gaſpar Peucerus* ſcribit, has metamorphoſes ſibi ſemper viſas fuiſſe fabulas, ſed coactum fuiſſe credere ab eo tempore, quo mercatores plurimi fide digni, negotiantes in Livonia, affirmarunt multos fuiſſe ibidem accuſatos, evictos, & à confeſſione adjudicatos morti, quòd in luporum ſpecie damna aliis intuliſſent. Modum & tempus quo id quotannis faciunt, inſinuavi ſuprà ſ. 1. ex Olao Magno. Rem eandem narrat *Maiolus tom. 2. Colloq. 3.* his verbis. *Ineuntibus diebus, qui proximi Natalem Domini ſequuntur, circumit puer altero pede claudus, qui illa Diaboli mancipia, quorum ingens eſt numerus, convocat, & ſequi jubet. Quòd ſi ceſſant, aut cunctantur, mox alius vir procerus, flagello ex loris ferreis, [illegible] flexibilibus, connexo perpulſos, cogit ut procedant properè. Is cædere miſeros adeo graviter dicitur, ut multo tempore veſtigia è vibicibus reliqua cum magno doloris ſenſu corpora vellicent. Quamprimùm autem accinguntur ad ſequendum, mox exui priori ſpecie, & lupinâ indui videntur. Conveniunt aliquot millia; præit dux cum flagello ferreo; ſequitur agmen eorum, qui ſe luporum ſpecie circumdatos falsâ perſuaſione credunt. Educti, in obvia pecora irruunt mordicùs, & apprehenſa dilacerant; rapiunt quæ poſſunt; dant & alia damna; ſed homines attingere, aut lædere, non illis fas eſt. Ad flumina ubi acceſſerunt dux flagelli ictu aquas findit, ut dehiſcere & diſcedere videantur, relicto ſicco tramite quo tranſeant. Exactis diebus duodecim, diſſipatur agmen rurſus, & ad ſe quisq;, depoſitâ lupi, & receptâ hominis ſpecie, revertitur.* Rem hanc in Livonia audiviſſe, eamque toti populo pro exploratiſſima haberi, affir-

mavit Bodino Languetus Burgundus, Ducis Saxoniæ apud Galliæ Regem Agens ſeu Internuntius. Idem didicit Bodinus ex litteris cujusdam Germani, ſcriptis ad Conneſtabilem Galliæ.

Hanc eandem metamorphoſin, ac hominum in varias beſtias commutationem, videtur agnoviſſe tota antiquitas: nam, ut vidimus, ejus meminit Herodotus, Pomponius Mela, & Marcus Varro; imò & ante Herodotum Homerus, deinde Solinus, Strabo, Dionyſius Afer, Virgilius, & Ovidius in libris Metamorph. in quibus licèt multa ſint fabuloſa, conſtat tamen ex iis, quàm perſuaſum fuerit antiquis, fieri ſimiles metamorphoſes.

§. V. Aliorum de lycantropia, aliisque metamorphoſibus hominum in beſtias, ſententiæ refelluntur.

Sententiæ aliorum de transmutatione hominum in beſtias refelluntur.

PRimò, Sunt qui hominum in beſtias transmutationem nullam prorſus admittunt, nec veram, nec fucatam ex Dæmonum aut magorum deluſione, putantque omnia, quæcunque unquam in hoc genere contigerunt, aut contigiſſe narrantur, humorum vitio, aut atræ bilis exceſſu, alteriusvè vi morbi contigiſſe, illisque ſymptomatibus affectos putaſſe ſe in lupos, aſinos, cattos, aliasque be[illegible]nverſos. Certè Paulus Ægineta, Aetius, Condronchus, aliique Medici, lycaonem ſeu lycantropiam inter morbos numerant. *Qui lycantropiâ* (inquit Ægineta lib. 3. cap. 16.) *id eſt, hominis in lupum, quem Græci* λύκον *nominant, converſione correpti ſunt, per noctem domo egreſſi, lupos per omnia imitantur, & quoad illuceſcat, circa defunctorum monumenta plerumq; errant.* Pergit enumerare hujus morbi indicia, ac remedia, aitque eſſe quandam ſpeciem melancholiæ. Eadem habet *Aetius Tetrab. 2. Serm.* 2. c. XI. Ex ſimili morbo ſe aliqui canes, ſues, leones &c. putant; imò & Dæmones. *Pomponatio* (inquit Maiolus loc. cit. ſuprà) *oblatus eſt aliquando æger lycantropiâ laborans, quem ruſtici fortè ſubfæno repertum, captumq; quia ſe lupum eſſe clamabat, & fugere illos jubebat, nè ab ipſo devorarentur, excoriare cæperant, ut explorarent an verſipellis eſſet, id eſt, inverſos pilos haberet (ſic enim erant perſuaſi errore populari:) ſed Pomponatii interceſſione dimiſſus, & per*

per idonea medicamenta curatus fuit. Hoc morbo laborare putat *Guilhel. Camdenus in Hibernia ſua p. 2.* Livones ac Boruſſos illos, de quibus ſuprà locuti ſumus ſ. 1. De quibus apud Maiolum loc. ibidem citato ſubjungitur, quòd *qui mutantur, converſione momentaneâ concidunt ſubitò, ut qui morbo attonito corripiuntur, & jacent exanimis ſimiles, ac ſenſu carentibus & vitâ.* Addit, ex eorum numero, qui ſingulis annis in lupos, modo ibi dicto, converti dicebantur, unum fuiſſe captum, & Duci Pruſſiæ adductum à ruſticis, quorum jumenta dilaniaſſe dicebatur. *Erat is* (inquit Maiolus) *homo deformis, nec multùm abſimilis feræ, habebatq; vulnera in facie, quæ dicebatur accepiſſe morſus à canibus, ubi fuiſſet mutatus in lupum. Is à quibusdam, quibus Princeps id negotii dederat, interrogatus ajebat, ſe quotannis bis ita mutari ſolitum; primò circa Natalem Chriſti, deinde circa feſtum Joannis Baptiſtæ; illisq; temporibus ſe efferari, & cogi impetu quodam naturæ, verſari in ſylvis inter lupos. Maximo autem horrore & languore corporis ſe affici, antequam pili erumperent, & forma mutaretur. Hæc affirmanti credita ſunt. Sed cùm ad explorandam rei veritatem diu captus in arce detineretur, ac diligenter obſervaretur à cuſtodibus carceris, an aliquando efficeretur lupus; retinuit ſemper eandem formam quam habuit. Is fuit exitus fabulæ.* Vana ergo ſunt omnia, & non niſi phantaſiæ vi morbi læſæ ſimulacra, quæcunq; de hominum in beſtias transmutatione narrantur, atque ſcribuntur. Ita nonnulli ſentiunt.

His *reſpondeo*, fieri quidem poſſe ut ex humorum vitio, & atræ bilis exceſſu, phantaſiæque læſione, oriantur in hominibus affectus quidam lupini, & odium in greges ac homines, deſideriumque eos invadendi, lacerandi, ac vorandi; at tunc ipſi ſoli qui tali morbo laborant, putant ſe lupos, aliasvè beſtias, ferinamque ſævitiam imitari, aliis verò homines videntur, prout revera ſunt, & prout revera quoad ſpeciem externam apparent. Et tales fortaſſis fuerunt nonnulli ex illis, quos in præcedentibus retulimus. At quando aliis quoque lupi, canes, feles, aſini, vel aliæ beſtiæ videntur, prout in pleriſq; propoſitis exemplis contigit; nequaquam id à morbo provenit. Alia ergo afferenda eſt dictarum mutationum cauſa.

Secundò, Alii phantaſticas quidem eſſe putant prædictas metamorphoſes, at non morbo, ſed Dæmonis illuſioni illas adſcribunt: putant enim, humana corpora à Dæmonibus ſeparari, phantaſiamque perturbari, ut putent ſe lupos, aliasvè beſtias eſſe. Nihil itaque hi agunt illorum, quæ hiſtoriæ memorant, ſed vanis imaginibus à Dæmone illuſi illa ſe agere putant. Hac ratione deluſos putat Wierus Petrum illum, ac Michaëlem, de quibus ſuprà §. 2. dicens, linimentum, quo ungebantur lupum induturi, haud dubiè ſomniferum erat, & ſuam ſortiebatur vim, cùm nudis partibus corporis illiniretur, illiciretúrq; à nativo calore in actum: inde ſomno oppreſſis alto, ſimulacra converſionis eorum in lupos vagabundos, aliis inſilientes, puellas jugulantes, vorantesq́; &c. hinc & pernix ea ſequebatur velocitas, qualis imaginatione, cogitatu, vel ſomno haud difficulter perficitur. Ubi deinde poſt horam, vel longiùs, unguenti ſoporiferi virtus elangueſceret, periretq;, tunc velut ex gravi veterno expergefacti, ſe homines eſſe videbant, qui antea fuerant. His idem *reſpondeo* quod antea: poteſt Dæmon ſoporare humana corpora, poteſt mira dormientibus ac ſomniantibus objicere ſimulacra, & verò etiam ſæpe facit, ac fortaſſis etiam fecit aliquibus ex relatis in antecedentibus; at id ſemper, & omnibus, qui ſe in beſtias mutatos aſſeruerunt, contigiſſe nego, quoniã qui hac ratione deluduntur, ſibi ſolis, non aliis etiam beſtiæ videntur. Somniat ergo Wierus, aut delirat, dum id perſuadere conatur.

Tertiò, Alii putant, Dæmonem latenter ſurripere corpus humanum, & ſubſtituere ferinum, ac deinde humanum reſtituere; ita ut eadem humana anima nunc in humano, nunc in belluino deliteat corpore. Sed hæc ſententia implicat multa abſurda, & in philoſophia falſa, ac proinde Dæmonibus impoſſibilia: nec enim poteſt Dæmon animam à corpore ſeparare, citra hominis mortem; nec ſeparatam iterum eidem conjungere, ſine reſuſcitationis miraculo, ut poſtea videbimus. Hoc ſolùm nunc dico, ſæpe illos, qui belluino ſimulacro apparentes fuerunt ab aliis vulnerati, aut mutilati, reſtitutos humanæ formæ verè vulneratos ac mutilatos comparuiſſe, uti ex relatis hiſtoriis conſtat. Ergo

huma-

humanum corpus non depoſuerunt, dum ſub ferina forma apparebant.

Quartò, Alii ulteriùs progreſſi, putant non ſolùm corpus humanum in belluinum, ſed animam etiam rationalem in irrationalem commutari, atque adeo totum hominem in beſtiam mutari, & ex homine verum lupum, verum aſinum, aliamvè veram beſtiam fieri. Id ſuadere videntur primò omnia exempla in præcedentibus allata, ex quibus apparet homines revera in beſtias fuiſſe mutatos. Secundò, quia non ſolùm exterior forma, ſed etiam operatio, & feritas, & vires, & tota vivendi ratio in talibus hominibus in beſtias commutatis eſt belluina: ululant enim ut lupi, greges invadunt, onera ferunt graviſſima & humanis viribus ſuperiora, delectantur carnibus crudis. Accedit quòd aliqui multis non ſolùm diebus ac ſeptimanis, ſed annis etiam ſub ferinis corporibus vixerunt. Cùm igitur ex operationibus colligamus naturas rerum, dubium nullum eſſe videtur, & corpore & animâ tales homines fuiſſe in beſtias converſos. Et ita factum fuiſſe aſſerunt illi ipſi, qui in tali ſtatu vixerunt. Sed his *reſpondeo* primò eodem modo, quo præcedentibus: ſi enim læſis transmutatis læſa reperiuntur poſtea humana corpora, hæc nequaquam transmutata fuêre. Secundò, transmutati ſæpe faciunt tales actiones, quæ non niſi ab anima rationali proficiſci poſſunt, ut patet in aſino illo, de quo Guilhelmus Tyri Epiſcopus, relatus ſuprà §. 1. Recordantur præterea eorum, quæ in tali ſtatu fecerunt; ergo rationalem animam in illo habebant, eandem nimirum quam poſtea habent.

§. VI. Noſtra ſententia ſtatuitur de transmutatione hominum in beſtias ope Dæmonis.

Rejectis aliorum ſententiis, ego cum *Delrio lib. 3. Diſquiſit. Magic. q. 18.* hæc ſtatuo. Transmutationes hominum in beſtias, quæ ope Dæmonis fiunt, & in quibus homines verè ſub beſtiarum formis apparent (uti in multis exemplis ſuprà recenſitis ſine dubio contigit) deluſoriæ ſunt, & uno ex ſequentibus modis contingunt. *Primò* aliquando Dæmon illum, quem in beſtiam transmutare

Sententia noſtra de transmutatione hominum in beſtias.

vult, ſubtrahit ex aliorum oculis, & alicubi in loco abdito ſoporat: ipſe verò aſſumpto beſtiæ corpore, vel vero, vel ex aëre formato, & ſibi circumdato, illa coram aliis gerit, quæ putant homines ab alio homine in beſtiam mutato patrari. Hoc ſtratagema à ſancto quodam Viro manifeſtatum narrat *Guilhel. Pariſiens. p. ult. de* Uni. *cap. 13.* *Secundò*, aliquando illis ipſis, quos ſub beſtiarum forma apparere vult, ferarum exuvias aptiſſimè circumdat. Hoc eum feciſſe, conſtare ait ex quorundam confeſſionibus, quibus lupinam pellem in trunco quopiam cavæ arboris occulendam tradiderat, ut cùm vellent, in ea comparerent. *Tertiò* denique, Magis aëream circumdat effigiem belluæ, & membra phantaſtica membris humanis ita circumponit, caput nimirum capiti, pedes pedibus &c. aliaq; quæ ad belluinam effigiem neceſſària ſunt, ſupplet, ut veræ beſtiæ quoad externam ſpeciem videantur, tàm ſibi ipſis, quàm aliis hominibus, & animalibus.

Hic ultimus modus videtur eſſe frequentior. Et cùm hoc modo, uti & ſecundo, apparent, relinquunt veſtigia beſtiarum impreſſa terræ; & dum ferina illa membra ſauciantur, aut amputantur ab aliis, humana etiam membra, quibus ferina illa circumdata erant, reperiuntur ſauciata, aut amputata, quia illa tunc ictum excipiunt (niſi à Dæmone impediatur) cedente facilè circumjecto aëre. Aliquando tamen quando verum humanum corpus abeſt, ut in primo modo, tunc Diabolus in abſentium corpore illam ipsā partem ſauciat, vel amputat, quæ in ferino ſuo phantaſtico ſauciata aut amputata fuit. Confirmant hoc ſequentes hiſtoriæ, quarum primam narrat Bartholomæus Spinæus Q. de ſtrigibus cap. 16. alteram Delrius loco. cit.

Hujus etiam apparentis converſionis (inquit Spinæus) *ſtrigum in cattos, teſtis alius in hac eadem civitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub judiciali juramento mihi aſſeruit hoc anno, ſtrigem quandam ante tres menſes ei impoſuiſſe, nè prohiberet venire circa puerum (à ſe fortè ſtrigatum) quem curandum aſſumpſerat, ſi quas blandientes & alludentes videret cattos. Eâdem igitur die dum diſceſſiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & uxor ſua cattum magnum & hactenus ab eis inviſum, qua ad puerum accedebat concito gradu.*

Quam

Quam cùm ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt: clauſoq́ oſtio vir ille graviſſimè cattum hinc inde fugientem diutiùs haſtâ percuſſit, & demum ex alta feneſtra ſe jactare compulit, ut tota colliſa videretur corpore cattus. Ex tunc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit &c.

Vix quinquennium effluxit (inquit Delrius) *cùm in pago quodam Occiduæ Flandriæ, ubi faſcinaria peſtis mirè gliſcit, haud procul à Dixmuda, pænè ad Iperlee & Iſaræ conflugem ſitu, contigit, quod ab homine religioſo, fide digno, qui tum illic in vicinia, auditione accepi. Ruſticus quidam unà cum filio adoleſcente in ſympoſio potitans, limis obſervabat coquam menſuras cereviſiæ, quam propinabat (ut ſolent) bifurcâ notantem cretâ. Diſſimulat nihilominùs interea, dum compotatio ſolvitur: tum hoſpitem vocat, ut calculum expenſi ducat. Petit iſta quantum creta notaret: negat ille, & multis ultrò citròq́ jactis, pecuniam in menſam projicit, quam ſciebat ſufficere; & diſcedit. Stomachabunda hæc: tu verò, ait, non hinc hodie poteris domum, vel non ego quæ ſum. Abit contemnens mulierculæ minas. Ut pervenit ad fluviolum, in quo ſcapham reliquerat, nequit unà cum filio admodum valido ſummâ ope eam à ripa contis depellere: diceres clavis affixam in uvido ſolo. Fors duo tresvè milites illac iter habebant: compellat, & Contubernales (clamat) boni, venite ſuppetias; merces operæ futuræ, largum à me bibale. Parent, & ingreſſi quantum poſſunt protrudunt: diu fruſtra fuêre: anhelus unus & ſudans; quin ſarcinas & onera hæc efferimus, fortè vacuam commodiùs deducemus. Fit: & ecce mercibus expoſitis, vident in ſentina ingentem luridum buffonem, ſcintillantibus oculis eos intuentem. Non tulit unus militum, ſed gladii cuſpide perforatum ad guttur tumidatum in aquam ejecit. Ille quaſi exanimis in tergum provolvitur ventre reſupinato: vulnera natitanti imponunt cæteri alia, & repentè navis ſolvitur. Lætus ruſticus auxiliatores ad idem, unde receſſerat, hoſpitium reducit: potum petit: præbet ancilla. Quærit ille, ubi hoſpita? audit peſſimè habere, & animam in lecto agere. Quid, inquit, inepta, ebrium me putas? vix media pars horæ elapſa, cùm ego illam iſthinc ſanam & malam, qualis tu, reliqui.*

liqui. Eo, & viſam quid hoc rei? Intrat in thalamum; invenit collum & ventrem vulneribus confoſſam, laceramq́ expiraſſe. Unde hæc, exclamat, vulnera? Neſcire ſe profitetur ancilla, nec domo illam, quod ſciat, pedem extuliſſe. Itur ad magiſtratum: vulnera cæſim punctimq́ illata inveniuntur iisdem in locis, quibus buffonem, qui nuſquam comparebat, milites diſtinxerunt. Hæc de metamorphoſi hominum in beſtias dicta ſufficiant.

CAPUT XXVII.

An, & quomodo efficere poſſint Dæmones, ut bruta, & res inanimatæ loquantur.

Locutio brutorum, & aliarum rerum, ope Angelorum bonorum & malorum.

QUod de Dæmonibus ſeu Angelis malis quæritur, etiam de bonis Angelis quæri poteſt, ac ſolet.

Poſſe, ac ſolere, tàm bonos, quàm malos Angelos efficere, ut beſtiæ, & res quædam inanimatæ loquantur, multa docent exempla apud ſacros & profanos Scriptores. Et ope quidem bonorum Angelorum locuta cenſetur aſina Balaam *Numer. cap. 22.* & Irene Spiridionis filia mortua, depoſiti locum indicans, apud *Ruffinum lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 5.* & quidam interfectus, Macarii juſſu homicidam indicans apud *Fulgoſ. Exempl. lib. 1 cap. 6.* & calvaria colloquens cum alio Macario de variis damnatorum ſedibus, apud *Marulum lib. 6. c. 14.* & Venerabiles Confeſſores Africæ, qui in perſecutione Vandalica radicitùs abſciſſis linguis adhuc clarè loquebantur, apud *Procop. lib. de bello Vandal.* quod ultimum etiam de Anglo quodam Sacerdote refert *Polydorus lib. 13. Hiſtor. Angl.*

Ope verò Dæmonum apud Gentiles olim locutæ ſunt geminæ columbæ Dodones, & quercus Dodonea, apud *Lucian. in Mycillo*; & Argûs carina, *Apol. 4. Argonaut.* & equus Achillis, apud *Homerum Iliad. 19.* & ulmus Gymnoſophiſtarum quæ Apollonium ſalutavit, apud *Philoſt. in Vita Apoll.* & Caucaſus fluvius qui Pythagoram ſalutavit, apud *Porphor. in Vita Pythag.* & canis Simonis Magi, qui D. Petrum, & alios allocutus eſt, apud *Clement. in Itinerar.* & *Glycam in Annal.* & ſimulacrum Jovis Antiochiæ, quod Theo-

tecnus Magus fecit oracula fundere in odium Chriſtianorum, apud *Euſeb. lib. 9. Hiſtor. Eccleſ.* & ſimulacrum Fortunæ Romæ, quod matronas Romanas allocutum eſt, apud *Valerium Max. lib. 1.* Taceo alia multa exempla, quæ habet *Torreblanca lib. 2. cap. 24.*

Ad modum quod attinet, dico breviter, tàm Angelos bonos, quàm malos, non aliter facere beſtias, aliasvè res inanimas loqui, quàm vel in illis, vel juxta illas formando verba in aëre. Ubi tamen hoc diſcrimen noto cum Delrio loc. cit. Quando loquuntur per animalia illa, quibus apta ſunt organa ad loquendum, ut ſunt picæ, corvi, pſittaci, & alia hujusmodi; in ipſismet loquela formatur; & tunc eſt actio vitalis reſpectu talium animalium, non tamen intellectualis. Quando verò loquuntur per alia animalia, quibus non ſunt apta inſtrumenta ad loquendum, ut ſunt aſini, boves; formatur quidem in ipſis loquela, ſed non eſt vitalis ſeu animalis reſpectu talium animalium, quia ſoli Angeli formant verba in illis. Quando deniq; per res inanimatas loquuntur, tunc vel in illis, vel juxta illas formant verba Angeli, & locutio multò minùs eſt vitalis reſpectu illarum rerum.

Ex his facilè ſtatui poteſt, quâ ratione Angeli ac Dæmones in allatis exemplis fuerint per animalia, aut res inanimas locuti.

CAPUT XXVIII.

An Dæmon poſſit hominem reddere immunem à læſione, vulnere, & dolore.

§. I. Poſſe id facere Dæmonem, ſtatuitur.

Quod poſſit immunem reddere à læſione, & vulnere, docere videntur multa exempla antiqua & recentia, & frequens multorum (proh dolor) experientia. *Jamlichus lib. de Myſter. Ægypt. paulò ante med.* loquens de vatibus Gentilium, teſtatur multos

Dæmon poteſt reddere hominem immunem à læſione.

multos admoto igne non uri; vel ſi urantur, uſtionem non ſentire, ut nec alia ulla tormenta: utique non virtute divinâ, ut Jamlichus putat, cùm DEUS impiis hoc privilegium non concedat, ſed diabolicâ. De Simone Mago ſuprà cap. 16. retuli ex Clemente, eum in igne poſitum non arſiſſe. Zwinglii cor poſt exuſtionem illæſum inventum fuiſſe, refert *Thuan. lib. 1. Hiſtor.* Gentiles olim putabant, magico carmine aciem gladii ſic retundi, ut nec levi vulnere cutem queat perſtringere: & hodie paſſim quidam impii, milites præſertim (ut *Sprengerus* etiam notat in *Malleo p. 2. q. 1. c. 16.*) putant ſe fore invulnerabiles, & ſæpe etiam ſunt, ſi arma certo ritu incantent, vel ſacrilego auſu crucifixi imaginem compungant; vel (ut *Condronchus ait lib 3. de Morb. venef. cap. 12.*) comminuant, aut confringant; vel (ut notat *Delrius lib. 2. Diſq. Magic. q. 21.* & *Pomponatius lib. de Incant. c. 5.*) ſi ferant interulam lineam horrendis inſcriptam imaginibus, quam vocant Camiſiam ſeu induſium inferni; vel (ut idem *Delrius* notat) ſi periapta quædam ferant variis characteribus magicis inſignita; aut orationes, quas blaſphemè & mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno, inſignitas magnis Dei nominibus.

Sæpe tamen vulnerantur minùs cogitantes, qui hujusmodi remediis utuntur, vel quia Diabolus illos decipit, nec ſtat pacto cum illis, aut aliis à quibus didicerunt, inito; vel quia deficiunt in conditione aliqua pacto appoſita; vel denique quia Deus Diaboli potentiam retundit, nec permittit ut clientes ſuos indemnes ſervet. Sic quotidie videmus, qui glandibus plumbeis trajici non poſſunt, poſſe argenteis, vitreis, alteriusvè materiei; & qui nullis trajiciuntur, ſclopetis inverſis percuſſos occumbere; & qui uno telorum genere vulnerari nequeunt, vulnerari alio. Novit ſtudioſum Juris, nomine Quirinum, Delrius, qui cùm membranulâ magicis characteribus, vel ut ipſe putabat, magnis Dei nominibus inſignitâ fretus, audacter ſe jurgiis & pugnis immiſcuiſſet, ſæpe ictus nunquam ſaucius; tandem Romæ in ſympoſio minimo vulnere fuit interemptus. De alio, cui Scafii nomen, inſigni malefico, in Bernenſium territorio, narrat *Niderus in Formicar.* qui publicè & procaciter gloriabatur, ſe, quandocunque vellet, oculis & manibus

ini-

inimicorum ſuorum ſubducere inſtar muris poſſe, & ſæpe etiam ſeſe ſubduxiſſe; tandem cùm ab hoſtibus ſuis in quodam hypocauſto prope feneſtram ſedere fuiſſet notatus, & nullas timeret inſidias, *per feneſtram gladiis & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora ibi mortuus miſerabiliter.* Ex his patet, poſſe Dæmonem ſuos reddere immunes à vulneribus.

Tormentorum ſævitiam quotidie malefici in equuleo eludunt, & nullum cruciatum, nullumque damnum ſentiunt, ſeu vigiles, ſeu ſomno inter tormenta correpti. Narrat *Charondas lib. de Antichriſto revelato Nota. 1.* & ex ipſo *Delrius loc. cit.* quandam fæminam quinquagenariam, Charondæ notam, ſic eluſiſſe infuſionem laridi liquati toto corpore factam, & omnium membrorum diram diſtractionem, ut ex equuleo ſublata omni ſenſu doloris vacaverit, integraque & illæſa apparuerit, niſi quòd pollex pedis avulſus in quæſtione, redditus non ſit: cujus tamen illi jactura noxæ ulli vel impedimento non fuit. Hanc tamen, cùm omnia tormenta eluſiſſet, & omnia negaſſet pertinaciter, tandem Diabolus in carcere eliſâ gulâ necavit, qui eam etiam maleficii per energumenam antea accuſarat. Narrat ibidem *Delrius*, captam Anno 1599, prope Samarobrinam, puellam quandam ſtrigatricem, *quæ nec pedum uſtulationem ſæviſſimam, nec flagra validiſſima ſentiebat; donec Sacerdotis cujusdam monitu illi Agni benedicti ceream imaginem in collum injecêre: tunc enim vi ſacri amuleti Dæmonis præſtigioſa ludibria depulſa, & illa vim doloris cæpit perſentiſcere.* Unde patet (ſubjungit Delrius) hanc indolentiam non naſci ex ulla phyſica cauſa, ſed operâ Dæmonis induci. Poſſunt quidem, ac ſolent aliqui, ob ſingulare corporis robur, aut animi tolerantiam, ſine ulla doloris ſignificatione, perferre graviſſima tormenta; at ut nullum ſentiant in illis perferendis dolorem, fieri humanis viribus nequit. Poſſunt etiam ſimilia ſine doloris ſenſu tolerari, adhibitis unctionibus & pharmacis quibusdam naturalibus, confectis ex opio, ſolano & ſimilibus, quibus humores turbantur, ſopor altus conciliatur, nervorum origines obſtruuntur, ſenſus ſtupefit, ſenſatio impeditur; unde & liquefacto plumbo aliqui manus laviſſe ſunt viſi, & vultum, lotis priùs aquâ quâdam partibus illis, teſte *Car-*

Item à tormentorum dolore.

ſte *Cardano lib. 6. de Subtilit.* at malefici in tormentis nihil tale adhibere notantur. Dæmonis ergo ope talia in impiis fiunt, adhibitis, vi pacti cum Dæmone initi, periaptis ex oſcillis, vel cineribus, aut ungue infantulorum ante baptiſmum necatorum, ut *Sprengerus* notat par. 3. *Mall. c.14. & 15.* vel deglutito apum rege, ut refert Delrius *ex lib. exorciſm. Avenione excuſo*; vel corpori alligatis membranulis cum certo characterum genere, aut etiam ſuſurrato malo carmine, ut idem notat ex Grillando, & aliis, qui de criminalibus judiciis ſcripsêre.

Stigmata à Dæmone impreſſa, doloris expertia.

Aliqui ſtigmata quædam ſeu notas corporibus ſuis à Dæmone impreſſas habent, quæ ſic ſenſu omni deſtituuntur, ut nec acûs longiſſimæ fixura dolorem minimum adferat, nec ſanguinem eliciat. Exempla aliqua refert *Nicol. Remig. lib. 1. de natura Dæmon. cap. 5.* his verbis. *Cùm Iſabella Pardæa Spinalii pridie Nonas Majas 1588. ob ſortilegii crimen comprehenſa, urbis Præfecto partem corporis ſic à Dæmone inſcriptam indicaſſet; ſubiit ei in animum experiri, verumnè id eſſet, quod de hujusmodi ſtupore ferebatur. Ergo juſſit in eam aciculam penitiſſimè infigi, atq; inculcari. Quod cùm in ſatis magna hominum frequentia eſſet factum, & incruentum omninò vulnus apparuit, & nullum ſaga doloris vel minimi indicium aſpicientibus dedit. Rurſus tertiò Cal. Nov. 1590. Brundusii Claudia Bogarta, tormentis jam exhibenda, cute, ut moris eſt, detonſa fuerat, ob id cicatricem in ſumma fronte nuda oſtendebat. Suſpicatus igitur Quæſitor quod verè erat, ſcilicet impreſſi à Dæmone unguis veſtigium, quod antè capillis tegeretur; in id jubet aciculam altiſſimè infigi. Quod cùm eſſet factum, nec illa doloris ullo ſenſu affici, nec vulnus vel tantillùm cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negare, ac dicere, eum olim ex jactu lapidis torporem eſſe obductum. Sed poſtmodum tormentis admota, non tantùm agnovit id ſibi à Dæmone inflictum fuiſſe, ſed plurima alia, quæ indigniſſimè ab eo paſſa fuerat, enumeravit. Noviſſimè 18. Cal. Jul. 1591, Eſſæi, qui pagus ab hac urbe milliario abeſt, cùm hoc loci Dynaſta præſens in Mugeta ſortilegii rea lictorem periclitari juſſiſſet, inveſtigaturus ſicubi teſſeram ullam inveniret, tandem in ſiniſtro femore macula verrucæ inſtar apparuit; in quam cùm ferrum, vel quantùm poterat,*

terat, adegiſſet, nec à Mugeta vocem, nec ab ipſo vulnere ſanguinis guttam ullam elicere, atq; exprimere potuit. Cùm rurſus locum maculæ proximum leniter etiam vulneraſſet, ingentem ea ex dolore clamorem edidit, & largus cruor ſeſe inde effudit. Stigmata hæc non omnibus à Dæmone imprimuntur ſagis, aut magis, ſed iis tantùm, quibus diffidit nè conſtantes ſint. Aliquando etiam cùm capti ſunt. Non eadem eſt omnibus forma ſtigmatis: aliquando enim eſt ſimile leporis veſtigio, aliquando buffonis pedi, aliquando araneæ, catello, gliri. Nec idem eſt in omnibus locus: in virorum enim corpore ſæpe viſitur ſub palpebris, ſub labiis, ſub axillis, in humeris, in ſede ima; in fæminis etiam eſt in mammis, in fronte, in locis muliebribus. Non etiam in omnibus eſt inſenſibile, ut docet experientia, teſte *Delrio lib. 5. Disquiſit. Magic. ſect. 5.*

§. II. Inquiritur modus, quo id faciant Dæmones.

Supereſt ut modum indagemus, quo mira hæc, quæ narravimus, effici à Dæmone Naturæ viribus exiſtimemus; præter enim Naturam efficere nihil poteſt, ut ſæpe dictum. Dæmones quomodo immunes reddant aliquos in læſione & dolore.

Ad immunitatem ab ignis uſtione quod attinet, ſciendum eſt, Eſſe ignes aliquos, qui non urant, ſive ſimpliciter, ſive in certa materia, ut tradunt Scriptores varii. Nam *Ariſtoteles lib. de Admir. Audit. cap. 31.* tradit, in Pythecuſis ferventem & calidum ignẽ mirum in modum reperiri, non tamen comburere. *Plinius lib. 2. cap. 107.* ait, in Puteolano monte ſulphureo ignem eſſe manantem, qui neque oleo, neque cerâ, aut quolibet pingui, neque ſulphure quidem accendatur, aut augeatur, neque aquâ reſtinguatur, aut accendatur, ſtuppam tamen injectam non adurere, nihil denique ex eo accendi poſſe luminis. Hunc *Maiolus Colloq. 22* non ignem, ſed igneam aquam eſſe exiſtimat. *Joannes Diaconus in Vita S. Nicolai apud Methodium* ſcribit, eſſe penes urbem Pateram Lyciæ quendam locum campeſtrem, qui totus per noctem, quaſi ferrarii fornax ignivomam vaporat flammam, talis naturæ, ut ſi quis manus propiùs admoverit, ardorem quidem ſentiat, ſed nullam patiatur aduſtionem. *Marcus Polus lib. 1. cap. 28.* narrat, Ignes, qui non comburunt.

in Provincia Vochan, in planitie Pamor, ſub magni Cham ditione, adeò ingens eſſe frigus, ut illius vi ignis prorſus reprimatur, ut nec lucere valeat, nec aliquid illo coqui unquam poſſit. Omitto multa alia, quæ in Mirabilibus Elementorum afferemus. In Magia noſtra Pyrotechnica, quæ eſt liber 2. par. 4. Magiæ Univerſ. multos recenſuimus modos ignem ſine noxa tractandi. His poſitis, æſtimo Dæmonem efficere poſſe, ut quis in igne non comburatur, ſi vel igne ordinario latenter ſubtracto ſupponat alium, qui comburendi vim non habet; vel corpus ſucco, unguento, aliovè remedio, quod igni reſiſtat, perungat per ſe, aut per alium: vim enim comburendi ab igne tollere non poteſt.

Immunitatem ab ictu gladii, globi ſclopetarii, jaculi, aliorumve inſtrumentorum procurare poteſt, ſi, ut poteſt, impetum illorum, ubi ad corpus lædendum pervenerunt, retundat, nè ulteriùs pergant. Poſſunt autem id Dæmones modis ſuprà cap. 8. dictis. Quæ ergo in hunc finem adhibentur ab aliis, qui immunes à vulnere ac læſione eſſe volunt, vim nullam conferunt, ſed ſolùm ex pacto adhiberi debent. Non mirum ergo, ſi ſæpe effectu deſiderato careant.

Immunitatem à doloribus quomodo largiatur Dæmon illis, qui in equuleo torquentur, ac diſtrahuntur, ut nullum cruciatum ſentiant, nullumque damnum incurrant, fateor me neſcire: ſive enim ſoporati ſint, ſive vigilent, trahuntur tamen ac variè diſtrahuntur membra; quod ſine dolore, ſaltem ſine damno diſtractionem illam conſequente fieri nequit. Niſi velimus dicere, Dæmonem per detentionem localem efficere, ut membra, quæ convelli videntur, nullâ ratione convellantur, levante ipſo Dæmone pondera appenſa, aut ſublevando corpus, laxando funes &c. Nè tamen à liquato larido lædatur corpus, efficere poteſt Dæmon eodem modo, quo efficit, nè ab igne comburatur.

Stigmatum locum poteſt mortificare ac penitus ſtupefacere Dæmon adhibitis remediis naturalibus; quorum multa cùm hominibus quoque nota ſint, Dæmones latere non poſſunt. *Cardanus lib. 7. de Subtilit.* de mirabili vi cujuſdam lapidis, cujus ipſe experimentum vidit, in hæc ſcribit verba. *Attulerat Laurentius*

Lapis cui

Gua-

Guaſcus Cheraſcius, Provinciæ Turonenſis medicus empyricus, his diebus hunc lapidem, pollicebaturq́ poſſe, ſi vel ſtylum aut acum tangeret, carnem totam abſq́ ullo dolore penetrare. Quod cùm nobis, ut par eſt, ridiculum videretur, rem experimento in meis contubernalibus confirmavit. Ego tandem, ut tam incredibilis rei periculum facerem, acum ipſam priùs lapidi affricatam, cuti adjutorii brachii intuli, ſenſiq́ primò leviſſimam punctionis imaginem: pòſt cùm totum muſculum quaſi directà penetraret, acum quidem in profundum, quà perrerabat, penetrare ſentiebam, dolorem nullum penitùs ſenſi; tuncq́ familiaribus quod in me fueram expertus, credidi. Dimiſi verò longo ſpatio, flectens undiq́ brachium, nec quidquam moleſtum ſenſi, nec detracto effluxit ſanguis, nec foramen ullum relictum eſt: quandoq́ ſemiguttula levis cruoris, non autem ſanguinis, effluit, quà veſtigium vulneris deprehenditur. Nec qui auctor rei hujus erat, loca nervorum aut venarum obſervari volebat: ut planè intelligeremus, vim lapidi ineſſe. Lapis fabâ parvâ minor fuit, candidus, buxeusq́ potiùs quàm candidus, venis ferrugineis diſtinctus, lenis admodum ac levis, ut totus pondus granorum tredecim tritici impleret. Ipſa verò acus, quam ei obtuleram, confricata, etſi duriſſima eſſet ut priùs, adeo tamen apparebat lenis, ut non ampliùs ferri naturam retinere videretur. Hic indagat cauſam Cardanus, quomodo fieri potuerit, ut acus intruſa dolorem non inferret brachio. Si ergo naturaliter ab homine id fieri poteſt, multò magis à Dæmone poterit fieri. Sed modum ipſe ſciti, non ſagæ & malefici.

affricta acus, carnem ſine dolore penetrat.

Sciendum tamen, multis de cauſis contingere, ut malefici, qui in equuleo torquentur, non loquantur, nihilque confiteantur. Nam aliquando tacent, quia dolorem non ſentiunt; aliquando, quia loqui non poſſunt, etiamſi dolorem ſentiant; aliquando quia nec ſentiunt, nec loqui poſſunt, ut quando profundo ſomno ſunt oppreſſi; aliquando, quia licèt ſentiant, & loqui poſſint, robuſti tamen ſunt, & cruciatus tolerant aut animo forti, aut obſtinato. Ut non ſentiant, ſolet Dæmon efficere per remedia naturalia vim obſtupefaciendi ſenſus habentia, occultè adhibita, ex pacto tamen. illis antea vel ſuſpendit aliquid è collo, vel ſumendum dedit per cibum aut potum, vel capillis irretivit, vel ſcapulis impreſſit, vel inter

Torti in equuleo cur non loquantur aliquando.

ter carnem & cutem abſcondit. Ut non poſſint loqui, licèt ſentiant, præcludit fauces & os, eâ moderatione tamen, ut non præfocentur. Interdum etiam organum auditus obſtruunt, ut interrogationes non exaudiant. Hæc omnia exemplis confirmat Remigius, & Auctores Mallei.

Tortos in equuleo quæ ſtupefaciant.

Cardanus lib. 8. variet. cap. 44. ait: *Quæ hominis ſenſum in tormentis auferunt, præter ſtupefacientia, ſunt veluti ſuccus apii, chelidoniæ, crocus, fuligo, medulla & pinguedo humana, & hæc arteriis illita, ut etiam oleum lacertarum. Ebibitum quoq; vinum, in quo octo diebus infuſum fuerit ſemen portulacæ marinæ, prohibet nè tortus confiteatur.*

CAPUT XXIX.

An Dæmones poſſint ac ſoleant inferre hominibus morbos, reſtituere ſanitatem, reddere juventam, atq; adeo immortalitatem.

§. I. Dæmon poteſt ac ſolet inferre morbos, tàm per ſe, quàm per Magos.

Morbos inferre poteſt ac ſolet Dæmon.

QUæſtionem hanc tractavimus in Magia Medica, quæ eſt liber 5. partis 4. Magiæ Univerſi ubi diximus, Hippocratem, Galenum, Avicennam, Pomponatium, & Levinnm Lemnium concedere quidem Dæmones id poſſe, negare tamen id facere, eò quòd morbi omnes à cauſis naturalibus naſci queant. Nos cum SS. Patribus, Theologis, Medicis, Juriſtis, & communi ſententia ſtatuimus, & poſſe, & ſolere, Dæmones inferre morbos. Idem patet ex Scriptura Sacra, *Job. cap. 2. libri 1. Reg. cap. 16. Marc. cap. 9. Lucæ cap. 8. & 13.* Idem docent varia exempla, quæ ibidem adduximus: ubi & modos inſinuavimus multiplices, quibus id faciunt.

§. II. Dæmones poſſunt ac ſolent reſtituere ſanitatem.

Sanitatem

AD ſanitatis reſtitutionem quod attinet, dubium nullum poteſt eſſe

eſſe quin Dæmones, applicando activa paſſivis, poſſint illam efficere, ſi velint, & Deus permittat, quoniam id homines poſſunt per remedia naturalia. Quòd etiam ſoleant id facere, ſaltem per Magos & Maleficos, multis probatur exemplis. Nam *primò* Saludadores Hiſpani (ſic vocant) multos ſanant ſolo tactu, aut afflatu; non naturaliter, cùm tactus & afflatus vim ſanandi non habeant; nec ope DEI, aut Angeli boni, cùm pleriqe ſint improbi; ergo ope Dæmonis. Vide, quæ *4. par. Magiæ lib. 5. Syntagm. 2. cap. 3.* diximus de hoc genere hominum. *Secundò* multi ſanantur per applicationem hypochriſmatis ſeu unguenti armarii, aliorumque emplaſtrorum ac medicamentorum magico-ſympathicorum; quorum tamen vis ſanativa nec naturalis eſt, nec divina, ſed diabolica, ut probavimus fusè loc. cit. Syntagm. 1. *Tertiò*, ſæpe maleficiati ſanantur à maleficis alio maleficio, ut quotidiana docet experientia. Taceo innumera alia exempla. De curatione à maleficiis dicetur alibi. reſtituere poteſt Dæmon.

§. III. Dæmon poſſet, ſi Deus permitteret, reddere ſeni juventam; non tamen eum reddere immortalem.

AN Dæmon poſſit ſeni reddere juventam, diſcuſſimus fusè, & in utramq; partem diſputavimus, 4. par. Magiæ lib. 5. Syntagm. 3. cap. 1.

Affirmativæ ſententiæ ſunt hæc argumenta. *Primò*, quia de facto viribus naturæ renovatur juventus aquilæ, ut ſacra Scriptura teſtatur *Pſal. 102. v. 5. Iſaiæ 40. v. 31. Job. 39. v. 26.* Idem aſſerunt Phyſiologi de ſerpente. *Secundò*, quia humidum radicale deperditum poteſt naturaliter, atque adeo à Dæmone per applicationem activorum, reſtaurari. *Tertiò*, quia multa extant exempla juventæ naturaliter reſtauratæ, quæ loco cit. ex probatis auctoribus recitavi. Negativæ ſententiæ hæc ſunt argumenta. *Primò*, quia vitæ humanæ periodus eſt unicuique à Deo præſtituta, ultra quam viribus Naturæ prolongari nequit. *Secundò*, quia vita humana humido radicali conſervatur; quod cùm ſemper conſumatur, nec tantum reparetur alimento aut medicamento, quantum atteritur, Juventam poſſet reddere Dæmon, ſi Deus permitteret.

ritur, neceſſe eſt tandem deficere. *Tertiò*, quia ſi Dæmon poſſet reddere ſeni juventam, poſſet hominem reddere immortalem, id eſt, in æternum viventem; quod dici non debet. *Quartò*, quia ſenectus oritur ex eo, quòd virtus nutritiva continuò repatitur à nutrimento, & paulatim corrumpitur, nec naturaliter reſtaurari poteſt.

Nos citato loco amplexi ſumus primam ſententiam. Ad *primum* argumentum contrariæ ſententiæ reſpondimus, Deo non permittente non poſſe prolongari vitæ terminum, ipſo verò permittente poſſe. Ad *ſecundum* reſpondimus, etſi Medicis noſtris ignotus ſit modus reſtaurandi humidum radicale, Dæmoni tamen notum eſſe. Ad *tertium* reſpondimus, tametſi ſæpius reſtaurari poſſet à Dæmone humidum radicale, tandem tamen ita fatiſcere, ut nulla ampliùs remedia naturalia ſufficiant. Ad *quartum* reſpondimus eodem modo quo ad ſecundum argumentum.

Ex his patet, an, & qua ratione Dæmon poſſit homini largiri immortalitatem, id eſt, facere, ut ſemper vivat.

CAPUT XXX.

An Dæmon poßit efficere, ut homo profundißimè, & longiſſimo tempore dormiat; diuturnam inediam perferat.

BReviſſimè hæc perſtringam. Exempla varia huc ſpectantia referam infrà libro de Mirabilibus Hominis: hîc pauca dabo.

§. I. Somnum profundum ac diuturnum conciliare poſſunt Dæmones.

Somnum diuturnum conciliare poteſt Dæmon. Narcotica pharmaca.

AD ſomnum igitur profundum ac diuturnum quod ſpectat, dubium non eſt, quin Dæmon poſſit eum procurare, quoniam etiam homines narcoticis pharmacis id poſſunt. *Cardanus lib. 18. de Subtilit.* docet, qualia eſſe debeant pharmaca, ut veternum concilient. Addit, pomum ex opio & mandragoræ ſucco, coacto vini

ni fæce & zibeto, ſomnum dulcem & ubertim conciliare. Novi hominem, qui cùm ruri in villa negotiorum cauſâ verſaretur, ac tres ad eum prædatores divertiſſent, hauſtum vini petentes, vino opium miſcuit, & prædones ſoporavit profundiſſimè, interimq; è vicinis locis convocavit, qui illos caperent. Idem *Cardanus lib. 8. de Variet. cap. 44.* ſomnum conciliare ait hyoſchyamum ſub cervicali viridi; fructum junci caulis pinguioris epotum; oleum in quo oculus ſiniſter ericii incoctus ſit, in aurem inſtillatum; appoſitâ hirudine in angulis oculorum, atque abductâ, meconium inſtillatum; ſuppoſitorium ex eodem, ſed ablatum ſomno jam inchoato; pinguedinem gliris plantis pedũ inunctam; unguentum ex aqua & aceto roſaceis atque argilla, iisdem plantis inunctum. *Dicunt etiam* (ſubdit) *quod vix credi poteſt, dentes inunctos ex ſorditia aurium canis, ſomnum profundum provocare, referturq́; ad Mundinum. Velut & illud: Malchus, Malchinianus, Maximianus, Conſtantinus, Dionyſius, Joannes, & Seraphinus: ſicut iſti ſeptem dormientes requieſcunt in monte Celior, nutu Dei; ſic iſte famulus pleno ſomno utatur, ipſo juvante, qui vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum.* Alia, quæ ſomnum conciliant, paſſim apud Medicos & alios Scriptores invenies. Eandem virtutem adſcribit *Dioſcorid. lib. 5. cap. 115.* lapillo Memphitis. Longè plura remedia ſcit Dæmon, quæ adhibet, dum Magi alios ſoporant in malum finem, v. g. ut dormientibus aliis infundant venenum, rapiant infantes, furto quid ſubtrahant, ſtuprum inferant &c. variis adhibitis remediis, ad rem nihil facientibus, ut dum certis appendunt locis membra cadaverum, teſte *Cæſario lib. 6. Mirac. cap. 10.* aut dum certa lumina accendunt, quæ *Apulejus in Aſino lib. 1.* appellat *nebulas ſomnii*; aut dum accendunt pedes vel manus mortuorum, inunctas priùs oleo quodam à Dæmone accepto; vel ad ſingulos digitos candelis affixis, ut ex ſagarum confeſſionibus obſervat *Remig. lib. 2. Dæmonol. cap. 3. & 4.* Interdum utuntur facibus excantatis de certo genere lychnorum, & notâ ſibi pinguedine inunctis, ut ſingula comprobat exemplis *Delrius lib. 3. Disquiſit. Magic. p. 1. q. 2.* Et his facibus vel ſibi prælucent, dum alios ſoporare volunt; vel domi certo loco defigunt accenſas: & ſopor durat,

Faces magicæ ſoporem profundum conciliantes.

durat, quamdiu lumen illud ferale durat. Hanc in rem ſequens narrat exemplum *Delrius l.3. Diſquiſit. Magic. q. 2.*

In Leodienſis ditionis oppido Hugo (ut quidam,) vel Dinanto (ut alii,) noctu ad diverſorium venêre duo, qui ſe à via admodum feſſos ſimulabant. Cœnâ ſumptâ, negant ſe cubitum aliò ituros, ſed importunè admodum pervicaci inſtantiâ tandem abs caupone impetrant, ut liceat ad ignem in culina ſomnum capere. Interea ancilla domus, cui non ſatis peregrini iſti placebant, clanculum per foramen quoddam pervigil conſpicit, quid acturi. Nocte intempeſtâ videt è marſupio manum abſciſſam mortui depromere, & digitos inungere, tum admotos igni accendere. Omnes lumen recepêre, uno excepto. Id verò Magi mirari inſolitum. Sæpius ergo tentant, & flammæ admovent: fruſtra ſemper. Tum eorum unus, quid tum (ait) ſi unus duntaxat in domo vigil? & affixâ ad caminum manu, quatuor digitis velut candelis obſcurâ flammâ collucentibus, domo egreſſi, noto ſibilo ſocios advocant ad prædam. Puella ſubſequitur egredientes, & domo, januâ revolutâ, excludit: inde irrumpit in herilem thalamum, invenit omnes altùm adeo ſtertere, ut nullâ vi (nam in medium cubiculi de lecto detraxerat, & protraxerat) potuerint evigilari. Interea fures per feneſtram quandam ſe dirigebant in domum. Occurrit iſta, & ſcalis deturbat. Inſtant tamen, & aliâ moliuntur ingreſſum. Hæc luminis memor, & ſuſpectione hanc eſſe ſoporis domeſticorum cauſam, omnes digitos exſufflat. Ut lux emortua, dormientes experrecti ad clamorem accurrunt, & domo protelant manifeſtarios. Poſt aliquot dies capti, facinus confeſſi fuêre.

Idem ibidem refert, in Flandria Occidentali, haud procul Balleolo, ſuperioribus annis furem fuiſſe deprehenſum, & apud eum repertum truncum pedis patibularii, quo ad hujusmodi ſoporiferum lumen abutebatur, articulis accenſis.

Idem *Delrius loc. cit.* addit ſequentem narrationem, dignam quæ ſciatur, quoniam divinæ quoque ultionis exemplum addit. Abſtinet tamen loci, & ordinis, & perſonarum nominibus, nè quis ſagâ nare in Hiſpania, ubi res verè geſta, in cubile veritatis, & perſonarum notitiam (inquit ipſe) pervadat. *Ibi quadam in urbe magni*

magni nominis concionator, qui cùm aliis prædicaret, ipſe reprobus vel factus, vel permanſit, familiaris erat cuidam viro nobili, cui formoſula uxor, ſed caſta matrona. Hanc cæpit hircus ille efflictim deperire. Nec diu ignem ſinu fovit occultum: aperit animum, & mulieri flagitium nititur ſuadere. Illa certa tuendæ caſtitatis, ſedulò conatur ad ſaniorem mentem revocare à dementia. Sed erat oleum camino addere. Ut naphtam accenſam vehementiùs aqua injecta exaſperat, ut gliſcat incendium; ſic admonitiones hunc ultrò inflammabant. Nec deſiit urgere, donec pertæſa moleſtiam, ſtatuit ulciſci nebulonem. Rem totam pandit marito; quem non minùs quàm Atridas talis dolor urebat. Ejus juſſu uxor tempus addicit. Venit nox optata malè amanti. Maritus cum aliquot famulis egregiè armatus erat in propinquo conclavi, familiarem hunc haud familiariter excepturus. Operiebatur adventum matrona. Tandem en tibi ſæculari habitu, accinctum gladio & pugione. Deducentem illam audacter ſubſequitur: & poſtquàm conſediſſet, veterem cantilenam iterat. Mulier refutat, & negat, ut ſolita. Fecerant audaciorem tenebræ nocturnæ mœchum, & vim parat. Vis vi repellitur. Tandem verita mulier exclamat, & condictum marito ſignum contentâ voce tollit. Surdo (quod ajunt) fabulam: nec maritus, nec quiſquam accurrit. Quid ageret? fugeret? tenebatur brachiis fortioribus: conſentiret? mors probro & peccato potior honeſtati. Ungues ergo, & dentes arma ſtringit muliebria, & faciem deformat: ſed præ furore hæc ille vix ſentiebat. Gladium depoſuerat, dorſo pugiunculus hærebat. Ut advertit matrona, inter luctandum manu eum eripit à tergo, & ſtricto mucrone perforat adverſarium, & vitâ privat. Collabitur cadaver. Victrix vix ſui compos, accurrit in conclave, ubi maritum abdiderat: invenit illum & famulos omnes mortuis, quàm vivis ſimiliores: clamat, vellicat, trahit, nihil non agit, ut expergefaciat; at illi conſopiti manebant. Suſpicata (quod erat) maleficio id fieri, & videns ſibi in ſeipſa ſpes omnes locatas; cadaver domo effert, & in plateam abjicit cum gladio, & cruento pugione. Interea dum ibi jacet, circitores nocturni in cadaver incidunt, ferunt in carcerem; facie lotâ, etſi non facilè, tamen agnoſcitur concionator. Prætor, ſeu (ut vocant)

Corregidor *prudentiâ pollet: ſilentio imperato præſentibus, ſummo mane adit cœnobium, evocat Priorem, ait, ſe de re maximi momenti cum ipſo coram tota familia agere optare: jubeat omnes ad unum in locum Capituli convenire. Facit Prior. Convenêre vivi omnes; nam mortuus ille ſolus deerat. Prætor ait, videri ſibi aliquem deeſſe. Re animadverſâ, Prior verè inquit omnes adſunt, excepto tali (& nominabat) qui fors nunc ſe ad proximam parat concionem. Ipſe quoq; (ſubdit ille) vocetur; mora haud longa futura. Currunt nonnulli, ut vocent; cubiculo clauſo pulſant oſtium: nemo reſpondet. It ergo cum Priore ipſe Prætor, & januam vi reſerant. Nemo erat in cella; duntaxat fax ardens, & obſcurùm lucens, defixa erat in camino. Mirari omnes, & ſtupere. Tum Prætor Priori & Conventui narrat, ubi & quale inventum cadaver. Et dum illud auferunt è carcere, ut profanæ ſepulturæ (quam ſacra Scriptura* aſini ſepulturam *vocat) meritò tradatur; ecce ibi nobilis ille cum uxore, & rem omnem narrant. Conferuntur momenta temporis; reperiuntur evigilaſſe, quo fax extincta. Sic & perfidia hypocritæ deteſtatione omnium, & mulieris caſtitas atq; fortitudo laudibus totius viciniæ celebrata, non facilè ex illic habitantium memoria delebitur.* Alia exempla aliàs dabimus.

§. II. Inediam diuturnam ut perferat homo, efficere poteſt Dæmon.

Inediæ diuturnæ tolerantiam procurare poteſt Dæmon.

AD inediam diuturnam quod attinet, dubitandum non eſt, poſſe Dæmonem efficere, ut per longum tempus homo illam protrahat, quoniam id naturaliter contingere poteſt. Nam Indi beneficio herbæ *Coca* ore geſtatæ famem repellunt, teſte *Petro Chieza p. 1. Hiſtor. Peruu. cap. 96.* & *Matthiolus in Præfat. ad Dioſcor.* ſcribit, Scythas inveniſſe herbam circa Boëtiam creſcentem, guſtatu prædulcem, quæ ſi in ore teneatur, nec fames ſentiatur, nec ſitis. *Idem præſtat*, inquit, *apud eosdem Hippice dicta, quod equis quoq; eundem effectum præbeat. Traduntq;, his herbis Scythas etiam duodenos dies durare in fame & ſiti.* Multorum annorum naturalem inediam, & ut ita dicam cum Plauto, imbibeſiam, agnoſcit etiam *Gemma lib. 1. Coſmocr. c. 6.* D. Auguſtini tempore,

Inediæ diu toleratæ exempla.

pore, teſte *Jonſtono in Thaumatogr. Claſſe 10. c. 2. art. 7.* quidam ſuſtinuit famem quadraginta dierum: Imperatoris Clotarii puella undecim annis jejuna permanſit: Petrus Aponus aliam annos octodecim jejunam vidit: Rondeletius quandam toto decennio. Alia exempla dabo infrà lib. 3. cùm de Mirabilibus Hominis, ubi & cauſam hujus rei adſignare conabor. Vide *Delrium lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 21.* & *Jonſtonum loc. cit.* Si itaque hæc fieri poſſunt naturaliter, cur non procurari poterunt à Dæmone? Cavendum tamen, nè jejunia miraculoſa cum naturalibus confundamus.

CAPUT XXXI.

An Dæmon poſſit mutare ſexum.

QUæſtio eſt, an Dæmon efficere queat, ut ex fæminis mares, & ex maribus fæminæ fiant. Si probavero, naturaliter id fieri non ſolùm poſſe, ſed ſæpe etiam factum eſſe, modumque quo id contingit, explicavero, atque adeo quid per ſexus mutationem hoc loco intelligatur, declaravero; nec dubium, nec mirum videbitur, Dæmonem id poſſe efficere. Et quoniam rem nec explicare, nec experientiâ ac ratione ſtabilire poſſum, niſi terminis utar obſcœniuſculis illis quidem, at materiæ, de qua agitur, convenientibus; veniam dabunt caſtæ aures, & tam pudici, quàm impudici, eodem hæc animo legent, quo ſcripta ſunt, hoc eſt, caſto. Sequor qui præiverunt; quos inter viri ſunt religioſi, & ab omni fœditate abhorrentes. Ejusdem animi fuiſſe exiſtimo & alios omnes, quos in ſequentibus citabo.

Sexum an Dæmon poſſit mutare.

§. I. Hiſtoriæ antiquæ de ſexus mutatione.

SExum igitur mutari ſubinde naturaliter, & tàm ex fæminis fieri mares, quàm ex his fæminas, eo tamen modo, quem explicabimus, adeo multis confirmatum eſt experimentis atque exemplis, ut inſanire videri poſſit, qui id negaret. Nam *Hippocrates lib. 6. Epidem. p. 8. Aphor. 45.* ſcribit, Abderis Phaetuſam uxorem Pythei, par-

Sexus mutati hiſtoriæ antiquæ.

partui vicinam, miſſo in exilium marito, aliquot menſibus ceſſante fluxu menſtruorum, cunctis in membris magnos perpeſſam dolores, corporis habitu in virum mutatam: nam corpus ei virile factum (σῶμα ἀνδρῶδη) hiſpidamq́; totam redditam, barbam emiſiſſe, & vocem aſperiorem nactam. Idem accidiſſe ait apud Chaſios Anamiſiæ uxori Gorgippi. *Titus Livius lib. 4. ſecundi belli Punici*, tradit, Q. Fabio Maximo, & M. Claudio Marcello Coſs. virum ex muliere Spoleti factum. *Plinius lib. 7. cap. 4.* ait: *Ex fæminis mutari in mares, non eſt fabuloſum. Invenimus in Annalibus, P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino Coſs. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus, juſſuq́ auſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit, viſum à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſæ fuiſſet, nupſiſſe etiam; mox barbam, & virilitatem proveniſſe, uxoremq́ duxiſſe. Ejusdem ſortis & Smyrnæ puerum à ſe viſum. Ipſe in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die L. Coſſitium civem Tiſdritanum, vivebatq́ cùm proderem hæc.* Hactenus Livius. *A. Gellius lib. 9. Noct. Attic. cap. 4.* adducto Plinii loco paulò antè exſcripto, addit ea, quæ citatus Auctor ſcribit, talia eſſe, *ut neq́ reſpuenda, neq́ ridenda ſit notiſſima illa Veterum Poëtarum de Cænide & Cæneo cantilena.* Cantilenam (ſeu hiſtoria illa ſit, ſeu fabula) de Cæneo ex fæmina in virum, & de Tireſia ex viro in fæminam converſis, habet Ovidius in Metamorph. *Phlegon. lib. 1. de mirabil. & longæv.* ait: *Virgo quædam Smyrnæ nata, Philotis nomine, cùm matura viro nuptui tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abiit. Quin & Laodicææ, quæ eſt in Syria, mulier Ætetanomine, etiamnum cum marito degens, è fæmina vir extitit, cui nomen Ætetus, præſide Athenis Macrino, Romæ Coſſ. L. Lamia, & Æliano vetere.* Addit Phlegon, ſe illum vidiſſe. *Auſonius lib. 1. Epigram.* refert, Beneventi puerum factum puellam, his verſibus:

Nec ſatis antiquum, quòd Campano in Benevento
unus ephebórum, Virgo repentè fuit.

Inter alia exempla, quæ refert *Antonius Liberal.* ex lib. 2. Alterationum Nicandri, unum eſt de Sipræta Cretenſe mutata in virum, cùm Minervam vidiſſet lavantem. Ætate Conſtantini Magni,

Magni, ut refert *D. Auguſtinus* lib. de Conjug. Vet. & Nov. leg. puella quædam in parte Campaniæ in maſculum mutata eſt. Idem accidiſſe temporibus Alexandri, prodit *Volaterranus* lib. 24. Com. Rom.

§. II. Hiſtoriæ recentiores de mutatione ſexus.

HÆ Veterum ſunt hiſtoriæ. Venio ad recentiores. *Jou. Pontanus* in Hiſtor. *Neapolit.* narrat, Cajetæ mulierem piſcatori cuidam annis quatuordecim nuptam, in virum migraſſe. Et aliam, cui nomen Æmilia, nuptam Antonio Spenſæ civi Ebulano, poſt annum nuptiarum duodecimum, in virum mutatam, ſoluto matrimonio uxorem duxiſſe, & liberos procreaſſe. Addit idem, aliam fœminam, cùm marito filium unum peperiſſet, ſubitò exutâ virilitate, marito, jam non fœminam, relicto aliam duxiſſe, è qua liberos genuerit. De aliis ſimilibus ſimilia narrat *Sabellicus lib. 9. Exempl.* Sequentia ſcribit *Fulgoſ. lib. Exempl. cap. 6.* quæ minùs incredibilia faciunt illa, quæ modò retuli. *Neapoli regnante Ferdinando primo, cùm Ludovicus Guarna, Salernitanus civis, quinq; filias ſuſcepiſſet, quarum natu majoribus duabus alteri Franciſcæ, Carolæ alteri erat nomen; poſteaquam ad quintum decimum annum pervenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt, mutatoq; habitu pro maribus habiti ſunt, Franciſcus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, ſub eodem rege, puellæ quæ jam quatuor annos viro promiſſa ſponſæ habuerat nomen, quâ nocte primùm viro tradita cum eo cubuit, ſive ex confricatione, ſive aliam ob cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ ut mulier videretur efficiebant, virilia membra prodierunt: domumq; reverſa, in judicio dotem repetivit, in virorum numero poſtea habita. Michaël Montanus lib. 1. Experiment. cap. 21.* apud Delrium loco poſtea citando, teſtatur, ſuo tempore Vitriaci fuiſſe puellam, nomine Mariam; quæ cùm ſaltaret violentiùs, ſubitò virilibus erumpentibus in virum mutata ſit; & ab Epiſcopo Sueſſionenſi Confirmationis ſacramento mutato nomine, Germanus vocari cæperit. Ejus poſtea mento barbam adnatam; diuque vixiſſe ad decrepitam usque

Sexus mutati hiſtoriæ recentes.

ætatem; uxorem tamen duxiſſe nunquam. *Pareus* lib. 2. Chirurg. cap. 5. ait, ſibi Vitriaci verſanti oſtenſum dictum Germanum; & mutationem ſexus contigiſſe, dum porcos ſuæ curæ commiſſos in meſſem irruentes acriùs perſequeretur, & magno ſaltu foſſam tranſiliret; eumque ruptâ tunc cute domum ſe contuliſſe plorantem, ac narrantem matri, ſibi facto illo ſaltu inteſtina proſiliiſſe. *Auctor Antimologii* apud eundem Delrium ſcribit, *ſibi viſum Auſcis in Vaſconia virum plusquàm ſexagenarium, canum, fortem, & hirſutum, qui ad annum decimum quintum antè puella fuerat, tandem tamen ex caſu ruptis tenuibus ligamentis, pudenda erupiſſe ſexumq; mutaſſe, cùm ei nunquam antea menſes fluxiſſent.*

Adhuc recentior eſt, quæ ſequitur hiſtoria, quam refert ex Amato Luſitano *Wierus lib 4. de Præſtig. dæm. cap. 24.* & *Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 22. ex Torquemada Dial. 1.* citatque *Torreblanca lib. 2. c. 17.* Verba *Amati Luſitani Centur. 2. Conſult. Curat. 39.* apud Wierum hæc ſunt. *In oppido Esgverra, novem leucis à Conymbrica, nobili apud Luſitanos civitate, puella quadam genere nobilis erat, cui nomen (ſi rectè memini) Maria Pacheca erat: quæ cùm ad ætatem perveniſſet, in qua mulieres primùm menſtrua emittere ſolent; vice menſium priapum usq; ad id tempus intus latitantem extrà ejecit, & ſic ex fæmina factus eſt maſculus, & virili togâ indutus, ac ſacrâ aquâ reſperſus, Manuel fuit vocatus. Qui ad Indos perveniens, & dives ac clarus factus, poſtea ad ſuos rediit, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non ſatis compertum habeo. Conſcii tamen ſumus, imberbem hunc ſemper manſiſſe.* Non minùs recens eſt hiſtoria, quam cit. loc. refert *Delrius* ex *Torquemada*, qui teſtatur, ſe ab amico, viro magnæ auctoritatis, & fidei pleno accepiſſe, non procul ab urbe Beneventana Hiſpaniæ uxorem ruſtici cujusdam fortunæ mediæ (quæ quòd ſterilis eſſet, minùs à marito benignè habebatur) pertæſam malæ tractationis, quâdam nocte aufugiſſe, ſumpto veſtitu famuli domeſtici; ſicque ornatam, virumque mentitam, variis in locis operâ ſervili vitam ſuſtentaſſe; poſt aliquod tempus, ſive quòd calor in ea naturalis tam efficax foret, ſive quòd imaginatio, nata & confirmata continuo habitu & miniſterio virili, eam efficacitatem nacta fuerit, in virum

mu-

mutatam, uxorem duxiſſe clàm viro priori, tandemque à quodam, qui illam priùs noverat, agnitam, & interrogatam, rem totam, uti contigerat, enarraſſe. *Torreblanca* loco citato, præter exempla hactenus enarrata, refert ex *Petro Hiſpal.* in Hiſpania quandam Franciſcam nomine verſam in marem; & ex *Petro Peramato tract. 2. de regim. prægn. cap. 8. fol. 117.* idem refert de quadam alia Cordubæ; & de Monacha quadam S. Dominici Madriti: & recentiſſimè cùm ſua ſcriberet, ait in civitate de Vueda aliam monialem S. Dominici, oriundam ex oppido Sabiote, dictam Magdalenam Munnez, repentè in marem evaſiſſe, dum onus viriliter arriperet. *Bartholinus* Exercit. 1. Probl. 1. refert, in Ungaria militem factum eſſe in caſtris puerperam, prolisque propatrem Illuſtrem Comitem Mansfeldicum, Germanici Exercitus Generalem. Omitto alia multa exempla.

§. III. Variæ ſententiæ de modo, quo fit mutatio ſexus.

Ex relatis hactenus hiſtoriis atque exemplis conſtat, ſexus mutationem, ſaltem fæminini in maſculinum, non ſolùm poſſibilem eſſe, ſed certò & ſæpiſſimè contigiſſe. Unde præter Auctores citatos, innumeri alii eam agnoſcunt, atque tuentur; in modo tamen non conveniunt. *Cardanus lib. 8. de Varietat. cap. 43.* fæminarum in maſculos mutationem ſic explicat. *Naſcuntur pueri contracto genitali membro, obductâq; membranâ quaſi ſinu quodam, atq; in ea foramine anguſto; ob id puellam, qui non attrectaverint, exiſtimant: aliis autem ſponte, ubi penis erigitur adoleſcentiæ initio, fractâ membranâ penis erumpit: pluribus in conatu viri, dum cùm ſponſa rem habere ſe putant, diffractâ membranâ, & attritu erecto pene, maſculus prodit maximo miraculo, & prorſus nullo.* Putat itaq; illos, qui ex fæminis fiunt maſculi, ab initio maſculos fuiſſe, ſed ſigna maſculina, priùs abſcondita ſub ſignis fæmininis, ſuo tempore erumpere & apparere. Sed quomodo fiat virorum mutatio in fæminas, non explicat.

Sexus mutatio quomodo fiat ex aliorum ſententia.

Wierus ſuprà cit. lib. 4. cap. 24. negat factam aut fieri poſſe mutationem viri in fæminam, & mendacii arguit Auſonium illam agnoſcentem loco ſuprà cit. Alteram verò mutationem fæmi-

minæ in virum, ſic explicat. *Sciendum eſt, ejusmodi particulam reperiri in* ἐν τῷ γυναικείῳ, *quæ cunctis mentulæ virilis conditionibus prorſus reſpondet, adeo ut prædita ſit ligamentis, nervis, venis, arteriis, muſculis, præputio, glande, nè quid omninò deſideretur. Ejus exquiſita obſervatio hactenus ferè fuit neglecta, ob pinguedinis velamen, à recentioribus: at ab Avicenna deſcribitur ſub nomine* Albathara, *vel* Albandar; *& à Ruffo Epheſio* κλητωεις *vocatur, (unde obſcænum verbum* κλητωειζειν, *vel* κλητωράζειν *derivatur;) nec non nympha, myrton,* ὑποδερμὶς. *Atq; exigua hæc caruncula paulatim molis augmentatione exurgit tandem in priapum omnibus ſuis numeris abſolutum: quod contingit præcipuè aut menſtruæ expurgationis initio, aut connubii tempore; quoniam in eo naturæ impetus incrementum molitur; in hoc verò, præter primi coitus vehementiam, effringuntur particulæ iſtius carceris, quibus exonerata virtus formativa dein elaborat in promptiori expulſione. Ita etiam fit, quòd tum corpus & hirſutius evadat propter menſium ſuppreſſionem, & robuſtius ob ſexus virilis ſucceſſionem. Hoc autem membro cùm ſaltem mulier dotetur (unde omnes fœminæ licèt actu tales ſint, potentiâ tamen maſculos nominarim) neceſſariò elicitur, hunc mutationis ordinem progredi tantùm à ſexu fœmineo ad maſculum, non è converſo.* Quæ Wierus habet de modo mutationis fœminarum in viros, adſcribit Delrius etiam *Galeno lib. de uſu part. & lib. de Anatom. adminiſtrat.* item *Æginetæ, Avicennæ, Raſis*, & reliquis Medicis, dicentibus prædictam metamorphoſin aliud non eſſe, *quàm ut quæ ſunt intus vaſa ſeminaria, foris appareant; & id quod myrtos; nympha,* κλητωεὶς, καὶ ὑποδερμὶς *dicitur, & Iſmaëlitis* Abathara *ſive* Atbandar, *ſumpto incremento, & pingui velamine, cui involvitur, effracto, protrudatur in penem, cui perſimilis, ſed involuta priùs fuerat; expelli autem caloris naturalis urgentis impetu.* Putant itaque hi omnes, virum in omni muliere latitare, hoc eſt, virilia genitalia in fœmineis; & ex fœminis ita fieri viros, ut fœminæ deſinant eſſe. De virorum autem in fœminas mutatione nihil dicunt, quia fortaſſis illam non agnoſcunt, ut nec Wierus agnoſcit.

Martinus Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 22. relatâ hac communi

muni Medicorum ſententiâ, ſibi ait vehementem adhuc ſuſpicionem eſſe, *non tam ex fæminis ita viros factos, ut fæminæ deſierint eſſe, quàm ad fæmineum ſexum, maſculinum acceſſiſſe, ut androgyni efficerentur, ſexu tamen hoc poſteriore prævalente, & ideo pro viris habitas.* Putat itaque illos, qui ex fæminis viri ſunt facti, ab initio fuiſſe androgynos, ſeu hermaphroditos, & utriusque ſexus genitalia habuiſſe, at initio virilia genitalia latuiſſe, deinde verò erupiſſe, & magis quàm muliebria apparuiſſe. Quia tamen hac ratione difficulter explicari poteſt, quomodo ex viris factæ ſint fæminæ; addit, ſibi impoſſibile videri, Naturam & Dæmonem poſſe de viro fæminam facere, eò quòd in hac mutatione opus eſſet nimiâ retractione partium perfectarum in locos fæmineos. Hac de cauſa non credit, aut ſaltem ægerrimè credit, quod Auſonius dicit de puella in puerum converſa.

Andreas Laurentius lib. 7. Hiſtor. Anatom. q. 8. poſtquàm oſtendiſſet, commune illud dictum Medicorum, de inverſo viro in muliere latitante, falſum eſſe; & utriusque ſexus genitalia non ſitu modò, ſed etiam numero, formâ, & ſtructurâ prorſus differre; ſubjungit ſuam de ſexus mutatione ſententiam his verbis. *Sanè portentoſum hoc judico, & vix credibile. Quòd ſi aliquando contingat, veriſimile eſt, in illis utriusq; ſexus adeſſe genitalia; primâ quidem ætate ob caloris imbecillitatem latentia, quæ tandem per caloris* ἐκλάμψεις, *emicatus, & effulgeſcentias, erumpant. Aut exiſtimandum eſt, mulieres eſſe quasdam à primo ortu calidiſſimas, & ita à natura conformatas, ut earum clytoris, mentulæ formam referens, ita promineat, ut quia penis inſtar diſtenditur, moxq; flacceſcit; virilem priapum mentiatur, & rudioribus imponat. Sed & ſæpe falluntur obſtetrices ob vitiatam genitalium confirmationem, penis ſcilicet brevioris, & penitus tanquam in rima abſconditi, teſtiumq; latitantium, ut ſexum vix poſſint internoſcere.* Quam rem confirmat exemplo ex Pineo, qui ſcribit, Lutetiæ anno 1577, in vico S. Dionyſii mulierem noctu peperiſſe filium, qui feſtinanter, ob virium imbecillitatem, baptizatus fuit pro filia, & Joanna vocata: quam tamen aliquot diebus pòſt mater & alii maſculum eſſe deprehenderunt, & Joannem vocarunt. Duos ergo modos adſignat

hic auctor, quibus mutatio ſexus contingere queat; in quorum primo convenit cum Delrio, in ſecundo verò partim convenit cum communi ſententia, partim diſcrepat.

§. IV. Noſtra ſententia de ſexus mutatione, & modo, quo illa fit.

Sexus mutatio quomodo fiat ex noſtra ſententia.

IN re ancipiti, & diu multùmque ventilata à viris doctis, ego hæc ſtatuo, ſalvo ſemper meliori judicio.

Primò, Fæminas in viros naturaliter mutari poſſe, & ſæpe mutatas, certum eſt, & experientiâ irrefragabili ab omni ævo comprobatum. An verò viri in fæminas ſint aliquando mutati, non videtur eſſe certum, quia exempla nulla habemus, niſi quæ Poëtæ Ovidius & Auſonius afferunt, quibus perinde eſt fabulas atque hiſtorias enarrare. Quòd ſi aliquando

Fæmineam in ſpeciem convertit maſculus ales,
Pavaq; de pavo conſtitit ante oculos;

ut Auſonius loco ſuprà cit. canit: ſi præterea verum eſt, quòd

Alternare vices, & quæ modò fæmina tergo
Paſſa marem, nunc eſſe marem miramur hyænam:

ut Ovidius canit: denique ſi verum, quod *D. Aug. lib. 3. de Civit. cap. ult.* memorat ex Gentilium ſcriptis, & mulieres homines, & gallinas in maſculinum ſexum fuiſſe converſas: dicendum videtur, animalia illa utroque ſexu eſſe prædita, & nunc unum, nunc alterum occultari aut manifeſtari. In hyæna ſanè Ariſtot. in Admir. utrumque ſexum agnoſcit. Idem dicendum eſſet de illis, quos prædicti Poëtæ aſſerunt de viris mutatos eſſe in fæminas, ſi ita contigiſſet.

Secundò, Duobus modis videtur, contingere poſſe ac ſolere, ut fæminæ in viros mutentur; primò, ſi androgyni ſint, at primâ ætate non appareant genitalia virilia, ſed ſolùm muliebria; ſucceſſu verò temporis virilia appareant, muliebria verò abſcondantur: ſecundò, ſi initio quidem maſculi ſint, ſed virilia genitalia ita retracta, abſcondita, atque diſpoſita ſint, ut videantur eſſe fæminæ; ſucceſſu verò temporis incipiant apparere mares. Atque hi ſunt duo modi, quos Andreas Laurentius loco antea citato indicat.

In

In neutro ergo caſu fit vera mutatio ſexus fœminini in maſculinum, ſed ſolùm quoad apparentiam, quia nimirum in utroq; ſolùm ſigna maſculini ſexus apparent, quæ antea non apparebant. Itaq; in primo caſu manent androgyni ut antea erant, ſed aliter apparent in prima, aliter in ſubſequenti ætate: in ſecundo caſu manent ſimiliter quod antea erant, nempe maſculi, ſed in prima ætate non apparebant tales, in ſecunda apparent.

Tertiò, Videtur fieri poſſe, ut maſculus quoq; in fœminam mutetur quoad apparentiam, idq; duobus etiam modis: primò ſi fœmina in prima ætate habeat muliebria genitalia, ob cauſam aliquam, ita prominentia, ut maſculus videatur, modo à dicto Andrea Laurentio explicato; ſucceſſu verò temporis retrahantur ita, ut appareat fœmina, qualis nimirum ab initio quoq; erat: ſecundò, ſi androgyni alicujus in prima ætate appareant ſolùm ſigna maſculini ſexus, ſucceſſu verò temporis hæc diſpareant, & fœminina appareant. Itaq; ſi verum eſt, fuiſſe aliquando viros in fœminas mutatos, alterutro dictorum modorum id contigit. Pronius tamen eſt credere, primo tantùm modo id contigiſſe, ut ſentit etiam *Aldronandus* Hiſtor. Monſtror. p. 211. Edit. Bononienſis.

Quartò, Cùm certum ſit, naturaliter fieri poſſe ac ſolere, ut ſexus mutetur in hominibus, quacunq; demum ratione id fiat; certum quoq; eſt, Dæmonem mutare poſſe ſexum, non quidem revera, ſed ſolùm quoad apparentiam.

CAPUT XXXII.

An Dæmon poſſit juvare memoriam, & intellectum hominis, arteſq; ac ſcientias docere.

QUoad memoriam, poteſt eam juvare duobus præcipuè modis. Primò, adaptando ejus organum, ut faciliùs recipiat, & firmiùs retineat ſpecies rerum; quod facere poteſt motu locali repellendo noxia, & applicando juvantia. Eodem modo poteſt etiam tollere penitus, aut debilitare memoriam. Exempla videntur eſſe in vita Barlaam & Joſaphat; in vita Pythagoræ

Memoriam juvare poteſt Dæmon.

goræ apud Laërtium lib. 8. in Apollonio Tyanæo apud Suidam; in Clerico Germano apud Fulgoſ. lib. 1. Exempl. c. 6. Secundò, ſuggerendo artificia & præcepta naturalia, quibus aliqui memoriam ſe juvare poſſe naturaliter ac ſine ſuperſtitione profitentur; de quibus nos ſuo loco in Technica Curioſa.

Intellectum poteſt juvare Dæmon.

Quoad intellectum, poteſt illum reddere ſubtiliorem & meliorem ad functiones ſuas peragendas, per commodiores organi diſpoſitiones, pellendo videlicet motu locali humores ac vapores craſſiores, & ſpiritus adhibitis medicamentis naturalibus purgando: quo enim meliores ac puriores ſunt ſpiritus, & quò expeditiora ab impedimentis interna organa, internis ſenſibus ac phantaſiæ ſubſervientia, hoc expeditior ad intelligendum eſt intellectus.

Scientias quomodo tribuere poſſit Dæmon.

Quoad artes ac ſcientias, poteſt illas, ac ſolet, ſi DEUS permittat, tribuere. Primò quidem locutione ac manifeſtatione externâ, quando in forma viſibili apparet. Hoc modo ſæpe docet Magos, & alios, qui opem ipſius implorant ad diſcendum, maximè curioſa, aut noxia. Secundò internâ locutione ac ſuggeſtione illuſtrando intellectum. Exempla plurima ſuppetunt. In *Vita S. Norberti cap. 27.* apud Surium tom. 6. legitur, Dæmonem reddidiſſe idiotam quendam ſubitò ſacræ Scripturæ peritiſſimum. Notiſſimum eſt, Anabaptiſtas ſumptione certi potus vel cibi, ejusdem ſacræ Scripturæ peritiam acquirere. *Niderius lib. 5. Formic.* tractans de lamiarum initiatione, refert confeſſionem cujusdam ſagæ, dicentis ſagas avidiſſimè inhiare infantum nondum baptizatorum, vel etiam baptizatorum, à ſe clanculùm occiſorum cadaveribus; & de ſolidiore illorum materia conficere unguentum ſuis artibus, transmutationibus, ac transvectionibus accommodatum; *de liquidiori verò* (inquit ipſa) *humore flaſcum aut utrem replemus, de quo is, qui potatus fuerit, additis paucis ceremoniis, ſtatim conſcius efficitur & magiſter noſtræ ſectæ.* Apud eundem maleficus quidam idipſum confirmat, ſimulque ſceleſtæ initiationis ritum explicat, his verbis. *Ordo talis eſt; quo etiam ſeductus fui. Oportet primò eum Dominicâ die, antequam aqua benedicta conſecratur, Eccleſiam introire, mox futurum diſcipulum cum*

ma-

magiſtro; & ibidem abnegare coram eis Chriſtum, ejus fidem, baptiſma, & univerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare magiſterulo (id eſt, parvo magiſtro; ita enim Dæmonem, & non aliter appellant) Poſtremò de utre bibit ſupradicto. Quo facto, ſtatim ſe in interioribus ſentit imaginem noſtræ artis concipere, & retinere, ac principales ritus hujus ſectæ. Non tamen putandum, unguenti prædicti ope Magorum ac Sagarum intellectum illuſtrari, ſed id fit immediatè à Dæmone per internam ſuggeſtionem, aut per alios modos nobis occultos.

Chryſanthius Sardianus Magus, tempore Juliani Apoſtatæ, filium habuit, qui cùm penitus idiota eſſet, oracula fundebat contra Chriſtianos ſolo aſpectu Solis, teſte *Eunapio Chryſant.* utique Dæmone afflante. Eodem aſſlante, paſtores quidam ovium extitêre poëtæ, Amphiaraus factus vates, anus Pyndari edocta hymnum, teſtibus *Suidâ* & *Pauſaniâ*. Soſipatra verò, eodem *Eunapio* teſte, quæ alibi gerebantur, & omnia poëtarum, philoſophorum, & oratorum ſcripta, à Dæmonibus incubis, ipſi in ſpecie ſenum pellitorum cohabitantibus, ediſcebat.

Omitto alia exempla, & ſolùm refero, quod habet *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 24.* de quodam Mago nomine Roman Ramirex, cujus oſſa cum ſtatua Toleti anno 1600, latâ per Inquiſitores fidei ſententiâ, fuerunt combuſta, quòd in reatu & carcere obiviſſet. *Hic cùm jam ſemel accuſatus de malis artibus, abjuraſſet errorem Mahumetanum, relapſus rediit ad vomitum, ſervando iterum ritus ac ceremonias Mahumetanas; multisq; annis jejunavit magnum jejunium, quod Arabes* del Ramada *vocant, præmiſſis* guadoe *&* Zala, *lavando totum corpus, induendo induſium mundum, recitando* azoras, *id eſt preces ejus ſectæ, versâ facie ad ſolem orientem, elevando & demittendo caput, & ſe ad terram usq; inclinando, & extendendo ſupinas in cœlum palmas, cùm diceret* Alaquevir *(hoc eſt, Deus eſt magnus) & ſurgendo ante diem ad celebrandum jejunium* Zahor. *Eo abſoluto, celebrabat ſolemniter Paſcha ipſius* Ramada *per tres dies, abſtinendo ab omni labore & opere ſervili, induendo induſium mundum, & multas alias ceremonias Mahumetanas addendo. Ille idem à multis jam annis pactum ini-*

Roman Ramirex diſcit multa à Dæmone.

verat cum Dæmone expreſſum, eo adorato, & facto homagio, & animâ illi dicatâ, eâ lege, ut Dæmon ſibi adeſſet favore, conſilio, ope, quotieſcunq; aliqua in re indigeret, & peteret. Petiverat autem, & obtinuerat à Dæmone, notitiam ac peritiam ſanandi multas ſecretas & occultas ægritudines herbis, ſuffumigationibus, & incantamentis ſuperſtitioſis, quibus de facto non paucos ſanitati reſtituerat. Hic Roman Ramirex perſuadebat aliis, ſe multæ lectionis eſſe, & in ſacris ac profanis hiſtoriis apprimè verſatum, & valere plurimùm memoriâ, cùm tamen eſſet imperitus planè loquendi ac ſcribendi. Quare ſolebat lucri gratiâ aliis de memoria præfatas hiſtorias ad verbum perinde recitare, ac ſi librum coram ſe explicatum legeret. Cùmq; quidam eum interrogaſſent, qua ratione tam fidam memoriam adeptus eſſet, reſpondit, quendam ſibi magnâ neceſſitate conjunctum, peritiſſimum naturæ herbarum, & habentem Dæmonem familiarem, potum neſcio quem dediſſe. Cum eodem illo amico cùm Roman ſemel vellet Cæſarauguſtam, quindecim inde leucis diſtantem, proficiſci, factâ conjuratione quam dicunt, de bon y varon, *ſubitò comparuit equus; quem ambo conſcendentes, minimo ſpatio temporis ad urbis portas pervenerunt: & ibi equo relicto, ſed priùs fræno adempto, curârunt negotia, & reverſi ad portam equo frænum iterum injecerunt, & momento ferè domum redierunt. Item cùm quædam mulier in oppido Deza ſe ad lectum conferens, irata fortè, Dæmoni commendaſſet, & à neſcio quo ablata ſubitò, non comparuiſſet; maritus Ramirem acceſſit, opem poſtulans; qui reſpondit, animum nè deſponderet, ſe illi uxorem ejus reſtituturum. Dedit ergo epiſtolam marito, & juſſit, ut certum ad locum inter vineta ſe conferret, & ibi facto circulo, in medio circuli conſiſteret, & quando audiret turbam hominum pertranſeuntem, etſi nullum videret, interrogaret, ubi rex foret: ſi reſponderetur illac tranſire, tum epiſtolam ante ſe in ſolum abjiceret. Fecit ille, quod juſſus fuerat, & uxorem recepit, non videns quis, aut quomodo reddidiſſet. Solebat etiam edicere multa arcana, quæ contigerant in locis remotiſſimis, quæ quo tempore indicabat, non poterant ei niſi ope Dæmonis innotuiſſe.* Omitto alia, quæ ſequuntur de Ramirez, deſumpta à Delrio ex actis judiciariis Toleti conſcriptis. Alia exempla, ex quibus apparet,

paret, Dæmonem ſcientias & artes docere, partim dicta ſunt in præcedentibus, partim in ſequentibus dicentur. Novum non eſt, Dæmonem ab impiis ſcholaribus non uno in loco vocatum, docuiſſe ipſos componere carmina, & penſum ſcholaſticum.

CAPUT XXXIII.

An Dæmon poſſit ac ſoleat dare hominibus veras pecunias, & oſtendere veros theſauros abſconditos.

Pecuniam veram an poſſit dare Dæmon.

DAmhauderus *in Prompt. morali cap. de pecuniæ vitup.* ſcribit, non poſſe Dæmonem, etiam Deo permittente, ullam veram ac germanam pecuniæ materiam producere, nec veram formam dare. *Pſellus* quoque *cap. de collat. auri & virtut.* ait, *nihil eorum quæ Diabolus promittit, ex ſe præſtare illum poſſe, ſed viſu tantùm inania ſuis cultoribus præbere.* Promittit autem ſæpe pecunias & theſauros, & multi quotidie ſpe pecuniæ ac divitiarum obtinendarum Dæmonis obſequio ſe tradunt; qui tamen ſemper egentes manent, ac pauperes, ut omnium ſæculorum experientia docuit.

Ego hæc ſtatuo. *Primò,* ſi DEUS permittat, poſſe Dæmonem veram pecuniæ materiam, aurum videlicet & argentum, producere per applicationem activorum cum paſſivis, quoniam arte chymicâ id fieri poteſt, ut ſuo loco videbimus. *Secundò*, Poteſt etiam veras pecunias, verosque theſauros dare, quoniam novit, ubi lateant in arcis, in locis ſubterraneis, in fundo maris, in venis terræ, aliisque in reconditoriis; poteſtque omnia illa aperire, pecunias ac theſauros ſine impedimento eximere, de loco in locum transferre, cui vult diſtribuere. *Tertiò,* Dediſſe aliquando aliquibus veras pecunias, quoniam exempla à probatis auctoribus relata id probant. *Quartò,* Rariſſimè Dæmon veras pecunias dedit, aut veros theſauros oſtendit iis, qui id petiverunt, ſed ferè ſemper fucatas pecunias, & pro theſauris ruinam ac mortem. Id probant variæ hiſtoriæ. Ratio eſt, quia rarò DEUS permittit;

& licèt permittat, raro id Dæmon vult facere; quod inde colligitur, quia videmus eum ſuos plerùmque ludificari, & vel inani ſpe, vel vanâ ſpecie decipere. Confirmant id ſequentia exempla.

§. I. Exempla quibus probatur, Dæmonem raro dare veram pecuniam.

Pecuniam veram raro dat Dæmon.

R*Emigius lib. 1. Dæmonol. cap. 4.* teſtatur, Sennel armentariam Duzæ 1. Kal. Octob. 1586, acceptâ à Dæmone, ut ſibi videbatur, pecuniâ, domum properè cum gaudio rediiſſe, ut eam numeraret; ſed excuſſo ſacco, nihil niſi teſtas & carbones reperiſſe. Item Catharinam Metenſem, Duzæ etiam, pridie Non. Novemb. 1586 ſuccerdam, ſeu ſtercus ſuillum: Claudiam Morellam Serræ 3. Non. Decemb. 1585; Benedictum Drigens Haracuriæ 18. Kal. Januarii; Dominicam Petrovinam Pangæi 13. Kal. Novemb. 1586, ac plures alios, arborum folia. Eodem teſte, *Joanna à Banno Manerii 3. Non. Jul. 1585, cùm nummum aureum chartâ involutum in via reperiſſet, uti Dæmon eventurum prædixerat, atque eum marito cupide oſtentaret; advertit tandem, non ſine pudore, pro auro nactam ſe calculum ferrugineum, qui etiam contactu primo facilè in fruſta diſſiliret. Una Catharina Ruffa Valleæ ad Moſellam 5. Kal. Auguſt. 1587 agnoſcit, nummos ſe tres ſemel ab eo ſine fraude accepiſſe.* Hæc ex Remigio. Confirmat *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 12.* dicens, Dæmonem cuidam nobili matronæ Moſellanæ, quæ ob crimen ſortiarium Confluentiæ flammis tradita fuit, fiſcellam dediſſe plenam ſcutatis, ut apparebat, quæ illa repoſuit in arca; verùm cùm uti voluit, loco numiſmatum reperit fimum equinum. Fama etiam fert, eodem Delrio teſte, Fauſtum & Agrippam Magos, cùm iter facerent, ſolitos nummos ad oculum ſinceros in diverſoriis numerare; quos qui receperant, poſt pauculos dies cornuum fruſta, vel ſcruta viliſſima reperiebant.

§. II. Exempla quibus probatur, Dæmonem non dare theſauros veros.

Theſauros veros raro dat Dæmon.

QUomodo idem veterator homines vanâ ſpe theſauros inveniendi lactet, & dum quærunt, terreat, cædat, ac ſubinde perimat;

mat; docent ſequentia exempla. *Bodinus lib. 3. Dæmonom. cap. 3.* narrat, Ogerium Ferrerium Medicum doctiſſimum, Toloſæ anno 1558, cùm ibidem Bodinus eſſet, conduxiſſe elegantes ædes ad Burſam ſitas, minimo pretio, eò quod malignus ſpiritus inquilinos earum infeſtaret; quod ipſe tamen non plùs curabat, quàm Athenodorus olim Philoſophus, qui deſertam Athenis domum, incolisque propter ſpiritum vacuam auſus eſt habitare. *Sed cùm illud audiviſſet, quod nunquam crediderat, non poſſe tutò adiri cellam, nec quietem interdum capi; monitus, Luſitanum quendam ſtudioſum in urbe eſſe, qui res occultas in ungue puerili videndas exhibebat, fecit, ut ſtudioſus ille ſuâ arte uteretur: puella verò conſulta, dixit: mulierem à ſe videri ornatam accuratiſſimè pretioſiſſimis catenis, & auro, quæ ad columnam quandam manu geſtabat tædam. Itaq; Luſitanus reſpondit Medico, ut in cella ad columnam humi curaret fodi, theſaurum ab ipſo inventum iri. Gaudens medicus fodi juſſit. Sed cùm theſaurum inventum propè cogitaret, exurgens turbo extinxit lucem; & ſpiraculo cellæ exiens, ad quatuordecim pedes pinnarum fregit in propinquis ædibus; quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ ſpiraculum, pars in mulierem ferentem aquam, cujus hydria effracta eſt. Nihil poſtea à ſpiritu auditum unquam. Luſitanus poſtridie facta de re tota certior, theſaurum dixit à ſpiritu exportatum eſſe; mirari ſe, quòd Medicum non offenderit; qui poſt biduum mihi narravit hiſtoriam. Hæc die XV. Decemb. anno M. D. LVIII. geſta ſunt, claro & ſereno cælo, ut eſſe ſolet diebus Halcyoniis: & nos eodem tempore dejectas domus propinquæ pinnas, prothyrumq; ad tabernam fractum, inviſimus.* Idem Bodinus loc. cit. hæc addit. *Affert Melanchthon hiſtoriam perſimilem, homines decem Magdeburgi ruinâ turris oppreſſos eſſe, cùm ad theſauros, quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de Spiritibus* (animalibus voluit dicere) *Subterr. ſcribit, Annabergæ in ea fodina, quæ dicitur Corona roſæ, ſpiritum ſpecie equi duodecim homines occidiſſe, & feciſſe, ut fodinâ plenâ argenti cederent, quam Magi ope Satanæ repererant.* Hanc quoque hiſtoriam addit idem ibidem. *A quodam Lugdunenſi accepi, qui poſtea in æde S. Mariæ Virginis Lutetiæ Capellanus fuit, ſe cum ſociis*

magicâ arte Arcolii prope Lutetiam theſaurum retexiſſe: ſed cùm ciſtam, in qua erat conditus, habere cogitarent, eam fuiſſe exportatam turbine; in ipſum vero labem muri corruiſſe, ex qua toto vitæ ſpatio claudicaturus eſt. Item hanc aliam. *Et ſacerdos Norimbergenſis nuper cùm ope Satanæ theſaurum inveniſſet, & jamjam ſcrinium aperturus erat; ruinâ domus extinctus eſt.* Hiſtoriam hanc refert etiam *Cardanus lib. 19. de Subtilit. ex Melanchthone lib. 2. Progymn. phyſic.* qui ait, eam contigiſſe anno 1530 *cùm ſacerdoti Dæmon in cryſtallo locum theſauri abſconditi oſtendiſſet, loco defoſſo, qui prope urbem* (Norimbergam) *erat, amicoq; adhibito (is poſtmodùm hiſtoriam retulit) arcam cum cane nigro accubante quaſi cuſtode viderunt. Auſus ingredi ſacerdos, loci ruinâ ſtatim oppreſſus eſt.* Hæc Cardanus: qui nonnullis interjectis aliam narrat horrendam hiſtoriam ad hanc eandem materiam, de qua agimus, ſpectantem. Tandem idem Bodinus hanc quoque relatu dignam adſtruit hiſtoriam. *Ex Lugdunenſi quoq; Pragmatico (quem etſi magnâ voce in frequentia magna recitavit, nominari nolim) audivi, ipſum de nocte cum ſociis abiviſſe, ut enuntiatis conjurationibus theſaurum perveſtigarent Cùmq; cœpiſſent fodere, velut hominis, qui rotæ impoſitus in propinquo fuerat, vocem audiviſſe, horribiliter inclamantem, ad fures. Sic in fugam fuiſſe verſos; malignos verò ſpiritus eodem momento perſequentes, cæcidiſſe ipſos ad eam usq; domum, unde prodierant, & tanto ſtrepitu eam ingreſſos eſſe, ut tonare hoſpes cogitaverit. Atq; ex eo tempore juravit ſe theſauros nunquam perveſtigaturum eſſe.*

Placet & hoc addere, quod ex *Stumphio* in Chronico Helvet. refert *Delrius* lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 12. his verbis. *Circa annum Chriſti 1520, Baſileæ quidam ſartor, ingenio ſimplex, voce balbus, incertum quâ arte, cryptam illam, quæ Auguſtæ Rauracorum patet, ingreſſus, & ulteriùs quàm ulli alii unquam potuerant, progreſſus, miranda quædam ſpectra referebat. Cereo conſecrato accenſo in cryptam deſcendens, primò per ferream portam ſe tranſiviſſe ajebat: Inde ex una concameratione in aliam, atq; etiam in hortos pulcherrimos virentes. In medio aulam magnificè ornatam ſpectari, & virginem formoſiſſimam pubetenus, aureo diademate caput cinctam, crinibus ſolutis, infernè in horridum ſerpentem deſinentem:*

tem: à qua manu ad ſcrinium ferreum deductus fuerit. Scrinio duos moloſſos nigros incubare, & terribili latratu accedentes arcere: at virginem mirabundæ ſimilem eos compeſcere. Tum clavium faſce, quem collo alligatum geſtaret, ſoluto, arcam recludere, & omnis generis munuſcula, aurea, argentea, ærea depromere: quorum non pauca liberalitate Virginis ex ipſa crypta ſe retuliſſe oſtendebat. Addebat, virginem narrare ſolitam, diris imprecationibus ſeſe, cùm regio eſſet orta ſtemmate, jam olim devotam, in tale monſtrum mutatam fuiſſe; neq; aliam ſalutis recuperandæ rationem ſupereſſe, quàm ſi ab illibati pudoris adoleſcente ter deoſculata fuiſſet; tunc enim formam priſtinam ſibi reſtitutum iri; & dotis nomine theſaurum omnem, qui eo loci lateret, liberatori ceſſurum. Affirmabat quin etiam, bis ſeſe Virginem deoſculatum; bis tam horribiles geſtus in ea præ gaudio ſperatæ liberationis obſervaſſe, ut ſibi nè vivus ab ea diſcerperetur, metuendum fuerit. A quibusdam nepotibus in ganeum deductus, nunquam poſtea aditum ad cryptam invenire potuit, ne dum ingredi. Omnia hæc aut fabulam aut falſitatem ſpirant, aut Dæmonis fraudem, volentis illibati pudoris adoleſcentem perducere in ruinam. Addit idem *Delrius* ex eodem *Stumphio*, & ex *Rhena. lib. 3. German.* poſt annos aliquot alium civem Baſileenſem eam cryptam ingreſſum, ut familiæ ſuæ paupertatem levaret, nihil præter cadaverum humanorum oſſa inveniſſe; & ſubitò correptum horrore, feſtinum egreſſum, intemperiis actum fuiſſe, donec tertiâ pôſt die miſerè interiit.

Delrius loc.cit. ex *Vallamentio lib.1.Itinerarii ſui c.23.* ait, *paucos ante annos quidam Prior Margullinæ cum duobus ſociis foſſam quandam in ſpelunca Regis Salai prope Puteolos theſaurorum causâ ingreſſus, miſerè interiit, nec ampliùs viſus.* Scribit etiam *Andreas Ciſalpinus in Dæmon.inveſtigat.c.12.* theſaurorum quidem indagatores per magicas artes ſe multos noviſſe, ſed qui aſſecuti fuerint, neminem. Piſis tentaviſſe quendam ſuis temporibus effodere, ſed rei difficultate victũ ab opere ceſſaſſe. Tandẽ locum, in quo Neronis ædificia extitiſſe ferunt, hodie a. ſacris Virginib. dicatũ, effodere cœpiſſe, ubi erat ingens pini arbor: ſed à Dæmonib. adeo infeſtatos fuiſſe, ut præ timore ab incepto deſiſtere coacti fuerint; eoque tempore multas ex ſacris Virginibus locũ habitantibus à Dæmone obſeſ-

Theſauros quærentes à Dæmone puniti.

obſeſſas fuiſſe. Utique quia hanc theſauri illicitam ſcrutationem in ſuo ſolo fieri permiſerant.

Ex his, aliisque innumeris exemplis, quæ paſſim occurrunt, patet, quàm rarò, vel potiùs quàm nunquam illi, qui magicis artibus, & Dæmonis ope confiſi, theſauros quærunt, veros theſauros inveniant. Ratio, ut ſuprà innui, eſt, quia Deus non permittit, ut Dæmon theſauros magis ac necromantis elargiatur, nè ſpe illecti multi ex Chriſti fidelibus, fidem poſtponant, & Dæmoni ſeſe devoveant. Addunt aliqui, Dæmones non velle theſauros abſconditos ſuis nunc manifeſtare, aut elargiri, ſed in Antichriſti adventum reſervare; cui profuſiſſimè illos communicabunt.

CAPUT XXXIV.

An Dæmones poſſint excitare pluvias, grandines, fulgura, tonitrua, aliaq; ſimilia meteorologica, ſive per ſe, ſive per Magos.

Meteorologicas impreſſiones poſſe excitare Dæmones, negant aliqui; alii communiter affirmant.

PEr Magos id fieri poſſe, negavit olim *Seneca lib. 4. Natur. qq.* Cauſam nullam adſignat, ſed ſolùm dicit, quòd horum *nihil poſſe fieri, tam palàm eſt, ut hujus rei causâ nullius Philoſophi ſchola intranda ſit.* Idem negant recentiorum aliqui cum Wiero, cauſam adſignantes, quòd ab homine nè una quidem aquæ gutta produci poſſit. Concedit tamen *Wierus lib. 3. de Præſtig. Dæmon. cap. 16.* poſſe id facere Dæmonem Deo permittente. *Ulricus Molitor* nè Dæmoni quidem hanc concedit poteſtatem, ſed putat, quòd quando prævidet futuram ex cauſis naturalibus tempeſtatem, tunc ſagas impellat ad faciendum ea, quæ procurandæ tempeſtati facere conſueverunt, à Dæmone edoctæ. In eadem ſententia eſt *Wierus loc. cit.* ait enim: *Singulari inſuper ratione in aëre concitando illuduntur hæ aniculæ à Diabolo, qui ſimul atq; ex elementorum motu, & Naturæ curſu, citiùs faciliusq; quàm homines, mutationem aëris, & tempeſtatem fore prævidet, vel alicui infligendam*

dam ex abſtruſa Dei voluntate plagam, cujus ipſum ſpectet executio, intelligit; tunc harum mulierculárum mentes agitat, variisq; imbuit imaginibus, & ſuggeſtione multiplici, quaſi ob invidiam in proximum, vel ob vindictam adverſus inimicum ſint aërem turbaturæ, tempeſtates excitaturæ, & provocaturæ grandines. Itaq; eas inſtruit, ut quandoq; ſilices poſt tergum occidentem verſus projiciant; aliquando ut arenam aquæ torrentis in aërem conjiciant; plerùmq; ſcopam in aqua intingant, cœlumq; verſus ſpargant; vel foſſulâ factâ, & lotio infuſo, vel aquâ, digitum moveant; ſubinde in olla porcorum pilos bulliant; nonnunquam trabes vel ligna in ripa transversè collocent, & alia id genus deliramenta efficiant. Atq; ut arctiùs eas Satan illaqueet, diem & horam ſibi dictis rationibus notas præfigit. Cùm verò ſucceſſum hæ vident, nimirum quascunq; deſideratas in aëre turbationes; magis confirmantur, quaſi eventus hic ſubſequatur ipſarum operationem, quâ nè aquæ quidem ſtillam elicere poſſent.

Communis & omnino ſequenda ſententia eſt, Dæmones nihil horum poſſe facere, nec per ſe, nec per Magos, Deo non permittente; poſſe illa omnia, permittente DEO. Conſtat id primò ex ſacra Scriptura *Job. cap. 1. 2.* quem locum ſuprà cap. 17. adduximus. Grandinem quoque, quâ Ægyptii puniti, expreſsè dicit *Pſal. 77.* immiſſam fuiſſe per angelos malos. Quatuor Angelos, quos vidit S. Joannes *Apoc. 7. ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, nè flarent ſuper terram, neq; ſuper mare, neq; in ullam arborem,* ut ſic damna inferrent maxima hominibus; pleriſque SS. PP. & Interpretum dicunt eſſe Angelos malos. Ideo etiam Dæmones ab Apoſtolo Paulo vocantur *aëreæ poteſtates,* & *principes aëris hujus,* quòd magnam habeant in aëra poteſtatem.

Meteorologicas impreſſiones poſſe efficere Dæmones, confirmatur variis hiſtoriis.

Idem conſtat ſecundò ex variis hiſtoriis & exemplis, antiquis & recentibus, id confirmantibus. De Finnis & Lapponibus ſcribit *Olaus Magnus lib. 3. cap. 16.* eos olim mercatoribus ventos venales exhibuiſſe, tres nodos magicâ arte conſecratos illis tradendo, quorum primo ſoluto placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſſimos eſſent habituri, ut ſuprà etiam cap. 19.

retulimus: Teſte *Victorio lib. 19. variar. lect. cap. 21.* olim Ariſtæus docuit incolas Cycladum, certis ritibus ac hoſtiis eteſias æſtivo tempore elicere, & ſic ſuavi frigore ſquallorem & ſterilitatem ab agris arcere. De pluviis cœlo devocatis per Magos ſcribunt *Pauſanias in Arcad. Caſſius lib. 56. Xiphil. in Annot.* & alii. De noſtri temporis ſtrigibus grandines excitantibus *Remigius lib. 1. Dæmonol. cap. 25.* ſic ſcribit. *Hoc certè memini teſtatum liberâ & ſpontaneâ aſſertione plùs minùs ducentorum hominum, qui me duumviro damnante incendio crimen ſortilegii luerunt; ſtatis certisq; diebus ſolitos ſe convenire gregatim ad ripam vel ſtagni, vel rivuli alicujus, maximèq; ſi quis eſſet, quem ſolitudo à prætereuntium oculis ſepoſitum haberet: atq; illic aquas, acceptâ à Dæmone virgâ, tantiſper diverberare, dum vapores fumosq; abundè excitarent, quibuscum unà ſublimes efferrentur. Illud deinde, quod ſic eſſet excitatum, ſe in nubes denſas ac caliginoſas induere: quod, poſtquàm unà cum Dæmonibus ei eſſent involuti, agerent pellerentq; quà erat libitum, ac tandem multâ præcipitatum grandine in terras decuterent.* Addit Remigius, ſagas aliquando, antequam diverberent undam, in illam mittere ollam fictilem, cui aliquid arcanum Dæmon incluſerit; vel etiam lapides tantæ magnitudinis, quantam vellent grandinem decidere: interdum candelas inverſas ſuper ſtagnum tenere, donec guttæ defluant: aliàs pulverem medicatum in aquas ſpargere: ut plurimùm uti ad diverberandam aquam virgis nigris à Dæmone datis. Alii aliis utuntur ritibus ac ceremoniis, cum Dæmone ex pacto convento, quibus poſitis ipſe tempeſtates ciet, aut pluvias ac grandines deturbat, modis tamen naturæ vires non excedentibus, applicando activa paſſivis.

Indi Cianitæ, ut refert *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic.* quæſt. XI. ex litteris anno 1590, & 1591 ex Peruvia ſcriptis, pluviam hoc ridiculo, ſuperſtitioſo tamen, modo procurant. *Quando pluviâ indigent, Magus quiſpiam magnâ vocis contentione, & acceleratione clamat, ut omnes ad montem concedant: quò poſtquàm pervenerunt, ut quilibet conſueto more à cibis abſtineat. Eſt autem eorum hoc jejunium, ut à ſale, pipere, cibis coctis ſe contineant. Quod ubi factum*

factum eſt, voce intenſâ & clamore ſummo ſtellas invocant, aquamq́; precantur, & ad terras caſtellumq́; paganum ſeſe vertunt, potionem quandam manibus tenent; quam ubi nobilis alicujus adoleſcentulæ manu porrectam ebiberint, ita à ſenſibus abducuntur, mentiſq́; impotes fiunt, ut mortui videantur. Sed ubi in ſe redierunt, mel aquâ & maizo miſcent; quibus permixtis, nubes aſpergunt. Die ſequenti nobilem aliquem, aut conſpicuum & venerabundum quendam ſenem in lectum deponunt, ſubjecto lento igne; atq́; ubi ſudare cæperit, ſudorem vaſe excipit Magus, anſerino ſanguini admiſcet, atq́; ex radice expreſſæ aquæ: rurſum in aëra jactat, nubes ut tingat, rogans per ſudorem, ſanguinem, & aquam, ut deſideratam pluviam largiantur. Quòd ſi caſu eâ die, quâ ſunt ſuperſtitioſi, pluat, gratias agunt ſtellis, Magumq́; multis muneribus ornatum efferunt. Fiunt hæc utique vi pacti cum Dæmone initi; qui tamen populos illos ſæpe fallit, quia pluvia in commune bonum cedit.

In libro Inquiſitorum quinque lib. 4. de Malefic. dicitur, (ait Bodinus lib. 2 cap. 8.) *Anno 1488. in Conſtantienſi diœceſi procellas, grandines, fulmina, & tempeſtates extitiſſe, quæ proventum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Ruſticis autem omnibus in Magas invehentibus, comprehenſæ fuerunt duæ, Anna de Mindelen, & Agnes: quæ primò inficiatæ, cùm ad quæſtionem raperentur, confeſſæ ſunt ſeorſim, ſe uno die in agrum cum paucula aqua proceſſiſſe; & quamvis altera conſilium neſciret alterius, effodiſſe ſcrobem, & ſub meridiem aquam ſcrobi injectam conturbaſſe, adhibitis quibuſdam verbis (quæ ſatiùs fuerit ignorari) diabolum invocantes. His geſtis, ſimul ac revertiſſent domum, procellam extitiſſe. Hæ incendio perierunt vivæ.* Ex eodem libro idem Bodinus refert de ſaga quadam Conſtantienſi, *quæ cùm videret, omnes ſui pagi incolas in nuptiis convivari, & ſaltare; ægrè ferens, quòd non fuiſſet eò vocata, ſe per Diabolum clarâ luce, ſpectantibus paſtoribus, curavit in collem exportari propinquum pago: & quia aquam non habebat, quam in ſcrobem à ſe effoſſam injiceret, ut cieret tempeſtatem (nam hunc ritum faſſa eſt obſervari) emiſit lotium, & illud in ſcrobe movens ſermones quoſdam pronuntiavit. Mox cælo, quod ſudum ſerenumq́; fuerat, obſcurato, grando vehementiſſima ſolummodò in*

pagum & inſaltantes irruit, ſaga verò in pagum reverſa eſt. Eâ itaq; viſa, tempeſtatem ab ipſa accitam fuiſſe crediderunt omnes, eâq; captâ paſtores pro teſtimonio dixerunt, ſe vidiſſe, cùm in aëre transveheretur: quod illa accuſata, evictaq; agnovit, & viva igni fuit tradita.

Huic non abſimile eſt ſequens exemplum, quod Delrius narrat loc. cit. his verbis. *In ditione Trevirenſi ruſticus fuit, qui cum filiola ſua octenni caules plantabat in horto: filiolam fortè collaudavit ruſticus, quòd aptè hoc munus obiret: illa, ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda, jactat: pater quid id foret, ſciſcitatur: ſecede paululùm, inquit, & in quam voles horti partem ſubitum imbrem dabo: miratus ille; age, ſecedam, ait: quo recedente, ſcrobem puella fodit, in eam de pedibus (ut cum Hebræis loquar) pudentibus aquam fundit, eamq; baculo turbidat, neſcio quid ſubmurmurans. Et ecce tibi, ſubitò pluviam de nubibus in condictum locum. Quis, inquit obſtupefactus pater, te hoc docuit? Mater, reſpondet, hujus & aliorum ſimilium peritiſſima. Zelo incitatus agricola, poſt paucos dies, invitatum ſe ad nuptias ſimulans, uxorem cum gnata, feſtivè nuptiali modo exornatas, in currum imponit, in vicinum oppidum devehit, & judici tradit, maleficii crimen ſupplicio expiaturas. Hoc mihi fide digniſſimorum virorum narratio ſuggeſtit.*

Tempeſtates excitatæ à Dæmonibus.

Dum hæc ſcribo, & cum viris doctis de ſimilibus rebus colloquor, audio à viro religioſo, erudito, & fide digniſſimo, ſequentem mirabilem, & proprio atque alieno experimento comprobatam hiſtoriam. Quam & alii poſtmodum confirmarunt, & eo in loco, ubi contingere ſolet, paſſim notam eſſe aſſeruerunt. In Badenſi Marchionatu, Germaniæ regione, quatuor horis ab urbe Badena lacus eſt exiguus, adeo à ſpectris nocturnis infeſtus, ut nemo habitare propè quietè queat; adeo peſtiferis aquis ſcatens, ut qui illa tingitur, ſcabie confeſtim repleatur. In hunc lacum, ſi quis lapidem, terram, vel aliud quidpiam injicit, ſine mora cœlum nubibus, ventis, imbre, & ſævâ tempeſtate turbatur, non ſine circumjacentium agrorum atque camporum ſtrage. Audierant hoc Badenſis Collegii Societatis JESU Religioſi, nec tamen credebant,

ſed

ſed anilium fabularum loco habebant. Duo tamen ut rei tam mirabilis experimentum caperent, die quodam animi gratiâ eò ſe conferunt, & inter jocos ac riſus certatim lapides injiciunt. Dies erat ſerena, & cœlum ſudum. Adhuc luſus tenebat, cùm ecce vapor inſtar nebulæ è lacu aſſurgit, denſatur in nubem, obducit cœlum; & mox tam ingens imber ac ventus exoritur, ut ſocii ab invicem disjecti, & largiſſimâ pluviâ perfuſi, vix tandem per avia ac devia ſejuncti redierint domum, luculenti rei antea non creditæ teſtes. Nec tamen fidem inveniunt apud omnes domeſticos, exiſtimantes caſu è cauſis naturalibus exortam tempeſtatem. Nihilominùs ut proprio etiam experimento deprehenderet, ſi fortaſſis res ita ſe haberet, ut narrabatur, vir ille, de quo loquebar initio, aſſumptis ſecum ex urbe viris aliquot primariis, eò etiam ſe confert. Habebant canem aquaticum, qui nullis invitamentis aut minis adduci poterat, ut lacum ingrederetur; & quoties propiùs accedebat, cum ejulatu revertebatur. Violenter tandem injiciunt canem circumſtantes; ſed ac ſi in ferventem conjectus fuiſſet aquam, cum ejulatu ingenti properè ſe inde proripiebat. Injectis dein priùs ceræ benedictæ fragmentis aliquot, inſultant Dæmoni, & magno etiam numero inter jocos ac riſus, uti priores, lapides & glebas injiciunt; ſed nullum effectum experiuntur, cùm horas aliquot in vicinis campis inſumpſiſſent. Læti ergo domum redeunt, & fabuloſum eſſe, quod ſparſum antea & creditum fuerat, edicunt. Nocte ſubſequenti exoritur tempeſtas, & nimbus procelloſus, qui menſem integrum duravit; & ab oppidanis ac paganis omnibus creditum conſtantiſſimè fuit, Diaboli operâ, & culpâ illorum, quos dixi, exortum: unde magnum odium apud omnes incurrerunt, nec dubitarunt ampliùs, cacodæmonis ope cieri pluvias, & excitari poſſe tempeſtates.

Anno 1626, Biburgi in Bavaria, non procul Ingolſtadio, molitoris uxor, ob exactum debitum quoddam Patribus noſtris offenſa, id maximè invita tradidit, cum dicto: faxo ut hoc carò ipſis conſtet. Quare cùm die quodam nonnulli è Societate noſtra Religioſi Ingolſtadium Biburgo, quò animi relaxandi gratiâ paulò antè conceſſerant, redirent; horrenda illos tempeſtas excepit, ſimul-

mulque eliſo fulmine, tres ex ipſis proſtravit: & duos quidem, qui cruce Hiſpanicâ ſeu Caravacenſi armati non fuerant, actutum extinxit; tertius verò ad ſe rediit, atque etiamnum, dum hæc ſcribo, ſuperſtes, fulminis veſtigia in pectore monſtrat; quæ & alii inſpexêre, & relata ab ipſomet acceperunt.

Tempeſtates à magis excitatæ.

Adhuc unum addo, non minùs impium atque horrendum exemplum, quàm verum, quod ex *Joviniano Pontano lib. 5. Belli Neapolit.* narrant Delrius & Bodinus locis ſuprà citatis. *Ferdinandus Neapolitanorum Rex Marcos oppidum, arci montis Draconis ad Maſſicorum montium exitum ſitæ ſubjectum, Andegavenſium factioni favens, arctâ obſidione premebat, & defectu aquarum propè ad deditionem compulerat: cùm quidam impii ſacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inventi enim ex oppidanis atque obſeſſis ſunt, qui nocturnis tenebris, deceptis caſtrorum vigiliis, per aſperrimas rupes furtim profecti ad littus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam priùs ac diro proſecuti carmine, pòſt in mare execrabundi immiſerint; cœlo, mari, terrisq; tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore ſacerdotes quidam mortalium omnium ſceleſtiſſimi, dum ſatisfacere profanis militum artibus ſtudent, ritum nefarium ſecuti (quo, ut dictum, in hujusmodi elici imbres putantur) aſino pro ædis foribus conſtituto, tanquam agenti animam, cecinêre funeſtum carmen; pòſt divinâ Evchariſtiâ in illius os palatumq; injectâ, conclamatum aſinum funereis cantibus, vivum tandem ibidem pro templi foribus humavêre. Hîc verò vix dum perfecto ſacro, obnubeſcere aër, ac mare agitari ventis cùm cœpiſſet, diesq; medius effundi tenebris, ac nunc cœlum micaret ignibus, nunc lux eriperetur, tonitru cœlum terræq; horreſcerent, volitarent evulſæ ventis arbores, diſciſſæq; fulminibus ſaxa complerent auras fragoribus: prorupit tanta è nimbis pluvia, imbresq; tam validi, ut non ciſternæ modò colligendis aquis ſatis non eſſent, ſed arentia ſaxa, rupesq; exuſtæ ſolibus, torrentes undequaq; prolapſos diffunderent. Ita Rex, qui ſola in ſiti potiundi oppidi ſpem collocaverat, fruſtra ab ea habitus, ad Savonem vetera in caſtra rediit.* Similes impii ac ſuperſtitioſi ritus ad commoda anni tempora impetranda, viguêre hactenus adhuc in aliquibus Germaniæ & Aqui-

quitaniæ locis, dum S. Urbani aut S. Martini ſtatuam ad flumen abreptam populus aquis immergeret. Hic ipſe mos non ita pridem è primaria quadam urbe Germaniæ, Eccleſiaſtæ cujusdam è ſuggeſtu contra illum detonantis, operâ fuit ſublatus.

Ex dictis hactenus patet, & poſſe, & ſolere Dæmonem, per ſe, & per Magos, pluvias, ventos, ac tempeſtates ciere. Non nego, ſolere Diabolum aliquando, dum prævidet è cauſis naturalibus futuram pluviam, ſuos inſtigare, ut ritus ex pacto conſtitutos adhibeant, illisque ſic perſuadeat ſuâ id operâ contingere. Sed nego id ſemper contingere: conſtat enim, poſſe Magos, quoties & ubi collibitum fuerit, & DEUS permiſerit, ſimilia efficere.

Lacui Badenſi, de quo paulò antè, ſimilis omninò dicitur eſſe lacui, qui eſt in monte Pilati, ut vocant, prope Lucernam Helvetiorum nobilem civitatem. Rem multis deſcribit *Vadianus* Pomponii Molæ Commentator, qui montem non ſine labore maximo conſcendit, & lacum adiit, ac luſtravit; ſed nè accolis tempeſtatem ac damnum crearet, nihil injicere fuit auſus. At *Gretſerus* teſtatur, noviſſe ſe quendam ſibi familiariſſimum, ſuorumque ſtudiorum adjutorem, P. Ferdinandum Crendelium, qui cùm Lucernæ degeret, lacum quoq; adiit, & non modò unum alterumvè lapillum, ſed plures etiam grandiores lapides injecit, nullo prorſus ullius concitatæ tempeſtatis indicio, ſed cœlo, ut antea, ſereno; ita ut vulgaris opinio credentium ingentes vel ad minimi lapilli de induſtria injectionem tempeſtates ſine mora cieri, non tam veritate, quàm traditione imperitæ multitudinis niti videatur. Ante annos complures, cùm juvenis Lucernam tranſirem, multa quidem de monte in conſpectu poſito audivi, at nihil de lacus miraculo intellexiſſe ab indigenis me memini.

CAPUT XXXV.

An Dæmon poſſit in homine cauſare exſtaſin ſeu raptum.

EXſtaſin ſeu raptum hìc appello, quando homo ita extra ſe vel- ut rapitur, ut ſequatur juſtitium in omnibus externis ſenſibus, Exſtaſis quid ſit.

bus, ac vel nihil omnino, vel valde tenuiter videat, audiat, ſentiat, imò ambiguum quandoque ſit, an vita ſuperſtes ſit; ſolis interim internis potentiis operationes ſuas exercentibus. Fit exſtaſis plerùmque ſupernaturaliter, quando perſonæ eximiæ virtutis ac ſanctitatis, cœleſtium rerum contemplationi incumbentes, aut etiam extra orationem, à DEO extra ſe, & ſupra creata omnia, rapiuntur, cognitioneque & amore DEO uniuntur. Poteſt tamen, ac ſolet ſubinde naturaliter contingere exſtaſis, in perſonis præſertim intenſo ſtudio deditis, quando nimirum ob contentiſſimam phantaſiationem & cognitionem, nimiamque interni ſenſus ac intellectus applicationem, ſpiritus inſumpti, non poſſunt ad externas operationes ſufficere: tunc enim neceſſe eſt, animam quoad illas feriari, niſi de ea contentione aliquid remittat, ceſſetq; intercludere ſpiritibus aditum ad cætera ſenſoria.

Exſtaſis contingere poteſt naturaliter.

Ex his jam conſtat, poſſe Dæmonem in homine efficere exſtaſin ſeu raptum, ligando ſenſus exteriores adeo, ut exanimi ſimilis permaneat. Poteſt id duobus modis facere: primò, ſi vias obſtruat, quibus à cerebro ſpiritus ad ſenſationes externas neceſſarii deferri ſolent ad externorum ſenſuum organa; prout contingit in dormientibus: ſecundò, ſi eoſdem ſpiritus ab exterioribus ſenſibus ad internorum ſenſuum organa attrahat, ibiq; retineat, nè ad exteriorum ſenſuum organa deſcendant. Interim dum hæc contingunt, & raptum hujusmodi patientis corpus vivum cadaveris inſtar mortui jacet, poteſt Dæmon phantaſiæ & intellectui varias objicere formas, ut putet homo ſe verè ibi eſſe, ubi non eſt; & verè agere aut pati, quæ nec agit, nec patitur. Et tales ſunt exſtaſes ſeu raptus ſagarum, ac Magorum.

Exſtaſin procurare poteſt Dæmon.

Exempla multa ſuppetunt. *Olaus Magnus lib. 3. c. 18.* hiſtoriæ ſuæ narrat de Magis Lappis ſequentia. *Si quis peregrinus cupiat de ſuorum conditione certi quid cognoſcere, præſtant, ut intra viginti quatuor horarum ſpatium reſciſcat, quid cum illis agatur, ſi vel trecentis milliaribus abſint; hoc modo. Incantator poſtquàm uſitatis ceremoniis Deos ſuos compellavit, ſubitò collabitur, & exanimatur, quaſi extincto illo revera excedat à corpore anima. Neq; enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe, aut reſtare cum vita ſenſus aliquis, aut*

Exſtaſis diabolicæ varia exempla.

motus

motus videtur. Sed ut adſint ſemper aliqui oportet, qui projectum & exanime corpus cuſtodiant: quod cùm non ſit, dæmones id abripiunt. Horis 24. elapſis, revertente ſpiritu ceu è profundo ſomno, cum gemitu expergiſcitur exanime corpus, quaſi revocetur in vitam ex morte, qui conciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet: & ut fidem faciat percontatori, recenſet aliquid, quod agnoſcat ille, & certò ſciat, in ædibus ſuis aut cognatorum fuiſſe.

De lamiæ cujuſdam vetulæ raptu hæc narrat *Jo. Bapt. Porta lib. 2.* ex quatuor, quos juvenis ſcripſit de Magia Naturali cap. 26. teſtis oculatus. *Dum hæc penſiculatiùs perquirendo, operam navarem (ancipiti enim immorabar judicio) incidit mihi in manus vetula quædam, quas à ſtrigis avis nocturnæ ſimilitudine ſtriges vocant, quæq; noctu puerulorum ſanguinem è cunis abſorbent; ſponte pollicita, brevi mihi temporis ſpatio allaturam reſponſa. Jubet omnes foràs egredi, qui mecum erant acciti teſtes: ſpoliis nudata tota ſe unguento quodam valde perfricuit, nobis è portæ rimulis conſpicua. Sic ſoporiferorum vi ſuccorum cecidit, profundoq; occubuit ſomno. Fores ipſi patefacimus; multùm vapulat, tantaq; vis ſoporis fuit, ut ſenſum eriperet. Ad locum foras redimus. Jam medelæ vires fatiſcunt, flacceſcuntq;. A ſomno ſevocata, multa incipit fari deliria; ſe maria monteſq; transmeaſſe; falſaq; depromens reſponſa. Negamus; inſtat: livorem oſtendimus; pertinaciter reſiſtit magis &c.* Exſtaſis cujusdam ſagæ.

Tales ſæpe ſunt raptus Magorum ac ſagarum, putantium ſe corporaliter præſentes fuiſſe conventiculis nocturnis, ibiq; hilariter vixiſſe; cùm tamen nil niſi ſomnia habuerint. *Bodinus lib. 2. Dæmonol. cap. 5.* exiſtimat, hac arte diabolum illos potiſſimùm decipere, qui cùm illuſtris ſunt familiæ, aut magnæ auctoritatis, non audent corporaliter in ſagarum conventiculis comparere, metu nè ab aliis cognoſcantur, ac prodantur. Idem *Bodinus ibidem* teſtatur, ſe à Turettano Præſide audiviſſe, *Magam à ſe in Delphinatu viſam, quæ viva fuit concremata. Hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore, in exſtaſin abreptam eſſe; & quia nihil intelligebat, graviſſimis virgæ ictibus ab hero percuſſam; tum etiam ut viderent, an de hac vita deceſſiſſet, ignem partibus, quæ maximè valent ſenſu, fuiſſe ſubjectum, nec propterea evigilaſſe.* Exſtaſin paſſa ſaga, putat ſe interfuiſſe cœtui nocturno ſagarum.

Eam itaq; jacentem, ab hero heráq;, mortuam eſſe exiſtimantibus, ibi derelictam eſſe: manè jacentem in lecto inventam. Quod cùm miratus herus, quæſiviſſet, quid rei contigiſſet ipſi, exclamantem ſuo ſermone dixiſſe: Ah here, quàm verberaſti me! Id hero apud vicinos narrante, aliquē dixiſſe; Saga eſt: ideoq; non deſtitiſſe herū, donec illa rem faſſa, indicaviſſet ſe animo cœtum Magorum adiviſſe. Sic alia inſuper ſcelera, quæ perpetraverat, agnovit, & igni fuit tradita. Aliam hiſtoriam idem Bodinus narrat, auditam à quodam Comite, qui interfuerat rei. Anno 1571, cùm apud Burdegalenſes in Magos Galliæ inſtituta eſſet perſecutio, *vetula quædam Burdegalenſis Maga apud Judices confeſſa eſt, ſe cum aliis per hebdomadas ſingulas fuiſſe exportatam, ubi magnus hircus aderat, quo auctore abnegabant Deum, ſe diabolo ſervituras ſpondebant, ſinguli pudenda illius oſculabantur; & poſt ſaltationes, pulveres accipiebat quisq;. Tum D. Belotus, libellorum ſupplicum Magiſter, dicente Magâ, ſe nihil poſſe, niſi è carcere educta eſſet; volens rei veritatem explorare, eam educi juſſit. Et illa cum ſe nudam certo adipe inunxiſſet, velut mortua experſq; ſenſus corruit; deinde poſt horas quinq; reverſa, exſurgensq; permulta narravit, quæ variis in locis ita ſe habere, ut dixerat, comperta fuit.* Rectè ergo Sprengerus Inquiſitor, qui de plurimis ſagis quæſtionem habuit, ſcribit, eas fateri, ſe, cùm viſum eſt, ſpiritu abripi; ſin aliter videatur, etiam corpore. Confirmat hoc Bodinus alio exemplo Magorum ſeptē, quod anno 1549 apud Nannetas ſe didiciſſe ait. *Cùm igitur*, inquit, *iſti coram multis ſe indicaturos recepiſſent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderunt illicò, & tres horas defecti animo jacuerunt: poſtea exſurgentes renuntiaverunt, quidquid in toto Nannetum oppido, & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſervatis. Quæ omnia ſtatim comperta ſunt, Itaq; omnes iſti accuſati, & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati.*

Extaſin patientes non vagātur animā extra corpus.

Hæc & multa alia habet Bodinus de Magorum exſtaſi ſeu raptu. Sed errat in eo, & graviter, quòd cenſet, in hujuſmodi exſtaſi animam revera migrare & deſerere ipſum corpus, & alijs in locis interea verſari ſeparatam. In eodē errore videtur fuiſſe *Plato lib. 10. de Re-*

de Republ. ubi dicit, *Fren Armenium, genere Pamphylum, cùm inter cadavera cæſorũ in prælio decẽ diebus jacuiſſet mortuus, domum relatũ: ſecundo pòſt die cùm eſſet imponendus rogo, revixiſſe, ac prodigioſa quædam narraſſe, quæ illo tempore apud inferos vidiſſet.* Hoc idèm ſentit *Agrippa lib. 3. Philoſ. Occul.* cap. 50. eamq; ſententiam attribuit Platoni. *Raptus* inquit, *eſt abſtractio, & alienatio, & illuſtratio animæ, à Deo proveniens, per quem Deus animam à ſuperis delapſam ad infera, rurſus ab inferis retrahit ad ſuperiora. Hujus cauſa eſt in nobis continua contemplatio ſublimiorum; quæ quatenus profundiſſimâ mentis intentione animum corporeæ ſapientiæ conjungit, eatenus vehementioribus ſuis agitationibus ipsũ à ſenſibilibus corpore ſeparat, & (ut inquit Plato) taliter quandoq;, quòd nunquam corpus ipſum vel effugiat, & quaſi diſſolvi videatur.* Et quamvis de raptu divino loquatur, idem tamen dicere de diabolico, patet ex exemplis, quæ affert, dicens: *Sic legimus Hermetem, Socratem, Xenocratem, Platonem, Plotinum, Heraclitum, Pythagoram, & Zoroaſtrem, raptu ſolitos ſevocari, atq; ſic multarum rerum ediſcere ſapientiam. Legimus etiam apud Herodotum, fuiſſe in Proconneſo Philoſophum mirificæ ſcientiæ, Atheum nomine, ejusq; animam quandoq; corpus exire, ac poſt viſa longinqua ſpatia, rurſus in corpus redire doctiorem. Idem tradit Plinius conſueviſſe animam Harmonis Clazomenii, eamq; relicto corpore vagari ſolitam; multa quoq; ac vera è longinquo nuntiare.* Addit deinde id, quod ſuprà ex Olao retulimus de Magis Septentrionalibus. Addit & alia, à vera philoſophia non ſolùm aliena, ſed prorſus ſtolida.

Non ſeparatur anima in raptu ſeu exſtaſi à corpore, quia hoc ſine hominis morte fieri nequit, quæ nihil aliud eſt, quàm ſeparatio animæ à corpore. Si ergo verè ſeparatur anima à corpore, verè moritur. Quis ergo eam iterum reducit ad corpus? Certè hoc facere niſi virtus divina nequit. Nobiſcum ſentiunt Sancti Patres, Theologi, ac Philoſophi, quorum nonnullos adducit, & ſequitur *Delrius lib. 2. Diſquiſ. Magic. q. 25.*

Cardanus de ſe fatetur *in Genit. ſua*, potuiſſe ſe naturali ſuâ virtute, quoties collibitum fuiſſet, rapi extra ſe, & exſtaſin pati. Sed neq; Bodinus, neq; Delrius hoc credit; nec ulli facilè perſuaderi

 poterit.

poterit. Itaq; exiſtimant, Diaboli id operâ, ex pacto inito, fuiſſe peractum; nec dubitat Bodinus aſſerere loco antea citato, Cardanum Magum fuiſſe, & magiam à patre ſuo didiciſſe, quem ſcribit multis annis habuiſſe ſpiritum familiarem, ut infrà videbimus cap. ſeq.

CAPUT XXXVI.

An Dæmon poſſit facere ut bruta animalia & homines reviviſcant.

BRuta animalia quod ſpectat, ea ſunt vel imperfecta, & ex putrida materia etiam naſci ſolita; vel perfecta, & non niſi ex ſemine per commixtionem maris ac fæminæ produci poſſunt.

§. I. Animalia imperfecta poteſt dæmon vivificare.

Vivificare poteſt dæmon animalia imperfecta.

PRimi generis animalia poteſt dæmon facere, ut reviviſcant, ſeu anima verè exceſſerit è corpore, ſeu tantùm ſopita quaſi atq; ſepulta in corpore deliteſcat. Ratio eſt, quia in utroq; caſu Naturæ viribus reviviſcere poſſunt ac ſolent talia animalia; ergo dæmon, applicando activa paſſivis, facere idem poterit. Sic videmus, muſcas in aquis ſubmerſas ac mortuas, ut apparet, naturaliter reviviſcere, ſi in cineribus tepidis ponantur, ut non ſemel probatum fuit. Sic apes etiam ſubmerſæ, aut aliter mortuæ, ut apparet, ita tamen ut omnia corporis & ſenſuum organa maneant integra (quod etiam de muſcis intelligendum) ſi ſucco nepetæ perfunduntur, reviviſcunt. Anguillæ defectu aquæ mortuæ, ſi integræ injiciantur in acetum, & permiſceatur ſanguis vulturis, & ſub fimo recondantur; intra paucos dies vitæ reſtitui dicuntur. Veſpertiliones, mures, muſcæ, aliaq; ſimilia animalcula, per hyemem quaſi mortua deliteſcunt, redeunte calore veris aut æſtatis reviviſcunt.

Animalia imperfecta reviviſcunt naturaliter.

In neutro tamen dictorum caſuum dæmon dici poteſt reſuſcitare prædicta animalia, propriè loquendo: nam ad reſuſcitationem

nem hanc requiritur, ut eadem numero anima, quæ antea corpus animabat, eidem corpori reſtituatur, ut in hominis reſurrectione fit: at in dictis caſibus vel anima non exceſſit è corpore, ſed tantùm conſopita eſt; vel ſi exceſſerat, non redit, ſed alia è potentia materiæ educitur, applicante dæmone activa paſſivis. Lege, quæ diximus ſuprà cap. 20.

§. II. Animalia perfecta non poteſt dæmon vivificare.

Vivificare non poteſt dæmon animalia perfecta.

SEcundi generis animalia non poteſt dæmon vivificare. Ratio eſt, quia naturaliter nunquam videmus talia animalia produci niſi ſeminali virtute concurrente; quæ virtus dependet ab anima informante; patris quidem, dum ſemen decidit; matris verò, & dum decidit ſuum (ſi requiritur,) & dum patris ſuſceptum fovet. Cùm igitur dæmon non poſſit eſſe forma informans, non poterit talia animalia producere, multò minùs deſtructâ jam per mortem animâ, aliam in in priori corpore producere.

Paſſer vivicilinus Mexicanus.

Dicunt, qui contrarium ſentiunt, pellicanum pullos mortuos revocare ad vitam proprio ſanguine; leonem & muſtellam catulos defunctos ſpiritu ſeu afflatu & voce vivificare. De paſſere vicilino, qui juxta Mexicum invenitur, hæc ſcribit *Cardanus lib. 7. Variet. c. 36. Hic ape magnâ haud major eſt, ſeu crabrone; plumâ tamen veſtitur, ut par eſt, tenuiſſimâ, roſtro longo, & gracili: alitur rore ac melle, & florum ſuccis. Octobri menſe, uno pede annixus ramuſculo hæret usq; ad Aprilem, loco tecto, atq; ita mortuus veluti jacet: cùm redeunt flores, reviviſcit, atq; ea de cauſa paſſerem vivificatum appellant.* Idem tradit *Franc. Comara cap. 23. Hiſtor. Mexic.* De glire diſſecto, qui antea mortuus videbatur, narrat *Agrippa lib. 1. Philoſ. Occulta cap. 58.* diſſectum manſiſſe immobilem, *donec coqueretur; atq; tunc primùm in bullienti aqua diſſecta membra vitam monſtraſſe.* Reſpondeo, talia animalia, quæ reviviſcere videntur, non eſſe penitus mortua, ſed mortuis tantùm ſimilia, quia ſomno ſepulta ſunt.

ſ. III. Hominem non poteſt dæmon reſuſcitare nec aliter verè vivificare.

Vivificare non poteſt hominem dæmon.

EX dictis ſ. præcedenti conſtat, multo minùs dæmonem poſſe reſuſcitare aut vivificare hominem: nam nec priorem animam poteſt reducere in corpus, nec aliam introducere; ergo &c. Non primum, quia naturaliter à privatione totali & perfecta ad habitum non datur regreſſus, ut cum Ariſtotele tenet tota philoſophia. Nec primum & ſecundum ſimul, quia anima non unitur corpori naturaliter, niſi quando exigentibus diſpoſitionibus corporis creatur atq; infunditur anima. Cùm igitur dæmon non poſſit creare animam, conſtat ſecundum; & cùm corpus quantumvis diſpoſitum (dato, non conceſſo, quòd dæmon poſſit illud diſponere) non exigat priorem animam, conſtat etiam primum. Poſſet quidem diabolus fortaſſis, ſi Deus permitteret, cogere animam damnatam, ut corpus à ſe derelictum, aut aliud cadaver ingrederetur, & illud moveret, & actiones velut vitales in illo ac per illud exerceret: ſed non poteſt facere, ut illud iterum informaret; quo caſu non eſſet homo reſuſcitatus, nec vivificatus.

ſ. IV. Proponuntur rationes & experientiæ in contrarium.

Reſuſcitatorum hominum, ut apparebat, exempla.

SOlvendæ nunc ſunt rationes & experientiæ quæ in contrarium afferri ſolent. Eas *Agrippa* lo. ſupra cit. proponit his verbis. *Conveniunt Philoſophi Arabes, quòd aliqui homines poſſunt ſe elevare ſupra vires corporis, & ſupra vires ſenſitivas, illisq; ſuperatis perfectione cæli & intelligentiarum divinum in ſe recipere vigorem. Cùm itaq; animæ hominum omnes perpetuæ ſint, perfectis quoq; animis omnes Spiritus obediant; putant Magi, perfectos homines per ſuæ animæ vires, alias inferiores animas jam quodammodò ſeparatas moribundis corporibus ſuis poſſe reſtituere rurſusq; inſpirare, non ſecus atq; muſtella intercepta, ſpiritu & voce parentis revocatur in vitam, atq; leones inanimem partum inhalando vivificant &c. Hinc putant ad hanc vivificationem haud parum conferre etiam herbas quasdam, & magicas confectiones, quales ex cinere*

nere Phœnicis & ſerpentum exuviis confici tradunt. Quod tamen pleriſq; fabuloſum, & multis etiam impoſſibile videri poſſet, niſi hiſtoricâ fide haberetur cõprobatum. Nam pleroſq; aquâ ſubmerſos, alios aliter exanimatos, alios ignibus injectos, & rogo impoſitos, alios in bello occiſos, poſt plures etiam dies revixiſſe legimus: quemadmodum de Auiola Conſulari, de L. Lamia, Cælio Tuberone, Gabieno, & pleriſq; aliis teſtatur Plinius lib. 7. Hiſtor. Natural. cap. 52. Similiter Æſopum fabulatorem; Tindareum quoq;, & Herculem, atq; Palicos Jovis & Thaliæ filios, mortuos iterum revixiſſe legimus. Plurimos etiam per Magos & Medicos in vitam revocatos, ſicut de Æſculapio ab hiſtoricis proditum eſt; & nos ſuperiùs narravimus ex Juba & Xantho, & Philoſtrato, de T. llone, & Arabe quodam, atq; Apollonio Tyaneæo. Legitur etiam Glaucus quiſpiam mortuus, quem præter omnium expectationem, accurrentibus Medicis, herbâ quam draconem vocant, vitæ reſtitutum dicunt. Alij guſtato mellito pharmaco revixiſſe ajunt, unde ortum eſt adagium: Glaucus poto melle ſurrexit. Apuleius etiam ritum hujusmodi revocationum referens de Zachla Ægyptio prophetæ inquit: Propheta ſic propitiatus, herbulam quampiam ob os corporis, & aliam pectori ejus imponit; tunc Orienti obverſus, vel incrementa Solis auguſti tacitus imprecatus, venerabili ſcena facies ad ſtudia præſentium tantum miraculum certatim adnexit, jam timore pectus attolli, jam ſalubris vena pulſari, jam ſpiritu corpus impleri; & adſurgit cadaver, & profatur adoleſcens. Legatur *Plato* lib. 10. de Republ. *Plinius* lib. 7. cap. 52. *Apuleius* in Mileſia lib. 1. *Philoſtratus* lib. 6. de vita Apollonij. Simonem Magum etiam ſuſcitaſſe mortuos, retulimus ſuprà cap. 16. ex *D. Clemente*; quod etiam confirmat *Egeſippus lib. 3. de Excidio Hieroſol. c. 2.* Refert *Plutarchus lib. 1. de Anima*, Enarchum à Medicis pro mortuo habitum, & relictum, non multò pòſt viſum ad vitam redijſſe, & dixiſſe ſe verè reſurrexiſſe, illoſq; dæmones, qui eum vitâ eduxerant, graviter ab ipſorum Principe increpitos fuiſſe, quòd eum pro Nichanda Coriario rapuiſſent, qui eodem die & horâ febre correptus deceſſerat. Idem Enarchus, ad teſtandam reſurrectionem ſuam, Plutarcho, qui tunc laborabat, prædixit, bevi eum incolumem fu-

turum;

turum; quod & contigit. Auctor Polychronij *Ranulphus lib. 6. c. 7.* narrat apud *Delrium lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 29. ſect. 2.* Comitem Richardum quâdam nocte ſolùm orationis gratiâ ingreſſum in templum, inveniſſe ibi mortui capulum, in quo cadaver erat repoſitum. *Dum autem Comes oraret, ſubitò mortuus ille magno cum ſtrepitu è feretro exſilijt, ac extenſis brachiis, quaſi in amplexus ejus ruiturus, ad Comitem acceſſit. Quem cùm Comes, ſignum crucis fronti ſuæ imprimens, fruſtra intenſiùs, ut recederet, adjuraret; ſtricto gladio illum diſſecuit.* Mirabilius eſt quod narrat *Guaguinus* in deſcriptione Moſcoviæ, dicens *populos quosdam in Lucomoria, regione Ruſſiæ habitantes, quotannis vigeſimo ſeptimo menſis Novembris die, ut ſolent hirundines, & ranæ, ſic & ipſos præ frigoris brumalis magnitudine mori: poſtea redeunte vere, vigeſimo quarto Aprilis die denuò reviviſcere. Addit, hos cùm ſibi mortem imminere ſentiunt, merces ſuas certis in locis deponere; quas Guſtunſii & Sorponovtzii vicini populi, ſuis mercibus interim æquivalentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi reviviſcentes, eas merces, ſi juſtæ videantur, pro ſuis accipiunt: ſin minùs, eaſdem repetunt: unde lites & bella ſæpiſſimè inter eos oriri dicuntur.* Quod de herbis ſuprà dixit Agrippa ex Arabibus Philoſophis, adſcribit etiam Empedocli *Laërtius lib. 8.* Hæ ſunt rationes & experientiæ, quæ in contrarium afferri poſſunt, ac ſolent. Aliæ, quas omitto, ejuſdem ſunt farinæ.

§. V. Solvuntur rationes & experientiæ pro hominis reſuſcitatione à dæmone facta allatæ.

Reſuſcitatio hominum, remedijs naturalibus facta, refutatur.

SEd hæc omnia, quæ allata ſunt, aut fabuloſa ſunt, aut meræ illuſiones ac præſtigiæ dæmonis. Fabuloſa eſt virtus, quam tribuunt Arabes Philoſophi aliquibus hominibus, elevandi ſe ſupra vires corporis ita, ut ſpiritus ſibi ſubijciant, & animas ſeparatas: nam nullâ virtute naturali poteſt anima reuniri corpori, à quo ſemel diſceſſit, ob rationem dictam §. 3. ideoq; reſuſcitatio ac reſurrectio opus divinum ac miraculoſum eſt. Idem dicendum de virtute herbarum.

Dæmonis illuſio multis modis contingere poteſt. Nam *Primò*, poteſt

poteſt dæmon corpus verè mortuum auferre clanculùm, & ſubſtituere aliud aëreum, illudq; movere inſtar viventis. Sic abſtuliſſe ſcimus corpus Romuli, Cleomedis & Alcmenæ, Ariſteæ Proconneſij, teſte *Livio lib. 1. Plutarcho in Romulo*, *Herodoto lib. 4.* Item corpus Aſpalidis & Cteſyllæ virginum, teſte *Antonio Liberali in Transformat.* Sic fortaſſis fecit dæmon cum multis illorum, quos ex Agrippa retulimus fuiſſe reſuſcitatos.

Reſuſcitatio hominum contingere poteſt illuſione dæmonum multis modis.

Secundò, poteſt corpora verè mortua ſubintrare ipſe dæmon, eaq; movere, & in illis ac per illa imitari opera ac geſtus ſimiles viventium, ad tempus ſaltem. Exemplum luculentum hujus rei narrat *Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 29. Sect. 1.* de Cornelio Agrippa archimago, ut paſſim appellatur. *Is commenſalem habebat nimis curioſum. Semel profectus aliquò Agrippa, uxori, quã poſtea repudiavit, claves Muſei ſui tradidit, additâ prohibitione, nè quem ingredi ſineret. Inconſultus iſte adoleſcens, opportunè, importunè non deſtitit mulierculam deprecari, ſibi copiam ingrediendi ut faceret, donec impetravit. Muſeum ingreſſus, incidit in Libellum Conjurationum: legit: en illi pulſatio ad januam: turbatur, ſed pergit legere: pulſat iterũ neſcio quis, & nihil reſpondente rudi harum rerum juvene, dæmon ingreditur: quærit, cur vocatus? quid fieri jubeat? Iſti metus vocem intercludit, fauces dæmon. Sic miſer luit pœnam nefariæ curioſitatis. Redit interea domum archimagus: videt exultantes ſuper eam dæmones: utitur ſolitis artibus: adſunt vocati: narrant rem, ut geſta. Ille homicidæ jubet cadaver ingredi, & per forum, ubi cæteri ſolebant ſtudioſi frequentiùs convenire, aliquoties obambulare, tandemq; corpus deſerere. Ambulavit ille ter quaterve, tum corpus concidit, diffugiente eo, qui regebat. Creditum diu, hunc ſubitâ correptum morte concidiſſe: ſed indicia ſuffocationis initio rem ſuſpectam fecere, poſtea tempus omnia divulgavit; & Agrippa, quas pectore occuluerat hæreſes, in Lotharingiam profugus, cœpit evomere.* Hac illuſione contigiſſe putat Delrius illa omnia, quæ narrata ſunt de Simone Mago, Richardo Comite, Erò Pamphilio ſeu Armenio, Gabenio & aliijs multis. Huc quoq; refert illud Apuleji de Socrate, cujus abſciſſum caput Veratrix copa cùm amputaſſet, iterumq; injectâ ſpongiâ conjunxiſſet corpori; po-

Agrippa cogit dæmonem intrare cadaver.

ri; poſtridie miſer dum contra juſſum in flumine bibit, excidente ſpongiâ, caput amiſit. Nam hujus verè caput præſciſſum fuerat, ſimulatè duntaxat redditum. Præterea huc refert quod à *Philoſtrato Heroicor. Dialogo. 1.* narratur, Phrygios Paſtores, cùm pecudes peſtilitate abſumerentur in Sigæo, ad Aiacis Telamonii ſepulchrum congregatos, variis maledictis defunctum laceraſſe: unum cæteris petulantiùs Homeri verſus, quibus Aiacis fuga deſcribitur, cantillare cœpiſſe αἴας δ' οὐκέτι μίμνεν: tum vocem truculentam è monumento erupiſſe, ἀλλὰ ἐμίμνον, & paſtores perterritos in fugam egiſſe. Vocis auctor utiq; erat dæmon, è cadavere Aiacis loquens. Hac eadem fraude & illuſione contigit hiſtoria, quam elegantibus verſibus deſcribit *Nicolaus Remigius lib. 2. Periocha 1.* apud Delrium, quæ contigit Dalhemij in Lotharingia anno 1581, inter Petronium armentarium, & Abrahelem ſuccubam dæmonem, quo pacto ab hac ille perductus ſit primùm in nefarios amplexus; deinde in proprij filioli parricidium; deniq; ex mœrore & deſperatione, & fictâ filioli reſuſcitatione, ad idololatriam: & quo pacto dæmon vivo ſimilem præſtiterit anno integro, ac deinde cadaver deſtituerit. Cõfirmãt hæc, quæ ex quodã Germano *Auctore lib. 1. de Lamiis* c. 3. n. 19. refert Delrius cit. lo. q. 30. his dicti Auctoris verbis. *Præſtigiator quidam nobilis, in diverſorio publico N. hoſpitis famulum, ita petentibus reliquis convivis, decollavit. Cùm autem ei rurſus caput imponere vellet, animadvertit adeſſe alium Magum, qui eum in hoc propoſito impediret. Rogat hic eum, nè hoc faceret. Verùm cùm admonitioni repetitæ alter non pareret, præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit; cui cùm caput & flores amputaſſet, concidit ſtatim absq; capite de menſa Magus ille, qui alterum impediverat, & præſtigiator absq; ullo impedimento famulo caput impoſuit è veſtigio, & ex hoſpitio urbeq; nè à Magiſtratu propter commiſſum homicidium deprehenderetur, aufugit.* In famuli abſciſſione & repoſitione capitis fuit utiq; præſtigium, at Magi capitis abſciſſio vera fuit, ſed dæmonis operâ peracta, ut benè advertit Delrius.

Tertiò poteſt dæmon immittere alijs morbum talem, ut verè mortui videantur, ac poſtea reviviſcere. Poteſt etiam talibus morbis

morbis naturaliter evenientibus in hunc finem uti, perſuadendo alijs vel per ſe, vel per magos, morbis hujuſmodi correptos, eſſe mortuos, ac deinde reſuſcitari à ſe, quando vis morbi remittit. Tales ſunt *Primò* apoplectici, ſiderati, vel attoniti, qui cerebro, communi nervorum principio, vehementer aſflicto, deſtituuntur ſenſu ac motu omnium membrorum, & quaſi mortui jacent. *Secundò* qui χαρᾶ, ut Medici vocant, corripiuntur; quæ eſt capitis quædam percuſſio, cum debili febre, humoribus ſic cerebrum infeſtantibus, ut totius inde corporis ſtupor & immobilitas ſequatur, ſomnusq; profundus, adeo ut homo oculis clauſis jaceat longo tempore demortui ſpecie. *Tertiò*, qui patiuntur λειποθυμίαν ſeu ſyncopen, id eſt animæ deliquium, ut appellant; quem morbum comitatur nonnunquam amiſſio motus ac pulſus arteriæ, ut homo verè mortuo ſimilis videatur; & durat, donec frigidorum humorum intemperantia diſſipetur. Tali morbo laboraſſe & interiiſſe dicitur Joannes Duns Scotus, dum vivus pro mortuo ſepultus interijt, ſi verum eſt quod Jovius ſcribit in Elogijs; quod examinabimus infrà, cùm de Mirabilibus Hominis agetur. Tali etiã morbo laboraſſe cenſet Delrius Enarchũ illũ Plutarchi: prædictionẽ verò illam ex humana prudentia & criſi medicâ proveniſſe. *Quartò* tales ſunt fæminæ, quæ matricis ſtrangulationibus, & ictericis paſſionibus laborant, ob quas multo aliquando tempore velut mortuæ jacent, ut ipſemet in duabus expertus fui, ad quarum confeſſiones excipiendas eram vocatus. Talem fuiſſe puellam quam Apollonius reſuſcitaſſe dicitur, deprehenditur ex ipſo Philoſtrato.

Quæ de apparentibus mortuis, vi morbi alicujus, hactenus diximus, confirmat etiam multis verbis & exemplis Agrippa lo. cit.

Quæ de Lucomoriæ incolis dicuntur, videntur eſſe fabuloſa: certe narrans eadem Sigiſmundus fol. 86. Moſcoviæ habet pro fabula.

CAPUT XXXVII.

An ſint Dæmones paredrii ſeu familiares.

Familiares dæmones an dētur.

DÆmones familiares hic appello illos, qui aut ſponte, aut mercede exiguâ pactâ, hominibus aliquibus ſemper præſto ſunt, etiam non vocati; ijs fideliter, ut apparet, inſerviunt, ſeu juſſi, ſeu injuſſi; imò cryſtallis, annulis, capſulis, alijsq; rebus includi ſe, ac circumferri etiam permittunt. Hos nonnulli vocant *Martinellos*, alij Magiſtellos; Greci verò παρέδρυς, hoc eſt, acceſſores nominant, quòd facilè accedunt, & aſſiduè adſunt. Dari tales, confirmatur hiſtorijs antiquis, & recentibus. Nonnullas afferam in medium. Incipio à recenti quadam, quæ Drepani in Sicilia contigit; qua in urbe dum habitarem, ſæpe ſimilia, quæ quotidie contingebant, narrari audivi.

§. I. Recentia exempla de dæmone familiari.

Familiarium dæmonū recētia exempla.

Dæmon familiaris Drepanitanus

D*Repani* (inquit Delrius lib. 6. Diſquiſit. Magic. cap. 2. ſect. 3. q. 3.) *fuit anno 1585. paterfamilias quidam, cujus in ædibus variæ dicebantur aliquot jam menſes ex occulto voces exiſtere. Familiaris is erat dæmon, qui variis modis conabatur hominibus illudere. Jaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vaſa quoq; domeſtica altè jaculans, non frangebat. Cùmq; in tectis, fidibus caneret adoleſcens, dæmon, cunctis audientibus, laſcivis cantibus proſequebatur teſtudinis ſonum, aperteq; dæmonem ſe eſſe jactabat. Cùmq; ædium dominus unà cum conjuge, quoddam in oppidum, ad ſua negotia diſcederet, comitem ſe dæmon adjunxit. Cùm autem ille madefactus aquâ pluviâ rediret, nequam ſpiritus antevertit, ſublatisq; de via clamoribus præmonere domeſticos cœpit, ignem ut exſtruerent, herum jam eſſe in janua, totum imbribus madefactum. Verùm cùm ita ſe illudi dominus ædium intelligeret, minitatus eſt Dæmoni, adducturum ſe patrem è Societate JESU, qui è ſuis eum ſedibus exturbaret. Ille verò, nè id faceret, clamitare, minitariq; inimicitias, & odium; & quam diu Pater in iisdem ædibus verſaretur, fo-*

tur, fore ut ſeſe conderet, & occultaret, Venit tamen herus ad Patrem, & rem illi narrat ex ordine; domum etiam invitat, ut ſe illis moleſtiis liberet obteſtatur. Pater, nè imperita multitudo elata cupiditate videndi (id quod fore videbatur) accurreret; ad eum ſibi proficiſcendum non cenſuit: tantùm monuit, ut ipſe & tota ejus familia, ablutis generali confeſſione peccatis, cæleſti pane ſe confirmarent, caverentq; nè quis aut ex domeſticis, aut ex externis, ſermonem cum hoſte miſceret, nevè ex eo, ut antea fecerant, occulta perquirerent: riderent potiùs, quæ ab eo dicerentur, & ut orta ex mendaciÿ patre planè contemnerent. Illi cùm ſe facturos recepiſſent omnia, dedit eis pater ex conſecrata cera agni cæleſtis ſimulacrum; quod filiæ cervicibus, ut quæ omnium maximè à dæmone vexabatur, infererent. Hîc terrere dæmon cæpit clamoribus filiam, minitariq;, ni ceram illam abjiceret, fore, ut ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi Patris monita & conſilia ſecuti, cùm loquenti reſponſa non redderent, ſeſeq; invicem contra hoſtem Sacramentorum telis armarent; facilè ſe ab ejus inſidiis moleſtiisq; tutati ſunt. Frequens erat hoc dæmonum genus Drepani, dum inibi annorum ferè trium ſpatio habitarem; uti & Marſalæ non procul inde ad Lilibæum promontorium ſitâ urbe; adeo ut frequenter integerrimæ conſcientiæ perſonæ, maximè verò virgines divino cultui, orationi, mortificationi, & ſacramentorum uſui deditæ, cum lacrymis moleſtias, quas ab ejusmodi dæmonibus, ultrò ſe ad omne obſequium offerentibus, & fideliſſimam operam promittentibus, patiebantur, exponerent, opemq; peterent. Alia in urbe Siciliæ juvenis quidam integerrimæ vitæ, & ſuaviſſimorum morum, mihi narravit, ſe cùm puer adhuc eſſet, ſæpiſſime à dæmone quodam familiari, pueri venuſtuli ſpecie, è latibulis paternæ domus egredientis, ſollicitatum fuiſſe, ſecum ut familiaritatem iniret, ſuaq; obſequia, & munuſcula etiam, quæ oſtentabat, acceptaret; quem tamen ſemper generoſo animo repulit, nec adigi blanditÿs ullis potuit, ut vel nummos, vel quidquam aliud acceptaret.

Recentior eſt ſequens hiſtoria, quam non multos ante annos in Gallia contigiſſe intelligo à viro doctiſſimo, fideq; digniſſimo P. Melchiore Cornæo. Erat in Gallia juvenis quidam impuris deditus

ditus amoribus, qui ut ſciret, quid quovis loco ac tempore amaſia, quam deperibat, nec tamen accedere pro voto frequenter poterat, ageret, dæmonem quærebat familiarem, â quo id expiſcaretur. Alteri ergo familiari ſuo, faceto, ſed integro, animum ſuum exponit, rogatq; ut vel conſilio, vel auxilio, voti ſui ut compos fiat, nitatur. Reſpondet ille, habere ſe domi capſulæ incluſum, quem quærebat dæmonem, eumq; fideliſſimum, & ad reddenda reſponſa promptiſſimum; ideoq; nè pro magna quidem pecuniæ ſumma eum venditurum. Licitatur alter nihilominùs, & quantūcunq; peteret pretiū, offert. Venalis non eſt, ait ille; nec ſi eſſet, minùs centum aureis venderem. Accipe, licitator ait, centum aureos, & mercem petitam affer. Huic ergo & jocum & fucum ut faceret amicus, gryllum domeſticum, capſulæ goſſipio oppletæ impoſitum, emptori affert, docetq; modum, quo reſponſa eliceret, nimirū ut dum cubitū iret, capſulā ſub cervicali collocaret, peteret quod ſcire vellet, aurem applicaret & auſcultaret; auditurum reſpondentem. Hîc lætus emptor centum ſolvit aureos, ac primâ ſtatim nocte, ſervatis priùs ritibus præſcriptis, quærit quo loco eſſet amaſia, quidq; agat. Audit reſpondentem, & diſcit quod ſcire voluerat. Redit die poſtero ad venditorem, agit gratias pro dæmone vendito, dilaudat ejus fidelitatem, gratulatur ſibi de pecunia tam bene impenſa. Attonitus venditor; nugaris inquit; non dæmonem, ſed gryllum tibi vendidi, ut joco curioſitatem tuam eluderem: en pecuniam tuam, quam retinere in animo nunquam habui: gryllum ocyus reſtitue; video enim diabolum petitioni tuæ obſecundatum, per ipſum reſponſa dare. Sed nec pecuniam ut reciperet, nec mercem ut reſtitueret, adigi emptor potuit. Conſcientiæ ergo ſtimulis agitatus venditor, virum doctum è Societatis noſtræ Patribus adit, conſiliumq; exquirit. Ab hoc viro oretenus accepit ſuprà laudatus P. Cornæus, quod hîc narravi. Sed ipſamet P. Cornæi verba quibus, cùm hæc jam ſcripſiſſem, eandem conſcriptam mihi tradidit, ſubjicere placet. *P. Joannes Fournier, egregius è Societate noſtra verbi DEI præco, in Tholoſana Provincia Biterris, cùm illic agerem, mihi narravit. Erat vir, ajebat, nobilis, magiæ & Spirituum familiarium habendorum avidus.*

Is ad

Js ad alium ſibi uſu atq; amicitiâ notum accedens, rogavit, ut ſibi talis rei potiundæ copiam faceret. Qui, ut erat facetus, & mirus jocorum artifex, quo hominem luſum faceret, reſpondit, omnino ſemet, ſi pretium adnumeraret, præſtantiſſimum iſtiusmodi genium daturum; diceret modo, qualem optaret. Ille dicebat ſe Spiritum arcanorum ſcientem velle, & ex quo noſſe poſſet, quid ab aliis alibi gereretur. Tum alter contractis humeris, magnam inquit, & pretioſam rem petis: non ſunt hi viles Spiritus, ſed ære magno ſtant. Ille verò; ſtent quanto quanto velis; ego quod popoſceris pretium, præſtabo libens. Aſt centum ſcuta ſi exigam? Dabo, inquit, centum. Ergo in alterum diem nundinationem condicunt, idq; ſub veſperum. Interea temporis ludicrus dæmonum mango in culina ſua venatu gryllum cepit, eumq; vivum in pyxide bellè cluſa Spiritum fecit. Vix Titan occiduis undis equos lavare cœperat, cùm advolat mercator, & promiſſi fidem exigit, & numeratis centum ſcutis gryllum lætus accipit. Cùmq; abiret: Sed heus tu, inquit, quis uſus hujus Spiritus? Cui propola: Quoties, ait, cubitum concedis, ſcatulam cervicali ſubjice; tum Spiritum affare, & audies oracula, quæ voles. Nec mora: domum concedit, & ad lectum etiam, quàm pro more citiùs cõcedens, pyxidem culcitræ ſuppoſitam alloquitur hiſcè verbis: Audi Spiritus. Nec mora; repoſuit gryllus: quid me vis? Tum percontari cœpit de amaſia ſua abſente, ubinam degeret, quid ageret. Ad quæ ſingula ſingulatim & ex ordine reſponſum tulit. Manè dein illuceſcente ad jocularium ſuum mercatorem feſtinus accurrit, & homini obſtupeſcenti, ac nil minus cogitanti, gratias agit. Hæc Cornæus.

Funeſtior eſt hiſtoria, quam *Nicolaus Remigius* refert *lib.* 1. *Dæmonol.* cap. 9. & ex ipſo *Delrius lib.* 2. *Diſquiſ. Magic.* quæſt. 4. & *Laurentius Bayerlinck in Theotro V. Dæmon.* ſequentibus verbis. *Theodorus Maillotius (is qui Propræturã in vaſti regni provincia, quæ ditionis eſt Lotharingicæ, ſenex obtinuit) cùm adhuc juvenis, ampliſſimâ familiâ natam adoleſcentulam in matrimonium deperiret, & illi ejus potiundæ ſpes omnis eſſet abſciſſa atq; erepta (nam & fortunâ egens atq; humilis, & famulatus mercenariâ conditione, in qua tum erat ignobilis & deſpicatus, nullam nè detegendi quidem amoris ſui honeſtam ſàtis rationem videbat.) Ergo, ut deſperatis rebus, & ipsâ*

ſe jam

ſejam deſerente exſpectatione, homines ad quodvis conſilium ſe facilè convertunt, ac nullo delectu fugienda ſequendavè ampleƈtuntur; Maillotius conſeruum ex Germania, cui audiverat dæmonem eſſe ad quæcunq; obſequia paratiſſimum, adit, huicq; ſuam ægritudinem aperit, rogans ut ſi quod ei remedium adferre poſſet, id nè gravatè faceret: ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occaſionem libens arripit, ut cui ex pacto intra dies paucos neceſſe erat, vel ſe ſuo dæmone liberare atq; expedire, adducto alio, qui iſtud ceu æs alienum in ſe tranſcriberet, vel ab eo obtortâ cervice necari atq; interfici: ſi quidem hæc ei pacto lex addita fuerat. Agendo itaq; ei negotio conſequentis diei diluculum, in clauſo atq; recondito quodam conclavi, condicit: ubi vixdum ſe ſtiterant, cùm repentè patefactis foribus ſe infert lepidâ & liberali formâ puella (hoc habitu dæmon primùm ſe oſtendere volebat, nè Maillotius ad formidabilem ejus aſpectum exhorreſceret) eamq; ſe eſſe prædicat, quæ illi nuptias quas tantopere ambiebat, faciles eſſet confectura, modò vellet in ijs, quæ eſſet præceptura, obſequi. Ac illo avidè attentèq; expectante, quænam ejus eſſet ſententia, inprimis cœpit edicere, ut furtis, crapulis, libidinibus, blaſphemiâ, cæteriſq;, quæ animum inquinant, vitijs temperaret, pietatem coleret, inopes facultatibus ſublevaret, ſeipſum in hebdomada bis jejunio maceraret, ſolemnes ac quotidianas precationes nè intermitteret, eaq; ſedulò obiret omnia, quæ Chriſtianum hominem decet atq; æquum eſt facere: iſtis enim omnibus ſi ſe vellet nuncupatis verbis obſtringere, futurum, ut petitis thalamis ſine ulla difficultate potiretur. Hæc ſic elocuta, ac conſtituto, intra quē reſponſum auferret, die, ſe foras ejicit. Maillotius, qui videret tam ſanctis atq; honeſtis conditionibus tantū ſibi beneficiū obtinendi, jam nihil cunctandū putabat, quin id gratus ac lubens acciperet. Sed dum magis magiſq; in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter ſpem metumq; impellitur; ex ejus vultu domeſticus quidam ſacerdos conjiciens aliquid ſubeſſe, quo ſic diſtraheretur; eum blandè adortus, ac quid animo agitaret, expiſcatus, monitis ſuis pervicit, ne ampliùs ad colloquium ullum cum dæmone deſcenderet. Sic fruſtratus ſuâ expectatione Germanus, non longè abiit, quin ex

pacti

pacti formula pœnas penderet. Nam non adeo multis poſt diebus, equo planâ atque apertâ viâ decidens, inque caput proruens, exanimis momento temporis repertus eſt.

§. II. Alia dæmonum familiarium exempla.

Hieronymus Cardanus lib. 19. Subtilit.* qui eſt de Dæmonibus, ait, ſe non ſemel, nec paucis vicibus audiviſſe à patre ſuo Facio Cardano, eum per triginta fermè annos habuiſſe dæmonem familiarem. Addit quo habitu dæmones viderit, & quid cum ipſis locutus. Quod colloquium ex ipſius Facii Cardani à filio Cardano deſumptum, tametſi multa impia, quædam etiam ſtolida continet; quia tamen hoc ipſum filius agnoſcit, & in patre modeſtè reprobat, adducere in medium volui. Sic ergo ſcribit. *Idibus Auguſti, M.CCCCXCI. cùm peregiſſem ſacra, horâ diei XX. apparuerunt de more ſeptem viri, ſericeis induti veſtibus, pallio quaſi Græco, caligis ut videbatur purpureis, ſubuculæ thoracibus ſplendentibus, ac rubentibus, ut è chermeſino eſſe viderentur, formâ auguſtiore quàm communi, & conſpicuâ admodum. Nec tamen omnes ſic veſtiti, ſed duo, quos conſtabat eſſe nobiliores inter ipſos: nam illorum alterum, qui procerior erat, & rubicundus, duo alii ſequebantur comites: alterum, qui pallidior eſſet, ac minor corpore, tres alii. Ita omnes ſeptem erant. Capitinè quid haberent impoſitum, an nudum eſſet, ſcriptum non reliquit. Ætas illis juxta quadrageſimum annum, ſed quæ nec trigeſimum præferret. Cùm interrogarentur, quinam eſſent, reſponderunt, homines eſſe quaſi aëreos, qui & ipſi naſcerentur ac interirent: verùm vitam illorum noſtrâ eſſe longè diuturniorem, ut quæ ad annos CCC. extenderetur. Interroganti de animæ immortalitate noſtræ, nihil, quod cuique proprium eſſet, ſupereſſe affirmarunt. Ipſos divis eſſe conjunctiores multò humano genere, ſed tamen ab illis infinito penè diſtare intervallo. Nec ſecus illos nobis aut beatiores eſſe, aut miſeriores, ac nos ipſis ſumus belluis. Nihil latere abditarum rerum, ut nec libros, aut pecunias: infimamque illorum colluviem eſſe genios Virorum nobiliſſimorum, non ſecus ac homines viliſſimos generoſorum canum aut equorum educatores. Cùmque ipſi tenuiſſimo eſſent corpore, nihil nobis*

Familiariũ dæmonum alia exempla.

Dæmon familiaris Cardani.

commodi aut detrimenti poſſe afferre præter ſpectra atque terrores, tum ſcientiam. Erant alteri, qui minore erat corpore, CCC diſcipuli, alteri CC, in publica Academia. Uterq; enim eorum publicè profitebatur. Cùm pater meus interrogaſſet, cur; ſi theſauros noſſent, ipſi non revelarent hominibus; reſponderunt, ſancitum eſſe hoc privatâ lege maximis pœnis, nè quiſquam hoc eis communicet. Manſerunt apud illum horis plùs quàm tribus. Diſputarunt autem interim, rogante illo de cauſa Mundi. Qui procerior erat, negabat Deum effeciſſe Mundum ab æterno. Contrà alter adſtruebat, per ſingula momenta ita Deum creare Mundum, ut ſi vel momento deſiſteret, protinus ipſe Mundus periret. Ad hoc ipſe ex Averrois diſputationibus quædam adducebat, cùm liber ille nondum inventus eſſet. Referebat & nomina quorundam librorum, quorũ pars inventa, pars adhuc in occulto eſt. Atq; hi omnes tamen Averrois erant. Ille verò palàm Averroiſtam ſe profitebatur. Hæc ſeu hiſtoria, ſeu fabula ſit, ita ſe habuit. Quòd fabula videatur, ſatis argumento eſſe debet, quòd placita hæc non ſatis cum religione conſentiunt; quodq; pater meus cum ſuis dæmonibus nihilo aut felicior, aut ditior, aut notior hominibus fuerit, quàm ego, qui dæmones nunquam vidi. Veriſſimum hæc non ſatis cum religione Chriſtiana convenire, ſatisq; manifeſtè atheiſmum patris Cardani arguunt. At quæ de duorum dæmonum magiſterio & diſcipulis in Academia publica profert, quàm non ridicula tantùm, ſed ſtolida etiam, & puerilia! Sed dæmones qui mendaces ſunt, ac hominum perditioni invigilant, Cardani patrem in conceptis erroribus confirmare voluerunt. Quæ de patris ſui dæmone familiari hîc tradit Cardanus, repetit *lib. 16. de Variet. rerum* c. 93. his verbis. *Facius Cardanus dæmonem æthereum, ut ipſe dicebat, diu familiarem habuit: qui quàm diu conjuratione uſus eſt, vera illi dabat reſponſa: cùm autem illam exuſſiſſet, veniebat quidem, ſed reſponſa falſa dabat. Tenuit igitur annis, ni fallor, viginti octo cum conjuratione, ſolutum autem circiter quinq;; ut res ſe habeat, dum adſtrictus eſſet, commodum ſe ſatis exhibebat. Atq; is ſaltem dæmones eſſe fidem faciebat, quòd diligenter omnia inquiſierit ab illis. Neq; enim ſolus ſemper, licèt plerumq;, ſed aliquando cum ſociis etiam veniebat.*

Loco

Loco proximè citato narrat idem Cardanus de patre ſuo, cùm jam medicinæ operam dediſſet, & ad ædes amici vocatus, ut filii periculosè ægrotantis curam haberet, nocte primâ cum ſociis cubitum iviſſet, audiviſſe in pariete cubiculi ictum continuum, & à ſocio intellexiſſe, dæmonem eſſe familiarem ex iis, quos folletos vocarent, eſſeq; innoxium, nihil proinde timeret. Addit quomodo paulò poſt manum, quæ frigidiſſima erat, ſupra faciem ejuſdem patris primùm, deinde ſocii alterius poſuerit &c.

§. III. Adhuc alia exempla familiarium dæmonum.

MIrabilis eſt hiſtoria, quam Cæſarius Diſtinct. 5. cap. 36. refert de familiari quodam dæmone; quam ejuſdem verbis adſcribere placuit. *Dæmon quidam,* inquit, *adoleſcentis venuſti ſpeciem induens, ad quendam militem venit, obſequium ſuum illi offerens. Cui cùm multùm placeret, tam in decore, quàm in ſermone, gratanter ab eo ſusceptus eſt. Qui mox militi ſervire cœpit tam diligenter, & tam timidè, tam fideliter, & tam jucundè, ut ſatis ille miraretur. Nunquam equum ſuum aſcendit, nunquam deſcendit, quin ille præparatus eſſet, & genu flexo ſtrepam teneret. Diſcretum, providum, & hilarem ſemper ſe exhibuit. Die quadam dum ſimul equitarent, & veniſſent ad fluvium quendam magnum, miles reſpiciens, & plures ex inimicis ſuis mortalibus poſt eos venire conſiderans, ait ſervo: Mortui ſumus! ecce inimici mei poſt me feſtinant; fluvius ex oppoſito eſt; nullus ſupereſt locus refugii: aut occident me, aut capient. Tunc ille: ne timeas Domine; vadum fluminis hujus bene novi; ſequere tantùm me; bene evademus. Reſpondente milite: Nunquam homo fluvium iſtum in hoc loco trans vadavit. Spe tamen evaſionis ſuum ducem ſecutus, ſine periculo venit ad littus. Et ecce eis tranſpoſitis, hoſtes ex oppoſito littore conſiſtentes mirati ſunt, dicentes: Quis unquam audivit vadum in flumine iſto? Non alius niſi diabolus iſtum transvexit. Timentesq; reverſi ſunt. Proceſſu verò temporis accidit, ut militis uxor infirmaretur uſque ad mortem. In qua dum omnes Medicorum artes defeciſſent, ait iterum dæmon domino ſuo: ſi domina mea inungeretur lacte leonino,*

Familiarium dæmonum adhuc alia exempla.

ſtatim ſanaretur. Dicente milite, unde haberetur tale lac; reſpondit ille: Ego afferam. Qui vadens, & poſt ſpatium unius horæ rediens, vas plenum ſecum attulit: à quo cùm fuiſſet peruncta, mox meliorata priſtinum recuperavit vigorem. Cui cùm diceret miles: Unde habuiſti tam citò lac illud? reſpondit: De montibus attuli Arabiæ; recedens à te, in Arabiam ivi, leænæ ſpeluncam intravi, catulos abegi, & ipſam mulſi, ſicq; reverſus ſum ad te. Stupente milite ad verba iſta, & dicente: Quis ergo es tu? Reſpondit ille: Non ſolliciteris de hoc; ſervus enim tuus ſum ego. Inſtante milite, tandem confeſſus eſt, dicens: Dæmon ego ſum, unus ex illis, qui cum Lucifero ceciderunt. Tunc magis miles obſtupeſcens, ſubjunxit: Si naturâ diabolus es, quid eſt, quòd tam fideliter ſervis homini? Reſpondit dæmon: Magna eſt mihi conſolatio, eſſe cum filiis hominum. Dicente milite: Non audeo de cætero uti ſervitio tuo; iterum ille reſpondit: Hoc profectò ſcias, quia ſi me tenueris, nunquam à me, vel propter me, aliquid mali tibi eveniet. Non audeo, inquit; ſed quidquid pro mercede tua poſtulaveris, licèt dimidium bonorum meorum, libens tradam tibi. Nunquam homo homini ſervivit tam fideliter, & tam utiliter. Per tuam providentiam juxta fluvium mortem evaſi: per te uxor mea recepit ſanitatem. Tunc dæmon: Ex quo tecum eſſe non potero, nil pro ſervitio meo, niſi quinq; ſolidos, requiro. Quos cùm recepiſſet, militi illi reddidit, dicens: Peto, ut ex eis nolam compares, & ſuper tectum pauperis illius Eccleſiæ ac deſolatæ ſuſpendas, ut per eam ſaltem Dominicis diebus fideles ad divinum convocentur officium. Sicq; ab oculis ejus diſparuit. Mirabilis ſanè hiſtoria. Sapit tamen, meo judicio, fabulam, quoniam nec locus fluminis, nec nomen additur; uti nec nomen militis, aut loci ubi habitavit. Inauditum etiam eſt, dæmonem delectari conſortio hominum eo ſolùm fine, ut illis fideliter ſerviat: ſemper enim perniciem eorum molitur, nec diu differt, quin inferat, ſi à DEO permittatur. Si tamen verè ita contigit, haud dubiè à noxa inferenda à DEO prohibitus fuit: & jubendo emi campanam, quâ populi ad divinum officium convocarentur, majus aliquod lucrum ſuum inde ſperavit.

Joannes Wierus lib. I. de Præſtigiis Dæmon. cap. 20. ait, eſſe aliquos

quos dæmones mites, meritò Lares familiares nuncupandos, *qui in domibus concubiâ potiſſimùm nocte verſantur, atq; miniſtrorum munia peragere auditui apparent, deſcendere ſcilicet è gradibus, oſtia aperire, ſtruere ignem, haurire aquam, cibum & quæcunq; alia cuiq; domui conſueta apparare, cùm prorſus nihil faciant.* Horum pleroſq; rerum quoq; futurarum ex occultis indiciis præſcios, ea quæ paulò pòſt comperimus fieri, antea adminiſtrare aſſerit; confirmatq; id domeſtico exemplo. *Cùm enim in tabulato paternarum ædium ingens lupuli aſſervaretur copia, ſi quando venturi eſſent emptores, præcedenti nocte per gradus dejici eo modo audiebantur ſacci, quo veritatem ſubſequens oſtendebat dies.* Dæmones domeſtici.

§. IV. De familiari Genio Socratis, Plotini, Agrippæ, & aliorum.

SOcratem dæmonis familiaris conſuetudine uſum fuiſſe, & inſpiratione illius multa præſciviſſe, paſſim teſtantur Plato, Xenophon, Apulejus, Marſilius Ficinus, Cardanus, & alii. *Siquidem Timarchus* (inquit ex aliis Ficinus lib. 13. Theol. Platon. cap. 2.) *cùm ab eo convivio diſceſſiſſet, ubi Socrates diſcumbebat, Socratis dæmone prohibente; inde ea perpetravit, quorum causâ eſt occiſus. Charmides in Nemea certavit, vetante Socrate; ac certaſſe pœnituit. Critoni contra Socraticum conſilium ruſticanti, ramulus aliquis percuſſit oculum. Idem etiam Socrates dum fugeret, unà cum aliis nonnullis, impetum hoſtium, ut ventum eſt in trivium, eâdem, quâ cæteri, fugere noluit, quia deterrebatur à dæmone. Tum quidem ii qui aliâ viâ fugerant, in equitatum hoſtium inciderunt. Ariſtides, & Thucydides, aliiq; permulti, quamdiu Socrati propinquabant, etiam Socrate ipſo tacente, in Philoſophiæ ſtudio proficiebant quam plurimùm, dæmonis illius inſtinctu; & quantò longiùs recedebant à Socrate, tantò reddebantur ad philoſophiam ineptiores. Idem cùm morti propinquaret, ut ſcribit Xenophon, prædixit Anyto, filium ejus, qui tunc modeſtus videbatur, fore flagitioſiſſimum; atq; ita evenit.* Hæc Ficinus; quæ quidem deſumpſit ex Platonis Theage, ſeu Dialogo de Sapientia, ubi Socrates de ſe ipſo ſic loquitur. *Adeſt mihi divinâ quadam ſorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me ſecutum:* Familiaris Genius Socratis, Plotini, Agrippæ.

cutum: hoc enim vox eſt quædam, quæ cùm fit, ſemper ejus rei, quam facturus ſum, diſſuaſionem innuit, provocat verò nunquam. Quòd ſi quis amicorum mecum quandoq; aliquid communicat, venitq; vox; hoc illa disſuadet, neq; facere ſinit. Cujus quidem rei vobis teſtes dabo. Subjungit deinde exempla, paulò antè à Marſilio relata, multaq; alia, quæ referre piget. Ejuſdem dæmonis multis aliis in locis apud Platonem fit mentio.

De Plotino Philoſopho ſcribit *Porphyrius*, ejus diſcipulus, *in Vita Plotini* (quam latinam reddidit Marſilius Ficinus) & ex ipſo Cardinalis Baronius Anno Chriſti 271, quòd, cùm in Campaniam Româ delatus, in agro Zethi veteris amici ſui ſpiritum emiſiſſet, anginâ extinctus, *draco ſub lecto, in quo jacebat ille, pererrans, mox in parietis foramen ſe prorſus occuluit.* Hunc fuiſſe putant Plotini dæmonem.

Jovius in Elogiis de Henrico Cornelio Agrippa, poſtquam portentoſum ejus ingenium depinxiſſet, ut qui *immenſo captu, vaſtâq; memoriâ, ſcientiarum artiumq; omnium rationes, arcanaq; intima, & ſummos apices complexus, diſciplinas convellit, religiones in dubium revocavit, ſtudiorumq; omnium labores feſtivâ declamatione deriſit &c.* hæc ſubjungit. *Exceſſit è vita nondum ſenex, apud Lugdunum, ignobili & tenebroſo in diverſorio, multis eum tanquam necromantiæ ſuſpicione infamem execrantibus, quòd cacodæmonem nigri canis ſpecie circumduceret, ita, ut cùm propinquâ morte ad pœnitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum emblemata inſcriptum notis exolverit, in hac ſuprema verba iratè prorumpens: Abi perdita beſtia, quæ me totum perdidiſti. Nec uſquam familiaris ille canis, ac aſſiduus itinerum omnium comes, & tum morientis domini deſertor, poſtea conſpectus eſt; cùm præcipiti fugæ ſaltu in Ararim ſe immerſiſſe, nec enataſſe, ab his, qui id vidiſſe aſſerebant, exiſtimetur.* Ad hanc hiſtoriam alludit *Joannes Baptiſta Poſſevinus* ſic de Agrippa, cujus effigies apud Jovium, & alios, placidiſſimum refert vultum, ſcribens.

Vivens quem cernis, nè te fortaſſe moretur
Os placidum, ſtygii rex fuit iſte lacus.

Quare

Quare etiam cuſtodem habuit, dum viveret, Orci,
Cui nunc in tenebris præda daret comitem &c.

Ad eandem alludit Latomus in Epitaphio Agrippæ. Impudens igitur eſt Joannes Wierus, Agrippæ diſcipulus, qui eam negare audet in ſuis de Præſtigiis dæmonum libris. Dæmon familiaris Simonis magi.

Simon Magus, teſte *Clemente lib. 1. Recognit.* jactabat ſibi aſſiſtere animam pueri incorrupti, & violenter necati, adjuramentis ineffabilibus à ſe evocati; & per eam omne, quod juberet, fieri, ajebat. Erat autem familiaris illi diabolus; quem pueri animam eſſe prædicabat. Idem canem ſecum ducere ſolitum fuiſſe fertur, qui dæmon ejus familiaris fuiſſe creditur.

§. V. De dæmonibus annulo, vel vitro incluſis.

HUc ſpectant etiam illi dæmones, qui ut homines captivent, captivari ſe permittunt (vel potiùs fingunt) certisq; ceremoniis ac ritibus intra annulum ſeſe, aut fragile vitrum, vel cryſtallum concludi & catenari, ac deinde vel rogati, vel conſtricti, res abſtruſas detegunt, procùl diſſita manifeſtant, futura enunciant, & tantùm non oracula fundunt. Talem habebat quidam Jacobus Jodoci de Roſa nomine, apud *Wierum lib. 6. de præſtigiis dæmon. cap. 2.* *Annulum ille circumgeſtabat, in quo exorciſmis colligatum putabat dæmonem, quem ſingulis quinq; diebus, ut minimùm, alloqui, & de rebus novis, aliisq; conſulere cogebatur &c: Sed tandem poſt ſuos carceres herus ille, in loco publico ante ædes Senatorias circa forum, ſolemniter, ſpectatorum coronâ cinctus, malleo ſimulatum captivi dæmonis carcerem, annulum videlicet, poſti impoſitum, ſententiâ ritè latâ, aperire, atq; omnino perfringere cogebatur, eoq; modo captum libertate donare &c: Arnhemiæ, 14. Julii Anno 1548.* Hujuſmodi dæmonem annulo incluſum geſtaſſe creditus fuit magnus quidam, & victoriis hoc ipſo ſæculo inclytus Princeps; qui & in prælio occubuit, cùm paulò antè annuli gemma in fruſta diſſiliiſſet. Aliud exemplum leges libro ſeq. cap. 41. §. 2. Dæmones incluſi annulis, vitris &c.

His, aliisq; exemplis, etiam antiquioribus, aliqui perſuaſi credidêre, poſſe dæmones à Magis ligari in phialis & annulis; quos

quos inter fuit *Palingenius lib.10, ſeu Capricorno,* & *Petrus Ronſardus lib. de dæmonibus.* Sed falluntur: nullum enim imperium eſt Magorum in dæmones, utpote naturæ ſuperioris, ſed ſemper vel ſuperior diabolus atq; potentior alios inferiores illic cogit adeſſe, vel imperio ſuo retinet; vel ipſi ſponte ſuâ, & ex pacto adſunt, ibiq; ſe continent, & fingunt ſe à Magis cogi; quibus revera ſponte obtemperant, ut plures irretiant, & irretitos teneant. Quare falluntur, & fallunt, qui dæmones ſic ligandi præcepta tradunt. Mentiuntur dæmones ipſi, qui dicunt ſe verbis, herbis, ſuffumigationibus, aliisq; ceremoniis coactos advenire, includi, & incluſos manere. *Ipſe ſimulat ſe captum* (inquit Henricus de Haſſia in Genes. apud Delrium lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 30. ſect. 2.) *ut te capiat; ſe vinctum, ut te vinciat; ſe tuo imperio ſubditum, ut te ſibi ſubdat; à te incluſum, ut contra te finaliter concludat. Fingit ſe tuâ arte vel imagini, vel lapidi alligatum, ut funibus peccatorum religatum, ad infernum te perducat.* Vide *Franciſcum Picum* lib. 7. de Prænot. cap. 4. & *Toſtatum* ad cap. 6 Tobiæ. *Creſpetum* lib. 1. de odio Satanæ Diſcur. 12. ubi docet, quoſdam talium dæmonum incluſorum eſſe Saturninos, alios Joviales, alios Venereos, alios Mercuriales &c. Item colendos eſſe certo ritu; ſtatis vicibus noctu poſſeſſorem ſuum excitare; nonnunquam ab eo alloquendos, ni malè ab ipſo mulctari velint; in Francia & Italia venales reperiri, ac ſemper ſuis emptoribus exitio eſſe.

Dæmones cur annulis &c. includi ſe permittãt.

§. VI. Dæmones familiares plerumq; noxii dominis ſuis.

QUod ultimum confirmat funeſtum exemplum relatum à *Nidero lib. 5. Formic.* de quodam ſene Baſileenſi, qui dæmonem vaſculo incluſum, & in ſcriniolo repoſitum habebat, prohibueratq; filiæ ac genero ſuo, nè vaſculum loco moverent: quod ipſi poſt obitum ſenis negligentes, cùm ſcriniolum de domo paterna in domum alteram deferrent, filia à dæmone obſeſſa & necata fuit, gener verò lapide à tecto cadente ita deformatus in facie, ut vix homo videretur eſſe.

Dæmones familiares plerumq; dominis ſuis noxii.

Ludimoderator (*inquit Wierus lib. 2. de præſtig. dæmon. cap. 4.*) apud

apud Goslarienſes, ex Fauſti magi, vel veriùs infauſti mali doctrinâ inſtructus, modum quo carminibus in vitro coërceretur Satan, didicit. Ut itaq; impediretur à nemine, die quodam in ſylvam abiit: ubi in magica execratione aberranti apparuit dæmon horrendâ admodum formâ, oculis flammeis, naribus ad cornu bubuli morem intortis, oblongis dentibus, aprinis non diſſimilibus, genis felem referentibus, & in univerſum terribilis. Hoc idolo terrefactus hic proſternitur, jacetq; horas aliquot ſemimortuus. Tandem reſpiranti nonnihil, atq; ad civitatis portas progredienti, quidam familiares obvii, vultus mutati, palloriſq; cauſam rogant. Hic tremens, & velut furibundus obmutuit. Inde domum ducitur, ubi horrendos edere ſonos, & prorſus inſanire cœpit. Anno tandem exacto fari denuò cœpit, & eâ ſpecie ſibi dæmonem apparuiſſe narrat. Cœna verò Dominicæ communionem ubi tum celebraſſet, tertio pòſt die ſe Deo commendans, calamitoſæ huic vitæ valedixit.

Joannes Franciſcus Picus loco ſuprà cit. ait, plurimos ſe allocutos, qui vanâ ſpe futurorum deluſi, ab apparente ſibi dæmone, per inita pacta vocato, uſq; adeo vexati fuerunt, ut optimè ſecum putarint actum, quòd vitam non perdiderint. Alium ait intellexiſſe ab ejus ſociis, fuiſſe à dæmone vivum abreptum, nec amplius comparuiſſe unquam, dum curioſo cuidam & malè ſano Principi Trojæ oppugnationem repræſentare quaſi in ſcena pollicitus eſſet, Achillemque & Hectorem introducere præliantes.

Hæc (concludit Wierus) *magiæ hujus ſtipendia, hi ſimulatæ fructus amicitiæ, hæ ementitæ phialæ, annuli, carceres, ficti compedes, & veſana pernicioſaq; ludibria.*

CAPUT XXXVIII.

De Dæmonibus montanis ſive metallicis: item de virunculis ac famellis domeſticis.

Quæ ad montanos dæmones ſpectant, excutiet atq; illuſtrabit P. Athanaſius Kircherus in Mundo Subterraneo, jam aban- **Dæmones montani ſive metallici**

ab annis quinq; conſcribi cœpto, & necdum, ob argumenti difficultatem abſoluto. Nos hiſtorias primò dabimus, tum de montanis dæmonibus, tum de virunculis ac fæmellis domeſticis; ex quibus, quid de illis ſentiendum, conſtabit.

De montanis ſeu metallicis dæmonibus ſuprà cap. 12. ex Pſello ac Trithemio mentionem fecimus. De iisdem *Georgius Agricola* in fine libri de Animalibus Subterran. & in Dialogo quem Bermannum inſcribit, luculentum habet teſtimonium. Prioris loci verba do. *In metallicis fodinis inveniuntur, & truculenti quidem, vel ſolo aſpectu terribiles; plerumq; metallicis infeſti atq; inimici ſunt. Talis fuit Annebergius dæmon, qui operarios ampliùs duodecim flatu interfecit, in ſpecu, qui Corona roſacea appellatur, eo nomine relictus, quantumvis argento dives eſſet. Flatum verò emittebat ex rictu, cùm equi ſpecie, habentis procerum collum & truces oculos, appareret. Ejusmodi etiam fuit Snebergius, nigro cucullo veſtitus, qui in fodina Georgiana operarium è terra ſublatum, in ſuperiore loco maximæ illius concavitatis, quondam feracis argenti, collocavit, non ſine corporis attritu. Quæſtuoſam admodum fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Judæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ, aurea cornua gerentis, apparente. At ſedatos illos, Germanorum alii, ut etiam Græci,* Cobalos *vocant, quòd hominum ſint imitatores. Nam quaſi lætitiâ geſtientes rident, & multa videntur facere, nihil interim efficientes. Alii* virunculos *montanos vocant, quia plerumq; apparent nani, tres dodrantes longi; videntur autem eſſe ſeneciones, & veſtiti more metallicorum, id eſt, vitteto, induſio, & corio circa lumbos dependente. Innoxii ſunt hi metallicis, etſi interdum glareis operarios laceſſunt; rariſſimè tamen eos lædunt, niſi cachinno vel male dicto laceſſiti. Potiſſimum opus facere videntur in his ſpecubus, in quibus metalla jam effodiuntur, vel ea effodi poſſe ſpes eſt.* Hæc Agricola lo. cit. In altero loco ita ſcribit. *Ut ut jocamur; genus certè dæmonum in fodinis nonnullis verſari compertum eſt. Quorum quidam nihil damni metallicis inferunt, ſed in puteis vagantur, ac laboribus, cùm nihil agant, videntur ſe exercere: nunc cavando venam, nunc ingerendo in modulos, id quod effoſſum eſt, nunc machinam verſando tractoriam, nunc irritando operarios; idq; potiſſimùm faciunt*

in his

in his ſpecubus, è quibus multum argenti effoditur, vel magna ejus inveniendi ſpes eſt. Alii verò noxii admodum ſunt, ut ille qui ante aliquot annos Annebergi, &c: quæ antea ex ipſo retulimus. Inter hos, ait, aliquos ita pravos eſſe, ut metallici eos non ſecus ac peſtem quandam præſentiſſimam averſentur, & fugiant. Alios contrà ait, eſſe adeo mites, ut eos frequentes adeſſe, & laborem eorum ſæpius audiri, non modò non ægrè ferant metallici, ſed etiam exoptent, & pro bono omine habeant. De montanis virunculis multæ circum feruntur inter Germanos noſtros narratiunculæ; quas, quia fabulis quàm hiſtoriis ſimiliores ſunt, omitto.

Ludovicus Lavaterus lib. de Spectris par. 1. cap. 16. refert ſcriptum ad ſe à viro pio & docto, *Davoſii in Alpibus Rheticis argenti fodinam eſſe, in quam Conſul illius loci Petrus Buol, ſuperioribus annis ſumptus fecit, & ex qua opes non exiguas collegit. In illa Spiritus ſeu dæmon montanus fuit, qui cùm metallici res foſſiles infunderent vaſis, plerumq; diebus Veneris, valde negotioſus eſſe viſus fuerit, metalla ſuo arbitratu ex uno vaſe in alterum infundens. Quod Conſul ille non indignè tulit. Quoties in fodinam deſcendere voluit, vel aſcendere, cruce ſe muniens, nunquam læſus eſt. Accidit autem, ut cùm Spiritus ille die quodam valde importunus eſſet, id metallicus quidam moleſtè ferens, conviciis eum inceſſerit, juſſeritq; eum abire in malam rem, additis diris & execrationibus. Spiritus ille, operarii caput apprehendens, ita eum torſit, ut facies in tergum verteretur. Non tamen extinctus fuit, ſed diu poſtea obtorto collo ſuperſtes, multis qui etiamnum vivunt, familiariter notus fuit, & intra paucos demum annos è vivis exceſſit.*

Hactenus de montanis, ſubterraneis, ac metallicis dæmonibus; nunc de domeſticis virunculis.

Joannes Meletius in Epiſtola quadam apud Delrium lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 27. ſect. 2. ſcribit, in Sarmatia coli Spiritus quoſdam viſibiles, qui linguâ Ruthenicâ *Coltri*, Germanicâ Kobali dicantur; *quos credunt habitare in occultis ædium locis, vel in congerie lignorum: nutriuntq; eos lautè omni ciborum genere, eò quod adferre ſoleant nutritoribus ſuis frumentum, ex alienis horreis furto ſublatum. Cùm verò alicubi illi Spiritus habitare & nutriri*

Dæmones domeſtici.

triri cupiunt, hoc modo ſuam erga patrem familias voluntatem declarant: in domum congerunt noctu ſegmenta lignorum, & mulctris imponunt lacte plenis varia ſtercora animalium; quod ubi paterfamilias animadverterit, nec diſſipaverit ſegmenta, nec ſtercora è mulctris ejecerit, ſed de inquinato lacte cum omni familia ſua comederit; tunc illi apparere, & permanere ibi dicuntur. Hactenus ille apud Delrium cit. loco.

Virunculorum ac fæmellarum ſpectra, brevitudine ac ſpecie pigmæorum vel pumilionum, olim in multorum domibus frequentia erant. Domeſtica ferè omnia miniſteria obire ſolebant, equos curare, domum verrere, ligna & aquam adferre, & ſimilia facere. Meminit horum *Agricola lib. cit. De Animal. Subterr.* his verbis: *Itaq; non admodum ſunt diſſimiles* (montani virunculi, de quibus cit. lo.) *dæmonibus, tum his qui hominibus rarò apparent, cùm quotidie partem laboris domi perficiant, & curent jumenta (Quibus, quòd noſtri causâ benignè faciant, generiq; hominum ſint, aut ſaltem videantur eſſe amici, nomen impoſuerunt Germani, Gutelos ſiquidem appellant;) tum Trullis vocatis, quos ſexu tam mulieris, quàm viri ementito, cùm apud alias nationes, tum maximè apud Sviones in famulatu fuiſſe ferunt.* Delrius ait, hos à Gallis vocari *des Gobelins*, à Teutonibus inferioris Germaniæ Kabbautermannekens / & Guldeclekens. Meminit domeſticorum Spirituum etiam *Olaus Magnus lib. 3. cap. 11.*

De enumeratis hoc capite dæmonibus quorundam opinio fuit, non dæmones illos eſſe, ſed homunciones quoſdam, medium inter bruta & homines, ſub humana tamen forma, animantium genus conſtituentes, qui prædictis aliisq; occultis locis latitent, ſed tamen hominum aſpectibus ſe quandoq; offerant, *Tyræo teſte lib. 3. de Spirit. Apparit. cap. 2.* Hunc errorem latè explicat & tuetur *Paracelſus in Epiſt. ad Athenienſ. ſive de Occulta Philoſophia* dicens, Deum præter homines Adami poſteros, alia quatuor hominum genera, carne, & oſſibus, ac ratione prædita creaſſe, eosq; in ſingulis elementis ad inhabitandum collocaſſe, in quibus ſinguli ſuam haberent Rempubl. & ex negotiatione ac laboribus victum & amictum ſibi comparare; & eos homines, qui in terræ viſce-

Virunculi montani ac domeſtici, an ſint dæmones.

viſceribus habitant, vocari *Pigmæos* & *Gnomos*; qui in aquis *Nymphas* & *Undenas*; qui in aëre, *Sylvas* & *Meluſinas* (quos ſolos cum hominibus Adami poſteris commercium habere, & ex mutua commixtione liberos gignere aſſerit;) qui in igne deniq; habitant, *Vulcanos* & *Salamandras* appellari. Hæc de Paracelſo prodit Godelmannus apud Delrium loco proximè cit. quæ utiq; non nugacia tantùm, ſed impia etiam, & à fide recta aliena ſunt, quæ unum tantum hominum genus agnoſcit.

Nos cum aliis aſſerimus, illos quos hoc capite recenſuimus, veros & incorporeos dæmones eſſe, ex eorum genere, qui aërem & loca maximè ſubterranea, DEI ordinatione, inhabitant, in hominum perniciem intentos. Quòd ſi benignos ac beneficos quandoq; ſe monſtrant, id faciunt, aut quia à Deo nocere non permittuntur, aut ut graviùs ſuo tempore noceant, ut ex relatis hiſtoriis apparet.

CONCLUSIO LIBRI.

Innumera alia de dæmonibus dicenda occurrunt; quæ tamen lubens omitto; tum nè in nimiam molem excreſcat hic liber; tum quia in ſequentibus libris, ſecundo ac tertio præſertim, de iisdem redibit loquendi occaſio.

LIBER SECUNDUS

De
MIRABILIBUS SPECTRORUM.

PROOEMIUM.

DE Spectris variis, variis formis, temporibus, ac modis, hominum oculis & auribus objici ſolitis, cùm multa ab ineunte maturiore ætate apud diverſos Scriptores legerim, multa narrari audiverim, nonnulla etiam proprio experimento deprehenderim; dicere vix poſſum, quanto æſtuaverim ſemper deſiderio, ut veritatis adyta circa rem hanc penetrarem, & num uſpiam ſpectra revera eſſent, quidq; illa forent, deprehenderem. Videbam enim, alios, qui nihil eorum viderunt vel audiverunt unquam, aniles fabulas, aut ſenſuum ludificationem reputare, quidquid ea de re ſcriptum aut narratum intelligunt; alios verò ſeu ſimpliciores, ſeu timidiores, ſpectra ju-

dicare, quæ non niſi naturalia aut artificialia phaſmata revera ſunt; alios deniq; credulos magis ac pios, quàm doctos, multa pro ſpectris arripuiſſe pro ſeſe, & obtruſiſſe aliis, quæ non niſi aut improborum impoſturæ, aut facetorum joci, aut ſenſuum ludibria fuêre. Quod ergo ex aliis de re præſenti didici, quod veræ philoſophiæ ac veritati conformius eſſe decrevi, hoc libro propalabo: dignum enim Curioſæ Philoſophiæ argumētum eſt. Fauni quoq;, Satyri, Ægypanes, Hippo- ac Onocentauri, Sphinges, Harpyiæ, Erinnes, Eumenides, Gorgones, Nymphæ, Dryades, Hamadryades, aliaq; monſtra, in aquis, montibus, ſylvis & aliis locis comparere ſolita, olim præſertim, ad examen vocanda forent: at commodius id fiet poſtea, cùm de Mirabilibus Monſtrorum. Addentur tamen variæ ſpectrorum averruncandorum methodi ac normæ. Nec poſtremum locum habebunt nocturni inſoliti fragores, qui hominum mortes, alioſq; memorabiles caſus non rarò præcedunt. Solam veritatem præ oculis habeo, ſimultatem omnem, omnem carpendi libidinem procùl habeo. De tota hac materia fuſè ac doctè ſcripſit P. Petrus Tyrhæus in ſuis De Apparitionibus, & Locis infeſtis, Libris; de Spirituum apparitionibus, & dæmonum

ſpe-

ſpectris, nervosè P. Martinus Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic. quæſt. 26. & 27; de Spectris & fragoribus nocturnis methodicè, nec malè Ludovicus Lavaterus Tigurinus, Calviniſta, niſi quòd plùs æquo, & præter inſtitutum, Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ ſectatores ridet atq; exagitat (præter fidem in Epiſt. Dedicat. datam) probatiſſimisq; Eccleſiæ ejuſdem Scriptoribus aut fidem derogat, aut elevat auctoritatem; ſuos verò oraculorum loco habet, ibi etiam, ubi plùs quàm aniles fabulas enarrant. In loca quædam ſuis locis digitum intendam, ut qua fide à me hæc dicta, intelligat æquus Lector. De Spectris etiam ſcripſit Petrus Leloyerus, Joannes Rivius, & alii, quos in ſequentibus afferemus.

PARS I.

AN SINT SPECTRA:

AD quatuor præcipuè Capita revocabimus, quæ de Spectris hoc Libro dicemus: nimirũ an ſint vera aliqua ſpectra: quibus potiſsimùm in locis cõparere ſoleant: quid ſint: quæ ſint eorum conditiones: quibus tandem remediis contra eorum terrorem nos munire oporteat, illaq́ à nobis aut à locis avertere.

Inci-

Incipimus à primo. Sed ante omnia, quæ Spectrorum nomine hoc loco intelligi velimus, diſcutiamus.

CAPUT I.

Quid Spectrorum nomine hoc loco intelligatur.

SPectrorum nomine nihil hoc loco intelligitur aliud, quàm ſimulacra quædam, ſive idola, aut variarum formarum imagines, quæ ſeu noctu; ſeu interdiu, domi, forisvè, in campis, ſylvis, montibus, ſeſe hominum vigilantium, & incorruptæ imaginationis ac ſenſuum, conſpectui offerre, variis locis, modis, formis, temporibus, dicuntur conſtanter, & firmiter creduntur; ſeu Angeli ea ſint, ſeu Dæmones, ſeu defunctorum hominum animæ, ſeu quid aliud; quod infrà ſuo loco examinabimus. Hæc Græci vocant φάσματα, φαντάσματα, πνεύματα; Latini nunc Spiritus, nunc viſa ſeu oſtenta, nunc Lemures, Umbras, Lares, Manes, Penates; Germani noſtri Geſicht/ Geſpenſt/ Geiſter/ 2c. Itali, *Spiriti, ombre, fantasme*, &c. Interdum tamen non oculis, ſed ſolùm auribus objicere ſeſe dicuntur, ſtrepitusque excitare, & locorum incolas territare; adeò ut loca reddant infeſta, & habitationi prorſus incommoda. *Spectra quid ſint.*

Non ergò de illis hoc libro agemus Spectris, quæ dormientibus perſæpe objiciuntur; non de idolis ac phantaſmatibus, quæ furioſi, phrenetici, febricitantes, melancholici, meticuloſi, veſano amore æſtuantes ſibi imaginantur; non de imaginibus, quibus & Natura & Ars ſenſibus, etiam perfectis, hominum ſubinde illudit; non de oſtentis variis, quæ impii quandoque, ut ſuam expleant avaritiam, exſaturent libidinem, per ſummum ſcelus, ingenti bonorum dolore, nec minore totius Eccleſiæ Catholicæ detrimento, callidiſſimè ac prorſus diabolicè confingunt, & ſimplici popello pro veris prodigiis venditant; digni flammis, & omni

tormentorum genere. Durum profectò judcium ſummi æternique judicis manet hujusmodi, quicunque demum ſunt. Non honoratur DEUS mendaciis noſtris, nec Sancti DEI Amici impoſturis noſtris. Sed ad rhombum, & ad primum ex præpoſitis capitibus, an videlicet vera aliqua ſint atque appareant Spectra.

CAPUT II.

Spectra videri atque audiri ab hominibus, probatur variis Gentilium hiſtoriis.

Spectra vera dari, probatur hiſtoriis Gentilium.

SPectrorum veritas efficaciùs ſtabiliri non poteſt, quàm hominum fide dignorum auctoritate, qui vel ipſi experimento proprio rem deprehenderunt, vel ab aliis narratam approbarunt, poſterisque credendam tradiderunt. Horum non pauca in medium afferam teſtimonia, eò minùs dubia, quò minùs de fide illorum dubitandi ſuppetit cauſa. A Gentilibus incipio, quorum verba fideliter ex ipſis fontibus hauſta adnumero.

§. I. Spectra ex Plinio Juniore.

Spectra ex Plinio juniore.

P*Linius Secundus*, *Novocomenſis*, ſagax rerum æſtimator, *lib.* 7. *Epiſtolar.* ad Suram Philoſophum, ſequentem dedit Epiſtolam, in qua, quid de Spectris ſentiendum, ſcire cupit; rem dignam judicans, quam Sura diu multumque conſideraret, & in utramque partem diſputaret. *Et mihi diſcendi*, inquit, *& tibi dicendi facultatem, ocium præbet. Igitur perquàm velim ſcire, eſſe aliquid phantaſmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes, an inanem & vanam ex metu noſtro imaginem accipere. Ego, ut eſſe credam, inprimis eo ducor, quod audio accidiſſe Curtio Rufo. Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura, humanâ grandior, pulchriorque; perterrito Africam ſe futurorum prænuntiam dixit; iturum enim Romam, honoresque geſturum, atque etiam cum ſummo imperio in eandem Provinciam reverſurum, ibique moriturum. Facta*

Spectrum Africanum Curtii Rufi.

ſunt

ſunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientiq; navem (nimirum cùm ad Præfecturam iret) eadem figura in littore occurriſſe narratur. Ipſe certè implicitus morbo, futura præteritis, adverſa ſecundis auguratus, ſpem ſalutis, nullo ſuorum deſperante, projecit.

Spectrum Athenienſe Athenodori Philoſophi.

Jam illud nonnè & magis terribile, & non minùs mirum eſt? quod exponam ut accepi. Erat Athenis ſpecioſa & capax domus, ſed infamis, & peſtilens. Per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acriùs, ſtrepitus vinculorum longiùs primò, deinde proximè reddebatur: mox apparebat idolon, ſenex macie & ſqualore confectus, promiſſâ barbâ, horrenti capillo: cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Inde inhabitantibus triſtes diræq; noctes per metum vigilabantur; vigiliam morbus, & creſcente formidine mors ſequebatur. Nam interdiu quoque quanquam abſceſſerat imago, memoria imaginis oculis inerrabat, longiorq; cauſis timoris timor erat. Deſerta indè, & damnata ſolitudine domus, totaq; illi monſtro relicta. Proſcribebatur tamen, ſeu quis emere, ſeu quis conducere, ignarus tanti mali, vellet. Venit Athenas Philoſophus Athenodorus; legit titulum; auditoq; pretio, quia ſuſpecta vilitas, percunctatus, omnia docetur, ac nihilominùs, imò tantò magis conducit. Ubi cœpit adveſperaſcere, jubet ſterni ſibi in prima domus parte; poſcit pugillares, ſtylum, lumen; ſuos omnes in interiora dimittit; ipſe ad ſcribendum, animum, oculos, manum intendit, nè vacua mens audita ſimulacra, & inanes ſibi metus fingeret. Initiò, quale ubique ſilentium noctis: deindè concuti ferrum, vincula moveri: ille non tollere oculos, non remittere ſtylum, ſed obfirmare animum, auribusq; prætendere. Tum crebreſcere fragor, adventare, & jam ut in limine, jam ut intra limen audiri. Reſpicit, videt, agnoſcitq; narratam ſibi effigiem. Stabat, innuebatq; digito, ſimilis vocanti. Hic contrà, ut paululùm exſpectaret, manu ſignificat; rurſusq; ceris & ſtylo incumbit. Illa ſcribentis capiti catenis inſonabat. Reſpicit rurſus, idem quod priùs inuentem: nec moratus, tollit lumen & ſequitur. Ibat illa lento gradu, quaſi gravis vinculis. Poſtquam deflexit in aream domus, repentè dilapſa deſerit comitem. Deſertus, herbas & folia concerpta ſignum loco ponit. Poſtero die adit Magiſtra-

tus, monet ut illum locum effodi jubeant. Inveniunt oſſa inſerta catenis, & implicita, quæ corpus ævo terraq́ putrefactum nuda & exeſa reliquerat vinculis. Collecta, publicè ſepeliuntur: domus poſtea rite conditis manibus caruit. Et hæc quidem affirmantibus credo; illud affirmare aliis poſſum.

Spectra aliorum capillos tondentia.

Eſt libertus mihi non illiteratus. Cum hoc minor frater eodem lecto quieſcebat. Is viſus eſt ſibi cernere quendam in toro reſidentem, admoventemq́ capiti ſuo cultros, atque etiam ex ipſo vertice amputantem capillos. Ubi illuxit, ipſe circa verticem tonſus, capilli jacentes reperiuntur. Exiguum temporis medium, & rurſus ſimile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat: venerunt per feneſtras (ita narrat) in tunicis albis, cubantemq́ totonderunt, & quà venerant, receſſerunt. Hunc quoque tonſum, ſparſosq́ circà capillos dies oſtendit. Nihil notabile ſecutum, niſi fortè quòd non fuit reus; futurus, ſi Domitianus, ſub quo hæc acciderunt, diutiùs vixiſſet: nam in ſcriniis ejus datus à Caro de me libellus inventus eſt. Ex quo conjectari poteſt, quia reis moris eſt ſubmittere capillum, depulſi quod imminebat periculi ſignum fuiſſe. Proinde rogo, eruditionem tuam intendas. Digna res eſt, quam diu multumq́ conſideres. Ego quidem indignus, cui copiam ſcientiæ tuæ facias. Licet etiam utramque in partem, ut ſoles, diſputes; ex altera tamen fortiùs, nè me ſuſpenſum incertumq́ dimittas, cùm mihi conſulendi cauſa fuerit, ut dubitare deſinerem. Vale. Hæc Plinii Epiſtola integra; ad quam quid reſponderit Sura, ignoratur.

§. II. Spectra ex Suetonio, Plutarcho, & Pauſania.

Spectrum Cæſari oblatum.

S*Uetonius Tranquillus* in vita Julii Cæſaris ſcribit, eum, cùm ex Gallia in Italiam cum exercitu proficiſceretur, & ad Rubiconem fluvium (qui Italiam à Gallia diſterminabat olim) perveniſſet; antequam trajiceret, paululùm conſtitiſſe, ſecumque reputantem quantum moliretur, converſum ad proximos dixiſſe: *Etiam nunc regredi poſſumus: quòd ſi ponticulum tranſierimus, omnia armis agenda erunt. Cunctanti oſtentum tale factum eſt. Quidam*

eximiâ

eximiâ magnitudine & formâ, in proximo ſedens repentè apparuit, arundine canens. Ad quem audiendum cùm præter paſtores, plurimi etiam ex ſtationibus milites concurriſſent, interq́ eos & æneatores; raptâ ab uno tubâ proſiluit ad flumen, & ingenti Spiritu claſſicum exorſus, pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæſar: Eatur, inquit, quò deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat. Jacta eſt alea.

Plutarchus in Vita Dionis, ſub finem, ſcribit: *Conſtitutis hunc in modum inſidiis, ingens ac prodigioſum Dioni ſe ſimulacrum obtulit. Dies vergebat in veſperam, cùm ille intra domi cubiculum ſolus ſecum cogitabundus ſederat. Interim è regione porticus repentino exoriente ſtrepitu, cùm nondum planè dies defeciſſet, ſtetit inſpectans; grandem intuetur fœminam, nihil veſtitu aut facie à Tragica permutatam Furia. Ea ſcopis quibusdam mundabat ædes. Perculſus gravi pavore Dion, convocatis amicis viſum exponit, penitusq́ conſternatus cùm extimeſceret, nè id denuo videndum ſoli ſibi adventaret oſtentum, eos obſecravit, ut cum eo pernoctantes manerent. Verum enimverò id haud rurſus accidit, ſed paucos intra dies filius ejus, cùm fermè pubeſceret, ex parva quippe triſtitia, & puerili quadam iracundia priùs causâ ſuſceptâ, è tecto ſe in caput præcipitem dejiciens periit.* Ipſe verò Dion non multò pòſt confoſſus ab inimicis fuit. Hæc Plutarchus, Lapo Florentino Interprete.

Spectrum Dioni oblatum.

Idem *Plutarchus* in vita Marci Bruti, Guarino Veronenſi Interprete, hanc de Bruto narrat hiſtoriam. *Cùm ergo ex Aſia diſceſſurus foret, exercitumq́ trajicere vellet; nox equidem erat profunda, & fermè media, lumen verò ſplendidum nimis contubernia non habebant, & ſilentium undique tenebant caſtra. Is itaque ſecum aliquid reputans, ſibi ipſi intentus, aliquem ad ſe ingredientem præſentit. Ad introitum aſpiciens, horrendam & monſtroſam aſpexit imaginem corporis feri atque terribilis ſilentiò ſibi aſſiſtere. Interrogare tamen eam auſus Brutus: Quis, inquit, hominum aut Deorum es? quid tibi vis, qui ad nos veniſti? Ad quæ ſubmurmuravit ille: Tuus, ô Brute! malus Genius ſum; in Philippis me videbis. Tum Brutus non exterritus, videbo, reſpondit. Verùm cùm evanuiſſet imago, accerſitis pueris, atque his dicentibus ſe nullam vocem audiviſſe, at-*

Spectrum Bruto oblatum.

que nullam vidiſſe imaginem, Brutus accubuit. Brutus deinde pòſt pugnam cum Antonianis ſeipſum interfecit dicto loco.

Spectrum in thermis Chæronenſibus.

Idem etiam *Plutarchus* in vita Cimonis, initio, narrat, cùm Damon ex Chæronea urbe, ob Romanos aliquot in illa primùm obtruncatos, urbiſque principes deindè in curia necatos, ex urbe cum ſuis profugiſſet, & in agros excurſiones jam faceret, maximoque periculo urbi ipſi immineret: *Tunc oppidani eum dolo ſubducere aggreſſi, ſimulatâ veniâ reditum in urbem ei decernunt, miſſiſq; ad eum legatis patriæ reſtituunt. Ita in urbem regreſſus, Gymnaſii præfectus extemplo declaratus eſt. Indè eum, in thermis ſe ungentem, interfecêre. Eo loco horrendæ ſpecies diu viſæ; ſuſpiria (ut à patribus noſtris accepimus) exaudita. Eapropter thermarum fores obſtructæ, atque obturatæ; & nunc quoque ejus loci vicini turbulentiſſimas ibi voces & ſimulacra circumferri, arbitrantur.* Hæc ille loc. cit. ex interpretatione Leonardi Juſtiniani. Idem ibidem, in fine, de Cimone claſſem in Ægyptum deducturo ſcribit ſequentia. *Omnibus itaque jam paratis, cùm in littore navales conſtitiſſent copiæ, horrenda Cimoni ſpecies in ſomnis viſa apparebat: canem quandam in eum laceſſitam latrare, inter latrandum verò humanâ voce admixtum hunc verſum edidiſſe:* î mihi teque meis catulis facturus amicum. Cimoni, quidnam hoc phantaſma portenderet, ambigenti, Aſtyphilus Poſſidoniates, vir vaticinii peritus, expoſuit, ut ibidem narrat dictus Auctor.

Spectrum Cimoni oblatum.

Pauſanias in Atticis, loquens de campis Marathoniis, ait: *In his ipſis campis audiuntur per totam noctem equorum hinnitus, & pugnantium etiam virorum ſpecies cernuntur. Atque hæc quidem, qui de induſtria auditum, ſpectatumvè venerint, malè mulctati abeunt; ex ira verò manium, iis, qui fortuitò id animadverterint, nihil omnino unquam triſte accidit.* Eadem refert Lavaterus de Spectris part. 1. cap. 12. ſed malâ fide, ut qui locum Pauſaniæ non legerat, ſed aliunde deſcripſerat hiſtoriam. Ibidem addit *Pauſanias* & aliud oſtentum. *Accidit autem, inquit, ut in ea pugna (ut illi memorant) vir quidam ſpecie atque habitu agreſti opem tulerit. Qui cùm ex Barbaris quàm plurimos aratro interemiſſet, repentè evanuit: neque verò quærentibus, quiſnam ille fuiſſet, Athenienſibus*

bus, aliud reſpondit oraculum, quàm ut Echetlæum heroa colerent. Hæc ibi, ex interpretatione Romuli Amaſæi.

Plutarchus in vita Theſei, in fine, ait, *Cum in Marathone adverſus Medos pugnatum eſt, complurimis Theſei ſimulacrum apparuiſſe viſum, & ante omnes invaſiſſe in Barbaros.*

Spectrum ſub Theſei forma.

§. III. Spectra ex Dione, Valerio Maximo, Xiphilino, Ammiano, Vopiſco, & aliis.

Dio *Caſſius* Hiſtor. lib. 55. initio, de Druſo loquens, cùm narraſſet eum in Chattorum Germaniæ populorum fines ingreſſum, obvia quæque non ſine magno labore ſubegiſſe; congreſſosque præliis haud incruentâ victoriâ ſuperando, usque in Suevos perveniſſe; indè in Cheruſcos converſo itinere, Viſurgim transgreſſum, omnia populando ad Albim usque perrexiſſe; addit: *Hunc cùm fruſtra conatus eſſet tranſire, trophæis conſtitutis receſſit. Etenim mulier quædam humanâ amplior formâ ei obviam facta: Druſe, inquit, quò tandem nullum cupiditati tuæ modum ſtatuens contendis? non tibi fatis conceſſum hæc omnia videre; quin tu abi, jam enim & operum tuorum, & vitæ inſtat tibi terminus. Oblatam à Deo aliquo hanc vocem, mirum profectò eſt, neque tamen mihi fides abroganda videtur huic rei, quam ſtatim eventus comprobavit: nam & continuò retrò ire Druſus cœpit, & in itinere priùs quàm Rhenum attingeret, morbo deceſſit. Adſtipulantur huic, quod commemoravi, prodigio, etiam alia: namque & ſub mortem ejus lupi circum caſtra ipſius vagati ulularunt, & juvenes duo per medias munitiones equis transvecti apparuerunt, ejulatusque muliebris auditus fuerat, & ſtellæ in cœlo diſcurrerant.* Hæc Dio.

Spectrum Druſo oblatum.

Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. inter miracula alia, quæ ibi refert: *Cùm apud lacum Regillum A. Poſtumius dictator,* inquit, *& Tuſculanorum dux Manilius Octavius, magnis viribus inter ſe concurrerent, ac neutra acies aliquamdiu pedem referret; Caſtor ac Pollux Romanorum partium propugnatores viſi, hoſtiles copias penitùs fuderunt. Item bello Macedonico. P. Vatinius, Reatinæ præfecturæ vir, noctu Urbem petens, exiſtimavit duos juvenes excellentis formæ, albis equis inſidentes, obvios ſibi factos nunciare, die qui præterierat,*

Caſtor & Pollux viſi in prælio.

Spectrum Vatinio viſum.

rat, Perſen regem à Paulo captum. Quod cum ſenatui indicaſſet, tanquam majeſtatis ejus, & amplitudinis vano ſermone contemptor, in carcerem conjectus eſt. Poſtquàm Pauli literis illo die Perſen captum apparuit, cuſtodiâ liberatus, & inſuper agro & vacatione donatus eſt. Idem ibidem: *Valerio autem Poplicolâ Cos. qui poſt exactos reges bellum cum Vejentibus & Hetruſcis geſſit, illis Tarquinio priſtinum imperium reſtituere, Romanis nuper partam libertatem retinere cupientibus, Hetruſcis & Tarquinio in cornu dextro prælio ſuperioribus, tantus terror ſubitò inceſſit, ut non ſolùm victores ipſi profugerent, ſed etiam pavoris ſui conſortes ſecum Vejentes traherent. Cui rei pro argumento miraculum adjicitur. Ingens repentè vox è proxima Sylva Arſia, quæ ore Silvani in hunc penè modum miſſa traditur: Uno plùs Hetruſci cadent; Romanus exercitus victor abibit. Miram dicti fidem digeſta numero cadavera exhibuêre.* De Marte pro Romanis pugnante ait idem. *Cùm Brutii atque Lucani odio incitatiſſimo, maximisq́ue viribus, Thurinæ urbis peterent excidium, ac præcipuo ſtudio incolumitatem ejus C. Fabricius Luſcinus Coſ. protegeret; resq́ue ancipiti eventu, collatis unum in locum utriusque partis copiis, gereretur: non audentibus Romanis prælio congredi; eximiæ magnitudinis juvenis primùm eos hortari ad capeſſendam fortitudinem cœpit. Deinde, ubi tardiores animadvertit, arreptis ſcalis per mediam hoſtium aciem ad contraria caſtra evaſit; & admotis, vallum conſcendit. Inde voce ingenti clamitans, factum victoriæ gradum, & noſtros ad aliena caſtra capienda, & Lucanos Brutiosq́ue ad ſua defendenda, illuc traxit, ubi conſerti dubio certamine tenebantur, &c. Poſtero die, cùm Conſul inter honorandos, quorum ſtrenuâ operâ fuerat uſus, vallarem coronam ei ſe ſervare dixiſſet, à quo caſtra erant oppreſſa, nec juvenis qui id præmium peteret, inveniretur; cognitum pariter atque creditum eſt, Martem patrem tunc populo ſuo adfuiſſe. Inter cætera hujus rei manifeſta indicia, galea quoque duabus diſtincta pinnis, quâ cœleſte caput tectum fuerat, argumentum præbuit.* Tandem de C. Caſſio narrat, quòd *cùm acie Philippenſi ardentiſſimo animo perſtaret, vidit* Julium Cæſarem *humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, minaci vultu, & concitato equo in ſe impetum facientem. Quo aſpectu perterritus, tergum hoſti dedit.*

Silvani vox.

Mars in prælio viſus.

Julius Cæſar in prælio poſt mortem viſus.

Xiphi-

Xiphilinus in Trajano, cùm tragicè deſcripſiſſet terræ motum ingentem, qui Antiochiam, Trajano ibi commorante, concuſſit cum innumerabili hominum ſtrage; addit de dicto Cæſare: *Trajanus autem feneſtrâ ex ædibus, in quibus erat, effugit: nam eum quidam inuſitatæ & plusquam humanæ magnitudinis, cùm ad ipſum veniſſet, eduxit forâs.* Spectrum Trajano viſum.

Julius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris, cùm interitum ejus (à militibus interfectus fuit) enarraſſet, addit. *Signa interitus hæc fuerunt: Ipſe ante triduum quàm occideretur, in piſcina ſibi viſus eſt videre hominem cum gladio infeſtantem, &c.* Spectrum Pertinaci viſum.

Flavius Vopiſcus in Tacito & Floriano, ſub finem, de omine mortis Taciti loquens, ait: *Mortis omina hæc fuerunt: patris ſepulchrum diſruptis januis ſe aperuit: matris umbra ſe per diem & Tacito & Floriano velut viventis obtulit, &c.* Spectrum Tacito & Floriano viſum.

Ammianus Marcellinus lib. 25. de Juliano Imperatore ſcribens, ait. *Ipſe autem ad ſollicitam ſuſpenſamq́ue quietem pauliſper protractus, cùm ſomno (ut ſolebat) depulſo, ad æmulationem Cæſaris Julii quædam ſub pellibus ſcribentis, obſcuræ noctis altitudine ſententiis cujusdam philoſophi teneretur; vidit ſqualidiùs (ut confeſſus eſt proximis) ſpeciem illam Genii publici, quam, cùm ad auguſtum ſurgeret culmen, conſpexit in Galliis, velatâ cum capite cornucopiâ per aulæa triſtiùs diſcedentem.* Spectrum Juliano oblatum.

Omitto alia exempla apud alios diverſos Auctores. Quæ narravimus hactenus, cùm vera eſſe credantur ab omnibus eâdem fide, quâ alia à citatis Scriptoribus creduntur; conſtat non omnia quæ de Spectris dicuntur, fabuloſa eſſe. Qui tamen relatorum hactenus veritatem in dubium revocare vellet, dabit ſaltem hoc, antiquis Gentilibus perſuaſum ſuiſſe, Spectra dari vera, & hominibus apparere.

Coronidis loco apponere huic capiti placet, quod *Lavaterus lib. de Spectris part. 1. cap. 12.* ex Collectaneis locorum communium Joannis Manlii ſcribit, Theodorum ſcilicet Gazam prædium habuiſſe in Campania, ex beneficio Nicolai Pontificis. In illo prædio cùm colonus effodiſſet urnam, in qua fuerunt oſſa; apparuis ſe illi Spectrum, quod juſſit eum urnam rurſus ſepelire: niſi enim Spectrum agricolæ in Campanio viſum.

id faceret, fore ut filius ejus moreretur. Cùmque id colonus neglexiſſet, ejus filium paulò pòſt noctu interfectum fuiſſe. Interjectis aliquot diebus revertiſſe ſpectrum, minitans colono, ſe etiam alterum filium interfecturum, niſi oſſa conderet. Colonus admonitus accepto damno, videns etiam alterum filium in morbum inci- diſſe, rem Theodoro refert. Is profectus cum eo in prædium, & in loco ubi colonus urnam eruerat, rurſum facto ſepulchro, urnam cum oſſibus ſepeliunt. Repoſitis oſſibus in ſuum locum, filius coloni ſtatim convaluit.

CAPUT III.

Chriſtianorum, tàm ortho- quàm heterodoxorum teſtimoniis probatur, hominibus ſpectra ſubinde apparere.

Spectra vera dari, probatur teſtimoniis Chriſtianorum.

EX innumeris pauca afferam. *Sozomenus* igitur *lib. 7. cap. 23.* ſcribens de ſeditione Antiochiæ propter immodicam exactionem Theodoſii Imperatoris excitata, quâ populus offenſus, Imperatoris & Conjugis ejus ſtatuas dejecit, & fune injecto traxit, contumelioſasque voces ſparſit; ait: *Fertur autem quòd nocte præcedente, poſt quam ſtatim orto die mota fuit ſeditio, viſum ſit ſpectrum mulieris, magnitudine immenſum, & aſpectu horrendum, in ſublimi per plateas civitatis circumcurſans, & aërem flagello horriſono verberans: Ut quemadmodum beſtias ad iram incitare ſolent, qui ad ejusmodi ſpectacula ſerviunt; ſic infeſtus quidam Genius dæmonum inſidiis ſeditionem eam moviſſe appareret.*

Spectrum Antiochenum.

Spectra ex Alexandro ab Alexandro.

Alexander ab Alexandro lib.2. Genial. dier. cap. 9. ſcribit, *Rem miram, & dictu æſtimatuq; admirabilem, &c. familiaris meus quispiam modò mihi enarravit; quod equidem fabuloſum aut commentitium videri poſſet, niſi gravioris eſſet ingenii, & præſtabilis homo doctrinæ, ipſiusq; virtutis & non ambiguæ fidei plerisque in rebus multa*

multa & magna documenta forent. Refert enim, quòd cùm Româ Cumas verſus cum amico quodam ad balnea tendente iter habuiſſet, & in via mortuo amico funus curaſſet, ipſeque & comites Romam reverterentur, & jam *aliquantùm viæ remenſi eſſent, & nocte appetente, in unum, quod viæ proximum fuit, hoſpitium divertiſſent; ibi ſe animo & corpore fatigatum quieti dediſſe. Cùmq; ſolus degeret, & adhuc vigilans foret; fert, repentè amici nuper defuncti imaginem ſummo pallore & macie, ac eo fermè habitu oris, quali illum, cùm ægrotaret, dimiſerat, ad ſe acceſſiſſe. Quem cùm fuiſſet intuitus, & præ timore nec animo, nec mente ſatis conſtaret, quiſnam eſſet, interrogavit. Ille autem cùm nihil reſpondiſſet, exutis, ut videbatur, veſtibus, in eodem quo ipſe jacebat lectulo ſe collocavit, ac propè acceſſit, quaſi eum amplexibus petiturus foret. Alter verò cùm propè jam metu exanimis videretur, ad lectuli ſpondam ſeceſſit, illumq; propè accedentem abegit. Qui cùm ſe abigi expelliq; vidiſſet, fert in eum torvo & minùs familiari vultu inſpexiſſe; reſumptisq; mox veſtibus illum à lectulo ſurrexiſſe, cinctumq; & calceatum inde abeuntem nunquam apparuiſſe. Quo timore familiaris ille percitus, ſubitâ vi morbi correptus, ac propè ad internecionem graviſſimâ valetudine oppreſſus fuit. Ferebat etiam, dum in lectulo cum illo luctaretur, nudum illius pedem usque adeo gelidum ac rigentem attrectaſſe, ut nulla glacies illius frigori comparari potuerit.*

Pergit idem Alexander ibidem. *Equidem memorabile hoc, & cuivis mirum videri poſſet, niſi pervulgata res eſſet, ædes quaſdam Romæ evidentiſſimis oſtentis ita infames, ut nemo illas incolere auſus fuerit, quin variis umbrarum illuſionibus & tetris imaginibus, noctibus ferè ſingulis inquietaretur.*

Addit. *Gordianus amicus meus, ſpectatæ fidei homo, mihi retulit, cùm Aretium ipſe & familiaris ſuus iter unà intenderent, & à ſemita, ut fit, longè deviaſſent; loco infami & devio, ubi nè veſtigium quidem apparebat humanum, per ardua, & propè invia, diverſis tramitibus aberrare cœpiſſe; ibique cùm nec oppida, aut vicos, nec aliquid culti viderent, ſed nemora tantùm, ſaltusq; invios & inacceſſos, omniaq; vaſta, muta, & deſerta ab* Spectrum Gordiano viſum.

humano cultu peragrarent, in quibus ipſa ſolitudo terrebat animos: vergente jam ad occaſum die feſſos labore & viâ conſediſſe. Cùmq; hominis vocem audire procùl viſi fuiſſent, ad illam propiùs acceſſiſſe, homines obvios, quos de via interrogarent, dari ſibi arbitrati. Nec mora: in proximo jugo trium hominum imagines immanes, & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demiſſis tunicis, in veſte lugubri funeſtâq;, barbâ capilloq; ſubmiſſo, horribili facie conſpexiſſe: quos cùm voce geſtuq; ad ſe ipſos advocarent, ac jam propè eſſet ut illud accederent; illos interim ingenti mole corporis longè humanâ majores apparuiſſe; atque alium ſpecie non abſimili, nudum & nullo amictum veſtitu, mirificos edentem ſaltus, geſtusq; indecoros, conſpexiſſe. Quo timore conſternati, propere fugam cepêre; viamq; arduam & præcipitem emenſi, vix ruſtici cujuſpiam vile hoſpitium, ubi reciperentur, invenêre.

Spectrum Alexandro ab Alexandro viſum.

Hæc ex aliis audiit Alexander; quod ſequitur, ipſemet vidit. Proſequitur ergo: *Sed quod ego certum habeo, & ſatis certâ probatione tradiderim, profectò haud minus eſt. Cùm Romæ ægrâ valetudine oppreſſus forem, jaceremq; in lectulo; ſpeciem mulieris eleganti formâ mihi planè vigilanti obverſatam fuiſſe. Quam cùm inſpicerem, diu cogitabundus, & tacitus fui, reputans num quid ego falsâ imagine captus, aliter atque res eſſet, aſpicerem. Cùmq; meos ſenſus vigere, & figuram illam nusquam à me dilabi viderem; quænam illa eſſet, interrogavi. Quæ tum ſubridens, & ea quæ acceperat verba reſpondens, quaſi me planè derideret, cùm diu me fuiſſet intuita, diſceſſit.* Hactenus ex Alexandro.

Spectra ex Fulgoſo.

Ex *Baptiſta Fulgoſo lib. 1. cap. 8.* refert Lavaterus libro de Spectris part. 1. cap. 15. in area ædium Matthæi Vice comitis, qui Magnus dictus eſt, poſt occaſum Solis viſum eſſe virum armatum in equo, longè humanâ ſpecie majorem: qui ubi à multis conſpectus fuiſſet per horæ ſpatium, poſtea evanuerit, magno eorum qui rem viderant, horrore. Triduo quoque pòſt, tertiâ noctis horâ, eodem in loco duos equites pari ſpecie diu inter ſe dimicantes conſpectos fuiſſe; qui poſtea, ut antea alter ſolus, evanuerit; & non multo pòſt tempore Henricum VII. Imperatorem, ex hac vita deceſſiſſe, non ſine clade Vicecomitum.

Huic

Huic aliud ſubjungit idem Fulgoſus, nimirum Ludovici Alodiſii patrem, qui Immolæ rerum potitus fuerat, haud diu poſteaquàm deceſſerat, homini à ſecretis, quem filius Ludovicus Ferrariam mittebat, in itinere equo inſidentem cum accipitre (ut in aucupio mos ei fuerat tenere) apparuiſſe atque dixiſſe, ut filium juberet poſtero die in eum ipſum locum venire, quoniam magni momenti res ei prædicturus eſſet. Eâ re auditâ, Ludovicum, tùm quòd non crederet, tum quòd inſidias metueret, alium ſuo loco miſiſſe. Huic illam ipſam umbram, quæ antea apparuerat, obviam factam, vehementer indoluiſſe quòd filius non veniſſet; longè enim plura dicturam ei fuiſſe: ſed tunc illud ſolum referri juſſiſſe, quòd tranſacto ſecundo & viceſimo anno, ac præterea uno menſe, die quoque additâ, urbis imperium, quod obtinebat, eſſet amiſſurus, quod & evênit.

Philippus Melanchthon lib. quem inſcribit Examen Theologorum, apud Lavaterum cit. loc. hujusmodi hiſtoriam recitat: Amitam ſuam, cùm mortuo marito aſſideret foco triſtior, duos domum ingredientes vidiſſe, alterum in mariti ſpecie, alterum procerum in Franciſcani Monachi formâ: qui mariti ſpeciem referebat, ad focum accedentem ſalutaſſe mœſtam uxorem, eamque ſine metu eſſe juſſiſſe, ac aſſeruiſſe, ſe veniſſe ut quædam ei mandaret: juſſo deinde Monacho tantiſper in hypocauſtum ſecedere, rogaſſe atque obſecraſſe impensè, ſacerdotes ut conſtitueret, qui Miſſas celebrarent: diſceſſurum ſibi dexteram porrigi poſtulaſſe; porrectam usque adeo urivi ſam, ut ſemper manſerit nigra: evocato tandem Franciſcano Monacho, ſimul evanuiſſe. Spectrū ex Melanchtone.

CAPUT IV.

Aliis variorum teſtimoniis atque exemplis probatur, vera ſpectra dari.

Spectra vera dari, aliis variis exemplis probatur.

CRomerus *lib. 5. Hiſtor. Polon.* hanc narrat hiſtoriam. *Naclum arcem Pomeranorum munitiſſimam Vladislaus I. Polonorum rex obſide-*

obſidebat. Ibi noctu lucente lunâ aſpiciebantur crebrò ab excubitoribus quaſi armatorum hoſtium acies, ex apertis campis ad Polonorum ſtativa adequitantes, & incurſantes. Cùm id ſæpius accideret, indignati Poloni inquietari ſeſe, necusquam in apertum certamen prodire hoſtes; nocte quadam, cùm ibidem hoſtes adeſſe nunciarentur, fremebundi agminatim è caſtris ſeſe proripuêre, diffugientesq; caſſo labore longiùs proſecuti ſunt. Obſeſſi tumultu Polonorum exaudito, & excurſione è caſtris adverſâ, erumpunt ſubitò, & ignem in opera atque tuguria militum, ſtramine arundineq; contecta, conjiciunt; quo celeriter pluribus in locis ſe diffundente, paucis, qui in caſtris manſerant, ſe defendentibus, facilè opera cum magna caſtrorum parte conflagrarunt. Nocturnas umbras illas fuiſſe autumant, quæ hoſtilis exercitus ſpeciem oſtentantes, Polonos ita divino permiſſu exagitarunt, propterea quòd ſolenne omnibus Chriſtianis quadraginta dierum jejunium, priore expeditione, promiſcuo ac temerario eſu carnis & lactariorum, moribus & inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ contemptis, temeraverant.

Spectrum armatorum militum in Pomerania.

Joannes Niderus lib. ult. Formicarii narrat, *Cùm propter hæreſes regnum Bohemiæ tumultu ac cædibus concuteretur, circa metas regni præfati, nocturno tempore, verſus vallem quandam, auditos clamores & congreſſiones equeſtrium virorum; qui & coloribus variis induti, ſæpius ſunt viſi. Fuerunt tunc duo armigeri audaces ſatis, in caſtro non multùm diſtanti à loco monſtrorum; qui omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa portenderent, nocte quadam verſus vallem, ubi ſolita videri conſpexerant, iter arripiunt. Antequam autem iis appropinquare auderent, compunctus unus dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe; ego iis non approximabo; dictum eſt veterum, cum talibus nullum debere jocari. Quem alter, velut pavidum, increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus antedictis exercitibus appropinquavit. De quibus unus egrediens, caput illi amputavit, & ad ſuos rediit. Quo viſo ille, qui timidiùs ſubſtiterat, fugam iniit, & funeſta nova nuntiavit. In craſtina autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, ubi acies viſæ fuerant, nullius autem hominis vel equi veſtigium repertum eſt.*

Spectrum equeſtrium virorum in Bohemia.

Idem *Niderus* ibidem aliud addit valde mirabile; quod ait ſibi

ſibi ab Archiepiſcopo Moguntino, viro magnæ induſtriæ, & fide digno, narratum eſſe. *Nominavit*, ait, *quendam Rheni ſibi bene notum militem, cujus pro tunc filius vivebat; qui miles ſuper omnes penè inferioris Alemanniæ nobiles ſemper extiterat nimis in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem & patiebatur nonnunquam, propter ſuam animoſitatem vel fortitudinem, ab aliis graves guerras; propter quas non ſemper de die, ſed nocturno tempore, ad loca ſibi commodoſa equitare ſolebat. Hic igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſilvam circa Rhenum equitare voluit, & principium ejusdem intravit. Antequam verò finem ſilvæ haberent, ultra quam campus latus jaceret; prout moris eſt eorum, qui verentur inſidias, præmiſit famulum, ut in termino ſilvæ videret, annè in campo inſidiæ aliquæ eſſent. Lunâ enim ſplendente, vel aſtris lucentibus, hæc videri poterant. Famulus igitur, cùm per arborum ramos exploraret commiſſum, vidit per campi longitudinem exercitum ſatis mirabilem appropinquare in equis. Quo viſo, conſiderata nuntiavit militi. Qui ait: ſtemus ad modicum, quia veriſimile eſt, pro hujus exercitus cuſtodia ſubſecuturos alios: ad hos properabimus, & an inimici ſint, qui præceſſerunt, an amici, experiemur, nec paucos timebimus. Deinde, morulâ transactâ, de ſilva miles cum ſuis recedit, in campum venit, & neminem niſi quendam equeſtrem in equo ſedentem, & in manu alium ducentem equum, eminus ſequentem ſuos intuitus eſt. Ad hunc cùm miles veniſſet, quis eſſet, quæſivit in hæc verba: Nunquid tu cocus meus es? ita enim ſibi à longinquo videbatur: paulò etiam antea cocus ejusdem militis vita functus erat. Qui reſpondit: Sum domine. Cui miles. Quid, ait, hîc facis? & qui ſunt hi, qui præceſſerunt? Cui defunctus reſpondit: Domine, hi qui præceſſerunt, ſunt nobiles, & armigeri tales & tales (multos enim expreſſit nomine proprio) quos oportet, & me cum eis, iſtâ nocte eſſe* Hieroſolymis*; quia hæc pœna noſtra eſt. Et miles iterum: Quid ſibi vult equus iſte, quem ducis nullo inſedente? Ad veſtrum, reſpondit, obſequium erit, ſi mecum ad terram ſanctam venire velitis. Securus eſto, te per fidem Chriſtianam, recedendo & revertendo vivum reducam, ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait:*

Spectrum militi Rheni viſum.

Diebus

Diebus meis mira attentavi; his hoc addam etiam mirabile. Diſſuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles deſiliit, defuncti equum aſcendit, & ab oculis famulorum uterque equeſter ſubtractus eſt. Sequenti autem die, famulis juxta condictum exſpectantibus, miles & defunctus redierunt ad locum, ubi primùm convenerant. Tunc defunctus militi ait: Nè phantaſma omnino fictum credatis, duo quæ vobis do rara, reſervate in mei memoriam. Inde protulit mappulam parvam de ſalamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cùm immundum fuerit, igne purgate: alterum cautè tractetis, quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit.

Spectrum nobili Hiſpano viſum.

Martinus Delrius lib. 6. Disquiſit. Magic. cap. 2. ſect. 1. q. 1. memorabile narrat exemplum de nobili quodam Hiſpano, ſibi noto, in quo ſimul elucet divina ultio. *Degebat ibi (*Salmanticæ*) Theologiæ ſtudioſus quidam, è prima nobilitate: qui priſtinæ caſtimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus tranſcenſis, in quoddam Sanctimonialium monaſterium, usque ad Dormitorium (ut vocant) ſe penetrarat. Ibi, permittente DEO, priusquam ad cellulam, quam animo præoccuparat, pedetentim perveniret, objicit ſe illi ſpectrum, ſpecie viri gravis & honeſti, prolixo capillitio & barbâ, lorum ingens manu tenens; & nullo verbo facto, bubulam minitans inſultationem. Venerat probè armatus miſer ad inceſtum, ſcuto, gladioq́.: hunc ſtringit, illo ſe tegit. Viſus ſibi non ſemel latus adverſarii, lorum ſubiens, haurire, & brachia illi lorumq́. reſcindere: ſed ſemper brachium corpori, lorum parti amputatæ ſubitò junctum apparebat. Tandem lorarius decuſſatim illi in utrumque humerum ſic viventi bovem mortuum (ut cum Comico jocer) impegit, ut in terram collapſus, vix trepidus ſe fugâ eripuerit; & domum reverſus deprehenderit, ad modum Sanctæ Andreanæ crucis, ſibi in pectore, & in tergo, ad quatuor digitorum latitudinem, notam contuſionis rubore livoreq́. mixtæ impreſſam. Tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quaſi vermiculari neſcio quid, quod graviſſimum dolorem afferebat, miſer ſenſit ſub cute; & (nè vanum viſum putes) altero tertiovè pòſt die ad plures migravit. Nec annum, nec nomina addo, ut unius qui adhuc ſuperat, & defuncti quoque alterius honori conſulatur.*

Alterum

Alterum præmittit ibidem de alio Hiſpano nobili, quod Burgis accidit. Hic dum nocturno tempore vagatur, in ſpectrum incidit ſpecie Æthiopis tetri, mole giganteâ, romphæam ſtringentis: cui animosè tam diu reſtitit, impetum ſuſtinens, & vulnera, ſed aërem verberando, regerens, donec laſſus concidit, & à vicinis, qui ad ſtrepitum accurrerant, domum ſublatus, multis pòſt diebus lecto affixus, vix convaluit. Spectrum alteri nobili Hiſpano oblatum.

CAPUT V.

Recentia Spectrorum viſorum vel auditorum exempla.

INnumera alia exempla, quæ paſſim apud ſacros profanosque Scriptores extant, quorumque multa in ſequentibus capitibus aliâ occaſione referam, omitto, & ad recentia me converto. Ex innumeris porrò quæ narrari audivi, illa ſolùm enarro, de quorum certitudine dubitandi locus apud me nullus eſt. Spectrorum verorum recentia exempla.

P. Nicolaus Mohr Collega meus, & in hac Herbipolenſi Univerſitate Philoſophiæ Profeſſor, inter alia, duo ſequentia, oretenus primùm, deinde ſcripto, me petente, mihi communicavit. Spectrum Religioſo cuidam relatum. *Religioſus quispiam cùm ſecundùm morem ſuum concubiâ aliquando nocte in templi odeum oraturus ſe conferret; ſtrepitu quodam excitatus, in ipſam templi navim deſpexit: ubi luculentum ignem exſtructum vidit, ſupraq; ignem ahenum, in quo tres ſuæ Religionis, ejusq; loci incolas, ſibi optimè & de facie notos conſpexit; qui omnes eodem adhuc anno mortem oppetiêre. Legi in ipſa loci iſtius Hiſtoria manuſcripta.* Fuit vir ille, cui ſpectrum oblatum, mihi optimè notus, ſed vivere jam deſiit.

Hoc primum. Alterum eſt: *Colonellus quidam in bello Mantuano Anni 1630. poſt plurimam collectam prædam mortuus, condito tamen priùs teſtamento hunc in modum; ut exequias quàm poſſent ſumptuoſiſſimè pararent; quidquid verò deinde ſuperaret ex ſubſtantia, id mox à funere curato cæteri Legionis illius Capitanei & Officiales,* Spectrum Colonellis aliquibus oblatum.

Officiales, ſui in vivis commilitones, omne luxuriando & laſciviendo abligurirent, nec finem priùs facerent, quàm finis eſſet pecuniæ abſumendæ. Scriptum, factum. Dumq; ita nocte quadam impii teſtamenti improbi executores laborarent, totiq; vino & ſpurcitie madevent; ortus derepentè ſtrepitus, quaſi innumeræ per gradus catenæ traherentur, donec ad ipſum, ubi potabatur, conclave appropinquaret & turba, & horror. Cohorruêre ad ſtrepitum quidem, ſed magis expaverunt, ubi ſponte janua reſerata vaſtiſſimum ante conclavis fores ignem, & inter ignis flammas quemq; ſibi ipſi exhibuit. Ex quo pavore turbatus conventus; & alii paucis diebus pòſt diem obierunt; alii poſt menſes aliquot, ita tamen, ut omnes intra anni unius (niſi fallor) ſpatium emortui ſint, uno excepto, qui adhuc ſuperſtes vivit, & tragœdiæ hujus oculatus teſtis eſt, narratq; ipſe palàm; uti mihi retulit vir magnæ dignitatis, qui ex ore ſuperſtitis audivit.

Spectra à P. Kirchero viſa.

Anno 1631. cùm in hac Herbipolenſi Univerſitate Matheſin publicè prælegeret P. Athanaſius Kircherus, vir toto Orbe notiſſimus; nocte quadam, circa illud tempus, quo Guſtavus Adolphus Sueciæ Rex prælio vicit prope Lipſiam Tyllium ac Cæſarianos, dormiens in illo ipſo cubiculo, quod ego nunc inhabito, evigilat; & neſcit quo inſtinctu, per feneſtram in Collegii noſtri atrium ac hortum deſpicit: & ecce, totum atrium luculentâ flammâ repletum, & in flamma milites infeſtis armis congredientes. Territus hoc ſpectaculo, ac ſtupefactus, currit verſus Superioris noſtri cubiculum, ut excitatum ſomno ad idem ſpectandum deduceret; ſed veritus, nè antequam eò perveniret, oſtentum evaneſceret, redit ad cubiculum, num adhuc duraret, exploraturus. Videt eadem quæ antea. Iterum ergo ad Superiorem currit, iterumque eâdem, ut antea, de cauſa ad cubiculum redit. Sed dum tertiùm ſpectat, evaneſcit ex oculis. Narrat poſtero die viſionem (eram ego eodem in Collegio, ejusdem Kircheri in Mathematicis diſcipulus) additque magnâ aſſeveratione, Suecum adventare, Collegio magnam calamitatem imminere. Eventus probavit omnia. Diſperſis nobis in varias orbis partes, variè narrabatur factum. Quod hîc narravi, ipſemet Kircherus, rogatus, Romæ mihi retulit.

Spectrum Herbipolenſe.

Sunt hac eadem in urbe ædes peramplæ ac ſplendidæ, ſed ante an-

te annos circiter ſexaginta deſertæ, ob moleſtiſſimas infeſtationes à ſpectro nocturno. Fama erat, ingentem in ædibus theſaurum eſſe abſconditum. Ædium dominus, ut moleſtiâ ſe liberaret, exceſſerat, & præmium propoſuerat, ut, qui theſaurum effoderet, domum cum dimidia theſauri parte ſibi retineret. Juvenis quidam ſtudioſus, cæteris audacior, conditionem acceptat; animum exomologeſi purgat, & ſacrâ ſynaxi confirmat; ligonem, candelas ternas, ac librum ad ædes defert. Primâ ſtatim nocte, horâ ante noctis medium tertiâ, dum candelis accenſis menſæ aſſidet, ac legit, ecce tumultus, catenarum ſtrepitus, diſcurſus per domum, procul tamen à conclavi, in quo juvenis ſedebat. Tandem circa noctis medium increbreſcere tumultus, & propiùs audiri, ipſumque oſtium magno impetu pulſari. Hîc animoſus juvenis: Omnis, inquit, ſpiritus laudat Dominum: ſi bonus es ſpiritus, ingredere. Ingreditur virili ſpecie ſpectrum, pullâ veſte ad talos usque demiſſâ, & manibus ac digito in ligonem, quem menſæ impoſuerat alter, intento, nutu ac ſignis, ut ſe ſequatur, evocat. Onuſtus ergo ligone, & candelis ternis inſtructus, ſequitur ductorem mutum, donec ad cellam vinariam deductus, ſignum accipit à ſpectro, ut in deſignato ſibi loco fodiat. Fodit audacter, ſpectro adſtante, ac ſilente; donec aheno ingenti deprehenſo diſparuit. Pergit juvenis, & ahenum antea dictum aureâ monetâ plenum reperit. Stat ædium dominus pacto; domum juveni cum parte theſauri dimidia donat; qui ab illo tempore, & poſteri ejus in diem hodiernum, ædes quietè poſſederunt.

Aliæ ſunt hîc ædes pervetuſtæ. Ad Templarios olim pertinebant; nunc ad Novi Monaſterii hujus urbis Canonicos, ubi cellam habent vinariam. Ante annos triginta circiter, cùm quatuor cives ac domini die quodam ad noctem usque variis negotiis diſtenti ibidem fuiſſent, & antequam diſcederent, ſtantes in atrio hauſtum ſumerent, ac de Templariis loquerentur; ait joco unus: Quid ſi jam defunctorum quondam hîc Templariorum aliquis compareret? Alius jocum joco excipit, arrepto ſcypho vini pleno, ac manu ad domus feneſtras intentâ: Propino tibi, inquit, Domine, quisquis in his ædibus fortaſſis lates; veni, & bibe. Vix dixerat,

 cùm

cùm ecce tibi vir, Templariorum habitu indutus, progreditur, & feneſtræ incumbens in atrium deſpicit. Quo conſpecto, omnes diffugerunt.

Spectrum Paderbornenſe.

A. P. Melchiore Cornæo non ſemel narrari audivi ſequentem hiſtoriam. *Paderbornæ vir erat Primarius, ſummæ ædis ibidem Canonicus; qui equo generoſo quem habebat, & impenſiùs amabat, vinum aduſtum largiùs identidem propinabat. Moritur non multò pòſt equus, nullo priùs morbi aut defectus ſigno deprehenſo. Suſpicatur dominus maleficio interfectum, & ariolum (* ein Weiſſenmann*) urbe ab Epiſcopo antea proſcriptum, clàm vocatum rogat, indicet maleficum, qui equum occidiſſet. Spondet facturum ariolus; additq́ue procuraturum, ut coràm ſeſe ſpectandum exhibeat. Discumbitur interim. Rogat ariolus, num jam videre allubeſcat maleficum: Lubet, inquit Canonicus. Pulſatur oſtium; monetur à vate, adeſſe quem cuperet; jubetur ingredi. Ingreditur mox ſpectrum, ipſiſſimum Canonicum vultu, habitu, inceſſu referens. Quæritur, quis equum occiderit. Reſpondet ſpectrum: Is occidit, qui vinum aduſtum propinavit; & cum dicto diſparuit.*

Spectrum ab Auctore auditum.

Anno 1626. Canonicus quidam admodum juvenis ad D. Joannem in Haugis, prope molendinum non procul à templo diſſitum (utrumque nunc deſtructum ceſſit loco novis munimentis, in urbis tutelam nuper ibidem exſtructis) à molitoris famulo proditoriè per ſummum ſcelus fuit occiſus, & in dicto templo ſepultus. Ab exequiis mox templum infeſtari, ſcamna & ſedes noctu everti, ut putabatur. Dormiebat noctibus ſingulis Sacerdos ejusdem templi in cubiculo, cujus feneſtra chorum reſpiciebat, ad cuſtodiendum Eccleſiæ theſaurum (erat enim templum extra muros) aliusque in adjuncta domo, eundem ob finem. Prior igitur, nocturno ſtrepitu territus, non audebat ſolus eò ſe conferre. Rogat me pro amicitia, impetratque ut ſe comitarer. Feci, Deoque me commendans, in eodem cum dicto ſacerdote decubui cubiculo. Circa mediam noctem ingens iterum ſtrepitus atque tumultus utrumque excitat. Proripit alter ſeſe, & veſtibus arreptis ad ſocium in vicina domo dormientem currit, me ſolo, & locorum ignaro, in te-

in tenebris relicto. Tenuit per horam plùs minùs ſtrepitus, ac tandem conquievit.

Anno 1646. die 29. Januarii, ſcripta fuit Uratislaviâ è Sileſia, ad Patres Collegii noſtri Herbipolenſis, à P. Julio Cæſare Codurio è Societate JESU, ſequens hiſtoria. *Miles quidam, qui multis annis Cæſari militavit, & à Suecis diu captivus detentus, tandem ante aliquot annos liberatus, in hanc urbem advenerat, & inter Præſidiarios ſe ſcribi paſſus eſt, natione Suevus, religione Catholicus, vir pius ac fortis, ac germani pectoris, & jam dudum notus R. P. Superiori, tanquam Conterraneo ſuo, eum ante paucos dies acceſſit, eiq́ narravit, domum quandam non procul à porta S. Nicolai, juxta ipſa civitatis mœnia, vehementer infeſtari à ſpectris, ita ut neque de die, neque de nocte, quiſquam domus ipſius hypocauſtum ſuperius ingredi audeat. Se rogatum à patrefamilias, qui opificio funarius eſt, & Lutheranus, tum ab aliis quoque conſodalibus ſuis militibus, ut cùm Catholici ſe jactent poſſe expellere dæmones, ipſe in illo hypocauſto pernoctet, & tentet an hunc expellere poſſit; non defuturum præmium victori. Acceptavit intrepidè miles. Inde re explicatâ R. P. Superiori, auxilium petiit: à quo accepit ſacram ceram, & imaginem S. P. IGNATII; juſſus utramque ſub thorace recondere: ac præterea ſacrâ confeſſione & communione ſe armare. Quibus ritè peractis, ad infeſtam domum ſe contulit, ſub noctem ſuperius hypocauſtum aſcendit, tres candelas ſecum acceptas in menſa juſſit ardere, & ipſe partim flectens, partim ſedens, roſarium B. MARIÆ Virginis devotiſſimè volvit: cùm ante mediam noctem monſtroſus quidam vitulus, qui pedes habebat urſinos, ingreditur hypocauſtum. Videt hoc miles; nil movetur, ſed pergit in oratione. Cùm autem hoc monſtrum circumiiſſet cubiculum; ipſumq́ militem aliquoties, ut mos eſt canibus, admotis naribus olfacturus luſtraſſet; re nullâ perfectâ tandem receſſit, nec ampliùs quidquam illâ nocte vel viſum, vel auditum eſt. Rediit miles ad eandem ſtationem alterâ nocte, ſed neque tunc quidquam percepit. Totam autem noctem in oratione inſomnis perduxit. Tertiâ nocte eodem rediit, prioribus inſtructus armis; & poſitis in menſa tribus candelis in honorem SS. Trinitatis. Illo autem orante circa decimam noctis, audit impetu magno aperiri januam:*

Spectrum Uratislaviense.

& dum circumſpicit, videt intrantem magnum & horribilem draconem, fumum & ignem ſpirantem; cujus cauda longiſſima, tota erat ignita. Juxta draconem ſtabat anima quædam, quaſi velis albis velata; in qua neque faciem, neque pedes diſcernere poterat. Exhorreſcit ad hoc ſpectaculum miles. Dum ſurgit in pedes, audit loquentem draconem: Quid tu hîc agis? apage, tibi rem malam creabo. Negavit miles ſe abiturum; ſe Catholicum eſſe, ideoq; ſe non timere diabolicas minas. Pergit acriùs minari diabolus, ſe collum illi obtorturum; adhuc integram legionem diabolorum ſe advocaturum, ni confeſtim abscedat: ille reſpondere, ſe contrà etiam ſpiritualia arma opponere, & auxilium DEI. Non exiguo tempore duravit hoc colloquium, & minæ utrimque conjectæ. Voces utriusque, & verba ſingula audita ſunt & intellecta ab illis, qui in inferiori hypocauſto erant: convenerant enim plurimi milites, & vicini, ut rei exitum cognoſcerent. Cùm igitur miles neque abire, neque cedere vellet; draco totus concitatus, ſpiris caudæ ſuæ tres candelas è menſa decuſſit, & menſam ipſam ingenti impetu in latus militis ponè ſtantis devolvit: quo ictu accepto miles, ingenti dolore afficitur, ita ut ſpiritum, quem ampliùs trahere non poterat, ſe in ipſo veſtigio emiſſurum putaret. Cùm autem magis inſoleſceret draco, & omnia quæ in cubiculo erant, ſusq; deq; terribili terrore concuteret, & in parietes omnes elideret; miles paulatim ſibi redditus, ignarus tamen quid ageret, inclamatis ſæpius ſanctiſſimis nominibus, JESUS MARIA, memor ſe militem eſſe, gladium è vagina eripit, & ad monſtrum: Apage, inquit, canis inferne; in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis te hic confodiam (im Namen der drey Heiligſten/ inquiebat Suevicè;) & ſtatim validum ictum in draconem vibravit. Fugere per cubiculum draco: miles inſequitur, & in nomine SS. Trinitatis illi tres ictus impegit, ſemper loquendo, & ingeminando ſuevicè, pack dich/ du hölliſcher Hund. Dum ita circumcurſat, fumum & flammam evomens draco, miles ad januam currit, & advocat domeſticos & milites, qui inferiùs aderant. Omnes illi accurrunt turmatim; quibus ille: en ibi eſt, qui domum veſtram hactenus tam inquietam reddidit. Illi viſo tam terribili monſtro, tanto pavore perterriti ſunt, ut dicto citiùs per gradus devoluti refugerint, & nonnulli ſuper alios deſiliendo deciderint. Redit igitur ad draconem miles

iterum

iterum gladiatus, & clauſâ januâ denuo agitare pergit, ſemper inclamans ut egrediatur. Qua in agitatione contigit res lepida quidem, ſed memorabilis. Jacebat in pavimento liber quidam hæreticus. In hunc, cùm fugiendo ſæpius tranſiiſſet draco, tandem per poſticum excrementum quoddam emiſit, adeo fœtidum, ut totum hypocauſtum inexplicabili fœtore complêrit: ac tandem cùm poſt hoc eò acriùs perſequeretur; per rimam quæ verſus mœnia erat, impetu celerrimo prolapſus profugit. Interim dum inter militem & draconem certatur, anima quæ cum dracone intraverat, toto tempore quieta perſtiterat. Pulſo igitur dracone, ad illam miles vertitur, & in Dei nomine quærit, num quo ſubſidio egeat. Retulit illa hæc duo tãtùm verba: Schuldbrief/Almuſen (id eſt, Chirographum, Eleemoſyna:) quo dicto, diſparuit. Miles ob horribilem fœtorem ibidem diutiùs ſubſiſtere nõ potuit. Deſcendit igitur ad domeſticos & milites; qui in hypocauſto inferiore tantùm non exanimati metu, rei exitum exſpectabant, & omnia quæ geſta fuerant, diſtinctè intellexerant. Excipitur cum gratulatione. Hoſpes, licet pauper, in ſignũ tamen gratitudinis donat illi quinq; taleros; ex quibus duos, facto mane, miles eſt elargitus pauperibus. Ubi jam illuxiſſet, omnes qui ea nocte in domo vigilaverant, ad hypocauſtum ſuperius aſcendunt, aliqua, ut putabant, veſtigia adhuc viſuri certaminis nocturni. Invenerunt omnia disjecta, & everſa: in ipſa verò menſa repertum veſtigium aduſtum, quod unicum pro ſigno prioris pedis, uncis draco impreſſerat. Cùm autem mulier quædam librum ſuum miſerata, quem in pavimento videbat conſpurcatum, quâ parte mundus adhuc erat, elevaſſet, & propiùs tẽtare vellet, quænam foret materia, unde tantus fœtor emanaret; manus ejus dextra (mirùm ſanè dictu!) mentum, guttur, & ubera (quæ partes huic peſti propiùs admotæ fuerant, tantâ ſubitò contagione ſunt afflatæ, ut ſummo cum dolore ſtatim intumuerint, & aliquot dies tota pellis, quaſi putrefacta, ex illis partibus deciderit: unde nõdum reſtituta ſanitati, graviter adhuc decũbit fœmina. Tota res ſtatim emanavit in vulgus. Miles ipſe de die citatur ad Commendantem Urbis, Colonellum Kracht; qui in præſentia Colonelli Ramſtoͤfer/ & aliorum nobiliũ & militũ examinatur: narrat rem ut cõtigerat, & fidem apud omnes invenit, præcipuè cùm tot teſtes adeſſent. Venit quoq; ad Collegiũ, & rẽ, uti ſcripſi, narravit.

vit. In domo autem priùs infeſta nihil ampliùs notatum eſt, niſi quòd in ſuperiori hypocauſto auditus ſit ſtrepitus quaſi ſacci decidentis cum frumento. Draco verò viſus eſt ante aliquot dies à vigilibus noctu in turri quadam antiqua, in ipſis montibus ſita, non procul à domo ſæpius dicta. Hæc verò ſunt certa. Sed quid ad hæc hæretici? Quidam ſanè mirantur, & fatentur Catholicos plùs habere poteſtatis in Cacodæmones, quàm ipſi habeant. Alii irrident. Multi dicunt: Der Schwab iſt ein Zauberer (Suevus iſte Magus eſt.) *Quin factum ſit, nemo negat, tot teſtibus convicti: ſed dicunt, ſuos etiam Prædicantes hunc dæmonem potuiſſe pellere, ſi adhibiti fuiſſent. Ego autem credo, nihil aliud in illos facturum fuiſſe dæmonem, quàm in librum eorum fecerit.* Hæc litteræ Uratiſlavienſes.

MONITIO AD LECTOREM.

Spectra vera dari, negari ſine impudentia non poteſt.

EX relatis hactenus hiſtoriis, ac teſtimoniis, patet quid de ſpectrorum veritate ſentiendum. Neminem enim exiſtimo, eò impudentiæ progreſſum, ut fidem tot teſtibus negare ſit præſumpturus. Nam, ut bene ait Lavaterus, Calviniſta, & cui noſtra omnia ſunt ſuſpecta, qui multiplicia hæc, & conſentientia teſtimonia Veterum & Recentiorum prorſus negare audet, indignus videtur cui affirmanti aliquid credamus. Nam ut magnæ levitatis eſt indicium, ſi quis promiſcuè omnibus, qui affirmant ſe ſpectra vidiſſe, ſtatim credat; ita ex oppoſito maxima eſt impudentia, ſi quis omnia, quæ à tot, & fide dignis Hiſtoricis, Patribus, & aliis magnæ auctoritatis Viris affirmantur, temerè & impuden-

pudenter rejicit. Sanctos Patres, ipſamq́ Sacram Scripturam, hanc eandem veritatem confirmantes apertiſsimè, adducam in ſequentibus, cum innumeris alis exemplis. Dedità operâ abſtinui ab exemplis, in quibus animarum in Purgatorio detentarum ſit mentio; aut ſi in aliquibus animarum apparentium facta fuit, nihil de eorum ſtatu ſtatui; quoniam ſcio, hunc unicum eſſe ſcrupulum, qui nonnullos ab aſſenſu relatis exemplis præſtando absterret. In ſequentibus mentem meam declarabo. Nunc de falſis ac fictis ſpectris aliquid ſubjiciamus.

CAPUT VI.

Non omnia, quæ ſpectra aliquibus videntur eſſe, vera ſunt ſpectra.

TAmetſi veriſſimum ſit, vera ſæpe viſa, & etiamnum quotidie videri ſpectra; non minùs tamen verum (nè quid diſſimulem) multos ſæpe falli, & pro ſpectris habere, quæ talia revera non ſunt. Deceptio multis ex capitibus evenire poteſt, ac ſolet. Aliqua indicabo: Plura leges apud Leloyherum, Lavaterum, Delrium, & alios. His etiam diabolus ſæpe ſe admiſcet, & hominum proclivitate abutitur. *Serpit hoc malum diaboli* (inquit D. Auguſt. lib. 18. qq. *per omnes aditus ſenſuales; dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubjicit, infundit ſe ſaporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ: aliquando crudeliter torquens dolore ac metu; aliquando jocosè diſtrahens, vel ſubſannans ludicris.*

Spectra falſa poſſunt eſſe ex multis capitibus.

§. I. Spectra falſa ex morbo, & vehementi paſſione.

Spectra falſa ex morbo, & paſſione.

PRimò, Febricitantes, phrenetici, melancholiâ ac magnâ triſtitiâ oppreſſi, amoris œſtro perciti, aliiſque vehementibus paſſionibus immodicè exagitati, mira ſe videre atque audire credunt, & ſibi credi volunt. Pleni ſunt Medicorum libri. Nemo etiam eſt, qui cum hominibus dicta ſymptomata patientibus egit, & quod dico, verum eſſe non deprehendit.

Ariſtoteles lib. de Admirand. Audition. refert de quodam mente capto, qui in Abydo Aſiæ urbe multis diebus ſe in theatrum vacuum conferebat, & ad ſpectandum conſidens, manuum comploſione teſtabatur ſibi omnia, quæ exhibita forent, mirificè placere.

Idem faciebat alter *haud ignobilis Argis* (inquit Horatius lib. 2. Epiſtolar. Epiſt. ad Florum) *Qui ſe credebat miros audire tragœdos, in vacuo lætus ſeſſor plauſorq; theatro: Cætera qui vitæ ſervaret munia recto more, bonus ſæpe vicinus, amabilis hoſpes, Comis in uxorem*, &c. *Hic ubi cognatorum opibus, curiſq; refectus, expulit helleboro morbum, bilemq; meraco, & redit ad ſeſe: Pol! me occidiſtis,* amici, *non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas, & demptus per vim mentis gratiſſimus error.* Videbat hic quæ non erant, & lætabatur; effectus ſanus, triſtabatur, quòd lætitiæ occaſionem perdidiſſet.

De quodam Thraſylo, putante naves omnes quæ in Pyræum appellerent, ſuas eſſe, lætanteque mirificè de advectis mercibus, ſcribit *Ælianus lib. 4. variæ hiſtor.* & *Athenæus lib. 12.* Theophilus medicus, cæterà prudens, opinabatur, teſte *Galeno lib. de Different. Symptom. cap. 3.* cùm febriret, prope lectulum tibicines & cornicines aſſiſtere, & continuè auribus ejus cantum inſonare, atque hos ſe intueri rebatur, partim illic ſtantes, partim ſedentes, adeoque ſine intermiſſione ſonantes, ut neque noctu, neque interdiu vel minimùm quieſcerent: exclamare igitur non ceſſabat, ac jubere, ut domo ejicerentur. Nec ab hac perſuaſione, poſtquam convaluit, abduci potuit.

De

De Lycanthropia & Lycanthropis quid ſentiat *Paulus Ægineta lib. 3. cap. 16.* cum Aetio, Condroncho, & aliis, vidimus lib. 1. cap. 26. §. 5. putant enim hi Auctores, morbum eſſe lycanthropiam dictum, quo qui corripiuntur, putent ſe lupos eſſe, ideoque domo noctu exilire, campos ac ſylvas petere, circa defunctorum monumenta oberrare, oves ac homines invadere, atque decerpere. Lycanthropia.

Qui morſi à canibus rabidis fuerunt, aquam refugiunt, quòd putent ſe in ea videre canem, à quo ſunt admorſi. Hydrophobi hi dicuntur, morbusque hydrophobia, de quo *Ægineta lib. 5. cap. 3.* Alii etiam humorem omnem, eadem de cauſa, fugiunt: alii inſtar canum latratus edunt, & obvios morſu petunt. Hydrophobia.

Eſt morbi melancholici ſpecies, quem Ephialten aliqui, alii incubum ſeu incubonem, Flandri *Mare*, Galli *Coquemare*, Hiſpani *Peſadilla*, Germani das Alp appellant. Quo qui corripiuntur, noctu præſertim, credunt ſe opprimi à dæmone, aut à ſpectro aliquo, ut neque clamare queant, nec brachia aut crura movere, ad ſe ab oppreſſore liberandum. Quidam putant, illum à quo opprimuntur, paulatim ac velut ex inſidiis adrepere, lectum conſcendere, moxque iterum deſcendere. De me ipſo hoc dicere poſſum. Diebus præteritis, cùm multa de ſpectris legerem, audirem, meditarer; poſt noctis medium dum ſemiſopitus in lecto jaceo, videor audire felem ingredi cubiculum, lecto adrepere, tandemque aſcendere: opprimor mox tanto pondere, ut nec vocem exprimere, nec brachia movere, tametſi ſummo conatu aditerer, poſſem: paulò pòſt perfectè evigilo, & errorem meum corrigo. Niſi perſpectum habuiſſem morbum, juraſſem à ſpectro felis ſpecie me oppreſſum. Ephialtes.

De quodam Joanne Leonardo Sartorio, viro honeſto & gravi, narrat *Lavaterus de Spectris part. 1. cap. 2.* perſuaſiſſimum habuiſſe, ſe inſtar Eliæ miraculo probare poſſe, quòd ſua, id eſt, Calviniſtarum religio eſſet vera & catholica; poſtulaſſe proinde ab aliquot Rebuspublicis Helveticis, ut convocarent Evangelicos & Papiſtas; ſe enim paratum, hoc miraculum edere; & niſi omnibus videntibus ederet, nullum ſupplicii genus recuſaturum.

Spectra phreneticorum.

Mente capti, furioſi, phrenetici, febrientes, quàm mirabilia ſpectra ſibi fingant, docet quotidiana experientia. Ante annos aliquot Mænis in Sicilia vocabar ad inviſendum quendam febrientem. Vado cum Socio, & invenio robuſtiſſimum juvenem lecto hærentem, & vocibus, geſtibus, ac minis prohibentem, nè quis accederet, ac ſe tangeret; ſe enim ſanctum eſſe clamabat, nec à profanis hominibus tangi debere. Stabant procul à lecto pater ac mater ægroti, cum chirurgo, vocato ad capillos ægro abradendos, & columbarum pullos vivos diſſectos capiti imponendos. Permittit tamen me, tanquam ſacerdotem & confeſſarium accedere; at non ſocium, qui laicus erat. Accedentem arripit cingulo quo eram præcinctus; exultat præ gaudio, clamitans ſe ſanctum eſſe, & Spiritum Sanctum jamjam per tectum illabi (ſolis radius per rimam ſe intromittebat) ut in ſe deſcenderet. Gratulor de ſanctitate, ac perſuadeo, ut capillos abradi permittat, quò mundior evadat; tunc enim futurum, ut Spiritus Sanctus ſpecie columbæ in caput deſcendat. Permittit tandem ſe radi, fiſſam columbam vivam imponi, ligari; nunquam interim arreptum cingulum dimittit. Ut ſentit vim medicamenti, furere vehementiùs, abjicere faſcias, arripere fuſtem ingentem non procul à lecto hærentem muro, & inſtar furibundi in omnes alios, qui paulatim acceſſerant, debacchari; nec hominis furorem ego declinaſſem, niſi ſocius ſoluto cingulo me confeſtim abripuiſſet. Notæ ſunt hiſtoriæ, quas Galenus & alii paſſim recitant de putantibus, taurinis ſe cornibus armatos; loco cedentibus, nè ab aliis velut vitrei frangerentur; mortuos ſe credentibus, & cibum propterea omnem reſpuentibus, aliiſque ſimilibus, de quibus fusè ſuo loco.

Ajax tam graviter tulit, Achillis arma Ulyſſi adjudicata, ſibi abjudicata fuiſſe, ut præ dolore in amentiam verſus, evaginato gladio in gregem porcorum inſilierit, exiſtimans ſe cum Græcorum copiis confligere. Tum duos majores porcos à trabibus ſuſpenſos flagris cæcidit, additis conviciis, exiſtimans hos eſſe Agamemnonem & Ulyſſem, quorum illi ut judici, huic ut victori potiſſimùm iraſcebatur. Reſtitutus ſibi præ pudore manus intulit violentas.

Novi Panormi in Sicilia Religioſum mente captum, qui valetudinis causâ per menſes aliquot in domo paterna, petentibus parentibus, conſentienteque Superiore, in religioſo habitu ſatis tolerabiliter ac modeſtè converſatus, tandem ad inſaniam rediens, clàm domeſticis aufugit, & Panormum, unde dimiſſus fuerat, rediit. In via non procul ab urbe offendit pauperem mendicum in prato ſecus tramitem jacentem, luridum, lacerum, macie confectum, mortuoque quàm vivo ſimiliorem. Diabolum ſe videre exiſtimat maniacus. Lapidem ergo ingentem tollit, & ſuſpenſo gradu accedens homini caput comminuit, *morere diabole, morere diabole*, identidem inclamitans. Lætus deinde de victoria viam proſequitur, urbemque ingreditur, lapidem oſtentans, ſeque magnum Diabolum obtruncaſſe clamans. Denuo igitur à ſuis incluſus, veſtes omnes, & obvia quæque dilacerabat, ac diffringebat, in ſordibus ſuis volutatus; lætus tamen ſemper, & ſibi felix, ad ultimum usque vitæ, quam diu protraxit, ſpiritum. Innumera alia exempla, quotidie obvia, omitto.

Mente captus putat ſe occidere diabolum.

§. II. Spectra falſa ex ebrietate.

HUic veritati quotidiana adſtipulatur experientia, non noſtro tantùm, ſed quovis ævo, & apud quaſcunque nationes. D. Ambroſius in Italia vivebat, ebriorum tamen ſymptomata viderat, & his verbis depingit lib. de Helia & Jejunio cap. 16. *Hinc variæ imagines ebriis, incerti viſus, inſtabilis greſſus; umbras tranſiliunt ſæpe ſicut foveas, nutat his cum facie terra, ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciem ruunt, & ſolum manibus apprehendunt; aut concurrentibus montibus ſibi videntur includi. Murmur in auribus, tanquam maris fluctuantis fragor, & reſonantia fluctu littora. Canes ſi viderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alii riſu ſolvuntur incondito; alii inconſolabili mœrore deplorant; alii cernunt irrationabiles pavores, vigilantes ſomniant, dormientes litigant.* Plinius quoque in Italia ſcribit, & terribilia viſa apparere ebriis affirmat lib. 14. cap. 22.

Siculi, vel Græci potiùs, ſequentem luſerunt tragœdiam, quâ neſcio an quid rarius unquam ab ebriis exhibitum. Rem narrat

Ebrietatis mirum exemplum.

Cælius Rhodig. lib.17. cap.2. ex *Athenæo lib. 2. cap.1.* ſequentibus verbis. *Auctor Timæus* Tauromitanus *eſt, fuiſſe Agrigenti domum quandam cognomento* τριήρης, *ab eventu tali. Adoleſcentes aliquot* (Tauromitani) *illuc convenientes, convivium hilariùs agitabant. Mox, uti aſſolet, cùm incaluiſſent vehementiùs, ita decuſſi mente ſunt, itaq; externati ut in triremi ſe opinarentur conſtitutos, mariq; altiùs undabundo hyemem ingruere atrocem. Proinde, velut naufragium veriti, tanquam egeſtis, quæ intus forent, navigium facturi levius, vaſa omnia, & quidquid mero fervidis occurrebat, in viam, ceu in mare, feſtinantiùs jactare adorti ſunt, accurrentibus hinc inde qui projecta diriperent. Inſequenti die, ubi adfuêre Magiſtratus factum arguentes, cùm illi necdum ſatis edormiſſent, reſpondêre, ſe metu mortis præoptaſſe, quæ in navi forent, diſperdere, quàm fluctibus devorari. Admirantibus mentis ſtuporem univerſis, qui inter eos videbatur natu grandior: Ego, ô viri Tritones, præ formidine intra thalamos me conjiciens, in imo jacui. Cùmq; ampliùs delirare animadverterentur, dimittuntur ab ignoſcente Magiſtratu, commoniti modò graviùs, caverent in reliquum invitationem hujusmodi brutalem. At illi, velut gratiam fatentes: Si inquiunt, ſervati ex tam procelloſis undis portum fuerimus aſſecuti, inter marinos Deos vobis, ô Tritones, ut ſervatoribus in patria ſtatuas ſurrigemus.* Geminas lucernas videre ebrios, poculum in menſa collocatum non ſuo loco ſpectare, ideoque manum extendendo aberrare, aliaque ſimilia deliramenta ab iis perpetrari, notum eſt lippis atque tonſoribus. Plura de ebriorum ſpectris dabimus infrà in libro de Mirabilibus Hominum, ubi de ebrioſis.

§. III. Spectra ex apprehenſione falſa.

Spectra ex apprehenſione falſa.

Multa ac lepida in hoc genere occurrunt. Recentiſſima ſolùm narrabo, ex multis pauca.

Novi in Sicilia Religioſum è Societate noſtra, virum apprimè meticuloſum. Hic cùm noctu, Lunâ ſplendente, per Collegii noſtri ambulacrum iret, & ſui corporis umbram in oppoſitum parietem projectam conſpiceret; territus vehementer, quòd ſpectrum putaret,

putaret, fugam meditabatur. Ut tamen generosè, ut ajebat, ſe vinceret, greſſum non ſolùm ſtitit, ſed concito gradu contrà ivit, frontemque cum impetu parieti alliſit.

Quod ſequitur, à viro docto & magnæ auctoritatis, qui etiamnum Madriti in Hiſpania ſuperſtes vivit, dum hæc ſcribo, olim in Sicilia narrari audivi. Erat, inquit, in regni Neapolitani Collegio quodam Societatis noſtræ Religioſus juvenis, Humaniorum litterarum ibidem Profeſſor, admodum timidus; qui ob id quemvis nocturnum in Collegio excitatum ſtrepitum, ſpectrum ſuſpicabatur: unde frequenter & apud Superiorem, & apud alios conquerebatur, loca omnia cubiculo ſuo vicina, eſſe ſpectris obnoxia; nec aliud tamen unquam, quàm riſum abſportabat. Contigit nocte quadam, cum omnes cubitum conceſſiſſent, ut vento repentè excitato concuterentur vehementiùs valvæ è regione cubiculi cujuſdam è Collegis apertæ, ſomnumque impedirent. Surgit is, & ſolo amictus induſio egreditur, clauditque valuas; ſed perturbatâ phantaſiâ, ut fieri in tenebris aſſolet, neſcit quorſum redeundum, dextrorſumnè, an ſiniſtrorſum. Cùm igitur cubiculi ſui januam apertam ſciret, aliorum verò in eodem ambulacro clauſas exiſtimaret; prehenſo muro ſingulas pertentat januas; deprehenſoque tandem oſtio Bibliothecæ procùl à ſuo diſtantis aperto, ingreditur ocyus, & claudit. Mox errorem notat, & obſeratum oſtium intus aperire non valens, deficiente clave, pulſare incipit identidem. Audit ſtrepitum juvenis ille meticuloſus; horret, ſudat, ac penè præ timore enecatur. Surgit tandem, ac precibus Superiorem perpellit, ut locum infeſtum ſecum accedat, & experimento manifeſto deprehendat, quod credere antea noluerat. Victus precibus Superior, ſurgit, accedit, audit, credit, & exorciſmos parat. Excitantur ergo ſocii, itur ad locum cum cruce, candelis, aqua luſtrali, & aliis ſimili occaſione uſitatis. Perſtat interim clauſus, & frigore horrens in induſio, pulſare frequentiùs oſtium: accedunt exorciſtæ propiùs: notat ille lumen, timensque linteatus deprehendi, clamat: Auferte hinc lumen; nolite accedere cum lumine. Inſultant illi, &, jam ſcimus, inquiunt, qualis ſis Spiritus, quoniam lucem odiſti; egrediendum tibi hinc eſt, & ad

Orcum

Orcum migrandum. Quò verò magis lumen appropinquat, eò contentiori voce ille amolitur, eoque magis inſtant atque inſultant exorciſtæ, facti jam metu ſpectri animoſiores. Aperiunt tandem clave oſtium, & alterum confuſione plenum, fruſtraque dedecus à ſe amoliri conantem, deprehendunt, & cum riſu tragœdiam finiunt.

Vir alius, minimè alioquin timidus, è Societate noſtra, narrat, ante annos aliquot ſe pallium ad parietem cubiculi ſui, loco conſueto, è regione lecti ſuſpendiſſe, & ſupra pallium è clavo pileum, prout ſemper ſolebat. Noctu evigilat, & Lunâ ſplendente videt è lecti regione Spectrum, ut putabat, chlamydatum ac pileatum. Miratur primùm, tum horret, tandem infra ſtragulam ſe condit. Increpans deinde timiditatem ſuam ſurgit; & dum ſpectrum invadere, ac propiùs pertentare audet, errorem ſuum deprehendit.

Paucos ante annos, cùm recens ex Italia veniſſem, & aliquantisper in Collegio noſtro Moguntino ſubſiſterem; Eminentiſſimus Elector, pro ſuo ſingulari erga nos affectu, gratiſſimos hoſpites quos in Arce tunc habebat, nimirum Sereniſſimos Duces Neoburgicum, & Sultzbacenſem, cum Sereniſſimis Conjugibus ac liberis, aliiſque è gynæceo primariis fœminis, epulo in dicto Collegio excipere voluit. Erat inter Collegas Religioſus juvenis, Humaniorum litterarum Magiſter, tàm timidus, quàm pius ac modeſtus. Mirabatur is, & tantùm non indignè ferebat, fœminas Religioſorum domum inviſere, & cum Religioſis cibum ſumere; tacuit tamen dolorem concoquens, & DEI vindictam pertimeſcens. Nocte ſequenti unus quiſpiam è Collegis catharro derepentè adeo obruitur vehementer, ut nec clamare, nec eloqui verbum poſſet. Surgit itaque, & pulſans vicini oſtium, nutibus ac geſtibus opem implorat. Vocatur mox Collegii ſuperior, parantur & adhibentur remedia quæ poterant. Itur interim ac reditur ab accurrentibus cum facibus accenſis per Triclinium, in quo pridie cibum ſumpſerant quos dixi Principes. Audit meticuloſus ille, de quo principio, ſtrepitus atque diſcurſus, videtque lumen ad cubiculi ſui feneſtram reflexum. Surgit; reſpicit per feneſtram; videt Tricli-

Triclinium igne repletum totum, ut exiſtimabat, luminaque huc illuc diſcurrentia; plenuſque horrore, vicini cubiculum ingreditur, & : Eheu, perditi ſumus, inquit; quod timui, evenit; en Dei vindictam manifeſtam; igne expiatur locus quem Mulieres contaminarunt; ſpectra adſunt; ſpectris omnia ſunt plena; diſcurrunt, tripudiant, inſultant. Tum: obſecro, inquit, permitte in angulo aliquo hac nocte hîc conſidere; oppidò enim timeo, nè vaga ſpectra invadant cubiculum meum. Poſt hæc orat cum ſocio, cui non modicum quoque timorem incuſſerat, & conſolando ſe mutuò reliquum noctis conſumunt; nec ante timorem ponunt, quàm facto manè, & narratâ aliis viſione, errorem deprehendunt.

Paulò ante contigerat in hoc Herbipolenſi Collegio noſtro hæc alia non illepida hiſtoria. Monachi duo Dettelbacenſes, è S. Franciſci Ordine, ſacerdos unus Sacræ Theologiæ Lector, Theologiæ ſtudioſus alter ſacros Ordines ſuſcepturus, pro more ſuo apud noſtros diverterant. Noctu ſtudioſus, neceſſitate quadam coactus, ſurgit; & reditum ad lectum quærens, longè à ſuo, & à Sacerdotis cubiculo aberrat. Primum nihilominùs, quod in cœcis tenebris deprehendit, pulſat, & aperit, ac ſacerdotem ſocium, cujus id eſſe putabat, vocat. Audit vocem inſolitam tempore inſolito, qui in illo decumbebat (Sacræ Theologiæ ſtudioſus è Collegis noſtris erat) & quid ſibi velit, interrogat. Ex voce data, erraſſe ſe agnoſcit Monachus, & ſilentio abit, aliaque cubicula pertentat, ſuum quæritans P. Lectorem. Surgit interim noſter; vicini cubiculum ingreditur; opem contra ſpectrum implorat. Surgit & alter, amboque januam intus communiunt. Redit Monachus, & pulſat oſtium oppeſſulatum. Hîc tremere primùm uterque, & januam occluſam probè cuſtodire; tùm crucis ſigno ſeſe munire, erigere animos, & *Omnis Spiritus laudat Dominum*, identidem inclamare; Tandemque erectis animis, quis ſit, quidvè petat, interrogare. Reſpondit Monachus, & voce ſe prodit, metuque clauſos, ſe errore, liberat, in ſuum reductus cubile.

Aliud de ſpectro, ex aliquorum ſaltem apprehenſione putato exemplum, quod nuper admodum, Anno nimirum 1656. die 19. Julii, contigit in templo Collegii noſtri, & cujus ipſe oculatus ſum

teſtis, eleganter (ut ſolet) ac veriſſimè deſcribit P. Melchior Cornæus in Anti-Crocio pag. 313. Reliqua quæ occurrunt, omitto.

§. IV. Spectra ex ignoratione cauſarum naturalium, & artificialium.

Spectra ex ignoratione cauſarum naturalium, & artificialium.

PLurima ſæpe apparent, quæ imperitis, & cauſarum naturalium ignaris ſpectra videntur, dæmonumque ludibria, qui tamen genuini Naturæ effectus, & cauſam callentibus non modò nullum incutiunt horrorem, ſed nè admirationem quidem afferunt.

Ignis fatuus.

Hæc inter præcipuum locum tenere videtur ignis ille, quem Meteorologici fatuum appellant, de quo fusè & exactè infra in Mirabilibus Meteorum. Fit, dum exhalationes pingues & viſcoſæ ab aëre frigido & nimis condenſato, prope nos detinentur, & ab aliis ſuccedentibus vehementiùs agitatæ calefiunt, ac tandem inflammantur. Apparent inter equorum iter agentium aures; in eorundem jubis; ſupra hominum ſudantium, vel vino, irâ, aliavè ex cauſa efferveſcentium vertices; in cœmiteriis, juxta ſepulchra, buſtuaria, patibula. Hujusmodi ignes qui noctu in campis ſequuntur, ſæpe ſeducuntur, & in loca paludoſa aut ſtagna ſeipſos præcipitant. Quæ cauſa eſt, cur non vulgus tantùm, verùm etiam nonnulli doctiores, ſed rerum cauſas ignorantes, exiſtiment illos ſpectra, ac dæmonum ludibria eſſe, malumque Genium inſitum habere. Hac in ſententia eſt *Auctor Dæmonol. lib. 2. cap. 3.* & *Lutherus Comment. in cap. 9. Geneſ.* ubi ait, ſe non dubitare, ſaltantes capras, volantes dracones, lanceas, & ſimilia meteora, eſſe effectus malorum Spirituum in aëre ſic ludentium, ut aut terreant, aut decipiant homines. Sed de hac re exactiùs in Mirabilibus Meteorum.

Spectra quoque videntur ſubinde multa ex illis pyroparaſtaſibus, de quibus in Magia noſtra Pyrotechnica egimus 4. part. Magiæ lib. 2. cujusmodi ſunt nocti luca plurima ibi recenſita, nempe ligna putrida, fungi, capita & ſquamæ lucii, gobii, ranæ piſcatricis, halecis; oſtreacea item cruſtacea maris ſoboles, præſertim dactyli. Eruca quoque montium Guatimalenſium Novæ Hiſpaniæ, Cocoyus Hiſpaniolæ; ſuccus cicindelarum, ſolenis, pulmonis marini,

rini, &c. Huc ſpectant variæ paraſtaſes Naturæ, de quibus in 1. part. Magiæ lib. 4. fusè egimus, inter quas eſt Morgana Rheginorum in freto Siculo, aliæque quas recitavimus ex Photio, Scipione Mazzello, Cornelio Agrippa, Pomponio Mela, Plinio, Haythone, Herrera, Thoma Fazello, & aliis. Nonnullas breviſſimè indico, in illorum gratiam, qui dicto noſtro Opere carent.

Damaſcius itaque in Vita Iſidori Philoſophi apud Photium in Biblioth. ait, in aliquibus locis Siciliæ videri equitum pugnantium ſimulacra, idque maximè æſtatis tempore, cùm ardentiſſimus eſt meridies. *Scipio Mazzellus* in Deſcriptione Regni Neapolit. loquens de Nerito oppido, ait, circa illam videri ſæpe, Auſtro flante, in aëre, velut in ſpeculo, imagines quasdam rerum circumjacentium, quas vulgus, cauſam ignorans, dæmonum illuſionem exiſtimat. *Agrippa* lib. 1. Philoſoph. Occultæ ait, ſæpe in aëre denſato, velut in ſpeculo, reflecti imagines caſtrorum, montium, equorum, hominum, & aliarum rerum. *Pomponius Mela* refert, in Mauritaniæ regionibus retro Atlantem, circa meridiem intra montes varia ſpectra comparere, quæ geſtus hominum in omnibus æmulentur, ita ut videas ibi choreas, audias tubarum tympanorumque ſtrepitus. *Plinius* ait, intra Imaum in Scythia regionem eſſe, in qua quotannis in vaſta planitie appareant varia ſpectacula rerum ſub figura hominum, animaliumque, & inſtar exercitus; quibus viatores non rarò in avia & devia deducantur. *Haython Armenus* refert, ad flumen Obii regionem eſſe, ad quam nullus adhuc penetravit, ob formidabilium ſpectrorum, quæ ex illa fluminis parte comparent, multitudinem: ibi quoque audiri hinnitus equorum, balatus ovium, hominum vociferationes; ideoque vulgus exiſtimare, illam eſſe diabolorum regionem. *Herrera* de quodam loco in Quitamalenſi regno Americæ refert, ibi quotannis, ſtato tempore, idolum quoddam ceu Deaſtrum aliquem in nube comparuiſſe, choro quodam Deaſtrorum ſtipatum. *Thomas Fazellus Decade 1. lib. 2. cap. 1.* ſcribit, in freto Siculo certis temporibus varias animalium hominumque formas in aëre crebrò cerni, quarum aliæ penitus immotæ ſint, pleræque vel in aëre diſcurrant, vel inter ſe dimicent.

Ludibria oculorum, quæ ſpectra aliquibus videntur.

Horum omnium ſpectrorum cauſam naturalem loco cit. diximus eſſe, variam rerum in aëre vapido, & ad reflectendum imagines apto, reflexionem; quod qui ignorant, dæmonum ludibria eſſe exiſtimant.

Ludibria aurium, quæ ſpectra aliquibus videntur.

Hæc oculorum ſunt ludibria, non à malo dæmone, ſed à ludente Natura exhibita. Nec ſua deſunt auribus. Hujusmodi ſunt omnia illa, quæ *2. part. Magiæ lib. 2. Syntagm. 4.* retulimus in Hiſtoria Echonica, de Echo Syracuſana, Cadurcenſi, Auriculæ Dionyſii Syracuſis, Villę Simonettæ Mediolani, quadruplici apud Cardanum, variis apud Plutarchum, Plinium, Pauſaniam; Sepulchri Metellorum Romæ, & aliis alibi. Talia etiam ſunt, quæ ibidem *Syntagm. 5.* diximus de prodigioſis quibusdam ſonis, videlicet rupis loquacis in montis regni Goyamæ, Specus horriſoni Smellen in Finlandia, montium Britannicorum & Perſicorum, aliorumque multorum locorum. Talia denique ſunt mirifici quidam ſoni uterini, *quando* (ait Cornel. Gemma lib. 1. Coſmocrit. cap. 7.) *à venenato ſpiritu inflatæ arteriæ, diductæq; in amplitudinem, ſecundùm longitudinem contrahuntur; unde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: unde & voces mirandas ex imis viſceribus exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos, nunc crocitus corvorum, gallorum cucurritus, latratus canum, &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.* Quæ quidem res imperitis Medicis non raro imponit

Nec naturalia tantùm, ſed artificialia etiam quandoque decipiunt imperitos, & pro ſpectris habentur. Nam ut taceam de ſtatuis automatis Dędali, de ſerpentibus æneis ſibilantibus Boëthii, de bovis capite mugiente Alberti, de ferrea muſca Norimbergæ inter diſcumbentes circumvolitante, de aquila ænea ibidem Cæſari Carolo V. obviam volante, de remigibus argenteis triremem argenteam Pariſiis circumagentibus, multisque Hydraulicis artificiis in Mechanica Hydraulico-pneumatica relatis: ut nihil dicam de mirabilibus artificiis opticis, catoptricis, dioptricis, anamorphoticis, paraſtaticis, de quibus in 1. part. Magiæ noſtræ: ut omittam phonocamptica, phonotectonica, echotectonica, muſica, otica, & alia multa, de quibus in 2. part. Magiæ: innumera etiam

etiam mathematica artificia, de quibus in 3. part. Magiæ: hiſce ſpectavi oculis non ſemel, ſpectra, aut ſpectris ſimilia cenſuiſſe multos artificia omnis generis, quæ P. Athanaſius Romæ in Muſeo ſuo exhibet, & quorum multa in Operibus meis jam explicavi.

§. V. Spectra ex metu, ex oculorum vitio, ex medii alteratione, aliiſque capitibus.

MEticuloſos perſuadere ſibi, multa ſe videre atque audire quæ revera non ſunt, notius eſt quàm ut confirmari debeat. Exempla multa dedimus in præcedentibus toto hoc capite. Unum hîc addo mirabile & memorabile, ex *Plutarcho* in Libello de ſera Numinis vindicta, de Beſſo quodam. Is cùm patrem interfeciſſet, delituit longo tempore, metu interim, nè deprehenderetur, agitatus. Tandem cùm aliquando cœnatum iret, nidum hirundinum ex ędibus haſtâ deturbavit: cùmque ſimul cœnantes hanc ejus crudelitatem deteſtarentur, & objurgarent; Nonnè, reſpondit, jam diu falſum teſtimonium adverſum me ferunt, clamitantes me patrem interfeciſſe? Præſentes admiratione ducti, hæc verba ad Regem detulerunt; qui tormentis Beſſum ſubjecit, reque diligenter diſcuſsâ, ac deprehensâ, parricidii pœnas de illo ſumpſit. Spectra ex metu.

Addo alterum ex *Procopio*, qui in principio libri de Bello Italico tradit, Theodorico Regi Italiæ cœnanti, poſt occiſos egregios viros Boëthium & Symmachum, cùm in menſa eſſet caput piſcis oblatum, horrendam ac minacem in illo viſam Symmachi faciem, quæ labro inferiore mordicùs apprehenſo, ſibi torvis oculis minaretur; ideoque Regem pavore conſternatum, in morbum incidiſſe, & obiiſſe.

Apoſtoli etiam Chriſti, cùm eum noctu ſuper aquas ambulantem conſpicerent, ac ſibi appropinquantem; cùm poſt reſurrectionem ſuam januis clauſis ingreſſus fuiſſet intra cœnaculum, in quo congregati erant propter metum Judæorum; præ pavore putarunt, ſe Spiritum ſeu phantaſma videre.

Conſtat itaque, ex metu multos ſibi imaginari ſe videre, vel audire, quæ minimè vident, aut audiunt. Venio ad oculorum vitio Spectra ex vitio oculorum.

 tio

vitio laborantes. Oculorum ſuffuſio facit videri volitantes ante oculos quaſi muſcas, vel ſaltitantes formicas; quod de ſe conqueritur *Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic quæſt. 27. ſect. 1.* Apud hunc *Abenzoar lib. 1. cap. 1. tract. 8.* meminit morbi cujuſdam oculorum, dicti *halabol* Arabicâ linguâ; quo qui affecti ſunt, ſingula ſe putant videre gemina. Hoc ipſe laboravi olim longo tempore in Sicilia, ac per eum viſûs præſtantiam, quâ antea pollebam, perdidi. Paucis etiam ante diebus virum honeſtum idem ſibi contingere conquerentem audivi.

Apud *Ariſtotelem* me legiſſe memini de quodam, qui ſuammet imaginem ſeu ſimulacrum in aëre ſibi, quaſi in ſpeculo, propter oculorum vitium, ſemper obverſari exiſtimabat. De Siculo quodam retuli alibi, cùm diu Solis eclypſin libero oculo, contemptâ aliorum admonitione, fuiſſet intuitus, longo tempore putavit ſe Solem ante ſe videre; nec quidquam aliud præter Solis ſimulacrum, cùm ad videndum quidpiam ſe applicaret, aſpiciebat.

Spectra ex medii alteratione.

Medii alteratio efficit, ut res aut majores quàm ſunt, aut longè aliter quàm deberent, appareant. *Cominæus* in fine libri 1. de rebus geſtis Ludovici XI. Galliarum Regis, ſcribit, cùm Carolus Dux Burgundiæ, & alii Principes, exercitum ad Lutetiam admoviſſent, eum per indicium cognoviſſe, quòd Rex poſtero die cum omnibus ſuis copiis eos adoriri conſtituiſſet. Sequenti igitur die Carolus præmiſit equites ſpeculandi causâ; qui cùm cælum obſcurius, aër denſior ac vaporoſior eſſet, putarunt ſe eminùs videre ingentem numerum haſtatorum: progreſſi dein longiùs cœlo jam ſereniore, cognoverunt eum locum, in quo arbitrati erant regem copias omnes habere coactas, conſitum eſſe præaltis carduis, qui ex longinquo, per medium denſius ſui ſpecies refringentes, haſtarum ſpeciem præbebant.

Brakelius in Hiſtoria ſua narrat, & nos retulimus in 1. part. Magiæ lib. 4. ruſticum quendam in Lithvvania ſub crepuſculum matutinum vidiſſe lupum ſimul & proceram arborem, eâ poſitione, ut radius viſualis per lupi verticem profuſus, ſummum quoque arboris cacumen attingeret; credidiſſeque lupum arboris magnitudinem exæquare, & vicinos armaſſe contra lupum prodigioſæ magnitu-

gnitu-

gnitudinis;qui tamen deinde non niſi ordinariæ magnitudinis fuit deprehenſus.

Loco citato Magiæ, circa finem, in Diacriſi Paraſtaſis 3. narravi de quodam milite hiſtoriam, qui noctu in excubiis putans ſe ingentis molis gigantem videre, contra ſe tendentem, exanimis corruit, & diu mutus perſtitit.

Eodem loco Magiæ noſtræ retulimus varias praxes ex Porta, & Pſeudo-Alberto Magno, efficiendi ut adſtantes lumini appareant ſine capitibus, aut formâ giganteâ; habere capita equina vel aſinina, ut videatur conclave eſſe plenum ſerpentibus, homo habere tria capita, &c.

PARS II.

QUIBUS IN LOCIS SPECTRA SINT.

EX dictis ab initio hujus Libri huc usque patet, tametſi ſæpe fallantur ſenſus, & imaginatio hominum, ut putent ſe ſpectra, aliaq; mira videre atque audire, quæ revera non vident, nec audiunt; certum nihilominùs eſſe, vera ſæpe videri atque audiri ſpectra. Videndum nunc, quibus in locis potiſſimùm occurrant. Quamvis enim nulla propemodum loca ſint, in quibus ſpectra ſubinde non appareant, aut audiantur; quædam tamen peculiariter & præ cæteris infeſtantur, ut ex ſequentibus patebit.

CAPUT

CAPUT VII.

Spectra in locis deſertis, ſeu ſolitudinibus.

Spectra in ſolitudinibus.

INter loca Spectris infeſtata, præcipuè videntur eſſe deſertæ & incultæ ſolitudines. Innuere videtur hoc *Iſaias cap. 34. v. 14.* ubi cùm dixiſſet, Idumæam adeo devaſtandam fore, ut deſerta ſit futura, addit: *Et occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit ſibi requiem.* Et *S. Joannes in Apocal. cap. 18. v. 2.* de Babylone excidenda, & in ſolitudinem redigenda loquens, ait: *Et facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis Spiritus immundi.* Raphaël Angelus, ut habetur *Tob. 8. v. 3. apprehendit dæmonium* (Asmodæum) *& religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.* Chriſtus Dominus in deſerto tentatus fuit à diabolo, viſibili ſpecie ad ſe veniente, *Matth. cap. 4.*

De ſpectris, & dæmonum inſultibus, quos ſuſtinuit S. Antonius, in eremo, ſcribit *S. Athanaſius in vita S. Antonii*, Dæmones, beſtiarum formas induentes, omnia, ubi vir Sanctus agebat, repleviſſe phantaſiis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentum, ſcorpionum, pardorum, urſorum: & hæc ſingula ſecundùm ſuam fremuiſſe naturam: *Rugiebat leo, occidere volens; taurus mugitu, & cornibus minabatur; ſerpentes ſibilo perſonabant; luporum impetus inhiabat; pardus diſcolor auctoris ſui calliditates varias indicabat: truces omnium vultus, voces horridæ, dirus auditus.* De eodem S. Antonio per eremum iter ad Paulum primum Eremitam habente, ſcribit S. Hieronymus, conſpexiſſe hominem equo mixtum, cui opinio Poëtarum hippocentauro nomen dedit: item inter ſaxoſam convallem haud grandem homunculum, aduncis naribus, fronte cornibus aſperatâ, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Sed de his infrà ſuo loco.

Joannes Curopalates in Compend. Hiſtoriar. de Adriano patritio Novarcho ſcribit, cùm ad liberandos Syracuſas cum exercitu à Conſtantinopolitano Imperatore mitteretur, & haud proſperâ navigatione uſus, in portu Peloponenſi hæreret, intellexiſſe à dæmoni-

dæmonibus deſerta loca incolentibus, urbem eſſe captam. *Locus eſt,* inquit Curopalates, *in Peloponneſo, qui vocatur palus, propter ſylvæ, quæ ibi eſt, denſitatem, hoc ſortitus cognomentum. Hîc Romanorum claſſis in ſtatione erat. Quadam igitur nocte, cùm dæmones illic habitantes inter ſe colloquerentur, audierunt paſtores, heri captas, & ſolo æquatas Syracuſas; divulgatâq; ab alio in alium famâ, ad Adrianum quoque pervenit: qui accerſitis paſtoribus, diligenterq; interrogatis, comperit quæ audierat illorum verbis confirmata: cùmq; vellet ſuis auribus ipſe ea percipere, per ipſos dæmones percunctatus, audivit jam captas eſſe Syracuſas.* Hujus rei mentionem fecimus lib. 1. cap. 12. ex Fazello & Delrio. Huc ſpectat etiam hiſtoria, quam ſuprà cap. 3. retuli ex Alexand. de Gordiano.

Ex his patet quod propoſuimus, ſpectra nimirum in deſertis frequenter reperiri. Hinc *D. Cyrillus* in cap. 34. Iſaiæ, ait, Spiritus malos libenter in deſertis locis habitare. Hinc etiam quidam eorum, cùm ab obſeſſis hominibus ejiciendi forent, rogarunt, ut in deſerta migrare liceret, ut refert *Fortunatus Pictavorum Epiſc. in Vita S. Germani* cap. 30. Et *Prochorus* in Vita S. Joannis ſcribit, eum relegaſſe dæmones, qui Epheſi & locis vicinis habitabant.

CAPUT VIII.

Spectra in locis humidis & paludoſis.

Conſtat hoc ex dictis lib. 1. cap. 12. de dæmonibus aquaticis; quem locum vide. Confirmatur exemplo relato ibid. cap. 34. de ſpectris in lacu Badenſi. Et hac fortaſſis de cauſa frequentiora ſunt ſpectra, præſertim diabolica, in regionibus ſuppolaribus, inſulisque circumjacentibus, ut loco proximè citato, & aliis paſſim in locis vidimus ex Olao Magno, Saxone Grammatico, & aliis. Eâdem fortaſſis de cauſâ dæmones ignibus fatuis, qui in locis humidis, viſcoſis, ac paludoſis maximè reperiuntur, ſeſe immiſcent, & viatores ſubinde ſeducunt, quia videlicet iis in locis frequentes reperiuntur. Spectra in locis humidis.

Cromerus lib. 9. Hiſtor. Polon. circa finem refert, in Cracovienſi tractu lacum propter ſpectra ab omni piſcatione ceſſaſſe, & anno 1283. novo ſpectro factum eſſe celebriorem. *Memoratur*, inquit, *in Cracovienſi tractu ſpectrum apparuiſſe. Lacum enim quendam peramplum infeſtatione dæmonum piſcationibus & uſibus hominum exemptum fuiſſe. Ad eum hybernâ glacie concretum, vicinos cum ſacerdotibus vexilla, cruces, & reliquias ſacras, quibus vis dæmonum propulſaretur, ferentibus, piſcandi gratiâ conveniſſe: immiſſo autem reti, primo quidem tractu, contendentibus piſcatoribus tres piſciculos; altero nihil niſi rete convolutum; tertio denique monſtrum horrendum, caprino capite, & in ſpeciem ignis ardentibus oculis extractum eſſe: territis autem & diffugientibus cunctis, ſpectrum illud ſub glaciem ſe ſubmerſiſſe, ac toto lacu diſcurſans, terribilem ſtrepitum & ſonitum edidiſſe; afflatosq; ab eo nonnullos homines, fœda ulcera retuliſſe.*

Monſtrũ Cracovienſis lacus.

Petrus Thyræus lib. de Locis infeſtis part. 1. cap. 1. refert ex Michaële ab Iſſelt Anno 1585. Hiſtoriæ ſuæ, eſſe locum paluſtrem, decem paſſuum millibus ab Odepe, quod prædium eſt Epiſcopatus Vendæ in Livonia, in eoque lacum quendam ita fuiſſe infeſtatum, ut niſi ſingulis annis ſanguis infantium in eum mitteretur, ultra modum affligerentur vicini, & plurima damna iis dæmones afferrent, conturbarent aërem, tonitrua, fulmina, procellas, & tempeſtates excitarent. Hinc uſitatum apud illos erat, matribus furari infantes, atque in lacum projicere; aut ſaltem extractum ex eorundem corporibus ſanguinem, in eundem mittere.

Diodorus Siculus lib. 3. cap. 4. affirmat, in ea Lybia, quæ circa Syrtes eſt, quandoque, & maximè quieto à ventis tempore, apparere in aëre diverſarum animantium formas, quarum (inquit) quędam quieſcunt, quædam moventur; & hæ aliquando fugiunt, aliquando fugientes inſequuntur; quos verò comprehendunt, frigido circumdant contactu.

Spectrum Bingenſe.

Aventinus lib. 4. Annal. Bojor. hiſtoriam refert, quæ in pago *Camon* vulgò, quaſi caput montium, dicto, non procul à Binga oppido, ubi Naa fluviolus Rheno miſcetur, accidit, ſanè memorabilem. *Ibidem*, inquit, *hisce diebus (circa Annum 858.) deſertor ac*

verfuga

perfuga Spiritus multa miracula edidit, circulatorias præſtigias luſit, incolas infeſtavit. Primò umbra feralis, à nemine quidem conſpecta, lapides in homines jactare, pulſare foris cœpit. Mox ſub humana ſpecie peſtilens ille genius deliteſcens reſponſa edidit, furta prodidit, criminatores quoscunque notâ infamiæ aſperſit, diſcordias ſimultatesq́ excitavit. Paulatim horrea, caſas omnes ſuccendit, atque exuſſit. Sed uni moleſtior extitit, perpetuò ejus lateri, quocunque diverteret, hærens, atque domum comburens; & ut viciniam univerſam in necem innocentis excitaret, ob ſcelera illius hunc locum infamem ac devotum eſſe, pravus mendaciorum faber jactabat. Coactus eſt homo ſub dio manere: ab omnibus enim, quaſi lemuribus nocturnis ſacer, tecto arcebatur. Atque ut ille confinibus ſatisfaceret, candens ferrum manibus portavit, ac cùm non violaretur, inſontem ſe comprobavit. Nihilominùs tamen in agris frumenta ejus in acervos compoſita, idem perditus combuſſit. Cumq́ odioſus in dies magis ac magis eſſet, coacti pagani, rem ad Pontificem Moguntinum deferunt. Sacerdotes miſſi, agros, villas, ſacris comprecationibus, luſtrali aquâ, ſaleq́ luſtrico expiant, atque colluſtrant. Prava ac conturbata mens primò quidem renitebatur, ac lapidibus quosdam vulneravit; verùm divinis carminibus incantatus, efficacibusq́ ſupplicamentis adjuratus, tandem conticuit, nec usquam gentium comparuit. Eandem hiſtoriam habet Sigebertus dicto anno, & Chronicon Hirſaugienſe Trithemii.

Huc ſpectat etiam ſpectrum Cæſari & militibus ejus viſum ad Rubiconem, de quo ſuprà cap. 2. §. 2. Item alterum Cimoni viſum, de quo ibidem.

CAPUT IX.

Spectra in campis, & ſylvis.

MEmorabile, & cui vix ſimile invenias, proditum memoriæ fuit exemplum à *Guaguino* Hiſtor. Francor. Scriptore, apud Delrium lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 27. ſect. 2. ſcilicet *Philippo* Spectra in campis & ſylvis.

Spectrum mirabile religioſo cuidam apparens.

Bello Rege, quendam laicum ſive Converſum (ut vocant) monaſterii vallis Sarnariæ, nomine Adamum, paulò ante Natalitia Feſta, ſummo manè, ad monaſterii negotia peragenda, unà cum famulo ſe in viam dediſſe equitem. Ei ſe in via offert arbor ingens, gelu & pruinis obſita, ad ipſum properans, quaſi conferre gradum & corpus cupida. Equus expaveſactus caput retrorſum flectit, & viam remetiri, quam peregerat, conatur. Adamus ingenti labore jumentum retinet, & calcibus porrò cogit. Propinquior ut arbori fuit, illa confeſtim evanuit ex oculis, odore tetro atque ſulphureo relicto. Argumentum inde ducit Adamus, dæmonicum eſſe ſpectrum, ſeq́; DEO precibus commendare ſatagit, nec iter intermittit. Paulò pòſt reſpiciens, videt nigrum quendam virum, equo inſidentem ſpadici, ſe ſubſequi; cui ſubiratus: Quomodo, *inquit*, infelix & damnate, audes me his technis aggredi? An neſcis, fratres meos, qui domi ſunt, pro me, ſaluteque mea ſupplices ad DEUM preces fundere? Abi quantum potes; nulla tibi mei curatio; nil in me poſſides. *Abit malus: ſed ecce, mox redit, ſimilis viro, gracile & protenſum habenti collum. Adamus, tot moleſtias pertæſus, gladium, qui ad ephippium ligatus, ſtringit, & enſe ter quaterve per aërem vibrato, aëreq́; propter celerem diviſionem ſibili ſonum edente, conatur abigere ſpectrum: hoc verò ſubitò perſonam mutat, & ſiſtit ſe ſtaturâ mediocris viri, cui caput cappâ, & ſcapulario Monachi corpus ornatum, oculi ſcintillantes inſtar chalybis vel æris radiis ſolaribus oppoſiti. Adam punctim hoſtem aliquoties petit, ſed irritis & caſſis ictibus, aëreq́; cedente. Tum majori deſpectu & irriſione, dæmon induit formam aſini. Perterritus famulus, hero ſuadet, gladio circulum in terra ducere, & in circuli medio crucem Dominicam efformare. Adamus conſilium exequitur: verùm veterator non deſinit. Mutat auriculas aſini in cornua, & ſic minabundus irrumpere in circulum ſe velle ſimulat. Denique luſûs jam ſatur, in rotam ſe vertit, & ſeipſum volvens Monachum invadit, ſuperq́; illum continuâ latus rotatione (ſic videbatur) tranſit circulum, & Monacho prorſus illæſo conſpectum fugit. Fidem rei fecêre, longa famuli terrorem conſecuta ægritudo, & diuturnus fœtor veſtium Adami, & raucedo ejusdem, atque difficilis reſpiratio; à quibus ægrè convaluit; equi denique ſubita mu-*

ta mutatio, qui ex manſueto & cicure, poſt viſionem hanc ferox, ſternax, calcitroſusq́ eſſe cœpit.

Olaus Magnus lib. 3. cap. XI. refert, apud Aquilonares populos ſolere frequenter nocturnos viatores, gregumque & armentorum excubiis intentos, portentis ac ſpectris diverſi generis circumfundi, mirifico concentu. Hunc nocturnum monſtrorum ludum vocant incolæ choream Eluarum. Veſtigia harum larvarum manè interdum in herba roſcida deprehenduntur, interdum verò ceu igne exeſa conſpiciuntur. Spectra Aquilonaria.

Ariſtoteles lib. de Admirand. Audition. & ex ipſo *Fazellus lib. 1. de Rebus Siculis*, refert, in Lipara Inſula tumulum olim fuiſſe, ad quem noctu accedere nemini licebat. Cymbala namque crotali, & immanes ſonitus atque tumultus, cum inconditis cachinnis ibi exaudiebantur. Quibus territi Liparenſes, ne quid ſibi mali accideret, illuc progreſſi perhorrebant. At cùm mero quidam correptus, eò temere pervaſiſſet; juxta tumuli ſpecum obdormivit; perquæſitusque à domeſticis, poſt triduum exanimis eſt repertus. Pro mortuo autem inde elatus, cùm ſepulturæ, paratis exequiis ac funebri pompâ, tradendus efferretur; repentè omnibus mirantibus experrectus, quæ viderat, & paſſus fuerat, enarravit. Spectrum Liparitanum.

Sylvam noſtram Speſſardicam nocturnis ſpectris infeſtari, communis eſt perſuaſio eorum, qui noctu illam pertranſeunt. Novi ego magnum aliquem Principem, qui cùm aliquando cum ſolo poſtario equite noctu illam pertranſiret, audivit totâ nocte inſequentes ſe ſtrepitus atque tumultus; nec cauſam interrogans reſponſum accepit, antequam penitus illuceſcente die evaſiſſet: tunc enim intellexit, ſpectra eſſe, quæ iter illac agentes inſequi ſolerent. Spectrum Speſſardicum.

CAPUT X.

Spectra in locis ubi commiſſa prælia.

Spectrum Wormatienſe.

JOanne *Trithemio* in Chronico Hirſaugienſi, circa annum Domini 1098. referente, non longè à Wormatia, multis diebus ac noctibus, maxima multitudo armatorum equitum, & peditum apparebat, tanquam ad prælium proceſſuri; & nunc huc, nunc illuc, quaſi per turmas diſcurrebant; circa horam verò nonam noctis ad vicinum montem, ex quo prodire conſueverant, revertebantur. Tandem nocte quadam Monachus Limburgenſis Cœnobii, non produl à monte illo diſtantis, aſſumptis ſecum quibuſdam aliis, ad locum infeſtum acceſſit; muniensque ſe ſignaculo ſanctæ crucis, exeuntes de monte; quieſſent, per virtutem Sanctæ & individuæ Trinitatis, ut dicerent, adjuravit. Cui unus ex turmis. *Non phantaſma*, inquit, *ſumus, nec militum viventium turba; ſed animæ hominum, quondam in hoc mundo, Principi terreno militantium, non ante multos annos in hoc loco interfectorum. Arma, habitus, & equi, quæ nobis, dum viveremus, inſtrumenta fuerunt peccati, etiam nunc poſt mortem, in nobis ſunt quædam indicia tormenti. Omne quod jam cernitis circa nos, totum ignitum eſt nobis; quanquam vos ignem noſtrum minimè videatis. Cùmq; Monachus, utrum ab hominibus juvari poſſent, inquireret; reſpondit Spiritus: Jejuniis, & orationibus, & maximè oblatione corporis & ſanguinis Chriſti, adjuvari poſſumus, & rogamus. His dictis, omnis illa multitudo Spirituum, quaſi unâ voce, clamabat trinâ voce:* Orate pro nobis: orate pro nobis: orate pro nobis. *Mox omnes in ignem reſoluti videbantur. Sed & mons ipſe, quaſi arderet, ignem, & maximum fragorem arborum & ſtrepitum emiſit.*

Spectra campi Romani.

Damaſcius in vita Iſidori Philoſophi, apud Photium, hæc habet. *Commiſſâ pugnâ contra Scythas ante conſpectum urbis Romæ, quos Attila contra Valentinianum, qui poſt Honorium Romæ imperabat, duxit, tanta utrimque facta eſt cædes, ut nemo pugnantium ab utraque parte ſervaretur, præterquam duces, paucíq; ſatellites eorum. Hoc verò omnium narratu maximè incredibile: cùm cecidiſſent pu-*

gnantes

gnantes, corpore defatigati, animo adhuc erecti, pugnabant tres integras noctes atque dies, nihil viventibus pugnando inferiores, neque manibus, neque animo. Viſæ igitur, & auditæ animarum formæ pugnantes, & armis ſtrepentes, & antiquas ſimilesq́ bellorum facies in hunc usque diem videri ajunt; niſi quòd omnia illa faciendo, quæ vivi homines bellando ſolent, ne parvam quidem edere vocem poſſint. Et unum ſpectrum quidem in campo juxta Sudam, qui olim palus fuit; videri autem manè viſionem, aurorâ jam terram illuſtrante: ſecundum in Cubis campo Cariæ; ibi enim non quotidie, ſed interdum aliquibus diebus, nec illis certis, circa crepuſculum matutinum aurorâ oriente in aëre frequentia animarum ſpectra umbrarum figurâ, inter ſe pugnantia videri.

Hujus generis fortaſſis fuit ſpectrum illud, cujus mentionem fecimus *in 1. part. Magiæ lib. 4. cap. 1. Paraſtaſi 1.* in fine; ubi diximus, Anno Chriſti 1654. cùm adhuc Romæ degerem, non procul à Taurino Pedemontii urbe apparuiſſe frequenter, in valle quadam, militum pugnantium ac circumcurſantium ſpecies die clariſſimo. Quæ res cùm ad P. Athanaſium Kircherum delata fuisſet, ipſiusque de ea judicium requiſitum; diligentiſſimè in veritatem inquirendum cenſuit. Taurinum igitur ſcripſit ad quendam è Societate noſtra Presbyterum, ſibi notum, rogavitque ut locum accederet, & num ipſe quoque ab aliis viſa videre poſſet, tentaret. Fecit quod juſſum fuerat Presbyter, & alio aſſumpto ſocio equum conſcendit, atque à manè usque ad meridiem obequitando loca omnia, ab aliis ſibi deſignata, nihil ullibi deprehendere potuit. Incaleſcente jam igitur vehementer ſole, reditum parabat cum ſocio, cùm ecce in ſubjecta valle vident militum manipulos inter ſe concurſantes. Socius igitur perterritus, additis equo calcaribus aufugit. Presbyter verò propiùs cum equo acceſſit, viditque contra ſe explodi bombardas, & ex equo præcipitatus aliquamdiu exanimis jacuit, donec reſumptis viribus & ipſe ſeſe proripuit, & rem totam ad P. Kircherum perſcripſit; qui illam mihi legendam tunc tradidit.

Spectrum Taurinenſe.

In

Spectra in campo Marathonio.

In campo Marathonio, in quo olim pugnatum à Dario contra Græcos fuerat, ſpectra frequentia apparuiſſe, auctor eſt Pauſanias in Atticis, ut ſuprà etiam diximus cap. 2. §. 2.

Hiſtoria mirabilis de capite hominis occiſi loquente.

Referri etiam huc poteſt mirabile illud, quod, teſte *Bonfinio Rerum Ungaric. Decade 3. lib. 3.* narratur contigiſſe in Valachiæ quodam campo, poſt cruentam admodum pugnam inter Dæan & Merchen eodem genere natos, & de Valachiæ dominatu contendentes Principes. *Secundo*, inquit, *tertiovè anno, cum plerique in eum campum deſcendiſſent, ubi patratam ſtragem fuiſſe memorant, editiſſimumq́; cadaverum acervum ſpectarent; emiſſam inter oſſa vocem ſubinde exaudivêre, triſtiſſima JESU Chriſti Salvatoris, & Divæ MARIÆ Virginis nomina reſonantem. Admiratio ſimul & pavor hos inceſſit. Cùm ad verba ſubticuiſſent, eadem paulò pòſt, quaſi difficulter expreſſa, accepêre. Dum vocem inter oſſa diſquirerent, portenti deſiderio ſuccenſi; loquax inter cadavera caput inveniunt. Quod ubi homines ſibi adeſſe agnovit: Quid tam, inquit, ſtupidi hîc ſtatis viri? Chriſtianus ego ſum, & magnæ Matri D. MARIÆ ſemper addictus, inexpiatus, inconfeſſusq́; in hoc bello occubui. Magna Dea, in cujus tutela vitam degi, me æterni ſupplicii reum eſſe non patitur. Hic me adhuc linguæ compotem ſervavit, ut & delicta fateri, & animam ſacris ritè Apoſtolicis luſtrare queam. Proinde ſacerdotem, qui confeſſionem exaudiat, ut me expiatum reddat, accerſite, quæſo. Rogatus, quî tantum à Dea beneficii promeruiſſet; reſpondit, peculiare ſibi id in vita fuiſſe numen; ſe trina quotannis in vita ſua feſta reverentiſſimè celebraſſe, religioſiſſimisq́; jejuniis, ex pane duntaxat & aqua, decoraſſe; ſacris fuiſſe quàm ſtudioſiſſimè operatum; illi tantùm numini cunctas animi vires dedicaſſe. Accerſito è pago proximo ſacerdote, confeſſionem ritè tranſegit, & impetratâ erratorum omnium remiſſione, acceptâq́; noviſſimâ luſtratione, id defuncti caput repentè conticuit, perpetuoq́; quievit.* Hæc Bonfinius & alii multi ex ipſo.

CAPUT

CAPUT XI.

Spectra in thermis, & balneis.

Huc ſpectat hiſtoria, quam ſuprà cap. 2. §. 2. retulimus ex Plutarcho in Vita Cimonis, de ſpectro in thermis Chæronenſibus. *D. Gregorius Magnus* lib. 4. Dialogor. cap. 39. ſcribit, in thermis angularibus à Germano Capuano Epiſcopo viſum eſſe Spiritum Paſchaſii cujusdam, his verbis. *Poſt multùm temporis* (à morte Paſchaſii) *Germano Capuano Epiſcopo medici pro corporis ſalute dictaverant, ut in angularibus thermis lavaretur. Ille ingreſſus thermas, Paſchaſium Diaconum obſequentem in caloribus invenit. Viſo ipſo vehementer extimuit, & quid illic tantus vir (Apoſtolicæ ſedis Diaconus) faceret, inquiſivit. Cui ille: Pro nulla alia cauſa, inquit, in hoc pœnali loco deputatus ſum, niſi quia in parte Laurentii, contra Symmachum ſenſi. Sed quæſo te, pro me Dominum deprecare: atque in hoc cognoſces, quòd exauditus ſis, ſi huc rediens me non inveneris. Fecit vir Domini Germanus, quod rogatus fuit, & poſt paucos dies rediens, jam dictum Paſchaſium in eodem loco minimè invenit.* Simile huic aliud exemplum habet idem D. Gregorius, quod à Felice Portuenſi Epiſcopo ſe accepiſſe aſſerit.

Spectrum in thermis Chęronenſibus, & in thermis angularibus.

Gregorius, Nyſſenus dictus, in vita Gregorii Neocæſarienſis, apud Surium Tomo 4. meminit etiam infeſtorum balneorum; aitque, ſpectra quæ in iisdem fuêre, plurima mala attuliſſe; & neminem illorum qui balnea noctu intraſſet, manè vivum exiviſſe, præter Gregorii Neocæſarienſis Diaconum, qui ſigno crucis munitus nil ſit paſſus. Verba Auctoris ſunt: *Cùm veſpere ingreſſus civitatem Diaconus laſſus eſſet ex itinere, neceſſe eſſe duxit corpus lavacro reficere. In eo autem loco dominatum obtinebat quidam dæmon homicida, verſans in lavacro: cujus vis exitialis poſt tenebras operabatur in eos, qui accedebant. Ea de cauſa poſt occaſum Solis non patebat ad id aditus, neque id exercebatur. Ad quod cùm acceſſiſſet, rogabat eum qui illi præerat, ut id ei aperiret, & non ei invideret balnei uſum, quo ſe recrearet. Cùm is autem teſtaretur, nullum ex*

Spectrum in aliis thermis.

iis, qui illâ horâ auſi ſunt intrare, ſuis rediiſſe pedibus, ſed dæmonem omnes veſpere ſuperaſſe, multosq́; ob ignorationem paſſos eſſe graviſſima, quos pro ſperata recreatione exceperunt lamentationes, ejulatus, & ſepulchra. Cùm hæc referret, & quæ ſunt hujusmodi; ille nihil de ſuo remiſit deſiderio, ſed inſtabat omnino, cogens ut eum intromitteret. Ille autem ſatis ſe lucrifacere exiſtimans, ſi non cum hoſpitis ignoratione unà veniret in periculum; cùm ei dediſſet clavem, procùl recedit à balneo. Poſtquam autem nudatus fuit intus, multiplices terrores, & variæ obſtupefaciendi cauſæ adornabantur à dæmonio: nempe omnis generis viſa, oſtendentia naturam igne & fumo mixtam, & quæ in forma hominum & ferarum in oculos incurrebant, in auribus reſonabant, anhelitui appropinquabant, & in orbem circa corpus effundebantur. Ille verò ſe ſignaculo crucis muniens, & Chriſti nomen invocans, domos pervaſit illæſus. Interiùs autem progreſſus, in graviora incidit ſpectacula, in graviorem aſpectum transformato dæmonio. Nam & ſimul terræ motu exiſtimabat domum concuti, & perruptum ſolum nudam flammam oſtendere inferiùs, & ſcintillas ex aquis emitti flammeas. Rurſusq́; ei arma itidem fuère ſignaculum, & Chriſti nomen, & quod per Magiſtri (Gregorii) *preces ferebatur auxilium, diſcutiebat quæ videbantur, & fiebant terribilia. Aquâ autem recreatus, cùm properaret egredi; rurſus prohibebatur, fores opponente dæmonio. Sed hocquoque impedimentum pari rurſus virtute eſt ſolutum, foribus ſignaculo cedentibus. Poſtquam autem ei omnia proceſſerunt ex ſententia, dicitur dæmonium voce humanâ ad eum exclamaſſe, ne ſibi vim illam attribueret, per quam effugit exitium: Vox enim quæ eum commendavit ei, qui cuſtodiebat, præſtitit, ut minimè læderetur. Hoc ergo modo conſervatus, magnam attulit admirationem iis, qui loco præerant, cùm nullus apparuiſſet vivus ex illis, qui illâ horâ aquam auſi eſſent ingredi.* Hæc Gregorius de Gregorii Neocæſarienſis Diacono.

Spectrum in balneis Epheſinis. *Prochorus* Diſcipulus S. Joan. Apoſt. in ejus Vita, *cap. 3.* mentionem facit balneorum & ſpectri diabolici in illis commorantis, his verbis. *Cum primùm ponerentur, talis dæmonum illuſio circa eos facta narratur. Nam cum fundamenta locarentur, dæmonis ſuggeſtu*

ſuggeſtu quidam venefici juvenculam ventre prono adhuc viventem ſuppoſuerunt; quæ & ibi mortua eſt; cœperuntq́ ædificare thermas illis, perſuaſi eas fauſtiores ob juvenculam futuras. Sed longè aliter evenerat. Nam diabolus in eo loco diverſabatur, & illâ occaſione ludificabat homines, & ter in anno aut juvenem, aut juvenculam in illis balneis ſuffocabat. Deinceps verò quidam Epheſinæ civitatis, nomine Dioſcorides, obſervatum tempus penes ſe habebat, quo tempore, & quo die, id contingere ſoleret. Qui filium formâ decorum, undeviceſimum natum annum habebat; cui inſidiabatur dæmon ut ſuffocaret, non obſervato ſolito tempore. Ego pariter ingreſſus cum miniſtris ſuis, vas miniſterii mei portabam. Verùm immundus dæmon repentinum impetum faciens, eum illicò ſuffocavit, dimiſitq́ mortuum.

CAPUT XII.

Spectra in arcibus & caſtellis.

ARx eſt in extremis terris Finlandiæ ſuppolaris, inquit *Olaus Magnus lib. 20. cap. 19.* regno Suetiæ ſubjecta, dicta Arx Nova, arte & naturâ munitiſſima. Eam præterlabitur fluvius vaſtiſſimus, & inſcrutabilis profunditatis. Ad hunc ſpectra ſubinde apparent; & imminente morte Præfecti arcis, vel militis alicujus, citharœdus per noctem in mediis undis ludens conſpicitur, & auditur. Spectra in arcibus & caſtellis.

Sterlingi arx in Scotia, teſte *Boëthio lib. 4. Hiſtor. Scotor.* à Spiritibus infeſtatur: & quia ibidem gementes & clamantes noctu audiuntur, nomen accepit, ut Mons doloroſus dicatur.

Kerope caſtrum eſt unum ex iis, teſte *Michaële ab Iſſelt* Anno 1585. Hiſtoriæ ſuæ, quæ Moſchus Polono ceſſit; in quo multi Germani à Moſchovitis occiſi ſunt. Caſtrum hoc, & tota vicinia, illuſionibus diabolicis adeò erant ante annos adhuc duodecim (inquit dictus Scriptor) infeſta, *ut Cacodæmones palàm, & in conſpectu*

omnium, cùm Luna nocte ſplenderet, in equis ſedentes, effuſis habenis circum mœnia, magno cum impetu, currerent, ut ſubinde equi morerentur. Interdiu quoque more Moſchorum veſtiti, integros currus onuſtos frumento, in humeris ſuis ferentes, omnibus aſpicientibus, in vicinum locum villæ cujusdam arci proximæ conjicerent.

Glycas in Anaſtaſio narrat quod ſequitur. *Erat his temporibus Rex Perſarum Coades; qui cùm in caſtello quodam gemmas magni pretii didiciſſet, ac quò minùs potiretur, ab incolis loci Geniis impediretur; omni genere præſtigiarum uſus eſt. Nam & Judæos, & quosdam alios accerſitos adhibebat: neque tamen illorum quisquam aliquid efficere potuit. Tandem Antiſtes ejus loci ſolo crucis ſigno dæmonem expulit.*

Alia exempla arcium à Spiritibus infeſtatarum, tam antiqua, quàm nova, paſſim occurrunt. Hinc ubique ferè extant arces deſertæ, ob moleſtias quas incolæ à ſpectris ſuſtinebant, nunc intempeſtâ nocte, nunc etiam clarâ die.

CAPUT XIII.

Spectra in fodinis, & ſpecubus ſubterraneis.

Spectra in fodinis & ſpecubus.

HUc ſpectant quæ diximus lib. 1. cap. 12. de dæmonibus ſubterraneis; & cap. 38. de dæmonibus montanis ſive metallicis, ubi exempla aliqua ex Agricola, & Lavatero. Addimus nunc aliud ex *Chromero* lib. 1. Hiſtor. Polon. fol. 485. ubi ait:

In ſalinis Bochnenſibus exaudiuntur nonnunquam canum, gallorum, & aliorum animalium aſſimulatæ voces in profundiſſimis ſpecubus: idq́ue mali & incommodi alicujus imminentis portentum vulgò habetur.

Refert quoque *Georgius Presbyter*, in Vita Magiſtri ſui, Theodori Archimandritæ, apud Surium tom. 2. fol. 741. quòd cùm Gratianopoli, in Gordiana regione, incolæ pro ponte conſtruendo, in lapidibus eruendis occuparentur, magna vis dæmonum eruperit; quorum pars viros & fœminas invaſerit, & torſerit; pars

cæteris

cæteris graves morbos attulerit; complures occuparint vias, & tranſeuntibus atque beſtiis moleſtiam pepererint.

Idem *Georgius* ibidem refert quod ſequitur. *Ex Ponti oppido Heraclea Theodorus, cognomento Datzeas, dives, claro loco natus, ad pium virum* (Theodorum) *acceſſit, & ad pedes ejus proſtratus, lachrymans ſupplicabat, ut ad urbem ſuam veniret, & in ſacra æde ſanctiſſimæ DEI Genitricis pro domeſticorum ſuorum ſalute precaretur. Cùm enim domi ſuæ foderetur, ex ea foſſione contigit, ut magna Spirituum immundorum multitudo, tum familiares ſuos, tum alios cives invaderet, & acerbè vexaret. Beatus igitur vir, cùm in æde illa ſanctiſſimæ DEI Genetricis precari cuperet, abiit cum illo, & deſiderio ſuo ſatisfecit, familiamq; præclari viri, & reliquos, ab immundis Spiritibus, precibus & ſupplicationibus liberavit.*

Eodem *Georgio* teſte, collis quidam fuit in oppido Sandi, in quo plurima dæmonia fuerunt. Cùm enim Eutolmius quidam aream ſuam cuperet reddere ampliorem, & collis jam dicti lapidem amoveret; immundi mox Spiritus egredientes, greges, armenta, atque homines invaſerunt, & excruciarunt; nec finem malorum fecerunt, donec adveniens Archimandrita Theodorus, omnes rurſus in locum, unde egreſſi erant, compulit.

CAPUT XIV.

Spectra in locis, ubi verſantur crudeles homicidæ.

CRudeles quosdam homicidas, & innocentis ſanguinis effuſores, occiſorum Manes, aliavè ſpectra inſequi, atque infeſtare, ſequentia docent exempla. Spectra homicidas infeſtantia.

Plutarchus in Vita Cimonis refert, Pauſaniam Spartanorum Regem, interfectâ Cleonice Byzantinâ virgine, per tenebras Manibus illius ad mortem usque exagitatum fuiſſe. *Fama eſt*, inquit Plutarchus, *virginem Byzantinam, illuſtribus ortam parentibus,*

nomine Cleonicen, quam ſtupri causâ accerſiverat Pauſanias, à parentibus fuiſſe neceſſitate & metu ſubactis dimiſſam. Eam pro cubiculo precatam ut lumen auferretur. Cùm per tenebras ſilentiò ad cubile pergeret ſopiti jam Pauſaniæ, incurriſſe invitam in lucernam, eamq; evertiſſe. At illum ex ſtrepitu obturbatum, ſtricto pugione, qui propè jacebat, quaſi ab hoſte aliquo peteretur, percuſſiſſe, & proſtraviſſe puellam; eamq; ex vulnere mortuam non permiſiſſe Pauſaniæ quietem, ſed ſpectrum noctu ſe offerens in ſomno, hunc verſum cum indignatione ad illum protuliſſe: Tu cole juſtitiam; teque atque alios manet ultor. *Quod factum ſocii cum Cimone, iniquo animo ferentes, arctè obſederunt eum Byzantii: elapſus tamen eſt, & viſo illo exterritus Heracleam confugit ad Manium oraculum; evocatâq; Cleonices animâ, offenſam deprecatus eſt. Illa in conſpectum Pauſaniæ venit, ac brevi eum oſtendit illis malis explicatum iri, ubi Spartam veniſſet; obſcurè, ut conjicio, imminentia illi fata deſignans.*

Antequam cadaver C. Cæſaris Caligulæ ſepeliretur, cuſtodes hortorum Lamiarum umbris inquietati ſunt. In domo verò, quâ occubuit, nullam noctem ſine aliquo terrore transactam eſſe affirmarunt, donec tandem incendio domus conſumpta eſt. Ita *Suetonius* in Caligula.

Neronem, poſtquam matrem Agrippam, dicta factaque ejus acerbiùs corrigentem, interfecit, ubique Spiritus infeſtantes ſecuti ſunt. *Nunquam*, inquit Suetonius, *potuit ſceleris conſcientiam ferre: ſæpe confeſſus, ſe maternâ ſpecie exagitari, atque verberibus Furiarum, ac ardentibus tædis.* Ante ejusdem Neronis mortem, in Curia barbaricum murmur, cum multo riſu; & tumultum in theatro, cum magno fletu auditum eſſe, cùm tamen nullus ibi hominum eſſet, ſcribit *Xiphilinus* in Dione.

De Ottone refert *Suetonius*, eum à ſuppliciis imperium, occiſo Galbâ, auſpicatum; ſed infeliciter: ſiquidem nox, quæ primum diem imperii ſecuta eſt, adeo infeſta illi contigit, ut gemitus ediderit ingentes, repertusque ſit humi ante lectum jacens, à Galbæ Manibus ſe expelli & proſequi dicens. Suetonii verba ſunt: *Dicitur eâ nocte per quietem paveſactus, gemitus maximos edidiſſe; repertusq; à concurſantibus humi ante lectum jacens, per omnia piaculorum*

lorum genera Manes Galbæ, à quo deturbari expelliq; ſe viderat, propitiare tentaſſe.

CAPUT XV.

Spectra in Monaſteriis, Templis, aliisq; locis Sanctis.

CAſſianus Collat. 7. cap. 23. ait, in Cœnobiis ubi olim degebant Monachi octo, vel decem, ita dæmones graſſatos fuiſſe, & tam frequenter, *ut non auderent omnes pariter noctibus obdormire, ſed viciſſim aliis deguſtantibus ſomnum, alios vigilias celebrantes, pſalmis, & orationibus, & lectionibus inhæſiſſe.* Spectra in Monaſteriis.

In monte Serrato, inſidiis dæmonis, qui eremitam ſimulabat, tentatum, atque ſuperatum, & graviſſimis ſe criminibus fornicationis atque homicidii obſtrinxiſſe virum alioquin ſanctum, ſolitudinis cultorem, Joannem Garinum, referunt Annales Hiſpaniæ, & ex his P. *Theophilus Raynaudus* in lib. de Sobria alterius ſexus frequentatione cap. 3. ubi & alia ejusdem generis reperies exempla.

Maximas quoque à dæmonibus moleſtias ſuſtinuiſſe Monachos ejus loci, ubi S. Gregorius Oratorium ſuum habuit, docet in ejus vita *Diaconus* cap. 89.

Horrendam hiſtoriam de Monialibus quibusdam à ſpectris vexatis, refert *Joannes Wierus* lib. 4. de Præſtigiis dæmon. cap. 10. quam iſtiusmet verbis referre placet. *Admirabilis*, inquit, *& horrifica fuit vexatio quarundam Monialium, occluſarum Werteli in Comitatu Hornenſi, exercitata à dæmoniis. Initia autem ejusmodi dediſſe pauperculam fœminam narrant, quæ in Quadrageſima ſalis libras tres mutuò à Virginibus acceperat. Hinc in Dormitorio inveniebantur ſphærulæ candidæ, velut incruſtata ſaccaro ſemina, at guſtu ſalſæ; quæ tamen non edebantur, nec quomodo perveniſſent eò, ſciebatur. Poſtea eodem in loco obſervabatur* Wertelenſis Monaſterii Spectra.

inceſſus

inceſſus rei ingemiſcentis, velut hominis ægroti. Audiebatur item quandoque vox, pleraſque Virgines ut ſurgerent, & ad ignem ſecum accederent, ſe ægrotam eſſe, commonefaciens: ubi porrò ſurrexiſſent, morbidam ſororem inviſuræ, nihil inveniebant. Si quando etiam hæ in arrepta matula mejere tentarent, eâ violenter ereptâ, lotio conſpurcabant lectum. Aliquoties pedibus è lecto ad paſſus aliquot ſubtrahebantur, atque adeo ſub plantis titillabantur, ut præ nimio riſu morituras ſe vererentur. Quibusdam carnis particulæ evellebantur. Pleriſque in adverſam partem prorſus intorquebantur tibiæ, brachia, & facies, &c. Aliquæ ſupra hominis caput evehebantur, & viciſſim dejiciebantur. Cùm ægrotas, tunc ſedatas lætasq́; recreaturi circiter tredecim numero amici ſimul monaſterium aliàs ingrederentur, illæ è menſa deorſum citra vocem & intellectum dilabebantur: nonnullæ inverſis tibiis & brachiis tanquam mortuæ jacebant. Una in altum ſuſtollebatur; & quanquam manibus injectis obluctarentur aſſiſtentes, tamen ſupra eorum caput abripiebatur, eoq́; denuo præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Poſtea ad ſe tanquam à ſomno rediens, è noſodochio in monaſterium progreditur illæſa. Nonnullæ incedebant tibiarum extremitatibus innixæ, velut apodes, citra pedum uſum; qui videbantur trahi, tanquam ligamentis nimium luxatis, in ſacculo penduli. Arbores quoque conſcendebant ut feles, ab iisq́; proſerpebant, nullâ corporis immutatione. Alia omitto. Duravit hæc excarnificatio ad annos tres.

Non abſimile (pergit ibidem Wierus) *fuit, quod Virginibus Brigittæ ſtrictis legibus inauguratis, in cœnobio non procul à Xanctis diſſito olim uſu venit; quæ miris quoque modis divexabantur, plerumque exilientes, nonnunquam balatum voceſq́; elidentes horrendas. Urgebantur interdum ex deſignatis in templis ſedibus, ubi & capitis velamen quandoque abripiebatur. Fauces his etiam, ne cibum admitterent, nonnunquam præcludebantur. Perſtitit varia & dira ea calamitas in pleriſque ad decennium. Tragœdiæ cauſa imputabatur virgini, juvenis amore aliquando ſauciæ, quem eâ affinitate non dignarentur hujus puellæ parentes. Idcirco huic in extremo mœrore poſitæ, dæmon, accitâ juvenis illius effigie, ſe objicit, eam in votum illud monaſticum cogens: quæ dicto audiens, ſe cancellis conſtringi*

ſtringi patitur. Incluſa, velut furore percita, omnibus horrendum pluriſariam exhibuit ſpectaculum. Quod quidem malum velut contagio in multas proſcripſit virgines.

Idem ibidem, *Moniales in Heſſi monte Neomagii dæmonium aliquot annos infeſtaſſe audio; quod dormitorium noctu velut cum turbine ingreſſum, teſtudine citharáq; tam videbatur ludere ſuaviter, ut ad choreas temere induci potuiſſent Virgines. Inde canis inſtar in unius lectum inſiliebat.* Cætera quæ ſequuntur usque ad finem capitis, omitto; uti & quæ habet duobus ſequentibus capitibus.

Wilhelmus Pariſienſis apud Bodinum lib. 3. Dæmonom. cap. 6. narrat, Pictavii in Parochia S. Pauli Anno 1447. fuiſſe Spiritum, qui *cyathos, & vitramenta frangebat, injectis lapillis; neminem tamen mortalium præſentium læderet.* Huc ſpectat quod diximus ſuprà cap. 5. de tumultu nocturno, à me in templo Haugenſi audito, poſt Canonicum ibi ſepultum.

Joannes Diaconus in Vita D. Gregorii lib. 4. cap. 19. ſcribit, Spiritum quendam habitationem ſuam habuiſſe poſt abſidem Oratorii, ubi Gregorius DEO laudes conſueverat celebrare: eundemque intempeſtivo incurſu ſæpius ſanctum Virum, orationi intentum, perturbaſſe; equos ex ſtabulo eduxiſſe; duos ex ipſis præcipites egiſſe; viros religioſos, ejusdem cum B. Gregorio profeſſionis, nunc in forma catti unguibus tentaſſe lacerare, nunc ſub ſpecie Æthiopis lanceâ petiviſſe.

CAPUT XVI.

Spectra in ædibus privatis.

PLurima exempla huc ſpectantia retulimus in præcedentibus. His adjungimus ſequentia ex probatiſſimis Auctoribus. Spectra in ædibus privatis.

S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. refert, domum Heſperii cujusdam, viri Tribunitii, à Spiritibus plurimùm vexatam fuiſſe. *Vir Tribunitius,* inquit, *Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum, Cubedi appellatum; ubi, cùm affli-* Heſperii domus à ſpectris infeſtata.

ctione animalium, & ſervorum ſuorum, domum ſuam Spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogavit noſtros, me abſente, presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus cederent. Perrexit unus; obtulit ibi Sacrificium corporis Chriſti, orans quantum potuit, ut ceſſaret illa vexatio; Deoq; protinus miſerante ceſſavit. Acceperat autem ab amico ſuo terram ſanctam, de Hieroſolymis allatam, ubi ſepultus Chriſtus die tertio reſurrexit, eamq; ſuſpenderat in cubiculo ſuo, ne quid mali etiam ipſe pateretur.

Georgius Presbyter, in Vita Theodori Sicæorum Archimandritæ, meminit infeſtæ cujuſdam domus, in qua & hominibus, & jumentis plurimùm moleſtiarum afferebant immundi Spiritus. In eadem cùm domeſtici pranderent, aut cœnarent, *lapides in menſas à Spiritibus jaciebantur, & telæ mulierum rumpebantur. Tanta quoque murium & ſerpentum multitudo domum occupabat, ut præ formidine nemo ingredi auderet.*

Purpuracea officina à ſpectris infeſtata.

Metaphraſtes in Vita S. Parthenii, apud Surium tom. 1. meminit officinæ purpuraceæ, quam dæmon ita infeſtabat, ut cum magno detrimento domini eam deſerere fuiſſent coacti, niſi Parthenius rogatus, in Chriſti nomine Spiritum ejeciſſet. Verba Metaphraſtis ſunt: *Accidit ut officina, in qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo Spiritu. Sed & immundus Spiritus apparebat tinctoribus, & opus Imperatoris non ſinebat effectum reddere; adeò ut ex hac re magnum periculum & damnum ſervi ſuſtinerent, & tinctores. Quamobrem cùm hoc reſciviſſet homo DEI Parthenius, & ab iis fuiſſet rogatus; prompto & alacri animo venit ad locum officinæ: & cùm advocaſſet immundum operantem dæmonem, & eum invocaſſet terribili, & ſancto nomine Chriſti; fecit eum evaneſcere ex omnibus finibus, illo clamante omnibus audientibus: tanquam ab igne expellor in gehennam, &c.*

Spectrum Corinthiacum.

De domo quadam Corinthi refert Pythagoricus quidam Arignotus apud *Lucianum* in Philoſpeude, ſequentia: *Inhabitabilis illa erat, propter terricula: quòd ſi quis inhabitaſſet, expavefactus ſubitò fugiebat. Deciderat ergo jam, tectumque rumpebatur. Nullus erat qui ingredi auderet. Arignotus hæc audiens, incantationibus & carminibus armatus, domum ingreditur, Umbram, ſi appareat,*

pareat, domo exacturus. Dum tacitus in vaſtiſſimo atrio ſedens, ad lumen legit; adeſt dæmon ſquallidus, hirſutus, & tenebris nigrior; tentatq; ſi qua ratione terreat, & expugnet; & nunc in canem, nunc in taurum, nunc in leonem ſe vertit. Nihil his omnibus commovetur Arignotus; ſed aſſumpto carmine, in quendam domicilii tenebroſum angulum, Spiritum compulit; ubi mox ille diſparuit. Manè ſumptis ligonibus juſſit effodi locum, ubi Spiritum ſe conferentem noctu obſervârat: invenitur cadaver hominis defuncti; quod exhumatum, ubi ſepulturæ fuit traditum, omnis infeſtatio domum reliquit.

De Spiritu quodam in Diœceſi Hildesheimenſi, Hudekin appellato Saxonicâ linguâ, à pileo quo caput operiebat, mira refert *Petrus Thyræus* lib. de Locis infeſtis part. 1. cap. 1. ex *Trithemio* in Hiſtoria Hirſaug. circa Annum Domini 1132. Is hominum converſatione videbatur plurimùm delectari, quibus nunc ſub humana ſpecie, in habitu ruſtico, ſeſe exhibebat; nunc inviſibiliter illudebat. Principes viros de rebus magnis admonebat; aliis ſua obſequia non negabat. In culina Præſulis frequentiùs inveniebatur cocis miniſtrare. Cùm quidam, longiùs profecturus, ipſi uxorem ſatis procacem commendaſſet per jocum, officio ille ſtrenuè functus, qui libidinis causâ uxorem petebant, aliquoties impedivit. Neminem, niſi priùs læſus, injuriâ afficiebat. Læſus non parcebat. Itaque cùm in prædicti Præſulis culina puerulus quidam, aſſiduâ conſuetudine ipſi familiarior factus, eundem contumeliis afficeret; principio culinæ Præfectum admonuit, ut inſolentiam pueri coërceret. At ubi nihil profecit, inventum in culina dormientem puerum primùm ſuffocat, mox in fruſta dividit, tandem igni appoſitum coquit. Nec hac vindictâ contentus, multis aliis modis & culinæ Præfectum, & alios ex aulicis vexat; donec ab ejus loci Epiſcopo Bernardo, per Eccleſiaſticas cenſuras, Provinciâ illâ excedere coactus fuit. **Familiaris Spiritus Hudekin.**

Alia etiam loca infeſtari ſolent à ſpectris, illa nimirum, ubi homines quidam graviùs DEUM offenderunt, ubi verſantur gravibus peccatis obnoxii, ubi Gentilium vigent ſuperſtitiones, &c. Sed omnia exemplis confirmare, infinitum foret. Calamum ergo

contineo, & quid ſpectra ſint, inquiro; quod tertium eſt propoſitæ diſputationis caput.

PARS III.

QUID SINT SPECTRA.

Spectra quid ſint.

HOc eſt præcipuum Diſputationis noſtræ de Spectris caput. Et licet ex dictis hactenus hiſtoriis atque exemplis hæc quæſtio decidi facilè queat; paulò tamen accuratiùs eam examinabimus, ſimulq; Adverſariorum argumentis reſpondebimus.

Qui Spectra vera agnoſcunt, in eo conſentiunt omnes, ut illa Spiritus eſſe credant, ſeu in aſſumptis corporibus quæ viſui noſtro objiciunt, ſeu ſine corporibus. At quoniam duo ſunt Spirituum genera, Angelici nimirum alii, alii humani, hoc eſt, animæ hominum jam defunctorum; volunt nonnulli, Spectra eſſe ſolùm Angelicos Spiritus; bonos quidem aliquando, malos verò ordinariè. Alii præter Angelicos, admittunt etiam humanos, ſeu animas hominum, quocunque in ſtatu & loco degant, ſeu in cœlo, ſeu in inferno, ſeu alio in loco.

Qui ſolos Angelicos Spiritus in ſpectrorum cenſum referunt, & inter illos, etiam bonos, animas

verò

verò defunctorum excludunt; variis ducuntur rationibus, inanibus alii prorſus ac futilibus, alii apparentibus quidem, at inefficacibus, ut ſuo videbimus loco.

CAPUT XVII.

Spectra ſæpe ſunt dæmones, & aliquando fortaſsis etiam Angeli boni.

POſſe ac ſolere Angelicos Spiritus, tam bonos, quàm malos, aſſumere humana aliaque corpora, in iisque hominibus comparere, loqui, movere alia corpora localiter, variasque alias operationes exercere; conſtat ex dictis Libro 1.

Spectra ſæpe eſſe dæmones, conſtat ex dictis hoc Libro 2. quoniam frequenter à Scriptoribus, maximè Chriſtianis, dæmones appellantur; aut tales ſunt actiones eorum, ut ſi Angelici ſunt Spiritus, non niſi malos eſſe credibile ſit. Talia ſine dubio fuerunt ſpectra illa, quæ in Thebaide terrere tentarunt S. Antonium; & quæ Paſtoribus Peloponneſiis indicarunt captas Syracuſas; de quibus cap. 7. Item illud quod deſcribunt Michaël ab Iſelt, & Aventinus; de quibus cap. 8. Item illud quod Monacho Adamo comparuit, & alterum in Lipara Inſula; de quibus cap. 9. Item illud quod occurrit Diacono D. Gregorii Nyſſeni in balneo, & quod occidit Dioſcoridis filium; de quibus cap. XI. Item illa quæ in fodinis & locis ſubterraneis viſuntur; de quibus cap. 13. Item illa quæ Monachos & Moniales tam variè vexarunt, & ad ruinam vel pertraxerunt, vel pertrahere tentarunt; de quibus cap. 15. Item ſpectrum Uratislavienſe; de quo cap. 5. Item ſpectrum diœceſis Hildeſienſis; de quo cap. 16. Item ſpectrum quod agrum Bingenſem afflixit, & choreæ Eluarum apud Septentrionales, aliaque multa; de quibus in præcedentibus Partis 1. hujus Libri capitibus.

Spectra aliqua ſunt dæmones.

Dæmones quinam maximè moleſti ſoleant eſſe hominibus.

Quinam porrò dæmones maximè moleſti eſſe ſoleant hominibus, patet ex dictis lib. 1. cap. 12. ſi fides adhibenda eſt Pſello, Trithemio, Agrippæ, & aliis. Quidam diſtinguunt dæmones, qui hominibus apparent, & humanis rebus interſunt, in *Mites* & *Tetricos* ſeu *Truculentos*. Utrorumque meminit etiam *Caſſianus Collat.* 7. *cap.* 32. Priorum his verbis: *Nonnullos immundorum Spirituum (quos etiam Faunos vulgus appellat) ita ſeductores & joculatores eſſe manifeſtum eſt, ut certa quædam loca ſeu vias jugiter obſidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur; ſed riſu tantummodò & illuſione contenti, fatigare eos potiùs ſtudeant, quàm nocere.* Poſteriorum verò ſequentibus verbis: *Alios ita eſſe furori ac truculentiæ deditos eſt manifeſtum; ut non ſint contenti hominum tantummodò corpora, quos ſuppleverint, atroci dilaceratione vexare; ſed etiam irruere ſuper eminus tranſeuntes, & affligere illos ſæviſſimâ cæde feſtinent.* Utrorumque multa exempla habes in præcedentibus. E priorum genere fuit ille, cujus meminit *Wilhelmus Pariſienſis* cap. 8. part. 2. principalis, qui cum joculatore, quem Wilhelmus ait ſe noviſſe, ſolebat ludere, nec eum quieſcere patiebatur noctu, ſed quietem nunc lapidibus in parietem injectis, nunc tumultu & ſtrepitu ſuppellectilis, nunc detracto lecto interturbabat. Veriſſimum tamen eſt, quod notant Thyræus & Delrius, & nos etiam diximus, cùm de paredriis dæmonibus egimus, nullos eſſe qui tantùm ſint mites, ſed omnibus ineſſe nocendi voluntatem, nec à damnis inferendi abſtinere, ſi poteſtas à DEO concedatur, & ſi majus inde lucrum ſperent. Patet id ex Hildesheimenſi Hudekin, aliisque dæmonibus familiaribus, de quibus in lib. 1. cap. 37. §. 6.

Ad bonos Angelos quod attinet, an ſpectrorum officium obeant aliquando, & homines bonos aliquo fine terreant, incertum quidem eſt, nec tamen omnino improbabile, uti ex dicendis meliùs patebit.

CAPUT XVIII.

Spectra aliqua eſſe animas defunctorum, perſuaſio fuit Gentilium.

Animas defuncto-rum appa-rere homi-nibus, per-ſuaſio fuit Genti-lium.

POſſe ac ſolere nonnunquam animas defunctorum apparere viventibus, illosque terrere, affligere, ad aliquid obtinendum rogare, maximè ad ſepulturam corporum, aut liberationem à pœnis; multi negant. Horum è numero fuerunt olim Stoici, & Epicurei, & nunc omnes Athei, qui negant animam hominis immortalem eſſe, & poſt mortem ſupereſſe. Citat hos magno numero *Delrius Comment.* in Senecæ Troad. Choro 2. ubi & ſolidè illos refutat, & ante ipſum multi cum Platone & Ariſtotele refutarunt, proſcriptaque ab Eccleſia eſt eorum opinio, ideoque apud fideles ulteriori refutatione non indiget.

Alii, etiam Philoſophi, ſed ſenſibus nimis addicti, fatentur quidem animam corpori ſuperſtitem eſſe, ſed negant illam ad viventes redire, ab iisque videri aliquando, atque audiri, ideò tantùm, quia id quo fiat pacto, non intelligunt. Hi docendi ſunt modum, & rationem; quod in ſequentibus præſtabimus, maximè cap. 29.

Alii idem negant, ſed aliis ex capitibus. Quidam enim ſpectra vera rejiciunt penitus, eosque qui ſe vidiſſe illa & audiviſſe aſſerunt, judicant imaginoſos, deluſos, imò & lymphatos. Alii admittunt quidem vera ſpectra, ſed quæ de hominum ſpiritibus narrantur, fabuloſa vocant, & delirarum anuum vana ſomnia. Contra priores in præcedentibus pugnavimus; contra poſteriores nunc pugnam aggredimur, eâ moderatione, quæ hominem Religioſum, veritatis & pacis amantem, decet. Vellem, ut illi qui contrà ſentiunt, animo nullâ opinione obfirmato hæc noſtra legerent, ſimultatesque inter Ortho- & Heterodoxos de Purgatorii articulo paulisper ſeponerent: nec enim controverſiam illam hîc exagitare intendimus, cùm alienum id ſit à propoſito noſtro.

Ajo igitur, communem fuiſſe Gentiliũ antiquorum perſuaſionẽ, animas defunctorũ ad homines ſubinde redire, hominibus ſe ſpectandas

ctandas & audiendas præbere, illos terrere, & affligere; atque adeò *ſpectra aliquando eſſe animas defunctorum.* Rectè, an ſecus, ita ſenſerint, nunc non diſputo: potuerunt enim multa eorum, quæ animabus defunctorum adſcribuntur ab illis, dæmonum operâ fieri. Teſtes ergo produco. *Plato* in Phædone, ſeu in Dialogo de Anima, in Socratis perſona ait, Animam, ſi pura hinc diſceſſerit, ad locum aliquem ſimilem, nim. *excellentem, purum, inviſibilem nobis occultum, revera ad bonum ſapientemq; Deum migrare. Sin autem polluta impuraq; decedat, utpote quæ corpus ſemper amplexa ipſum duntaxat coluerit, & amaverit, ejusq; voluptatibus & libidinibus quaſi veneficiis quibusdam delinita fuerit, &c. circa monumenta ſepulchraq; verſatur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbroſa phantaſmata, &c.*

Eadem docent Platonici, Porphyrius, Athenæus, Maximus Tyrius, Philoſtratus, Eunapius, & alii; inter quos *Apulejus lib. de Deo Socratis*, Platonis ſententiam explicans, ait, animas humanas, à corpore ſeparatas, ſi boni meriti ſunt, poſterorum ſuorum curam ſortiri, & pacato quietoque numine domum poſſidere, & vocari Lares familiares: ſin ſceleratè vixerint, nullis bonorum ſedibus recipi, ſed in terra vagatione, ceu quodam exilio, puniri, & inane terriculamentum bonis hominibus, noxium malis, Larvas perhiberi.

Idem *Apuleius* Apolog. 1. ait: *Et tibi Æmiliane, Deus iſte Mercurius, ſuperûm & inferûm commeator, virorumq; Deorum, malam gratiam, & ſemper obvias ſpecies mortuorum, quidquid umbrarum eſt unquam, quidquid Lemurum, quidquid Manium, quidquid Larvarum, oculis tuis ingerat: omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulchrorum terriculamenta.*

In eadem opinione erat Virgilius, lib. 2. Æneid. de Anchiſe filio canens: *Infelix ſimulacrum, atque ipſius umbra Creuſæ viſa mihi ante oculos, & notâ major imago.* Hac perſuaſi opinione Romani, *Remuria*, ſive *Lemuria* inſtituerunt, quæ feſta erant Lemuribus ſacra. Ex eadem ſceleſta apud antiquos orta eſt *Necyomantia*, ſeu *Necromantia*, hoc eſt, evocatio mortuorum, & divinatio per illos; de qua re egimus *4. part. Magiæ lib. 6. Syntagm. 1. cap. 2. §. 1.*

Item

Item nota paucis eorum conſuetudo, ſi ſocii in peregrinis regionibus obiiſſent, animas in patriam revocandi. Communis quoque ac firma apud illos perſuaſio erat, ſolere animas iis, qui per cædem iniquam violenter ipſas corpore expuliſſent, apparere, omnibus adeſſe locis, minari, terrere, divexare.

Exempla dedimus in præcedentibus cap. 14. ex *Plutarcho* in Cimone, de Cleonice Pauſaniam perſequente; ex *Suetonio* in Nerone, de matre Agrippa infeſtante filium; ex eodem de Galbæ Manibus Ottonem affligentibus. Similia exempla habet *Plutarchus* in Dione, in Bruto, in Alcibiade.

Alia exempla adduximus ſuprà ex Ariſtotele de quodam in Lipara, ex Valerio Maximo de Caſtore & Polluce, ex Plinio Juniore de Philoſopho Athenienſi Athenodoro, ex Luciano de quodam in domo Corinthiaca, &c.

Ex his patet, quid de animarum apparitionibus ſenſerint antiqui Gentiles. Scio aliquos falsò putaſſe, hominem conſtare animâ, corpore, & umbrâ ſive ſimulacro, tanquam medio inter utrumque (quo in errore etiam eſt Paracelſus Medicus in libello de Scientia Aſtronom.) & animam quidem petere cœlum, corpus in terram deſinere, umbram ſive ſimulacrum deſcendere ad inferos: hoc tamen putabant malo Magorum carmine evocari, & ad homines redire. Scio præterea, multa ex prædictis ad dæmonum illuſiones referri poſſe, ut jam antea inſinuavi.

Nihilominùs negari non poteſt, quod intendimus, perſuaſum nimirum fuiſſe Gentilibus, animas defunctorum ad nos redire, & ſpectra aliqua eſſe tales animas. Et hoc non tantùm libenter concedit *Lavaterus lib. de Spectris par. 2. cap. 1.* ſed etiam allatis aliis teſtimoniis & exemplis confirmat.

Cùm igitur non apud vulgus tantùm, ſed etiam apud doctiſſimos quoque Gentilium hæc viguerit perſuaſio; meritiſſimò affirmare licet, non caruiſſe probabiliſſimo argumento, ſeu id variæ fuerint apparitiones factæ, ſeu doctrina ab Ægyptiis & Hebræis hauſta, & ad poſteros propagata.

CAPUT XIX.

Animas defunctorum hominibus aliquando apparere, perſuaſio fuit Judæorum, Chaldæorum, Mahumetanorum, Juriſconſultorum.

Animas defunctorum apparere, perſuaſio fuit Judæorum, Mahumetanorum, Juriſconſultorum.

JUdæos ante Chriſti adventum putaſſe, animas defunctorum, apparere quandoque hominibus, patet ex eo, quòd perſuaſum habuerint, animam Samuelis apparuiſſe Sauli (ut refertur *lib. 1. Regum, cap. 28.*) non carminis magici vi à Pythoniſſa excitatam, ſed à DEO ad Saulem objurgandum miſſam. Quod quidem ſenſerunt non veteres tantùm Rabbini *Ahias*, *Saadias*, & *Eleazarus*, teſte Delrio lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 26. Sect. 4. ſed etiam *Joſephus* lib. 6. Antiquit. cap. 15. Hoc an verum ſit, poſtea examinabimus. Oniam quoque ſummum Sacerdotem, & Jeremiam Prophetam, diu ante defunctos, Judæ Machabæo apparuiſſe, narratur in *libro 2. Machab. cap. 15.* Chriſto vivente, apparuêre in Thabor monte Moyſes & Elias, ut habetur *Matth. 17. Luc. 9. & Marci 9. cap.*

Cùm Chriſtus antea crucifixus, & mortuus, ut Apoſtolis conſtabat, poſt reſurrectionem ſuam ad illos januis clauſis fuiſſet ingreſſus, retentis in manibus, pedibus, & latere, vulnerum cicatricibus; territi fuerunt Apoſtoli, teſte *S. Luca cap. 24. v. 37.* quia *exiſtimabant ſe Spiritum videre*, animam videlicet Chriſti, in corpore non proprio, ſed phantaſtico ſeu aëreo, ſibi tamen noto, ut *Theophilactus*, *Auguſtinus*, *Eucherius*, *Beda*, & alii explicant.

Putabant ergo Apoſtoli, poſſe ac ſolere defunctorum animas apparere ſub corporea ſpecie hominibus; nec ob id reprehenſi fuêre à Chriſto, ſed tantùm edocti, quòd non Spiritus eſſet, ſed ille ipſe in vero ac proprio corpore.

Poſt Chriſtum idem ſenſêre Judæorum docti apud citatum Delrium, nempe *Simeon Ben-Joaz* in libro Machar Haſudoth, & *Rabbenus Haccadas* in libro Galærazeya (ubi multas refert apparitiones) & alii citati à Leloyero lib. 3. de Spectris cap. 5. & 6. *Joſe-*

phus

phus etiam loc. cit. narrat, Catulum à Spiritibus occiſorum dirè vexatum fuiſſe.

Lavaterus quoque lib. de Spectris p. 2. cap. 1. ait, *Poſteris verò ſæculis, longo poſt Chriſtum exhibitum tempore, aliquot fuiſſe apud Judæos, qui ſenſerint animas ſeparatas à corporibus, errare; hinc colligi poteſt, quod quidam ex Rabbinis ſcribunt, animam Nabothi (qui propterea ab Achabo interfectus fuit, quòd Achabo vineam ſuam tradere nollet) fuiſſe Spiritum illum, qui ſuam operam in decipiendo Achabo promittebat, ut qui expeteret ejus interitum.* Judæi ergo exiſtimarunt, animas ad nos redire. Idem tribuit Leloyerus loc. cit. Cabaliſtis.

Idem cenſuit *Zoroaſter Chaldæus* in Magicis. Idem, Delrio teſte, Muſelmanni ex ſuo Pſeudopropheta, ut *Avenzoer*, & Avicenna. Idem Indorum Brachmanes Calecutii, Coloſmi, Malabares, & cæteri Orientales, teſte *Paulo Veneto lib. 3. cap. 28.*

Apud dictum Delrium cit. loc. *Ulpianus* agnoſcit oſtentum quoddam, φάσμα τερατῶδες; & Manes agnoſcit Martianus; & magica ſacrificia, quibus Spiritus evocari putabantur, damnat Modeſtus, & pœnam mortis ſancit Imper. Conſtantinus. Et hanc de animarum apparitione ſententiam tenuere Juriſconſulti Budæus, Alciatus, Chriſtophorus Porcius, Arnoldus Ferron. Alexander ab Alex. Didacus Covarruvias, Petrus Leloyerus, Barthol. Breſſèmius, & alii.

CAPUT XX.

Animas defunctorum viventibus apparere poſſe, ac ſolere, perſuaſum fuit Eccleſiæ Catholicæ Patribus, Theologis, Hiſtoricis, aliisq́ue viris doctis.

SI parùm firma fortaſſis videntur teſtimonia hactenus adducta; ſi quæ de Spirituum apparitionibus allati teſtes in medium afferunt, non animarum, ſed Angelorum aut dæmonum

 apparitio-

Animas defunctorum apparere, perſuaſum fuit Patribus, Theologis, Hiſtoricis, &c.

apparitiones videbuntur obſtinatis; alia producamus teſtimonia; quæ ſi rejiciantur, omnium Scriptorum fides atque auctoritas pari jure rejiciendæ erunt.

D. igitur *Hieronymus lib. adverſ. Vigilantium*, hæc habet. *Ais, vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerii, vel ſubter aram DEI, animas Apoſtolorum & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & ubi voluerint, adeſſe præſentes. Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtaq; cuſtodia, in fortunatorum inſulis, & in campis Elyſiis recluduntur. Tu DEO leges pones? tu Apoſtolis vincula injicies? ut usque ad diem judicii teneantur cuſtodiâ, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: Sequuntur Agnum, quocunque vadit. Si Agnus ubique; ergo & hi qui cum Agno ſunt, ubique eſſe credendi ſunt. Et cùm diabolus & dæmones toto vagentur in Orbe, & celeritate nimiâ ubique præſentes ſint; Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arcâ operientur incluſi, & inde exire non poterunt?* Hæc Hieronymus.

D. Ambroſius Serm. 77. de Natali Octavii, &c. ait: *Nam licet univerſi Sancti ubique ſint, & omnibus proſint; ſpecialiter tamen illi pro nobis interveniunt, qui & ſupplicia pertulêre pro nobis: Martyr enim cùm patitur, non ſibi tantùm patitur, ſed & civibus.* Hæc & alia Ambroſius.

D. Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis, totus ferè in eo eſt, ut probet, ſecundum legem DEI ordinariam, & ſolâ ac nudâ ipſarum animarum naturali facultate, animas illis, quibus adſcriptæ ſunt locis, egredi ad tempus non poſſe; extraordinariâ tamen Dei permiſſione, quando voluerint, eas ſuis receptaculis ad homines viſendos egredi poſſe. Et cùm *cap. 10.* ſcripſiſſet, ferri, mortuos apparuiſſe viventibus, & quo loco illorum corpora jacerent inhumata, neſcientes docuiſſe, monſtratisque locis monuiſſe ut ſepultura præberetur; ſubdit: *Hæc ſi falſa eſſe reſponderimus, contra quorundam ſcripta fidelium, & contra eorum ſenſus qui talia ſibi accidiſſe affirmant, impudenter venire videbimur.* Idem ibidem *cap. 15.* ait: *Mitti ad vivos aliquos ex mortuis, divina Scriptura teſtatur, & Samuelis atque Moyſis apparitionibus id confirmat.* Fide ergò divinâ credendum id cenſuit S. Auguſtinus. Idem poſtea cap. 16. Confeſ-ſorem

ſorem Felicem, cùm à Barbaris oppugnaretur Nola, *non ſolùm beneficiorum effectibus, verùm etiam ipſorum hominum aſpectibus apparuiſſe, non incertis rumoribus, ſed teſtibus* (ait) *certis ſe cognoviſſe. Verùm* (addit,) *iſta divinitùs exhibentur, longè aliter, quàm ſeſe habeat uſitatus ordo, ſingulis creaturarum generibus attributus.*

Vult ergo Sanctus Doctor, fieri poſſe, ac ſolere, ut defunctorum animæ viventibus appareant, verùm non naturaliter, ſed Dei permiſſione & ordinatione ſingulari, ac ſpeciali privilegio. Dum ergo lib. eodem *cap. 13.* de Matre ſua Monica defuncta ſcribens, dicit: *Si rebus viventium intereſſent animæ defunctorum; ut de aliis taceam, meipſum pia mater nullâ nocte deſereret*; tantùm negat id fieri de lege ordinaria, & pro libitu earundem animarum. Omitto aliorum Patrum teſtimonia, ne longior ſim.

Admirandam hiſtoriam prodidit *Gregorius Cæſariens.* Presbyter, apud Lipoman. tom. 6. in Orat. de Nicæna Synodo. *Duo*, inquit, *Sancti Epiſcopi, Chryſanthus & Muſonius, cùm nondum deciſioni ſuas adjeciſſent ſubſcriptiones; accidit, ut divinâ providentiâ ab humanis excederent. Divini ergo Patres* (Nicæni Concilii) *cùm veniſſent ad communem locum, in quo dormiebant; cùmq; ſimul cum eis eſſent, & quæ dicebantur, audirent: O Fratres, dixerunt, & Patres, præclarum nobiſcum certamen decertaſtis, curſum perfeciſtis, fidem ſervaſtis. Si ergo quod factum eſt, Deo gratum judicatis (nunc enim puriùs cernitis) ne quid ſit impedimento, quo minùs vos quoque deciſionem ſubſignetis. Hæc ſimul & dixerunt, & ſignatâ deciſione Sanctorum Patrum loculo impoſitâ, totam illam noctem inſomnem peragunt in oratione. Die autem ſequenti, cùm veniſſent ad loculum, ſolutis quæ erant impoſita ſignaculis, cùm ſanctam revolviſſent deciſionem; invenerunt Sanctorum Patrum ad eas adjectas ſubſcriptiones.* Nicephorus lib. 8. cap. 23. addit ipſius ſubſcriptionis verba.

Hiſtoria admiranda, quæ in Concilio Nicæno contigit.

Ex his patet, omnes prædictæ Synodi Patres perſuaſum ſibi habuiſſe, animas defunctorum ſolere viventium rebus intereſſe, Deumque id permittere; alioquin temere petiviſſent quod narratum fuit.

Hiſtoricos quod attinet, ſunt ii omnes qui hiſtorias hactenus

 relatas,

relatas, & poſthac ea de re referendas ſcripſerunt. Quibus adde *Fulgoſum* in lib. Exemplor. *Paulum Jovium* in Vita Actii Vicecon. & Hiſt. lib. 30. *Carolum Sigonium*, de Imperio Occid. lib. 3. & 10. & Regni Italic. lib. 1. *Alb. Cranzium* Hiſtor. Saxon. lib. 7. cap. 14. & 16. & lib. 9. Metropol. c. 13. *Franciſcum Gomaram* Mexicanæ Hiſtor. c. 20. & 104. *Hier. Oſorium* de Rebus Emanuel. *Petrum Maſſeium* in Hiſtor. Indica. *Tho. Boſium* de Notis Eccleſiæ paſſim *Cæſarem Baronium* in ſingulis Annal. Eccleſiaſt. tomis; & alios multos.

Theologi ſunt penè innumeri, qui in eadem ſententia ſunt. Inter alios eſt *D. Thom. Aquinas*, 3. p. q. 69. art. 2. *Guilhelmus Pariſienſis* part. ult. de Univerſ. *D. Bonaventura* in 4. diſt. 45. q. 3. *Richardus*, *Paludanus*, *Scotus*, *Gerſon*, *Jacobus Chuſanus* in libro de hac re edito, *Dionyſius Carthuſianus*, *Toſtatus*, *Sotus*, *Peltanus*, *Caniſius*, *Valentia*, *Bellarminus*, *Angles*, *Thyræus*, *Delrius*, *Marulus*, *Mendoza*, & alii innumeri, quos citat *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 26.*

CAPUT XXI.

Animas Beatorum in cœlo cum Chriſto regnantium frequentiſſimè apparuiſſe hominibus, probatur exemplis.

Appariti-ones variæ Sancto-rum.

PRobat hoc fuſiſſimè *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 26. ſect. 5.* diſcurrens per omnia Sæcula ab initio Eccleſiæ à Chriſto fundatæ. Ex iis ſequentia paucula deſumpſi.

Primo igitur Sæculo Chriſtus ipſe D.N. ſe B. Petro Apoſtolo, perſecutionem vitanti, conſpiciendum præbuit extra Urbem Romam: quem cùm Petrus agnoſceret, & quæreret, Domine quò vadis, reſpondit, Romam ſe contendere, ut iterum crucifigatur: unde Domini mentem intelligens Petrus, reverſus eſt, & in crucem actus. Locum, in quo apparitio contigit, ſæpe vidi, & veneratus fui. Teſtantur hoc *D. Ambroſ. contra Auxent. D. Gregor. in 4. pſalm.*

pſalm. pœnit. Hegeſippus lib. 3. de Excidio Hieroſ. cap. 2. & alii. Eodem Sæculo, Carpo Cretenſi apparuit JESUS multis Angelis comitatus, & inclementiæ nomine reprehendit, quòd lapſi fratris & seductoris pœnam à DEO infligendam expeteret. Teſtatur *D. Dionyſius Areopag. Epiſt. 8. ad Demoph.*

Secundo Sæculo, teſte *Euſebio lib. 6. cap. 4.* D. Potamiæna apparens Baſilidi carnifici, & ipſum, & multos alios ad fidem convertit.

Tertio Sæculo, D. Gregorio Thaumaturgo apparuit MARIA Deipara, cum B. Joanne Evangeliſta, teſte *D. Gregorio Nyſſeno* in vita dicti Sancti. B. Quarilloſæ apparuit filius Martyr, & ad martyrium confirmavit, ut narratur in *Epiſtola Africanorum Confeſſ.* apud Surium tom. 1. die 24. Februar. B. Agnes parentibus ad ejus ſepulchrum aſſiduè vigilantibus, quadam nocte choro Virginum comitata apparuit, teſte *S. Ambroſio ſerm. 90.* B. Agathæ apparuit S. Petrus Apoſtolus in carcere Catanæ in Sicilia (in quo ipſemet fui) & mamillam ejus pectori reſtituit, ut habent *Acta S. Agathæ* apud Surium die 5. Febr. Poſt martyrium S. Agatha apparuit S. Luciæ viventi, & matrem ejus à ſanguinis fluxu liberavit, ut habent *Acta S. Luciæ* apud Surium die 13. Decemb.

Quarto Sæculo, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus apparuerunt Conſtantino Magno Imper. & ſanitati recuperandæ conſilium dederunt, ut teſtatur *Concil. Nycænum 2. Act. 2.* Cùm Conſtantinus templum Deiparæ conſtrui juſſiſſet, architecto apparens ipſa, rationem docuit, quâ columnæ poſſent erigi, teſte *Gregor. Turon. de Gloria Martyr. cap. 8.* Spiridioni apparuit filia Irene, & locum depoſiti oſtendit, teſte *Socrate lib. 1. cap. 8. & Ruffino lib. 1. cap. 5.* B. Febronia Martyr & Virgo, natalis ſui die quotannis mediæ noctis tempore in Nocturnis precibus, apparebat cunctis in choro verſantibus, eo ipſo in loco procumbens, ubi pſallere ſolita, ut narrat *Metaphraſt. apud Surium tom. 3. die 15. Junii.* D. Martino Turonenſi Epiſc. apparuit è cœlo deſcendens B. Virgo MARIA, & ex inferis aſcendens anima cujusdam latronis, qui pro Martyre colebatur, ut habet *Sulpitius Sever. in vita S. Martini.*

Quinto

Quinto Sæculo, S. Martinus apparuit iis, qui corporis ejus tranſlationem parabant, ut narrat *Gregorius Turon. lib. de mirac. D. Martini.* S. Joannes Baptiſta cùm antea duobus Monachis apparens, docuiſſet quo loco caput ſuum fuiſſet ab Herodiade defoſſum, idem hoc Sæculo Marcello Monacho mirabili modo locum ſepulchri ſui capitis (cujus memoria jam interierat) indicavit, ut docet *Proſper & Sigebert. in Chron. Sozom. lib. 8. cap. 21. Niceph. lib. 12. cap. 49.* Ubinam ſepulta forent corpora DD. Gervaſii & Prothaſii, per viſionem eorum D. Ambroſius didicit, teſte *B. Auguſt. lib. 22. de Civit. cap. 8. & lib. 9. Confeſſ. cap. 7.* S. Ambroſius eodem die, quo obiit, apparuit quibusdam ſanctis viris alibi exiſtentibus, orans cum illis, teſte *B. Paulino in Vita S. Ambroſii.* D. Chryſoſtomo, commentarios in D. Pauli Epiſtolas ſcribenti, aſſiſtentem, eumque docentem B. Apoſtolum vidit Procopius Conſtantinopolitanus, ut habetur *in Vita S. Chryſoſt.* apud *Leonem Auguſtum*, & *Metaphr.* Eidem D. Chryſoſt. ab exilio redeunti, Comanæ in templo D. Baſiliſcus Martyr. apparuit, ut narrat *Palladius in Dialog.* Multa alia omitto.

Sexto Sæculo, Coſmianæ uxori Germani Patricii apparuit Deipara cum aliis ſanctis fœminis, & propter hæreſis contagium à templi aditu arcuit, teſte *Sophronio in Prato Spirit. cap. 30.* D. Bartholomæus in Daris apparuit Anaſtaſio, & ubi corpus ſuum ſepultum eſſet, indicavit, ut ſcribit *Niceph. lib. 16. cap. 37.* Romam Gothis obſidentibus, mœnium partem à B. Petro Apoſtolo defenſam fuiſſe, ſcribit *Procopius lib. 1. de Bello Gothico.* B. Stephanum viſum apud Apoſtolorum Principes pro urbe Metenſi intercedere, in qua erant ejus reliquiæ, ſcribit *Gregor. Turon. lib. 2. Hiſtor. Franc. cap. 6.*

Septimo Sæculo, teſte *S. Gregorio Magno Pontif. lib. 4. Dialog. cap. 17.* B. Muſæ apparuit B. Virgo, cum coævis ei in veſtibus albis: *& cap. 12.* B. Probo Reatino Epiſcopo SS. Juvenalis & Eleutherus Martyres B. Ildephonſo Toletano Epiſc. candidam veſtem donavit B. Virgo: eidem, & Regi, totique Clero ac populo, ex tumulo ſuo ſurgens B. Leocadia apparuit, velum manu quaſi porrigens, teſte *Pomerio apud Surium tom. 1. die 23. Jan.*

Octavo Sæculo, S. Suibertus apparuit ægris, quos multos curavit,

vit, teſte *B. Marcello in ejus Vita* c. 30. apud *Surium Menſe Martio.* B. Joanni Damaſceno manum reſtituit B. Virgo Maria, ut narrat *B. Joannes Patriarcha Hieroſolym. in ejus vita.* Arnulphus Longobardus in prælio protectus fuit à B. Sabino Martyre, quem vidit & agnovit Barbarus, teſte *Paulo Diacono lib. 4. cap. 5. de geſtis Longob.* Alia omitto.

Nono Sæculo, Raymiro Regi Hiſpaniæ apparuit S. Jacobus Apoſtolus, juſſitque milites confiteri, & ſumptâ Euchariſtiâ iterum præliari, & in prælio viſus eſt cum equo albo, ut narrant *Rodericus Epiſc. Chronicum Alphonſi Regis,* & *Mariana lib. 7. cap. 13.* Quidam uſurpator bonorum Eccleſiaſticorum vidit D. Mauritium ſibi apparentem, & increpantem, & pedum ſacrum capiti illidentem, ut habetur *in Annalib. Andegav.* Omitto alia.

Decimo Sæculo, cùm noſtri in Apulia contra Saracenos bellum gererent, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus in prælio conſpecti, Chriſtianis victoriam maximam pepererunt. Omitto alia.

Undecimo Sæculo, noſtri in Bello ſacro à S. Andrea Apoſtolo apparente fuerunt confirmati, & moniti de loco lanceæ Dominicæ, teſte *Guilhelm. Tyrio lib. 6. cap. 4. & 9.* Eodem bello, cùm noſtri expugnarent Hieroſolymam, Adimarus Epiſcopus, diu ante defunctus, viſus eſt milites præire, & muros conſcendere, & adhortari ut ſe ſequerentur. Ita *Nauclerus vol. 3. Gen. 37.* Paulò ante Chriſtus Dominus, cum B. Virgine, SS. Petro, Johanne, Stephano, Martino, & aliis, multis quoque Angelis, Henrico II. Imper. oſtendit ſe noctu in templo Romæ vigilanti. Idem *Nauclerus Gener. 34.* Omitto alia innumera.

Duodecimo Sæculo, Alphonſo Regi Caſtellæ Baëzam obſidenti apparet D. Iſidorus, & auctor eſt prælii committendi. Ruperto Tuitienſi apparet B. Virgo, & ad ſcribendum impellit, teſte ipſo *Ruperto Proleg. in Cant.* Omitto alia.

Decimo tertio Sæculo, D. Jacobus Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam, & D. Iſidorus Zamoræ aliis apparuit, & auxilium præliantibus tulit, teſte *Mariana lib. 12. cap. 15.* Omitto alia.

Reliquis ſubſequentibus Sæculis vixêre multi Theologi ma-

gni nominis ſentiunt, animas defunctorum apparere hominibus. Aliquos infrà citabo. Vide *Delrium loc. cit.* in Sæculo 14. 15. & 16.

CAPUT XXII.

Animas damnatorum ſæpe hominibus apparuiſſe, probatur exemplis.

Animas damnatorum ſæpe hominibus apparuiſſe probatur exemplis.

PRæcedenti capite, in Sæculo quarto, retulimus ex *Sulpitio Severo in Vita D. Martini*, dictum Sanctum vidiſſe animam cujusdam latronis, qui pro Martyre tunc colebatur, aſcendentem ex inferis. *Marulus lib. 5. cap. 11.* ſcribit, Eliam quendam in deſerto Ægypti vitam agentem, teſte Cyrillo, vidiſſe animam cujusdam Anconitani Epiſcopi, divino tribunali ſiſti, ſtatimque pôſt ad graviſſima ſupplicia rapi. *D. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 30.* ait, à quodam Eremita, in Lipara Inſula habitante viſum, Theodoricum Regem Arrianum, inter Joannem Pontificem & Symmachum patricium vinctis deduci manibus, & detrudi in ollam Vulcani. Idem *D. Gregor. ibid. cap. 30.* aſſerit, viſam monialem in Eccleſia S. Laurentii Romæ, ante altare per medium ſecari.

Inſtar multorum exemplorum ſit, quod ex Litteris Peruanis Anni 1590. recitat *Franciſcus Bencius* apud *Delrium lib. 2. Disquiſit. Magic. quæſt. 26. ſect. 5.* his verbis: *Accidit in Miſſione* (Illa in latina) *eidem Patri Samaniego res admirabilis, & conſideratione digna, cuiq; eo in genere vix contigit ſimilis; quæ etiam ejusdem urbis incolis in qua evenit, ita innotuit, totq; teſtimoniis confirmatur, ut nullus dubitandi locus relinquatur; quæ ab iis perſonis accepta eſt, qui oculis & auribus hauſerunt. Qui caſus eventu infelix, ideò permisſus eſt, ut hic novus populus diſcat, qua fide & integritate uti debeat pœnitentiæ Sacramento, in quo non parvam ſentit difficultatem. Quare etiam Inda, quæ in omnium oculis legem integræ confeſſionis violabat, videntibus eisdem punita eſt, & caſtigata, ut unius animæ ruinâ, multarum ſalus procuraretur. Res igitur quæ accidit, eſt ejusmodi. Agebat in domo præcipuæ cujusdam Dominæ hujus loci adoleſcen-*

leſcentula decem & ſex circiter annorum, quæ bello capta, ac bapti-ſmo tincta, Catharina vocabatur. In ea cum ætate creſcebat liber-tas, & mores diſſoluti, etiamſi non rarò ab hera reprehenſa caſtiga-retur: quæ eò pervenit malitiæ, ut cum perditis quibusdam clàm con-ſueſceret, nec tamen propterea à confeſſione abſtineret; ſed hoc pec-catum labris premeret, ne meretricula aut perditis moribus habere-tur. Hæc igitur Kal. Auguſti 1590. morbo depreſſa, Sacerdotem evo-cavit, cui animi noxas aperiret. Sed id fecit non integrè, ut & in eadem ægritudine novem aliis vicibus. Recedente Sacerdote præſen-tibus aliis famulis contemptim ridebat, hac ferme oratione: Aliud quod agerem, non erat, quàm ut peccata faterer: adjectis etiam tur-pibus & inhoneſtis verbis; quibus offenſæ cæteræ, ſingula ad heram referebant; quæ meritò Catharinam increpans, tandem vultu & voce mutatis amicè rogavit, quænam illa eſſent, quæ Patri aperire non vellet. Narravit illa non difficulter, adjunxitq́, quoties Patrem in morbo vocaſſet, ut ſe purgaret confeſſione, ſtetiſſe ad lævam quen-dam Æthiopi ſimilem, qui moneret ne fateretur; quod ea peccata leviſſima eſſent, & nullius momenti, & ex illorum confeſſione à Pa-tre diſſolutior haberi poſſet: A dextra verò manu apparuiſſe S. Ma-riam Magdalenam, exhortantem ut quidquid eſſet, liberè evome-ret. Accerſitum rurſum Patrem Domina de omni eo, quod acciderat, inſtruxit: qui modis omnibus tentavit, ut ad integram animæ ex-piationem induceret; ſed fruſtra: quò enim exhortabatur magis, eò reddebatur obſtinatior, ita ut nec nomen JESU enuntiare vellet. Alio etiam tempore cùm illi ſacram crucifixi imaginem offerrent, ut in eum intueretur, & animo revolveret Chriſtum, pro nobis cruci affixum, & in cruce mortuum; ſumma cum indignatione, & animi commotione reſpondit: Jam ſcio, ſed quid vultis faciam? Ad quam hera: ut ad Chriſtum te convertas, qui admiſſa crimina remittat, ſi fatendo recognoſcas. Cui Catharina: obſecro ut mihi deſinatis eſſe moleſtæ. Cùmq́ hera abſceſſiſſet, cœpit amores ſuos & turpitudinem decantare; duravitq́ ad dies plures hæc agendi & dicendi ratio, do-nec quadam nocte, accerſitâ cum ancillis herâ, hæc in verba proripuit Torqueor, & animo angor plurimùm, ob violatam confeſſionem. Et ab ea hora usque ad mediam noctem toto corpore obriguit, ut credere-

 tur

tur mortua, & de humatione ac ſepultura eſſet cogitatio. Sed ad ſe reverſa, accitoq; Sacerdote, nihil de antiquâ fatendi conſuetudine remiſit. Tres poſt horas, paulò antequam expiraret, exhortata à ſervis, ut apprehensâ manu cruce, & cereo ſacro, nomen JESU invocaret; reſpondit: Quis eſt ille JESUS? eum non novi: ac in ultimam partem lecti reflexa, ſedensq;, audiebatur cum alio quodam, qui tamen oculos fugiebat, colloqui. Ac alia ſerva, quæ eodem in loco ægra decumbebat, vehementer Dominam rogavit, ut in diſtinctum cubiculum transferretur; quòd, ut ajebat, larvas quasdam atras videret, quibus admodum terrebatur. Nocte eâ, quâ Catharina extincta eſt, domus tota tam fœtido ac putri odore perfuſa eſt, neceſſarium ut fuerit, cadaver loco patente & aperto exponere. Dominæ etiam frater è cubili brachio extractus eſt. Ancilla quædam in humeris veluti calce percuſſa eſt, pertulitq; aliquot dies ejus læſionis ſigna. Equus manſuetiſſimus alioquin, actis in murum calcibus, huc & illuc diſcurrens, totâ nocte inſaniit. Idem fecerunt & canes multâ diſcurſione & latratu. Humato jam corpore, cùm ex ancillis quædam locum intraſſet, in quo Catharina decubuerat; nemine conſpecto ſenſit in ſe vas quoddam, quod tabulatis impoſitum eſt, jaci. Major præterea pars hujus urbis vidit multo crepitu & ſonitu huc & illuc plurimos lateres & tegulas, etiam ad duo millia paſſuum projici; non quòd in palatio ullus ſit later vel tegula, cùm, ut pleraque hujus urbis ædificia omnia, palmâ tegatur. Ancilla alia, ſpectantibus multis, pede protracta fuit longiſſimè, etiamſi qui traheret non videretur. Septimo Octobris cùm quædam ſerva veſtiarium eſſet ingreſſa, ut inde veſtem aliquam ſibi ſumeret; vidit Catharinam erigentem ſeſe in pedes, ut vas quoddam arriperet: fugiente illâ, tanto impetu vas in murum impulit, ut in mille partes frangeretur. Die inſequenti veſtiario annexa fuit crucis imago chartacea; quæ uno impetu à muro avulſa in conſpectu omnium, tres in partes diſtracta eſt. Eodem die cùm in horto Domina cœnaret, medius later lanci injectus totam cœnam evertit: cujus filius annorum quatuor, eo ipſo tempore clamare cœpit: ô Matercula! Catharina me præfocat; appenſiſq; ad collum Sanctorum exuviis, ab ea pœna liberatus fuit. Hæc Dominam coëgerunt, ut ædes mutaret, & in conſobrinæ domum ſe reciperet, relictis ancillis quibusdam

ædium

adium cuſtodibus. Decimo dicti menſis, cùm ex ancillis aliqua in officinam diſpenſatoris iviſſet, ſenſit ſe ter à Catharina vocari: quam timore nimio dilapſam exhortatæ ſunt cæteræ, ut invocato Domini noſtri auxilio, cereoq́ſacro accenſo, regrederetur. Aſſumptis duabus, quæ cæteris animoſiores videbantur, ſecurè rediit; quam defuncta monuit, ut dimiſſis aliis, cereo abjecto, quòd pœnam inferret, ſola perſiſteret. Emittebat Catharina ex omnibus corporis juncturis flammas, incredibili cum fœtore; caput cum pedibus ardebat; cincta erat veluti ignitâ faſciâ, octo aut decem digitis latâ, quæ in terram usque protendebatur, videbaturq́; libidinis & admiſſæ turpitudinis pœna & caſtigatio quædam. Viſo hoc ſpectro, tremere & exalbeſcere cœpit ſerva. Ad quam infelix defuncta: Accede huc; quoties ego te evocavi? Reſpondit ſerva, pænè exanimis: Bone JESU, quis non horreat te viſâ! Quæ cùm diceret, in eundem locum deſcendit formoſiſſimus puer albis veſtibus, qui ſervam hortatus eſt, ut poſito timore forti eſſet animo, notaretq́; diligenter, quæ à Catharina acciperet, ut in alios evulgaret, ac ſimul atque ab hoc loco abſceſſiſſet, confeſſione maculas omnes expiaret. Tum hæc in verba Catharina: Scias inferno me mancipatam, & graviſſimis ſubjectam pœnis, quòd cùm Sacerdoti advolverer, ut peccata faterer, leviſſima tantùm referrem, cujusmodi ſunt, quod garrula eſſem & loquax, in iram proclivis, & id genus alia; ſilentio verò involverem libidines, & conſuetos cum adoleſcentibus congreſſus. Tu igitur diſce bene confiteri, & nullum crimen tacere. Horum vos commoneo, quod ita mihi imperatum ſit, cogarq́; aliorum in exemplum hæc verbis aperire. Jam pulſus ad ſalutandam Deiparam Virginem audiebatur; defuncta mox in angulum quendam ſecedit, & evaneſcit. Angelus verò (Angelum enim fuiſſe, quem viderat puerum, credebat famula) abire ad ſuos famulam jubet; quod & fecit. Hiſtoria eſt omni fide conteſtata, jamdudum omnibus nota, multorum litteris ac libris evulgata; talique loco ac tempore patrata, ut ſi falſa eſſet, aut falſis permixta, dudum foret & verbis & ſcriptis confutata.

CAPUT XXIII.

Animæ defunctorum ſæpe à viventibus, quibus apparuerunt, orationis & aliorum bonorum operum ſubſidium petiverunt, aut pro obtento gratias egerunt.

Animæ purgandæ ſæpe apparuerunt.

NOn diſputo hîc, an purgatorium ſit, animæque defunctorum nonnullorum pro culpis in hac vita admiſſis ſatisfaciant in altera: alterius id loci eſt, & ab aliis præſtitum. Solùm ergo ex hiſtoriis fide digniſſimis oſtendo, defunctorum animas ſæpe à viventibus poſtulaſſe ſubſidium orationis, aliorumque bonorum operum, atque adeo, præter animas defunctorum cœlo & inferno addictas, alias eſſe, & hominibus apparere, quocunque in loco, & quomodocunque appellato degant. Quæ quidem hiſtoriæ, ob Scribentium, aut eas aſſerentium auctoritatem tales ſunt, ut ſi rejiciantur, aut in dubium vocentur, pari ratione omnes antedictæ rejici, aut vocari in dubium debeant.

S. Gregorius Magnus lib. 4. Dialog. cap. 40. de anima Paſchaſii hanc narrat hiſtoriam. *Cùm adhuc eſſem juvenculus, atque in laico habitu conſtitutus, narrari à majoribus atque ſcientibus audivi, quòd Paſchaſius, hujus Apoſtolicæ ſedis diaconus, cujus apud nos rectiſſimi & luculenti de Sancto Spiritu libri extant, miræ ſanctitatis Vir fuerit, eleemoſynarum maximè operibus vacans, cultor pauperum, & contemptor ſui. Sed hic in ea contentione, quæ inardeſcente zelo fidelium inter Symmachum atque Laurentium facta eſt, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium poſt unanimitate ſuperatus, in ſua tamen ſententia usque ad diem ſui exitus perſtitit, illum amando atque præferendo, quem Epiſcoporum judicio præeſſe ſibi Eccleſia refutavit. Hic itaque cùm temporibus Symmachi Apoſtolicæ ſedis Præſulis eſſet defunctus, ejus dalmaticam feretro ſuperpoſitam dæmoniacus tetigit, ſtatimq; ſanatus eſt. Poſt multum verò temporis Germano Capuano Epiſcopo, cujus ſuperiùs memoriam feci, Medici pro*

ci pro corporis ſalute dictaverant, ut in angularibus thermis lavari debuiſſet. Qui ingreſſus easdem thermas, prædictum Paſchaſium diaconum ſtantem, & obſequentem in caloribus invenit. Quo viſo vehementer extimuit, & quid illic tantus vir faceret, inquiſivit. Cui ille reſpondit: Pro nulla alia cauſa in hoc pœnali loco deputatus ſum, niſi quia in parte Laurentii contra Symmachum ſenſi. Sed quæſo te, pro me Dominum deprecare. Atque in hoc cognoſces quòd exauditus ſis, ſi huc rediens me non inveneris. Qua de re vir Domini Germanus ſe in precibus ſtrinxit, & poſt paucos dies rediit, ſed jam dictum Paſchaſium in loco eodem minimè invenit. Quia enim non malitiæ, ſed ignorantiæ errore peccaverat, purgari poſt mortem à peccato potuit. Quod tamen credendum eſt, quia ex illa eleemoſynarum ſuarum largitate hoc obtinuit, ut tunc poſſet promereri veniam, cùm jam nihil poſſet operari. Hactenus D. Gregorius.

Idem D. Gregorius eodem libro 4. cap. 55. hanc aliam narrat hiſtoriam. *Si culpæ poſt mortem inſolubiles non ſunt, multorum ſolet animas etiam poſt mortem ſacra oblatio hoſtiæ ſalutaris adjuvare; ita ut hanc nonnunquam ipſæ defunctorum animæ expetere videantur. Nam prædictus Fœlix Epiſcopus, à quodam vitæ venerabilis presbytero, qui usque ante biennium vixit, & in diœceſi Centumcellenſis urbis habitabat, atque Eccleſiæ B. Joannis, quæ in loco qui dicitur Tauriana, ſita eſt, præerat, cognoviſſe ſe aſſerit, quòd idem presbyter in eodem loco, in quo aquæ calidæ vapores nimios faciunt, quoties corporis neceſſitas exigebat, lavari conſueverat. Ubi dum die quadam fuiſſet ingreſſus, invenit quendam incognitum virum ad ſuum obſequium præparatum, qui ſibi de pedibus calceamenta abſtraheret, veſtimenta ſuſciperet, & exeunti de caloribus ſabana præberet, atque omne miniſterium cum magno famulatu peragerct. Cùmq; hoc ſæpius fieret, idem presbyter die quadam ad balnea iturus intra ſemetipſum cogitans, dixit: Viro illi qui mihi ſolet tam devotiſſimè ad lavandum obſequi, ingratus apparere non debeo, ſed aliquid me neceſſe eſt, ei pro munere portare. Tunc duas ſecum oblationum coronas detulit. Qui mox ut pervenit ad locum, hominem invenit, atque ex more ejus obſequio in omnibus uſus eſt. Lavit itaque; & cùm veſtitus voluiſſet egredi, hoc quoque ſecum detulerat, obſequenti*

ſequenti ſibi viro pro benedictione obtulit, petens ut benignè ſuſciperet, quod ei gratiâ charitatis offerret. Cui ille mœrens afflictusq; reſpondit: Mihi iſta quare das, Pater? Iſte panis ſanctus eſt, ego hunc manducare non poſſum: ego etenim, quem vides, hujus loci dominus aliquando fui, ſed pro culpis meis hîc poſt mortem deputatus ſum. Si opem mihi præſtare vis, omnipotenti DEO pro me offer hunc panem, ut pro peccatis meis intervenias. Et tunc exauditum te eſſe cognoſce, cùm huc ad lavandum veneris, & me minimè repereris. In quibus verbis disparuit, & is qui homo eſſe videbatur, evaneſcendo innotuit, quia ſpiritus fuit. Idem verò presbyter hebdomadâ continuâ ſe pro eo in lachrymas afflixit, ſalutarem hoſtiam quotidie obtulit, & reverſus pòſt ad balneum, eum jam minimè invenit. Qua ex re quantum proſit animabus immolatio ſacræ oblationis oſtenditur, quando hanc & ipſi mortuorum Spiritus à viventibus petunt, & ſigna indicant quibus per eam abſoluti videantur.

Eodem capite 55. narrat & hanc hiſtoriam. *Neque hoc ſilendum puto, quod actum in meo monaſterio ante hoc triennium reminiſcor. Quidam namque Monachus, Juſtus nomine, medicinali arte fuerat imbutus, qui mihi in eodem monaſterio conſtituto ſedulò obſequi, atque in aſſiduis ægritudinibus meis excubare conſueverat. Hic itaque languore corporis præventus, ad extremum deductus eſt. Cui in ipſa ſua moleſtia frater germanus, nomine Copioſus, ſerviebat; qui ipſe quoque nunc in hac urbe per eandem medicinæ artem temporalis vitæ ſtipendia ſectatur. Sed prædictus Juſtus cum jam ſe ad extremum perveniſſe cognoviſſet, eidem Copioſo fratri ſuo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit celari, ſed ſubtiliter indagantes, atque illius omnia medicamenta perſcrutãtes, eoſdem tres aureos invenerunt abſconditos in medicamine. Quod mox ut mihi nuntiatum eſt tantum malum de fratre, qui nobiſcum communiter vixerat; æquanimiter ferre non valui: quippe quia ejusdem mei monaſterii ſemper regula fuerat, ut cuncti fratres ita communiter viverent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio mœrore percuſſus cogitare cœpi, vel quid ad purgationem morientis facerem; vel quid ad exemplum viventibus fratribus providerem. Precioſo igitur ejusdem monaſterii Præpo-*

ſito

ſito ad me accerſito dixi: Vide ut nullus ex fratribus ſe ad eum morientem jungat, nec ſermonem conſolationis ex cujuslibet eorum ore percipiat, ſed cùm in morte conſtitutus fratres exquiſierit, ei ſuus carnalis frater dicat, quia propter aureos, quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit; ut ſaltem in morte de culpa ſua mentem ipſius amaritudo transverberet, atque à peccato quod perpetravit, purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, ſed quolibet in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus ejus projicite, ibique ſuper eum tres aureos quos reliquit, jactate, omnes ſimul clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditione. *Et ſic eum terrâ operite, &c.* Quod & factum. *Cùm verò poſt mortem ejus triginta jam eſſent dies evoluti, cœpit animus meus defuncto compati, ejusdemq́; cum dolore gravi ſupplicia penſare, & ſi quod eſſet ereptionis ejus remedium, quærere. Tunc advocato ad me eodem Precioſo, monaſterii mei Præpoſito, triſtis dixi: Diu eſt quod frater ille qui defunctus eſt, in igne cruciatur; debemus ei aliquid charitatis impendere, & eum in quantum poſſumus, ut eripiatur, adjuvare. Vade itaque, ab hodierna de diebus triginta continuis offerre pro eo Sacrificium ſtude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius hoſtia ſalutaris offeratur. Qui protinus abſceſſit, & dictis paruit. Nobis autem alia curantibus, atque dies evolutos non numerantibus, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo germano Copioſo per viſionem apparuit. Quem ille cùm vidiſſet, inquiſivit, dicens: Quid eſt frater? quomodo es? Cui reſpondit: Nunc usque malè fui; ſed jam modò bene ſum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens protinus indicavit fratribus in monaſterio. Fratres verò ſollicitè computaverunt dies, & ipſe dies extiterat, quo pro eo triceſima oblatio fuerat impleta, &c.* Hæc ex S. Gregorio; cujus quanta ſit auctoritas, nemo non videt.

Scribit Conſtantinus Presbyter in Vita S. Germani Epiſcopi Antiſiodorenſis cap. 17. *Cùm Sanctus Vir in loco quodam ſpectris infeſto moraretur intrepidus, ſubitò ante os legentis adſtitit umbra terribilis, & paulatim ſub oculis intuentis erigitur. Parietes etiam Saxorum imbribus colliduntur. Tunc verò deterritus lector, præſi-*

dium Sacerdotis imploravit. Qui ſtatim proſiliens, effigiem terribilis imaginis intuetur, & præmiſſâ obſecratione nominis Chriſti, imperat, ut quis eſſet, quidvè illic ageret, fateretur. Qui protinus terrificâ vanitate depoſitâ, voce humili more ſupplicātis eloquitur, ſe comparemq́; ſuū auctores fuiſſe multorum criminū; inſepultos jacere; & ob hoc inquietare homines, quia ipſi quieti eſſe non poſſent. Rogat, ut pro eis Dominum precaretur, quatenus recepti requiem mererentur. Ad hæc vir ſanctus indoluit, imperatq́; ut locum oſtēderet, quo jacerent. Tum verò cereo præcedēte, dux umbra progreditur, & inter difficultates maximas ruinarū, intempeſtâ nocte locum, in quo projecti fuerunt, indicavit. Ut verò mūdo redditus eſt dies, circūjectos incolas invitat, hortatur, ipſe operis maturator inſiſtens; rudera tumultuariè ſuperjecta ad tempus raſtris avulſa purgantur. Inveniūtur corpora fuſa ſine ordine, oſſa ferreis adhuc nexibus illigata. Ad legē ſepulturæ foſſa dirigitur; membra exuta vinculis, linteis induūtur; humus ſuperjecta cōponitur; oratio interceſſionis impēditur; requies defunctis obtinetur, ita ut poſt eandē diem, ſine ullo terroris indicio, domiciliū frequentato habitatore floruerit. Hæc citatus Auctor apud Surium Menſe Julio.

S. Bernardus in Vita S. Malachiæ Hyberniæ Epiſcopi de dicti Sancti ſorore hanc narrat hiſtoriam. *Mortua eſt Malachiæ ſoror. Hujus ſiquidem ſanctus vir carnalem exhorruerat vitam, & tanto zelo, ut ſe devoverit non viſurū eam in carne viventem. At illâ carne ſolutâ, ſolutum eſt votum; & cœpit videre in ſpiritu, quam in carne noluit. Quadam nocte audivit per ſomnium vocem ſibi dicentis, ſororem ejus ſtare foris in atrio, & ecce per totos triginta dies nihil guſtaſſe. Qui evigilans, citò intellexit, cujus eſcæ inediâ marceret: & diligēter diſcuſſo numero dierum, quem audierat, ipſum eſſe reperit, ex quo pro ea panem de cœlo vivum non obtuliſſet. Tunc ille, qui ſororis non animam oderat, ſed peccatum, beneficentiam quam intermiſerat, rurſum adoritur. Neque id fruſtra. Non multò pòſt viſa eſt illi perveniſſe ad limen Eccleſiæ, necdum tamen poſſe intrare; apparere etiam in veſte pulla. Cùmq́; ille perſeveraret, curans nè quo die ſolitâ ſtipe fruſtaretur; ſecundò vidit eam in veſte ſubcandida, admiſſam quidem intra Eccleſiam, ſed altare contingere non permitti. Tertiò tandem viſa eſt aggregari cœtui candidatorum, & in veſte candida, &c.* Hæc D. Bernardus.

Glycas part. 4. Annal. ſcribit, in Hiſtoria Eccleſiaſtica Philonis hiſtorici reperiri, *quodam perſecutionum priſcarum tempore, ſeniori Eccleſiaſtico ab Antiſtite Sacris interdictum fuiſſe. Cùm autem ſenior ille quandam ob cauſam neceſſariam aliò profectus fuiſſet; accidit ut ab Ethnicis comprehenſus teſtimonio ſuo veritatem obſignaret. Hinc intra templum eo loco conditur, & renovalia peraguntur. Cùmq; Antiſtes hæc verba pronuntiaret:* Pax univerſis; *ſandapila templo exceſſit, idq; non ſemel, ſed bis, tervè factum. Hinc per quietem Antiſtiti Senior oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopo meo ſis auctor, ut huc veniat, meq; vinculis exſolvat: nam officio me ſacro excluſit, ideoq; ſacris intereſſe vobiſcum nequeo. Teſtimonii quidem coronam conſecutus ſum, ſed DEI faciem nondum conſpexi. Quòd ſi me ipſe profectus huc non exſolverit, alius exſolvere nemo poterit. Cùm igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila templo excedere deſiit.*

Franciſcus Picus, Mirandulæ Comes, in Vita Joannis Pici patrui ſcribit, non longo poſt obitum Joannis Pici tempore ſpectrum apparuiſſe Hieronymo Savonarolæ, eique dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatoriis, eò quòd non ſatis diligenter & fœcundè talentum ſibi à DEO creditum eruditionis & ingenii multiplicaſſet, & quia non quanti par erat, feciſſet internas Dei ſuggeſtiones, inſpirationesque, quæ adhortabantur, honeſtos labores, quos inchoarat, non abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari atque perficere.

Omitto innumera alia exempla, quoniam hæc pauca ſufficiunt ad perſuadendum id quod propoſui, etiam pervicacibus. Si enim ſedato, & nullâ antea opinione præoccupato animo, hactenus dicta legant, expendantque utrum æquiùs tutiùsque ſit, credere tot omnium Sæculorum teſtibus, tot piis ac eruditis Scriptoribus, tot Eccleſiæ Catholicæ Doctoribus, tot Synodi Nicænæ Patribus, tot gravibus Theologis, & probatæ fidei Hiſtoricis, quàm paucis hujus ac Superioris Sæculi Scriptoribus, qui negant mortuos viventibus apparere ad tempus poſſe ac ſolere, pernegantq; Deum id unquam permittere; fieri non poſſe exiſtimo, quin in veram & receptiſſimam concedant ſententiam. Nunc ſecùs ſentientium argumentis reſpondeamus.

CAPUT XXIV.

Reſpondetur argumentis illorum, qui putant defunctorum animas nunquam comparere viventibus.

Spectra omnia negant aliqui.

QUi ſpectra vera admittunt nulla, pauci ſunt, & vix aliud afferunt ſui erroris argumentum, quàm quòd non capiant quomodo Spiritus, tam Angelici, quàm humani, cùm inviſibiles ſint atque impalpabiles, hominum ſenſibus objici queant, & illas exercere operationes, quæ ſpectris attribuuntur. Sed hi cùm vel athei ſint, animæque immortalitatem negent, ac fortaſſis etiam Spiritus quoscunque; vel carnales, in quibus videlicet tota regula intelligendi eſt conſuetudo cernendi ac palpandi, nihilſque credant quod ſenſu non percipiunt, ideoque revera nihil credant; dimittendi ſunt: ſi enim tot ſacris ac profanis teſtimoniis adduci non poſſunt, ut ſpectra aliquid eſſe credant; nec ſi modus explicetur quo apparent, id credent. Poſſe porrò ac ſolere Angelos, tam bonos, quàm malos, corpora aſſumere, in iis comparere hominibus, & varias exercere operationes humanis ſimiles; probatum fuit libro præcedente. Ad eundem ergo modum defunctorum animæ, ſi DEUS permittat, aſſumere poterunt ſimilia corpora, vel propriâ, vel Angelorum operâ efformata, eaque loco movere, & alias operationes in illis ac per illa exercere, ut in ſequentibus dicemus.

Spectra in dubium vocant aliqui.

Heterodoxorum aliqui, ut ſuſpectum reddant omne apparitionum genus, ajunt Catholicorum libros, præſertim à Monachis ſcriptos, plenos eſſe *impuriſſimis & obſcœnis fabulis:* & quod hi de beatiſſimæ Virginis Mariæ apparitionibus ſpargant, aliasq; fabuloſas apparitiones, aut fingi ipſis, aut ab aliis confictas in medium adduci, vehementerque exaggerari. Lavaterus addit, Legendis Sanctorum, Promptuariis exemplorum, & Vitis Patrum, in quibus multæ apparitiones Spirituum continentur, non multùm eſſe tribuendum, quòd pleraque parum veriſimilia ſint, & fortasſis ad

ſis ad religionem ac timorem hominibus injiciendum confictа. Idem dici poſſe ait de multis Pontificiis Scriptoribus. Sed quàm hæc temere & falsò ſint dicta, ſuppoſitis relatis, æquùs lector judicet. Impuræ ergo & obſcœnæ fabulæ ſunt, quæ D. Gregorius, D. Ambroſius, D. Auguſtinus, D. Bernhardus, aliique Sancti Patres, & Eccleſiæ Catholicæ columnæ crediderunt, & libris ſuis mandarunt? An plùs credendum paucis Neotericis, quàm tot ac tam doctis antiquis Hiſtoricis? Demus nonnullos impios, invidiâ atque avaritiâ ſtimulante, falſas confinxiſſe apparitiones; num propterea reliquæ omnes rejiciendæ? Sed pergo ad alia.

Lavaterus part. 2. libri de Spectris, probare conatur, Spectra, quæ revera variis temporibus ac locis apparuerunt, & ſæpe etiamnum quotidie apparent, nunquam eſſe animas defunctorum, neque fidelium, neque infidelium, ſed ſemper eſſe vel dæmones, vel Angelos bonos. Conatur id probare auctoritate Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum. Ex Scriptura ut probet opinionem ſuam, adducit multa loca, in quibus videtur aſſeri, animas defunctorum ſtatim à morte deferri vel ad cœlum, vel ad infernum, indeque nunquam exire ante diem judicii; unde concludit purgatorium nullum eſſe, & nunquam animas ad nos redire. Ita cap. 4. loci citati. Ex quo patet, totam hanc diſputationem eò dirigi, ut probet, nullum eſſe purgatorium: cujus contrarium probare cùm non ſit noſtri inſtituti, & ab aliis abundè jam ſæpe præſtitum fuerit; ideo non immoror. Solùm dico, ex Scriptura Sacra conſtare, Samuelem apparuiſſe Sauli, Jeremiam & Oniam Judæ Machabæo, Moyſen & Eliam Chriſto & Apoſtolis in monte Thabor, Lazarum à Chriſto reſuſcitatum rediiſſe è ſepulchro, poſt Chriſti mortem multos mortuorum ſurgentes apparuiſſe multis, innummeras animarum apparitiones agnoſcere Patres, & Scriptores doctiſſimos, indubitatæque fidei. Vel ergo fallit Scriptura, Patres, & Hiſtorici; vel fallitur ac fallit Lavaterus. Reſpondet tamen ſequentibus capitibus, & ait, Samuelem non apparuiſſe, ſed dæmonem Samuelis ſpecie: Machabæorum libros non eſſe Canonicos: Moyſen & Eliam ex ſingulari DEI ordinatione apparuiſſe: Lazarum & alios fuiſſe quidem reſuſcitatos, at non petiviſſe vivorum ſuffragia. Sed hæ

Spectra omnia eſſe Spiritus Angelicos, aliqui putant.

reſponſiones, primâ exceptâ (de qua poſtea) non ſunt ad rem, ut conſideranti patet.

Ex Sanctis Patribus ut probet eandem opinionem ſuam, adducit primò multa eorum teſtimonia, quibus videntur docere, defunctorum animas ſtatim à diſceſſu à corpore deferri vel ad cœlum, vel ad infernum, & præter hæc nullum alium eſſe locum in quo poſt mortem detineantur: cùm ergo neque è cœlo, neque ex inferno redeant, ut putat ſe probaſſe ex Scriptura; concludit non redire ad nos. Hîc iterum ducit nos ad controverſiam de purgatorio, quæ huc non pertinet.

Secundo loco adducit teſtimonia D. Chryſoſtomi, Tertulliani, Athanaſii, & D. Auguſtini, dicentis, ſi animabus defunctorum poteſtas foret ad nos redeundi, ſingulis noctibus matrem ſuam ſibi adfuturam. Sed hi omnes, aliique, tantùm negant poſſe animas pro libitu ſuo locis ſuis, quibus à DEO addicti, excedere; aut non permitti, ut compareant ad ſatisfaciendum curioſitati noſtræ; non verò negant abſolutè id fieri poſſe, aut ſolere. Vide *Delrium lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 26. ſect. 5.*

CAPUT XXV.

Utrum verus Samuel apparuerit Sauli in Endor, an verò loco Samuelis diabolicum Spectrum.

QUæſtionem hanc, ſæpius in præcedentibus tactam, diſtuli in hunc locum. Referam primò hiſtoriam; ſecundò aliorum; tertiò meam ſententiam; quarto contrariæ ſententiæ rationes ſolvam.

Samuelis anima an verè apparuerit Sauli.

Hiſtoria habetur *lib. 1. Reg. cap. 28.* ubi cum dictum fuiſſet, Philiſthæos congregaviſſe agmina ſua contra Iſraël (poſt mortem Samuelis, & poſt expulſas à Saulo magos & hariolos de terra) & caſtrametatos fuiſſe in Sunam; congegraviſſe autem & Saulem

lem univerſam Iſraël, & veniſſe in Gelboë; ſubjungitur: *Et vidit Saul caſtra Philiſthym, & timuit, & expavit cor ejus nimis. Conſuluitq́ Dominum, & non reſpondit ei, neque per ſomnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas. Dixitq́ Saul ſervis ſuis: Quærite mihi mulierem habentem Pythonem, & vadam ad eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixerunt ſervi ejus ad eum: Eſt mulier Pythonem habens in Endor. Mutavit ergo habitum ſuum, veſtitusq́ eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo viri cum eo, veneruntq́ ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & ſuſcita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti quanta fecerit Saul, & quomodo eraſerit magos & hariolos de terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ, ut occidar? Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. Dixitq́ ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita. Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magnâ, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi? Tu enim es Saul. Dixitq́ ei Rex: Noli timere; quid vidiſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi aſcendentes de terra. Dixitq́ ei: Qualis eſt forma ejus? Quæ ait: Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & inclinavit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adoravit. Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietaſti me ut ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthym pugnant adverſum me, & Deus receſſit à me, & exaudire me noluit, neque in manu Prophetarum, neque per ſomnia: Vocavi ergo te, ut oſtenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel: Quid interrogas me, cùm Dominus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulum tuum? Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David, quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amelec: idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. Et dabit Dominus etiam Iſraël tecum in manus Philiſthym: cras autem tu & filii tui mecum eritis, &c.* Et hanc hiſtoriam reſpicit *Eccleſiaſticus cap. 46.* dum poſt enarratas Samuelis res geſtas & laudes, ſubjungit: *Et poſt hoc dormivit, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis.*

De

De Samuele igitur per pythoniſſam ſuſcitato, utrum verus Samuel fuerit, an tantùm ſimulacrum ejus diabolico formatum artificio, adeoque diabolicum ſpectrum, vetus eſt, & diu in utramque partem agitata quæſtio. Qua in re

Prima ſententia negans.

Prima ſententia eſt, quòd non fuerit verus Samuel, ſed ſpectrum diabolicum repræſentans exactè, dæmonis ope, Samuelem. Hanc videntur convincere ſequentia. *Primò*, ſi pythoniſſâ artem necromanticam exercente, apparuit verus Samuel Sauli, vel ſponte ſuâ & volens apparuit, vel coactus virtute ac potentiâ necromanticâ, vel adactus voluntate ac potentiâ DEI: ſed nullum ex his fas eſt ſentire ac dicere de ſanctiſſimo illo viro; ergo, &c. Non primum, alioquin dicendum foret Samuelem exemplo ſuo ſuffragatum eſſe arti magicæ, maximamque apud homines fidem ei adſtruxiſſe, quaſi ejus potentiâ ſuſcitatus ipſe fuiſſet: Nec ſecundum, alioquin concedendum erit, dæmones ac magos habere jus & poteſtatem in animas Sanctorum, poſſeque illas pro libitu ſuo revocare ad nos: Nec tertium, quia DEUS, *Deuteron. cap. 18.* prohibuit conſulere pythones, & à mortuis veritatem ſciſcitari. Ergo, &c.

Secundò. Ille qui tunc apparuit Sauli, paſſus eſt adorari ſe ab illo, uti ex relata hiſtoria conſtat: at Samuel nullo modo admiſiſſet illam adorationem, utpote contrariam legi divinæ, & ſoli DEO debitam; ergo, &c.

Tertiò. Ille qui apparuit, dixit Sauli: *Cras tu & filii tui mecum eritis:* Sed hoc, ſi de vero Samuele intelligatur, falſum eſt, quia ille erat in limbo Patrum, ſeu in Sinu Abrahæ, cum reliquis Sanctis; quò Saul non erat perventurus, utpote qui poſt peccatum hariolationis commiſſum, erat ſeipſum occiſurus; ſi verò de Diabolo, ſub Samuelis larva comparente, intelligatur, verum eſt; ergo, &c.

Quartò. Ille qui apparuit Sauli, dixit illi: *Quare inquietaſti me, ut ſuſcitarer?* atqui verus Samuel, cujus anima in Sinu Abrahæ quieſcebat, non potuit inquietari à Saule per pythoniſſam aut per diabolum, cùm nullum jus ac poteſtatem in eum habuerint; ergo, &c.

Quintò. Saul legitimè conſulens Deum per ſomnia, per Sacerdotes,

cerdotes, per prophetas, non meruit reſponſum à Deo ullum accipere; ergo multò minùs permiſit Deus, ut impiè conſulens pythoniſſam, reſponſum acciperet à Sanctiſſimo propheta Samuele, mirabiliter ab inferis ſuſcitato: præſertim cùm Deus, *Deuteron. cap. 18.* minaciter prohibuerit, ne diſcamus à mortuis, aut ab illis veritatem inquiramus, ut jam antea dictum.

Sextò. Qui Sauli apparuit, nihil boni conſuluit, ſed eum in deſperationem conjecit, nec ad pœnitentiam hortatus eſt; ergo non fuit verus Samuel, ſed larvatus ac phantaſticus.

Septimò. Non poteſt adſignari idonea ac probabilis cauſa, ob quam DEUS contra uſitatam & ordinatam viam voluerit, ut Samuel impio regi, ad pythoniſſæ mandatum, exiens è limbo, compareret.

In hac opinione eſt *Tertullianus*, *Auctor* librorum de Mirabilibus Sacræ Scripturæ, *Auctor* Quæſtionum Veteris teſtamenti. *S. Auguſtinus*, *S. Juſtinus Martyr*, *Procopius*, *Theodoretus*, *Rupertus*, *Cyrillus*, *Beda*, *Janſenius*, *Leloyerus*, *Lavaterus*, & alii. Ex his *Tertullianus lib. de Anima cap. 57.* ſic ſcribit. *Ecce, hodieq́; Simonis hæreticos tam diu præſumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere ſe ſpondeant; & credo; quia mendacio poſſunt: nec enim pythonico tunc Spiritui minùs licuit animam Samuelis effingere, poſt Deum mortuos conſulente Saule. Abſit autem, ut animam cujusquam Sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam; certi, quòd ipſe Satanas transfiguretur in Angelum lucis, etiam Deum ſe aſſeveraturus, ſignaq́; potentiora editurus, ad evertendos, ſi fieri poſſet, electos.* Ita Tertullianus. Idem aſſeveranter traditur in *lib. 2.* de Mirabilibus S. Script. & in *libro qq. Veteris teſtam. q. 27.* qui habentur inter Opera S. Auguſtini, ille tomo 3. hic tomo. 4. *S. Auguſtinus lib. 2. ad qq.* Simpliciani in reſponſione ad q. 3. Et *in libro de octo qq. Dulcitii q. 6.* ait, fieri potuiſſe, ut ex diſpenſatione divina Spiritus Samuelis, non invitus, nec magicâ arte coactus, ſed volens, & obtemperans occultæ diſpenſationi DEI, ſe oſtenderit conſpectui Saulis; propenſior tamen eſt ad credendum, non fuiſſe verum Samuelem qui apparuit, ſed ſpectrum aliquod diabolicâ arte formatum, ipſi ſimile; appellari tamen in

Scriptura Samuelem, quod illum habitu, ſpecie, & auctoritate ad amuſſim repræſentarit: Non enim infrequens eſt, tum in communi hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris litteris, rerum imagines & ſimulacra, nominibus ipſarum rerum appellari. *S. Thomas 2. 2. q. 95. a. 4. ad 2. & q. 154. a. 5. ad 4.* in utramque partem diſputat propoſitam quæſtionem, ſine alterius aſſeveratione.

Secunda ſententia affirmans.

Secunda ſententia eſt, apparuiſſe verè animam Samuelis, in corpore aëreo aſſumpto, quale aſſumunt Angeli, dum hominibus apparent, & quali induuntur aliæ animæ viventibus viſibiliter comparentes. Rationes pro illa hæ ſunt. *Primo*, quia id clarè & indubitanter docet Eccleſiaſticus loc. cit. dum ait, Samuelem poſt mortem prophetaſſe, & exaltaſſe de terra vocem ſuam in prophetia, adeoque hanc ultimam & maximam laudem dat Samueli. Sicut igitur aliæ præcedentes laudes, quas ipſi dat in eodem capite, verè conveniunt vero Samueli, & non ejus ſimulacro; ita & hæc eidem convenit, & non ſimulacro ipſius. Et quæſo, quæ laus eſſet Samuelis, ſi ejus imago ſeu umbra, uſurpata à dæmone, ſerviiſſet pythoniſſæ, ejuſque magiæ & incantationi, & ſi dæmon ſub larva Samuelis, non ipſe Samuel, Sauli prædixiſſet illa, quæ poſtea evenerunt?

Secundò, quia idipſum clarè ſignificat narratio rei geſtæ in citato cap. 28. libri 1. Reg. ubi non alius nominatur, loquitur, prophetat, quàm Samuel propheta. *Dixit autem Samuel ad Saul: quare inquietaſti me, &c. Et ait Samuel: quid interrogas me, &c. Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, &c.* Locutus autem fuerat Dominus Sauli in manu veri Samuelis, dum adhuc viveret, & non per dæmonem ſub ſpecie & umbra Samuelis; ergo verus Samuel loquitur Sauli, non phantaſticus, ſeu dæmon. Et certè, uti alibi ſemper, ita etiam hîc, verba Scripturæ accipienda ſunt ut ſonant, niſi aliquid falſi, aut abſurdi inde ſequatur; quod hîc non ſequitur, ut in reſponſionibus ad contrarias rationes patebit.

Tertiò, quia idem arguit prophetia quæ in prædicta hiſtoria à Spiritu Sancto tribuitur Samueli: eâ enim graviter, & verè, DEI nomine, mortem Sauli, Hebræis cladem, ob ſcelera eorum intentat &

rat & vaticinatur: quæ omnia ad litteram, uti prædicta fuêre, evenerunt; ut dubium eſſe non debeat, hanc non fuiſſe conjectionem vel illuſionem diabolicam, ſed veriſſimam prophetiam, Deique oraculum: neque enim dæmon, tametſi probabiliter prævidere poterat, prælium committendum, & multos occidendos, ſcire poterat, etiam probabiliter, Saulem cum filiis occidendum.

Hanc opinionem amplectuntur *S. Ambroſius in cap. 1. S. Lucæ, S. Hieronymus in cap. 7. Iſaiæ, S. Juſtinus Martyr libro contra Tryphonem; Abulenſis, Lyranus, Cajetanus, Dionyſius Carthus. Rabanus, Palacius, Hugo Cardinalis, Caſpar Sancher, Cornelius à Lapide, Bonartius, Serarius, aliique recentiores in cap. 28. lib. 1. Reg. S. Baſilius Epiſt. 80. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 3. Pererius in cap. 8. Exodi Diſput. 8. Bellarminus lib. 2. de Purgator. cap. 6. Thyræus lib. 1. de Apparit. Spirituum cap. 16. theſi 410. Delrius lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 6. & q. 26. ſect. 4. Cornelius à Lapide in cap. 46. Eccleſiaſtici, P. Joannes de Pinna ibid. Suarez in 3. part. S. Thomæ tom. 2. diſput. 42. ſect. 2. Salianus Anno Mundi 2979. n. 76. Præterea Joſephus lib. 6. Antiq. cap. 15. Imò & S. Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis cap. 15. & S. Thomas 1. p. q. 89. a. 8. ad 2.* poſito quòd Liber Eccleſiaſtici ſit Canonicus; *quod poſt Concilium Trident. non poteſt revocari in dubium.*

Notandum autem, librum qq. ad Orthodox. citatum pro contraria ſententia ſub nomine S. Juſtini, nequaquam eſſe S. Juſtini, ut bene alii probant, præſertim ex eo, quòd aliqua Sacræ Scripturæ contraria continere videatur.

Hæc ſecunda ſententia, ut communior, ita ſine dubio verior eſt, propter rationes adductas, præſertim illam, quæ ex lib. Eccleſiaſtici cap. 46. deſumpta eſt. Dico itaque, verum Samuelem in aſſumpto corpore apparuiſſe Sauli, non quidem vi artis magicæ, quam tunc exercere inchoaverat Pythonyſſa; nec à dæmone coactum atque adductum; ſed imperio DEI, occaſione tamen magicæ ſuperſtitionis tunc à Pythoniſſa exerceri cœptæ. *Samuel verè apparuit Sauli.*

Ad *primum* argumentum contrariæ ſententiæ reſpondeo, Samuelem apparuiſſe quidem, Pythoniſſâ incantationes ſuas necromanticas exercente, non tamen (ut jam dixi) coactum ab ipſa, aut à dæmone, ſed juſſu DEI ſponte occurriſſe illi, imò præveniſſe & *Argumenta contrariæ ſententiæ ſolvuntur.*

impediviſſe ejus incantationem, & incantationis effectum. Conſtat id primò ex eo, quòd cùm Saul conſuluit Pythoniſſam, illicò ſe ei oſtendit Samuel, antequam ipſa ſua carmina magica recitare, ritusque alios magicos (qui moroſi & longi eſſe ſolent) ad evocandam umbram Samuelis exercere poſſet, ut patet ex verſu 12. dicti cap. 28. lib. 1. Reg. Conſtat ſecundò ex eo, quòd Pythoniſſa turbata fuit, cùm vidit Samuelem comparere, antequam eum evocaſſet. Non ergo à Pythoniſſa, ſed à DEO ſuſcitatus Samuel, Pythoniſſæ ſponte occurrit, & incantationes prævenit, tum ut eas impediret, nè dæmon ſpecie Samuelis compareret; tum ut Saulem pro hoc magiæ crimine, aliiſque ſceleribus, denuntiatione mortis & cladis futuræ terreret, & caſtigaret, ex voluntate DEI. Ita *S. Auguſtinus* ad Simplician. lib. 2. q. 2. ubi ait: *Non eſt abſurdum credere, ex aliqua diſpenſatione divinæ voluntatis permiſſum fuiſſe, ut non invitus, nec dominante aut ſubjugante magicâ potentiâ, ſed volens atque obtemperans occultæ diſpenſationi DEI, quæ & Pythoniſſam illam, & Saulem latebat, conſentiret Spiritus Prophetæ ſe oſtendi aſpectibus regis, divinâ eum ſententiâ percuſſurus.* Neque novum eſt, DEUM occaſione illicitæ alicujus impiorum actionis aliquid per ſe, aut per alios facere: ſic enim, cùm Baalam vellet conſulere dæmonem pro Balac rege Moab, prævenit eum Angelus DEI, ac ſublimem illam de Iſraële & Chriſto prophetiam per ipſummet Balaam edidit, *Numer. cap. 22. v. 32.* Sic quoque cùm Ochozias rex Iſraël æger mitteret legatos, ad conſulendum idolum Beelzebub de vita & ſanitate ſua, prævenit eos, DEI ordinatione, Elias, ac propter hoc peccatum illi à DEO mortem prænuntiavit, & intentavit, *lib. 4. Reg. cap. 1. v. 16.* Samuelis ergo evocatio, & apparitio, à DEO facta eſt, accedente fortaſſis miniſterio Angelorum, qui corpus illi adaptarunt.

Ad *ſecundum* argumentum reſpondeo, illud leve eſſe, & jam paſſim à multis tum hac, tum aliis occaſionibus ſolutum. Verbum enim *adorandi*, neque in lingua Hebraica, neque in uſu Sacræ Scripturæ ſignificat tantùm adorationem latriæ, ſoli DEO debitæ; ſed quamlibet venerationem & cultum, ſive DEO, ſive Angelis, ſive

ſive hominibus, cum exteriori quadam corporis inclinatione ac demiſſione factum, ut patet ex Geneſ. cap. 18. & cap. 23. & ex aliis Scripturæ Sacræ locis.

Ad *tertium* argumentum reſpondeo, veriſſimum fuiſſe illud, quod Samuel dixit: *Cras tu, & filii tui mecum eritis:* non enim dicere voluit, Saulem futurum ſecum in limbo Patrum, ſed eum moriturum, & deſcenſurum ad inferos, apud quos etiam Samuel erat, licet diverſo in receptaculo. Itaque verba, *mecum eritis*, ſignificant generatim & confusè locum ſtatumque defunctorum, qui erat in inferioribus partibus terræ; non autem particulatim & diſtinctè idem receptaculum & ſedem: alio enim in loco erat Samuel, nempe in limbo Patrum; in alio futurus erat Saul, nempe in inferno; in alio denique fortaſſis Jonathas, nempe in purgatorio. Inſinuat hoc *S. Auguſtinus loc. cit. ad Simplician.* dicens, verba illa Samuelis non ad æqualitatem felicitatis, ſed ad ſimilem conditionem mortis referri debere; ut ſenſus ſit: cras eris inter mortuos, & apud inferos, ubi ego ſum.

Ad *quartum* argumentum reſpondeo, Samuelem fuiſſe inquietatum à Saule per Pythoniſſam, non cauſaliter, quaſi verò Saul, aut Pythoniſſa eum ſuſcitârit; ſed occaſionaliter, quia ad petitionem Saulis, & ad præveniendam incantationem Pythoniſſæ, Deus ſuſcitavit illum, & è loco quietis in terram eduxit, ad Saulem objurgandum, & malo mortis caſtigandum.

Ad *quintum* argumentum reſpondeo, DEUM priùs non reſpondiſſe Sauli, *neque per Somnia, neque per Sacerdotes, &c.* quòd indignus eſſet divino reſponſo, & ut inde cognoſceret ſe deſpectum à DEO, & à facie ipſius rejectum. Poſtea verò reſpondit illi per Samuelem, ut deteſtabilem ejus impietatem in Pythoniſſa conſulenda inſuper admiſſam damnaret, ſimulque futuram cladem & mortem denuntiaret, per illum ipſum, cui dum viveret, nomine DEI imperanti obedire noluerat. Itaque reſponſum accipit, non ad conſolationem, ſed ad majus tormentum, in pœnam novi inſuper ſceleris admiſſi, dum pythoniſſam conſuluit.

Ad *Sextum* argumentum reſpondeo, Samuelem indicaſſe Sauli ſententiam à DEO decretam, miſſum ab eodem Deo; quod alii etiam Prophetæ impiis fecerunt. Quod ſi Saul inde deſperandi cauſam aſſumpſiſſet (quod non conſtat; non enim ex veniæ à DEO obtinendæ deſperatione ſe occidit, ſed ex metu, ne in manus hoſtium deveniret) id non Prophetæ, ſed propriâ culpâ feciſſet.

Ad *Septimum* argumentum reſpondeo, jam dictum ſæpius Samuelem non ad Pythoniſſæ, ſed ad DEI mandatum comparuiſſe. Cauſæ autem idoneæ, ob quas id voluit DEUS, jam ſunt indicatæ.

PARS IV.

DE VARIIS SPECTRORUM CONDITIONIBUS.

VEra Spectra dari, eaq; Spiritus eſſe vel Angelicos, vel humanos, ex hactenus diſputatis conſtat. Nunc variæ illorum conditiones ſunt examinandæ: ut, quænam frequentiùs appareant; unde conſtare poßit, utrum adſint αὐτοπροσώπως *ſeu in propria perſona, an* ἑτεροπροσώπως *ſeu in perſona aliena; quibus de cauſis, quibus maximè temporibus, quibus hominum generibus, quibus modis ac formis ſeſe hominum ſenſibus offerant; aliaq; hujusmodi. Sit igitur*

CAPUT

CAPUT XXVI.

Quænam Spectra frequentiùs appareant, & homines ac loca infeſtent.

BReviſſimè perſtringam multa, ut nihil omittam eorum quæ ad Spectra pertinent, nec tamen prolixitate nimiâ moleſtiam creem Lectoribus. Itaque

Spectra quænam frequentius appareant.

I. Quod ad Spiritus Angelicos ſpectat, tametſi certum ſit ex dictis tam hoc, quàm præcedenti Libro, & bonos Angelos, & malos apparere hominibus poſſe, ac ſolere, variis ſub formis; tamen qui ſpectrorum vicem ſubeunt, hoc eſt, qui homines terrent, & loca reddunt infeſta, mali potiùs quàm boni ſunt Angeli. Ratio ex dictis patebit, cùm de cauſis ſeu finibus, ob quos Spectra apparere permittuntur, agemus infrà cap. 33.

Dæmones quinam frequentius appareant hominibus.

II. Ad Dæmones quod ſpectat, diximus lib. præcedenti cap. 11. & 12. non omnes nunc in inferno, ſaltem perpetuò uſque ad extremi judicii diem, degere, ſed multos in aëre, in aquis, in cavernis Terræ, aliiſque circa Terram locis habitare; quod etiam confirmavimus variis exemplis hoc libro cap. 7. & ſeqq. Ajo igitur, omnes quidem cupere viventium rebus intereſſe, homines terrere, & loca reddere infeſta; quia omnes cupiunt inferno excedere, utpote moleſtiſſimo carcere; omnes hominibus nocere, quibus modis poſſunt, utpote quibus infenſiſſimi ſunt: non tamen id omnibus à DEO permitti videtur, ſed iis tantùm, vel ſaltem potiſſimùm, qui extra infernum in variis locis circa Terram verſantur. Ratio quæ me movet, eſt, quia ex una parte dæmones qui inferno ſunt mancipati, pro libitu excedere non poſſunt, non ſecus ac alii apud nos malefactores ob delicta ſua carceribus mancipati; alioquin enim & frequenter excederent, & ſemper exeſſent, tum ut infernalis carceris ſupplicium effugerent, tum ut hominibus nocerent: ex alia verò parte nulla apparet cauſa, ob quam DEUS permittat ut inde egrediantur, ad homines & loca infeſtanda, cùm hoc ſufficienter præſtari queat ab aliis dæmonibus inter homines habitantibus.

III. Quod

Animę defunctorum quænam frequentiùs appareant.

III. Quod ad humanos ſpiritus attinet, credibile mihi videtur, rariùs damnatorum hominum ſpiritus intereſſe viventium rebus, & moleſtias excitare, quàm hominum purgandorum. Ratio eſt eadem ferè quæ antea, quia neque ipſi ſponte ſuâ excedere poſſunt inferno, utpote non minùs quàm dæmones, illi velut carceri ſceleribus ſuis digno à DEO mancipati: neque cauſa ſatis efficax apparet, cur DEUS permittat, ut frequenter vel excedant per ſe, vel à dæmonibus inde educantur, cùm per dæmones efficere queat DEUS, quod per illos vellet. Cùm ergo ſæpius defunctorum hominum Spiritus apparere ſoleant, ut ex allatis ſuprà exemplis ac teſtimoniis patet; ſequitur frequentiùs apparere purgandorum ſpiritus, quàm damnatorum.

IV. Inter damnatorum porrò Spiritus illi potiſſimùm apparere videntur, Dei permiſſione, qui graves exercuerunt tyrannides in ſubditos, vel innocenter ab aliis fuerunt in peccatis ſuis occiſi, vel graviſſima aliqua ſcelera commiſerunt. Patet ex hiſtoriis in præcedentibus allatis. Inter purgandorum verò Spiritus illi frequentiùs, ad auxilium à vivis petendum, apparent, qui miſericordes fuerunt in egentes, dum viverent; & qui ære alieno obſtricti deceſſerunt, hæredibus commiſſo onere reſtituendi. Patet etiam ex variis hiſtoriis.

CAPUT XXVII.

Unde conſtare poſſit, Spectra, quæ apparent, eſſe dæmones, vel humanas animas.

SUprà cap. 14. & alibi ſæpe diximus, aliquos in ea perſuaſione eſſe, ut putent, humanos Spiritus nunquam αὐτοπροσώπως ſeu in propria perſona viventibus apparere, ſed ſemper ἑτεροπροσώπως ſeu in perſona aliena, nempe Angelorum, maximè malorum. Adducunt teſtes *Sanctum Chryſoſtomum* Homil

Homil. ult. de Lazaro, & aliis nonnullis locis, *Tertullianum* lib. de Anima, *Athanaſium*, aut quiſquis Auctor eſt qq. ad Antiochum q. 11. & 13. *Iſidorum* lib. 8. Etymolog. cap. 9. *Theophylactum* in cap. 8. Matthæi. Rationes adſignant, Primò, quia via aperiretur multis erroribus ac deceptionibus; ut animas putaremus ſpectra illa, quæ revera dæmones forent. Secundò, quia nulla eſt neceſſitas, nulla utilitas apparitionum à defunctorum animabus αὐτοπροσώπως factarum. Tertiò, quia explicari non poteſt, quâ ratione animæ poſſint in corporum formis apparere, tumultus excitare, aliaque ſimilia præſtare, quæ à ſpectris fieri ſcimus.

Animæ non ſemper ſunt, quæ animæ videntur in ſpectris.

Nos in præcedentibus capitibus conceſſimus, non ſemper animas eſſe, quæ animæ nobis videntur, aut quæ ſe tales eſſe aſſerunt; ſed ſæpe dæmonum fraudem intervenire: qui cùm ſe in Angelos lucis transformare, & non tantùm Sanctorum, ſed Chriſti ac DEI ipſius perſonam mentiri poſſint ac ſoleant; mirum videri non debet, quòd defunctorum quoque perſonas induant. Certè qui Necromanticis carminibus exciti ſe ſiſtunt hominum conſpectui, dæmones ſunt hominum tecti ſpecie, non ipſi homines, cùm dæmones in defunctos poteſtatem non habeant, ut quovis tempore, loco, occaſione, & fine, hominum conſpectui illos ſtatuant, ſeu inferno addicti ſint, ſeu purgatorio. Quis enim credat, homines, non dæmones fuiſſe, quos Oſthanes, Necromantiæ expertiſſimus, teſte *Plinio lib. 30. cap. 2.* revocavit? & quem Appion per cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto dicitur Oſyrites, evocatum interrogavit, quâ patriâ Homerus, quibusvè parentibus eſſet genitus? item qui excitus ab Erictone veneficâ, apud Lucanum, denuntiavit Sexto Pompeio, exitum Pharſalicæ pugnæ?

Aſſeruimus nihilominùs, ſæpe defunctos apparere, etiam αὐτοπροσώπως ſeu in propria perſona. Probavimus id hiſtoriis ac teſtimoniis omnium temporum, ac locorum. Teſtes ergò à contraria ſententia adducti tantùm volunt, animas non apparere virtute propriâ, & pro libitu ſuo, ſed DEI permiſſione ac virtute, ut ſuprà etiam diximus ex S. Auguſtino.

Signa diſcernendi Spiritus apparentes.

Nunc ulterius Aſſerimus, tametſi verè difficilis ſit Spirituum hujuſmodi diſcernendorum ratio, nec cuivis conceſſa; non deeſſe tamen ſigna, à doctis, prudentibus, & experientiâ frequenti inſtructis hominibus tradita, quæ vel ſingulatim ſumpta, vel cum aliis juncta, in re dubia nobis præluceant. Tradidit illa olim *Bertramus Epiſcopus* lib. de illuſion. dæmon. *Joannis de Indagine Carthus*. lib. de apparitione cujusdam defunctæ, *Jacobus de Chuſa* lib. de apparitionibus Spirituum, *Peltanus* de Purgator. cap. 5. *Petrus Thyræus* lib. 1. de apparition. Spirituum, c. 16. & lib. de Locis infeſtis part. 2. cap. 1. & ſeqq. *Delrius* lib. 2. Diſquiſit. Magic. q. 26. ſect. 3. Ex his ſequentia deſumpſimus ſigna, non quidem omnes ſpiritus qui apparent, diſcernendi, ſed illos ſolùm qui ſpectrorum nomen merentur, hoc eſt, qui homines, aut loca, aut utraque infeſtant. Itaque

I. Si Spiritus qui apparent, & de quibus dubium eſt, humani né ſint, an dæmoniaci, ſi inquam ſignum crucis, nomen JESU, vel MARIÆ, vel aliorum Sanctorum, eorumvè reliquias, agni DEI ceream effigiem, luſtralem aquam, benedictum panem, ſalem, cereum, & alia hujuſmodi Sacramentalia, vel Catholicæ religionis ſymbola fugiant, aut deteſtentur; ſi poſtquam quod ſemel exegerunt, præſtitum fuit, rurſus urgeant ut præſtetur; probabile eſt dæmones eſſe, aut damnatorum animas. Ratio eſt, quia id docuit frequens apud Catholicos pios, & ab omni ſuperſtitione, omniq́ue fallendi animo alienos, experientia antiqua & recens; quam omnem repudiare, non eſt hominis veritatem indagare volentis. Scio Novatores, & ab Eccleſia Catholica Segreges, ridere ſimilia; ſed hos nil moror. Pergo.

II. Si Spiritus qui apparet, dicat ſe eſſe animam damnati, ſuſpendendum eſt judicium, aut pro diabolico habendus. Ratio eſt, quia rarò, ut præcedenti capite dixi, damnatorum animæ apparent: & quia nullum incurritur periculum, vel ullum infertur nobis, aliisvè damnum, ſive judicium ſuſpendamus, ſive dæmonem eſſe credamus: nec enim beata, aut purgatorio addicta poteſt eſſe anima, quæ damnatam ſe eſſe aſſerit.

III. Si

III. Si prætexit apparitioni cauſam falſam, vel malam, ut ſi dicat, ſe apparere coactam vi conjurationis magicæ, vel ut revelet, aut interroget curioſa, parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret; dæmon eſt, aut certè malus ſpiritus. Ratio per ſe patet, quia nec beatorum, nec purgandorum animæ talia faciunt.

IV. Si oratio ejus eſt manifeſtè falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada; ſi deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati animi oſtentationem præ ſe ferat; malus eſt ſpiritus. Ratio eſt eadem.

V. Si appareat formâ non humanâ, ſed canis, hirci, ſerpentis, ſuis, draconis, bufonis, vel ſimilium animalium, aut nigri Æthiopis apud non Æthiopes; malus eſt genius. Si verò humanâ formâ apparet, conſiderandæ ſunt aliæ circumſtantiæ, ut capitibus ſequentibus dicemus. Ratio primi clara eſt, quia bonos ſpiritus ſub tam tetris & monſtroſis apparere indecens eſt, & alienum à fine, quem præfixum in apparitionibus ſuis habent. Ratio ſecundi patebit ex ſequentibus, in quibus meliùs relata ſigna examinabuntur, & alia inſuper adſignabuntur.

CAPUT XXVIII.

De modis quibus Spectra præcipuè homines & loca infeſtare ſolent.

NOn uno modo Spectra ſe manifeſtare, ac infeſtare homines & loca, conſtat ex relatis toto hoc libro hiſtoriis. Nam aliquando percipiuntur viſu, aliquando ſolo auditu, aliquando tactu, aliquando aliis modis. Spectra variis modis percipiuntur ab hominibus.

§. I. Spectra viſui objecta.

V*Iſui* variis formis ſeſe objiciunt, præcipuè tamen aut ſub ſpecie humana, aut brutorum animantium, aut horrendorum monſtrorum; aliquando etiam ſub aliis formis.

Spectra ſub humana ſpecie viſa.

Spectra ſub humana ſpecie viſa.

IN forma humana apparere, docent innumera ferè exempla, toto hoc libro relata. Et quidem aliquando apparent *ſub ea ſpecie, quam viventes homines habuerunt.* Ita apparuit Spiritus Paſchaſii, de quo cap. 11. quem ob id ſtatim agnovit Germanus Epiſcopus Capuanus. Item Spiritus Agrippæ matris Neroni filio, de quo cap. 14. & ſpiritus Julii Cæſaris (vel potiùs dæmon ejus loco) Cajo Caſſio, de quo cap. 2. §. 3. & umbra matris Taciti ac Floriani, de qua ibidem: & ſpiritus Ludovici Alodiſii patris Secretario filii, de quo cap. 3. & ſpiritus mariti amitæ Melanchthonis, de quo ibid. & ſpiritus coci Militis Rheni eidem Militi, de quo cap. 4.

Huc ſpectat quod refert *Olaus Magnus lib. 2. cap. 3.* eſſe in Islandia Inſula, circa polum arcticum, promontorium perpetuis ignibus inſtar Ætnæ montis æſtuans; ibique ſubmerſorum, ſive alio violento caſu occiſorum ſpectra ſeſe offerre congreſſibus notorum hominum, tam manifeſta, *ut tanquam viventes accipiantur ab ignaris mortis illorum;* nec deprehendi errorem, priusquam disparuerunt umbræ. Aliquando *ſub triſti, & macie quaſi confecta imagine ſeſe ſpectandos præbent.*

Talis fuit Spiritus, qui Athenis Athenedoro philoſopho apparuit, de quo cap. 2. & qui Corinthi apparuit Arignoto, de quo cap. 16. & qui apparuit Juliano Cæſari antequam occideretur, de quo c. 2. & qui amico Alexandri ab Alexandro in hoſpitio, de quo cap. 3. Spectrum quod Curtio Ruffo apparuit, de quo cap. 2. §. 1. habebat *mulieris formam humanâ grandiorem, ac pulchriorem:* quod Julio Cæſari prope Rubiconem, de quo ibid. §. 2. *Tritonis formam habebat eximiæ magnitudinis:* quod Dioni, de quo ibid. *fæmina erat grandis, Furiæ tragicæ perſimilis:* quæ in campis Marathoniis, *pugnantium virorum ſpecies referebant;* aliud ibidem *viri agreſtis;* aliud

aliud *Theſei.* Druſo Germanico, ut diximus cap. 2. §. 3. apparuit *mulier humanâ formâ grandior:* Romanis ad lacum Regillum pugnantibus, *Caſtor & Pollux:* P. Vatinio *duo juvenes equis inſidentes:* Romanis ad Thurinam urbem *Mars:* Pertinaci Cæſari *homo cum gladio infeſtans.* Gordianus, de quo cap. 3. vidit *trium hominum imagines immanes, & formidabiles, nigris & demiſſis tunicis, barbâ capilloq; ſubmiſſo.* Poloni Naclum obſidentes, ut diximus cap. 4. vident *armatorum hoſtium acies, ſtativa ſua adequitantes & incurſantes: Bohemi viros equeſtres variis coloribus indutos:* Miles Rheni *cocum ſuum equo inſidentem:* Hiſpanus nobilis *virum gravem prolixo capillitio & barbâ, lorum ingens manu tenentem.* Aliis alio habitu, ſub humana tamen ſpecie, ſpectra fuerunt objecta, ut ex aliis hujus libri capitibus patet.

Non poſſum hic omittere, quod Albertus Kranzius narrat lib. 8. Vandaliæ cap. 29. hisce verbis. *Anno 1531. grandis ubique per Germaniam ſævit peſtis. Lubecæ in conventu Prædicatorum audivit Frater ex Converſis, qui curam habebat præ cæteris coquinæ, nocte unâ ſubter ſe, cùm inſtrato eſſet, in hoſpitali domo ſtrepitum; & interea vocem loquentis ad feneſtram coquinæ: Coce, para cibum abituris fratribus. Et ille intus: Quot ſunt tranſituri? Tum ille: Triginta ſex de Conventu, & duo advenæ cum illis profecturi. Miratus ille intempeſtam evocationem, de lecto ſurgens intuetur per foramen in domum hoſpitalem. Videt menſæ aſſidere numerum Fratrum, quem audierat, in albis, velatis frontibus, ut fieri ſolet jam tumulandis. Horrens rediit in lectum, nec audebat rem detegere. Sed cum eventus omnia probaſſet, funeratis triginta ſex de Conventu Fratribus, & duobus qui Hamburgo venerant; tum palam dixit, quod antè vidiſſet.* Oſtentum Lubecenſe.

Spectra ſub brutorum ſpecie viſa.

Aliquando etiam ſpectra ſeu ſpiritus apparent ſub forma brutorum, ut canum, felium, urſorum, leonum, ſerpentum, &c. Marcus Brutus vidit *horrendam & monſtroſam imaginem corporis feri atque terribilis:* Cimon *canem latrantem ac loquentem,* ut diximus Spectra ſub brutorum ſpecie viſa.

diximus cap 2. Miles Uratiſlaviæ cum aliis multis vidit *Draconem horribilem, fumum & ignem ſpirantem*, ut diximus cap. 5. S. Antonius vidit dæmones ſub formis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentum, ſcorpionum, pardorum, urſorum, ut diximus cap. 7. Sub iiſdem formis ſpiritus moleſtos fuiſſe Guthlaco Anachoretæ & Confeſſori, teſtatur *Wilhelmus Rameſey* Anglus apud Surium tom. 2. & Wilhelmo Pictauorum Comiti ac Eremitæ, ut habet in ipſius vita *Theobaldus* : & Sabæ Abbati, ut eſt apud *Metaphraſten* in Cyrillo, qui ejuſdem res geſtas ſcripſit. Sic ipſorum quidam moleſtus fuit bubulcis ſub ſpeciei *tauri*, in fundo Barbiliano, teſte *Jo. Diacono* in vita S. Gregor. lib. 4. cap. 93. Alius ſub ſpecie *bovis cornupetæ* S. Catharinæ, filiæ Brigittæ, apud Surium tom. 2. Alius in forma *ſerpentis* adoleſcenti, qui S. Nicetam conſilium rogaturus accedebat, apud Surium tom. 2. Alius in forma *merulæ* avis, Machario Alexandrino, apud Palladium in vita duorum magnorum Machariorum. Alius in forma nunc *paſſeris*, nunc *ſimiæ* S. Dominico, ut ſcribit Theodorus de Apoldia in eius vita lib. 3. cap. 7. Alius in forma *canis*, religioſo cuidam, teſte Jo. Diacono in vita B. Gregorii lib. 4. cap. 89. Alius ſub forma *arietis*, Duci cuidam ſepulchrum Domini viſitare cupienti, ut habetur in Prato Spirit. cap. 49. Adamo illi, de quo cap. 9. apparuit dæmon, inter alias formas, ſub *aſini* ſpecie.

Spectra ſub monſtrorum ſpecie viſa.

Spectra ſub monſtrorũ ſpecie viſa.

S. Antonio viſus eſt diabolus, teſte *S. Athanaſio* in ejus vita, eâ fermè formâ, quâ deſcribitur à B. Job. cap. 41. *Oculi enim ejus erant ſicut ſpecies luciferi ; ex ore ipſius procedebant lampades ardentes ; crines incendiis ſpargebantur ; ex naribus egrediebatur fumus, quaſi fornacis æſtuantis ardore carbonum; halitus ejus ut prunæ ; flamma verò ex ore ipſius glomerabatur.* An huc pertineat Hippocentaurus, id eſt, *homo equo mixtus* ; & Satyrus, id eſt, *homunculus aduncis naribus, fronte cornibus aſperatâ, pedibus caprinis* (quos idem S. Antonius vidit in itinere ad S. Paulum primum eremitam, teſte S. Hieronymo)

nymo) examinabimus in lib. de Mirabilibus monſtrorum. Huc ſpectat monſtrum Cracovienſis lacus, de quo cap. 8. & forma diaboli, qua ſe B. Dominico exhibuit in ſpecie *lacertæ deformis*, *duo grandia capita gerentis*, ut in ejus vita legitur lib. 3. cap. 7. & quæ terruit Marinam Virginem, cui ſe exhibuit per modum *draconis multicoloris*, *& ſerpentibus per totum corpus cincti*, ut teſtatur frater ipſius S. Gregorius Nyſſenus. Illa quoque, qua *centimanus & centipes* aggreſſus eſt S. Brigittam puellam adhuc teneram, teſte Surio tom. 4. Et illa, quâ in Præmonſtratenſi monaſterio ſe cuidam Religioſo exhibuit, *tria capita* oſtendens, & SS. Trinitatem ſe eſſe conteſtans, ut refert Sigebertus circa annum Chriſti 1125.

§. II. Spectra auditui objecta.

Multa Spectra non tantùm viſu, ſed etiam auditu, aut certè ſolo auditu percipiuntur. Quædam enim agitato ſolùm aëre præſentiam ſuam inſinuant; alia ſtrepitus excitant; alia incedunt, ſcreant, gemunt, vociſerantur, rident, ſimiliaque faciunt. Sæpe domus infeſtas inhabitantes putant noctu ollas, patinas, orbes, menſas ſubverti, & per ſcalas dejici; manè tamen facto nihil loco motum deprehendunt. *Lavaterus* lib. de Spectris p. 1. cap. 16. aſſerit, quoſdam Spiritus evulſam è cardinibus januam abjeciſſe, & omnia in domo evertiſſe ac turbaſſe, nec poſtea loco ſuo repoſuiſſe. Idem ait, noctu in monaſteriis, & locis aliis ſolitariis audiri ſtrepitum inſtar vietorum, vaſa vinaria religantium; aliorumque opificum opificia ſua exercentium: Et quando exſtruuntur novæ domus, vicinos noctu audire fabros lignarios, cæmentarios, & alios opifices non aliter omnia tractare, quàm ſi labori diurno intenti eſſent; cùm tamen conſtet omnes ab opere ceſſaſſe.

Spectra auditui objecta.

Nunc exemplis rem confirmemus. Spectrum Athenienſe, de quo cap. 2. §. 1. & Herbipolenſe, de quo c. 5. & Corinthiacum, de quo cap. 16. *catenarum ſtrepitum excitabat.* Quod ego audivi, *ſcamna & ſedes evertere* putabatur. Virunculi domeſtici, de quibus lib. 1. cap. 38. *ſolo ſtrepitu*, quo aliquid facere

ſe

ſe ſimulant, deprehenduntur; quamvis interdum cachinnos edant. Spiritus familiaris Drepanitanus, de quo cap. 37. *laſcivè canebat*, & domeſticos *clamoribus* præmonebat, loquebatur, & alia faciebat, quæ ſolùm audiebantur. In fodinis metallicis dæmones montani ſe *flatu* prodiderunt, ut vidimus lib. 1. cap. 38. In arce Sterlini Scotiæ, ut diximus cap. 12. *gementes & clamantes* noctu audiebantur. In domo, quam inhabitabat Alexander ab Alexand. nocturni audiebantur *tumultus*, *& horrendi fremitus cum ejulatu*, *ſtridulaq; vocis ſono*. In Bochnenſibus Salinis exaudiebantur *canum*, *gallorum*, *& aliorum animalium voces*, ut vidimus cap. 13. In Monaſterio Virginum Werteli, quod, ut vidimus cap. 15. à ſpectris infeſtabatur, obſervabatur *inceſſus ingemiſcentis*, *velut hominis ægroti*, *& audiebatur vox* evocantis ad ſe virgines. Nocturna ſpectra apud Aquilonares populos circumfundunt viatores & armentarios *mirifico concentu*. Dæmon familiaris Drepanitanus, de quo cap. 37. §. 1. jaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen detrimento: & vaſa domeſtica altè jaculans, non frangebat.

Lavaterus lib. de Spectris p. 1. c. 17. refert ex Felice Malleolo lib. de Nobilitate cap. 30. in hiſtoria Rodolphi regis Romanorum extare, quòd Rodolphus, cùm prælio Othocarum regem Bohemiæ viciſſet, in campo ubi prælium commiſſum fuerat, pernoctarit, quòdque intempeſtâ nocte lemures ſeu ſpectra exercitum *horribili clamore & tumultu* turbarint. Fuiſſe autem ſpectra, hinc apparuiſſe, quòd fumi inſtanter diſparuerint.

Idem ex eodem cap. 33. ſcribit, Anno Domini 1444. ante fortiſſimam illam pugnam, quam pauci Helvetii contra ingentes Ludovici Delphini Franciæ copias, prope mœnia urbis Baſileenſis commiſerunt, aliquot noctibus circa illa loca auditos eſſe *militum clamores*, *armorum ſonitus*, *pugnantium ſtrepitus*, *&c.*

Theodoretus in Vita S. Jacobi cap. 21. apud *Baronium* tom. 5. circa Annum Domini 424. refert de ſeipſo, cùm inimicus eſſet Marcioniſtarum hæreticorum, eosque perſequeretur; talem noctu vocem audiviſſe. *Cur tu bellum geris cum Marcione?*

Cur

Cur hanc pugnam adverſus eum ſuſcipis? Quanam te unquam affecit moleſtiâ? Deſine belligerare; deſine à malevolentia; aut diſces experientiâ, quantum bonum ſit quies, &c. quæ alibi dabimus.

Gregorius Turonenſis de peſte inguinaria à civitate Trevirenſi depulſa ſcribens, hæc habet in vita S. Nicetii. *Cùm lues inguinaria Trevericum populum in circuitu civitatis valde vaſtaret, & ſacerdos DEI* Nicetius *pro ovibus commiſſis DEI miſericordiam imploraret aſſiduè; factus eſt ſonus de nocte magnus, tanquam tonitruum validum, ſuper pontem amnis, ita ut putaretur urbs ipſa abſorberi. Cùmq; omnis populus exterritus in lectulis reſediſſet, lethiferum ſibi interitum operiens; audita eſt in medio vox una cæteris clarior, dicens: Et quid hîc, ô ſocii, faciemus? Ad unam enim portam Eucharius Sacerdos obſervat; ad alteram Maximinus excubat; in medio verſatur Nicetius. Nihil hîc ultra prævalere poſſumus, niſi ſinamus hanc urbem eorum tuitioni. Hac auditâ voce, ſtatim morbus quievit, &c.*

Cardanus lib. 19. Subtilit. ex Eraſmo Roderodamo, refert hiſtoriam, quam hic ex Henrico Glareano audiverat, de oppido Schiltach, octo milliaribus Germanicis à Friburgo diſtante, dæmonis fraude in cineres penitus redacto, Anno Chriſti 1533. quarto Idus Aprilis, die Jovis ante Paſcha. *Dæmon*, inquit, *ſibilo ſignum dedit è quadam ædium parte. Caupo ſuſpicans eſſe furem, aſcendit, & neminem reperit. Sed idem ſignum rurſus ex altiore cœnaculo redditum eſt. Et huc conſcendit caupo, furem perſequens. Cùm nec illic quiſquam appareret, ſibilus auditus eſt è faſtigio fumarii. Illicò tetigit cauponis animum, eſſe dæmoniacum quid: jubet ſuos eſſe præſenti animo. Acciti ſunt ſacerdotes duo: adhibitus exorciſmus. Reſpondit ſe eſſe dæmonem. Rogatus quid illic ageret, ait ſe velle exurere oppidum, &c.* Paulò pôſt, totum oppidum conflagravit.

Joannes Curopalates in Hiſtor. Baſilii & Conſtantini fol 97. ſequentia refert. *Hoc tempore*, inquit, *incredibile prodigium accidit in Tracenſium regione, ad radices montis Cuzæ, ubi fons*

eſt pulcherrimus, & limpidiſſimæ aquæ. Vox quædam audiebatur miſerabilis, cum lamentis, & væh, & ploratu, & mulieris ejulatui ſimilis; idq́ non ſemel, aut iterum, ſed à Martio menſe uſque ad ipſum Junium, dies noctesq́. Cùmq́ abiiſſent quidam locum exploratum, ubi vox illa emittebatur; ejulatus aliò evaſit. Huc ſpectat hiſtoria, quam ſuprà cap. 7. ex eodem Auctore retulimus de Spectris, nuntiantibus Syracuſas eſſe captas. Item quod retulimus cap. 15. de Spiritu teſtudine ac citharâ Moniales ad choreas provocante.

§. III. Spectra tactui objecta.

Spectra Tactui objecta.

VAriis etiam modis Spectra tactui ſe objiciunt. Aliquando enim ſine ulla corporis læſione, & ſine doloris ſenſu tangunt: aliquando tactos propellunt, protrudunt, & præcipites agunt: aliquando urunt, aut verbera infligunt: aliquando ipſam necem inferunt: aliquando non corporibus tantùm, ſed bonis etiam fortunæ incommodant: denique aliquando ad ſtuprum compellunt.

Spectra ſine læſione tangentia.

Ad primum modum, quo *ſine corporis dolore & læſione* tangunt, pertinet, quando dormientibus lectum detrahunt, aures vellicant, manus capiti ac faciei admovent, &c. Huc pertinet quod narravimus ſupra cap. 3. de amico Alexandri ab Alex. in cujus lecto ſe ſpectrum collocavit, ad eum propè acceſſit, quaſi eum amplexibus petiturus. Item quod retulimus cap. 2. §. 1. ex Plinio ſecundo, de fratre liberti ſui, & de puero quodam, quibus capilli fuêre à ſpectro detonſi. Item quod de familiari dæmone patris Cardani retulimus ſuprà cap. eodem §. 2. quod manum ſupra Cardani faciem ponebat, & digitum in os ingerebat.

Spectra alios propellentia & præcipitantia.

Ad ſecundum modum, quo *propellunt, & præcipites agunt*, pertinet quod diximus cap. 16. ex S. Auguſtino de Spiritibus domum Heſperii vexantibus. Item quæ ex Gregorio Presbytero de aliis Spiritibus retulimus ibidem. Senſit & ſimiles moleſtias Otto Imperator, qui à Spiritibus è proprio lecto aliquando exturbatus fuit, ut vidimus cap. 14. Senſit operarius in fodina Georgiana, quem

quem ex infimo loco ad ſupremum, non ſine corporis attritu ſubvexerunt, ut diximus cap. 38. Senſit S. Nicolaus Tolentinas, quem improbus ſpiritus nunc in terram proſtravit, nunc fuſtibus excepit, nunc dirè ad angulos alliſit, ut ſcribit in ejus vita *Surius tom. 5.* Senſit Euphraſia virgo, à ſpiritu malo ex tertio ſolario aliquando præcipitata, aliquando etiam in puteum dejecta, ut in ejus vita narratur apud eundem *Surium. tom. 2.*

Ad tertium modum, quo *uſtione* & *verberibus* affligunt, ſpectat, quod diximus cap. 3. de Nerone Imperatore, qui confeſſus eſt, ſe non præſentiâ ſolùm matris interfectæ moleſtari, ſed etiam verberibus Furiarum, & ardentibus tædis cruciari. Virginibus Wertelenſibus ſæpe particulæ carnis ex corpore detrahebantur; & nunc tibiæ, nunc brachia in adverſam partem torquebantur, ut vidimus cap. 15. Nobilis Hiſpanus à Spectro loris crudeliſſimè fuit cæſus, ut ex Delrio retulimus cap. 4. Euphraſia, cujus paulò antè meminimus, ab immundo ſpiritu aliquando miſerè sauciata fuit, aliquando oleo bulliente perfuſa. Alia exempla in præcedentibus inveniet Lector, maximè cap. 13. & libro 1. cap. 38.

Spectra alios verberantia.

Ad quartum modum, quo necem inferunt ſpectra, pertinet quod diximus ſuprà cap. 11. ex vita Gregorii Neocæſarienſis de Spectro, quod in balneis omnes veſpere ingredientes graviſſimè affligebat, & occidebat. Et quod ibidem ex Prochoro retulimus de Spectro, quod in thermis Epheſinis inter alios multos, quos ſingulis annis ſuffocabat, occidit filium Dioſcoridis. Dæmon metallicus Annebergicus in fodinis interfecit uno flatu amplius duodecim homines, ut vidimus cap. 38. lib. 1. Hudekin in diœceſi Hildesheimenſi ſtrangulavit puerum ſibi inſultantem, ut vidimus cap. 16. Huc referri poteſt horrendum exemplum, quod retulimus lib. 1. cap. 37. de quodam Ludimoderatore: & alibi de caupone pejerante, quem dæmon cauſidici ſpecie abstulit. Item illud quod refert *Michaël ab Iſſelt* contigiſſe Anno 1584. Hiſtoriæ ſuæ in pago Apeldorn. *Duo nobiles Germani*, inquit, *ordinibus militantes, inter ſe convenerant, ut vino aduſto ſeſe tamdiu ingurgitarent, donec alter illorum exſpiraret. Si quis*

Spectra necem inferentia.

Germani duo à diabolo abripiuntur.

prior ſurgeret, in eum diabolus poteſtatem haberet. Accidit dum ſtrenuè hac lege potarent, mercatorem fortè illac tranſire; quem, ut ſe tertium adjungeret, coëgerunt. Invitus ille huc inductus eſt, mortiſq; metu. Paulò pòſt malignus ſpiritus ingreſſus locum, ubi ſedebant, utrique cervicem fregit. Huc præterea ſpectat hiſtoria, quam ex Sifrido Presbytero Miſnenſi lib. 2. Epitomes ſuæ, affert Thyræus lib. de Locis infeſtis cap. 19. num. 16. his verbis. *Anno 1260. ſtudioſus quidam miſerè deperibat puellam. Cùm aliâ ratione non poſſet, ipſius ſibi copiam fieri per Necromanticum, datâ pecuniæ ſummâ, cupit. Hic ſe, adoleſcentemq́, circulo includit, ſeveriſſimè, ne eundem egrediatur, imperans. Mox ad conjurationes converſo, plurima ſe ſpecies phantaſmatum offert; tandem ipſa quoque quæ quærebatur, imago puellæ. Hîc adoleſcens, libidine victus, præcepti immemor, manum extendit, amatam apprehenſurus; ſed maximo ſuo malo: ſiquidem à Spiritu nequam parieti alliſus, miſerè exhalat animam.*

Adoleſcens à diabolo occiditur.

Huc denique ſpectat, quod memini me ſæpè audiviſſe, ac legiſſe, ni fallor, apud Joachimum Rheticum, de quodam, qui ut motum mirabilem planetæ Martis agnoſceret, diabolo ſe devovit, ſi eò deferretur, ubi rem propè inſpicere liceret: his enim cogitationibus ac deſideriis intentus cùm in cubiculo ſuo ſedet, à ſpiritu quodam arreptus capillitio, cubiculi tholo alliditur, ac ter quaterve circumactus, in terram cum impetu deturbatur, his additis verbis: *Sic eſt motus Martis.*

Spectra bonis fortunæ incommodantia.

Ad quintum modum, quo *bonis fortunæ incommodant*, pertinet id, quod diximus ſuprà cap. 16. de Spiritu, qui Heſperii domum infeſtabat, & non tantùm hominibus erat moleſtus, ſed etiam animalia affligebat. Qui à Theodoro Sicæorum Archimandrita pulſus fuit, mulierum telas, præter alia, rumpebat, ut diximus ibidem. Qui in agro Bingenſi ſæviebat, horrea & caſas ruſticorum incendebat, & ad extremam paupertatem miſeros redigebat, ut diximus cap. 8. Qui ſibilo in oppido Schiltach ſe prodebat, totam urbem incendit, ut paulò antè diximus. Virginibus in Monaſterio prope Xanctas velamen capitis abripiebatur, ut diximus cap. 15. Spiritus Pictavii in Parochia S. Pauli frangebat cyathos

thos

thos & vitra, ut diximus cap. eodem. Alius, ut ibidem dictum, equos è ſtabulo eductos, agebat præcipites.

Ad ſextum modum, *quo ſtuprum intentando, aut inferendo infeſtant homines* diabolici ſpiritus, pertinent ea, quæ diximus lib. 1. cap. 21. & 22. de dæmonibus incubis ac ſuccubis. Hujus rei exemplum contigit in oppido Flandriæ Boerburgi, haud procul à Gravelinga, anno Domini 1587. ubi poſt quatuor annorum moleſtias, quas vir doctus ac pius, Joannes à Porca, ibidem Plebanus, cum caſtiſſima ſorore paſſus eſt; tandem ſpiritus immundus compti adoleſcentis perſonam induit, & ſororem ſolam domi deprehenſam primò muneribus, deinde minis ad ſtuprum ſollicitavit; tandem etiam, ubi ſic nihil proficit, vim Virginis pudicitiæ afferre cœpit: & perfeciſſet, niſi ſuperveniens frater ſororem ex dæmonis manibus eripuiſſet. Hiſtoriam narrat *Thyræus* loco proximè cit. n. 7. ex Appendice ad Hiſtoriam dicti anni Michaëlis ab Iſſelt.

Spectra ſtupra intentantia.

Similia duo addit ibidem Thyræus ex Cæſario, quorum alterum Bonnæ in Diœceſi Colonienſi contigit, alterum Prumiæ in Eiflia. *Bonnæ*, inquit Thyræus, *cùm quidam filiæ ſuæ pudicitiæ timens, illam in ſolario domus ſuæ, ſi quando exiret, includeret; ſpiritus in forma adoleſcentis ad virginem ingreſſus, cum illa rem habuit. Ægerrimè tulit illa ſe à Spiritu deceptam, tantùmq; non in furorem rapiebatur. Pater filiæ caſum miſeratus, ut impoſterum à Spiritus moleſtia libera eſſet, ipſam aliò miſit. Apparet mox dæmon parenti, uxorem ſuam repetens, & ſtomachabundus ita pectus ipſius percuſſit, ut poſt ſanguinis vomitum tertiâ die exſpiraverit. Prumiæ verò non fœmina, ſed vir diaboli verſutias expertus eſt; verumtamen juſtâ ſuâ culpâ. Sollicitaverat ille puellam, ut ad ſe intempeſtâ nocte libidinis explendæ causâ, veniret. Venit non illa, ſed in illius forma ſpiritus nequam, fœdumq; concubitum perficit.* Prius illud Cæſarius cap. 8. poſterius c. 10. lib. 3. recenſet.

Addit his Thyræus, quod Sozomenus in Trip. lib 8. c. 1. refert de Apelle eremita & ſimul fabro ferrario. Huic, cùm nocte quadam fabrilem artem exerceret, apparuit dæmon, ſub forma ſpecioſæ mulieris, invitans eum ad turpem libidinem, nec non ad labefa-

ctandam corporis, & vitæ, quam diu coluerat, puritatem. Statim ille ferrum, quod elaborabat, è fornace extrahens, in faciem eam percuſſit. Et dæmon ſtridens, ac ingemiſcens, procùl aufugit.

Menippus Lycius à dæmone mulieris ſpecie decipitur.

Placet hoc loco addere hiſtoriam miram, quam recitat *Cælius Rhodiginus* lib. 29. cap. 4. de quodam Menippo, his verbis. *Fuit Menippus Lycius annos natus quinque & viginti, ingenio haud inſcito, corpore item multâ exercitatione valido, ita ut formoſi athletæ liberaliſq; ſpeciem præ ſe ferret. Hunc peregrinæ muliérculæ plerique amoribus irretitum putabant. Ea verò, ut tum videbatur, ſpecioſa quidem erat, & præmollicula, nec non divitiis ubertim fulta; cæterum ea omnia oſtentationem modò exhibebant, veri ſuberat nihil. In ejus ſe familiaritatem ad hunc modum inſinuaſſe ferebatur. Pergebat quandoque Menippus Corintho Concheas ſolus: ecce phantaſma quoddam illi occurrit, quod ſe in mulieris ſpeciem conformaverat; atque ex manu apprehendens Menippum, jam pridem inquit ſe illius amore teneri implicitam: eſſe verò ſe genere Phœniſſam, & in ſuburbano quodam juxta Corinthum habitare; idq; etiam digito monſtrans, illuc veniret, hortari cœpit. Quod ſi, inquit, feceris, intentam muſicis invenies me, & vinum bibes quale non ſæpe aliàs, nec te rivalis ulla vellicabit ſuſpicio: pulchra ſiquidem pulchro contenta vivam, & moriar. His blanditiis delenitus adoleſcens, etiamſi philoſophiæ myſteriorum haud expers, amoribus tamen obniti obluctariq; non valens, veſperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad ſuas delicias. Necdum enim, cujusmodi phantaſma eſſet, callebat. Id intuitus vir quidam (ut ipſe interpretor) magus, aut philoſophus, ut tum creditum eſt, & ſummæ gravitatis ac prudentiæ, primò ſtatuarii inſtar Menippum inſpectans, hominem expendebat, contemplabaturq;. Ubi verò rimatus abunde eſt viſus: O formoſe! inquit, & à formoſis expetite mulieribus, ὄφιν θάλπεις καὶ σὲ ὄφις, id eſt, ſerpentem confoves, & is te. Cùm in iis mirabundum animadverteret Menippum; hoc proinde, inquit, dixi, quoniam mulier eſt tibi, quæ uxor non eſt. Sed rogo te, ecquid ab illa te amari putas? Per Jovem, inquit Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is, eam tibi in matrimonium adſciſces? Equidem, reſpondit:*

Dæmonis ſuccubi hiſtoria mira.

ſpondit: quid enim jucundius, quàm amantem ducere? Quando, inquit ille, futuras opinaris nuptias? Citò, ait; vel fortaſſe cras. Id cùm vir ille inaudiſſet, obſervans convivii tempus, cùm jam vocati præſtò forent, poſteaquam illuc & ipſe perrexit: Ubinam, inquit, mulier eſt, cujus causâ convivium celebraturi conveniſtis? Tunc Menippus: Propè adeſt, inquit. At is: argentum hoc, & aurum, cæteraq; domus hujus ornamenta, tuanè, an mulieris ſunt? Mulieris, inquit; ac ſemilaceram & pilarem omnino veſtem oſtendens: Tales mei, inquit, cultus ſunt. At ille ad eos qui aderant converſus: Tantali, inquit, hortos videtis, qui, ſicuti ab Homero proditum eſt, ſpeciem quidem præferunt aliquam, cùm tamen ſint nihil. Ejusmodi verò ornatum hunc omnem concipiatis licet: neque enim quæ videtur materia ulla ſubeſt, ſed ſimulacrum modò eſt, ac imago. Quod ut verum ſciatis, bella hæc ſponſa, una eſt τῶν ἐμπυσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται, *hoc eſt, ex Empuſis, quas lamias & mormolycias plerique putant. Sunt autem in amorem & Venerem proclives, & humanas carnes vehementer expetunt, Venereorumq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox. Hæc verò audiens illa: Age, inquit, meliora loquere: atque inde offenſior ac perturbatior philoſophos paulò procaciùs proſcidit, eos omnes delirare inquiens. Ubi verò aurea ſupellex, & imaginarium argentum, velut fumus effluxêre, adminiſtriq;, & coqui, ac reliqua familia increpita evanuit; lamia lacrymanti jam ſimilis rogabat, ne ſe torqueret, nevè quid eſſet, fateri cogeret. Illo autem acriter inſtante, nec ſe dimiſſurum aſſerente, tandem ſeſe lamiam confeſſa eſt, & voluiſſe Menippum voluptatibus delinitum obvolvere, ut ejus poſtea corpus deglutiret. Eſſe namque ſibi perfamiliare, formoſiorum veſci corporibus, ubi ad ſummam ſanguinis abundantiam veniſſent.* Hactenus Rhodiginus, qui ea ex Philoſtrato deſumpſit.

Fuit hæc mulier ſine dubio dæmon, mulieris ſpecie. Formoſorum corporibus ſe veſci dixit, quia id perſuaſum habebant antiqui. De Lamiis nos infrà, cùm de Mirabilibus Hominum, aut Monſtrorum.

Succubi

Dæmonis incubi mira hiſtoria.

Succubi dæmonis hiſtoriam audivimus: addamus nunc aliam Incubi, priori mirabiliorem, quam ex vita S. Bernardi refert *Thyræus* lib. de Locis infeſtis cap. 92. de muliere quadam à diabolo miſerrimè vexata, his verbis. *Apparuit illi diabolus in ſpecie militis valde pulchri aſpectu, in amorem ſuum intùs ſuggeſtione latenti, extra locutione blandienti, animum ejus fallaciter inclinavit. Cùmq; aſſenſum mulieris obtinuiſſet, expanſis brachiis pedes ejus ſupra unam manuum ſuarum poſuit, alterâ verò manu caput ejus operuit, ſibiq; eam hujus fœderis ſigno dotavit. Illa quidem virum habebat ſtrenuum militem, ſed hujus execrabilis commercii penitus ignarum. Abutebatur ergo illâ, etiam in eodem loco cubante marito, inviſibiliter, impuriſſimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis tantùm latuit malum, nec detexit mulier perdita tanti criminis probrum. Septimo verò anno confuſa eſt in ſeipſa, & expavit, tum propter colluvionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem DEI, cujus judicio ſingulis momentis timebat intercipi, & damnari. Confugit ad Sacerdotes, & piaculum confitetur; peragrat loca ſancta, & Sanctorum implorat ſuffragia: ſed nulla ei confeſſio, nulla oratio, nulla eleemoſynarum largitio ſuffragatur. Quotidiè ut priùs, & importuniùs à dæmone infeſtatur.* Quomodo tandem à D. Bernardo fuerit liberata, dicemus infrà hoc eodem libro.

CAPUT XXIX.

Qualia ſint corpora illa, in quibus Spectra apparent hominibus.

IN tribus præcipuè formis Spectra apparere hominibus diximus, hominum, brutorum, monſtrorum. Quærimus nunc, qualia ſint illa corpora, in quorum formis apparent: an vera, an phantaſtica.

§. I. Qua-

§. I. Qualia ſint ex philoſophia communi.

Suppono ex dictis lib. 1. variis capitibus, *Primò*, poſſe Angelos ac dæmones producere vera aliqua animalia imperfecta; & tam hæc, quàm perfecta, aliunde celerrimè adducere. *Secundò*, poſſe aſſumere hominum ac brutorum tam vivorum, quàm mortuorum, corpora; in iiſque exercere actiones ſimiles hominum ac brutorum actionibus, cujuſmodi ſunt ambulare, ſedere, clamare, loqui, tangere, percutere, &c. quæ tamen non ſint actiones vitales, cùm careant principio vitali, quæ eſt anima informans. Corpora Spectrorum qualia ſint.

Suppono præterea ex philoſophia communi, tract. de Anima ſeparata, habere animam ſeparatam, quocunque in ſtatu ſit, potentiam naturalem movendi ſe, & alia à ſe diſtincta, non ſecus ac Angeli illam habent. Itaque ſi corpori alicui vicina ſit, aut eidem intimè præſens, poterit illud movere; & illo mediante, alia corpora. Similiter ſi corpori hominis, aut bruti alicujus, ſive organicum illud ſit, ſive ex aëre formatum, internè ſit præſens; poterit cum illo progredi, ſedere, tangere alia corpora, percutere, &c. An verò ipſa ſibi ipſi propriâ virtute formare poſſit corpus ex materia aliqua, ſicut de Angelis ac dæmonibus diximus; incertum eſt. His ſuppoſitis,

Ajo I. Corpora Spectrorum quæ humanam figuram referunt, vel ſunt humana cadavera, vel corpora ex aëre aut alia materia formata. Ratio eſt, quia tam dæmones, quàm animæ ſeparatæ, poſſunt aſſumere cadavera, & in illis apparere: Item dæmones poſſunt formare ſibi elementaria corpora, illaque aſſumere: Animæ verò ſeparatæ, ſi non poſſunt illa eadem formare, poſſunt tamen ab Angelis aut dæmonibus formata aſſumere, & cum illis ambulare, ſedere, &c. Exiſtimo tamen, rariſſimè cadavera aſſumi à dæmonibus, & animabus ſeparatis, quia humana corpora in quibus apparent, plerumque objiciuntur ſub nota aliis ſpecie, & tamen longo tempore poſt obitum illorum, quos referunt, apparent, quando cadavera jam ſunt ſanie ac tabe confecta.

Ajo II. Corpora Spectrorum, quæ brutorum figuram referunt, vel ſunt verorum brutorum corpora, à dæmonibus aliunde allata; aut, ſi imperfecta ſunt, ab ipſismet producta; vel utplurimùm ſunt corpora elementaria ab ipſis efformata dæmonibus, ab iisque, aut animabus aſſumpta. Ratio eſt, quia talia eſſe poſſunt; alia verò ab his omnibus diſtincta eſſe non poſſunt, in communi philoſophia.

Ajo III. De monſtrorum corporibus, in quorum formis ſpectra apparent, idem dicendum eſt, quod de brutorum corporibus diximus.

Ajo IV. Spectra quæ apparent ſub tribus prædictis formis, nec veri ſunt homines, nec vera bruta, nec vera & viva monſtra. Ratio eſt, quia quæcunque illa ſint corpora, in quibus apparent Spiritus, aut non ſunt verè organica; aut ſi organica ſunt, non informantur ab illis: nam dæmones non ſunt formæ informantes, ſed ſubſtantiæ completæ; animæ verò ſeparatæ non poſſunt propriâ aut dæmonum virtute informare corpora, quæ antea informaverant; alioquin reſuſcitatio ſeu reſurrectio hominis poſſet fieri naturaliter.

Ex hoc ſequitur, corpora in quibus Spectra apparent, non eſſe animata ac viventia, cùm neque in hominum, neque in brutorum, neque in monſtrorum etiam genere ſint. Vera tamen ac realia ſunt corpora, quia aut cadavera, aut ex aliqua materia efformata.

Ajo V. Corpora in quibus Spectra apparent, poſſunt eſſe phantaſtica. Ratio eſt, quia Angeli & dæmones poſſunt illudere ſenſibus noſtris, & facere, ut appareat eſſe id, quod non eſt, ut vidimus lib. 1.

§. II. Qualia ſint ex philoſophia nova.

Auctores aliqui recentiores, quibus vileſcunt vetera, & prurit ad nova atque exotica ingenium, novam cudunt philoſophandi rationem circa modum quo res corporeæ ſenſum movent; putantque, illo admiſſo facillimè explicari poſſe quomodo

res

res ſpirituales, nempe Intelligentiæ & Animæ ſeparatæ, nulla, aſſumendo corpora, efficere queant ut videantur, audiantur, tangantur, ſub certis corporum ſpeciebus, eo prorſus modo, quo corpora, ſub quorum ſpeciebus videntur, audiuntur, tanguntur, viderentur, audirentur, &c. Unam aliquorum philoſophandi rationem inſinuavi lib. 1. cap. 10. Aliam nunc affero ex Emanuele Magnano cap. 33. & ult. Philoſophiæ Naturæ Propoſit. ult. num. 31. ubi ait, Animas corpore exſolutas, paritérque alias Intelligentias, aliquando mortalibus apparere ſub ſpecie humana, vel alia, haberi ex hiſtoria, tum ſacra, tum profana; modum autem, quo fiunt hujusmodi apparitiones, talem eſſe. *Res corporeæ, cùm nullam aliam agendi vim habeant, quàm ut moveant localiter, vel reſiſtant motui locali; conſequenter non aliâ vi ſe præbent ſenſibus, quàm eâ, quâ proprios motus tanquam proprios characteres ſeu ſpecies imprimunt ſenſibus, vel quâ reſiſtunt alienis motibus. Itaque ſi intelligis, poſſe ſubſtantiam immaterialem exercere in ſenſus illos omnes motus, quos poteſt hæc vel illa corporea ſubſtantia in eosdem ſenſus exercere; itemq; reſiſtere motibus alienis ad modum & menſuram reſiſtentiæ, quam ad eosdem motus exercet ſubſtantia corporea: hoc ipſo intelliges, eandem immaterialem ſubſtantiam poſſe percipi ſenſibus ſub ſpecie non propria, ſed aliena; id eſt, poſſe apparere ſub ſpecie & forma corporea, videlicet ejus corporeæ ſubſtantiæ, cujus imitabitur movendi, aut motui reſiſtendi modum atque menſuram. Igitur anima ſeparata, vel Angelus, ut dent ſeſe in conſpectum noſtrum; minimè egebunt (ut vulgò putatur) compingere ſibi, & coaptare corpus aëreum tali modo compactum, conſtipatum, figuratum, &c. ut colorem habeat, & figuram, & duritiem, & pondus ejus corporis, in cujus ſpecie optant apparere: ſed ut viſui v. g. ſe exhibeant, omnino ſufficiet eis (quod eſt longè facilius & expeditius) ſi illâ ipsâ vi, quâ putantur compingere, formare, movere, &c. aëreum illud corpus, lucem incidentem refringant, & reflectant ad oculum eâdem menſurâ, & eodem modo, quo eam refringeret, & reflecteret, ſi adeſſet corpus illud, cujus in ſpecie volunt apparere. Ac ſimiliter ut auditui ſeſe offerant, ſufficiet,*

ſi aërem velut ex arte, nempe imitando naturam, eodem modo pellant & verberent, quo eum pelleret ac verberaret, ſi adeſſet res corporea ſonora, cujus imitari cupiunt ſonum: ſic enim aër verberatus, motum illum ab immateriali ſubſtantia receptum, communicabit tympano auris; & conſequenter hæc percipiet ſonum omnino ſimilem ei, quem ederet, vel edere ſolet res illa corporea; & ita ſubſtantiam immaterialem percipiet auditus ſub ſpecie talis rei ſonoræ. Et ita de aliis ſenſibus. Atque ut vides, hac arte poteſt facillimè Angelus vel anima dare ſe in conſpectum unius, & ſe occultare alteri: quod ſane eſſet illis impoſſibile in eo aëreo, ut putant, involucro aſſumpti corporis: hujusmodi enim corpus, quantum eſt de ſe, omnibus indifferenter & æquè daret ſpecies ſui.

Hæc philoſophandi ratio eſt, meo judicio, longè difficilior, quàm communis; quod facilè oſtenderem, ſi hoc hîc agendum foret. Unum ſolum quæro, cur frigida Spectrorum corpora plerumque ſint, prout eſſe experientiâ conſtat, & poſtea cap. 32. dicetur; & quomodo ſuccubi & incubi officium peragant dæmones, ſi vero corpora non ſunt, in quibus illa opera exerceant. Retineo igitur communem & à tot jam Sæculis receptam philoſophiam: alioquin dicendum foret, ſemper in hujusmodi apparitionibus illudi ſenſibus noſtris, & nunquam percipi verum corpus.

CAPUT XXX.

Quales ſint voces, ſoni, ſtrepitus, ac tumultus, quos ſpectra excitant.

Spectra ſonos ac tumultus excitantia.

EX variis hiſtoriis toto hoc libro relatis conſtat, ſpectra ſæpe excitare voces, clamores, gemitus, riſus, cantus, ſtrepitus, tumultus, &c. Quæritur quales hi ſint; an veri videlicet, nec ne. Breviter expedio:

Soni à ſpectris quomodo excitantur.

I. Soni, ſtrepitus, tumultus, &c. qui à ſpectris excitantur, aut excitari putantur, aliquando ſunt veri, aliquando non. Ratio

tio primi eſt communis omnium ſenſus atque conſenſus, quotidianâ experientiâ confirmatus: omnes enim judicant, ſe audire veros ſonos ac ſtrepitus, nec probabile eſt, omnes hactenus fuiſſe falſos, tametſi aliqui ſubinde fallantur, ut dicemus. Confirmatur ex eo, quòd aliquando organum auditus graviter ex ejusmodi ſonorum perceptione lædatur; & quòd ab omnibus, qui aliquo communi loco circumſcribuntur, percipiantur, tametſi propter unum tantùm ex omnibus terrendum aut affligendum excitentur, reliqui verò innoxii ſint. Ratio ſecundi eſt, quia aliquando contigit, ut in multorum præſentia unus tantùm aut alter tumultus ac ſtrepitus ſe audire putet, & aſſerat, reliqui verò nihil percipiant. Verum quidem eſt, contingere poſſe, ut veri etiam ſoni ab uno aut altero percipiantur, ab aliis præſentibus non percipiantur; quoniam uti organum viſûs, ita & auditûs impediri à dæmone poteſt, quò minùs objectum ſuum percipiat. negari tamen non poteſt, auditui non minùs quàm viſui illudi poſſe, ut audiri putentur, quæ minimè ſunt. Patet ergo Aſſertio.

II. Voces, clamores, gemitus, riſus, & cantus, qui ſubinde à Spectris fiunt, non ſunt verè & univocè voces, clamores, &c. ſunt tamen aliquando veri ſoni. Ratio primi eſt, quia ad voces, clamores, riſus, & cantus edendos, qui verè tales ſint, requiritur anima informans partes corporis, ad ſimilia edenda requiſitas, velut organa, ut ex Philoſophia conſtat. Sola ergo animalia edunt veras & univocas voces, gemitus, riſus, cantus, &c. Ratio ſecundi eſt, quia formantur ex colliſione aëris & corporum, & auditus organum alterant, non ſecus ac verorum hominum & animalium voces, &c. *Voces Spectrorum non ſunt verè & univocè voces.*

Ex hoc ſequitur, Spiritus, qui prædictas voces, clamores, riſus, &c. edunt, non indigere organis, hominum & animalium organis ſimilibus; hoc eſt, non indigere ore, non palato, non dentibus, non linguâ, non gurgulione, non pulmone, non aliis inſtrumentis: poſſunt enim ſine illis edi prædictæ non veræ & univocæ voces, &c.

III. Soni, ſtrepitus, ac tumultus, non ſemper à Spectris excitantur iis corporibus ceu inſtrumentis, quibus excitari putantur. *Strepitus quomodo excitentur à Spectris.*

Ratio eſt, quia ſæpe disjecta putatur ſuppellex, ſusque deque verſa ſcamna & ſimilia alia, quæ tamen prorſus immota manent. Sæpe excitari putantur ſoni malleis, quando nullus malleus eſt domi: ſæpe armorum, catenarum, aliarumque rerum colliſio creditur fieri, cùm nulla ſint arma domi, nullæ catenæ. Aërem itaque collidunt ſæpe ſpiritus, eâ arte, ut prædictorum corporum colliſio repræſentetur. Sæpe tamen illis ipſis corporibus excitatur ſonus à Spectris, quibus excitari creditur, quoniam verè aliquando ſimilia corpora reperiuntur disjecta, & confracta. Hæc ſufficiant pro hoc capite.

CAPUT XXXI.

Quomodo Spectra in aſſumptis corporibus tangant, verberent, urant, necem inferant.

Spectra in aſſumptis corporibus quomodo tangant, &c.

QUòd verè Spectra viventes tangant, verberent, urant, interimant; probavimus ſuprà multis exemplis cap. 29. Quomodo hæc fiant, breviſſimè explico.

I. Spectra in aſſumptis corporibus vero mathematico contactu tangunt viventium corpora illa, quæ tangere vulgò dicuntur, adeò ut inter ſpectrorum corpora quæ tangunt, & viventium corpora quæ tanguntur, nihil intermediet, ſed utrorumque extrema ſimul exiſtant. Patet experientiâ frequenti & ferè quotidianâ, dum ſpectra alios verberant, vellicant, trahunt, attollunt in altum, dejiciunt, guttur elidunt, &c. Non tamen talis tactus reſpectu ſpectrorum eſt vera & vitalis ſenſatio, quoniam non proficiſcitur ab animato corpore.

II. Ex his patet, quid de verberatione, vulneratione, occiſione ſit dicendum: verè enim Spectra verberant, & vulnerant, & aliquando ad necem usque, ut ex ſuprà relatis exemplis conſtat. Et hæc quidem faciunt aliquando immediatè per aſſumpti corporis membra, puta manus, pedes, &c. aliquando per arrepta alia corpora velut inſtrumenta, puta per fuſtes, lora, gladios; aliquando per

per ſolum aërem vehementiùs concitatum, quo alia corpora impellunt, evertuntque. Patet ex iisdem exemplis.

III. Urunt vel aſſumpto aliunde vero igne: vel corpora ita compingendo ex variis materiis, ut urendi vim habeant aut formaliter, ut ignis; aut eminenter, ut urticæ. Hæc ſufficiant.

CAPUT XXXII.

Discutiuntur conditiones corporum, in quibus Spectra apparent.

Corpora vera, in quibus Spectra videntur, audiuntur, tanguntur, & ſubinde etiam odoratu percipiuntur (ut ex relatis ſuprà exemplis de Spectro Uratislavienſi, & illo, quod Monacho Fratri Adamo apparuit, conſtat) aut verorum animalium corpora eſſe diximus, aut humana ferinavè cadavera, aut ex aëre, aliavè materia compacta ſimulacra. Lubet hæc meliùs ſtabilire exemplis, & ratione. Corporum conditiones, in quibus ſpectra apparent.

§. I. De veris verorum animalium corporibus.

Ad vera igitur verorum animalium corpora quod attinet, quin illa dæmones ſaltem ſubintrare, & varias operationes per illa exercere queant, dubium non eſt, & patuit in ſerpente qui Evam decepit, & quotidie in energumenis experimur. Et talia fuêre veriſimiliter corpora animalium illorum, in quorum forma apparuerunt dæmones S. Antonio in eremo, ut vidimus ſuprà cap. 7. ex S. Athanaſio in Vita dicti Sancti. Talem etiam fuiſſe credibile eſt canem Agrippæ, de quo lib. 1. cap. 37. Corpora verorum animaliũ, in quibus ſpectra apparent.

§. II. De cadaveribus humanis, ac ferinis.

Ad cadavera humana ac ferina quod attinet, poſſunt ſine dubio dæmones illa aſſumere, movere, ac impellere, non quidem motu vitali, id eſt, ab anima informante profecto, ſed locali tantùm. Corpora cadaverica, in quibus ſpectra apparent.

tantùm. Et hæc corpora, ſi non ſunt valde diſſoluta ac tabida, poſſunt ita temperare, calefacere, inflectere, ac movere, ut non tantùm viſus, ſed etiam tactus ſenſum fallant, exiſtimenturque eſſe viva corpora, propter carnis mollitiem, oſſium duritiem, teporem ac ſuavem calorem, & cæteras tangibiles quantitates. Nec deſunt hujus rei exempla. *Guilhelmus Pariſienſis* part. ult. de Univerſ. ſcribit, dæmonem aliquando aſſumpto beſtiæ cadavere deluſiſſe militem; qui cùm putaret, ſe formosâ potitum virgine, invenit ſe in amplexu cadaveris belluini tabe ſoluti fœtidiſſimè jacentem, ut diximus etiam lib. 1. cap. 21. in fine. Quid cum cadavere ſtudioſi Lovanienſis fecerit dæmon juſſu Agrippæ, diximus eodem Lib. cap. 36. ubi etiam alia ſimilia exempla reperies. In hiſtoria Laodunenſis energumenæ Nicolai de Obry legimus, diabolum Baltazum, aſſumpto ſuspendioſi corpore, conatum abigere ab ea Exorciſtam. *Cæſarius* Monachus Eiſterbacenſis lib. 12. Miracul. cap. 3. ſcribit, cujusdam Principis Germani mortui corpus geſtaſſe dæmonem integro anno, priusquam ſepeliretur, & ita rexiſſe, quaſi illud vegetaret. Subdit, ſimilia legi in vita S. Patricii Hybernorum Apoſtoli, de quodam homine, in cujus corpore multis annis diabolus habitans pro anima, ad nutum viri Sancti tandem exivit, corpus verò corruit, & in pulverem redactum fuit. Et cap. 4. ejusdem libri ſcribit, Clericum quendam adeo dulcem ac ſuavem habuiſſe vocem, ut audire eum deliciæ putarentur; donec Religioſus quidam vir ſuperveniens, monuit non eſſe hominis vocem, ſed diaboli; dæmonemque adjuravit: *quo diſcedente, cadaver corruit planiſſimè fœtens.* Credibile etiam eſt, diabolum ſive ſuccubum, ſive incubum, ut plurimum induto cadavere humano cum ſagis rem habere; unde & in hoc hominum genere cadaveroſum quendam fœtorem graveolentiæ deprehendi ait *Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 28. ſect. 1. in fine.*

Succubi dæmonis exemplum mirabile.

Mirabile eſt exemplum, & fabulæ ſimile, quod *Phlegon Trallenſis* (qui eclipſin, quæ Chriſto in cruce moriente contigit, cum aliis ſpectavit) lib. de Mirabilibus & Longæv. refert; quod tamen occulatâ ſe fide Trallis cognoviſſe teſtatur. Rem compendio nar-

r

rat ex ipſo *Delrius* loco paulò antè cit. his verbis. *Philinnium Damoſtrati hoſpitis & Charitûs filia, Machatem hoſpitem amare cœpit. Indignè id ferentibus parentibus, mœrore mortua, & publicè fuit funerata. Sexto poſt obitum menſe, cùm eò revertiſſet Machates, ingreſſa ad illum Philinnium hoſpiti ſe, poſt longa colloquia, commiſcuit non ſemel illo veſperi; quo & cum eo cœnam ſumpſit, & annulum ferreum, & poculum inauratum à Machate dono accepit, ipſi viciſſim annulum aureum, & faſciam pectoralem dedit. Nutrix, dum pergit ſedula, ne quid hoſpiti deſit, ſatagere; videt cum eo in lectulo jacentem alumnam. Læta parentibus id indicat. Illi ſtupentes accurrunt, & altero die utrumque deprehendunt, & cum ejulatu dormientem cum hoſpite filiam amplectuntur. Sed torvis in eos intuens Philinnium: O vos crudeles, ait, in filiam parentes! ergonè vos invidiſſe mihi, meo Machatâ, paterna in domo vel triduum ſolidum frui? Magno vobis dolore hæc ſive curioſitas, ſive duritia ſtabit. Renovabitis dolores præteritos, & filiam iteratò ſepelietis. His dictis, expalluit, & concidit cadaver, mortuo iterum ſimile, ſeu potiùs (ut erat) mortuum. Concidêre ſimul oppreſſi mœrore parens uterque. Re populus & Magiſtratus intellectâ, jubent ſepulchrum aperiri. Vacuum id corpore repertum. Erant in eo duntaxat annulus ferreus, & Scyphus auratus, dona Machatæ. Sed in cubili & lectulo inventum cadaver Philinnii; & Hilli cujusdam auguris conſilio, ut prodigium, ejectum extra urbis limites, avibus ac feris devorandum. Ipſe Machates à ſpectro videns ſe deluſum, ſibi paulò pòſt manus, ignominiam non ferens, conſcivit.* Hæc ex Phlegonte, fuſiùs narrante, Delrius[z].

§. III. De Corporibus elementariis.

AD corpora elementaria, ex aëre aliavè materia compacta, quod attinet, circumdat ea ſibi utplurimum diabolus, dum viſibili formâ apparere vult, & non aliter ſibi unit, quàm motori intus exiſtenti corpus mobile & inanimatum unitur. Et in talibus corporibus plerumque etiam animæ defunctorum apparent, quamvis non ipſæ ſibi illa conficiant, ſed Angeli boni, aut mali. Dubitat

Corpora elementaria, in quibus ſpectra apparent.

bitat tamen *Delrius loc. cit. ſect. 2.* an poſſit dæmon ex ſolo aëre materiam deſumere pro talibus corporibus; putatque non poſſe eum condenſare ſolum aërem ita, ut quid ſolidum exhibeat. Sed ſive poſſit, ſive non poſſit, ait ſolere ipſum aëri commiſcere partes terreas, & aqueas, nubium, vaporum, exhalationum, ut & colores faciliùs hac mixtione exprimat, & meliùs membra conglutinet atque condenſet. Et hanc ait eſſe ſententiam *P. Ludovici Molinæ* 1. part. q. 51. a. 2. diſp. 2. & antiquiorum. Nec Virgilium id ignoraſſe, cùm cecinit Æneid. 10. *Tum Dea nube cavâ tenuem ſine viribus umbram, in faciem Æneæ, viſu mirabile monſtrum, Dardaniis ornat telis, &c.* Non aëre ſolo, ſed nube mixtâ efformat umbram ſeu ſimulacrum. De vapore *Sprengerus in Malleo* docet, viſas veſte ſubductâ in agris mulierculas, corpus motitantes, criſſanteſque ſolas; & ad ſpectum mox dæmonem vaporis ſive exhalationis atræ habitu recedentem. Ego putarim, utrumque poſſe ac ſolere Angelos ac Dæmones, ex ſolo ſcilicet aëre, & ex aëre aliis materiis mixto, efficere corpora, quæ elementaria vocavi: nam ſæpe apparentes in aſſumptis corporibus, evaneſcunt ſubitò in conclavibus undique clauſis, ut nullum appareat veſtigium vaporis, aut alterius craſſioris materiæ. Solo ergo aëre tunc conſtant talia corpora. Niſi velimus dicere, celerrimè ſubduci ex conclavi, & extra abire in aërem ac vaporem, &c.

Talia corpora habuerunt ſine dubio Spectra plurima, quorum in præcedentibus mentionem fecimus, ut illud quod apparuit Athenodoro, Facio Cardano, Curtio Ruffo, Pertinaci Imperatori, Conſtantio Juliano, Julio Cæſari, & aliis. An verò in his, & in omnibus Gentilium ac damnatorum apparitionibus ſemper dæmones, & nunquam animæ damnatorum apparuerint (quod exiſtimat *Delrius loc. cit. Sect. 2.*) non auſim dicere: puto enim (ut ſuprà dixi) etiam damnatorum animas ſubinde in aſſumptis corporibus apparere; cujus contrarium docet Delrius. Crediderim tamen quod addit, dæmonum apparitiones eſſe illas omnes, in quibus Spectra apparentia miſcent varia, multiplicia, & otioſa colloquia; ut fuit illa Facii Cardani, de qua lib. 1. cap. 37. §. 2. Hinc pronum eſt judicare de apparitionibus factis *Melanchthoni*, qui

lib.

lib. de Anima, teſtatur, ſe & colloquia & diſputationes cum pluri- mis Spectris inſtituiſſe. Qualis fuerit vir ille grandis, quem Baſi- leenſes Eccleſiaſtæ in quadam Epiſtola, teſte *Thyræo lib. I. Appa- rit. cap. 9.* ajunt, viſum in templo, Carolſtadio concionante, ædes ipſius intraſſe, ac filio imperaſſe, ut patri indicaret, eum poſt tri- duum à ſe auferendum (quod & factum, ſublato tertio die è vivis Carolſtadio) judicet Lector.

Spectrorum apparentium corpora ſubinde brevi temporis ſpatio creſcunt, & decreſcunt, & quæ antea ſub gigantea videban- tur mole, paulò pòſt pigmæorum vix excedunt. Hujus rei cauſam putat eſſe *Pſellus*, quòd aëreâ conſtent ſubſtantiâ, quæ facillimè rarefieri ac condenſari, ac proinde dilatari ac ſpiſſari, dæmonis ope poteſt.

§. IV. De corporibus mirè efformatis.

Corpora mirè efformata, in quibus ſpectra apparent.

PRæter tria enumerata corporum genera, ait *Delrius lib. 2. Diſ- quiſit. Magic. Sect. 2.* reperiri aliud rariuſculum, quorundam figmentorum ſeu ſtatuncularum; de quibus exhibet ex *Thoma Bra- bantino lib. 2. de Bono Univerſ. cap. 57. pag. 21.* ſequentia duo exem- pla. *Gunerchena Brabantiæ villa eſt ſolemnis & nota. In hac quidam juvenis puellam virginem adamavit. Cùmq; pro ejus nuptiis parentibus ejus loqueretur, & illi renuerent; puella medio tempore inci- dit in febrem acutam: quâ ingraveſcente, omnibus mori viſa eſt. Lu- ctu ergo facto, campanæ quaſi pro mortua pulſatæ ſunt. Nec mora: juvenis amator puellæ de villa eadem in crepuſculo noctis tranſibat ad aliam: & cùm per dumeta pergeret, audivit vocem quaſi fœminæ lamentantis. Sollicitè ergo diſcurrens, & quærens auditam, inve- nit puellam quam mortuam æſtimabat; cui & dixit: Mortuam te plangunt tui, & hucunde veniſti? Ecce, ait, vir ante me vadit, qui deduxit me. Stupefactus ad hoc juvenis, cùm neminem alium niſi puellam videret, audacter rapit eam, & in domum extra vil- lam protinus occultavit. Hinc regreſſus in villam, amicis ſuis loqui- tur: ingreditur ad patrem puellæ, cum amicis ſuis ſedentem ad fu- nus: quærit ſi filiam ſuam ſibi daret, quam quaſi mortuam deplan- gebat. Cui pater admiratus reſpondit: Nunquid pro DEO mihi es, ut mortuam reſuſcites, & accipias in uxorem? Cui juvenis: Tan-*

tùm, ait, libens ſpondeas, ut filiam tuam habeam in uxorem, ſi vivam reddidero, & ſanatam. Cui pater conſentiens, dictum coram omnibus confirmavit. Mox juvenis revelato linteo, quo cooperta putabatur, figmentum mirabile, quale à nullo hominum fieri potuit, invenerunt. Dicitur autem ab his, qui figmenta hujusmodi Diabolica inſpexerunt, eſſe interiùs putrido ligno ſimilia, leviq; exteriùs pelliculâ circumducta. Hinc reducta puella eſt, & patri reddita: ſanaq;, poſt dies aliquot dictum juvenem maritum accepit, & usque ad tempora noſtra incolumis perduravit.

Simili propè modo, cùm quidam in confinio Flandriæ ſororem languidam, & mortuam putatam, ſub eadem die, antequam ſepeliretur figmentum, inter arundineta juxta maris littora inveniſſet; reduxit eam ad propria: & ingreſſus domum, ubi ab amicis quaſi mortua plangebatur, diſcoopertum figmentum extracto gladio in fruſtra concidit, horrentibus cunctis, & clamantibus, cur in funus ſororis tantâ crudelitate ſæviret. Et mox ſubridens: crudelis, inquit, videor in ſororem? Non eſt illud ſororis corpus, ſed figmentum & illuſio dæmonum. Et hæc dicens, ſecum cunctos accepit, & adduxit ad domum propriam, & eis ſororem reductam oſtendit. Et hæc usque ad tempora noſtra permanſit.

Quid de his ſentiendum, ait Delrius cum Alberto Magno, & Cantipratenſe, ſibi non liquere. Fieri poſſe à dæmone, DEO permittente, dubium non eſt. Putat tamen idem Delrius, procum in primo hoc exemplo, & puellam in ſecundo, fortè Satanæ partiarios fuiſſe. Idem ego judicium formavi, antequam Delrii criſin legiſſem.

§. V. De forma corporum, in quibus ſpectra apparent.

Corporum forma, in quibus ſpectra apparent.

JOannes *Trithem.* libro octo Quæſtion. quæſt. 6. *Thyræus* lib. 1. Apparit. cap. 9. & ſeqq. *Delrius* lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 26. ſect. 3. & alii, ſigna aliqua commemorant, è quibus agnoſci queat, utrum ſpiritus qui in corporali forma apparent, Angelici ſint, an humani; Angeli boni, an dæmones; Animæ beatæ, an damnatæ, aut purgandæ.

I. Hu-

I. Humanas animas jam beatas ajunt lætiore vultu apparere; quæ adhuc purgantur, nubilo ac triſtiori. Hoc probabile videtur. Adderem, damnatorum animas apparere vultu tetrico, deformi, irato, &c. Sed hæc meliùs poſtea. Animæ in quibus corporibus appareant.

II. Angelicos ab humanis ſpiritus ita diſcernunt aliqui, ut humanos eſſe velint, ſi ſe barbatos, ſenes, pueros, fœminas exhibeant; aut mœſto habitu: nihil enim horum Angelos decere autumant. Item ſi in animalium formis appareant; putant enim Angelos in nulla animalis, etiam columbæ ſpecie, ſolere ſe exhibere. Item ſi humanam cognitionem ſuperantia prædicant, aut doceant. Item ſi preces, vel quid aliud ſubſidii poſtulent. Sed hæc diſcrimina nec Delrio, neque mihi quoque placent. Nam Angeli etiam prædictas formas ſuſcipere ſolent, ut dicemus; & animæ Beatorum multa nunc norunt, quæ viatorum ſuperant cognitionem, ut & futura etiam, DEO revelante. Incertæ ergò ſunt illæ notæ. Quibus & hiſtoriæ nonnullæ repugnant. Nam in vitis Patrum habetur, Angelum Anachoretæ judiciorum DEI inſcrutabilem abyſſum intelligere cupienti apparuiſſe ſpecie & vultu ſenili. S. Auguſtino Commentarios de Trinitate cogitanti apparuit Angelus pueri ſpecie, conantis caſſò labore totum Oceanum exiguo cochleari exhaurire, & in exiguam ſcrobem transfundere, ut ſcribit *Jacobus de Voragine ſerm. 3. de Trinit.* & alii multi. Hiſtoria pervetus certaminis D. Dorotheæ, apud *Surium tom. 1.* narrat, Angelum ſimilem puero quadrimo pulchellulo, & tenellulo, roſas ſuavè rubentes, & mala recentia, Theophilo, mediâ hyeme, cùm illis in locis omnia gelu vi frigoris conſtricta horrerent, attuliſſe, ut Theophilus (*per jocum tamen*) petierat, & animoſa Virgo promiſerat. Ruffinus & D. Bonaventura teſtantur, D. Gregorio Nazianzeno ſe videndam obtuliſſe Sapientiam cum Caſtitate: probabile autem eſt, fuiſſe Angelos fœmineo ſchemate indutos. In vita D. Gommari apud *Surium tom. 5.* legitur, Angelum à DEO miſſum, in columbæ ſpecie mirabili ſplendore rutilantis, ſupra tentorium ſe conſpiciendum præbuiſſe. Alias hiſtorias lege apud *Delrium loc. cit.* Angeli in quibus corporibus appareant.

III. Vulgaris perſuaſio eſt, quando diabolus in humano

Corpora à dæmonibus aſſumpta, an ſemper defectum aliquem habeant.

corpore apparet, ſolere ſemper aliquid in iis eſſe, quo deprehendatur dęmonicum eſſe Spectrum. Quam perſuaſionem etiam Chinenſibus communem eſſe, narrat *P. Martinus Martinius in Hiſtoria ſua Sinenſi Dec. 1.* ubi aſſerit, ideo Chinenſium mulieres tanto ſtudio niti, ut quàm minimos nanciſcantur pedes, continuo & horrendo cruciatu illos conſtringendo, quoniam id pulchritudinis præcipuæ in fœminis apud illam gentem eſt indicium; idque ideo, quòd uxor neſcio cujus Imperatoris Chinenſis, quæ omnium totius regni ſpecioſiſſima uno ore deprædicabatur, tam exiguas habuerit pedes. Addunt autem Chinenſium Hiſtoricorum nonnulli, dæmonem fuiſſe uxorem illam fœmineâ ſpecie, ſed caprinis pedibus; quos ut tegeret, faſciis involvere, & ſtrictis calceis conſtringere ſolebat.

Hirci ſpecie ſæpe apparet dæmon.

Veriſimilis eſt hæc vulgi opinio. Puto tamen cum *Delrio lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 28. ſect. 3.* ſi majore poteſtate non impediantur dæmones, poſſe quâ velint apparere formâ, humanamque perfectam & omni ex parte pulcherrimam exhibere. Talem fortaſſis exhibuit B. Alberto Carmelitæ, à quo crucis ſigno objecto fuit fugatus, ut narratur à *Joanne Maria Compoſtellano.* Talem etiam fortaſſis Menippo Lycio ſe monſtravit, de quo cap. 28. Ut plurimùm tamen videtur in eo præſtando impediri à DEO, ne deſit aliquid, quo detegatur fraus illius; & ne quam mortales ignorantiæ juſtam excuſationem prætexant, inquit Delrius. Qui etiam addit, Deum nondum permiſiſſe dæmonem comparere in forma columbæ, oviculæ, agni; fortè quòd Chriſtus ſit verus agnus DEI, quòd Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ apparere ſit ſolitus, quòd hæc animalia dolo careant, &c. Frequentiùs apparet in forma hirci ſeu capri, ut patet ex multis exemplis relatis lib. 1. c. 23. Et valde ſolenne illi eſt, quando pactum expreſſum init cum aliquo, offerre ſe conſpicuum formâ virili; poſt pactum, quando adorandus, formâ hirci, ut ſibi accidiſſe fatetur Joannes Stapulenſis apud *Delrium loc. cit.* & innuitur in confeſſione Edelini Doctoris Sorbonici, apud *Jaquerinum cap. 4.* & habetur in ſententiæ Avenionenſis Breviculo apud eundem *Delrium lib. 5.* Quando vult familiaritatis & fidei ſpecimen præbere, ſumit effigiem catti, vel canis. De

Formas varias induit diabolus.

cattis

cattis quotidiana ſagarum confeſſio fidem facit, ait *Delrius lib. 2. q. 28. ſect. 3.* De cane habemus exemplum in canibus Simonis Magi, & Cornelii Agrippæ, de quibus lib. 1. cap. 37. §. 4. Si quis aliquò devehendus, equum induit, ut contigit Hadingo apud *Olaum Magnum* lib. 3. Comiti Matiſconenſi apud *Petrum Cluniacenſem lib. de Miracul.* Roman Ramirez apud *Delrium lib. 2. quæſt. 24.* & apud *nos ſuprà lib. 1. cap. 32.* Si per locum anguſtum, vel rimam ſubiturus, vel cuſtodibus illuſurus, fit veſpertilio, muſculus, muſtela, ut eſt apud *Cyrillum in Vita S. Danielis*, & *Apuleium in Mileſia.* Si quos latere vult, ne loquentem ſe audiant, fit muſca, & partes auribus vicinas occupans inſuſurrat quæ vult, ut ſcribit *Niderus lib. ult. Formic.* Si in gregem, aut in homines ſævire vult, induit lupum, ut habet *Remigius cap. 13.* S. Pachomio apparuit ut gallus gallinaceus magnus & ferociens, apud *Surium in Majo ex Metaphraſte:* S. Romualdo ut corvus, aut vultur, apud *Damian. in ejus vita:* S. Hilarioni ut vulpecula, apud *D. Hieronym. in Hilarione.* Dunſtano ut canis, apud *Surium in ejus vita Menſe Majo:* Leonardo Corbeiacenſi ut ſerpens, apud *Marulum lib. 5.* D. Margaretæ, & Ferdinando Gunzalvo Caſtellæ Comiti, & ejus exercitui, ut draco, apud *Rodericum Sancium part. 3. Hiſtor. Hiſpan. cap. 21.* Si ad malum ſpecie boni velit inducere, apparet formâ Chriſti, ut D. Martino apud *Severum*; vel formâ DEI, ut Theodoræ viduæ; vel formâ Angeli, ut D. Julianæ apud *Marulum* loc. cit.

In vita S. Roberti Abbatis legitur ſequens exemplum. *Nocte quadam vir ſanctus vidit malignum ad chori aditum conſiſtere, & conari quidem ſæpius ingredi, ſed fruſtra tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, nudis longisq́; tibiis, ferentis à tergo ſportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cæpit porrò producto collo circuire chorum, oculos in fratres attentè conjicere, ſi quid poſſet forſitan gratum ſibi in aliquo cernere. At viro DEI inſtantiùs orante, & fratres à torpore excitante, improbus explorator diu fruſtra exſpectans, cùm nil ſe proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum Converſorum ſe contulit, illic quoque cunctos curioſè contemplans; ſi quos videret ſomnolentos, cachinnans ſprevit; ſi noxiis cogitationibus occupatos, mirum in modum* Monachis inſidiatus dæmon.

tripu-

tripudians applauſit. Tandem inter Novitios reperit juvenem quendam animo ad illicita evagantem, nec niſi ſolo corpore illic præſentem, imo etiam clandeſtinam fugam meditantem. Animadvertens igitur illum ſuæ ſortis eſſe, fuſcinulâ apprehenſum in fiſcellam ſuam projecit, & celeriter inde ſe proripuit. Cernens id Vir Sanctus, multùm pro ſalute illius anxius & ſollicitus, manè diligenter juſſit illum inquiri. Sed ille ante auroram vagus & profugus excuſſo ſuavi jugo Chriſti, ſecutus erat inimicum. Adjunxit autem ſe hominibus ſceleratis, deditusq́; latrociniis, non diu pòſt captus eſt, & capite plexus, miſerrimè è vita exceſſit.

Abbatis ſpecie diabolus apparet.

Simile huic eſt, quod *Petrus Cluniacenſis Abbas* lib. 1. de Miracul. cap. 13. narrat, his verbis. *Cùm aliquando Frater quidam, Joannes nomine, natione Italicus, regularis diſciplinæ ſeveritatem faſtidiens, etiam fugere de monaſterio cogitaret; ipſe ei diabolus Abbatis ſpecie aſſumptâ ſe obtulit. Nam duobus dæmonibus in ſpecie monachorum ſe comitantibus, Fratri in quodam monaſterii loco ſecreto ſoli reſidenti, multaq́; ſecum volventi, opportunum fallendi tempus ſe inveniſſe credens, apparuit, eiq́; aſſidens dixit: Ego, Frater, modò huc hoſpitandi causâ diverti; ſed caſu te conſpiciens, agnovi multâ te ſollicitudine laborare, multosq́; in corde tuo cogitationum æſtus verſare. Quorum causâ licet, quibusdam referentibus, mihi ex parte nota ſit; ſi tamen eam pleniùs indicaveris; potero forſitan utile tibi dare conſilium. Unde quis ſis, & quare mœſtus ſis, amico quærenti expone. Cùmq́; Frater ille ignoto, ut putabat, homini ſecreta cordis ſui aperire formidaret, & ſe tantummodò natione Italicum eſſe reſpondiſſet; dæmon, qui monachus videbatur, adjunxit: Et ego ipſius regionis Abbas ſum, & tibi bene in omnibus auxiliari poſſum. Novi enim, licet tu reticeas, quòd Abbas monaſterii hujus, & cæteri malè te tractant, neque ut dignum eſſet, honorant, inſuper multis ſæpe injuriis vexant. Unde admoneo te, ut tibi conſulas, & locum hunc omnibus pernicioſum derelinquas, & mecum recedas: paratus enim ſum te ab his malis eripere, & Abbatiam meam, quæ Crypta ferrata dicitur, perductum, omni te ibi honore ſublimare. Ad hoc Frater reſpondit: Ego hinc exire nullo modo poſſum, quia & clauſura*

ſura monaſterii prohibet, & Fratrum me multitudo circumdat. Tunc diabolus: Nec ego, inquit, quàm diu hîc fueris, te in aliquo juvare potero: ſed fac qualibet arte, ut ſepta monaſterii transgrediaris; quod poſtquam feceris, ego ſtatim adero, teq́ʒ ad locum meum, ut dixi, perducam. Sed miſericors DEUS, qui non permittit nos tentari ſuprà quam ferre poſſumus, non ultra paſſus eſt hoſtem procedere; ſed ſicut ſcriptum eſt, qui fecit illum, applicavit gladium ejus. *Quando namque hoc agebatur, Fratrum conventus in refectorio, ex conſuetudine, horâ cœnandi reſidebat: quâ expletâ, à Priore, ſecundum morem, uno ictu ſcilla percuſſa eſt. Quo ſono audito mox dæmon, qui Abbatem ſe fingebat, actus divinâ virtute, à Fratre, cui loquebatur, ſe abripuit, & præcipiti curſu, ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximè erant, tendens, vidente Fratre jam dicto, in earum ſe inferiora demerſit.*

S. Roberto Abbati, de quo paulò antè, apparuit dæmon in nuptiarum pompa calamiſtratus, procaci vultu, & actioſus: Maximo Rhegienſi, ut navis & nautæ recens appulſi: Evagrio, ut Clericus hæreticus: Macario, ſemel ut meſſor, ſemel ut pharmacopola: Nathanaëli, ſemel ut agaſo agens aſinum, ſemel ut ſervus lorarius. Referunt hæc *Marulus cap. 7.* & *Sabellicus lib. 10. exempl. cap. 3.* Apelli apparuit ut pulchra, compta, & illecebroſa mulier, ut ſupra etiam dixi ex *Sozomeno* lib. 6. cap. 28.

Sed quantumvis ille velit (inquit Delrius lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 28. ſect. 3.) *pulcherrimam hominis ſimilitudinem repræſentare; quæ DEI bonitas eſt, tantùm ſolet aſſumere quam & qualem DEUS permittit, teſte* D. Chryſoſt. *hom. 4. de Lazaro: & ideo vel ipſo invito fieri videmus, ut qui non obeſæ nimiùm mentis ſunt, ſemper, ſi attendant, fucum queant deprehendere. Aut enim ſe oſtendunt dæmones humano corpore atro, illuvioſo, ſqualido, fœtente, tetro, ac formidabili; ſaltem obſcuro, nigro, fœdoq́ʒ vultu; naribus vel deformiter ſimis, vel immanè aquilis; oris rictu ſparſo, profundoq́ʒ; luminibus valde abditis, flammantibusq́ʒ; manibus pedibusq́ʒ obuncis ac vulturinis; ſtrigoſis brachiis, cruribusq́ʒ, & admodum villoſis; caprinis etiam, vel aſininis tibiis; uno, vel utroque pede bifido corneoq́ʒ, interdum & ſolidungulo; interdum mutilo pede altero, vel*

Formam undequaque pulchram ut aſſumat dæmon, rarò permittitur.

utroque; demum ſtaturâ corporis nunquam juſtâ ac decorâ, ſed cui ſemper adſit aliquid inſolitæ notæ, & deformitatem pravitatemq; dæmonis prodentis. Probant id exempla paſſim allata à nobis, & à Sebaſtiano Michaëlis Pneumalog. cap. 4. Thyræo lib. 1. Apparit. cap. 9. Binsfeldio de confeſſ. malef. præl. 12. Remigio lib. 1. Dæmon. cap. 7. aliiſque. Moribundis etiam teterrimâ ſpecie ſolet apparere, ut ex hiſtoriis variis conſtat.

Vox & loquela dæmonum qualis ſit.

Quando Spectra diabolica in aſſumpto corpore loquuntur, ſermone utuntur utplurimùm illo, quo regionis illius incolæ, in qua apparent. Sed utuntur voce ſtridulâ, ſubſibilante, confuſâ, obſcurâ, debili, puſillâ, & quaſi ex dolio, vel per teſtam rimoſam. Docent hoc ſagarum confeſſiones plurimæ apud *Remigium lib. 1. Dæmonol. cap. 8.* Ratio eſt, quia inſtrumenta in tali corpore non ſunt ſatis apta. Crediderim etiam, aliquos diabolos ſcire meliùs attemperare corpora aſſumpta, & ad loquendum, aliaſque functiones obeundas aptare. Crediderim præterea, animas purgandorum comparentes in aptatis ſibi ab Angelo bono corporibus, aut nihil ſæpe, aut valde parum loqui, quia non habent ſufficientia inſtrumenta, aut minùs ſciunt illis uti, quàm Angeli ac dæmones.

§. VI. Cur corpora Spectrorum ſint plerumque frigida.

Corpora ſpectrorum frigida cur ſint.

Frigida eſſe tactu corpora à Spiritibus Angelicis, ſaltem malis, aſſumpta, aut humanis Spiritibus adaptata, patet ex iis quæ diximus lib. 1. cap. 37. in fine, ex *Cardano lib. 16. Variet. cap. 93.* & hoc libro 2. cap. 3. ex *Alexandro ab Alexandro lib. 2. Dierum Genial. cap. 9.* Refert *Cajetanus in 2. 2. q. 95. art. 3.* dæmonem cuidam ſagæ de hoc frigore & horrore corporis querenti reſpondiſſe, ſe non poſſe meliùs facere. Cauſa hujus frigoris eſt, quia vel dæmon cadaveribus, aut corporibus elementariis à ſe aſſumptis, non vult communicare gratum illum teporem, vel quia DEUS non permittit id facere. Quo ſenſu accipiendum eſt id, quod ex Cajetano retulimus.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

Ob quas cauſas ſeu fines potiſſimùm Spectra appareant: quibus item hominum generibus, & quibus temporibus.

CAuſæ ſeu fines, ob quas Spectra ſe hominum ſenſibus objiciunt, peti debent vel ex DEI, vel ex ipſorum Spectrorum voluntate. Spectra autem, ut jam ſæpe diximus, vel ſunt dæmones, vel animæ damnatæ, vel animæ purgandæ. Breviter ſequentia ſtatuo cum Thyræo lib. de Locis infeſtis cap. 12. Spectra cur appareant.

I. Animæ purgandæ ideò apparent, aut quâvis alia ratione præſentiam ſuam manifeſtant, ut viventium operâ juventur. Patet ex allatis ſuprà, aliiſque hiſtoriis. Animæ purgandæ cur appareant.

II. Animæ damnatorum apparent ad viventes terrendos, aut aliis modis infeſtandos. Patet ſimiliter ex relatis aliiſque hiſtoriis. Certè nullum quærunt ab hominibus auxilium, cùm ſciant ſe omnis ſolatii & ſubſidii incapaces eſſe: nec ut benefaciant aliis, apparent, cùm perverſiſſimæ ſint voluntatis, non minùs quàm ipſi dæmones. Scio nonnullos antiquorum credidiſſe, animas damnatorum fore aliquando à pœnis infernalibus ſolvendas; alios verò, etſi non omnino à pœnarum æternitate ſolvantur, ſublevari tamen vivorum orationibus, jejuniis, eleemoſynis, aliiſque bonis operibus, eorumque ſupplicia mitigari. Sed prior ſententia fuit ab Eccleſia Catholica rejecta, ſecunda verò eſt jam penitus obſoleta. Si quæ hiſtoriæ damnatorum animas ex inferno liberatas aliquorum Sanctorum precibus teſtantur; aut falſæ ſunt, aut animæ illæ inferni pœnis non niſi ad tempus fuerunt addictæ à DEO, intuitu precum à Sanctis illis fundendarum. Lege *Bellarminum* lib. 2. de Purgator. cap. 8. *Valentiam* in 3. p. diſp. 11. puncto 2. *Suarez* in 3. p. to. 2. diſp. 43. ſect. 3. *Petavium* lib. 3. de Angelis cap. 8. & alios. Animæ damnatæ cur appareant.

III. Dæmones apparent, ut homines terreant, iis moleſtias, imò Dæmones cur appareant.

imò & perniciem inferant. Nam idipſum quod omnibus temporibus, locis, modis, conatibus, ac ſtudiis quærunt, in his quoque apparitionibus, utpote humanæ ſalutis & incolumitatis hoſtes acerrimi, quærunt. Quare tametſi in ſpeciem ſubinde hominibus commodare videantur, id totum, ut incommodent, faciunt.

Deus cur ſpectra apparere permittat.

IV. DEUS quemadmodum omnibus in rebus, ita & in his quoque apparitionibus, quas permittit, ac ſubinde præcipit, non niſi hominum bonum quærit. In purgandarum enim animarum apparitionibus præcipuè miſericordiæ & bonitatis ſuæ dat documenta, tum erga animas defunctorum quæ apparent, tum erga homines viventes quibus apparent: nam illæ fidelium operibus juvantur, hi ad peccata vitanda, ad pœnitentiæ opera ſubeunda incitantur. In damnatarum animarum apparitionibus ſimiliter miſericordiæ ſigna, erga viventes ſaltem, exhibet, dum meritas pro peccatis pœnas exhibendo, illas ad vitæ præteritæ pœnitentiam excitat. In Dæmonum apparitionibus mali à malis abſterrentur, boni confirmantur in bonis.

Utilitates ex ſpectrorum apparitionibus.

V. Innumeras alias utilitates mortalibus afferunt apparitiones. Diſcunt enim, animas poſt mortem non interire, ſed aut meritas pro peccatis pœnas, aut debita pro bonis operibus præmia percipere. Diſcunt valorem orationum, reliquiarum, aliarumque rerum conſecratarum. Diſcunt quanto odio proſequatur DEUS innocentium cædem, pauperum oppreſſionem, aliorumque ſimilium ſcelerum perpetrationem. Omitto alias utilitates.

Spectra cur aliquibus potiùs appareant, quàm aliis.

VI. Ex his reddi poteſt cauſa, cur quibusdam hominum generibus frequentiores contingant apparitiones, quàm aliis. *Purgandæ* animæ apparent potiùs fidelibus, quàm infidelibus; & inter illos potiùs affinitate, vel conſanguinitate, aliovè quopiam vinculo conjunctis, quàm extraneis: quoniam ab unis ſubſidium ſperant, non ab aliis. Damnatæ animæ iis apparent frequentiùs, qui pœnarum infernalium authores ipſis fuerunt. In dæmonum apparitionibus poteſt haberi ratio vel criminum, ob quæ mortales perſequuntur; vel perverſæ voluntatis, quâ nocere appetunt. Ratione prioris, majores moleſtias ab iis patiuntur,

tur, qui gravioribus peccatis ſunt impliciti; ratione poſterioris, qui integrioris ſunt vitæ. Hinc tot ab illis moleſtias ſuſtinuerunt celebres eremi incolæ, Paulus, Hilarius, Antonius, aliique; item Sanctiſſimi Religioſorum ordinum Inſtitutores, cum innumeris utriusque ſexûs Sanctis, uti ex multis exemplis in præcedentibus allatis, patet. Quibus adde quod refert *Alexander ab Alexan. lib. 4. Genial Dierum* cap. 19. his verbis. *Sed præ omnibus quæ audiverim, aut viderim, res eſt admiratione digna, quam recenti memoriâ evenisse comperimus Romæ. Quippe nota res eſt, cùm apud Gabios quidam infimæ ſortis & obſcuris natalibus adoleſcens, veſanus & furioſus (cuius pravi mores & vita facinoroſa fuerat) in parentem gravibus jurgiis convitiatus foret; poſt jurgia immodica, cùm furiis agitatus, advocato dæmone, cui ſe devoverat homo ille improbus & impurus, furore cæcus & amens diſceſſiſſet, & Romam petere cœpiſſet, eo conſilio, ut aliquod dirum facinus in patrem moliretur; dum iter faceret, dæmonem facie hominis truculentâ, ſordidâ barbâ & capillo, veſteq; obſoletâ & ſqualidâ obviàm habuiſſe. Quò cùm ſimul pergerent, illum interrogaſſe juvenem (quem animo anxio & ſollicito videbat) quid tam triſtis incederet: atque ille, cùm quid ſibi jurgii cum patre fuiſſet, quòdq; aliquid ſceleſti facinoris patrare cuperet, reſpondiſſet; dæmonem illum ſe quoque ſimili caſu percitum fuiſſe dicere: proinde pergerent, & ſuas injurias ultum irent. Cùmque nocte appetente ad urbem applicuiſſent, in proximo hoſpitio divertiſſe, atque in cubiculum, quod à caupone utriq; exhibitum fuit, haud multò poſt cubitum iviſſe. Cùmque unà cubarent, peſtem illam immanem, cùm illum ſomno oppreſſum videret, infeſtis manibus jugulum hominis apprehendiſſe, ut eliſis faucibus necaret: quem jam oppreſſiſſet, nî expergefactus ille, Dei opem & auxilium advocâſſet: Quo audito, furiam illam teterrimam ſtridore & tumultu maximo, tantoque impetu cubiculum, unde evaſit, dicitur colliſiſſe, ut tigna & tectum everterit, tegulasq; penitus perfregerit.* Ita Alexander.

Dæmon apparet inveni in patrem impii.

VII. Ad tempora quod attinet, poſſunt quidem Spectra quovis apparere tempore, & ſæpe interdiu conſpicienda ſe præbent; noctem tamen potiſſimùm deligunt, ut perpetua docuit huc usque

Spectra quibus temporibus appareant.

que experientia. Faciunt hoc mali ſpiritus, quia cùm malè agant, lucem oderunt. Boni verò id faciunt, quoniam noctu ſolos, & aliis negotiis expeditos deprehendunt, quos ſubſidii recipiendi aut dandi causâ conveniunt. Exempla innumera in præcedentibus attulimus.

CAPUT XXXIV.

De Notis ad discernenda Spectra diabolica ab humanis.

Notæ ad discernenda ſpectra diabolica ab humanis.

SUprà cap. 27. aliquot adſignavimus ſigna, ex quibus conſtare queat, an Spectra, quæ videntur, aut audiuntur, diabolica ſint, an humana. Eadem nunc enucleatiùs explicabimus, aliaque nonnulla addemus. Capite ſequenti ſigna dabimus, humana Spectra inter ſe diſcernendi, & an bonæ aut malæ ſint animæ, cognoſcendi.

§. I. An ex forma, in qua apparent, Spectra diſcerni poſſint diabolica ab humanis.

FOrma in qua apparent Spectra, eſt, ut ſuprà vidimus cap. 32. § 5. vel hominum, vel brutorum, vel monſtrorum. Ajo nunc, harum formarum quaſdam eſſe omnibus Spectris communes, ac proinde ex iis diabolica ab humanis diſcerni non poſſe, niſi aliud accedat ſignum: alias convenire probabiliter diabolicis, alias probabiliter humanis.

Humana forma eſt omnibus ſpectris communis.

I. Itaque *Humana forma eſt omnibus Spectris communis.* Patet ex innumeris exemplis ſuprà allatis. Et ratio eſt, quia quàm facilè Angeli boni poſſunt ſibi & animabus bonis aptare corpora humana, tam facilè Angeli mali poſſunt eadem ſibi & animabus malis accommodare. Itaque ſub humana forma apparuerunt plerique dæmones familiares; & dæmones metallici; & Hude-

kin

kin Hildesheimenſis; & qui ſub ſpecie genitoris acceſſit Wilhelmum Pictavorum Comitem; & qui ſub ſpecie mariti miſerabilis S. Melaniam; & qui ſub ſpecie Monachi S. Dominicum; & qui ſub ſpecie mulieris S. Juſtinam; & qui ſub ſpecie nunc Æthiopis, nunc Eremitæ S. Vincentium; & qui ſub ſpecie Medici S. Benedictum; & qui ſub ſpecie nigelli pueri S. Claram; & qui ſub ſpecie nunc Jovis, nunc Mercurii, nunc Veneris, nunc Minervæ, nunc hominis D. Martinum. Leguntur hæc in vitis dictorum Sanctorum. Judæis, teſte *Sigeberto Anno Chriſti 438.* apparuit in forma Moyſis, & ſe ducem iis in promiſſionis terram futurum pollicitus, induxit perſuaſos ad mare transfretandum, plurimosque illorum undis involuit. *Jacobus Mayerus lib. 5. Annal. Flandriæ Anno 1153.* narrat, diabolum in Furnenſi agro, pago Eggafridi inferioris Germaniæ, Gerardum Ducem Betaniæ ſe mentitum eſſe, & diu multumque variis præſtigiis illuſiſſe hominibus; donec tandem à Diacono quodam Rodolpho adjuratus, quod erat, immundum ſe Spiritum eſſe confeſſus eſt. Dæmon ſub forma humana apparet variis figuris.

Nec humanam tantùm formam, ſed Angelicam quoque, imò & ipſius Chriſti etiam, non ſemel induit dæmon. Sub Angeli ſpecie ſe exhibuit S. Elphego Epiſcopo Cantuarienſi, & B. Oſwaldo Epiſcopo Wigornienſi, ut in eorum vitis legitur apud Surium tom. 2. & 5. Sub Chriſti Domini ſpecie apparuit S. Martino morti proximo, ut conſtat ex ejus vita; & Sedundello, ut refertur in Vita Friardi recluſi apud *Gregor. Turonenſ.* lib. de vita Patrum cap. 10. & Valenti Eremitæ, ut ſcribit *Palladius* in Hiſtor. SS. Patrum ſect. 28. aliisque de quibus infrà ſuis locis. Ex *humana itaque forma ſola, niſi aliquid accedat, ut paulò pòſt dicetur, diabolica Spectra ab humanis diſcerni nec certò, nec probabiliter poſſunt.* Dæmon ſub ſpecie Angeli, & Chriſti apparet.

II. *Forma brutorum ac monſtrorum eſt probabiliter propria ſolis dæmonibus, illosq; à ſpectris humanis diſcernit.* Ratio eſt, quia dæmones apparentes ſolùm terrere, & moleſtias inferre volunt; & DEUS vult plerumque, ut cognoſcantur ab hominibus, & fugiantur ob deformitatem; meritò ergo ſub talibus formis apparent. Animæ verò hominum, tam purgandæ, quàm damnatæ, apparent Forma brutorum ac monſtrorum eſt propria ſpectrorum diabolicorum.

apparent, ut cognoſcantur quales ſint; ergo ſub illa forma apparent, ſub qua cognoſci poſſint. Exempla Spectrorum ſub variis belluarum ac monſtrorum formis apparentium retulimus ſuprà cap. 28. §. 1.

Forma humana perfecta non convenit ſpectris diabolicis.

III. *Humana forma perfecta, quæ nihil peregrinum nihil ab humana alienum habet, eſt probabiliter ſolis humanis ſpectris propria, illaq; à diabolicis diſcernit.* Nihil ab humana alienum habet, quę nec ullâ ſui parte, nec peregrino colore, nec figurâ, nec habitu, nec geſtuum aut morum levitate, nec mole, nec parvitate, ab humana degenerat. Ratio eſt, quia dæmon vix ſub humana forma conſpicitur, niſi etiam ſui aliquod indicium quodam formæ defectu aut deformitate præbeat, ut ex innumeris exemplis patet. Addo quod refert *Alexander ab Alexandro lib. 4. Genial. Dier. cap. 19.* his verbis. *Auctor eſt Thomas Monachus, homo minimè malus, cujus ego fidem autoritatemq; pluribus in rebus expertus didici: qui ſeriò mihi retulit, quòd cùm in monaſterio & ſacris ædibus, quæ in Lucanis montibus ſunt, cum pluribus jurgatus foret, & poſt immodica convitia & rixas, animo perturbato inde ſe proriperet; cùm per nemora iter ſolus intenderet, ſpeciem hominis vultu tetro, nigrâ barbâ, promiſſis tunicis, vultu aſpectuq; deformi, & ſævo, obviam habuiſſe. Quem cùm compellaret, quid ipſe ſolus per devia errabundus incederet, dixit; equum, quo vectabatur, amiſiſſe, atque in proximos campos illum evaſiſſe credere. Cùmq; per ſinus invios equum unà quæſitum pergerent; ad profluentem, in cujus alveo gurgites magni & formidabiles redundabant, deveniſſe. Et cùm monachus ut aquam trajiceret, calceos ſibi eximere appararet; illum magnopere coëgiſſe, & tandem perviciſſe, ut ſuper ſcapulas ſuas aſcenderet, potiùsq; à ſe, qui corpore major erat, vectaretur. Qui acquieſcens, cùm ſuper illius ſcapulas, ut ſuccollaretur, monachus aſcenderet, illeq; jam aquam ingredi appararet; dum vada exquirit; illius pedes non humanâ, ſed tetrâ & deformi ſpecie conſpexit. Quo animadverſo, horribili terrore percitus, Deum, ut ſibi præſtò eſſet, acclamavit. Mox dæmonem & diram illam ſpeciem, divino audito verbo, ſtridore querulo, & vi maximâ, quanta dici poteſt, ita è conſpectu abiiſſe dicit, ut imminentem quercum ingenti impetu colliſerit, ac perfractis ramis funditùs everterit.*

Ex dictis patet, duobis modis formam externam probabiliter prodere ſpectra diabolica: primò, ſi ſub brutorum, aut monſtrorum forma conſpiciantur: ſecundò, ſi ſub humana quidem, ſed vitium aliquod habente, ut ſi caudam, pedes belluinos, aſininas aures, cornua habeat; ſi capite, brachiis, vel aliâ notabili parte careat; ſi prodigioſæ magnitudinis, aut parvitatis ſit; ſi peregrino prorſus & apud homines inuſitato habitu ſit; ſi motus corporis, geſtus, inceſſus diſſolutior. Sagæ apud *Remigium* lib. 1. Dæmonol. cap. 7. fatentur, facies ſuorum Martinellorum (ſic vocant diabolos ſibi adſignatos) eſſe *ſubobſcuras & atras; lumina penitus abdita, & inſtar flammæ micantia; oris rictus ſparſos, profundos, ac perpetuò olidi ſulphureiq; aliquid æſtuantes; manus ſtrigoſas, & villis atq; hamis deformes; pedes corneos ac bifidos; ſtaturam nunquam juſtam, ſed aut brevitate, aut vaſtitate ſemper aliquâ inſolentem &c.* Dixi, brutorum formam probabiliter diabolicorũ ſpectrorum eſſe: certò enim & infallibiliter non ſunt: nam ut lib. 1. vidimus, ſagæ non rarò ſub brutorum formis comparuerunt.

§. II. An ex voce, & tumultu excitato, poſſint Spectra diabolica ab humanis diſcerni.

I. V*Ox articulata humanæ ſimilis, clamor, riſus, gemitus, aliiq; ſoni ab hominibus edi ſoliti, non rectè diſtinguunt Spectra diabolica ab humanis.* Ratio eſt, quia dæmones, & animæ defunctorum apparentes, hujusmodi ſonis utuntur, ut patet ex relatis exemplis. *Nec etiam vox obſcura, aut exilis ſive debilis, rectè id præſtat.* Eſt quidem vox dæmonicorum Spectrorum ſæpe obſcura, & tenuis; ſed nec ſemper, nec ſolùm.

Vox ſpectrorum, quæ propria ſit dæmonis.

II. *Voces quæ non niſi bruta animantia, atq; horrenda monſtra referunt; item, ſoni qui cum ingenti tumultu fiunt; ſunt probabiliter Spectrorum diabolicorum.* Priores quidem, quia ut formæ brutorum & monſtrorum probabiliter dæmones produnt, ita & voces eorundem. Poſteriores verò, quia ſolùm ad terrorem incutiendum tendunt; quod dæmones præcipuè procurare nituntur, ut diximus §. præcedenti: quamvis enim damnatæ quoque animæ terrere cupiant; quia tamen divinæ providentiæ ratio po-

ſtulat, ut potiùs ſe prodant, quàm noceant; ideo potiùs humanos ſonos excitant. Hinc viri ſancti præſentiam dæmonum deprehenderunt ex vocibus beſtiarum, ut ſæpe in præcedentibus diximus. Simili ratione ſe prodidit diabolicum ſpectrum Corinthi in quadam domo, quam Dacius Mediolanenſis Epiſcopus inhabitabat, teſte *D. Gregorio* lib. 3. Dialogor. cap. 4. his verbis. *Tempore igitur Juſtiniani, cùm Dacius urbis Mediolanenſis Epiſcopus, causâ fidei exactus, Conſtantinopolim pergeret, Corinthum devenit. Qui cùm largam domum ad hoſpitandum quæreret, quæ comitatum ejus totum ferre poſſet; & vix inveniret; aſpexit eminùs domum congruentis magnitudinis, eamq; ſibi præparari ad hoſpitandum juſſit. Cùmq; ejusdem loci incolæ dicerent, in ea tunc manere non poſſe, quia multis jam annis eam diabolus inhabitaret; vir venerabilis Dacius reſpondit dicens: Imo ideo hoſpitari in eadem domo debemus, ſi hanc malignus ſpiritus invaſit, & ab ea hominum habitationem repulit. In ea igitur ſibi parari juſſit, ſecurusq; illam, antiqui hoſtis certamina toleraturus, intravit. Itaque intempeſtæ noctis ſilentio, cùm Vir DEI quieſceret, antiquus hoſtis, immenſis vocibus, magnisq; clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus aſinorum, ſibilos ſerpentum, porcorum grunnitus, ſtridores ſoricum. Tunc repentè Dacius, tot vocibus excitatus, ſurrexit, vehementer iratus; & contra antiquum hoſtem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit, miſer: Tu ille es, qui dixiſti; ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. Ecce per ſuperbiam tuam porcis & ſoricibus ſimilis factus es; & qui imitari Deum indignè voluiſti; ecce, ut dignus es, beſtias imitaris. Ad quam ejus vocem dæmon erubuit, & fidelium habitaculum domus facta eſt, abſceſſitq; mendax & infidelis ſpiritus.* Hæc D. Gregorius, & ex ipſo *Baronius* tom. 7. anno 540.

III. *Suſpiria, gemitus, fletus, vox triſtis & lacrymabilis, &c. probabile indicium ſunt ſpectrorum humanorum.* Quamvis enim hæc poſſint etiam dæmones habere auctores, humanis tamen, maximè bonis, magis conveniunt, utpote miſerias ſuas hominibus exprimere cupientibus; quod dæmones non intendunt.

§. III. An

§. III. An Sermo Spectrorum distinguat Spiritus diabolicos ab humanis.

I. S*Ermo apertè malus, cujusmodi ſunt blasphemiæ, diræ, imprecationes, convitia, contumeliæ, detractiones, mendacia, turpiloquia, & ſi qui ſunt alii, non diſtinguunt diabolica ſpectra ab omnibus humanis. Eadem eſt ratio de ſermone à bono dehortatorio, aut ad malum hortatorio.* Ratio eſt, quia non tantùm dæmones, ſed etiam animæ damnatæ, uti ſolent hujusmodi ſermonibus, cùm ſint pariter mali, ac in DEUM & homines irâ & odio commoti. Experientiâ quotidianâ conſtat, dæmones in energumenis evomere plauſtra blasphemiarum, conviciorum, detractionum, mendaciorum, &c. Quidam à Theodoro Archimandrita ejiciendus ex puella, quam viginti octo annis miſerè vexaverat, ipſum vocat meretricis filium, ut in vita Theodori teſtatur *Georgius Presbyter* apud Surium tom. 2. Alius meretricem vocat S. Euphraſiam, cùm ſibi vim à Virgine afferri ſentiret, ut *Surius* tom. 2. in ejus vita ſcribit. Alius, quem S. Maltonius Epiſcopus ejecit, in convitia effundebatur, ut ſcribit *Sigebertus* Monachus in ejus Vita. Ab alio audit S. Bernardus devorator porcellorum, & braſſicarum, ut in ejus *vita lib. 2. cap. 4.* habetur. Ab alio S. Benedictus vocatur Maledictus, teſte *D. Gregorio.* Unus S. Melaniæ ſuadet, ut relictâ fide orthodoxâ, amplectatur ſectam Neſtorii: alius S. Claræ, ut de ſtudio orationis remittat: alius S. Vincentio, ut relictâ ſeveriori vitæ diſciplinâ, genio in florida ætate indulgeat: alius Sedundello, ut relictâ eremo operam det miraculis patrandis. Habentur hæc in dictorum Sanctorum Vitis. Omitto innumera alia exempla.

SermoSpectrorum quomodo diſtinguat diabolica ab humanis.

Dæmones obſidentes convitia jaciunt in alios.

Dæmones à bono dehortantur.

II. *Sermones ad bonum hortatorii non diſtinguunt humana Spectra à diabolicis.* Ratio eſt, quia etiam dæmones ad bonum aliquando hortantur; non quòd bene nobis velint, ſed ut ſub ſpecie boni illaqueent. Exempla retuli in præcedentibus, lib. 1. cap. 37. §. 1. & §. 3. Joanni Gorlino Eremitæ montis Serrati, de quo in præcedentibus, ſuaſit dæmon, ſub

Dæmones ad bonum hortantur.

alterius Eremitæ ſpecie apparens, ut filiam comitis à dæmone liberatam apud ſe retineret per aliquod tempus, & fortiter contra carnis tentationes pugnaret; ſed lapſus ſecutus prodidit quo animo id ſuaſerit. Alius Juſtinæ ſuaſit virginitatem, ſed ita, ut propoſitâ difficultate ac periculo averteret ipſam à propoſito, ut ſcribit in eius vita *Metaphraſtes*. Alius ſub forma puellæ in eremo errantis commendavit S. Victorino eremum, tunc incolenti hoſpitalitatem, & ut ſe reciperet per noctem, rogavit; ſed caſus ſimiliter aperuit diaboli fraudem. Omitto alia.

III. *Sermones apertè mali, ad malum hortatorii, à bono dehortatorii, diſtinguunt ſpectra diabolica ab humanis bonis, nimirum ab animabus purgandis.* Ratio eſt, quia tales animæ malum facere nec poſſunt, nec volunt.

IV. *Occultorum revelatio plerumq; diabolica ſpectra ab humanis diſtinguit.* Ratio eſt, quia dæmones, ut diximus lib. I. c. 5. multa occulta cognoſcunt naturali ſcientiâ, quæ animæ defunctorum non poſſunt ſcire, niſi DEO revelante; cùm igitur non conſtet, an DEUS hîc & nunc aliqua revelaverit dictis animabus, conſtet autem diabolum ea ſcire ex ſe poſſe; ſequitur quod diximus. Itaque dæmones fuêre Spectra illa, quæ in Tracenſi Provincia, apud radices montis Cuzenæ cladem Romanorum in Cæliſyria denuntiarunt, ut ſuprà diximus. Dęmonium item probabiliter illud, quod Curtio Ruffo prædixit, futurum ut Romam proficiſceretur, ibidem honores gereret, in Africam cum ſummo imperio rediret. Omitto alia.

§. IV. An moleſtiæ ac damna, hominibus à Spectris illata, diſtinguant diabolica ab humanis.

Moleſtiæ à ſpectris illatę quomodo diſtinguant diabolica ab humanis.

I. M*oleſtiæ ſine corporis læſione à ſpectris illatæ, non diſtinguunt diabolica ab humanis.* Nam tam dæmones, quàm animæ damnatorum, tales moleſtias inferre poſſunt, ac ſolent, ut probat Cleonicæ Byzantinæ Virginis ſpiritus Pauſaniam inſectans, & ſpiritus Agrippæ matris filium Neronem exagitans.

II. *Nec gravia damna, imò nec mors ipſa hominibus illata, ſuffi-*

ſufficienter diſtinguit diabolicos ſpiritus ab humanis. Nam ſæpe à Sanctis comparentibus fuêre viventes percuſſi, vulnerati, necati. De S. Petro refert *Beda* lib. 2. cap. 6. Hiſtoriæ Anglor. quòd Laurentium Cantuarienſem Epiſcopum, fugam meditantem, nocte flagellis cæciderit. De D. Virgine MARIA ſcribit *Nicephorus* lib. 18. cap. 33. quòd impio cuidam hoſpiti dormienti adſtiterit; & verbis increpitum, vimine ejus genua circumcinxerit, adeo ut vibicum ſigna remanerent. De Pappolo Epiſcopo Lingonienſi, qui gregis ſui nullam curam habebat, ideoque à Tetrico ejus anteceſſore defuncto percuſſus fuit graviter, ſcribit *Gregorius Turonenſis* lib. 5. Hiſtoriæ Francor. cap. 5. De Udone Magdeburgenſi Epiſcopo, à Sanctis in templo S. Mauritii accuſato, damnato, atque occiſo, nota eſt omnibus Hiſtoria. Sancti cõparentes caſtigant homines.

III. *Damna tam gravia, ut humanorum Spectrorum vires ſuperare putentur, rectè adſcribuntur ſpectris diabolicis, aut certè Angelis bonis.* Ratio eſt, quia DEUS per cauſas ſecundas agit; præter autem diabolica ſpectra, & præter Angelos bonos, aliæ cauſæ ſecundæ talium damnorum adſignari non poſſunt.

Hæc de ſignis ſeu notis, ſpectra diabolica ab humanis diſcernendi, dicta ſufficiant; qui plura volet, legat Petrum *Thyræum* lib. de Locis infeſtis à cap. 26. usque ad 37.

CAPUT XXXV.

De Notis ad diſcernenda Spectra humana inter ſe.

Spectra humana aut ſunt animæ damnatæ, aut purgandæ. Illa vocare placet mala, hæc bona Spectra humana. Hæc quomodo inter ſe diſcernantur, nunc inquirimus. Rem hanc fusè diſcutit *Thyræus* lib. de Locis infeſtis, à cap. 38. usque ad 53. Nos breviter ſequentia ſtatuimus. Notæ ad diſcernenda Spectra humana inter ſe.

§. I. An ex forma, quâ humana Spectra apparent, diſcerni poſſint bona à malis.

Forma ſpectrorum humanorum.

CApite præcedenti §. 1. diximus, humana Spectra vel ſolùm, vel plerumque ſub humana forma apparere. Nunc ſtatuimus

I. *Quantitas formæ humanæ non diſcernit Spectra humana bona à malis.* Nam utraque poſſunt ac ſolent apparere tam ſub magna, quàm ſub parva forma, prout nimirum, dum viverent, magnæ aut parvæ fuerunt ſtaturæ: apparent enim ut cognoſcantur à viventibus. Quæ nimis magnâ formâ apparent, diabolica Spectra eſſe diximus ibidem.

II. *Spectra humana, quæ apud nos nigro vultu apparent, ſunt probabiliter mala; quæ albo, ſeu nativo, bona.* Patet ex eo, quòd ſæpe damnati ſub nigro, ſalvati ſub albo aut nativo colore ſunt viſi. Confirmatur ſequenti exemplo, quod ex Evirato in Prato Spirit. c. 39. refert *Baronius* tom. 6. circa annum Domini 513. de Iſidoro quodam. Erat hic Iſidorus genere Meliticienſis, Monachus monaſterii Philoxemes, in emporio Cypri Dada dicto: & cùm Severiani dogmatis aliquando fuiſſet aſſertor, uxori catholicæ, quæ clàm ipſo communicaverat, ſacram communionem per vim indignabundus, guttur ejusdem premens, extorſit, indigneque tractavit. Sed ſtatim coruſcationem hoſtiâ ſacrâ diffundente, peccatũ ſuum agnovit. Poſt biduum verò paratum ſibi ſupplicium intellexit per ſpiritum hominis damnati talem, qualem ipſe his verbis deſcribit. *Poſt biduum aſpicio virum, quaſi Æthiopem, ſemicinctiis veſtitum, dicentemq; mihi: Ego & tu ſimul in unum ſupplicium condemnati ſumus. Et ego ad eum, Tu, inquam, quis es? Reſpondit: Ego ſum, qui Conditorem Dominum omnium JESUM CHRISTUM, in maxilla percuſſi paſſionis tempore.*

III. *Triſtis aut trux forma non diſcernit Spectra humana mala à bonis.* Nam & animæ purgandæ plerumque triſtem, & animæ beatæ ſæpe trucem, cùm apparent, formam aſſumunt, ut ex multis exemplis patet.

§. II. An ex voce, & ſermone, humana Spectra mala à bonis poſſint diſcerni.

I. *Gemi-*

I. G*Emitus, ſuſpiria, lacrymationes, quæ ſine impatiëtiæ ſigno eduntur, denotant probabiliter ſpectra humana bona; quæ verò cùm impatientia eduntur, mala.* Ratio eſt, quia mala impatientiſſimè & illubentiſſimè pœnas tolerant, bona verò patientiſſimè & libentiſſimè. Diſcriminis cauſa per ſe patet.

Voces Spectrorum humanorum.

II. *Sermo boni petitorius non eſt ſignum certum Spectri humani boni.* Ratio eſt, quia etiam dæmones aliquando bona petunt, & viventium orationes poſtulant. Petrus Marmorius apud *Bodinum* lib. 3. Dæmonom. cap. 6. narrat, in Gallia Conſollenti ad Viennam fluvium accidiſſe Anno 1458. in ædibus cujusdam Caplandi, *diabolum, qui animam defunctæ ſe eſſe prædicabat, gemitibus, clamoribus, & querimoniis omnia compleviſſe, monentem habendas preces, peregrinationesque obeundas, & res veras plurimas revelantem: ſed dicente ei quodam; ſi tibi vis haberi fidem, dic,* miſerere mei Deus ſecundum &c. *reſpondiſſe, hoc à ſe fieri non poſſe. Tunc ludificantibus ipſum iis, qui adſtabant, fremebundum aufugiſſe.* Idem accidiſſe Nicolaæ Alberiæ Veruinenſi, narrat apud eundem Bodinum loco cit. D. Bartholomæus Faycu Conſiliarius Pariſienſis Curiæ; nempe *Satanam huic ad foſſam patris oranti apparuiſſe, tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certasque peregrinationes ſuſcipi juſſit, nec propterea miſeram exagitare deſtitit: & quamvis ſeipſum priùs avum illius eſſe reſpondiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt.*

III. *Nihilominùs ſi ſermo boni petitorius talis eſt, ut ex modo & forma petendi judicetur fieri bono animo; eſt probabiliter boni Spectri humani indicium.* Ut ſi petatur aliquid boni, v. g. ſubſidium orationum, eleemoſynarum &c. Dei aut Chriſti nomine, cum humilitate, non cum levitate, ironia &c. Tunc enim judicari poteſt omni peccato carere, ac proinde boni, non mali Spectri eſſe oratio.

§. III. An ex moleſtiis exhibitis, & officiis præſtitis, diſtingui poſſint Spectra humana mala à bonis.

I. M*Oleſtiæ excitantes ad peccatum, item conjunctæ cum levi & ſcurrili geſticulatione, item ſolùm vexandi cauſâ illatæ, ſunt à Spectris*

Moleſtiæ Spectrorum humanorum.

Spectris malis: quæ autem ad nullum peccatū excitant, nihil levitatis habent, ad propriam Spectrorum aut viventium utilitatem diriguntur, ſunt à bonis. Ratio per ſe patet. Ad propriam Spectrorum utilitatem dirigi cenſentur moleſtiæ illatæ, quando fiunt, ut cognoſcatur conditio & miſeria Spectrorum, & ſubſidiis viventium juventur.

Obſequia à Spectris humanis præſtita.

II. *Obſequia viventibus à Spectris præſtita, ſi per ſe honeſta ſunt, ſi humilia, ſi conſtantia; probabiliter ſunt à bonis.* Nam mala Spectra, tametſi obſequia aliqua per ſe honeſta aliquando exerceant, humilia tamen horrent, propter ſuperbiam; aut ſi & hæc ſuſcipiant, conſtantia in iis non ſunt. Exempla obſequiorum à bonis Spectris exhibitorum habes cap. 23. ex D. Gregorio, de Paſchaſio, & Presbytero Centum cellenſi.

§. IV. An ex locis & temporibus, in quibus Spectra ſentiuntur, diſcerni poſſint bona à malis.

Spectra in templis bona ſunt.

I. *Spectra quæ in templis videntur, aut audiuntur, ſunt probabiliter bona.* Nam Spectra ideo in templis ſe manifeſtant, ut juventur; quod bonorum eſt proprium, non malorum. Mala excludi è templis, probat exemplum Valentini, viri lubrici, & cunctis levitatibus occupati, ut *D. Gregorius* loquitur lib. 4. Dialog. cap. 53. cujus corpus cùm in Eccleſia B. Syri Martyris ſepultum fuiſſet, mox inde extractum fuit. *Nocte enim mediâ, poſt ſepulturam, in eadem Eccleſia factæ ſunt voces, ac ſi violenter ex ea expelleretur. Ad quas cùm concurrerent cuſtodes, duos teterrimos Spiritus viderunt, qui Valentinum ligatum pedibus foras traherent; qui manè facto ſepulchrum aperientes, corpus non invenerunt.*

Spectra in locis ubi mortes hominum præceſſerunt.

II. *Spectra quæ in locis, ubi mortes hominum præceſſerunt, verſantur, ſi infelicem mortem obierunt, ſunt mala; ſi felicem, ſunt probabiliter bona.* Mortem enim infelicem ſequitur damnatio & malus ſtatus; felicem, probabiliter bonus ſtatus. Felicem porrò mortem non appellamus illam, quæ quietis & tranquillitatis eſt plena, quæ caret gravi doloris ſenſu, quæ adſtantibus nullum incutit horrorem, ubi plures adſunt amici conſolantes, ubi inſignis

Mors felix quænam ſit.

ſignis pompa funebris &c. Sed quæ cum nulla peccati mortalis conſcientia eſt conjuncta, & ubi nihil eorum, quæ Deus & Eccleſia poſtulat, prætermittitur. Hinc patet, quæ dicenda ſit infelix.

III. *Spectra quæ etiam interdiu apparent, & ſacris temporibus ſentiuntur, ſunt probabiliter bona.* Mala enim & lucem oderunt, & ſacra omnia fugiunt.

CAPUT XXXVI.

De Spectrorum adjuratione, ad cognoſcendam eorum conditionem.

NOtas dedimus ad cognoſcendam Spectrorum conditionem: ſed quia hæ ſæpe deſunt, aut inſufficientes ſunt; videndum, an, & quomodo, adjuratione id aſſequi poſſimus. Adjuratio Spectrorum.

Adjuratio porrò eſt, quando per Deum, aut Chriſtum crucifixum, adjurantur & adiguntur Spectra, ut ſuam conditionem prodant, hoc eſt, qui qualesque ſint Spiritus, prodant, quid velint, an & quibus mediis juvari queant.

Huius magnam eſſe vim ad Spectra, ut prædicta enuntient, adigenda, patet diuturnâ experientiâ, & ſuadet ratio. Nam bona, ex reverentia erga Deum & Chriſtum, & ut à fidelibus juventur, libenter conditionem ſuam, & cauſam præſentiæ manifeſtant; mala verò ex timore idem præſtant.

Licitam eſſe adjurationem contra Spectra, dubium non eſt, ſi debito modo fiat: eſt enim actus religionis, & cedit in DEI honorem, Spectrorum aut viventium utilitatem. Confirmat perpetuus fidelium uſus, à doctis ac piis approbatus.

Forma adjurationis eſt vel præceptoria, præcipiendo, veluti neceſſitatem imponendo, ut divini nominis reverentiâ id faciant, quod petitur: vel deprecatoria, precando & hortando tantùm, ut id faciant. Prior ſervari deberet erga inferiores, poſterior erga ſuperiores: at quia ignotus eſt ſtatus Spectrorum, quando adjuratio Adjurationis Spectrorum forma.

tio adhibetur; poteſt ac ſolet adhiberi plerumque præceptoria formula. Et hoc expedit, quia ſæpe Spectra ſunt dæmones, aut animæ damnatæ, quas non decet rogare ac precari.

Poſſunt quidem omnes adjurare Spectra, quia licet actus ſit religionis, non eſt tamen actus Ordinis, & qui ſolis Deo conſecratis perſonis conveniat: non tamē omnes cum fructu id faciunt, uti experientiâ conſtat. Quæ experientia etiam docet, utiliùs id facere perſonas DEO conſecratas, vel vitæ ſanctimoniâ conſpicuos. Prodeſt igitur, præmittere orationes, jejunia, aliaque pia exercitia. Poſſunt ſacerdotes adhibere veſtes ſacras, aliasque eccleſiaſticas ceremonias; ſed neceſſarium non eſt: utile tamen eſt, quia huiusmodi ceremoniæ ab Eccleſia Catholica inſtitutæ, & ritè uſurpatæ, vim habent in ſpiritus, maximè malignos, ut patet multis exemplis, quæ afferemus, cùm de Energumenis agemus.

Adhiberi debet adjuratio iis locis, in quibus Spectra præſentiam ſuam manifeſtant; & iis temporibus, quando ſe produnt: eſt enim locutio præſentis ad præſentem.

PARS V.

DE MODIS SPECTRA PELLENDI.

Dari Spectra, eaq; homines ac loca infeſtare, probavimus; illorum naturam, variasque conditiones ac veluti proprietates explicavimus; supereſt, ut quibus illa modis à nobis & à locis infeſtis averruncanda ſint, præſcribamus. Ducem ſequemur præcipuè Thyræum, *ac* Delrium, *qui hoc argumentum*

mentum cæteris fuſiùs atq; accuratiùs verſant; ille in Libro de Locis infeſtis tota par. 3. à cap. 54. usq; ad finem; hic in lib. 6. Diſquiſit. Magic. à cap. 6. Suppono autem tanquam indubitatum, Spectra pelli poſſe, & infeſtationem illorum ab hominibus & locis averti, ut conſtat ex multis exemplis ſuprà relatis, nempe de domo Heſperii per Presbyterum purgata, de alia per Theodorum Sicæorum Archimandritam, de thermis angularibus per Germanum Capuanum Epiſcopum, de caſtello Regis Perſarum per Antiſtitem, de agro Bingenſi per Clerum Moguntinum, de agro VVormatienſi per Monachum &c. Ordinem ſervabimus qui ſequitur. At antequam veros & efficaces modos Spectra pellendi in medium afferamus, paucis indicandi ſunt, atq; examinandi, falſi nonnulli, ab aliquibus ſubinde adhibiti, nec ſine affectu. Sit itaq;.

Spectra pelli poſſunt.

CAPUT XXXVII.

An convitiis & diris imprecationibus pellantur Spectra.

HOc remedio uſum fuiſſe Apollonium Tyanæum contra Lamiam quandam apparentem, narrat *Philoſtratus* lib. 2. Vitæ ipſius cap. 2. Nam cùm is cùm Damide & ſociis Caucaſum montem conſcenderet, *Lamiæ phantaſma occurrit, modò in hanc, modò* in

Spectra an pellantur convitiis &c.

in aliam figuram ſe convertens, quandoque ab oculis repentè evaneſcens. Apollonius autem quidnam id eſſet agnoſcens, gravibusque & contumelioſis verbis illud increpans; ſocios, ut idem facerent, hortabatur: id enim contra ejusmodi invaſiones optimum eſſe medicamentum. Eius dictis cùm ſocii paruiſſent, ſtridens phantaſma celeriter, tanquam idolum, aufugit. Hoc eodem quoque remedio fortaſſis utuntur Indi illi, quibus *Petrus Martyr* lib. 9. Decad. 5. de Rebus Oceanicis, ait noctu, & ſæpiſſime in itineribus, præcipueque viis publicis mortuos occurrere; contra quos ſi intrepidi ſtent, diſſolvi phantaſmata; ſi verò pertimeſcant, adeò ab iis invadi, ac perterreri, ut ſæpius eâ formidine debilitentur ac ſtupeant. Vel ipſi quoque Luthero placuit, congerenda eſſe acerrimorum convitiorum plauſtra, quibus dæmonum tentationes diſpelli cenſuit; teſte *Delrio lib. 6. Disquis. Magic.* cap. 2. ſect. 1. q. 1. Certè D. Antonius apud D. Athanaſium in ejus vita, & primitivi Chriſtiani apud *Prudentium* hoc remedio ad expellendos dæmones uſi ſunt: unde hic ita canit.

Intonat antiſtes Domini; fuge callide ſerpens,
Exue te membris, & ſpiras ſolve latentes;
Mancipium Chriſti, fur corruptiſſime, vexas.

In exorciſmis etiam, quos Eccleſiæ Catholicæ miniſtri contra dæmones ex obſeſſis pellendos adhibent, multa miſcentur convitia & imprecationes contra ipſos. Quæritur ergo, an Spectra, ſaltem diabolica, convitiis & imprecationibus pellantur.

Aio I. Scurrilibus aut iracundis convitiis, & atrocibus maledictis eorum, qui levitate animi, aut paſſione ad id moventur, & non charitate, ac fidei zelo, neque ex officio id muneris ſuſcipiunt; Spectra mala potiùs attrahi, quàm pelli, per ſe loquendo, quia peccatis hominum delectantur. Quòd ſi experientia docuit, dæmones aliquando ob ſimilia convitia fugiſſe, id fecerunt ut hac ratione allicerent homines ad ejusmodi remedium adhibendum, confirmarentque in ejus uſu.

Aio II. Iiſdem convitiis ac maledictis pelli Spectra bona, id eſt, defunctorum Spiritus purgandos; non quòd vim habeant ea fugandi

fugandi, ſed quia ipſis diſplicet Dei offenſa, nec ſperant auxilium ab hominibus qui hoc remedio utuntur.

Aio III. In legitimis & probis exorciſmis, ab Eccleſia Catholica approbatis, & ab auctoritatem habentibus uſurpatis, mala Spectra fugiunt ad convitia, bona non fugiunt. Conſtat experientiâ. Ratio eſt, quia mala Spectra ob ſuperbiam non poſſunt illa tolerare; bona verò iis minimè afficiuntur, quia contra illa non jaciuntur. Exempla dabimus, cùm de energumenorum exorciſmis agemus.

CAPUT XXXVIII.

An gladiis, lanceis, aliiſque armis Spectra fugentur.

Multi olim omni ævo, & noſtro etiam, gladiis, lanceis, aliiſque armorum generibus, contra Spectra pugnaſſe deprehenduntur. *Plutarcho* teſte in Laconicis, *Lacon quidam nocte prætériens monumentum, cùm videret Spectrum, accurrit lanceâ trajecturus: Quò fugis, inquiens, anima bis moritura?* Æneæ apud *Virgilium* lib. 6. ad inferos deſcendenti, ſuadet Sibylla ferrum ſtringere adverſus ſpiritus occurſuros, dicens: Spectra an gladiis fugentur.

Tuque invade viam, vaginâque eripe ferrum:
Nunc animis opus eſt Ænea, nunc pectore firmo.

Quem in locum ſcribens Hortenſius, ait, *multos aſſerere dæmones ferri aciem reformidare, & reipsâ compertum eſſe, & ſe noſſe quibus hoc ipſum nocturnis horis accidit, ſed cum magnâ adverſæ valetudinis conflictatione.* Ulyſſem quoque cum ſtricto gladio ſedentem, nec usquam prope ad ſacrum cruorem Umbram accedere permittentem, cum Tireſiam audierit, ſcribit *Homerus lib. 11. Odyſſeæ.* De hoc eodem remedio ita ſcribit *Pſellus* lib. de Dæmonibus, in fine. *Dæmonicum corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale, ſecundùm partes ſingulas abſq; medio videt, audit, tangit, patiturque tangendo, & diviſum dolet ſicut corpora ſolida: ſed hoc*

 inter-

intereſt, quòd corpora quidem ſolida diviſa cùm ſunt, aut vix, aut nunquam reſtituuntur, corpus verò dæmonum ubi ſecatur, mox in ſe idem recreatur, atque coaleſcit; Sicut aquæ aërisque partes quando aliquid incidit ſolidum: ſed & dicto velociùs dæmonicus Spiritus in ſe revertitur. Dolet tamen interea dum dividitur. Quamobrem aciem ferri metuit, idque animadvertentes qui fugare dæmones moliuntur, tela & enſes in rectum ibi conſtituunt, quò nolunt dæmones adventare. Hæc Pſellus, & ex ipſo *Rhodiginus* lib. 2. cap. 8. Pſello in hoc conſentiens; quàm rectè, mox videbimus. *Eraſtus* in vita Paracelſi narrat, ſolitum Paracelſum noctu conſurgere, & machæram ſuam Helveticam utrâque manu in hoſtem inviſibilem huc illuc torquere. Suprà etiam ex Sozomeno lib. 8. Tripart. cap. 28. vidimus, Apellem anachoretam depuliſſe à ſe ferro candente dæmonem mulieris ſpecie ad ſe accedentem. Alia recentia exempla mox dabimus. Quæritur, an Spectra gladiis & armis aliis abigantur.

Aio, Spectra non poſſe lædi gladiis, & aliis armis, ideoque nec abigi. Itaque ſi aliquando fugiunt armorum ictus, id faciunt quia volunt, non quia coguntur facere. Probatur ratione, & experientiâ. Ratio eſt, quia Spectra quæ in aſſumptis corporibus apparent, aut dæmones ſunt, aus ſpiritus hominum defunctorum: nec dæmones, nec ſpiritus humani, corporei ſunt; nec corpora in quibus apparent, habent ſibi naturaliter unita; Ergo &c. Dæmones non eſſe corporeos, probavimus lib. 1. De Spiritibus humanis probabimus, cùm de Mirabilibus Hominum agemus. Nec dæmones, nec humanos ſpiritus habere corpora, in quibus apparent, ſibi naturaliter unita, probavimus hoc lib. cap. 29. Quæcunque ergo ſint corpora, in quibus Spectra apparent, poſſunt quidem pungi, ſcindi, dividi, trajici, gladiis, glandibus plumbeis, ſagittis &c. Spectra tamen nullatenus læduntur, nec ullum ſentiunt dolorem, ac proinde ſi quandoque fugiunt, id faciunt, non quia læduntur, aut lædi timent, ſed quia volunt fugere.

Experientia elucet in exemplis relatis ſuprà cap. 4. de duobus nobilibus Hiſpanis ex Delrio; & cap. 5. de milite Uratislaviæ contra

tra Spectrum Draconis formâ pugnante cum gladio; & cap. 9. de Monacho Adamo, contra Spectrum diabolicum in campis gladium fruſtra vibrante. His adde duo exempla ex Cæſario lib. 12. Exemplor. Prius eſt *cap.15.* de milite mortuo, qui in Meneverit apparens veſtitus pelliceo indumento, quo vivus ſolebat uti, non potuit gladio fugari: & cùm illo cæderetur, non potuit ullâ ratione vulnerari, talem ex ſe ſonum emittens, ac ſi mollis lectus percuteretur: deſiit tandem apparere aquâ adſperſus, quæ clavo Dominico fuerat ſuperfuſa. Verba Cæſarii ſunt hæc. *In Trevirenſi Epiſcopatu, in quo & ſuperior viſio facta eſt, alter quidam miles erat, Henricus nomine, cognomento Nodus. Nam & ipſe malitioſus valde, rapinas, adulteria, inceſtus, perjuria, hisq; ſimilia, virtutes judicans. Hic cùm mortuus fuiſſet in provincia Meneverit, in pellicio novo, quo uti ſolebat vivus, multis apparuit, domum filiæ maximè frequentans. Non crucis ſigno, non gladio poterat fugari. Gladio ſæpe cædebatur ſed non poterat vulnerari; talem ex ſe ſonum emittens, ac ſi mollis lectus percuteretur. Cujus amici cùm ſuper hoc conſulerent Dominum Epiſcopum Treverenſem Johannem, dedit conſilium, ut aquâ clavo Dominico ſuperfuſâ domus, & filia, necnon & ipſe ſi adeſſet, aſpergerentur. Quod cùm factum fuiſſet, de cætero non comparuit.*

Miles apparens, non poteſt fugari gladio.

Alterum exemplum narrat idem Cæſarius cap. 20. citati libri, his verbis. *Concubina cujusdam ſacerdotis cùm eſſet moritura, ſicut à quodam Religioſo didici; cum multa inſtantia calceos ſibi novos, & bene taccumatos* (fortaſſis accommodatos) *fieri petivit, dicens: Sepelite me in eis; valde enim erunt mihi neceſſarii. Quod cùm factum fuiſſet, nocte ſequenti, longè ante lucem, Lunâ ſplendente, miles quidam cum ſervo ſuo per viam equitans, fœmineos ejulatus audivit. Mirantibus illis quidnam hoc eſſet; ecce mulier rapidiſſimo curſu ad eos properans clamavit: Adjuvate me, adjuvate me. Mox miles de equo deſcendens, & gladio circulum ſibi circumducens, fœminam bene notam intra illum recepit: ſolâ enim camiſiâ, & calceis prædictis induta erat. Et ecce, ex remoto vox quaſi venatoris terribiliter buccinantis, necnon & latratus canum venaticorum præcedentium audiuntur. Quibus auditis, illa dum nimis tremet, miles*

Concubina cuiusdam Clerici apparet.

cogni-

cognitis ab ea cauſis, equum ſervo committens, tricas capillorum eius brachio ſuo ſiniſtro circumligavit, dexterâ gladium tenens extentum. Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi: Sine me currere, ſine me currere; ecce appropinquat. Illo fortiùs illam retinente, miſera diverſis conatibus militem pulſans, tandem ruptis capillis effugit. Quam diabolus inſecutus cepit, equo ſuo eam injiciens, ita ut caput cum brachiis penderet ex uno latere, & crura ex altero. Poſt paululùm, militi ſic obvians, captam prædam deportavit. Qui manè ad villam rediens, quid viderit expoſuit, capillos oſtendit: & cùm minùs referenti crederent, aperto ſepulchro fœminam capillos ſuos perdidiſſe repererunt. Hæc contigerunt in Epiſcopatu Moguntinenſi.

His, aliiſque contra Spectra digladiantibus, nihil profuit gladii vibratio; nec prodeſſe potuit: nam cùm corpora Spectrorum plerumque aërea ſint, ſimilivè ex materia compacta; veriſſimum eſt quod Pſellus dicit, ea ſecta mox coaleſcere in unum, uti aëris aut aquæ partes diſſectæ iterum coaleſcunt. Falſum tamen quod addit, dolere dæmones, dum dicta corpora dividuntur: falſum quod idem, & Hortenſius aſſerit, metuere illos ferri aciem. Nec Laconis igitur lanceam timuit ac fugit Spectrum ex monumento prodiens; nec Ulyſſis aut Æneæ arma Umbræ. Atque hoc eundem Æneam aliquando docuit Sibylla; ut propterea priùs ironicè locuta credatur: ſic enim ait apud *Virgilium* lib. 6. Æneidos:

Corripit hîc ſubitâ trepidus formidine ferrum
Æneas, ſtrictamque aciem venientibus offert.
Et ni docta comes, tenues ſine corpore vitas
Admoneat volitare cavâ ſub imagine formæ;
Irruat, & fruſtra ferro diverberet Umbras.

Paracelſi factum putat Delrius vel ferocientis furoris fuiſſe, vel ex pacto convento, ſic moleſtiarum inducias à dæmone paredrio impetrare volentis. Apelles fide & oratione munitus, diabolum repulit potiùs, quàm ferro; & hoc non naturali, ſed DEI virtute ſingulari.

CAPUT XXXIX.

An accenſo igne vel lumine, aut obſeratis oſtiis; arceri poſsint Spectra.

Aio I. Ignem, aut lumen non benedictum (de benedictis cereis poſtea dicam) non arcere Spectra. Quia illa naturaliter non torquent Spectra, nec aliud quid phyſicè in ijs producunt, quo fugentur. Quod verò virtute divinâ per ignem & lumen fugentur, nec conſtat ex Scriptura ſacra, nec ex Sanctis Patribus, nec experientiâ. Ergo &c. Infernalis ignis torquet quidem dæmones & animas, at divinitùs elevatus. Noſter ignis revocat fortaſſis Spectris malis in memoriam ignem infernalem; at non propterea eum, ut infernalem, exhorreſcunt, & fugiunt. Si igitur quandoque ad ignem aut lumen conſpectum recedunt, id faciunt, non quia coguntur, ſed quia volunt. Spectra an fugentur igne accenſo.

Aio II. Oſtia obſervata, ac bene munita, non arcent Spectra. Nam oſtiis manentibus clauſis poſſunt excitare tumultum, & eâ ratione adhuc infeſtare loca, & homines. Deinde aliquando dæmones & animæ nullo aſſumpto corpore pręſentiam ſuam produnt: tunc autem, cùm ſpiritus ſint, oppeſſulatis oſtiis excludi non poſſunt. Præterea, ſi aërea habent corpora, poſſunt ea extra oſtium deponere, & intra oſtium alia ſibi formare eâdem arte ac facilitate, quâ extra id fecerant, vel per ſe, vel per alios Spiritus adjutores. Demum, ſi ſolida & aliunde aſſumpta habent corpora, poſſunt cum iis extra oſtium tumultus excitare; poſſunt deponere, & ſpiritu penetrare intus, ac moleſtias creare. Spectra an fugentur oſtiis obſeratis.

Quæ dixi, confirmat, quod ſibi contigiſſe narrat *Alexander ab Alexand.* lib. 5. Genial. Dierum cap. 23. his verbis. *Nota & vulgata res eſt, ædes quaſdam Romæ, quas ego incolui, evidentiſſimè oſtentis ita infames, ut nemo illas incolere auſus fuerit, quin aſſiduis Umbrarum illuſionibus, & tetris imaginibus, noctibus ferè ſingulis inquietetur: in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio ferè noctis ſilentio audiebamus, & horrendos fremitus cum ejulatu, ſtri-* Spectrum Romanum

duloque vocis ſono, quibus lacrymari & tremere videbatur, ſpeciem hominis ſqualidâ facie, vultu minaci, nigro corpore, & aſpectu formidabili, nomen ſuum exprimentem, & opem implorantem, cernebamus. Sed nè quis hoc fabuloſum aut commentitium putet, auctor eſt Nicolaus Tuba, vir multæ & expertæ fidei, qui cùm rei explorandæ gratiâ cum nonnullis doctis juvenibus primâ facie ad nos adventaſſet, cupido inceſſit animo, hæc vera eſſent, intueri. Et nè quid inexpertum relinquerent, noctem per vigilem egêre mecum, ut rem notam exploratamque haberent. Neque eos opinio fefellit: nam cùm accẽſis luminibus pervigiles ſtarent, haud procul ſpecies hæc dirâ terribilique facie, & vultu tetro repræſentata eſt; quam ipſi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cùmque omnia clamore & tumultu ſtreperent, poſt multa oculorum ludibria, tantum formidinis pavoriſque intulit, ut territi & trepidi vix mente incolumi ſatis conſtarent. Et cùm totæ ædes gemitu funeſto miſcerentur, ſingulisque cubiculis peſtis illa importuna obverſaretur; dum propiùs accederemus, illam retrocedere, & querulâ voce lumen effugere cernebamus. Demum cùm multùm diuque tumultuata fuiſſet, haud multò pòſt, ubi multùm noctis proceſſit, viſio omnis illa dilapſa eſt. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus ſum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilanti majore aliquantò trepidatione haud multò pòſt obvenit. Nam cùm tenebris obortis, cubiculi fores obſeraſſem firmâ ſerâ, jaceremque in lectulo, nullâ adhuc quiete compoſitâ, lumine accenſo; horribilem illam ſpeciem foris jam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulſare ſentiebam. Nec multò pòſt ſimulacrum illud, opertis adactiſque foribus (vix credibile dictu) per commiſſuras & rimas in cubiculum ſe intromiſit, quod ſub lectulo meo jacens, cùm Marcus alumnus & cliens meus, utpote qui è conſpectu cubabat, tetrâ & dirâ facie aſpiceret; pavore ſubito conſternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipſamque intromiſſam non ſine formidine clamabat. Idque cùm mihi, qui occluſum cubiculi oſtium aſpicerem, vix credibile videretur; interim dirum illud ſimulacrum, quod ſub lecto jacebat meo, manum & brachium protendere, lumenque quod juxta aderat, extinguere vidimus. Quo extincto, libellos meos, & quidquid rerum erat, querulâ voce miſcere, ac omnia ever-

verterenon deſtitit. Mox cùm ad tumultum exciti ſocii eò ſe contuliſſent, lumenque intromiſſuri obvervarentur veſtibulo; interim ipſum opertum cubiculi oſtium manu aperire, & foràs effugere vidimus. Erat enim ipſius ſpecies, ut planè perſpeximus, ſimulacro hominis nigerrimo non abſimilis. Illud utique mirum fuerit, dignumque memoratu, figuram illam, dum nobiſcum ſic luctaretur, cùm fores cubiculi reſeraſſet, ab his qui lumen intromisêre, minimè conſpectam: ſed cùm primùm cubiculi fores exivit, elapſam ex oculis illicò diſceſſiſſe, & in auras evanuiſſe. Hæc Alexander. Rectiſſimè ergò D. Antonius apud Athanaſium, de dæmonibus loquens, ait: *Si fuiſſent hoc fragili corpore colligati; obſerato introitu iisdem negaretur acceſſus. Cùm autem hoc impedimento ſint liberi, & obſtructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre; manifeſtum eſt, ob enervationem eorum permanere Eccleſiæ corpus illæſum.*

At dicet aliquis, vocari dæmones ab Apoſtolo Epheſ. 6. *tenebrarum rectores*, & à Davide Pſal. 90. *timorem nocturnum, negotium perambulans in tenebris.* Solent item Spectra omnia noctu & in tenebris multò crebriùs ac libentiùs apparere, quàm interdiu, uti ex relatis ſuprà hiſtoriis plurimis conſtat. Ergo lucem oderunt, ac proinde luce conſpectâ diffugiunt. Reſpondeo, vocari etiam dæmonem *ſagittam volantem in die, incurſum & dæmonium meridianum.* Frequenter item interdiu apparent Spectra. Nihil ergo probat argumentum.

CAPUT XL.

An odore, fumo, herbis, lapidibus, aliisque rebus ſenſibilibus Spectra pellantur.

AN hiſce, aliiſque ſimilibus rebus ſenſibilibus pellatur dæmon è corporibus energumenorum, aut arceatur, nè homines invadat; examinabimus infrà, cùm de Mirabilibus energu- Spectra an odore, fumo, aliisq; ſenſibilib. rebus fugentur.

 meno-

menorum. Nunc ſolùm inquirimus, an dictis rebus arceantur aut pellantur Spectra, maximè diabolica.

Affirmativæ ſententiæ argumenta.

Pelli odore & fumo, pervulgata eſt quorundam opinio apud *Toſtatum in 1. Reg. cap. 16. q. 43.* Primum argumentum ſumitur à contrario. Nam dæmones alliciuntur quibusdam odoribus; ergo abſurdi nihil eſt dicere, pelli eosdem quibusdam aliis. Antecedens aſſerunt antiquiores Theologi apud *Petavium lib. 3. de Angelis cap. 1.* qui paſſim dicunt, dæmones hoſtiarum nidore, pinguedine, ac fumo paſci, ac delectari. Ita expreſsè *S. Juſtinus Martyr* in Apolog. 1. *Athenagoras* in Legatione pro Chriſtianis, *Clemens Alexandr.* lib. 7. Stromat. *Origines* lib. 3. contra Celſum, *Julius Firmicus* lib. de erroribus profanar. religion. & alii. Sed hi omnes Auctores attribuunt dæmonibus corpora; unde mirum non eſt quòd & ſenſus, & corporeas delectationes eisdem concedant. Horum errorem rejecimus lib. 1. Simulant dæmones ſe delectari nidore victimarum, aliisque odoribus ad ſe honorandum excitatis, ut homines in peccato idololatriæ, quo delectantur, detineant.

Secundum argumentum ſumitur *ex libro Tobiæ*, in cuius c. 6. narratur, quòd cùm profectus eſſet Tobias cum Raphaële, qui Azariam ſe vocabat, & manſiſſet primâ manſione juxta Fluvium Tigris, *exivit ut lavaret pedes ſuos: & ecce piſcis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expaveſcens Tobias, clamavit voce magnâ, dicens: Domine, invadit me. Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm feciſſet; attraxit eum in ſiccum, & palpitare cœpit ante pedes eius. Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piſcem, & cor eius, & fel, & jecur repone tibi; ſunt enim hæc neceſſaria ad medicamenta utiliter &c. Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: obſecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt iſta quæ de piſce ſervare juſſiſti? Et reſpondens Angelus dixit ei: Cordis particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos &c.* Capite deinde ſeptimo, cùm narraſſet Scriptura, Tobiæ traditam fuiſſe in uxorem Saram Raguelis filiam, cuius ſeptem viros dæmonium occi-

occiderat; ſubjungit cap. 8. *Recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris, poſuitque eam ſuper carbones vivos. Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.*

Ex his conſtat, fumum prædictum habuiſſe virtutem expellendi dæmonem, eumque verè expuliſſe, quoniam id expreſsè aſſerit Sacra Scriptura. Quamvis enim aliqui dicant, fumum illum nihil effeciſſe ad dæmonem expellendum, ſed eum à ſolo Angelo fuiſſe expulſum, accedente efficaciâ orationis Tobiæ ac Saræ; fumum verò fuiſſe ab Angelo juſſum adhiberi, vel nè deprehenderetur eum eſſe Angelum ex tanto miraculo, vel tanquam ſignum temporis quo illum expelleret, aut efficacitatis ac virtutis precum Tobiæ ac Saræ: revera tamen nihil horum congruè dici poteſt, alioquin Angelus non poſſet excuſari à mendacio, dum dixit, *cor & fel, & jecur, eſſe neceſſaria ad medicamentum utiliter*: item: *fumum cordis extricare omne genus dæmoniorum*, id eſt, vim habere extricandi. Certè Græcus & Hebraicus textus clarè agnoſcunt virtutem aliquam. Nam in Græco habetur: ἔλαβε τὴν τέφραν &c. *Accepit cinerem ſeu prunam thymiamatum, & impoſuit cor piſcis, & hepar, fumumque fecit, & quando odoratus eſt dæmon odorem, fugit ad Ægypti ſuprema.* Hebraicè verò: *Percepit Aſmodæus odorem, & fugit.* Virtutem ergo aliquam habuit prædictus fumus piſcis ad dæmonem expellendum, ſicut etiam fel ejuſdem piſcis habuit virtutem, ut viſus reſtitueretur ſeniori Tobiæ: fruſtra enim adhibitus non fuit. Atque hanc ſententiam, quòd virtutem ſeu efficientiam aliquam contra dæmonem habuit, defendunt *Guilielmus Pariſienſis* lib. de Univerſo, *Dionyſius Carthuſianus* in cap. 8. Tobiæ, *Franciſcus Valleſius* in Sacra Philoſoph. cap. 28. *Petrus Gregorius Toloſanus* Syntagmatis Juris lib. 34. cap. 22. *Bartholomæus Faius* in Energumenico, *Franciſcus Georgius* tom. 6. Problem. 19. *Hieronymus Mengus* in Flagello Dæmonum Documento 3. *Serarius* in cap. 8. Tobiæ, & alii Interpretes recentiores ibidem. *Delrius* lib. 2. Diſquis. Magic. q. 30. ſect. 13. & lib. 6. cap. 2. ſect. 3. & alii omnes mox citandi.

Fumus piſcis à Tobia adhibitus, an, & qua virtute fugaverit dæmonem.

Controverſia tamen eſt, quàm virtutem habuerit fumus ille, naturalemnè, an ſupernaturalem, an moralem.

Aliqui prædicto ſuffitui ex corde piſcis exhalato (uti & multis aliis rebus, de quibus infrà cùm de Energumenis) tribuunt virtutem naturalem ac phyſicam ad dæmones expellendos, divinitùs inditam à Deo tanquam Auctore Naturæ. Ita *Petrus Gregorius*, *Franciſcus Georgius*, & *Faius* locis antea citatis, & alii apud Delrium & Celadam locis etiam citatis. Rationem dant, quia ſicut DEUS prævîſis morbis, indidit rebus aliquibus virtutes medicas; ita prævîſis diaboli infeſtationibus, indidit aliquibus etiam rebus virtutem expulſivam aut refrenativam ipſius. Addunt, congruum eſſe, ut ſuperbiſſimi ſpiritus viliſſimis rebus ſubderentur.

Alii tribuunt eidem ſuffitui virtutem ſupernaturalem divinitùs inditam à Deo tanquam Auctore ſupernaturali. Ita *Valleſius* loc. cit. *Leloyerus* lib. 8. de Spectris cap. 1. *Moura* de Incant. ſect. 1. cap. 3. *Manden* in cap. 8. Tobiæ, & alii. Rationem adſignant, quia ex verbis Angeli conſtat, fumum prædictum habuiſſe vim expellendi dæmones, & tamen non habuit vim naturalem, ut ex præcedenti ſententia conſtat; dicendum ergo eſt, habuiſſe ſupernaturalem.

Alii mediâ inter utramque prædictam ſententiam incedunt viâ, aiuntq; expulſum fuiſſe dæmonem per fumum illum, partim virtute naturali illius, partim virtute ſupernaturali, atque adeo virtute mixta ex naturali & ſupernaturali. Ita *Serarius* in cap. 8. Tobiæ q. 3. *Juſtinianus* in idem cap. &, teſte Celadâ Comment. in dictum caput, *Euſebius Nierembergius* 1. par. Philoſophiæ Curioſæ lib. 1. cap. 49. & *Joannes* Niderus in Malleo Mallef. c. 12.

Alii denique nullam vim naturalem aut ſupernaturalem agnoſcunt in hoc ſuffimento, ſed meram efficaciam moralem, quâ Angelus ad eiusmodi ſuffimentum excitatum abegit dæmonem, & in deſertum religavit. Ita *P. Didacus Celada* in cap. 6. Tobiæ §. 233. Aſſerto ſeptimo. Rationem poſtea dabo.

Ego circa propoſitam initio capitis quæſtionem, hæc reſpondeo (ſalvo meliori judicio) cum citato Celada.

I. Nul-

I. Nulla vis naturalis rerum corporearum poteſt directè agere in dæmonem, atque adeò nec odor, nec ſuffumigatio, nec herbæ, lapides, aliævè res ſenſibiles quæcunque poſſunt directè ac phyſicè illos abigere, ſive à locis, ſive ab hominibus. Ita *S.Thomas* in 4. diſt. 7. art. ult. & in cap. 41. Job. Lect. 3. *Abulenſis* in 1. Regum cap. 16. q. 46. *Martinus Delrio* lib. 2. Disquis. Magic. q. 30. ſect. 3. & lib. 6. cap. 2. ſect. 2. *Theophilus Raynaudus* in Theolog. Naturali diſt. 2. art. 2. num. 53. *Thyræus* lib. de Locis infeſtis cap. 42. *Celada* in cap. 6. Tob. §. 233. *Serarius* in idem cap. 6. & apud ipſos *Euſebius Nieremberg*. 1. par. Philoſoph. Curioſæ lib. 1, cap. 49. Menochius, Tirinus, Gordonus, Juſtinianus, Manden, & plerique in cap. 6. vel 8. Tobiæ, cum aliis multis. Ratio eſt, quia teſte Job. cap. 41. v. 24. *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei* (diabolo) *qui factus eſt, ut nullum timeret.* Impoſſibile ergo eſt (ut bene infert Abulenſis loc. cit. & cum ipſo plerique alii) quòd minor poteſtas, qualis eſt omnium rerum corporearum, ſubjiciat ſibi dæmonem, eumque cogat ut abeat, aut veniat, aut operetur. Adde quòd inter rem corpoream, & rem incorpoream ſuppoſito diverſam, grandis eſt improportio, nec apparet quonam modo corporeum agens poſſit directè & per ſe agere in rem omnino ſpiritualem, qualis eſt dæmon.

Corporeæ res non pellunt dæmonem directè.

II. Certum eſt, res quaſdam corporeas habere vim naturalem arcendi aut pellendi indirectè dæmones hominem infeſtantes. Explico, & probo ſic. Dæmones ſæpe pro diverſa humanorum corporum temperie aut intemperie, diversâ ratione exagitant aliquos, aliter nimirum illos qui atrâ bile, aliter qui humore melancholico, aliter qui ſanguine & ſpiritibus, aliiſvè humoribus abundant. Cùm igitur certum ſit, res quaſdam corporeas valere ad humores temperandos, & corporis paſſiones mitigandas; certum etiam erit, eaſdem res efficere, ut homines minùs ſubjecti ſint dæmonis actioni ac vexationi, quod eſt, indirectè eum ab homine arcere, aut pellere. Ita docent *Guilielmus Pariſienſis*, *Victoria*, *Carthuſianus*, *Zacharias Vicecomes*, *Levinus*, *Valleſius*, *Codromenus*, *Abulenſis*, *Serarius*, *Delrius* lib. 2. Disquis. Magic. q. 30. ſect. 3. & lib. 6. cap. 2. ſect. 2. q. 3. Celada in

Corporeæ quædam res poſſunt indirectè pellere dæmonem.

in cap. 6. Tob. §. 233. Aſſerto 3. & alii plurimi apud hos duos ultimò citatos. Quibus autem rebus adſcribatur ab Auctoribus variis prædicta virtus, dicemus infrà, cùm de Energumenis.

III. Etiamſi demus, res materiales poſſe agere vel directè, vel indirectè in ſpirituales ſuppoſito diverſas, atque adeò in dæmones; tamen cor piſcis, de quo in hiſtoria Tobiæ, in fumum reſolutum, non potuit phyſicè, directè, vel indirectè præſtare effectum illum, quem Angelus ipſi tribuit.

Sic enim Tobiæ interroganti reſpondet Angelus: *Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.* At ſi naturalis eſt vis prædicti fumi ad pellendum dæmonem, tam diu ſolùm durat eius effectus, quàm diu ipſe durat; transacto verò fumo, quis vetat diabolo quin redeat? Aliam ergo vim prædicto fumo tribuit Angelus, quàm naturalem.

IV. Veroſimilius mihi videtur, prædictum fumum nullam vim phyſicam etiam ſupernaturalem habuiſſe inditam ad præſtandum effectum, quem Angelus promiſit, ſed ſolùm vim moralem, quatenus nimirum illo excitato Angelus dæmonem abegit. Ita *Celada* in cap. 6. Tobiæ §. 233. Aſſerto ult. Ratio primi eſt, quia ſi virtute phyſicâ fuiſſet abactus dæmon, potuiſſet transcto fumo redire; ceſſante enim causâ phyſicâ, ceſſare debet phyſicus effectus: atqui non potuit redire, ut ex Angeli verbis conſtat; ergo &c. Ratio ſecundi eſt, quia vim habuit abigendi dæmonem: ſed non Phyſicam naturalem, nec phyſicam ſupernatulem; ergo tantùm moralem modo dicto. Quod ipſum videtur inſinuare Sacra Scriptura: nam cap. 8. dicitur: *Recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris, poſuitque eam ſuper carbones vivos. Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.* Non ergo fumus jecoris & cordis abegit phyſicè dæmonem; ſed excitato fumo Angelus apprehendit dæmonem, & abduxit, atque ligavit; quod eſt, fumum id præſtitiſſe moraliter tanquam ſignum, ex inſtitutione eiusdem Angeli poſitum.

Si quæras, an ergo idem fumus, nunc quoque, à quocunque excitatus, eundem præſtiturus eſſet effectum, quem tunc præſtitit; reſpondeo ego, negativè, ſive tunc illum præſtiterit phyſicè, ſive moraliter; & ſive naturaliter, ſive ſupernaturaliter. Videor id colligere ex ipſa Scriptura: nam Angelus Tobiæ interroganti, reſpondet cap. 6. v. 8. *Cordis eius particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat &c.* non dicit, *ſi ſuper carbones ponat aliquis, quicunque ſit*, ſed *tu ſi ponas.* Ergo pro Tobia ſolùm id ſignum inſtituit.

CAPUT XLI.

De veris modis ac remediis pellendi Spectra diabolica.

REjectis falſis modis ad Spectra fuganda, adſignandi ſunt atque examinandi veri: ac primò quidem ii, quibus dæmones profligantur: deinde ij, quibus ablegantur & juvantur animæ purgandæ: tandem ii, quibus contra damnatas animas pugnatur. Hæc porrò remedia, alia non ſunt quàm divina, ſeu eccleſiaſtica, à Chriſto vel Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus inſtituta, ſapientioribus & Chriſtianè ſentientibus Medicis approbata, ut ſunt *Joannes Fernelius* lib. 3 de Addit. *Cornelius Gemma* in Coſmocrit. *Baptiſta Condronchus* lib. de morb. venefic. *Andreas Cæſalpinus* Disquiſit. de natura dæmon. & cum illis Theologi doctiſſimi *Petrus Thyræus* lib. de Spectris à cap. 66. *Martinus Delrius* lib. 6. Disquiſit. Magic. cap. 2. ſect. 3. & alii. Ad hæc non rarò dæmon à Deo coactus mendaci ex ore veritatem promere, ablegavit homines, ut ex ſequentibus nonnullis exemplis apparebit.

Remedia pellendi Spectra diabolica.

§. I. Primum Remedium, vera & viva fides.

VEra & viva fides eſt, quæ charitate DEI & proximi vallatur, & quam bona comitantur opera, & mandatorum DEI obſervatio: fidem enim ſine operibus mortuam eſſe, affirmat Scriptura & Patres.

Fide verâ ac vivâ pelluntur dæmones.

Patres. Hanc veluti ſcutum nobis præbet D. Paulus ad Epheſ. c. 6. contra diabolum. Hanc diſcipulis ſuis commendat D. Antonius, dicens: *Magna, dilectiſſimi, adverſus dæmonem arma ſunt, vita ſincera, & intemerata in DEUM fides.* Dæmon ipſe reſpondit Mago Cypriano, poſtea ſancto, *ſe Chriſti fide munitis nocere non poſſe*, teſte Nazianzeno Orat. in Cyprian. Sed rem exemplis confirmamus.

Crucis ſignum contra dæmonem.

Scribit *Joan. Niderius* in Formic. epitome cap. 4. in perſona cujusdam ſagæ, in hunc modum: *cùm quidam maleficus me invocaret, ut quendam inimicum ſuum vitâ privarem, aut in corpore læderē graviter, fulminis ictu, aut alio modo; vocavi ego Magiſterulum, id eſt, Dæmonem: qui mihi reſpondit, quòd neutrum facere poſſet; Habet enim, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit. Idcirco non in corpore, ſed in undecima parte fructuum ſuorum in campo, ſi libet, ei nocere poſſum.*

Cornelius Kempenſis lib. 3. de Origine & ſitu Friſiæ cap. 31. ſcribit, circa tempora Lotharii Imperatoris *erant paſſim in Friſia multa larvarum infernalium Spectra; quæ in parvo quodam ſupereminentis collis ſupercilio ſubterraneum habebant ſpecum, absq; humana ope artificio præſtigioſo exſtructum; in quo reſidebant, quas antiqui vocabant Albas Nymphas, ſive vulgari gentis ſermone* **Witte Wiven.** *Harum ſpeciem adumbratam, non veram fuiſſe conſtat. Quæ ſolebant nocturnos viatores, gregumque & armentorum intentos excubiis, & puerperas cum infantibus ſæpiſſime in abdita ſua, & ſubterranea antra clanculùm abducere: in quibus ſubinde ſubterranei murmuris ſonus, atque etiam vagitus infantium auditi ſunt, & præterea etiam ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Muſarum concentus & voces dubiâ aure colligebantur. Qua de cauſa magna fiebat cuſtodia prægnantium mulierum, & parvulorum infantium, nè ab iſtis Nymphis infernalibus clàm abriperentur. Quæ omnes dæmonum illuſiones, poſt agnitum ſincerum DEI Evangelium (erant enim tum Friſii, Sabellii & Arÿ erroribus dementati) evanuerunt, & in nihilum redactæ ſunt. Scripſit enim S. Odulphus contra ejusmodi illuſiones dæmonum chartam de S. Trinitate, quam per Eccleſias & Parochias Friſiæ ſacerdotibus*

tibus miſit, ut in populo frequenter publicè legeretur. Continebatur in charta Catholicæ fidei explicata profeſſio, ut patet in exemplari, quod prædictus Author ſubdit. Multa ſimilia in aliis etiam regionibus, præſertim in Sicilia, contigerunt, ubi poſt introductam fidem Chriſti evanuerunt dæmonum manifeſtæ graſſationes.

§. II. Secundum Remedium, Oratio.

Bona eſt Oratio, cum jejunio, & eleemoſyna (inquit Raphaël ad Tobiam) ut ad alia mala, ita ad Spectra quoque diabolica ab hominibus & locis infeſtis avertenda. Orationis efficaciam confirmant exempla aliquot in præcedentibus allata; nimirum illud de presbytero, cujus D. Auguſtinus meminit, qui oratione ac ſacrificio Miſſæ domum Heſperii purgavit: & alterum ſacerdotum, qui à Moguntino Præſule cum auctoritate miſſi, aquâ luſtrali & comprecationibus profligarunt peſtilentem in agro Bingenſi ſpiritum. Adjungo his alia nonnulla, tum vetera, tum recentia. Oratio dæmones profligat.

Joannes Diaconus lib. 4. Vitæ S. Gregorii cap. 93. ſcribit, dicti ſancti hortatu Litaniis recitatis, formidabile quoddam dæmonis quaſi cornuti Spectrum, quod certo cuidam loco ita infeſtum erat, ut in eo commorari nullus poſſet, abactum tandem eſſe. Item ibidem refert, oratione in fugam converſum nequam Spiritum, qui in forma catti Religioſo viro haud parum fuit moleſtus. *D. Gregorius* lib. 1. Dialogor. cap. 10. ſcribit, Fortunatum Tudertinæ Eccleſiæ Epiſcopum oratione dæmones ex hominum corporibus ejicere ſolitum. *D. Bernardus* continuâ unius noctis oratione Cremonæ dæmonem profligavit, ut in eius Vita habet Bernardus Bonavallenſis. *B. Hilarion* in Cypro Inſula, à miſera dæmonum vexatione, oratione ad Deum factâ, ducentos propemodum, partim viros, partim mulieres, eripuit, teſte B. Hieronymo in eius Vita. Omitto alia antiqua, & recito nova.

Anno 1549. ut ex Societatis noſtræ hominum litteris refert *Delrius* lib. 6. Disquis. Magic. cap. 2. ſect. 3. *quidam noſtris confeſſus, mediâ circiter nocte, dum pœnam pro delictis ſibi*

irrogatam perſolvit, repentè vidit feles, muresque, & alias beſtias, colore atras, aſpectuque terribiles, tam multas, ut totum occupare cubiculum viderentur. Quo ille viſo perterrefactus, timere cœpit, nè vivus à beſtiis abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini noſtri imaginem, magnâ voce opem implorans. Quare omnium animalium ſpecies ſubitò evanuerunt, tanto cum impetu, ſtrepitu & fragore, ut domus ruere videretur.

An. 1555. eodem *Delrio* referente, *Bungi in Japonia familia fuit, quam jam à centum annis dæmones infeſtabant, & moleſtia in poſteros quaſi hæreditaria tranſibat. Pater familias opes omnes placandis idolis inſumpſerat; ſed potiùs auctum iis, quàm ceſſavit malum. Triginta annorum filium dæmon occupavit, ita ut nec patrem, nec matrem agnoſceret, nec quindecim diebus quidquam cibi ſumeret. Sub horum finem Patrum Societatis unus eum acceſſit, juſſitque ut D. Michaëlem nominaret. Dum Divũ nominat, vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere, ita ut circumſtantibus terrori fuerit. Invocante verò Patre* DEUM Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum; *ſubitò à dæmone liber extitit.*

In Menælogio Græcorum, die 5. Martii, in vita Canonis Iſaurici legitur, *poſt ipſius è vita diſceſſum, ædes ejus in templum verſas, teſtasque illas quibus malos genios incluſerat, repertas; quarum unam cùm reſignaſſent, quòd theſaurum ibi latere ob pondus arbitrarentur; ſtatim fulminis inſtar erupiſſe dæmones, ut omnes exanimati conciderent, & quidquid inſtauratum erat, procumberet, nemoq; omnino poſt occaſum Solis auderet ad locum illum adſpirare. Sed non diuturna fuit hæc dæmonum tyrannis, quam per ſancti viri preces, cùm populus ſe jejuniis & vigiliis dediſſet, mox depulêre.* Alia exempla paſſim in ſequentibus occurrent; nam cum aliis remediis plerumque oratio eſt conjuncta. Omnium orationum efficaciſſima videtur eſſe Oratio Dominica, in qua petimus *liberari à malo*, utique etiam à diabolo, qui κατ' ἐξοχὴν ὁ πονηρὸς appellatur.

§. III. Tertium Remedium, Reliquiæ Sanctorum.

Uſum

USum reliquiarum Sanctorum Spectra diabolica depellere, docent Sancti Patres, antiqui & Sancti Chriſti cultores omnium nationum, experientia perpetua adhæc usque tempora continuata. *S. Hieronymus* lib. contra Vigilantium, Dæmonem alloquens, qui per os Vigilantii reliquias Sanctorum viliſſimum pulverem appellaverat, ait: *Tu ſæpe viliſſimo hoc tortus es pulvere.* Sanctorum reliquias fugere dæmones, docet S. *Chryſoſtomus* Homil. 7. de Septem Machab. his verbis: *ut audaces latronum duces, ſive impii Sepulchrorum effoſſores, ſi fortè, dum prædas agunt, aut ſpolia capienda conquirunt, in arma vel ornamenta Imperatoris incurrerint, quamlibet cupidi prædarum, tamen agnitis Regis inſignibus deterrentur, ut fugiant, nec cominùs accedere vel attingere audeant; ita profectò & dæmones, qui verè & latronum principes ſunt, & magiſtri, ubi coronatorum Martyrum viderint corpora poſita, longè illicò à conſpectu eorum pavidi fugiunt, & abſiliunt.* Omitto alia teſtimonia, quæ fusè adducunt, qui Reliquiarum cultum contra Vigilantianos noſtrorum temporum defendunt. Reliquiæ Sanctorũ pellunt dæmones.

Exempla do. De Semicinctiis & Sudariis D. Pauli, adhuc viventis, ſcribit S. *Lucas* in Actibus Apoſt. cap. 19. in hunc modum: *Virtutesque non quaslibet faciebat DEUS per manum Pauli, ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria, & ſemicinctia; & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.* Suprà cap. 28. §. 2. exemplum retulimus ex *Gregorio Turonenſi* de diabolis ab urbe Trevirenſi depulſis, ob reliquias Sanctorum in ea aſſervatas. Ibidem ex Theodoreto partem hiſtoriæ retulimus, ipſius Theodoreti verbis, quam nunc integram damus. *Execrandus* inquit, *Marcio multas ſpinas impietatis ſeminavit in regione urbis Cypri. Eas cùm conarer evellere radicitùs, noctu venit quidam dæmon exitialis, clamans, & linguâ utens Syriacâ. Cur, inquiens, tu bellum geris cum Marcione? Cur hanc pugnam adverſus eum ſuſcipis? Quanam is te unquam affecit moleſtiâ? Deſine belligerare, deſine à malevolentia; aut diſces experientiâ, quantum bonum ſit quies. Scias, quòd te jam pridem confodiſſem, niſi chorum Martyrum te cuſtodientem vidiſſem, cum Jacobo. Hoc ego audivi, & dixi cuidam ex familiaribus, qui prope*

me dormiebat: Audis, inquam, quæ dicuntur? Ille verò: Omnia, inquit, audivi, & cùm vellem ſurgere, & reſpicere, & ſcire quis loqueretur; tuâ causâ quievi, quia te putarem quieſcere. Ambo itaque ſurgentes, reſpeximus, neque ullum qui moveretur, vidimus; nec qui loqueretur, audivimus. Illa verba alii quoque, qui nobiscum habitabant, audiverunt. Intellexi igitur, quòd Martyrum quidem chorum dicebat lecythum olei Martyrum; qui cùm à multis Martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat in meo lecto. Sub meo autem capite erat magni Jacobi vetus amictus; qui quovis clauſtro adamantino fuit mihi validior. Ita Theodoretus Hiſtor. SS. Patrum cap. 21. & ex ipſo Baronius tom. 5. circa Annum Domini 424. Exempla alia huc ſpectantia referam in libro de Mirabilibus Energumenorum.

Noſtri temporis Sectarii, ut olim Vigilantiani, rident & execrantur reliquiarum Sanctorum uſum; ajuntque dæmones illas fugere, non quia fugere coguntur, ſed quia volunt, homines illas venerantes detinere in ſuperſtitione. Sed qui micam ſolùm prudentiæ habent, utique vident, plùs credendum antiquis & ſanctis fidelibus, quàm nuperis id inficiantibus. Plura dicam infrà.

§. IV. Quartum Remedium, Sanctæ Crucis ſignum.

Crucis ſignum fugat dæmones.

QUæ Sancti Patres, quæ Scriptores antiqui, quæ omnium ſæculorum Hiſtorici, de Sanctæ Crucis ſignaculo contra dæmonum Spectra, larvas, inſidias, infeſtationes, tentationesque ſcripſerunt, talia ſunt, ut nec ipſe Cacodæmon contradicere, aut ſecus interpretari audeat. Exempla victoriarum contra eadē dæmonum Spectra & infeſtationes relatarum, eodem crucis ſignaculo frontibus impreſſo, & contra loca infeſta formato; nec ipſi qui ſacra omnia ſusque deque vertunt, noſtri temporis hæretici, negare audent. Audent tamen ſiniſtrè, contra ſanctorum Patrum ſententiam, & contra fidelium omnium ſenſum, interpretari, & ſuperſtitioſum appellare, quod ſacroſanctum antiquiſſimi Patres appellarunt. Legantur *D. Cyprianus* ſermon. de Paſſ. Chriſti. *Orige-*

Origenes lib. 3. in Job. *Lactantius* lib. 3. cap. 24. *D. Athanaſius* in Vita S. Antonii, & de Incarnat. Verbi. *D. Gregorius Nazianzen.* Orat. 1. in Julianum, & ad Nemeſium *D. Chryſoſtomus* Homil. 8. in Epiſt. ad Coloſſ. & Homil. 50. in Matth. *D. Cyrillus*, *D. Hieronym. D. Auguſt. Theodoretus*, *D. Gregorius*, & alii apud P. Jacobum Gretzerum in libris de S. Cruce. Ipſe *Lavaterus* Calviniſta, & omnium Eccleſiæ Catholicæ rituum hoſtis atque irriſor, lib. de Spectris par. 3. cap. 9. quærens, *Quo pacto fideles in veteri Eccleſia ad occurſum Spectrorum ſe geſſerint*, hæc ſcribit.

Uſitatus mos fuit, ad occurſum harum rerum ſe cruce munire. Idem hodie quoque multi ſolent facere. Tertullianus ſcribit in libro ſuo de Corona militis, veteres Chriſtianos frontem ſuam ſæpe ſignaſſe cruce. D. Hieronymus Demedriadem hortatur, ut crebrò ſignaculo crucis frontem muniat, nè locum in ea exterminator Ægypti inveniat. Origenes quoque, Epiphanius, Chryſoſtomus, & Auguſtinus multa ſcribunt de virtute S. Crucis. D. Athanaſius ſcribit in lib. de Humanitate verbi, eiusque corporali adventu, fol. 67. Olim, inquit, dæmonia inani ſpecie ludibriisque rerum intricabant homines, inſeſſis alibi fontibus, alibi fluviis, lapidibus, aut lignis, atque ita præſtigiis fatuos in ſtuporem agebant: nunc verò cùm apparuerit Dei verbum, Spectra hujusmodi & ludibria imaginum ceſſarunt &c. Lactantius ſcribit Divin. Inſtitut. lib. 4. cap. 26. & per integrum caput 27. hac de re, dicit, ad illos qui frontem cruce ſignant, diabolum non habere acceſſum, nec lædere eos poſſe. Addit, Chriſtianos hac cæremonia antiquitùs in expellendis dæmonibus, & ſanandis morbis uſos eſſe. Hæc Lavaterus. Eandem virtutem etiam nunc hodie deprædicamus, & experimur, quotquot veræ Eccleſiæ Catholicæ membra nos fatemur; cur ergo impietatis & ſuperſtitionis accuſamur? Addamus exempla.

Suprà cap. 12. retulimus ex *Glyca*, Antiſtitem quendam, è caſtello quodam, ſolo crucis ſigno dæmones expuliſſe. S. Margaretha cruce dæmonem in forma draconis ſibi appropinquantem profligavit, teſte *Metaphraſte* in eius vita. Julianus Apoſtata, dum ſe cruce ſignat, dæmones quos evocaverat, fugat, ut

ſcribit

ſcribit *Nazianzenus* Orat. in eundem. Dæmones expulſi à S. Patapio apud *Metaphraſten* Menſe Novemb. clamant: *Verè terribilis es, Nazarene, verè terribilis es, & ubique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiſcar? Si in derſertum, ſi in civitatem, ſi ubicunque duxerit aliquis; tu illic prævenis, ſolâ crucis figurâ, ſolo tuo nomine nos expellens.* S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, *ubique crucem, ut arma inexpugnabilia inferebat*, ait Metaphraſtes. Quid de crucis efficacia ſaſſus fuerit diabolus cuidam ſagæ, vidimus §. 1. ex Nidero. Epiphanius in Hæreſi Ebionitar. quæ eſt trigeſima, ſcribit conatus Magorum, ut fœminam quandam Chriſtianam in amorem pellicerent, & tandem quo pacto per crucis ſignum, & Chriſti fidem ſuperarit mulier; & claudit narrationem hoc epiphonemate: *quod non valuit incantantis vis, ubi erat nomen Chriſti, & ſignaculum crucis.*

Circa annum Chriſti 1591. Pontimuſſi *puer erat nobili magis pollens genere, quàm domo opulentâ. Compingitur in aulam parentum juſſu, à Gymnaſio abſtractus: ſed mobilitate ingenii, cùm recurſaret deſiderium vitæ prioris, ſtatuit inter lixas calonesq; verſari potiùs in caſtris. Iter ingreſſo atra viri ſpecies occurrit in ſerica veſte: qui interrogans cauſam triſtitiæ, pollicetur remedium. Verùm ubi ego te adjuvero, ecquid erit præmii? At puer: ut totum; inquit, me excutias, nè teruncium quidem reperias. Subijicit alter: Da te mihi modò, nulla tibi cupiditas fruſtra erit. Exiſtimavit puer, ſe in ſervitium expeti: poſtulat tempus deliberandi. Ille contrà onerare promiſſis ingentibus: ut vel puero tanta jam vaniloquentia mira eſſet. Suſpectare cœpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cùm tacitus totum eius corpus emetitur oculis, ſiniſtrum pedem animadvertit cum bifida ungula ac deformi. Statim cohorruit, & (qui mos rectè inſtitutis in metu repentino) JESUM ingeminans*, Crucis ſigno armat frontem: *eodemque puncto ſæva ſpecies evanuit. Tertio pòst die ad ſuos revertenti, eadem imago ſe offert; & proditur pedis eâdem notâ. Quærenti utrum captum eſſet conſilium, reſpondit puer, ſibi domino opus non eſſe. Rogatus quò iret, urbem nominavit. Tum dæmon ante eius pedes crumenam jacit ſonantem, in qua triginta, quadragintavè Flandrici nummi (ex his reperti poſtea inaurati duodecim; recen-*

recentes diceres & aſperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuiſſe ignis oſtendit.) Tum pulverem in linteo pernicialem tradit, cuicunque ſubitâ morte tollendo. Addit conſilia ad turpes libidines; & admonita, ab piacularis uſu aquæ, & ab adoratione conſecratæ hoſtiæ (quam contemptim placentulam appellabat) abſtinendi. Eam blaſphemiam dum averſatur puer animo pio, ſimulq; veretur ne obtorto collo ſtranguletur à monſtro; Salutarem Crucem *imprimit pectori, ſtatimq; magno impetu alliditur in terram; nec niſi poſt ſemihoram exſurgit. Mox matri redditus, ſcholæq;, & ſacrâ confeſſione expiatus, è laqueo venantium metuq; ereptum ſe eſſe divinâ ope gratulatur.* Ita Franciſcus Bentius in Litteris Annuis Provinciæ Franciæ.

Alterum refert exemplum idem Bentius, ex Litteris Annuis Collegii noſtri Mediolanenſis ejusdem Anni 1591. quod tametſi longiuſculum ſit, ex parte tamen exſcribendum cenſui. Sic ergo ſcribit. *Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat DEO, aditurum noſtram Societatem, idq; uni è noſtris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon, ſeq; ad ſolita arma convertit. Impuris cogitationibus hominem adgreditur, ita infeſtis, ut adimerent ſomnum. Surgit è lecto miles Chriſti, & lectitandis piorum hiſtoriis noctes ducit inſomnes. Neque hoc tulit adverſarius: ſuspenſam lucernam ad parietem ſic dejicit, ut effuſo oleo totum volumen fœdè prolueret. Neque hoc ſatis: inter cœnandum invadit immundo afflatu. Hic à menſa ſtatim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi projectus, & pro cibo corpori flagra ingerens: Cùm ſic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram inſtitit binas horas, vel ternas, dum importunus calor deferveſceret. Dein conjicit ſe in cubile feſſus. Viſus in eodem ſtrato videre mulierem, & attingere ejus comam manuum extentu. Deſilit repentè attonitus, & ad lectulum converſis luminibus nihil videt.* Alias artes, quibus tandem pius Sacerdos dæmonem vicit, taceo. Rediit tamen paulò pòſt victus ad pugnam admirabili arte adverſarius. *Egreſſus aliquando Sacerdos idem ex oppido levandi æſtus causâ, juxta lacum inambulat, perſolvens horarias preces Mariæ Virgini. Vix ducentos paſſus proceſſerat, cùm aſſecutus eſt eum vir quidam, cum rutila barba & promiſſa, veſteq; ma-*

 gni

*gni pretii. Inſidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus. Famuli erant à pedibus duo. Cùm acceſſiſſet propiùs, perhumaniter ſalutavit &c. Tum verò equitem inter & ſacerdotem ſermo inſtitutus, hoc ordine. Prior eques, ſpecie rimantis; quæ eſt animo tibi infixa cura? quæ ſollicitudo mentem exedit? Ad ille diſſimulans, mihi bene eſt, inquit; fruſtra tibi huius rei quæſtio fuit. Cui eques: Mi homo, mibi dare verba difficile eſt, cui datum olim à Deo, ut introſpiciam, quid tacitis cogitationibus volutent homines agitentque. Cùm ſtetiſſet ſacerdos admiratione defixus, & ſtupens loquentis habitum, corpusque totum luſtraret luminibus; ſumpto animo ait: Quod ſi tibi ea eſt virtus, effare, quæ me angit moleſtia? &c. Cui ille: Votum Societatis Jeſuitarum: hic ſtimulus cor vellicat; hoc te quietum eſſe non ſinit, ſed tu alias res agas neceſſe eſt: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suſpicatus alter, nè aliqua ratione inaudiſſet à noſtris: Non certum,*inquit, *ſatis, votum illud fecerim, nec nè: ſed ut ita ſit; ſi certum eſt Patribus me excludere, non abjiciam animum, nec me diſcruciabo: neque enim una eſt tantùm piè ac ſanctè Deo inſerviendi via. Rectè iſtud quidem, ait eques; mitte illam de pectore curam: eſt tibi ea indoles ingenii, is truncus corporis, & hæc ſuper ea voluntas, ut vel in iſta, quâ nunc uteris, ratione vitæ, poſſis innocentiam tueri. Quòd ſi me audis, aliam terram vide, ubi Deo vivas, & tibi, Aronâ relictâ: jam me ſequere; nec temerè erit conſultum rationibus tuis; optimâ apud me eris conditione; non lacto inanibus promiſſis: huc reſpice. Hæc cum diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento.* Egit gratias ſacerdos, negans eius ſe liberalitate frui poſſe, aut velle &c. *Tum paulò fidentior: Tu verò,* inquit, *quò iter intendis? ubi habes? Pallantiæ reſpondit (nomen eſt oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter, meus, ad vicinalem uſum paratus. Agebatur ab uno atque altero remige, utroque pullato. Aſpicit ſacerdos, & miratur non antea viſum. Nunc,* ait eques, *ſi accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles: ſi ſtat, religioſam vitam complecti, ut in unam admittaris inſignem & ſanctitate præſtantem, curabo. Laudo,* ſubjungit ſacerdos, *humanitatem tuam, quâ ſponte uteris in hominem ignotum: ſed habeo cauſas*

re-

remittendi. Hac ſermonum vice cùm paulùm ſubſiſtere cogeretur ſacerdos : Præi, Domine, inquit ; paulò pòſt ſequar. Nec aliter fecit, ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis inſertam ſacris, queis preces numerantur, manu prehendens, præcedentem ſequitur. Deſière ad crucem *ſubitò apparere eques, famuli, cymba, remigesque.* Vides crucis ſalutiferæ ſignaculi efficaciam.

§. V. Quintum remedium, Aqua benedicta.

AQua benedicta, tum ad alia mala, tum præcipuè ad diabolica Spectra averruncanda, à primis Eccleſiæ Catholicæ temporibus in uſu fuit, & ſemper à Catholicis omnibus magno cum fructu retenta, & uſurpata. *Joannes Diaconus* in vita S. Gregorii meminit monaſterii, per eius aſperſionem à dæmonibus liberati. *Palladius* in Lauſia. cap. 19. teſtatur, cùm B. Macarius aquam benedixiſſet, & ſuper caput mulieris, quæ magicis præſtigiis in equam transformata putabatur, precatus fudiſſet; feciſſe, ut, quod erat, omnibus videntibus fæmina videretur. Apud *Theodoretum* lib. 5. Hiſtor. cap. 21. Marcellus Epiſcopus Jovis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis Spectrum flammæ vim, nè materiam ligneam depaſceretur, impedire cernens, aquam ſignaculo crucis munivit, hoc eſt, benedixit, & eâ juſſit flammam aſpergi. Contactum non ferens improbus ille, aufugit, & aquâ quaſi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum conſumpſit. De Beato Theodoro Archimandrita Sicæorum narravimus ſuprà ex *Georgio Presbytero*, cùm in cuiusdam Tribuni domo homines & animalia omnia à dæmonibus vexarentur, adeò ut cùm domeſtici pranderent, aut cœnarent, lapides ſuper menſas jacerentur, & mulierum telæ rumperentur, & tanta ſerpentium ac murium multitudo domum occupaſſet, ut præ formidine in eam ingredi nemo auderet ; dictum Sanctum ingreſſum, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxiſſe, *& aquâ, cui benedixerat, totam domum aſperſiſſe, eamque à ſpiritibus immundis liberaſſe.* S. Huberti Epiſcopi

Aqua benedicta dæmones pellit.

Leodienſis habitaculum multiplices catervæ dæmonum invaſerunt. Id animadvertens Vir Dei, puero dixit: *Vade; aqua, quæ ſacerdotali conſecratione, ſale admixto, benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impragnata eſt; liquorque olei itidem, Apoſtolicâ auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aſpergine, atque liturâ, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, ut ampliùs ſua non audeat inferre machinamenta.* Ita narrat Anonymus, D. Huberti diſcipulus, vel familiaris, ejus vitæ Scriptor. S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclovius in Galliis, apud *Surium* in vitis horum Sanctorum; & alii duo apud *Petrum Cluniacenſem* lib. 1. cap. 7. & 14. ſæpe dæmones aquâ benedicta fugarunt. Similibus exemplis plenæ ſunt Hiſtoriæ Indiæ Orientalis & Occidentalis. *Franciſcus Lope Gomara* teſtatur, dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos depelli potiſſimùm Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentiâ, Crucifixi imaginibus illatis, & *aquæ benedictæ aſperſione.* Innumera alia exempla omitto.

Si igitur nullo non tempore, nullo non loco, tam ſalutaris extitit aquæ benedictæ uſus; ſi tanto in pretio ac veneratione ab antiquis, à recentibus Chriſtianis fuit ſemper habita; quid cauſæ eſt, quòd noſtrorum temporum nonnulli eius uſum tantopere averſantur?

§. VI. Sextum Remedium, Agnus Dei, aliæque res benedictæ.

Agnus Dei fugat Spectra.

CEreas illas formas orbiculares, aut ovales, ritu Catholico benedici ſolitas à ſummo Pontifice Chriſti Vicario, quas *Agnus Dei* vocamus, propter agni effigiem una in facie impreſſam, virtutem præſentiſſimam habere ad ſpectra diabolica avertenda, innumeræ teſtantur hiſtoriæ. Unam recitavi lib. 1. cap. 37. §. 1. de dæmone familiari Drepanitano. Unam adhuc aut alteram hîc ſubjicio.

In Trevirenſi ditione hoc ipſo tempere (inquit Delrius lib. 6. Disquiſit. Magic. cap. 2. ſect. 3.) *ut ſunt plurimæ illic ſagæ, quædam*

dam puerum octo circiter annos natum, ſuis præſtigiis ac carminibus circumventum, in eas ſedes ſolita erat abducere, ubi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis luſibus indulgerent. Hîc ſuæ quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choreas conſertis manibus inter ſe ducerent, is earum ſaltationem tympano proſequeretur. Nec modò ludorum erat chorique ſpectator, ſed ſæpe etiam præſtigiarum, quibus illæ humanis corporibus vitiſque nocent. Hunc Archiepiſcopus deductum in aulam cuſtodiri juſſit, ut catechiſmo, cuius erat planè rudis, imbueretur. Cui cùm ſacerdos noſter effigiem cœleſtis agni *de cervicibus ſuſpendiſſet, noctu adfuit dæmon, graviterque puerum increpans, quòd tam facilè ſe decipi paſſus eſſet, juſſit ceram illam, ni vapulare vellet, abjicere. Territus puer imperata fecit; continuòque dæmon, eo, quod metuebat, jam amoto, ad muros urbis eum abripit, nigroque impoſitum hirco, ad impuriſſimas ſagarum regiones momento transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in Palatium, fractâ implicitâque nodulis reſticulâ, unde cera illa pendebat.* Fuit hic puer tandem à laqueis diaboli ereptus; ſed poſtea relapſus, pœnas criminis dedit. Idem Delrius ibidem ſubjicit aliud exemplum de puero, eodem crimine conſtricto, cui noctu à dæmone *ſacri agni cerea effigies* è collo abripiebatur.

Anno 1590. è Turonenſi Collegio noſtro perſcriptum fuit, puellam recèns nuptui collocatam, poſt horarum trium irritam luctam cum horrendo Spectro, mox brevi geſtatione *ſacratæ agni imaginis* fuiſſe ſanitati reſtitutam. Sub idem tempus Avenione mulier maligno vexata ſpiritu, *cui ſuaſerat unus è noſtris ut conveniret ſacerdotem (dato interea parentibus* cœleſti agno, *quem ignaræ conſuerunt in veſtem) cùm conſilium obliviſcitur, aut differt, à quatuor quaſi felibus per feneſtram raptata eſt ſupra domeſticum tectum. Mox audivit humanâ voce minantem, abjiceret quam in veſte habebat. Intellexit illa quid eſſet, & agnovit ſuaſores mali. Ergo magno animo negavit facturam; ſtatimque converſa ad preces, relicta eſt (ut eam invenit maritus excitatus clamoribus) de tecto ſuſpenſa.*

Eodem anno Treviris *acceptam adoleſcens injuriam, cum inſigni rerum jactura, à quibus minimè debebat, ferebat iniquiùs quàm Chriſtianum deceret. Ita dolore atrox, & mœroris immodicus, cùm ſub crepuſculum ſolus obambulat, dæmonem haud occaſionum ignarum, aut ſegnem, obvium habuit, effigie viri nobilis, atro colore. Exhorruit primùm: ſed ſalus dicta timorem dempſit. Quærenti cauſam triſtitiæ, reſpondet quod erat. Tum dæmon; præciſam omnem ſpem recipiendæ pecuniæ, per validiorum potentiam inverſæ: proinde ſequatur, compenſaturum omnia levi negotio. Cui adoleſcens: A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primùm aſpexi? Bone DEUS! Hoc extremo dicto velut fulminatum monſtrum hominis, in auram ceſſit. Poſtridie eâdem horâ idem agitanti, offert ſe mulier amœno cultu: orat breve ſpatium ſecreti receſſus. Abnegat juvenis: inſtantem repellit. Exin ſuadet illa, proferat è cubiculo gladium, & in adverſum parietem impingat. Recuſat principio: demum neſcius quid ageret (aut cura abſtulerat mentem) morem gerit. Inter feriendum parietem, Deus bene vertat! exclamat. Hoc quoque ſecundum fulmen dæmonem abegit. Rediÿt & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo ſolicitudo, & pellax non deſerebat) mulierem aſſimulat pollentem ætate ac formâ: in ſtuprum illicit laſcivâ voce, geſtuq́; : nec ſe continet intra verba; vim adfert renitenti. Vociferatur juvenis, opem implorans. Accurrentibus ſubitò domeſticis, improba facies evanuit: at ipſe confectus laſſitudine, linquente animo repertus. Rogatus timoris cauſam, & clamoris, nè hiſcere quidem: adeò jacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amiſſâ. Igitur collocatur in lecto, ac refovetur, ſimulque revocatur animus aſperſu aquæ piacularis. Poſtridie rem omnem exponit, & noſtrorum ſuaſu ſacris myſteriis, conſecratâ cerâ, cæteriſque armis formidatis diabolo, inſtructus, ita perterrefecit adverſarium, ut apparere deſierit.* Ita Franciſcus Bentius ex Litteris Annuis Provinciæ Rhenanæ Anni 1590. Idem ex Litteris Collegii Colonienſis & Trevirenſis Anni 1589, narrat de quadam muliere, quæ chirographo, quod proprio ſanguine conſcripſerat, ſe dæmoni devoverat, cùm reſipiſcenti illud dæmon ſæpius oſtentaret, freta *divini agni* præſidio, cuius imagine pectus munierat,

nierat, cùm reddi chirographum ſibi juſſiſſet, tandem vidit illud in cinerem & favillam converſum ad pedes ſibi abjici.

§. VII. Septimum Remedium, Nominis JESU enunciatio; invocatio MARIÆ.

SAlutiferum nomen JESU piè prolatum quantam contra diabolicas larvas vim habeat, conſtat ex relatis aliquot hiſtoriis lib. 1. cap. 23. & hoc ipſo cap. §. 4. Plura exempla qui volet, legat *Ananiam* lib. 4. de natura dæmon. *Metaphraſten* in vita B. Auxentii: vitam S. Euphraſiæ Virginis Menſe Martio apud *Surium*, & plures aliorum vitas apud eundem, & *Gretzerum* lib. 3. de Cruce cap. 27. Nomen Jeſu prolatū fugat dæmones.

De auxilio contra dæmones præſtito per DEI genitricem Mariam, innumera paſſim leguntur exempla. Celebre in tota Luſitania eſt quod ſequitur, & à *Ferdinando dellCaſtillo* rerum Ordinis D. Dominici Hiſtoriographo narratur par. 1. lib. 2. cap. 72. Nobilis quidam, cui Ægydio nomen, Boncelæ municipio Conimbricenſi natus, vixdum adoleſcens, induſtriâ & favore tres Canonicatus & Prioratum unum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum, Philoſophiæ, & Medicinæ. Huic ultimæ, quam ſibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum ſe dare, & Lutetiam eius addiſcendæ causâ proficiſci cogitabat. Iter aggreſſo dæmon obviam factus ſe comitem jungit humanâ in ſpecie; & poſt varia interrogata, ut audivit profectionis conſilium: Quin tu, inquit, me potiùs audis? Scientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & uſu præcipua ad dignitates voluptateſque, ipſius etiam Medicinæ ſumma perfectio eſt: Necromantiam dico. Dixit, & ſuaſit. Abducit Ægydium, & adducit in vaſtum ſpecum prope Toletanam civitatem. Ibi occurrêre læti, & excepêre venientem viri, dæmoneſque humanâ effigie. Itur in ſpecum: exigitur non ſecreti tantùm, ſed & fidei ſive homagii perpetui Sacramentum. Volens adigitur, & ſchedula, proprio conſignata cruore, promiſſum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginoſâ ſcientiâ imbuitur. Pòſt Lutetiā profectus, miros brevi inter Hippocratis ſectatores progreſſus fecit, Maria Virgo opem fert cuidam Religioſo.

& Doctoratus lauream adeptus. Gliſcebant enormia magis magisque peccata: ruebat de ſcelere in ſcelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ major. Sed Deus (ô bonitatem!) quem lenitate nequierat, vi trahere ſtatuit. Quodam igitur die, ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem miſero, irato vultu, minaci voce clamantem: *Vitam hanc moresque deſere, ad frugem revertere.* Subitus Ægydium terror occupavit; ſed veloci motu, cum terrore, inſtitutum priſtinum diſplicere deſiit, ad volutabrum luti reverſo. Poſt triduum idem ille eques, jam terribilior, non ſolùm minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ inſtituto, ſed lanceam pectori infigit, & vulnus, etſi non grave, imponit. Fractus animo Ægydius: *Dedo*, inquit, *me*; *faciam Domine quod juſſeris.* Statuit ſeriò, ſe totum Deo dicare; & quò intus impelli ſe ſentiebat, religioſæ alicuius inſtitutæ familiæ ſe addicere. Hoc animo Luſitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, ubi tum Monachi Dominicani monaſterium moliebantur; ſubit cupido cernendi operis. Vidit viros ſanctitate & eruditione claros, quoſdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem ſubigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare, ſummâ lætitiâ & alacritate. Optat ſe illis jungere: petit inſtanter admitti: impetrat. Tirocinio defungitur, magnâ ſpe ſanctitatis futuræ excitatâ. Poſt aliquot annos miſſus Santarenum in Luſitaniam, ibi creſcebat oratione & victoriâ ſui. Unus angebat ſcrupulus, quòd penes dæmonem hæreret ſchedula illa obſcœna, & deteſtabilis. Igitur ardentiùs Reginæ cælorum ſe commendabat, mali hujus remedium aliquod poſtulans. Die igitur quadam, cùm in ſacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aſpectu, deteriore ululatu; convicium facit, & præſtitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. Tandem poſt multa minaciter & protervè objecta: *Faxo*, inquit, *hujus te monachiſmi, & violentiæ quæ me tibi ſyngraphum hunc cogit reſtituere, nunquam ſatis pœniteat.* Simul abjicit eum ad pedes Ægydii, & videri deſiit. Ægydius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec

vanæ

vanæ dæmonis minæ fuêre. Admirandis illum modis plùs ſeptennio poſtea vexavit. Inter alias vexationes, quas mitto, aſſumebat Monachi cujusdam, qui in eodem degebat monaſterio, ſimilitudinem, & nihil non, quod inter domeſticos excogitari poſſet, moleſtiæ Ægydio inferebat. Patiebatur hîc; ſed tandem dolens, malitiam illam ſerpere, & fratrem, ut putabat, illum ſic ſemper offendere Deum, rem defert Priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit. Accerſito fratre, deprehenſus calumniator, deſiit victori negotium faceſſere. Vivus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibusque, ſed & miraculis variis, Anno 1265. mundo denaſcitur, ut cœlo naſceretur, ſepultus Santareni, ut Sanctus colitur. Aliud non minùs admirandum exemplum narrat *Turſellinus* in Hiſtoria Lauretana. Alia duo valde illuſtria refert *Cæſarius* Miraculor. lib. 6. cap. 26. & 27. de efficacia nominis MARIÆ invocati contra dæmonum præſtigias.

ADMONITIO AD LECTOREM.

Plura alia remedia ſunt ad dæmonum Spectra fuganda, ut Exorciſmus, uſus Sacramentorum Eccleſiæ Catholicæ, præſertim Confeſſionis & Euchariſtiæ, recurſus ad Sanctos viros, aliaq; de quibus agetur alibi, cùm de Mirabilibus Energumenorum.

CAPUT XLII.

De modis avertendi à ſe, & à domibus, moleſtias Spectrorum humanorum bonorum.

Spectra humana bona vocavimus in precedentibus animas purgandas, viſui, vel auditui hominum ſe objicientes. Horum moleſtias à ſe & ab ædibus infeſtis avertendi modus unicus eſt, ſatisfacere

Remedia pellendi ſpectra humana bona.

cere eorum petitioni, hoc eſt, juvare oratione, miſſæ Sacrificio, jejuniis, eleemoſynis, peregrinationibus, aliiſque corporis afflictationibus. Poſſe ac ſolere prædictas animas prædictis modis ac remediis juvari, conſtat ex multis hiſtoriis, partim in præcedentibus relatis, partim hoc ipſo capite referendis; ac præterea ex multis Sanctorum ſententiis, ſuaſionibus, & adhortationibus. Audi quid S. Ephrem ſentiat de auxilio mortuis impertiendo. Is cùm jam moriturus erat, & viventium pro ſe poſtularet ſuffragia; duplici perpulchrâ ſimilitudine oſtendit, defunctos viventium ſuffragiis juvari. *Videtis*, inquit, *exemplum ex particularibus* DEI *creaturis, veluti in fœtu vitis, uva acerba in agro, & vino, quod in doliis poſitum eſt. Quando igitur racemus in vite viget; tunc de ſtatu ſuo movebitur quod eſt immobile in domo vinum. Cæpa etiam, quæ poſita eſt in agro, cùm tempore ſuo vireſcere inceperit; arida quæ in domo eſt, germinat. Si igitur rerum fœtus ſic inter ſe conſentiunt, quantò magis mortui in memoriis veſtrarum oblationum oblectantur?* Ita habetur in Teſtamento S. Ephrem apud Surium Tom. 1. Nunc quomodo operibus bonis paulò antè recenſitis juventur, exemplis & ſententiis venerandæ antiquitatis ſtabiliamus cum *Thyræo* lib. de Locis infeſtis à cap. 75. quæ ſi, qui ſecus ſentiunt, veritatis diſcendæ ſtudio, non contradicendi animo legerint, næ cum rectè ſentientibus ſentient.

Animæ defunctorum juvantur ſuffragiis vivorum.

§. I. Oratione juvantur animæ piè defunctorum.

Oratione juvantur animæ defunctorum.

AC primò quidem *oratione juvari piè defunctorum animas*, quæ expiatione adhuc, antequam cœlo recipiantur, indigent, Catholicorum omnium, omni Sæculo, ſenſus fuit atque conſenſus: ſemper enim in Eccleſia pro defunctis oblatum fuit Miſſæ ſacrificium, ſemper in quotidianis oblationibus eorum facta eſt commemoratio, uti & in Horis Canonicis à perſonis Eccleſiaſticis, in privatis fidelium orationibus, in menſæ benedictionibus, & poſt menſam gratiarum actionibus, in tranſitu per cœmiteria, in aliis multis occaſionibus. Et apud omnes nationes, quotieſcunque de defunctis ſermo incidit, divina ipſis conſolatio optatur: quod Germani

mani noſtri his verbis, quæ cum lacte materno ſugunt, exprimunt: **GOtt tröſte ihn / GOtt gebe ihm die ewige Ruhe.**

S. Cyrillus Hieroſolym. Catecheſi 5. *Pro omnibus*, inquit, *oramus, qui inter nos vitâ functi ſunt.* Imperator Theodoſius Junior ad Reliquias S. Joannis Chryſoſtomi procubuit, & pro animabus parentum ſuorum Arcadii & Eudoxiæ, jam defunctorum, ſupplicavit, teſte *Theodoreto* lib. 8. Hiſtor. cap. 26. Conſtantinus Magnus voluit ſepeliri in celebri templo, ut multarum mortuus orationum fieret particeps, teſte *Euſebio* lib. 4. Vitæ ipſius. Joſaphat, ut *Damaſcenus* habet in ejus vita, in hunc modum pro patre ſuo oravit: *Colloca eum in locum refrigerii, in loco quietis, & ne memineris iniquitatum ejus antiquarum.* De Macario ſic *Palladius* ſcribit: *Pro conſuetudine ſua, pro defunctis preces fundebat Macarius.* De Theodoro Sicæorum Archimandrita refert *Georgius Presbyter* in ejus vita, quòd *pro defunctæ matris ſalute Deo ſupplicavit.*

S. Ephrem Syrus, ut vidimus ex ejus teſtamento, pro ſe mortuo expetiit fieri preces. Eduardus Rex Anglorum, teſte *Alredo* in ejus Vita, eaſdem ſibi mortuo cupivit impendi. S. Euſebia, ut *Metaphraſtes* in ejus Vita refert, has ſibi voluit præſtari à ſuæ profeſſionis Virginibus. Euphraſia uxor Antigoni, viri ditiſſimi Conſtantinopoli, tempore Theodoſii, & ſe, & maritum defunctum voluit eſſe commendatos precibus Euphraſiæ Junioris filiæ, ut habetur in ejus vita apud *Surium* to. 2. S. Kunegundis Imperatrix, Congregationi in Confugia ſcripſit, ut animam mariti defuncti Henrici Imperatoris Deo commendarent, & orationis eleemoſynâ reficerent, ut apud eundem *Surium* in ejus vita habetur. *B. Paulinus Nolanus*, Epiſt. 5. ad Delphinum Epiſcopum, ejus orationibus animam fratris ſui commendat. Eandem commendat Epiſt. 6. ad Amandum, eidem Amando Epiſcopo. *S. Gregorius* lib. 4. Dialog. commendat animam fratris Laici Superiori Monaſterii ſui, ut ſuprà diximus. *Judas Machabæus* curavit orari pro defunctis militibus, lib. 2. Machab. cap. 12. additque Scriptura: *Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.*

His exemplis nos præiverunt Sancti. Audiamus ſententias. S. *Cyrillus* quid ſentiat, jam vidimus. *Clemens* Apoſtolorum diſcipulus ſic habet Epiſt. 1. *Oportet diligenter orare pro mortuis.* S. Chryſoſtomus Homil. 21. in Acta Apoſt. *Si voluerimus mortuo benefacere, preces pro illo faciamus continuas.* Et Homil. 41. in Epiſt. 1. ad Corinth. *Juvetur mortuus non lacrymis, ſed precibus, ſupplicationibus, eleemoſynis.* Et infrà: *Ne fatigemur mortuis auxilium ferre, preces pro illis offerentes.* S. Ambroſius lib. 2. Epiſt. 8. ad Fauſtinum de obitu ſororis: *Non tam deplorandam, quàm proſequendam orationibus reor; nec mœſtificandam lacrymis, ſed oblationibus animam ejus Domino commendandam.*

Addamus cum Thyræo exempla nonnullorum, qui orationibus adjuti fuerunt. S. Germanus Capuæ Epiſcopus oratione ſuâ liberavit animam Paſchaſii, teſte D. *Gregorio* lib. 4. dialogor. cap. 40. D Martinus Vitalianam Virginem, teſte *Gregorio Turonenſi* lib. de Gloria Confeſſ. cap. 15. B. Malachias ſororem, teſte *D. Bernardo* in ejus vita. D. Bernardus Monachum, teſte *Wilhelmo Abbate* in vita ipſius. S. Eliſabethæ Regis Hungariæ filiæ, ut in ejus vita ſcribit Jacobus Montanus apud Surium to. 6. mater viſa eſt obverſari, lugubrique vultu & flexis poplitibus orare, ſui quamprimũ miſereretur; ob vitam enim negligentiùs actam igne ſe pœnas ſolvere: moxque hoc viſo expergefactæ, ac poſt effuſas ad DEUM preces, lacrymasque, denuò in ſoporem depreſſæ, iterum apparere viſam, ac immortales gratias agere pro matura liberatione. Virgo integerrima Tetta, Anglorum Regis ſoror, virgini ſorori defunctæ, & ob nonnullas peccatorum labeculas, pœnas adhuc luenti, veniam oratione obtinuit. Argumento fuit ipſius tumuli terra, quæ ſubſiderat, & rurſum aſſurrexit, hiatumque inanem replevit. Ita ſcribit *Rudolphus* Rabani diſcipulus lib. de S. Charitate.

§. II. Miſſæ Sacrificio juvantur animæ defunctorum.

HIc ſemper fuit ſenſus & conſenſus Eccleſiæ Catholicæ. In omnibus Miſſæ Sacrificiis fit defunctorum commemoratio. Sunt

Miſſæ

Miſſæ propriæ pro defunctis, in primo, ſeptimo, trigeſimo, & anniverſario die poſt obitum. *S. Auguſtinus* Serm. 34. de verbis Apoſtoli docet, *univerſam Eccleſiam pro defunctis in Sacrificio Miſſæ orare ſolere.* Extant D. Jacobi Apoſtoli, & Clementis, aliorumque Liturgiæ. Extant Concilia Provinciarum omnium, quæ Sacrificii pro defunctis meminerunt.

Miſſæ Sacrificio juvatur animæ defunctorum.

Conſenſum hunc confirmant exempla Majorum. *S. Ambroſius* pro anima fratris Satyri obtulit Sacrificium, ut ipſemet ſcribit in Oratione funebri, quam in obitu ejus habuit. Pro matre *B. Auguſtini* idem Sacrificium fuiſſe oblatum, teſtatur ipſe lib. 9. Confeſſ. *S. Bernardus* cùm Verduini in Gallia ageret, Sacrificium altaris obtulit pro Epiſcopo Oſtienſi recens defuncto, ut patet ex lib. 4. cap. 4. Vitæ ipſius. S. Gallus Abbas pro Columbano, cap. 21. ejus vitæ: pro Gallo Joannes Epiſcopus Conſtantienſis, cap. 29. ejusdem Galli vitæ: S. Severus, Ravennenſis Epiſcopus, pro Geminiano Præſule, in vita ipſius apud *Surium* to. 1. Anſelmus pro anima Osberti, in vita ipſius ab Edivero Anglo conſcripta apud *Surium* to. 2. Hugo Epiſcopus Gratianopolitanus pro patre & matre, teſte *Guigone* quinto Priore primæ Carthuſiæ. S. Udalricus Epiſcopus Auguſtanus, cùm Adelbertum in prælio intellexiſſet occubuiſſe, primùm quidem corpus Auguſtam defert, & honeſtæ ſepulturæ mandat: mox deindè Spiritum per *ſacræ immolationis* hoſtiam DEO rogat eſſè commendatum, teſte *Bernardo Agienſi* in ipſius vita. Epiſcopus Herbipolenſis Embricus, quemadmodum in vita dilexit Babonem Bambergenſem Epiſcopum, ita mortuum egregiis Chriſtianæ pietatis officiis proſecutus eſt: humeros enim funeri ſubjecit; pro anima defuncti publicè Miſſæ Sacrificium obtulit; & cathedram conſcendens, ad præſentes maximo numero auditores, egregiam habuit orationem funebrem. Ita habetur in vita Babonis apud *Surium* to. 4. Venerabilis *Beda* lib. 3. Hiſtor. Anglic. de geſtis Regis Osvvaldi refert, Fratres Eccleſiæ Hagulſtaldenſis ſingulis annis, pridie quàm Rex Osvvaldus fuit occiſus, convenire ſolitos ad locum, ubi crucem aliquando orationis gratiâ erexerat, ibique preces

pro ſalute animæ ipſius, & *victimam ſacræ oblationis* offerre. Cum exemplis conſentit veteris Eccleſiæ doctrina. Uno aut altero teſtimonio contentus ero. S. Chryſoſtomus Homil. 69. ad Popul. *Non temere*, inquit, *hæc ab Apoſtolis ſancita fuerunt, ut in tremendis Myſteriis defunctorum agatur commemoratio: Sciunt enim illis indè multum contingere lucri, multam utilitatem.* S. Auguſtin. Serm. 32. de verbis Apoſt. *Hoc*, inquit, *à Patribus traditum univerſa obſervat Eccleſia, ut pro iis qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum Sacrificium ſuo loco commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur.* Iſidorus lib. 1. de Officiis cap. 18. *Niſi Catholica Eccleſia crederet, fidelibus defunctis dimitti peccata; non pro eorum Spiritibus vel eleemoſynam faceret, vel Deo ſacrificium offerret.*

Exempla illorum, qui Miſſæ Sacrificio adjuti fuêre, ſunt ſequentia; ex multis pauca. In *Vita B. Anſelmi* legitur, ipſum integro anno inſtitiſſe Sacrificiis quotidianis pro amico defuncto; qui tandem apparens, ſe Sancti precibus adjutum eſſe teſtatus eſt. *S. Gregorius*, ut ſupra vidimus ex lib. 4. Dialog. cap. 54. juſſit triginta diebus continuis Sacrificium altaris offerri pro Juſto Monacho; qui & ibi poſtea apparens cuidam dixit, illud ſibi profuiſſe ad liberationem à pœnis. *S. Bernardus*, ut narrat in ejus vita Wilhelmus Abbas lib. 1. cap. 10. pro quodam ex ſuis, quem cognoverat in alia vita expiari, Sacrificium altaris obtulit, & ut alii offerrent, præcepit; eundemque poſt aliquot dies à pœnis purgatoriis abſolutum intellexit. *S. Malachias*, ut ſuprà recitavimus, cùm in ſomno percepiſſet, ſororem ſuam defunctam per dies quadraginta nihil guſtaſſe; intellexit cujus eſcæ inediâ laboraret; & diligenter diſcuſſo numero, cognovit illo quadraginta dierum ſpatio ſe pro ſorore non obtuliſſe hoſtiam altaris incruentam. Repetit igitur Sacrificia, & ſoror liberatam ſe eſſe manifeſtat. Omitto exempla eorum, quibus profuit Miſſæ Sacrificium oblatum tanquam pro defunctis, cùm tamen defuncti non eſſent.

§. III.

§. III. Eleemoſynis juvantur animæ defunctorum.

PRo hoc eſt *primò* ſenſus & conſenſus fidelium. Nam plerique potentiores, antequam moriantur, jubent pro ſe dari eleemoſynas; & plerorumque amici ſponte pro amicis defunctis eas largiuntur, ut quotidie fieri videmus. Eleemoſynis juvantur animæ defunctorum.

Eſt *ſecundò* ſtudium Majorum. *S. Hieronymus* ad Pamachium ſcribens, ait eum uxoris ſuæ *ſanctam favillam, oſſaq; veneranda, eleemoſynarum balſamis rigaſſe*, quòd ſcriptum ſciret: *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna peccatum.* Hugo Epiſc. Gratianus, ut ſcribit *Guigo* in ejus vita, diem obitus matris ac patris eleemoſynis, quoad vixit, celebrem duxit. Conjux Ottonis II. Imperatoris Romæ agens, in Apoſtolorum templo mariti animam orationibus & eleemoſynis, quas faciebat, DEO cupiebat eſſe commendatam, ut habetur in *Vita S. Adalberti*, Martyris & Epiſcopi Pragenſis, apud Surium to. 2. Henricus Imperator, cùm in vita moleſtior fuiſſet Herberto Archiepiſcopo Colonienſi, ipſum defunctum voluit proſequi largis eleemoſynis, aliiſque Chriſtianæ pietatis exercitiis, ut teſtatur *Rupertus Tuitienſis* in ejus vita apud Surium to. 4. Bambergenſis populus pro præſule ſuo Babone defuncto orationes ad DEUM fudit, & in pauperes profudit inſignes eleemoſynas, ut in *Actis Babonis* apud Surium to. 4. legitur. In veteri teſtamento jubetur Tobias Junior à patre Tobia, *panem & vinum ſuper ſepulturam juſti conſtituere*, hoc eſt, refectionem pauperibus præbere.

Eſt *tertiò* Sanctorum Eccleſiæ Præſulum teſtimonium. *Clemens* Apoſtolorum diſcipulus Epiſt. 1. ad Jacobum fratrem Domini: *Oportet*, inquit, *pro mortuis eleemoſynas dare*, S. Chryſoſtomus Homil. 20. *Si voluerimus mortuo benefacere, eleemoſynas demus.* Et Homil. 41. in Epiſt. 1. ad Corinth. *Juvetur mortuus, non lacrymis, ſed precibus, & eleemoſynis.* Et Homil. 3. in Epiſt. ad Philipp. *Pauperibus pro iis indeficientes eleemoſynas demus.* Et Homil. 21. in Acta Apoſt. *Non fruſtra eleemoſynæ fiunt pro defunctis.*

B. Am-

B. Ambroſius lib. 2. de Exceſſu fratris Satyri, hortatur parentes, ut portionem hæreditatis, quæ ad filios mortuos pertinebat, ſpiritibus ipſorum per eleemoſynas pauperum transmittant.

§. IV. Jejunio juvantur animæ defunctorum.

Jejunio juvantur animæ defunctorum.

Confirmat hoc Angelus apud *Bedam*. lib. 5. Hiſtor. cap. 13. *Multos, inquiens, preces viventium, & eleemoſynæ, & jejunia, & maxima celebratio, ut ante diem judicii liberentur, juvant.* Theodorus Sicæorum Archimandrita, non contentus oratione, unius hebdomadis jejunium pro defuncta matre ſuſcepit, teſte *Gregorio Presbytero* in ejus vita apud Surium to. 2. In vita S. Remigii Archiepiſc. Remenſ. ait Hincmarus, eum docuiſſe, defunctos ex purgatoriis pœnis liberari fidelium precibus, eleemoſynis, jejuniis, fletibus, & hoſtiæ ſalutaris oblationibus.

Idem confirmant exempla eorum, qui jejuniis vivorum à purgatoriis pœnis ſunt liberati. Petierat quadraginta dierum jejunium presbyter quidam Arnolphus à S. Remberto Bremenſi Archiepiſc. cui poſt mortem apparuerat, neceſſitates ſuas ei exponens: & abſoluto totidem dierum jejunio ſignificavit eidem S. Remberto, ſe omni pœnâ ſolutum eſſe. Ita *Surius* in vita S. Remberti to. 1. Sancta Lutgardis virgo ſuſceperat pro defuncto Simone, nobili quodam viro, jejunium, & intellexit eundem quieti Sanctorum donatum, & ab omni moleſtia purgatorii ignis liberatum. Ita *Thomas* Cantiprat. in ejus vita apud Surium to. 3. Sancta Lioba intellexit, profuiſſe jejunium triduanum cum precibus conjunctum, quod pro virgine quadam indixerat. Ita Rudolphus Rabani diſcipulus in Vita S. Liobæ.

Qua porrò ratione defunctos juvat jejunium, quia eſt corporis afflictatio, eâdem ratione juvat eosdem peregrinatio ad loca pia, genuflexio, humicubatio, cilicina veſtis, aliaque pœnitentiæ opera. Cereorum accenſio juvat fortaſſis, quatenus eſt opus pium, in DEI aut Sanctorum honorem ſuſceptum. Alieni reſtitutio quomodo juvet, non video.

CAPUT

CAPUT XLIII.

De modis averruncandi à ſe, & à domibus infeſtis ſpectra humana mala.

BReviſſimè me expediam. *Dico ergo I.* Spectra humana mala, hoc eſt, ſpiritus damnatorum hominum, non poſſe pelli illis remediis, quibus pelluntur Spectra humana bona, hoc eſt, ſpiritus hominum purgandorum. Ratio eſt, quia malis non proſunt, cùm ex inferno nulla ſit redemptio.

Remedia pellendi Spectra humana mala.

Dico II. Eadem remedia, quibus diabolica pelluntur Spectra, pellunt etiam probabiliter Spectra humana mala. Ratio eſt, quia hæc & ſpiritus ſunt, & ſpiritus mali; ergo probabile eſt, iisdem hos rebus affligi atque fugari, quibus illi.

Antequam claudam hunc de ſpectris librum, Noto I. nec ſepulturam defunctis non exhibitam in cauſa eſſe, ut animæ eorum viventibus appareant; nec exhibitam efficere, ut, ſi antea apparebant, ac moleſtias afferebant, id facere deſinant. Ratio primi eſt, alioquin innumera forent Spectra in omni loco & tempore, cùm innumeri pœnè homines defuncti ſepulturâ careant. Miſera quoque plerumque Sanctorum Martyrum foret conditio, cùm plurimorum corpora ſepulturæ honore fuerint privata. Ratio ſecundi eſt, quia non ob ſolam ſepulturam conſequendam apparent, ſed ob alios fines, uti ex præcedentibus patet. Redierunt quidem aliquando defunctorum ſpiritus vel ſepulturæ, vel honeſtioris ſepulturæ nomine; ſed proborum & jam cum Chriſto regnantium, quorum corpora Deus voluit eo honore affici. Spectrum Athenienſe, & Spectrum Corinthiacum, quæ ſepulturam petiverunt, & poſt illam obtentam à moleſtiis inferendis ceſſarunt, fuerunt, ut probabilius eſt, dæmones, qui ob fines nobis occultos id fecerunt.

Noto II. Quando ignoratur conditio Spectrorum infeſtantium, diabolicanè ſint, an humana, bona, an mala; non ſtatim initio exorciſmos adhibendos, nec illa remedia, quæ contra diabolica

bolica ſtatuimus adhibenda; ſed inchoandum ab iis, quæ pro animabus purgatorii pœnas ſuſtinentibus adhiberi ſolent, eaque aliquamdiu continuanda; deinde, cùm de moleſtiis nihil remittitur, ad remedia malis Spectris pellendis apta progrediendum; tandem cùm nihil proficitur, exorciſmum adhibendum.

Monitio ad Lectorem.

Ad Spectra non immeritò revocantur Auctores nocturnorum tumultuum, qui hominum mortes portendere creduntur, & variis ſubinde ſchematibus transformati apparent. At quoniam paucis, quæ de illis dicenda aut exagitanda occurrunt, expediri nequeunt; conſultius judicavi, ad illum reſervare locum, in quo de Mirabilibus Portentorum agemus. Ad Hominum ergo Mirabilia transeo.

LIBER

LIBER TERTIUS

De MIRABILIBUS HOMINUM.

PROOEMIUM.

HOmo, animantium omnium nobiliſſimum, Angelorum conſors, perfectiſſimum Deitatis exemplar, tantas in ſe uno claudit dotes ac prærogativas, ut meritò Favorinus præter eum nihil in terris magnum agnoverit; meritò Ægyptiorum Sapientes titulo Dei mortalis inſignierint; Mercurius Triſmegiſtus animal divinitatis plenum, Deorum nuncium, dominum rerum inferiorum, amicumfamiliaremque ſuperiorum appellârit; Syneſius horizontem corporeorum & incorporeorum; Zoroaſter Naturæ decus, Plato admirabilium admirabile, Ariſtoteles animal ratione & conſilio plenum, Plinius Mundi epitomen, Theologi noſtri rectorem Univerſi, rerum omnium finem, omnem denique creaturam, ut qui

Hominis excellentia.

exiſtat cum elementis, vivat cum plantis, ſentiat cum beſtiis, intelligat cum Angelis, vocârint. Huius Mirabilia ſi ſermone complecti velim, næ tempus, & charta, & ingenium deficiet. Seu enim corpus inſpicias, ſeu animam; ſeu externos conſideres ſenſus, ſeu internos, ingenium, memoriam, induſtriam, ſcientias, artes, virtutes, vitia, aliavè quæcunque; omnia admirabilia ſunt, ſcribendique ac commendandi materiam ſuggerunt inexhauſtam. Ergo ex innumeris pauca ſeligam.

PARS I.

DE HOMINIBUS DUBIIS.

Homines dubii.

DE hominum Mirabilibus acturi, initium ſumimus ab illis ſeu hominibus, ſeu beſtiis, vel ſi mavis, monſtris, de quibus an hominibus accenſendi ſint, necnè, dubitatur apud doctos. Ex horum numero ſunt Centauri, Hippocentauri, Onocentauri, Fauni, Satyri, Tritones, Sirenes, aliaq́ ſimilia monſtra; de quibus in ſequentibus.

CAPUT

CAPUT I.

De Centauris, Hippocentauris, & Onocentauris an ſint fuerintvè aliquando.

Centauri quid ſint.

CEntaurorum nomine intelligimus hîc monſtra illa, quæ externâ corporis ſpecie hominem & equum, aut hominem & aſinum referunt, & paſſim à pictoribus, Poëtis, variisque ſcriptoribus eâ formâ pinguntur ac deſcribuntur. Quæ quidem ſi ſemihominis & ſemiequi ſpeciem referunt, Hippocentauri appellantur; ſi verò ſemihominis & ſemiaſini figuram exhibent, dicuntur Onocentauri. De his quærimus, an ſint, aut aliquando fuerint. An verò ſint fuerintvè veri homines, infrà diſcutiemus.

§. I. Eſſe aut fuiſſe Hippocentauros, & Onocentauros, alii negant, alii dubitant.

Hippocentauros dari aliqui negant, alii dubitant.

PRædicta duplicis naturæ monſtra eſſe, aut unquam fuiſſe in rerum natura, negant multi. Poëta inprimis Philoſophicus *Lucretius lib. 4.* canit in hunc modum.

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago,
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Idem repetit lib. 5. his verſibus:

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo
Eſſe queat duplici naturâ, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta poteſtas.

Cùmque hanc ſententiam argumentis nonnullis confirmaſſet, ita concludit:

Ne fortè ex homine, & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, nec eſſe.

Idem ſentit *Tullius* lib. 1. Tuſculan. Quæſt. his verbis. *Is planè perſpiciet, inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit, & regem Agamemnonem nihil intereſſe.* Et lib. 2. de Nat. Deor. *Etenim videmus cæteras opiniones fictas atq; vanas diuturnitate exoleviſſe: quis enim Hippocentaurum fuiſſe, aut Chimæram putat?* Idem ſentire

tire videtur *Solinus* cap. 13. dum ait: A*c nè in montes notos eamus Pindum & Othryn agitent, qui Lapitharum originem proſequuntur; Oſſam, quos Centaurorum fabulis immorari juvat.*

Poëtis & Hiſtoricis accedunt Philoſophi, Medici, ac Juriſconſulti. *Seneca* lib. 8. Epiſt. 59. ſic pronuntiat. *Et hæc quæ ſunt, rerum natura complectitur, quæ animo ſuccurrunt, tanquam Centauri, Gigantes, & quidquid falsâ cogitatione formatum habere aliquam imaginem cœpit, quamvis non habeat ſubſtantiam.* Platonicus Philoſophus *Maximus Tyrius* ſerm. 34. ait. *Hæc ſunt Centaurorum fictiones; hoc Gorgones, Geryones, Cecropes ſibi volunt.* In eadem ſententia eſt *Artemidorus* lib. de Somniorum interpret. cap. 49. *Ariſtoteles* quoque, cæterique Philoſophi Græci, Arabes, & Latini paſſim, cùm fictarum & impoſſibilium rerum exempla proponunt, chimæras, hircocervos, hippocentauros nominant. Medicorum princeps *Galenus* lib. 3. de uſu part. inter ἀδύνατα, ſeu illa quæ eſſe non poſſunt, ponit, ex hominibus & equis Magneſiis Hippocentauros naſci; quod volunt contrariæ ſententiæ Auctores nonnulli. *Juſtinianus* Imperator de inutilib. ſtipulat. §. 5. ait: *At ſi quis rem, quæ in rerum natura non eſt, aut eſſe non poteſt, dari ſtipulatus fuerit, veluti Stichum, qui mortuus ſit, quem vivere credebat, aut Hippocentaurum, qui eſſe non poſſit; inutilis erit ſtipulatio.* Idem docent *Celſus*, *Accurſius*, & alii I. C. L. Si ita ſtipulatus 97. D. de verborum obligat.

Nec deſunt Sancti Patres. *S. Auguſt.* lib. 18. de Civit. cap. 13. *Fabulæ fictæ ſunt*, inquit, *de Triptolemo &c. de Minotauro &c. de Centauris, quòd equorum hominumque fuerit natura conjuncta.*

Dubitare videtur *S. Hieronymus* in Vita S. Pauli primi Eremitæ cap. 6. ubi tametſi dicat, Sancto Antonio ad Paulum properanti apparuiſſe Hippocentaurum, non audet tamen definire, num Dæmon fuerit, an monſtrum. Verba Hieronymi ſunt: *Illicò erumpente luce, venerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans, cœpit ire velle, quò neſciebat. Et jam media dies, coquente deſuper ſole, fervebat; nec tamen à cœpto itinere abducebatur dicens: Credo in DEUM meum, quòd ſervum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominem equo mixtum,* cui

cui opinio Poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem. Et, Heus tu, inquit, quânam in parte hîc ſervus DEI habitat? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potiùs verba quàm proloquens, inter horrentia ora ſetis blandum quæſivit eloquium, & dexteræ manus protenſione cupitum indicat iter: & ſic patentes campos volucri transmittens fugâ, ex oculis mirantis evanuit. Verùm hæc utrùm diabolus ad terrendum eum ſimulaverit; an, ut ſolet, eremus monſtrorum ferax animalium, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Hæc Hieronymus: cuius proinde, ut bene notat *Baronius* An. Chriſti 343, fruſtra exigitur fides, qui de his dubitans, quidnam fuerit, num ſpectrum, an monſtrum, liberaſſe voluit fidem ſuam.

Dubitat & Chryſantes apud *Xenophontem* lib. 4. de Cyri pædogog. ubi ait: *Quò fit ut maximè ex omnibus animalibus adamem Hippocentauros, ſi fuerunt; qui tum hominis uterentur ante rem conſultandi prudentiâ, & manuum artificio; tum haberent equi & velocitatem, & vires.* Dubitat ſimiliter, aut ſaltem judicium ſuſpendit *Ælianus* lib. 17. cap. 9. Hiſtor. animal. dum ait: *Onocentaurum quisquis vidit, non incredibile ducet, quod famâ pervagatum eſt, Centauros fuiſſe; neque fictores atque pictores in eorum deſcriptione mendaces fuiſſe; ſed eos quoque à tempore productos, & gemina diverſæ naturæ corpora in unum coaluiſſe, non negabit. Verùm ſive revera fuerint, ſive omni cerâ flexibilior & ad fingendum habilior fama illos finxerit, (tanquam dimidiato hominis, & altero equi corporibus permixtis, & unâ conciliatis animâ) prætereo.* Alios Auctores, qui vel negant omnino ſimilia monſtra, vel de iis dubitant, invenies apud *Lælium Biſciolam* lib. 12. Horar. ſubciſiv. cap. 4.

Nunquam ergo & nullibi fuerunt, ex prædictorum pleroramque Auctorum ſententia, Centauri bimembres, ſed pura puta eſt Poëtarum fictio, aut vana ſimplicis popelli perſuaſio. Unde verò nata fuerit hæc fictio, aut vana perſuaſio, non una eſt omnium ſententia. Plerique dicunt, Centauros fuiſſe populos Theſſaliæ, ſecus Pelion montem habitantes, ex Ixione & Nube genitos; unde & Nubigenæ dicti ſunt. Hos putat *Diodorus Sicul.* lib. 5. cap. 2. Hin-

Centaurorum origo quænam ſit, ex aliquorum ſententia.

Hippocentauros appellatos, quòd primi equum aſcendere, id eſt, equitare ſint auſi, ut propterea hominis & equi natura in unum coagmentata corpus videretur. Alii ſcripſerunt, Centauros dictos ἀπὸ τȣ̃ κεντεῖν τὰς ταύρȣς, à ſtimulandis tauris, quòd equis inſidentes pupugerint ac ſtimulaverint tauros, ut *Servius* in lib. 3. Georgic. Virg. narrat; vel quòd ex equis in tauros jaculantes, eos compulerint, ut Palæphatus, & ex eo *Boccatius* lib. 9. Genealog. Deor. exiſtimat. Aiunt enim, cùm quidam Rex Theſſaliæ ſatellites ſuos miſiſſet ad revocandos boves œſtro percitos, & illi pedibus eos non poſſent aſſequi; aſcendiſſe equos, & ſtimulis compuliſſe domum: qui cùm à vicinis populis ſpectarentur in equis, ſive cùm boves ante ſe agitarent, ſive cùm ipſorum equi in flumine Peneo biberent inclinatis capitibus in aquam, habitos ab iis partim pro hominibus, partim pro equis, hoc eſt, pro animalibus, ſeu monſtris infernè ex equo, ſupernè ex homine conflatis, indeque dictos Hippocentauros. Simile quiddam commemorat de Indis Quitenſibus *Petrus Leo* par. 1. Hiſtor. Peru. c. 39. apud *Lælium Biſciolam* loco ſuprà citato, eos ſcilicet mirari ſolitos, cum Hiſpanos equis vectos intuerentur, exiſtimantes unum atque idem corpus equos hominesque eſſe.

§. II. Credibile eſt, fuiſſe olim, & etiamnum eſſe Centauros, Hippocentauros, & Onocentauros.

Hippocentauros dari, probabilius eſt.

FUiſſe nihilominùs olim, ac fortaſſis etiam nunc eſſe eiusmodi biformia animalia, ex parte hominis, ex parte autem equi aut aſini figuram referentia (ſive ratione prædita, ſive expertia rationis; quod infrà examinabimus) ideoque meritò Centauros, Hippocentauros, & Onocentauros nuncupata; longè probabilius judico, ductus auctoritate, exemplis, & ratione. Audi teſtem oculatum *Plinium*, qui lib. 7. Natur. Hiſtor. c. 3. *Claudius*, inquit, *Cæſar ſcribit, Hippocentaurum in Theſſalia natum eodem die interiiſſe: & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Audi *Phlegontem Trallianum*, Hadriani Cæſaris libertum, qui in lib. de Mirabilibus & Longævis hæc ſcribit. *Arabiæ urbs eſt Sauna. In ea inventus eſt Hippocentaurus in monte admodum*

modum excelſo, qui lethali abundat veneno; Cui veneno idem eſt cum urbe nomen, eſtque omnium peſtiferorum acutiſſimum atque efficaciſſimum. Hippocentaurum Rex cum cepiſſet, vivum cùm donis ad Cæſarem aliis in Ægyptum miſit. Veſcebatur carnibus. Sed aëris mutati impatiens, mortuus eſt. Eum condîtum Præfectus Ægypti Romam miſit, primùmque in palatio eſt monſtratus. Facies quàm humana fuit ei truculentior; manus, & earum digiti, pilis intecti; latera item ventri & prioribus pedibus contigua; ungulæ equinæ ſolidæ; juba ſubfulva, quanquam condimenta, eam ferè cutis in morem nigram feciſſent. Magnitudo non quanta pingitur; non tamen exigua. Feruntur in nominata urbe etiam alij eſſe. Sed eum, qui Romam miſſus eſt, ſi quis discredit, videre poteſt: repoſitus eſt enim in finibus Imperatoris, condîtus, ut dixi. Hactenus ille.

Onocentaura deſcribitur.

De Onocentaura Pythagoram narraſſe ſequentem hiſtoriam, teſtatur Crates ex Myſio Pergamo, apud *Ælianum* lib. 17. c. 9. Hiſtor. Var. his verbis. *De Onocentaura quidem mihi nunc eſt animus explicare, quæ auditione & famâ accepi. Eam ipſam ſcilicet homini ore ſimilem eſſe, & pilis prolixis faciem eius ambiri: ſimul & collum, & pectus humanam ſpeciem, ſimilitudinemque gerere. Mammas quoque turgidas in pectore; humeros, brachia, cubitos, manusq; humanam figuram habere; dorſum, latera, ventrem, poſteriores pedes, aſino perſimiles eſſe; & quemadmodum aſinum, ſic cinereo colore eſſe; imum ventrem ad latera leviter exalbeſcere. Duplicem uſum ei manus præſtare. Nam celeritate ubi ſit opus, eæ præcurrunt ante poſteriores pedes; ex quo fit, ut cæterorum quadrupedum curſu non ſuperetur: ac rurſus ubi habet neceſſe, vel cibum capere, vel quidquam tollere, ponere, apprehendere, aut conſtringere; qui ante a pedes eſſent, manus efficiuntur: tumq; non graditur, ſed in ſeſſione quieſcit. Animal eſt gravi animi acerbitate. Nam ſi capiatur, non ferens ſervitutem, libertatis deſiderio ab omni cibo abhorret, & fame ſibi mortem conſciſcit. Hæc de Onocentaura Pythagoram narrare, teſtatur Crates ex Myſio Pergamo.* Hæc Ælianus: ex quibus, & ex aliis ſuprà relatis apparet, eum potiùs in affirmantem, quàm in negantem ſententiam inclinare.

Hippocentaurum D. Antonio viſum, ſuprà ex *D. Hieronymo* vidimus; de quo tametſi Hieronymus dubitet, diabolusnè, an monſtrum fuerit, nihil tamen prohibet dicere, monſtrum revera fuiſſe tale, quale ibi deſcribitur. Imò ſacra ipſa ſcriptura *Iſaiæ* cap. 34. v. 14. deſcribens vaſtationem Idumeæ, mentionem facit Onocentaurorum, dicens: *Et occurrent dæmonia Onocentauris, & piloſus* (id eſt, Satyrus, ut infrà dicemus) *clamabit alter ad alterum.* Supponit ergo Scriptura, Onocentauros eſſe in rerum natura, ſicuti ſupponit eſſe onocrotalos, ericios, ibides, corvos, dracones, aliaque ſimilia animalia ac monſtra, de quibus eodem capite fit mentio.

Hippocentauros dari quinam aſſerant.

Hanc ſententiam affirmantem, Centauros, Hippocentauros, Onocentaurosque eſſe poſſibiles, & aliquando etiam extitiſſe, amplectuntur, præter citatos Auctores, innumeri alii. Nam *Plutarchus* in Convivio Sapient. allatum ait à paſtore infantem domũ Pindari ex equa ortum, cujus caput, collum, manus, hominis eſſent, cætera eſſent equi. Quod prodigium Diocles judicavit ſymbolum ſeditionum, Thales verò Mileſius habuit pro naturali animante, ideoq; Pindaro dedit conſilium, nè haberet equiſones; aut ſi habere vellet, uxores ipſis daret; judicans monſtrũ ex congreſſu equiſonum cum equa ortum. *Empedocles* quoque, cuius ſæpe decreta Lucretius amplectitur, ſenſit in rerum natura fuiſſe Centauros, ſive eſſe potuiſſe; monſtra enim, in ipſa ſaltem prima rerum molitione & compoſitione, quæ partim ex hominis, partim ex bovis, ut & reliquorum animantium membris conficerentur, conceſſit, ut ad Ariſtotelis lib. 2. Phyſic. tex. 82. obſervarunt Græci Interpretes, & hos imitati Latini. In eadem ſententia ſunt, præter pleroſque Poëtas Veteres & Recentiores, *Lælius Biſciola* lib. 12. Horar. Subciſiv. *Aldrovandus* in Hiſtoria Monſtrorum cap. 1. de Homine, *Delrius* Comment. in Herculem Oeteum, *Joannes Euſebius Nierembergius* lib. 5. Hiſtor. Naturæ cap. 8 *Laurentius Forerus* Diſputat. de Animal. num. 15. & 16. *Georgius Stengelius* lib. de Monſtris cap. 2. §. 17. *Heribertus Roſvveydus* in Notis ad vitam S. Pauli primi Eremitæ à S. Hieronymo deſcriptam, *Pareus* lib. de Monſtris, *Georgius Schenckius* libro item de Monſtris, *Laurentius*

Bayer-

Bayerlinck in Theatro Vitæ Human. V. Monſtrum; *Lycoſthenes* lib. de Prodigiis, ubi etiam aſſerit, in regionibus quondam magni Tamberlani repertos eſſe Centauros talis formæ, ut ſuperior pars humanam, inferior equinam referret figuram. Idem alii plures Scriptores ſentiunt, cum *Torreblanca* lib. 2. cap. 32. & *Majolo* in Diebus Canicul. Colloq. 2.

Accedit ratio, quòd paſſim quovis ferè loco ac tempore conſpecta fuerint monſtra è diverſis animalium formis configurata. Nam *Ariſtoteles* lib. 2. de Hiſtor. animal. cap. 1. narrat ex Cteſia, mantichoram habere diverſarum ferarum membra. *Plinius* lib. 7. Hiſtor. Natur. cap. 3. ait, Crathim paſtorem capellam ſæpe inientem ex ea filium ſuſtuliſſe facie ſimilem homini, cruribus capræ. Idem affirmat, in Indorum montibus, id eſt, in regione Caratulorum videri animal perniciſſimum quadrupes, rectè currens humanâ effigie. *Olaus Magnus* lib. 21. Hiſtor. Septentr. in Proœmio, & cap. 1. tanquam rem certiſſimam refert monſtra reperiri piſcium formâ humanâ, quæ ſi capta non ſtatim reddantur libertati, procellas moveant; & ululatus lamentaque exaudiri ſimilium beſtiarum, quæ in certum periculum piſcatores & nautas adducant. *Sabellico* teſte lib. 7. Ennead. 9. natus eſt Martini IV. Pontificatu, ex illuſtri fœmina, puer villoſus, & in ſpeciem urſi unguiculis armatus. Apud Subalpinos in Quiero, decem à Taurino milliaribus poſito oppidulo, Anno Domini 1578. die 17. Januarii, ad octavam horam veſpertinam, teſte *Pareo* lib. 24. de Monſtris, fœtum peperit mulier, cornua quinque ſibi adverſa, & arietinis ſimilia capite gerentem. *Lycoſthenes* de prodigiis refert, monſtrum Romæ in Tyberi inventum circa Annum 1495. corpore humano, ſquamoſo, capite aſinino, pedum altero aquilinos, altero bovinos ungues exprimente. Innumera alia ſimilia tum hoc libro, tum libro ſequenti de Mirabilibus Monſtrorum referemus.

Si ergo tam variarum formarum monſtra paſſim extiterunt, quid incredibilitatis habet Centaurorum quoque, Hippocentaurorum, & Onocentaurorum in rerum natura exiſtentia? An verò ejusmodi monſtra, uti & multa alia, de quibus ſequentibus capitibus, homines fuerint nec nè, decidemus infrà ſuo loco.

Auctores pleriq; contrariæ ſententiæ tantùm negant Centauros

ex duabus naturis compoſitos, humana ſcilicet equina, ſeu humana & aſinina: quales & nos negamus, cùm duæ tales naturæ, atq; adeò duæ formæ ſubſtantiales illas conſtituentes, incompatibiles ſint in eodem ſubjecto, ut Philoſophi unanimi conſenſu docent: requirerent enim diverſas & valde incompatibiles inter ſe diſpoſitiones unaque alteram in operando impediret. Hippocentauri figuram exhibet Iconiſmi I. Figura I.

Vide Iconiſmi I. Fig. I.

Hippocentaurorum vera origo.

Hippocentaurorum porrò originem *Pindarus* Oda Pyth. 2. hanc ſtatuit, quòd Centaurus quidam nomine, in Theſſalia circa montem Pelium, primus cum equabus, quas ipſe Magneſias vocat, ſub dicto monte ſe commiſcuerit, indeque ſobolem utrique parenti ſimilem fuiſſe editam, matri infernè, patri supernè, ideoq; Hippocentaurum vocatam, nempe ex equa & Centauro natam. Hanc ſententiam putat veriſſimam *Delrius* in Hercule Oeteo, indeque ſtabilitur, quòd ſæpe alibi ſimilis nefanda virorum cum beſtiis commixtio ſimilia monſtra pepererit. Utrum verò ex ſimili commixtione veri homines naſci poſſint, & an tales homines homines fuerint Centauri, Hippocentauri, & Onocentauri, quos variis locis ac temporibus extitiſſe vidimus, examinabimus infrà.

CAPUT II.

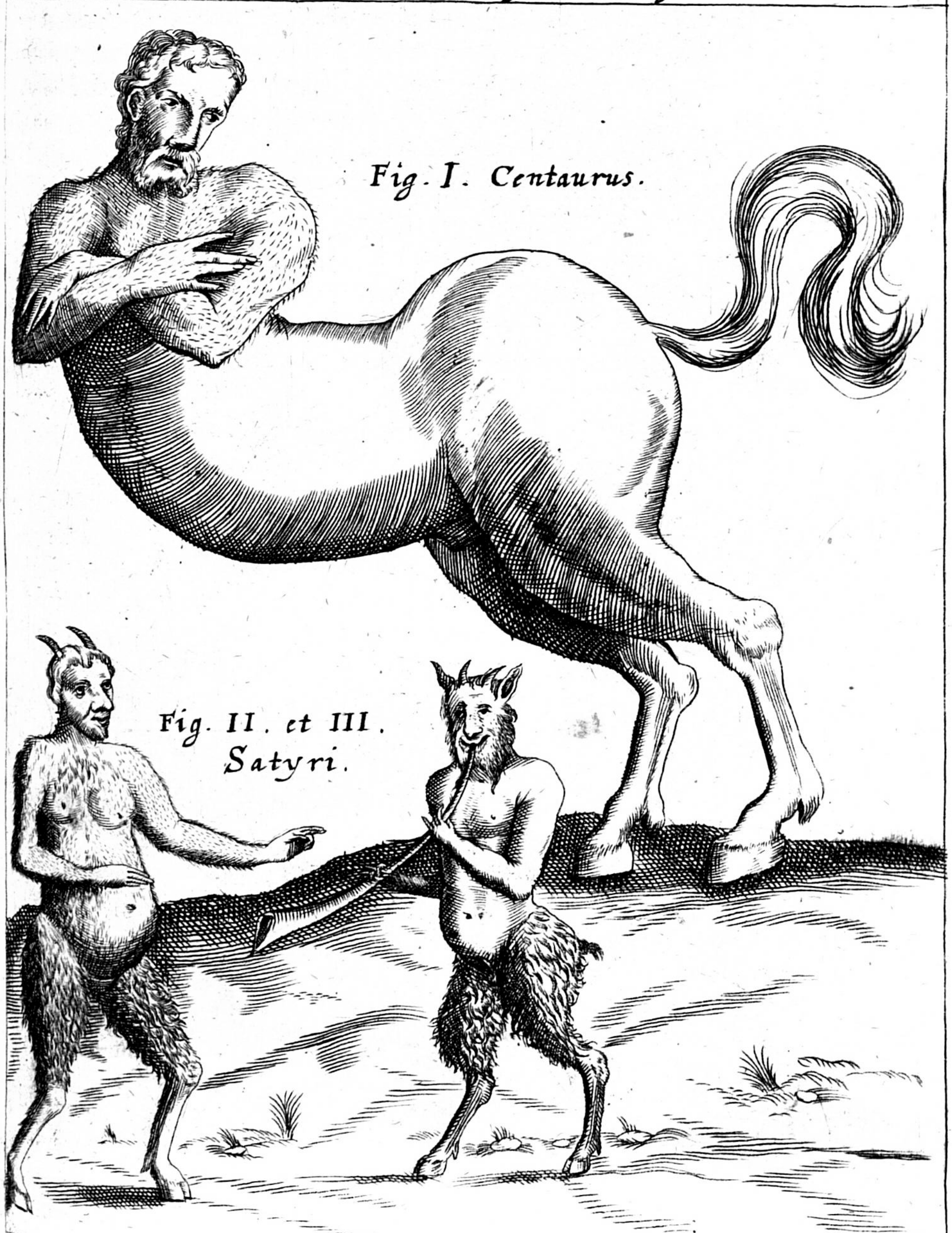
De Satyris, an unquam fuerint.

Satyri an dentur.

SAtyrorum frequentiſſima eſt apud innumeros penè Scriptores antiquos memoria. *Sunt & Satyri* (inquit Plinius lib. 7. cap. 2.) *Subſolanis Indorum montibus (Cardatulorum dicitur regio) perniciſſimum animal, tum quadrupedes, tum rectè currentes, humanâ effigie; propter velocitatem, niſi ſenes, aut ægri, non capiuntur.* De Satyro quodam prope Apolloniam capto ſcribit *Plutarchus* in vita Syllæ, dicens: *Sylla per Theſſaliam & Macedoniam ad mare deſcendens, mille ac ducentis navibus à Dyrrhachio Brunduſium trajicere parabat. Proxima eſt Apollonia, quam penes eſt Nymphæum ſacer locus è virenti colle & pratis, ignis fontes effundens per ſparſos rivulos defluentes. Hoc in loco memoriæ proditum*

eſt,

Iconiſmus I. Ponatur è regione pag. 396.

eſt, ſomno preſſum Satyrum fuiſſe captum, qualem poëtæ ac pictores effingunt. Is perductus eſt ad Syllam, complures per interpretes quisnam eſſet interrogatus, nihil quod poſſet intelligi, vix vociferatus eſt. At vocem aſperam, equi præſertim hinnitu, & hirci balatu permiſtam edens, cùm Syllam obſtupefeciſſet, datis comitibus dimiſſus eſt. Paulò antè citatus *Plinius* lib. 6. cap. 30. cùm Æthiopiæ tractum deſcripſiſſet, ait in fine: *Quidam & in eo tractu modicos colles amœnâ opacitate veſtitos Ægipanum Satyrorumq; produnt.* Idem meminit Satyrorum lib. 8. cap. 54. mitiſſimam iis naturam eſſe aſſerens. *Diodorus Siculus* lib. 1. Bibliot. de Oſiride loquens, ait: *Cùm eſſet in Æthiopia, ferunt oblatos ei Satyros, comas umblico tenus habentes.* Ælianus lib. 16. ait: *Ad Indiæ montes Coruda locus eſt opaciſſimus, ubi beſtiæ Satyrorum, toto corpore hirſutæ equi caudam habent, & à ſummis montium ſaxa devolvunt venatoribus.*

Majus omni exceptione eſt teſtimonium, quod de Satyris reddit *D. Hieronymus* in Vita S. Pauli primi Eremitæ cap. 7. nam cùm præcedenti cap. 6. narraſſet, Hippocentaurum à D. Antonio viſum, ut capite ſuperiori vidimus, ſubjungit de eodem D. Antonio: *ſtupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, ſecum volvens, ulteriùs progreditur. Nec mora: inter ſaxoſam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus aſperatâ, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Infractusq; & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei, & loricam ſpei bonus prœliator arripuit. Nihilominùs memoratum animal palmarum fructus eidem ad viaticum, quaſi pacis obſides offerebat. Quo cognito gradum preſſit Antonius, & quisnam eſſet interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit:* Mortalis *ego ſum, & unus ex accolis eremi, quos vario deluſa errore gentilitas Faunos Satyrosq;, & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur ut pro nobis communem DEUM depreceris, quem pro ſalute Mundi veniſſe cognovimus, & in univerſam terram exiit ſonus eius. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu Satanæ: ſimulq; admirans quòd*

Hippocentaurum videt D. Antonius.

eius poſſet intelligere ſermonem, & baculo humum percutiens, ajebat: Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: Væ tibi, civitas meretrix, in quam totius Orbis dæmonia confluxêre. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, & quaſi pennigero volatu petulcum animal aufugit. His ſubjungit S. Hieronymus: *Hoc ne cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moveat, ſub rege Conſtantio, univerſo Mundo teſte, defenditur. Nam Alexandriam iſtiusmodi homo vivus perductus, magnum populo ſpectaculum præbuit: & poſtea cadaver exanime, ne calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſum Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum eſt.* Hæc Hieronymus.

Hippocentauri variis in locis viſi.

Pauſanias in Atticis, ſive lib. 1. de Satyris ſic ſcribit: *De Satyris autem, quinam ſint, ut aliquid certiùs quàm ab aliis traditum ſit, cognoſcerem, ſingula ex multis ſum percunctatus. Narravit autem mihi Euphemus Cas, ſe cùm in Italiam navigaret, ventorum impetu in Oceani extremas oras delatum. Ibi deſertas eſſe Inſulas multas, quas agreſtes homines incolunt. Et ad alias quidem noluiſſe nautas appellere, cùm & antè appuliſſent, & à quibus incolis tenerentur, non ignorarent. Tunc verò tempeſtate appulſos. Inſulas appellari Satyridas, incolas rufos eſſe, & caudas haud multò equinis minores infra clunes habere. Eos ubi primùm hoſpites ſenſerunt propè adeſſe, ad navim concurſu facto, nullâ emiſſâ voce, in mulieres, quæ in navi erant, manus injeciſſe. Nautas verò pavefactos, barbaram fæminam expoſuiſſe: in eam Satyros irruentes non eam tantùm &c. petulantiſſimè appetiviſſe.* Hæc Pauſanias; quæ tamen fabulæ, quàm hiſtoriæ, ſimiliora mihi videntur. *Solinus* in Polyhiſt. cap. 40. in fine, numerat Satyros inter Simias, de quibus ibi agit. *Sunt*, inquit, *& quas vocant Satyros, facie admodum gratâ, geſticulatis motibus inquietæ.* Sed errat, meo judicio, Solinus, cùm longè aliam, quàm ſimiarum formam Satyris attribuant Auctores hactenus relati. Magis ad Satyros accedunt monſtra illa, de quibus *Nierembergius* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 9. ex Alberto Magno refert his verbis: *Albertus Magnus in Silvis Saxoniæ verſus Daciam duo ſcribit paulò ante illa tempora*

capta

capta fuiſſe monſtra piloſa, humanam habentia formam. Fœmina morſibus canum, teliſque venatorum interiit. Mas advixit cicuratus, didicitque erectus incedere, &, quamvis impeditè, loqui, & exili capreoli inſtar voce, ſed ſine veſtigio firmo mentis. Addit Nierembergius, hæc fortaſſe monſtra ex ſatyrorum familia fuiſſe, eò quòd ſalaciſſima, ut tota Satyrorum turba, fuerint; & ipſum Albertum ſcribere, ſuperſtes illud monſtrum fœminas oppidò appetiviſſe, ut publicè obvias quaſcunq; opprimere tentaverit.

Ex allatis hactenus teſtimoniis conſtat, haud fabuloſa eſſe quæ de Satyris referunt veterum hiſtoriæ. Eoſdem agnoviſſe videtur *Iſaias* Propheta. Nam cap. 13. v. 20. de Babylonis exterminio loquens, ait: *Non habitabitur uſque in finem, & non fundabitur uſque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi; ſed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi ululæ in ædibus eius, & Sirenes in delubris voluptatis.* Idem Propheta cap. 34. deſcribens deſolationem Idumeæ, prædicenſque eam futuram habitationem beſtiarum, ponit inter alias beſtias piloſos, ut vidimus capite præcedenti, dicens: *Et occurrent dæmonia Onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum &c.* Quærunt interpretes, qui ſint piloſi, de quibus his locis Propheta. Quidam interpretantur hircos, alii dæmones ſpecie hircorum, aliorumvè animalium hirſutorum ac piloſorum apparentes, quaſi Dii nemorum eſſent. Sed nec dæmones intellexit Propheta, nec hircos. Non dæmones, quia cùm dixiſſet habitaturas ibi beſtias, ſingulatim illas enumerans ponit inter alias piloſos: feræ ergo ſunt piloſi, non dæmones. Nec hircos intellexit, quia de feris non communibus, ſed valde monſtroſis & extraordinariis loquitur, unde & paſtores excludit ex illo loco. Et quoniam ait Propheta, piloſos ibi ſaltaturos, & ad ſe invicem clamaturos, Satyri autem petulci ſunt, & ſaltationibus delectantur, ut apud Poëtas & Hiſtoricos notiſſimum eſt; ideò veroſimilius mihi videtur cùm Nierembergio, & aliis, piloſorum ſaltantium atque clamantium nomine intelligi à Propheta Satyros.

Piloſi apud Iſaiam Prophetam quinam ſint.

Qui

Qui plura volet de Satyris, legat *Lilium Gregorium Gyraldum* Hiſtoriæ Deorum Syntagm. 15. *Martinum Delrium* par. 3. Comment. in Senecæ Oedipum, & lib. 2. Diſquis. Magic. q. 27. ſect. 2. *Natalem Comitem* lib. 5. Mytholog. cap. 8. *Laurentium Bayerlinck* in Theatro vitæ Hum. Verb. Satyri. *Lælium Biſciolam* lib. 12. Horar. Subciſ. cap. 4. *Henricum Salmuth* in tit. 48. par. 1. Pancirolli Rerum Memorab. *Laurentium Forerum* Diſput. de Animal. Num. 17. *Joannem Euſebium Nierembergium* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 9. & 10. *Ulyſſem Aldrovandum* in Hiſtoria Monſtror. c. 1. *Torreblancam* lib. 2. Diſquis. Magic. cap. 33. & alios multos. Sed ſciat, miram eſſe in pleriſque verborum ac numerorum corruptionem, dum, ut fit, unus alterum deſcribens non ſolùm ſuos facit aliorum errores, ſed veteribus addit novos. Ego nihil hoc capite attuli, quod non apud Auctorem quem cito, legi.

Vide Iconiſmi I. Fig. II. & III.

Faunos aliqui confundunt cum Satyris, alii diſtinguunt. Horum iterum alii monſtroſos illos ſtatuunt, alii minimè. vide *Gyraldum* loc. cit. Satyrorum nonnullorum ſchemata, prout apud Aldrovandum extant, exhibet præcedentis Iconiſmi I. Fig. II. & III.

CAPUT III.

De Tritonibus, an fuerint aliquando, aut etiamnum ſint.

Vide Iconiſmi II. Fig. I.

OCeanus non minùs quàm Terra eſt monſtrorum ferax, ut libro ſequenti videbimus. Nunc ſolùm de illis agimus, quæ hominem externâ ſpecie referunt, & de quibus dubium eſſe poteſt, an hominibus accenſendi ſint, an feris. Incipimus à Tritonibus, quos ajunt, à ſuperiori parte ad umbilicum usque hominem, ab umbilico ad caudam, referre piſcem, ideoque homines marinos aliqui appellant.

Tritones an ſint.

Hujusmodi ergo homines piſci-formes (ſeu Tritones nominare placeat, ſeu homines marinos, ſeu alio quopiam apto nomine) diverſis locis ac temporibus fuiſſe viſos, varii referunt Scriptores. Nam *Plinio* teſte lib. 9. Hiſt. Natur. cap. 5. *Tiberio Principi* *nun-*

nuntiavit. Olyſſipponenſium legatio ob id miſſa, viſum auditumq́; in quodam ſpecu conchâ canentem Tritonem, quâ noſcitur, formâ. Idem eodem cap. ait: *Auctores habeo in equeſtri ordine ſplendentes, viſum ab his in Gaditano Oceano marinum hominem, toto corpore abſolutâ ſimilitudine: aſcendere eum navigia nocturnis temporibus; ſtatimq́; degravari, quas inſederit, partes; & ſi diutiùs maneat, etiam mergi:* Quorum Tritonum meminit *Pauſanias* in Bœoticis, ſive lib. 9. videntur eſſe diverſæ formæ ab illa, quæ communiter illis attribuitur: ſic enim habet. *Eſt in Liberi patris æde dignum, quod ſpectetur, ſimulachrum ex Pario marmore Cælamidis opus. Admirationem intuentibus majorem Triton affert, de quo dignitatis eſt quidam plenior ſermo. Tanagræorum primarias matronas, arcanis Liberi patris initiatas, ad mare, quo expiationis causâ lavarent, deſcendiſſe; in eas natantes Tritonem impetum feciſſe; implorantibus Numinis opem, Bachum præſto fuiſſe, & ab eo pugnâ Tritonem ſuperatum. Alter verò eſt ſermo, non ille quidem ſuperiori par dignitate, ſed à fide hominum minùs abhorrens: Quæcunque ad mare agerentur pecora, ex inſidiis Tritonem adoriri & rapere, invadere etiam leviora navigia ſolitum; Tandem Tanagræi vini craterem exponunt; Ad eum cùm accurriſſet Triton odore allectus, potum, & ſomno correptum, de littoris tumulo præcipitem collapſum; mox à Tanagræo homine bipenni caput ei à cervicè abſciſſum; eò factum ut & nunc ſine capite cernatur. Qui verò tunc eum temulentum vidêre, à Bacho occiſum crediderunt. Vidi ego & alium Tritonem inter Romanorum ſpectacula cætera, ſed hoc, qui apud Tanagræos eſt, magnitudine certè inferiorem. Hanc præ ſe ferunt Tritones figuram. Capitis coma perſimilis eſt paluſtri apio, tum colore, tum quòd capillum omnino nullum ab aliis poſſis diſcernere: reliquum corpus ſquamâ inhorreſcit minutâ, ſed eâdem prope, quâ lima eſt, duritiâ: branchias infra aures habent, nares hominis, rictum oris latiorem, & pantheræ dentes: oculi glauci mihi viſi ſunt: manus digiti, ungues, quali ſunt formâ ſuperiores conchyliorum teſtæ: pinnulæ ſub ventre & pectore pro pedibus, uti delphinis.* Hæc ex antiquis. Recentiora ſunt quæ ſequuntur.

Tritonum exempla antiqua.

Tritonum forma quænam ſit.

Tritonum exempla nova.

Alexander ab Alexandro lib. 3. Genial. Dier. cap. 8. ait, Draconettum Bonifacium Neapolitanum, patriciæ gentis & inclitæ familiæ virum, & multarum rerum cognitione clarum, in conventu maximo, præſente atque audiente ſe, *referre ſolitaviſſe, ſe dum in Hiſpania militaret, marinum hominem vultu & corpore prorſus humano abſolutiſſimâ ſimilitudine pube tenus, poſtremis verò in piſcem deſinentibus vidiſſe, in melle ex ultima Mauritania & Oceani finibus ad regulos, ſub quibus ſtipendia faciebat, & honeſtum ordinem duxerat, pro monſtro allatum. Fuiſſe autem facie hominis vetuſti, capillo & barbâ hiſpido atque hirto, colore cæruleo, ſtaturâ procerâ, & majore humanâ: alis quoque tenui cartilagine, quibus marinos fluctus ſecabat, & membranâ paſſim interlucente munitum. Et hanc rem non ſibi tantùm, ſed pleriſq; ſummæ nobilitatis viris, notam & conſpicuam fuiſſe.* Addit deinde aliam relationem dicens: *Sed ſuper omnia in noſtro ævo haud abſimile factum accepimus in Epiro, profectò exemplum inter pauca memorabile, quod nonnulli prodendum poſteris putarunt, & actis quoque publicis teſtatum eſt, ad fontem jugis aquæ, ad quem mulieres ex oppidulo aquatum ventitabant, Tritonem ſeu marinum hominem è ſpelunca, quam fortè ibi nactus fuerat, obſervare ſolitum, ſi quando ſolam ad aquas accedentem, aut per littus obambulantem mulierem videret, ipſum ex undis & ſpelunca leni greſſu, tacitisque veſtigiis deſilire, & à tergo accedere, ac vi compreſſam mulierem ex inſidiis adoriri, & ad mare concubitus causâ arripere, arreptamque ſub undis deferre conſueviſſe. Quod cùm apud loci incolas percrebuiſſet, diligentiùs marinum monſtrum obſervaſſe; & cùm diutulè laqueos illi intendiſſent, haud multò pòſt dolo captum, & laqueis vinctum cepiſſe; cùmque cibo abſtineret, extra aquas vivere diutiùs nequiſſe, ſqualoreque tandem ac tædio ad extremam tabem veniſſe. Tenet fama, venereos eos, & flagrantiſſimè mulierum amaſios eſſe; propterea oppidi incolas edicto inhibuiſſe, ne qua deinceps ad fontem mulier, niſi viris comitata, accederet.* Hæc *nos, & hujusmodi, ab his qui diverſa maria penetrarant, & eadem monſtra placidis aquis colludentia vidiſſent, & in occurſum nautis, exertis capitibus ab undis, occurriſſe, & voces audiſſe re-*

fere-

ferebant, plerumque accepimus. Hactenus Alexander ab Alexandro, vir probatæ fidei.

Tritones igitur in rerum natura extitiſſe, & ſubinde viſos, probant allata exempla, & confirmant alia multa, quæ de aliis marinis monſtris humanam figuram ex parte referentibus narrant ex variis ſcriptoribus *Geſnerus* lib. 4. de Aquatilibus, *Majolus* in Diebus Canicul. Colloq. 9. *Torreblanca* lib. 2. Diſquis. Magic. cap. 34. *Nierembergius* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 14. *Aldrovandus*, & alii. Nam *Ramuſius* to. 1. Navigat. in ratiocinatione de Hannonis Carthaginenſis navigatione in fine refert, in littore Æthiopico ultra Bonæ Spei promontorium fuiſſe repertum piſcis cadaver homini perſimile, homine tamen longè magis procerum, cui cutis erat ſquamis contecta, capilli duriſſimi. *Olaus magnus* lib. 21. cap. 1. tradit, in Norvvegiæ oceano marina quædam monſtra eſſe, quibus ſit humana facies, ſimul cum Monachorum cuculli quadam ſimilitudine. De hoc ita ſcribit *Rondeletius* apud Geſnerum loc. cit. *Inter marina monſtra eſt & illud, quod noſtrâ ætate in Nortvvegia captum eſt mari procelloſo. Id quotquot viderunt, ſtatim Monachi nomen impoſuerunt. Humanâ facie eſſe videbatur, ſed ruſticâ & agreſti; capite raſo & lævi; humeros contegebat veluti Monachorum noſtrorum cucullus. Pinnas duas longas pro brachiis habebat. Pars infima in caudam latam deſinebat, media multò erat latior, ſagi militaris figurâ. Hanc effigiem mihi dono dedit Illuſtriſſima Margareta Navarræ Regina &c. Ea à viro nobili effigiem hanc acceperat, qui ſimilem ad Carolum V. Imperatorem in Hiſpania tum agentem deferebat. Ille Reginæ affirmavit, ſe monſtrum hoc in Nortvvegia captũ vidiſſe, poſt graviſſimas tempeſtates undis & fluctibus in littus ejectum, locumque deſignabat* Die Zundt, *juxta oppidum* Den Elepoch. *Eiuſdem monſtri picturam mihi oſtendit Gisbertus Medicus, ex eadem Nortvvegia Romam ad ſe miſſam; quæ pictura nonnihil à mea differebat. Quare, ut dicam quod ſentio, quædam præter rei veritatem à pictoribus addita fuiſſe puto, ut res mirabilior haberetur. Crediderim igitur, monſtrum hoc humanam formam eo modo referre, quo pars capitis ranarum, quia poſt*

Monſtra marina hominiformia.

Piſcis Monachi formâ.

Vide Iconiſmi II. Fig. II.

poſt caput partes erant utrimque latæ, hominum omoplatis reſpondentes, muſculisque movebantur, qui cuculli Monachorum figuram repræſentant; qualis in nobis ſpectatur ſecundus muſculus omoplatas movens; ſcilicet eas partim ad ſeſe attrahens, partim attollens, cuculli Monachorum formam aptiſſimè referens. Adhæc non ſquamis, ſed cute durâ & rugosâ veluti cortice contectum putarim, quemadmodum de leone marino dicemus. Hæc Rondeletius. Plura de eodem ex Bellonio vide apud Geſnerum loco citato; ubi & multa alia marinorum hominum exempla reperies.

Homines marini.

Petrus Gillius lib. de Animantibus, & ex ipſo *Petrus Hiſpalenſis* par. 1. cap. 22. referunt, ad Renatum Regem allatum fuiſſe marinum hominem. *Ludovicus Vives* lib. 2. de ver. fid. Chriſt. narrat, ætate ſuâ apud Batavos marinũ hominem viſum à plurimis, & ſupra duos annos ibi detentum; mutum fuiſſe; & cùm jam incepiſset fari, peſte tactum fuiſſe in mare remiſſum gaudentem. Idem narrat *Ludovicus Guicciardinus*, in Deſcript. Belgii. Eugenio IV. Pontifice (inquit *Majolus* loc. cit.) apud urbem Sibinicum in Illyrico captus memoratur marinus homo; qui ad mare puerum trahebat. Is ab accurrentibus, qui rem inſpexerant, lapidibus fuſtibusque vulneratus, in ſolum retractus eſt. Eius effigies penè humana, niſi quòd cutis anguillæ ſimilis erat, & in capite duo parva habebat cornua: manus quoque duorum tantùm digitorum formam exprimebant; pedes autem in duas veluti caudas deſinebant, à quibus ad brachia alæ ut in veſpertilione extenuabantur.

Memoriæ quoque traditum eſt in Volumine Rerum Romanarum, teſte *Majolo, Nierembergio*, & aliis, in Ægypto Menâ Præfecto deambulante unà cum populo prope Nilum, in loco qui dicitur Delta, Sole orto, animalia humanæ formæ perſimilia apparuiſſe in fluminis medio, virum ſcilicet & fœminam: & virum quidem fuiſſe pectore ingenti, vultu terribilem, comâ rufâ, usque ad lumbos denudatum: mulieri verò fuiſſe mammillas, cum fœmineo prorſus vultu, ac cæſarie prolixâ. Viſa feruntur usque ad horam nonam ab omni populo; deque ea re ſcripſiſſe ad Mauritium Imperatorem Menam. *Majolus* teſtatur, Theophanem Iſaurum.

Iſaurum Abbatem id ſcriptum reliquiſſe in Chronologia, interprete Anaſtaſio Bibliothecario Romano Anno Dom. 592. Eodem *Majolo* teſte, uti & *Rondeletio*, & *Bellonio*, apud *Aldrovandum* & *Geſnerum*, in Balthico mari Anno Domini 1531. captus eſt vir marinus, & dono datus Sigiſmundo Regi, qui Epiſcopum infulis ornatum corporis habitu quodammodo exprimebat: *Damianus Goës* in Olyſſipponis enarratione refert ex Ferdinando Alvaro, domus Indicæ ſcriba, non procul à Lunæ promontorio viſum adoleſcentem marinum in littus prodeuntem, piſcatorumque piſces furantem, & crudos edentem. Et quoniam res tanta in Hiſpania illuſtris erat, habebaturque copia illo mari Sirenum ac Tritonum; adhibita eſt fides: nam comperiuntur in antiquis Luſitaniæ regni archivis de ea re monumenta, cùm ea monſtra ad ſe pertinere tum Rex, tum Magnus Magiſter S. Jacobi contenderent. Tranſactione autem lis illa diremta eſt, decretumque non Magiſtro Ordinis, ſed Regibus deberi vectigal Sirenum, aliarumque belluarum marinarum, quæ in littoribus Magiſtri caperentur. *Scaliger* Exercitat. 226. in Cardan. Num. 12. refert, cùm Hieronymus Dominius è Norico nobiliſſimus ac fortiſſimus Vir, in naves impoſitam manum militum, juſſu patris, duceret ſuppetias Rhodienſibus Equitibus à Turca obſeſſis, per anchoræ funem ſubeuntem vidiſſe hominem marinum; idq; Maximiliano Cæſari narraſſe dictum Dominium, Scaligero audiente.

Piſcis Epiſcopi formâ. Vide Iconiſmi II. Fig. III.

Anno 1523. tertio die Novembris, *Geſnero* & *Nierembergio*, teſtibus loc. cit. repertum eſt Romæ in ripa majore marinum monſtrum homini-forme usque ad umbilicum, deinde piſcis bifidâ caudâ, in ſemilunæ ſpeciem recurvâ. Addit *Nierembergius*, è Norvegia in Germaniam recenter advectos duos piſces hominiformes, marem & fœminam. *Petrus Gillius* narrat, cùm Venetiis eſſet, quosdam Dalmatas, ſpectatâ fide viros, ſibi teſtatos eſſe, ſe ad oppidum Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum, vidiſſe hominem marinum, qui ſe ſpectantibus ſummum terrorem injeciſſet, cùm ſe in terram incitaviſſet, ut mulierem, quæ circum littus fortè tum verſabatur, corriperet: verùm ubi eam fugere perſpexiſſet, ſtatim ad mare regreſſum imam maris ſedem petiviſſe. Idem *Gillius*

Marina monſtra hominiformia.

ait, magnâ fide homines, qui ad Mare rubrum per multum temporis verſati fuerant, ſanctiſſimâ aſſeveratione ſibi affirmaſſe, illic marinos homines ſæpe capi ſolere, quorum duriſſimis pellibus calceamenta tam robuſta conficiantur, ut ad quindecim annos durent. Alium marinum hominem in India apparuiſſe, narrat *Petrus Martyr*, qui inter alias hanc narrat hiſtoriam. *Ataiam eſſe Chiribichenſibus vicinam regionem, ſalinis nobilem, diximus aliquando. Eius littora percurrebant Hiſpani. Qui oculos in mare habebant protentos, cæteris aut ludentibus, aut aliàs otioſis, ſupernè rem ignotam vidêre natantem. Intuitu fixo quid eſſet penſitando, caput humanum crinitum, ac densâ barbâ fultum, ac lacertatum, ſe vidiſſe profeſſi ſunt. Dum ſic taciti proſpectant, securè monſtrum navis aſpectui intentum vagabatur. Dum verò clamore ingenti ſocios alios excitant, eo audito monſtrum exterretur, ſubmergitque ſe, latentemque priùs ſub aquis corporis inferiorem partem oſtendit; quæ in piſcem cum cauda deſinere inſpecta eſt; cuius concuſſu & agitatione locus iſte maris, antea tranquillus, undoſus & fluctuoſus reddebatur. Tritones eſſe arbitramur, quos fabuloſa vetuſtas Neptuni tubicines appellat.* Hæc Petrus Martyr. Prodit quoque *Franciſcus Hernandus* apud *Nierembergium* lib. XI. Hiſtor. Natur. cap. 1. Tritones in Occidentali Indiarum Oceano repertos. Omitto alia, quæ habet citato loco Nierembergius.

Vide Iconiſmi II. Fig. IV.

Hæc de Tritonibus, hominibusque marinis. Nonnullorum effigies ut apud Aldrovandum extant, exhibet præcedens Iconiſmus II; cuius Figura IV. Satyrum marinum refert.

CAPUT IV.

De Nereidibus ſeu Nymphis, & Sirenibus, an unquam extiterint.

Nereides ſeu Nymphæ an dentur.

NOn virili tantùm, ſed muliebri quoque formâ conſpecta fuiſſe marina monſtra, Nereidas ſeu Nymphas, ac Sirenes vocata, tam veterum, quàm recentiorum docent hiſtoriæ.

§. I. De

§. I. De Nereidibus.

PLinius lib. 9. Natur. Hiſtor. cap. 5. cùm docuiſſet, Tiberio Principi nunciaſſe Olyſſipponenſium legatos, viſum auditumque in quodam ſpecu conchâ canentem Tritonem, quâ noſcitur formâ, ut vidimus cap. ſuperiori; addit: *Et Nereidum falſa non eſt* (forma,) *ſquamis modò hiſpido corpore, etiam quà humanam effigiem habent. Namque hæc in eodem ſpectata littore eſt; cuius morientis etiam gannitum triſtem accolæ audivêre longè. Et Divo Auguſto legatus Galliæ, complures in littore apparere exanimes Nereidas ſcripſit.* Et paulò poſt: *Nereidas verò multas Turanius prodidit.* Hæc Plinius. *Maſſarius* quoque Venetus in Comment. ad lib. 9. Plinii ſcribit, viſas Nereidas à navigantibus. Et *Ælianus* lib. 16. cap. 18. ait, circa Taprobanem reperiri cete muliebri facie, quibus pro crinibus ſpinæ dependeant. Nereidum varia exempla.

Alexander ab Alexandro lib. 3. Genial. Dier. cap. 8. poſt hiſtoriam de Tritone narratam capite ſuperiori, addit has alias de Nereidibus. *Sed ne quis*, inquit, *hoc vanum aut commentitium fortaſſe putet, Theodorus Gaza, vir Græcâ facundiâ clarus, & philoſophiæ præceptis imbutus egregiè, apud Jovianum Pontanum, ad quem frequens ventitabat, compluresque noſtrates, ſcitè admodum & luculenter ratiocinabatur, ſe dum in Peloponneſo ageret, & fœdâ maris tempeſtate obortâ, duriſſimo tempore anni, nonnulla piſcium monſtra procellæ ad littus illiſiſſent, inter cætera vidiſſe Nereidem in littore, fluctibus expoſitam, viventem jam & ſpirantem, vultu haud abſimili humano, facie quoque decorâ, neque inveuſtâ ſpecie, corpore ſquamis hirto, ad pubem uſque, niſi quòd cætera in locuſtæ caudam deſinebant. Ad quam propè viſendam cùm frequens concurſus fieret, ipſeque & nonnulli è propinquis oppidis vicini affineſque eò ſe contuliſſent, illam frequenti turbâ circumdatam, mœſtam, & animo conſternatam, ut ex vultu conjectari erat, in littore jacentem, crebroque ſuſpirio fatigatam conſpexiſſe. Mox cùm à tam frequenti corona inſpiceretur, ſeq; in ſicco deſtitutam videret, præ dolore gemitus ſpirantes & lachrymas uberes dediſſe.*

dediſſe. Cuius miſericordiâ motus ipſe, ut erat mitis placidusque, cùm turbam decedere de via juſſiſſet, ipſam interim branchiis & caudâ, quo maximè modo poterat, humi reptantem, paulatim ad aquas perveniſſe. Cùmque ſe præcipitem magno nixu in mare dediſſet; ingenti impetu fluctus ſecare cœpiſſe, momentoque temporis elapſam ex oculis, nusquam apparuiſſe. Georgius quoque Trapezuntius, vir multi nominis, & magnæ eruditionis, apertâ profeſſione referebat amicis, ſe, cùm haud procul à littore in fonte quodam ſpatiaretur, puellam conſpexiſſe eleganti formâ undis extantem pube tenus, & quaſi laſciviret, ſubinde emergentem ſubmergentemque ſe, quoad ſe conſpectam intelligens, haud ampliùs apparuit. Hæc citatus Auctor.

Nereidum alia exempla.

Majolus in Dieb. Canicul. Colloq. 9. & *Ludovicus Guicciardinus* in Deſcriptione Belgii, ex *Jacobo Noiero* narrant, uti & *Jonſtonus* in Thaumatologia Claſ. 10. cap. 5. art. 9. Anno Chriſti 1403. captam in Hollandiæ lacu marinam mulierem fuiſſe, eò è mari rejectam, & in Harlemum urbem delatam; cùm nuda eſſet, paſſam ſe veſtibus indui; panis, lactis, & cæterorum uſum admiſiſſe; didiciſſe quoque fila è colo ducere, & obſequi rebus multis muliebri more; ſimul & Chriſto crucifixo genua flexiſſe venerabundam, docilem ad omnia, quæ mandaret patrona; nunquam tamen locutam fuiſſe, ſed ſemper mutam manſiſſe, ac multos annos ibi vixiſſe. *Geſnerus* lib. 4. de Aquatil. ait, Anno 1548. à Philippo Archiduce Auſtriæ marinam mulierem mortuam ſpectaculi causâ Genuam adductam eſſe, unà cum duobus Satyris vivis. *Scaliger* Exercit. 226. in Cardanum Num. 12. vidiſſe ſe ait Parmæ in officina cuiusdam aurificis Nereidem unam, magnitudine infantis bimuli. Recentiſſima eſt hiſtoria, quam de ſimili marina muliere narrat Capitaneus Joannes Schmidt in navigatione Anni 1614., quam ipſe cum Nova Anglia oculatus teſtis deſcripſit apud *Stengelium* lib. de Monſtris cap. 2. §. 8. ex *Joanne Ludovico Gottfrid* in Hiſt. Antipod. par. 1. p. 193, his verbis. *Non poſſum hoc loco ſilentio præterire admirabilem DEI creaturam, quam Anno 1610. ipſe hiſce meis oculis vidi. Accidit ut ali-*

quando, aurorâ primulùm pungente, in littore non procul à portu S. Joannis me conſiſtente, ſummâ celeritate adnataret monſtrum marinum. Eximia illi erat forma: Oculi, nares, aures; genæ, os, collum, frons, & totus vultus virginem venuſtiſſimam præ ſe ferebant: Capilli cyaneo colore per humeros defluxêre. Hoc monſtrum, cùm vix longioris haſtæ ſpatio à me famuloq; meo abeſſet, ita me perterruit, ut referre pedem cogeret. Sed & ipſum aſpectu noſtro perterritum aquas ſubivit. Paulò tamen pòſt denuo emerſit ibi, ubi ego appuli. Rurſus igitur datum eſt mihi illud intueri, quanquam diſtantiâ longiore. Videbatur igitur à capite uſque ad umbilicum vel eſſe homo, vel hominis imago; ea autem, quæ ab umbilico deorſum erant, piſcem repræſentabant. Hoc ipſum etiam prodigium inde ad illam navem ſe transtulit, in qua alter meus ſervus Guilielmus Hacobrigde, nunc Orientalis Indiæ Capitaneus, erat. Poſtquam ad navim acceſſit, omni vi conatum eſt in illam conſcendere. Quâ audaciâ omnes, qui navem cuſtodiebant, in formidinem ſunt dati. Quare ſudibus contisq; illud percutientes, in mare repulerunt. Tantæ autem erat pertinaciæ, ut repulſum ad alias duas naves nando properaret, atque inibi etiam territos vectores in fugam conjiceret. Hujus rei ſe, & quàm plurimos alios oculatos teſtes profitetur navigationis illius Capitaneus. Hæc ille.

§. II. De Sirenibus.

Sirenes aliqui confundunt cum Nereidibus, ſeu fœminis marinis: putant enim eſſe monſtra marina, ſupernè mulieris, infernè piſcis ſpeciem referentia. Unde *Ovidius* lib. 3. de Arte. Sirenes quid ſint.

> *Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canorâ*
> *Quaslibet admiſſas detinuêre rates.*

Ejusdem ſententiæ ſunt *Forerus*, *Stengelius*, & alii recentiores. *Theopompus* tamen, *Iſacius*, & *Iſidorus* apud *Laurentium Bayerlinck*, & apud *Nierembergium* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 13. ſentiunt, Sirenes inferiori parte aves eſſe, ſuperiori tamen humanâ præditas formâ. Addit Nierembergius, conſpirare in hoc Græcos Grammaticos. *Albrius* quoque, & *Boccatius* apud eundem Nierembergium tribuunt illis umbilico tenus corpus virgineum, dein-

ceps gallinaceos pedes. Sed & Sirenum cum Muſis certamen, cujus in Bœoticis ſeu lib. 9. *Pauſanias* meminit, aliquid volucre in illis agnoſcit, quoniam emulſis ipſarum pennis Muſæ contexuêre ſibi inde ſerta. Eadem eſt *Suidæ* ſententia. Mythologi plerique dicunt, Sirenas eſſe quaſdam fœmineâ facie præditas aviculas, quæ in mari prætereuntium aures cantilenis ſuis demulceant, & in mortis diſcrimen adducant. Fabulæ cauſa eſt quam paulò antè tetigi. Ipſe etiam *Ovidius* lib. 5. Metamor. alites agnoſcit Sirenes Proſerpinam quærentes.

Ipſa denique Scriptura Sacra videtur agnoſcere Sirenes ex avium, non piſcium eſſe genere. Nam *Iſaias* cap. 13. in fine, deducit illas in locum desertæ Babyloniæ unà cum aliis beſtiis & volucribus. Sic enim ait: *Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus*, & Sirenes *in delubris voluptatis*. Chaldæus pro Sirenibus habet Dracones; D. Hieronymus dæmones, aut monſtra, aut dracones magnos criſtatos & volantes; Scholiaſtes Græcus volatilia, quæ noctu emittunt querulam vocem, ac propemodum ululant. Latinus tamen interpres vertere maluit *Sirenes*, intelligens monſtrum aliquod volucre atque alatum, mulieris ac avis formam referens.

§. III. Duplicis generis Sirenes ſunt, natatiles, & volatiles.

Sirenes aliæ natatiles, aliæ volatiles.

EX his deducit *Nierembergius* & *Aldrovandus*, pictorum peccatum eſſe, aquatili geſtu ac habitu Sirenas depingere. Ego autem exiſtimo, & natatiles & volatiles eſſe Sirenas, quoniam, ut vidimus, & marina ſunt monſtra quæ mulierum ac piſcium, & volatilia quæ mulierum ac avium referunt figuras. De natatilibus ſive marinis lego apud *Geſnerum* lib. 4. de Aquatilibus, eas ſæpe videri in mari Germanico ad oram Germaniæ, facie virgineâ, inferiore corpore piſcis, magnitudine ovis, & vocari apud illos populos Meermädt / vel Seemädt; quod virginem marinam ſignificat. De iiſdem luculentiſſimum exemplum habet

P. Atha-

Sirenum aquatilium exemplum.

P. *Athanaſius Kircherus* lib. 3. Artis Magnet. part. 6. cap. 2. §. 6. ſecundæ & auctæ editionis Romanæ, ubi hæc ſcribit. *Capitur certis anni temporibus in Mari Orientali Indiæ ad Inſulas Viſſayas, quas Inſulas Pictorum vocant, ſub Hiſpanorum dominio, piſcis quidam* ἀνθρωπόμορφος, *id eſt, humanâ prorſus figurâ, quem ideò* Peche muger *vocant, ab indigenis* Duyon. *Caput habet rotundum, nullâ colli intercapedine trunco compactum: extremæ aurium fibræ, quæ & auriculæ nominantur, ex cartilaginea carne eleganter veſtitæ; quarum inferior pars ampliſſimis formata anfractibus, veram hominis refert aurem: oculos ſuos ornatos palpebris, ſituq; & colore non piſcis, ſed hominis judicares: naſus nonnihil aberrat; nam malam inter utramque non uſquequaque eminet, ſed levi tramite bipartitur; ſub eo verò labra, magnitudine ſpecieq; noſtris ſimillima: dentium non quales inſunt piſcium generi ſerratilium, ſed planorum & candidiſſimorum continua ſeries: pectus albâ cute contectum, hinc atque hinc paulò latius quàm pro corpore, in mammas extuberans, neque eas ut fœminis pendulas, ſed quales virginibus globoſas, plenas lactis candidiſſimi: brachia non longa, ſed lata, ad natandum apta, nullis tamen ipſa cubitis, ulnis, manibus, articuliſvè diſtincta: in adminiſtris ſobolis propagandæ membris in utroq; ſexu nulla ab humanis diſtinctio: poſt hæc in piſcem cauda deſinit.* Hæc ita ſe habere, confirmavit etiam Romæ eidem P. Athanaſio Kirchero oretenus P. Didacus Bobadilla, qui ex Inſulis Philippinis, ubi dictæ belluæ capiuntur, Procurator advenerat.

CAPUT V.

An ex permiſtione ſeminis humani cum ferino poſſit naſci homo; & an Hippocentauri, Satyri, aliaq; monſtra anthropomorpha, ſint revera homines.

MUlta ſuperſunt monſtra, quæ humanam & belluinam ſimul formam referunt (ut ex hoc & ſequenti libro conſtabit) de

de quibus quæri poteſt, num revera homines ſint, an verò belluæ, an animalia ex humana belluinaque natura mixta. Ideò quod de enumeratis hactenus ſtatuemus, de illis etiam intelligendum erit. Sed antequam definiamus quidquam, diſcutiendum priùs eſt, num ex permiſtione ſeminis humani cum ferino naſci poſſit verus homo. Et quoniam dupliciter fieri poteſt hæc permiſtio; primò ſi homo maſculus commiſceatur belluæ fœminæ; ſecundò, ſi brutum maſculum mulieri; ideò duplex inſtitui poteſt quæſtio.

§. I. Utrum ex permiſtione viri cum beſtia, naſci poſſit fœtus humanus.

Homo ex permiſtione viri cum beſtia an poſſit naſci.

Fieri id poſſe, videtur docere experientia. Nam ut vidimus cap. 1. Pindari & aliorum opinio eſt, Hippocentauros fuiſſe natos ex Centauris congredientibus cum equabus Magneſiis; infans hippanthropus à paſtore oblatus Pindaro, erat ortus ex equa, utique ab agaſone aliquo imprægnata, teſte Plutarcho; Crathis paſtor ex capella ſuſtulit filiam homini & capræ ſimilem, teſte Plinio. Plutarchus quoque apud *Nierembergium* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 6. prodidit, aſinam peperiſſe filiam humanâ effigie formoſiſſimam, Onoſcelin dictam. Item ab equa partu editam filiam Hipponam nomine. Famâ quoque audivit dictus Nierembergius, apud Belgas virum pium è vacca genitum. *Ælianus* lib. 6. Hiſtor. Animal. cap. 41. ſcribit, *hircum ob rivalitatem in urbe Sybari adoleſcentem paſtorem occidiſſe, quòd capram adamaret, & ei coiret: nam ex ea natus eſt Sylvanus infans humanâ facie, ſed caprina habens crura.* Hæc pro affirmante ſententia.

Contrarium ſentit *Galenus* lib. de Uſu part. 3. ubi in Pindarum invehitur, qui ex hominibus & Magneſiis equabus Hippocentauros fuiſſe natos dixerat, cùm impoſſibile judicet ex homine prægnantem reddi equam. In eadem ſententia eſt *Henricus Salmuth.* J.C. in Comment. ad titul. 48. Pancirolli part. 1. Memorabilium, & *Conimbricenſes* Commentar. in lib. 2. Phyſic. Ariſtotelis cap. 9. q. 5. art. 3. eò quòd effectus ſequatur deteriorem partem, ac proinde ex ſemine humano & belluino (quod utique perfectius eſt quàm belluinum) non poſſit naſci niſi fœtus belluinus.

Nierem-

Nierembergius loc. cit. & ex ipſo *Aldrovandus* in Hiſtoria Monſtror. dicunt, ſi efficacia ſeminis utriusque parentis neceſſaria eſt ad fœtum, non poſſe humanum fœtum præterquam à fœminea vulva prodire, ac proinde ex commiſtione viri cum beſtia non poſſe naſci ex matre bellua hominem: at ſi maſculini ſeminis ſolùm vis fœtum fabricat, & fœmina tantùm officina eſt, in qua formatur; fortaſſe juxta Phyſicos poſſibile eſſe, poſt nefandum coitum viri cum bellua foveri humanum fœtum in belluino utero, præjacto humano ſemine. Decere tamen Theologos, aſſerere, id nunquam contigiſſe. *Quare* (concludit Nierembergius) *ſi qui veri partus beſtiarum fuerunt, unde fœtus homini-formes prodiêre, inanes potiùs mente fuerunt, & ſemper cum pignore aliquo irrationalis naturæ.* Ego quid ſentiam, poſt ſequentem paragraphum aperiam.

§. II. An ex permiſtione maſculi belluini cum muliere, naſci poſſit fœtus humanus.

Fieri & hoc poſſe, docere videntur non pauca exempla. Nam *Saxo Grammaticus* lib. 10. Hiſtor. Danicæ, itemque *Joannes Magnus* Epiſcopus Upſalienſis, & ejus ſucceſſor *Olaus Magnus* in Hiſtor. Septentr. ſcribunt, Reges Danorum habere progenitorem Urſum, quem ajunt rapuiſſe virginem pulcherrimam, eamque ex fera peperiſſe filium elegantem formâ, ac ſtrenuum robore, vocatum à patre Urſum: hunc genuiſſe Trugillum Sprageles, eximium ducem: hunc deinde Ulfonem celeberrimum iſtius gentis hiſtoriis: Ulfonem autem Suenum, qui Daniæ Rex fuit. Saxonis verba, quia longiuſcula, non placet hîc adſcribere. *Joannes Barrus* teſtatur apud *Nierembergium* loc. cit. cap. 7. conſtanti traditione in regno Pegu Aſſeri, eam nationem ducere originem à cane, qui rem habuerit cum puella naufraga. In Hiſpania quoque fama eſt, eodem *Nierembergio* teſte, in Gallæcia familiam, quam dicunt Marinorum, è Tritone concumbentente cum adoleſcentula originem duxiſſe. *Antonius Turrecremata* apud eundem ſcribit, noſtris penè temporibus è ſimio quodam fœminam, deportatam ad

Homo ex permiſtione bruti cum muliere an poſſit naſci.

quandam inſulam, ex iis quas vocant Lacertarum, ſuſtuliſſe quosdam liberos. Hæc pro ſententia affirmante.

Nierembergius loco citato ait, non liberaliter iſta credi oportere. Nec tamen putat eſſe ultra naturæ vires, ſi muliebre ſemen efficax ſit. Conimbricenſes idem dicerent hîc, quod in præcedenti quæſtione, fieri nimirum non poſſe, ut ex commiſtione belluæ maſculæ cum muliere naſcatur verus homo, cùm effectus ſequatur debilioris cauſæ, nimirum ſeminis ferini, naturam. *Cardanus* lib. 14. de Variet. Rer. cap. 77. in fine, dubitat an hoc fieri poſſit, *nimis diſſentientibus inter ſe genitalibus, tum formâ totius, & pariendi tempore*.

§. III. Noſtra ſententia exponitur.

EGo hæc ſtatuo. *Primò*. Si utriusque parentis ſemen neceſſarium eſt ad fabricandum fœtum; probabilius mihi videtur, nunquam ex permiſtione hominis cum beſtia naſci poſſe naturaliter verum hominem. Et ſi ita neceſſarium eſt utriusque parentis ſemen, ut uterque debeat eſſe ejusdem ſpeciei infimæ; res clara eſt. Si verò non requiritur, ut uterque ſit ejusdem ſpeciei; adhuc probabilius eſt quod dixi: quia ferinum ſemen humano permiſtum, ſive in ferino utero id contingat, ſive in humano, non eſt aptum ut concurrat ad efformandum corpus ita organizatum, ut ex natura ſua requirat infuſionem animæ rationalis; cùm humanum corpus ſit longè perfectius quàm ut à ferino ſemine, etiam tanquam à cauſa partiali tantùm concurrente, efformetur. Quare vel fabula eſt, quod Saxo Grammaticus de Daniæ regum origine ex urſo narrat; vel urſus ille fuit homo urſi pelle tectus; aut fortaſſis diabolus incubus, & puer deinde natus fuit ſuppoſititius. Nobiscum ſentit *Torreblanca* lib. 2. Disquiſit. Magicar. cap. 31. in fine, ubi citat etiam Manilium.

Secundò. Etiamſi non requiratur utriusque parentis ſemen ad fœtum efformandum, ſed ſufficiat ſolum virile; adhuc probabilius mihi videtur, non poſſe ex permiſtione hominis cum beſtia naſci verum hominem. Et quidem quod id fieri nequeat, quando

quando fit permiſtio bruti maſculi cum muliere, clarum eſt, quia tunc deficit omnis cauſa efformativa & organizativa humani corporis, quæ eſt ſemen humanum virile ex ſuppoſitione. Quòd etiam non poſſit fieri, quando fit permiſtio viri cum beſtia, videtur inde probari, quòd ſemen virile non habeat in omni loco vim efformativam & organizativam humani corporis, ſed tunc tantùm, quando debitè conſervatur ejus virtus; quod non videtur fieri poſſe in utero belluino, cùm hic potiùs retundat ac deſtruat ejus vim quàm conſervet & excitet, donec fœtus ſit formatus, & ſufficienter organizatus.

Tertiò. Si verum eſt quod de Hippocentaurorum ac Onocentaurorum origine dicitur, eos nimirum ex permiſtione hominum cum equis aut aſinis fuiſſe ortos; conſtat ex dictis, non fuiſſe veros homines. Fuerunt itaque monſtra, externâ quidem ſpecie hominem & equum aut aſinum referentia, at ſecundùm naturam vel fuerunt meri equi aut aſini, vel habuerunt naturam ab homine & equo diſtinctam, ſicut mulus ex equa & aſino, equovè & aſina, lyciſcus ex lupo & cane, vulpicanis ex vulpe & cane progeniti, habent differentem ab illis naturam. Nec refert, quòd præcipua pars corporis talium monſtrorum fuerit humana, ut propterea homines potiùs quàm beſtiæ dici debeant: nam homo non à figura tantùm, ſed à ratione præcipuè eſt homo; quam tamen Hippocentauri minimè habuerunt, utpote rationali animo, ut probavimus, carentes. Hippocentauri non ſunt homines.

Quartò. Neque Satyri videntur fuiſſe aut eſſe veri homines, ſed monſtra ex genere brutorum. Ratio eſt, quia verus homo non niſi ex utroque parente homine, aut ſaltem non niſi ex patre homine, originem ducere poteſt: cùm igitur de Satyris id non conſtet, patet Aſſertio. Nec refert quòd Satyrus, de quo S. Hieronymus, ut cap. 2. vidimus, fuerit locutus, precatusque pro ſe ac ſociis ſuis DEUM rogari: Nam vel diabolus fuit ſub Satyri ſchemate apparens, ut S. Antonio illuderet; vel ſi fuit beſtia vera (certè S. Antonius vocat eum beſtiam, ut conſtat ex citato capite) miraculosè ac DEI voluntate fuit locutus, non ſecus ac aſina Baalami loquebatur, *Numer. cap. 22.* Satyri non ſunt homines.

ut

ut *Baronius* quoque cenſet 4○. 3. Annal. in Anno Chriſti 343. Hoc eò probabilius eſt, quòd nihil tale in aliis Satyris, de quibus ſuprà, fuerit deprehenſum.

Tritones ac Sirenes non ſunt homines.

Ad Tritones ac Sirenes quod attinet, inclinant aliqui, ut credant fuiſſe homines marinos veros, qui longâ aſſuetudine ita naturam aſſuefecerint, ut ſine reſpiratione in aquis degerent. Nam & Volaterranus (inquiunt) de quodam homine ſcribit, qui tempore Gregorii IX. Sum. Pont. in Apulia paulatim adeo marinis fluctibus ac belluis aſſuevit, ut in piſcem mutatus videretur, ac propterea qui antea Nicolaus dicebatur, poſtea *Colapiſcis* (*Cola* eſt Calabris ac Siculis Nicolaus) fuerit nominatus. In Sicilia quoque Colanus quidam fuit, teſte *Alexand. ab Alex.* lib. I I. cap. 21. tantâ natandi & ſub aquis vivendi cupiditate & aſſuetudine, ut ad quingenta ſtadia natando perſeveraret, anxieque viveret extra fluctus: qui tandem ſub Rege Alfonſo, propoſito natantibus præmio, in mare proſiliens ulteriùs non emerſit, incognito caſu extinctus. Accedit (ajunt) quòd Triton apud Batavos fari inceperit, & Siren apud eosdem formare crucem, venerari Chriſti imaginem, & multa muliebria munia obire. Ajo nihilominùs

Colapiſcis, & Colanus.

Quintò. Probabilius videri, nec Tritones, nec Sirenes, fuiſſe veros homines. Ratio eſt, quia ſimilia multa monſtra, cap. 3. & 4. relata, nihil in actionibus ſuis humanæ ratiocinationis oſtenderunt, quod ſciatur. Nam fari poſſunt & pſittaci, aliæque aves; crucem formare, aliaque ſimilia, poſſunt ac ſolent ſimiæ. Adde quòd DEI Conditoris providentiæ, & Redemptoris bonitati conſentaneum non ſit, homines ab Adamo per ſeminalem propagationem deſcendentes (alios enim homines ſana Catholicorum doctrina non agnoſcit) marinis fluctibus perpetuò addicere, & ab hominum aliorum conſortio penitus avellere. Tantum de dubiis hominibus, nunc de monſtroſis.

PARS

P A R S II.

DE VARIIS HOMINUM FORMIS.

DE variis hominum formis, à capite, ore, auribus, naſo, oculis, pedibus, caudis, ſtaturâ deſumptis, tam multa ac mira ſcripſit Plinius, Solinus, aliiq́; veteres, ut niſi nova hujus generis monſtra in nove Orbe, noſtris & Patrum noſtrorum memoriâ detecta, fidem nonnullis conciliaret, omnia pro mendaciis ut olim à multis, ita nunc quoque à nobis meritò haberi poſſent. Ex innumeris pauca colligam, ex dictis Auctoribus, ex variis Itinerariis, Navigationibus, & Hiſtoriis deſumpta. Nonnulla quoque collegit P. Joannes Euſebius Nierembergius lib. 8. Hiſtor. Natur. cap. 1. & ſeqq. è Manuſcriptis oculatorum ac fide dignorum teſtium, cujusmodi ſunt, præter alios manuſcriptos Codices, Volumina Doctoris Franciſci Hernandi, in Regia Bibliotheca S. Laurentii in Eſcuriali conſervata; qui Hernandus juſſu Philippi II. Hiſpaniarum Regis Novum peragravit Orbem, ut ejus exploraret Homines variarum formarum.

conditionem. In multis tamen, fateor, judicium ſuſpendo, ut ſubinde indicabo. Incipio à Cynocephalis.

CAPUT VI.

De hominibus Cynocephalis ſeu Canicipitibus.

Cynocephalorum hominum exempla.

HOmines Cynocephalos, ſeu canina habentes capita, non uno loco reperiri, tam multi & graves Auctores, Veteres æquè ac Recentiores, aſſerunt, ut nefas videatur rem in dubium vocare ſaltem ſi rei ſubſtantiam ſpectes, & à fabuloſis circumſtantiis, quibus illam nonnulli conveſtiunt, ſepares. *Photius* in Bibliotheca ex *Cteſia Gnidio*, de rebus ac montibus Indicis loquente, hæc refert: *Degere iiſdem hiſce in montibus homines memorat canino capite, qui ferarum pellibus veſtiantur. Sermone hos nullo uti, canum tantùm more latratum edere, atque ita mutuò ſeſe intelligere. Dentes illis eſſe quàm canibus majores, & caninos ſimiliter ungues, ſed longiores, ac rotundiores. Montes incolere ad Indum fluvium usque, & colore eſſe nigro, inſignesq; juſtitiæ cultores, cæterorum Indorum more, inter quos verſentur. Intelligere quoque quæ ab Indis dicantur, licet ipſi loqui minimè poſſint; ut propterea latratu, manibus, atque digitis ſigna dent, quemadmodum ferè ſurdi ac muti ſolent. Vocari hos ab Indis Caliſtrios; quod Græci dicerent* κυνοκεφάλυς, *id eſt, Canicipites. Carnibus eosdem veſci crudis, totiusq; Gentis capita numerari ad centum & viginti millia.* Hæc eadem ex Cteſia refert *Plinius* lib. 7. cap. 2. & *Ælianus* lib. 4. Hiſtor. Animal. cap. 46. cujus verba infrà referam. Et licet *Philoſtratus* in vita Apollonii cenſeat hæc eſſe fabuloſa, confirmantur tamen à *Marco Polo*, lib. 3. cap. 18. qui Indias perluſtravit, ſcripſitque, in Inſula Angaman non ſolùm capite canino, verum etiam oculis dentibusque caninis, & anthropophagos eſſe. Quod & de Tartaris quibusdam aſſeritur à *Joan-*

à *Joanne Plancarpio* Minorita, apud *Vincentium Beluacenſem* lib. 31. Speculi Hiſtor. cap. 11. Qui Joannes cùm ab Innocentio Papa circa Annum Chriſti 1245. cum quibuſdam aliis fuiſſet miſſus ad Tartaros, & per annum ac menſes aliquot apud illos manſiſſet; omnia quæ apud illos erant, ſummâ diligentiâ ſcrutatus fuit, & quę vel oculis propriis vidit, vel à Chriſtianis fide dignis, qui inter illos captivi erant, audivit, in libellum hiſtorialem conjecit. In illo ergo libello hæc narrat Plancarpius apud Vincentium loco citato. *Cùm autem per deſerta redirent, in quandam terram venerunt; in qua, ſicut nobis apud Imperatoris curiam per Clericos Ruthenos, & alios qui diu fuerant inter illos, firmiter aſſerendo referebatur, monſtra quædam imaginem fœmineam habentia repererunt. Quas cum per multos interpretes interrogaſſent, ubi viri terræ illius eſſent; reſponderunt, quòd in illa terra quæcunque fœminæ naſcebantur, haberent formam humanam, maſculi verò ſpeciem caninam. Dùmq; moram in terra illa protraherent, canes in alia fluvii parte convenerunt. Et cùm eſſet hyems aſperrima, omnes ſe in aquam projecerunt. Poſthæc in continenti ſponte in pulverem volvebantur, ſicq; pulvis admixtus aquæ ſuper eos congelabatur. Et ut ita pluries fecerunt, glacie ſuper eos depreſſatâ, cum impetu magno contra Tartaros ad pugnam convenerunt. At verò cùm illi ſagittas ſuper eos jactabant, ac ſi ſuper lapides jactaſſent, retrò ſagittæ redibant. Alia quoque arma eorum in nullo eos lædere poterant. Ipſi verò canes inſultum in Tartaros facientes, morſibus vulneraverunt multos, & occiderunt, ſicq; illos de finibus ſuis ejecerunt. Unde adhuc inter illos eſt proverbium de hoc facto, quod dicunt ad invicem ridendo: Pater meus, vel frater meus à canibus fuit occiſus.* Hæc Plancarpius; quæ etiam ex parte tradit *Antonin.* tit. 19. cap. 8. §. 18. Sed redeo ad Veteres.

Cynocephalorum hominum alia exempla.

Cynamolgi.

Solinus in Polyhiſt. cap. 43. agens de populis Æthiopiæ, numerat inter illos etiam Cynamolgos, quos ait habere *caninos rictus, & prominula ora.* Et cap. 65. ait: *Megaſtenes per diverſos Indiæ montes eſſe ſcribit nationes capitibus equinis, armatas unguibus, amictas veſtitu tergorum, ad ſermonem humanum nullâ voce, ſed latratibus tantùm ſonantes, aſperis rictibus.* Idem aſſerit *Plinius* lib. 6. cap. 30. quorum etiam meminit

idem lib. 8. cap. 29. Et *Strabo* lib. 16. *Supra hoc*, inquit, *quaſi ad Meridiem ſunt Cynamolgi, qui ab indigenis Agrii appellantur*, *comati, & barbari. Hi canes maximos alunt, quibus Indicos boves venantur è vicina regione venientes, ſive à feris pulſos, ſive paſcuorum inopiâ.* His accedit *Aul. Gellius* Noct. Attic. lib. 9. cap. 4. id aſſerens ab antiquis Scriptoribus fuiſſe annotatum. *S. Auguſtinus* etiam lib. 16. de Civit. Dei cap. 8. mentionem facit Cynocephalorum; uti & *Iſidorus* lib. 11. Etymol. cap. 3. Tandem *Ælianus* lib. 10. de Animal. cap. 25. Cynoproſoporum hominum, qui caninam faciem habent, mentionem facit his verbis: *Ultra Oaſin Ægypti, ſolitudo maxima ad ſeptem dierum iter extenditur. Eam excipit regio, quam Cynoproſopi homines incolunt, in via Æthiopiam verſus. Vivunt illi caprearum & bubalidum venatu. Aſpectus eis niger; caput & dentes canis. Quod animal cùm referunt, non abſurda eorum hoc in loco exiſtimanda eſt mentio. Nam & ſermonis uſu carent, & acuto quodam ſtridore ſonant. Barbam infra ſupraq; os gerunt, draconum quadam ſimilitudine. Manus eorum validis & acutiſſimis unguibus armantur. Corpus omne hirſutum eſt; hoc etiam inſtar canum. Sunt autem perniciſſimi, & aquas regionis norunt, atque eam ob cauſam difficiles captu.* Idem præterea *Ælianus* lib. 4. cap. 46. ſuprà citato hæc refert de Cynocephalis Indiæ populis: *In eodem Indiæ tractu, ubi Canthari jam dicti, Cynocephali etiam reperiuntur, quibus à facie & corporis ſpecie nomen inditum: nam caput caninum, cætera ferè humana habent; & veſtiti pellibus ferarum ingrediuntur. Juſti ſunt, hominum nemini moleſti, aut injurii. Non ſermone, ſed ululatu ſonant. Indorum tamen linguam intelligunt. Venatione animalium ferorum vivunt; quæ, ut ſunt celerrimi, facilè conſecuti interimunt, & fruſtatim diviſa ad Solem aſſant. Capras etiam & oves alunt, ut ex lacte potu fruantur. Horum inter animantes rationis expertes non temere mentionem feci: articulato enim diſcretoq; & humano ſermone non utuntur.* Hæc Auctores hactenus citati.

Cynoproſopi.

Cynocephali & Cynoproſopi olim fuerunt.

Homines igitur Cynocephalos, aut Cynoproſopos olim fuiſſe, cùm tot ac tam graves Auctores affirment, veriſimilius mihi videtur minimè fabuloſum eſſe, ſi, ut initio hujus capitis dixi, ſubſtantiam

tiam rei attendas. Ejusdem etiam ſententiæ eſt *Majolus* in Dieb. Canicul. Colloq. 2. *Torreblanca* lib. 2. Diſquiſit. Magic. cap. 33. *Stengelius* lib. de Monſtris cap. 5. §. 5. *Nierembergius* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 15. tametſi hic pleraque quæ de Cynocephalis referuntur ab Auctoribus, cenſeat eſſe vana, illisque occaſionem dediſſe aſtutiſſimos quosdam ſimios alicubi repertos, qui humanam penè mentem ſimulent; addit tamen fuiſſe & homines nonnullos imitantes caninos rictus, atque hos monſtroſos homines Cteſiam & Plancarpium miris vanitatum appendicibus commendaſſe. An verò etiamnum hodie integræ nationes, aut gentes Cynocephalorum aut Cynoproſoporum reperiantur, mihi non conſtat. Apud nos in Europa ſubinde, ſed rarò, & raris locis, ut & alii varii monſtroſi homines, reperiuntur, ut in ſequenti Libro dicemus.

CAPUT VII.

De Nanis, & Pygmæis.

STaturâ monſtroſorum hominum duo ſunt genera, Nanorum ac Pygmæorum unum, Gigantum alterum; quorum primi ab ordinaria menſura brevitate deficiunt, alteri longitudine eandem excedunt. De utrisque agendum, ac primò de primis. Horum iterum duplex eſt genus: alii enim in omnibus penè Mundi regionibus, ſed rari reperiuntur, unde & Principum virorum delectationis, & ſpectatorum admirationis materiam præbent: alii verò integras alicubi Provincias implere, & gentes ſeu nationes pumilorum conſtituere creduntur; rectè, an ſecus, paulò pòſt videbimus. Priores vocabimus Nanos, poſteriores Pygmæos; quamvis alioquin utrique utrovis nomine promiſcuè appellentur. Nani ac Pygmæi.

§. I. De Nanis ſeu pumilis per varias regiones ſparſis.

NAnorum ſeu Pygmæorum per varias regiones ſparſorum non una ubique eſt ſtatura; ſunt enim mediocres, ſunt minores, ſunt minimi. Nani ſeu pumili variis in locis reperiuntur.

Eodem tempore, inquit Nicephorus lib. 12. cap. 37. *etiam duo hominum corpora viſa ſunt; alterum quidem in Syria, ſupra humanam naturam magnitudine excedens; alterum verò in Ægypto, infra incredibilem ſtaturæ brevitatem conſiſtens. Syrus in longitudinem cubitorum quinque & unius palmæ excreverat, &c. Ægyptius autem tam brevis fuit, ut perdici perſimilis eſſet. Neque ingratum ſpectaculum erat, ſi* quis *cum illo in globo hominum converſaretur, & ad contentionem excitans colluderet. Porrò quod mirabile dictu eſt, prudentia ei inerat, qualis homini formoſo competit; quippe cui corporis exilitas ea de re nihil ademiſſet. Vox à Muſis non abhorrebat. Sermo mentis generoſitatem ſpectandam exhibebat. Uterque eodem illo tempore vigens, non ſtatim vitam finiit: maximus enim viginti quinque explevit annos, minimus autem non multùm ab eis abfuit.* Lugduni duos cubitalis menſuræ vidit *Joannes Caſſinon.* lib. de Gigantib. p. 76. quorum alter barbam habens promiſſam, eleganti ſat erat formâ. *Jonſtonus* in ſua Thaumatol. Claſſ. 10. cap. 4. art. 2. ait, contubernales ſuos vidiſſe Falcoburgi (qui pagus eſt uno à Leyda, ſeu Lugduno Batavorum, lapide diſtans) fœminam ulnæ magnitudine.

In nuptiis Ducis Bavariæ nanus erat, qui integrè armatus, cum brevi haſta, gladio accinctus, in artocreas occultatus, ut non conſpiceretur, & in menſam appoſitus, fracto artocreate erumpens, & ſtricto gladio gladiatorum in morem ſaliens, omnibus riſum & admirationem incuſſit, inquit Plater. lib. 3. Obſerv. Dresdæ in arce Electoris Saxoniæ oſtendi ſceleton pygmæi, altitudine infra cubitum, oſſium ſoliditate, & omnium proportione tantâ, ut embryonis oſſa ſuſpicari quis poſſit, teſtatur *Bartholin.* de Pygmæis cap. 6. In Marchia, & Luſatia, integrum ſceleton cum cranio, duos pedes, & tres digitos longum, inventum ſcribit *Leonardus Turnheuſerus* apud Jonſtonum loc. cit.

Joannes Euſebius Nierembergius lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 16. de quodam nano in Hiſpania viſo hæc ſcribit. *Annectam hîc quod Hiſpania vidit annis præteritis, ad aliquam hujus gentis puſillæ fidem. Homuncionem parvulum, optimè conſtitutum membris, qui natus cum dentibus, nunquam ullum amiſit: prodiit quoque è vulva*

materna

materna cum pilis & pube. Septennis jam barbatus erat; decennis omne robur ſuum habuit, & genuit filium. Idem eodem libro cap. 18. *Vidi ego*, inquit, *& univerſa aula Philippica* (Hiſpaniarum Regis Philippi IV. *homuncionem ejusdem ſtaturæ cujus Pygmæi eſſe feruntur, in nulla re præter exiguitatem monſtroſum, aut deformem: Bonami dicebatur. Ejusdem penè puſillitatis vidi alium, aptiſſimæ tamen & abſolutæ compoſitionis virum, jam quadragenarium, elegantis comæ & barbæ.*

De Solimanno Turcarum Imperatore narrat *Surius* Comment. Rerum in Orbe geſtar. Anno 1541. cùm Peſtum in Hungaria occupaſſet, maximis uſum itineribus in Pannoniam perveniſſe, adductosq; ad ſe Chriſtianos captivos circiter octingentos omnes, paucis demptis, crudeliter trucidari juſſiſſe, interque illos ſtaturæ proceræ militem Noricum occidendum tradidiſſe cuidam pumilioni ſuo, qui vix militis illius genua capite ſuo attingebat. *Cardanus* lib. 11. de Subtil. circa finem aſſerit, ſe vivente circumferri ſolitum in Italia virum perfectâ ætate, cubiti longitudine, in pſittaci cavea. *Albertus Magnus* lib. 7. de Animal. tract. 1. cap. 6. à ſe ſpectatam ſcribit puellam novem annorum, quæ magnitudine unius anni videretur. Marcus Antonius ad pompæ ornatum Siſyphum pumilionem, intra bipedalem ſtaturam, ingenio vivacem fertur habuiſſe. Auguſtus autem adoleſcentulum honeſtè natum bipedali minorem, Lucium nomine, ſcribitur ſpectaculis exhibuiſſe. Nanorum ſeu pumilorum alia Exempla.

Cæſaris Auguſti tempore, teſte *Plinio* lib. 7. Natur. Hiſtor. cap. 6. *minimus homo duos pedes & palmum, Canopas nomine, in deliciis Juliæ neptis ejus fuit: & mulier Andromeda liberta Juliæ Auguſtæ. Manium Maximum, & M. Tullium Equites Romanos, binûm cubitorum fuiſſe auctor eſt M. Varro: & ipſi vidimus in loculis aſſervatos.* Ita Plinius. *Ulyſſes Aldrovandus* in Monſtrorum Hiſtor. teſtatur ſe vidiſſe Bononiæ Nanum Ducis Caroli de Crequy Franciæ Mariſchalli: & duos huic non abſimilis ſtaturæ ſimillimos, elegantique membrorum conſtitutione formatos, domi aluiſſe Equitem Ferdinandum Coſpium. Sed fruſtra adaggero plura exempla, cùm paſſim, in Principum præſertim ac Cæſarum aulis, hujusmodi pumili viſantur; & ego ipſe non paucos in Sicilia, Italia, & Germania ſpectavi.

§. II. Py-

§. II. Pygmæorum integras alicubi nationes eſſe, probabilius videtur.

Pygmæorum integras nationes fuiſſe, probabile eſt.

VIx in ulla humanorum monſtrorum narratione Scriptores antiqui ac novi variant magis, quàm in Pygmæorum. Referam quotquot inſpicere licuit, ut quid ſtatuendum, prudens Lector ipſe diſpiciat. Incipio ab iis, qui pro affirmante ſtant ſententia; quorum multos eſſe fatetur D. Auguſt. lib. 18. cap. 8. de Civit. Dei.

Ariſtoteles lib. 8. de Hiſtor. Animal. cap. 12. cùm dixiſſet, grues *ex Scythicis campis ad paludes Ægypto ſuperiores, unde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur*; addit: *Non enim id fabula eſt, ſed certè genus tum hominum, tum etiam equorum puſillum (ut dicitur) eſt, deguntq́ in cavernis; unde nomen Troglodytæ à ſubeundis cavernis accepêre.* Hæc Ariſtoteles.

Pygmæorum exempla ex antiquis.

Photius in Bibliotheca ex *Cteſia* Gnidio lib. Indicorum hæc ſcribit. *Narrat præterea iſta, in media India homines reperiri nigros, qui Pygmæi appellantur: Eâdem hos, quâ Indi reliqui, linguâ uti; ſed valde eſſe parvos, ut maximi duorum cubitorum, & plerique unius duntaxat cubiti cum dimidio altitudinem non excedant: Comam alere longiſſimam, ad ipſa uſque genua demiſſam, atque etiam infra, cum barba longiore quàm apud ullos hominum: Quæ quidem ubi illis promiſſior eſſe cœperit, nullâ deinceps veſte uti, ſed capillos multò infra genua à tergo demiſſos, barbamq́ præter pectus ad pedes uſque defluentem, per totum corpus in orbem conſtipare & cingere, atque ita pilos ipſis ſuos veſtimenti loco eſſe, &c. Pygmæos hoſce ſimis eſſe naribus, & deformes. Ipſorum item oves agnorum noſtrorum inſtar eſſe; boves & aſinos arietum ferè magnitudine; equos item mulosq́ & cætera jumenta omnia nihilo eſſe noſtris arietibus majora: Tria horum Pygmæorum millia Indorum regem in ſuo comitatu habere, quòd ſagittarii ſint peritiſſimi: Summos eſſe juſtitiæ cultores, iiſdemq́ quibus Indi reliqui, legibus parere: Venari quoque lepores vulpesq́ non canibus, ſed corvis, miluis, cornicibus, aquilis adhibitis.* His ſimilia habet idem Photius ex Nonnoſi Hiſtoria Legationum ad Æthiopas, & Homeritas, atque Saracenos ſuſceptarum

rum juſſu Juſtiniani Imperatoris: ſic enim ſcribit. *Naviganti à Pharſa Nonnoſo, & ad extremam usque Inſularum delato, tale quid occurrit, vel ipſo auditu admirandum. Incidit enim in quosdam formâ quidem & figurâ humanâ, ſed breviſſimos, & cutem nigros, totumq; piloſos corpus. Sequebantur viros æquales fœminæ, & pueri adhuc breviores. Nudi omnes agunt, pelle tantùm brevi adultiores verenda tecti, viri pariter ac fœminæ: agreſte nihil, neque efferum quid præ ſe ferentes. Quin & vox illis humana, ſed omnibus, etiam accolis, prorſus ignota lingua, multòq; ampliùs Nonnoſi ſociis. Vivunt marinis oſtreis, & piſcibus è mari ad Inſulam projectis. Audaces minimè ſunt, ut noſtris conſpectis hominibus, quemadmodum nos visâ ingenti ferâ, metu perculſi fuerint.*

Plinius variis locis Pygmæorum facit mentionem. Libro 4. Natur. Hiſtor. cap. 11. agens de Thracia, numerat inter alia ejus oppida Geraniam, *ubi* inquit, *Pygmæorum gens fuiſſe proditur, quos Catizos Barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos.* Et lib. 5. cap. 29. loquens de Caria, ejusque oppidis variis, ait: *Quidam ibi Pygmæos habitaſſe tradunt.* Et lib. 6. cap. 19. agens de Indiæ gentibus, ait: *Indus ſtatim à Praſiorum gente, quorum in montanis Pygmæi traduntur.* Et cap. 30. ait: *Quidam & Pygmæorum gentem crediderunt ante paludes, ex quibus Nilus oriretur.* Et lib. 7. c. 2. de Aſiæ populis ad extremos fines Indiæ ab Oriente circa Gangis fontem habitantes, ait: *Supra hos extrema in parte montium Spithamæi Pygmæi narrantur, ternas ſpithamas longitudine, hoc eſt, ternos dodrantes non excedentes, ſalubri cœlo, ſemperq; vernante montibus ab Aquilone oppoſitis: quos à gruibus infeſtari Homerus quoque prodidit. Fama eſt, inſidentes arietum caprarumq; dorſis, armatos ſagittis veris tempore univerſo agmine ad mare deſcendere, & ova pullosq; earum alitum conſumere; ternis expeditionem eam menſibus confici, aliter futuris gregibus non reſiſti. Caſas eorum luto pennisq;, & ovorum putaminibus conſtrui. Ariſtoteles in cavernis vivere Pygmæos tradit. Cætera de his, ut reliqui.* Hactenus Plinius.

Pomponius Mela lib. 3. de Situ Orbis, agens de Sinu Arabico, & Arabiæ orbibus, ait: *Fuere interius Pygmæi, minutum genus, & quod pro ſatis frugibus contra grues dimicando defecit.*

Philoſtratus lib. 3. Vitæ Apollonii, cùm multa quæ de India recenſentur, inter fabulas cenſeat, Pygmæos excipit, aitque Pygmæos ſub terra degentes, ſupra Gangem poſita loca incolere, & vivere, non vanum eſſe. *Solinus* in Polyhiſt. cap. 15. mentionem facit Geraniæ urbis Thraciæ, quam inquit, *Cattuzam vocant Barbari, unde à gruibus Pygmæos ferunt pulſos.* Quod deſumptum eſt ex Plinio loco ſuprà citato. Idem Solinus cap. 65. loquens de India, ait: *Montana Pygmæi tenent.* Quod & ipſum è Plinio lib. 6. cap. 19. deſumptum videtur. *A. Gellius* lib. 9. cap. 4. Noctium Atticar. cùm ex antiquiſſimis Auctoribus Græcis, quos ibi recenſet, multa admiranda de hominum variis formis retuliſſet, addit, *Pygmæos quoque haud longè ab iis (qui extrema Indiæ poſſident) naſci, quorum qui longiſſimi ſunt, non longiores eſſe quàm pedes duos & quadrantem.*

Ælianus lib 15. de Animalib. cap. 29. *Pygmæorum*, ait, *gentis proprium & peculiare regnum eſſe audio: & cùm maſculum genus regium aliquando defeciſſet, mulierem, Geranam nomine, ipſis imperitaſſe, &c.*

Pygmæorum exempla ex recentioribus.

Hactenus ex Antiquis. Venio nunc ad Recentiores. *Paulus Jovius* in Moſchovia, cujus Hiſtoriam ex relatione Legati Moſchovitici Demetrii ad Pontificem ſcripſit, hæc habet: *Ultra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem perpetuâ oppreſſâ caligine, Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei teſtes retulerunt; qui poſtquam ad ſummum adoleverint, noſtratis pueri denum annorum menſuram vix excedant: meticuloſum genus hominum, & garritu ſermonem exprimens, adeò ut tam ſimiæ propinqui, quàm ſtaturâ ac ſenſibus ab juſtæ proceritatis homine remoti videantur.*

Olaus Magnus lib. 2. cap. 11. agens de incolis Grunlandię (quos in titulo capitis præcedentis Pygmæos vocaverat) ait: *Vix crederem frequenti hominum relationi de miris hujus terræ Grunlandiæ, mihi etiam per graves viros factæ, quòd contra multitudinem gruum incolis hujus telluris ſit belligerandum, niſi Plinius lib. 7. cap. 2. de Scythicis gentibus loquens, ſcriptis, & rationibus ſimilia allegaret.*

Qui orbem navigationibus & peregrinationibus ſuis peragrarunt, noſtro & præterito ſæculo, variis in locis Pygmæorum gentem

tem repererunt. Nam *Antonius Pigafetta* apud Majolum Colloq. 2. reperit eos inter Moluchas in Inſula Aruchetto, teſtaturque reperiri etiam inter eaſdem Moluchas in Inſula Caphi. Ibidem eos ſtatuit *Argenſola* apud Nierembergium lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 16. *Odericus* lib. 1. de Rebus Indicis, ait, ibi Pygmæos trium palmorum à ſe deprehenſos, qui ætatis anno quinto jam gignerent. Idem refert, in eadem India Orientali, non procul à Quinzai, eſſe trium palmorum Pygmæos juxta Chilenſe. *Petrus Simon*, teſte Nierembergio jam citato, inventos ſcribit Pygmæos ultra Andes à Joanne Alvarez Maldonato, cùm novas Indiæ terras exploraret. *Gemma Friſius* apud eundem Nieremb. narrat, cymbam Pygmæorum viſam in Septentrione, vi cujuſdam tempeſtatis appulſam ad regnum Norwegiæ.

Relatis hactenus Auctoribus accedunt *Majolus* Colloq. 2. Dier. Canicul. *Nierembergius* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 16. & 18. *Stengelius* lib. de Monſtris cap. 4. §. 7. *Mendoza* in Viridario lib. 4. Problem. 12. *Joannes Camers* Comment. in Solin. aliique multi recentiores, quos omitto.

§. III. Reſpondetur argumentis eorum, qui vel negant unquam fuiſſe Pygmæorum nationes; vel aſſerunt eos non eſſe homines.

Pygmæorum gentes fuiſſe, defenditur.

ET olim, & noſtris etiam temporibus, non defuerunt, qui negarent, aut unquam ac ullibi fuiſſe Pygmæorum gentes ac nationes; vel certè non intra hominum, ſed ſimiarum cenſum illos referrent; fabuloſumque crederent quidquid fama vulgi, auctoritas Scriptorum, autopſia multorum de iis ſparſit. Hanc ſiniſtram opinionem ut refutaret Ariſtoteles, feriò & datâ operâ aſſeruit loco ſuprà notato, fabuloſum non eſſe, quod de iis diceretur. Quod teſtimonium abunde ſatis eſt ad fidem aliquam hujus rei comparandam, cùm tantus interpres Naturæ, tanti ingenii & induſtriæ Vir, tam accuratus mirabilium Mundi ſcrutator, tam ſeriò ac notanter aſſerat, οὐ γάρ ἐστι τοῦτο μῦθος, *neque enim hæc res fabula eſt.* Hanc Ariſtotelis teſtificationem, quò minùs Pygmæos commentitios eſſe putarent, venerati ſunt plerique citatorum Auctorum, cum

S. Auguſtino lib. 16. de Civit. Dei cap. 8. ubi de diverſis hominum monſtris, integras nationes ac gentes conſtituentibus, ac nominatim de Pygmæis agit; hæc in fine capitis addit: *Non itaque nobis videri abſurdum debet, ut quemadmodum in ſingulis quibuſq; gentibus quædam monſtra ſunt hominum, ita in univerſo genere humano quædam monſtra ſint gentium.*

Fidem tamen Ariſtoteli, ac tot aliis Scriptoribus derogat *Strabo* lib. 2. Geograph. paulò pòſt initium, ubi ait: *Eximiè verò Diemacho & Megaſtheni fides abroganda eſt. Hi ſunt qui homines in aure cubantes, & oris & naris expertos, ſcriptis commendant; ſimul & monoculos, & tibiis proceros, & digitis retrò inverſis. Innovarunt etiam Pygmæorum adverſus grues decantata pridem ab Homero prælia; trium etiam palmorum homines ajunt.* Et lib. 17. poſt medium, ubi dixiſſet, in Æthiopia & Ægypto pecora & alia animalia eſſe parva, ob ingentem calorem, ac aëris intemperiem; addit: *Et fortaſſe ad horum parvitatem Pygmæi confičti ſunt: nam nemo fide dignus id ex viſu narrat.* Sed hæc ipſa ratio, ut bene advertit Nierembergius, probabiles facit Pygmæos. Nam ſi illarum regionum ingens æſtus ſic minuit & contraxit animalia, cur non & homines? Præterquam quòd non una tantùm in ſede eos Auctores locent, ſed in diverſis, ut vidimus §. præcedenti. Nam Cteſias ponit illos in India, cum Philoſtrato; Nonnoſus in Æthiopia; Plinius in Thracia, in Caria, in India; Mela in interiore Arabia; Solinus in Thracia, & India; alii alibi.

Nec dicat quis, hanc ipſam locorum diverſitatem arguere vanitatem hiſtoriæ; alioquin & Gigantes negandi forent, qui etiam in diverſis regionibus extiterunt, ut poſtea videbimus. Dicat fortaſſe alius, multa apertè fabuloſa videri in Pygmæorum hiſtoria, maximè apud Cteſiam, uti ex dictis patet. Fateor & mihi aliqua fabuloſa videri; at non propterea deroganda omnis fides eſt tot Auctoribus; cùm ſæpe & paſſim contingat veras hiſtorias fuco fabularum infici, ut patet ex jam dicta de Gigantibus relatione.

Dicat iterum quiſpiam, nunc totum exploratum eſſe Orbem terrarum, & nullibi Pygmæorum gentem repertam. Reſpondeo, Auctores veteres non dicere, Pygmæorum gentem exiſtere, ſed extitiſſe;

extitiſſe; Recentiores verò aſſerunt, ſe illos vidiſſe, aut à fide dignis intellexiſſe etiamnum exiſtere: quid ergo dubitamus?

Aldrovandus negat Pygmæos auctoritate Strabonis. At quo jure unus Strabo anteponatur Ariſtoteli, & tot aliis Auctoribus, non video. *Albertus Magnus* concedit Pygmæos, ſed ait eſſe ſimias homini-formes, non veros homines. *Cardanus* lib. 8. Variet. Rerum cap. 40. multis rationibus probare nititur, Pygmæos non eſſe veros homines; at omnia ſunt infirmiſſima atque invalida, ut conſideranti patebit. *Niphus* negat eſſe homines ideo, quia non habent perfectum uſum rationis, nec verecundiam, nec honeſtatem, nec juſtitiam Reipublicæ exercent; & quia carent religione: At his prorſus contraria aſſerunt citati à nobis Auctores.

§. IV. Scriptura ſacra videtur Pygmæos agnoſcere pro hominibus.

Pygmæos agnoſcit Sacra Scriptura.

EX dictis hactenus conſtat, quid de Pygmæis ſentiendum: fuerunt enim olim non uno in loco, & etiamnum ſunt alicubi, & veri ſunt homines, non minùs quàm nani, quorum multi non ſunt Pygmæis majores. Nec videtur abnuere Scriptura ſacra. Nam Propheta *Ezechiel* in deſcriptione Tyri urbis ait cap. 27. v. 11. *Filii Aradii cum exercitu tuo erant ſuper muros tuos in circuitu: ſed & Pygmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis per gyrum: ipſi compleverunt pulchritudinem tuam.* Quem locum varii variè interpretantur. Eorum nonnulli qui Pygmæos admittunt, & pro veris hominibus agnoſcunt, ajunt, non ad tutelam urbis fuiſſe poſitos in turribus, ſed ad irriſionem hoſtium, quemadmodum Jebaſæi claudos & cæcos poſuerunt in arce Hieroſolymitana. Sed ſi hoc, quomodo ipſi pulchritudinem urbis compleverunt? Alii per Pygmæos, (quod idem valet ac cubitales) non puſillos homunciones, ſed immanes viros, qui cubitis, non pedibus menſurarentur, intelligunt. Sed frigida eſt hæc interpretatio: non ſolùm gigantum, ſed vulgarium etiam hominum, imò & Nanorum, ac Pygmæorum ſtatura cubitis exprimi ſolet. Deinde quàm coactum, ſi non inconveniens, hominem cubitalem ſignificare hominem gigantem, qui cubitis menſurari ſoleat?

ſoleat? Æquè inconcinnum videtur, dicere Ezechielem per Pygmæos intelligere pugiles, ſic dictos ἀπὸ τῆς πυγμῆς, à lucta & certamine. Alii ordinarios ac juſtæ ſtaturæ humanæ milites intelligunt, ſed Pygmæos à Propheta dictos volunt, quòd præ turrium altitudine à terra ſpectati apparuerint non majores quàm Pygmęi, hoc eſt, cubitales. Sed quid hoc ad complementum pulchritudinis? Loquitur Propheta de urbis munitione, ob tutelam variorum militum, quos inter enumerat etiam Pygmæos. Alii ad peregrinas confugiunt interpretationes: nam Chaldæus vertit *Cappadoces*, Septuaginta *Cuſtodes*, Symmachus *Medos*, Theodotion Hebrææ vocis tenax *Gammadim*. At vulgata noſtra editio (quam retinere ac defendere par eſt) cum Aquila, Vatablo, Pagnino, Lyra, & aliis, retinet vocem *Pygmæorum*.

Ajo itaque, Prophetam Ezechielem nomine Pygmæorum intelligere veros Pygmæos, hoc eſt, homines puſillos, ex India fortaſſis, aliavè ex Provincia à Tyriis vocatos, collocatosque in turribus ad tutelam ac pulchritudinem: ad tutelam quidem, quia erant eximii ſagittarii, ut ex Cteſia Gnidio retulimus ſupra §. 1. unde pharetras ſuas ſuſpendiſſe in muris per gyrum dicuntur à Propheta: ad pulchritudinem verò, quia ad urbis majeſtatem ac ſplendorem maximè facit pręſidiariorum è variis nationibus electorum numerus. Hæc interpretatio plana eſt, profanæque eruditioni conſentanea; quam & *Nierembergius* amplectitur lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 18.

CAPUT VIII.

De Gigantibus, aliisque extraordinariæ ſtaturæ hominibus.

UT Pygmæorum, ita & Gigantum duo ſunt genera: alii enim ſunt certis in locis frequentes, & populos integros conſtituunt; alii in variis locis rari ſunt, & monſtris penè, ob corporis molem ac proceritatem, accenſentur. De utrisque, ſed promiſcuè, varia afferam exempla.

§. I. Gi-

§. I. Gigantes olim fuiſſe, conſtat ex Sacra Scriptura.

Gigantes olim fuiſſe, conſtat ex Sacra Scriptura.

AC primò quidem Gigantum mentionem facit Scriptura Sacra pluribus locis, eoſque tum ante, tum poſt diluvium extitiſſe affirmat. Ante diluvium meminit illorum Hiſtoricus ſacer *Moyſes Geneſ.* cap. 6. v. 4. *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis, &c. Iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.* Quem locum licet aliqui de hominibus inſigni robore, morumque feritate ac fœditate præditis accipiant, verumtamen intelligitur de propriè dictis Gigantibus, hoc eſt, de hominibus mole corporis, & proceritate ſtaturæ conſpicuis. Poſt diluvium primus Gigas, de quo mentio in ſacris Litteris, videtur eſſe Nembrod, de quo *Geneſ. cap. 10. v. 8. & 9. Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in terra, & erat robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino.* Verba illa, *Ipſe cœpit eſſe potens*, Septuaginta interpretes vertunt, *Ipſe erat gigas*; mole ſcilicet corporis, robore, & crudelitate. *Numer. cap. 13. v. 34.* exploratores reverſi à Terra ſancta, miſſi è ſolitudine à Moyſe, ita loquuntur de habitatoribus illius: *Populus quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt: ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de gente giganteo; quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.* In Hebraico pro *monſtra*, eſt *Nephilim*, id eſt, gigantes. Deuteron. cap. 2. v. 10. loquens Moyſes de Moabitis, ait: *Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelſus, ut de Enacim ſtirpe, quaſi gigantes, crederentur, & eſſent ſimiles filiorum Enacim.* Et infrà eodem cap. v. 20. & 21. loquens de terra Ammonitarum, ait: *Terra gigantum reputata eſt, & in ipſa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim, populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, ſicut Enacim, quos delevit Dominus à facie eorum.* Eodem libro *Deuteron.* cap. 3. v. 11. ſcribitur ſic de gigante Og rege in Baſan: *Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, ad menſuram cubiti virilis manus.* Et paulò pòſt v. 13. *Cunctaque Baſan vocatur terra gigantum.* In libro *Joſue* cap. 14. dicitur, quòd

Hebron

Hebron civitas, quæ antea vocabatur Cariath Arbe, fuerit habitata ab Enacim, & quòd Adam maximus inter Enacim ibi ſitus fuerit. Apud *Amos* Prophetam cap. 2. v. 9. dicit DEUS: *Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum; cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipſe quaſi quercus.*

Goliath Gethæus Palæſtinus, ut habetur *lib. 1. Reg.* cap. 17. v. 4. & 5. *erat altitudinis ſex cubitorum & palmi, & caſſis ærea ſuper caput ejus, & loricâ ſquamatâ induebatur: porrò pondus loricæ ejus quinque millia ſiclorum æris erat, &c. haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi liciatorium texentium; ipſum autem ferrum haſtæ ejus ſexcentos ſiclos habebat ferri.* Cùm David contra Philiſtæos pugnaret, ac in prælio deficeret; *Jesbibenob, cujus ferrum haſtæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat enſe novo, niſus eſt percutere David, &c.* ut habetur *lib. 2. Reg. cap. 21. v. 16.* Ibidem habetur, alio in prælio Sobochaum de Huſahi percuſſiſſe Saph de ſtirpe Arapha de genere gigantum. Omitto multa alia loca, in quibus Gigantum fit mentio, & ad Scriptores profanos tranſeo.

§. II. Gigantum exempla ac teſtimonia ex Scriptoribus antiquis.

Gigantum exempla & teſtimonia ex Scriptoribus antiquis.

NUllas hîc attexam fabulas ex Poëtis deſumptas, de Atlante, vertice cœlum ſuſtinente, de Antei tibia cubitorum ſexaginta, de Bryareo centimano, de Polyphemo maria pedibus transmeante, de Orione ſex & quadraginta cubitos exæquante, aliisque ſimilibus; ſed Scriptorum tantùm approbatorum teſtimonia afferam. Itaque *Pomponio Melâ* lib. 3. de Situ Orbis cap. de India, teſte, ſunt aliqui apud Indos *ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam & ibi maximis, ſicut nos equis, facilè atque habiliter utantur.* Explicatiùs *Solinus* in Polyhiſt. c. 5. loquens de corporum quorundam proceritate, *Licet*, inquit, *plerique definiant, nullum poſſe excedere longitudinem pedum ſeptem, quòd intra menſuram iſtam Hercules fuerit; deprehenſum tamen eſt Romanis temporibus ſub Divo Auguſto, Puſionem & Secundillam denos pedes & ampliùs habuiſſe proceritatis, quorum reliquiæ adhuc in Conditorio Saluſtianorum videntur. Poſtmodum Divo Claudio Principe, Gabbaram nomine ex Arabia*

Arabia advectum, novem pedum, & totidem unciarum, &c. Priſcorum autem molem teſtantur etiam Oreſtis ſuprema, cujus oſſa Olympiade quinquageſimâ & octavâ Tegeæ inventa, à Spartanis oraculo monitis, didicimus impleſſe longitudinem cubitorum ſeptem. Scripta quoque ex antiquitate memorias accerſunt in fidem veri, quibus receptum eſt, quòd bello Cretico, cùm elata flumina impetu plùs quàm vi amnicâ invectæ terras rupiſſent, poſt diſceſſum fluminum inter plura humi diſſidia humanum corpus repertum cubitûm trium & triginta; cujus ſpectandi cupidine L. Flaccum legatum, Metellum etiam ipſum impendiò admodum captos, miraculo, quod auditu refutaverant, oculis potitos. Non omiſerim, Salaminæ Euthymenis filium creviſſe in triennio tria cubita in ſublimitate. Plura ſimilia habet idem Solinus ſequentibus capitibus.

Plinius lib. 7. cap. 16. *In Creta*, inquit, *terræ motu rupto monte, inventum eſt* corpus ſtans XLVI. cubitorum; *quod alii Orionis, alii Oti fuiſſe arbitrantur. Oreſtis corpus oraculi juſſu refoſſum, VII. cubitorum fuiſſe monumentis creditur, &c. Proceriſſimum hominem ætas noſtra Divo Claudio Principe, Gabbaram nomine ex Arabia advectum, IX. pedum & totidem unciarum vidit. Fuére ſub D. Auguſto ſemipede addito, quorum corpora, ejus miraculi gratiâ, in conditorio Salluſtianorum aſſervabantur hortorum; Puſioni & Secundillæ erant nomina.* Malè igitur hunc locum ad Pygmæos applicat *Stengelius* lib. de Monſtris cap. 4. §. 4. Idem *Plinius* lib. eodem 7. cap. 2. ait, loquens de India: *Multos ibi quina cubita conſtat longitudine excedere.* Et circa finem capitis: *Item Æthiopas*, inquit, *octona cubita longitudine excedere.*

Quæ diximus ex profanis & Ethnicis Scriptoribus, confirmat *D. Auguſtinus* lib. 11. de Civit. Dei cap. 9 dicens: *Sed de corporum magnitudine plerumque incredulos mutata per vetuſtatem ſive per vim fluminum, varioſq; caſus, ſepulchra convincunt, ubi apparuerunt, vel unde ceciderunt incredibilis magnitudinis oſſa mortuorum. Vidi ipſe non ſolus, ſed aliquot mecum, in Uticenſi littore molarem hominis dentem tam ingentem, ut ſi in noſtrorum dentium modulos minutatim concideretur, centum nobis videretur facere potuiſſe. Sed illum gigantis alicujus fuiſſe crediderim. Nam præter quod erant*

 omnium

omnium multò majora, quàm noſtra nunc corpora, gigantes longè cæteris anteibant. Hæc D. Auguſtinus. Ad quem locum *Ludovicus Vives. Feſto D. Chriſtophori*, inquit, *cùm ſalutatum iſſemus illum ad maximum urbis noſtræ templum, oſtenſus eſt nobis dens molaris pugno major, quem dicebant eſſe illius. Aderat mecum Hieronymus Burgarius, &c.* Idem D. Auguſtinus libro eodem, cap. 23. ait: *Nonne ante paucos annos cùm Romanæ urbis, quod à Gothis factum eſt, approquinquaret excidium, Romæ fuit fœmina cum ſuo patre, & ſua matre, quæ corpore quodammodo giganteo longè cæteris præeminerat? Ad quam viſendam mirabilis fiebat usquequaque concurſus.*

Plutarchus in Sertorio, Gabinum Hiſtoricum ſecutus, tradit Antæi ſepulchro in Mauritania, à Sertorio ex induſtria diruto, cadaver in eo ſeptuaginta cubitorum magnitudinis repertum fuiſſe. *Philoſtratus* in Heroicis, Hylli Herculis filii cadaver novem jugerum proceritatis in Phrygia jacere; & Oreſtis corpus in Nemea, ſeptem; & Ajacis undecim cubitorum inventum, refert. Adhæc in Aſſyriorum agro Orontis fluvii præruptam ripam Ariadnis viri Æthiopis, ſive Indi (ut quidam dixerunt) cadaver triginta cubitorum magnitudine in lucem edidiſſe: & in ſpelunca Segei montis deprehenſum gigantis cadaver duorum & viginti cubitorum. In Coo quoque inſula è terræ gremio erutam fuiſſe arcam, & in ea duodecim cubitorum gigantem inventum. In Lemno etiam gigantis cadaver, cum calvaria plùs quàm duarum amphorarum Cretenſium capace, à Menecrate Stirienſi repertum. Et denique Proteſilaum viginti annos natum, decem fuiſſe cubitorum proceritatis, idem *Philoſtratus* in eisdem Heroicis commemorat.

§. III. De Gigantibus Siculis.

Gigantes Siculi.

SIciliam inſulam olim à Gigantibus habitatam fuiſſe, & Scriptorum auctoritas, & incolarum firmiſſima traditio, & pervetuſta ejus rei monumenta, luculentiſſimam faciunt fidem. Exempla multa in medium profert *Thomas Fazellus*, diligens Rerum Sicularum Scriptor, qui ea partim à majoribus accepit, partim ſuis ipſe oculis luſtravit. Multa quoque & ego audivi, vidique, novendecim annorum ſpatio, quo Inſulam incolui, & variis occaſionibus perlu-

perluſtravi penè univerſam. Pauca ex multis referam, quæ dictus Auctor Decade I. lib. I. cap. 4. colligit.

Eryx mons eſt Siciliæ notiſſimus, oppidum habens in ſuprema planitie antiquiſſimum, & ſatis amplum, ad cujus radices Occidentem verſus Drepanum eſt ſitum, unde & Mons Drepani (Monte di Trapani dicunt Siculi) hodie vulgò nominatur. Ad hujus montis radices alteras orientem verſus cùm ruſtici quidam Anno Chriſti 1342. paſtorali caſæ fundandę altiùs foderent, in antrum immenſum inciderunt, in eoque virum portentoſæ magnitudinis ſedentem deprehenderunt. Novitate ergo conſternati, oppidum montis vertici impoſitum petunt, & quid monſtri viderint, oppidanis referunt. Erycini armati antrum petunt; facibus accenſis, armiſque protenſis ingrediuntur; monſtro propinquiores facti, hominem non vivum, ſed cadaver humanum ſtaturæ proceræ in ſede poſitum, ſiniſtrâ manu baculo mali nautici inſtar innixum, nullaque ex parte corroſum, deprehendunt. Tactus ſcipionis cortex confeſtim in cinerem ſolvitur; quo clava plumbea è terra ad manum ſedentis porrecta celabatur. Tactum & cadaver æquè ſtatim corruit, & in pulverem vertitur, tribus ſolùm dentibus molaribus admirandæ magnitudinis, & anteriori cranii parte aliquot modiorum Siciliensium capace, incorruptis ac firmiſſimis relictis. Erycini in rei fidem ac memoriam dentes filo ferreo ad Crucifixi pedes, qui in medio templi Annuntiatæ ejusdem oppidi pendebat, ſuſpenderunt. Specus etiamnum à gigante nomen habet. Dentes ad Fazelli usque tempora in eo templo ſuſpenſi viſebantur, ac tandem à civibus Franciſcano cuidam Concionatori ad Romanum Pontificem deferendi fuêre dati.

Mazarenum (Mazarino vulgò) in Sicilia mediterraneum ac recens eſt oppidum. In hujus agro, cui Gibilo eſt nomen, paſſus fermè mille ad meridiem, Joannes à brachiis fortibus (Branciforte dicunt Siculi) oppidi Comes, cùm Anno 1516. ad vineæ, quam ibi plantaverat, tutelam fabricari juſſiſſet domum, fundamentiſque cœmentarii foſſam pararent, in cadaver hominis ſtaturæ cubitorum circiter viginti, ligonibus impingunt. Famâ ad oppidum delatâ, accurrit Joannes cum uxore Æmilia, & oppidanis ferè uni-

verſis; inveniunt cadaver ingens, caputq; inſtar dolii: ſed dum rudiùs attrectant, illicò in pulverem abit, molaribus duntaxat integris repertis, quorum quilibet unciarum quinque pondus æquabat.

Mellillis inter Leontinum & Syracuſas oppidulum in Hyblæis montibus mari prominet: à quo non multò infra ad montium radices frequentia ſunt gigantum ſepulchra, & ſæpe molares ingentes, & ingentia oſſa effodiuntur. Dentium plures habuit ipſemet Fazellus, unciarum circiter quatuor ponderis. Hyccara, nunc *Carini*, Sicanorum pervetuſtum eſt oppidum, in amœniſſimo campo ſitum, cui, ſi Panormitanum excipias, totâ Siciliâ amœniorem non vidi. In ejus agro mons eſt occidentem verſus, & ad radices montis antrum ferè immenſum, à Piraino nomen adeptum; in quo plura reperiuntur gigantum monumenta, oſſaq; ac dentes miræ quantitatis. Ex his os humeri latiſſimum ac penè monſtroſum habuit apud ſe Fazellus.

In agro Panormitano fons eſt inſignis, & copioſiſſimus, maris dulcis ob id cognomento inſignitus. Supra eum, in ipſa montis rupe, ſpecus eſt longitudinis cubitorum plùs minùs ſexaginta, latitudinis viginti: in quo Paulus Leontinus nitrum confecturus, dum terram pecuinam in nitrariis decoquendam effodit Anno 1547. in cadaver hominis cubitorum ferè decem & octo, membris omnibus incompactum diſſolutumque, incidit. Accurrunt Panormitani agminatim, rei novitate exciti. At dum imprudentiùs attrectatur, omnia in pulverem, exceptâ mandibulâ, abeunt. Deferunt mandibulam Capitaneo Urbis Simeoni Valguarneræ; quæ & ipſa, dum dentes excutere nituntur, in cinerem reſolvitur, molaribus ſolùm integris remanentibus. Singuli unciarum propè quatuor pondus confecerant, noſtris ſimiles, ſubalbi, & carie prorſus carentes. Similia cadavera reperta fuêre Syracuſis, Calatraſi, Petraliæ, aliiſque Siciliæ locis, ut fusè proſequitur Fazellus loc. cit.

§. IV. Adhuc alia exempla antiqua Gigantium.

Gigantum exempla alia antiqua.

PHlegon. Trall. in libro de Mirabil. & Longæv. ait, in Dalmatia, in ſpelunca, quæ Dianæ dicebatur, viſa multa corpora, quorum coſtæ XVI. ulnas excedebant. *Idem* ſcribit, cùm Carthaginenſes foſ-

ſam

ſam agerent circa Provinciam ſuam, incidiſſe in duo oſſea cadavera, condita arcis; quorum alterius compages longa fuerit XXIV. cubitos, alterius XXIII. *Idem*, in Boſphoro Cimmerio ſubitâ terræ concuſſione colliculum quendam diſſiluiſſe, ejectaque ingentia fuiſſe oſſa, ita ut compage eorum in morem humani corporis compoſitâ, longa ea fuerit XXIV. cubitos.

Apollonius Grammaticus narrat, Neronis ætate terrę motu multas ac celebres Aſiæ, Siciliæq; urbes corruiſſe, & ingentia fuiſſe reperta cadavera, horumq; uni dentem exemptum, & Romam ad Tiberium miſſum, qui pedis menſuram nō attigerit modò, ſed etiam ſuperârit: Tiberium ergo inſignem Geometram, nomine Pulcrum, juſſiſſe faciem fingere proportione dēti reſpondentem; idq; factū.

Hector Boëthius in Scotiæ deſcript. recitat, in templo Petræ, regionis Moraviæ, quæ Scotiæ pars eſt, ſervari adhuc oſſa Litit Ihon, id eſt, parvi Joannis, atque inter cætera coxendicis os, non brevius humano crure, & craſſitudinis ſurę, in quod totum brachium inſeri queat; conjecturamq; eſſe, hominem illum quatuordecim pedū altitudinis fuiſſe. *Sigebertus* ſcribit, Anno 1171. oſſa cujusdam gigantis in Anglia alluvione detecta fuiſſe, cujus longitudo fuerit pedum quinquaginta. *Saxo Grammaticus* lib. 7. narrat, in regno Helſingorum verſus Septentrionem fuiſſe gigantem Hartbenum nomine, novem cubitos longum, habuiſſeq; duodecim athletas contubernales, quorum proceritatis inſignis dimidio videbatur inferior. *Avent.* l. 4. Annal. Bojor. narrat Carolum Magnū Imp. habuisſe gigantem Ænotherū nomine in exercitu ſuo, ortū ex Durgia pago Suevię, qui Venetos Avaresq; hoſtes in modū fœni demetebat, & in morem avicularū haſtâ velut cuſpide fixos humeris ſuſpēdebat.

Henrico III. imperante, Anno Chriſti 1028. corpus giganteæ molis incorruptum in ſepulchro Romę inventum eſt; quod erectū, urbis mœnia (quæ altiſſima ſunt) ſuperavit, *Crantzio* teſte in Metrop. l. 4. c. 15. & aliis, cum *Abulenſi* q. 12. in cap. 1. Geneſ. In ejus pectore erat vulnus quatuor pedum & dimidii; ad caput verò lucerna ardens; epitaphiumque præterea ejusmodi adſcriptum.

Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, more ſuo jacet hîc.

Sub Carolo VII. Gallorum rege, in montana Narbonenſis Galliæ parte, juxta Valentiam urbem, Rhodanus ſepulchrum detexit, in quo inventa ſunt hominis oſſa, cujus dimenſio triginta pedes implevit. Ita teſtatur *Fulgoſus* lib. 1. cap. 6. qui & ſepulchrum, & oſſium partem vidit. *Cardanus* lib. 8. de Rerum Variet. cap. 43. ait, tam ingentia hominum oſſa inventa fuiſſe in Mexici ab Hiſpanis expugnati ſepulchris, ut partium ad totum habitâ ratione, viginti palmos excederent magnitudine. In Peruana regione, *Joanne Metello* teſte, gigantum oſſa reperta ſunt, quorum dentes trium digitorum craſſitudinem, latitudinem verò quatuor habebant.

§. V. Recentia Gigantum exempla.

Gigantum recentia exempla.

NOn deſunt noſtrâ & Patrum noſtrorum ætate recentia gigantum exempla, nec paucorum, nec paucis in locis exiſtentium. *Antonius* enim *Pigafetta* apud *Majolum* Colloq. 2. & *Jonſtonum* in Thaumatol. Claſſe 10. cap 4. art. 1. teſtatur, viſum à ſe gigantem apud Canibales, qui ſupra noſtrates homines à cingulo emineret. Idem ſcribit ad fretum Magellanicum ſe vidiſſe giganteos populos, quorum cervix ad brachii dimidium longitudine protendebatur. Patagones in America duodecim ſpithamarum eſſe, notiſſimũ eſt, ait *Jonſtonus* loc. cit. *Melchior Nugner* in Litteris Indicis ſcribit, in regia urbe Pequin Chinenſis regni portarum cuſtodes eſſe gigãteæ ſtaturę quindecim pedum. *Argẽſola* apud Nierembergium l. 5. Hiſt. Natur. c. 1. teſtatur, Petrum Sarmientum, cùm Magellanicos ſinus exploraret, occurriſſe gigantibus, cepiſſe unum, fugaſſe cæteros. Eſt etiam *Petrus Simon* auctor, in Expeditione, quam Joannes Alvarez Maldonatus ab Cuzeo inſtituit, ut novas exploraret terras, inventos gigantes quinque ulnarum, penè canino vultu, roſtro & dentibus acuminatis ac productis; occiſum unum utroq; ſexu monſtroſum, tectum fulvo, raro, nec prolixo pilo. Idem ſcribit, cùm villa quædam Patrum è Societate noſtra ædificaretur, quatuor à Mexico leucis; in cœmentis reperta oſſa gigantum, & dentem molarem humanæ manui contractæ, ſeu pugno æqualem.

Surius narrat in Comment. rerum Anni 1511. cùm Maximilianus Cæſar comitia indixiſſet ad Auguſtam Vindelicorum, oblatum

tum illi fuiſſe virum prodigioſæ vaſtitatis & craſſitudinis *Fazellus* Decade 1. lib. 3. cap. 1. teſtatur, paulò ante ſuam ætatem Catanæ vixiſſe Galeatium ſeu Galeotum Bardaſinum, tantæ corporis magnitudinis, ut communem hominum ſtaturam verticesque humeris ſuperaret. Bertius in deſcript. Zelandiæ apud Jonſtonum loc. cit. refert ex Annalibus Zelandicis, à Gulielmo Bono Hollandiæ Comite ad nuptiarum ſolemnia Caroli Pulchri Franciæ Regis adductam fuiſſe inuſitatam corporis mole fœminam, natione Zelandam, præ qua proceri etiam viri puſiones videbantur.

Anno Chriſti 1549. referente *Lycoſthene*, natus eſt puer in agro Tigurino ex parentibus Joanne & Barbara mediocris ſtaturæ, cujus præproperum incrementum fuit omnibus admirationi: nam cùm ſextum ætatis annum abſolviſſet, proceritatem adoleſcentis quindecim annorum æquabat, craſſitie verò & corpulentiâ ſuperabat; voce inſuper erat magnâ, & pubertate hiſpida, nec creſcere deſiit. Annos quinque natus ingentia onera bajulabat, & aratrum inſtar hominis adulti moderabatur. Hunc omnes Tigurini noverunt, & Geſnerus ſe quinquennem vidiſſe teſtatur. Non diſſimilis partus prodiit anno 1631. in agro Neapolitano, ex parentibus olitoribus mediocris ſimiliter ſtaturæ. Puer erat, qui ſpatio ſesquianni altitudinem octo palmorum cum proportionata corpulentia ſuperabat; cui proinde duarum nutricum alimentum in infantia non ſufficiebat.

§. VI. Quæ ſit cauſa cur Gigantes naſcantur.

Gigantes cur naſcantur.

RECeptiſſimum apud omnes Scriptores, tam Veteres, quàm Recentiores eſt, conſentiente etiam *D. Auguſt.* l. 15. de Civit. c. 9. citante *Virgilium* lib. 12. Æneid homines olim (uti & omnia reliqua animalia, & quæcunque animata) longè majoris fuiſſe ſtaturæ, quàm nunc ſint; ac paulatim ſeneſcente Mundo, alimentisque ſuum vigorem perdentibus, defeciſſe, indiesque magis deficere. Quæ etiam eſt ſententia Urielis Angeli apud *Esdram* lib. 4. cap. 5. (qui tamen liber non eſt Canonicus) ubi ait v. 52. & ſeqq. *Interroga eam, quæ parit, & dicet tibi. Dices enim ei: Quare quos peperiſti, nunc non ſunt ſimiles his, qui ante te, ſed minores ſtaturâ?*

ſtaturâ? Et dicet tibi & ipſa! Alii ſunt qui in juventute virtutis nati ſunt, & alii qui ſub tempore ſenectutis deficiente matrice ſunt nati. Conſidera ergo & tu, quoniam minori ſtaturâ eſtis præ his, qui ante vos; & qui poſt vos, minori quàm vos, quaſi jam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereuntes. Ex quo ſequitur, omnes homines antiquitùs, non ſolùm ante, ſed etiam multis ſæculis poſt diluvium, ſi cum noſtratibus comparentur, giganteæ fuiſſe ſtaturæ. Et hæc ſine dubio eſt cauſa, cur ubique terrarum, ut vidimus, tam frequentia reperta fuerint tam immanis molis cadavera.

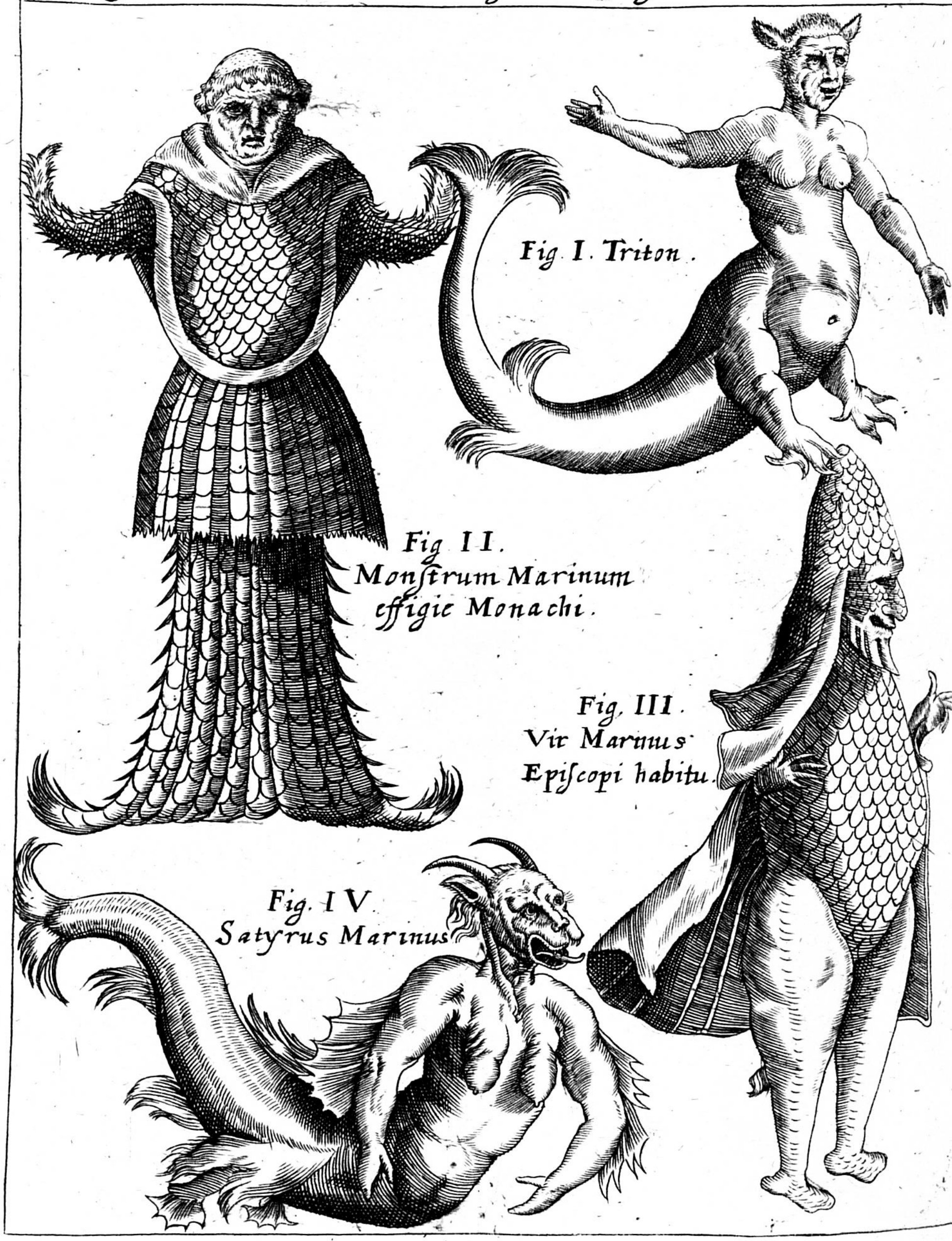
Cur verò tam enormis inter dicta cadavera ſit differentia, quoad vaſtitatem, exiſtimo hanc eſſe cauſam, quòd ſicuti nunc inter homines ordinariæ ſtaturę reperiuntur non rarò aliqui extraordinariæ ac penè giganteæ molis; ita tunc quoque, quando omnibus communis erat proceritas corporum, reperti fuerint variis in locis nonnulli, qui alios mole ac vaſtitate corporis longè excederent, ac illorum reſpectu Gigantes æſtimarentur. Et horum cadavera puto eſſe illa, quæ enormem illum cubitorum numerum, in ſuperioribus nonnullis exemplis relatum, exæquare dicuntur. Fuerunt igitur non ſolùm Gigantes olim, ſed Gigantum quoque Gigantes. Idem in hodiernum diem ſine dubio adhuc contingit inter illos populos, quorum giganteam eſſe ſtaturam retulimus ex Recentioribus Hiſtoricis.

Gigantum gigantes olim erant.

Ad cauſam ſeu originem Gigantum quod attinet, fabulatur *Rabbi Salomon*, illos ex genere duorum Angelorum, qui è cœlo ceciderant, nempe Aza & Azael, eſſe genitos, ideoque vocari Hebraicè *Nephilim*, hoc eſt, cadentes. Sed hoc delirium eſt. Poëtarum quoque turba varias attexit fabulas, quas omitto. *Franciſcus Valeſius* cap. 8. Philoſoph. Sacræ, aliique multi, putant Gigantes ante diluvium natos fuiſſe ex dæmonibus incubis, & fœminis ſuccubis. Sed non eſt quòd ad tam peregrinam confugiamus originem, cùm eâdem de causâ tunc naſci potuerint, quâ poſtea omnibus ſæculis ad noſtra usque tempora variis in locis generantur, utique naturaliter, & ſine dæmonum concurſu, tam à parentibus gigantibus, quàm non gigantibus.

Puto

Iconiſmus II. Ponatur è regione pag. 401.

Puto itaque, Gigantes tunc naſci, aut certè extraordinariè molis homines, quando ſemen utriusque parentis eſt copioſum, craſſum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens, & ſeri expers. Tale autem ut ſit, non eſt impoſſibile, nec adeò difficile. Si enim dæmon (ut Valeſius ſuam opinionem explicat) poteſt immittere in uterum mulieris, *non qualecunque, neque quantulumcunque ſemen, ſed plurimum, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens, & ſeri expers, deligendo homines calidos, robuſtos, & abundantes multo ſemine; quibus & ſuccumbat, & incumbat, atque utriſque, & viris inquam & fœminis, voluptatem ſolito majorem afferendo,* ut tanto abundantius ſemen emittant; cur non poterit ſimile ſemen ab utroque parente naturaliter, & ſine dæmonis aut ſuccubi aut incubi interventu decidi, ſi uterque robuſtus ſit, & ſemine abundet, & voluptate ardeat? Adde quod, ut lib. 1. cap. 22. probavimus, multò veriſimilius ſit, nunquam ex dæmone incubo, ac multò minùs ex ſuccubo, veros homines fuiſſe natos, tametſi naſci poſſe non ſit improbabile. Atque hoc quod dixi, longè probabilius eſt, quàm quod alii cenſent, qui Gigantum cauſas in aſtrorum influxum, & certum ſiderum ac cœli poſitum referunt. Nobiscum ſentiunt *Conimbricenſes* Comment. in lib. 1. de Gener. tex. 17.

CAPUT IX.

De hominibus ſylveſtribus, ac piloſis.

OMni ævo, ac variis in locis, noſtrâque etiam & patrum noſtrorum ætate, homines fuiſſe ſylveſtres, piloſos, ferinis moribus, in quibus vix humanitatis ſcintilla reſidua erat; oſtendunt varia Veterum ac Recentiorum Scriptorum teſtimonia, quotidianaque ferè experientia probat. Ex multis pauca referam.

§. I. Exempla antiqua Hominum Sylveſtrium.

Pomponius Mela igitur lib. 3. cap. 43. de Sinu Perſico agens de Carmaniæ populis, ait: *Carmani navigantium dexterâ poſiti* Sylveſtriū hominum exempla antiqua.

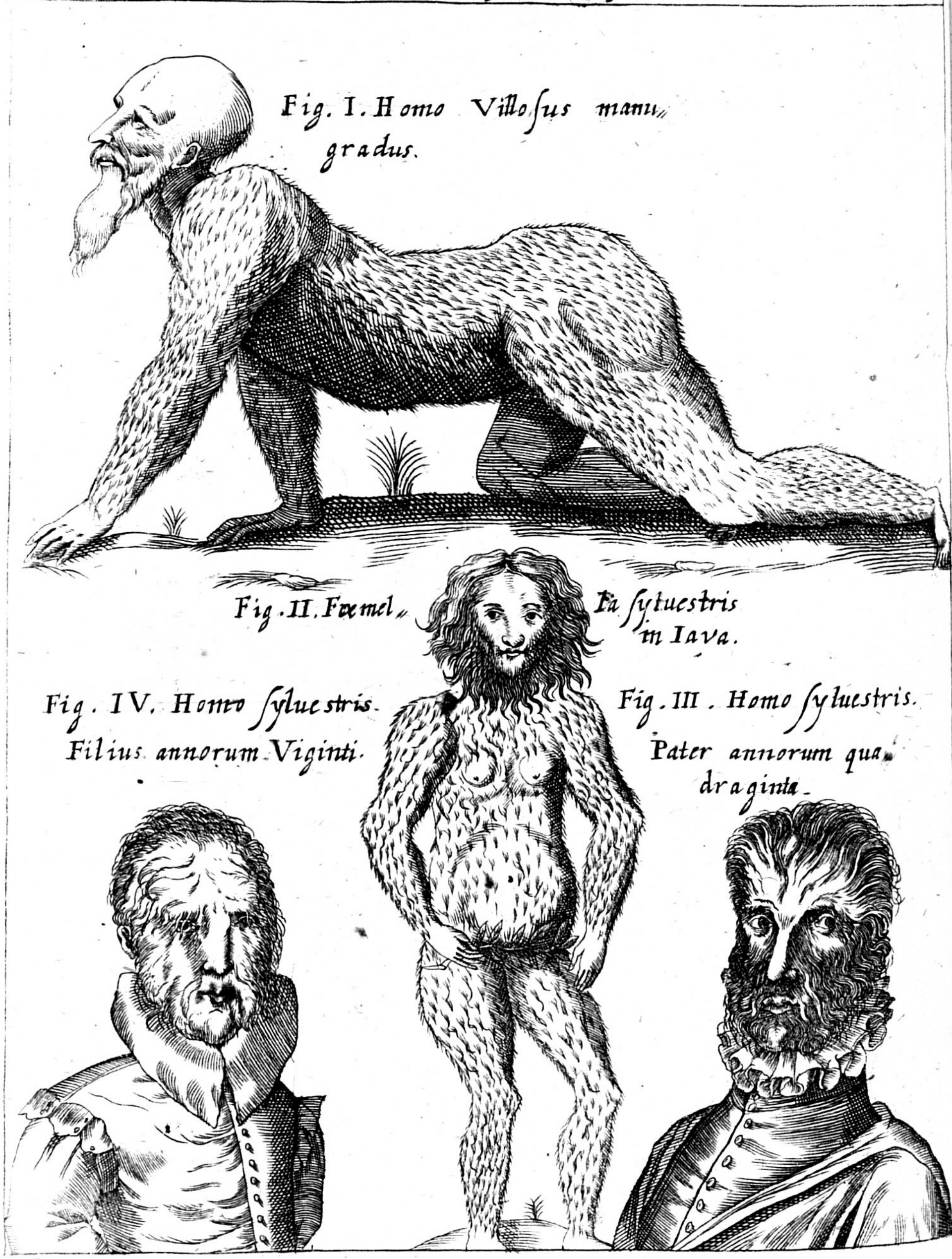
 ſunt,

ſunt, ſine veſte ac fruge, ſine pecore ac ſedibus; piſcium cute ſe velant, carne veſcuntur, præter capita toto corpore hirſuti. *Solinus* in Polyhiſt. cap. 43. de Arthabathitis Æthiopiæ populis loquens, ait: *Arthabathitæ proni, atque quadrupedes, nec ſecus ac feræ ſine ſedibus evagantur, confines Mauritaniæ: certo tempore locuſtas ſylveſtres legunt, duratasq; ſalſugine in præſidium vitæ ſolas habent. Sed ex illis quadrageſimum ævi annum nullus ſupergreditur.* Idem capite ſequenti 45. de Libyæ populis inter Atlantem montem & Canopicum oſtium habitantibus hæc habet: *Ex his Atlantes ab humano ritu prorſus exulant. Nulli proprium vocabulum, nulli ſpeciale nomen. Diris Solis ortus excipiunt, diris occaſus proſequuntur; uſtiq; torrentis plagæ ſidere oderunt DEUM lucis.* His ſimilia ſcribit *Plinius* lib. 6. Natur. Hiſtor. cap. 30. & lib. 5. cap. 8. & *Herodotus* lib. 4. Idem *Solinus* proximè citato capite ait: *Himantopodes flexis niſibus crurum repunt potiùs, quàm incedunt, & pergendi uſum lapſu magis deſtinant, quàm greſſu.* Sunt Himantopodes idem quod Loripedes, ſic dicti ἀπὸ ἱμάντος, καὶ ποδὸς, id eſt, à loro, & pede, quòd quaſi loro eorum ſint pedes impliciti, & recurvi, inquit *Joannes Camers* in illum locum. Unde *Plinius* lib. 5. cap. 8. *Himantopodes*, inquit, *Loripedes quidam, quibus ſerpendo ingredi natura eſt.* Et *Mela* in fine ſui Operis: *Ab eo tractu, quem feræ infeſtant, proximi ſunt Himantopodes inflexi lentis cruribus, quos ſerpere magis quàm ingredi referunt.* Effigiem talis hominis exhibet præſens Figura. Sylveſtres homines collocat etiam *Solinus* cap. 65 in India: Nam *ſunt qui ſylveſtres*, inquit, *hirti corpore, caninis dentibus, ſtridore terrifico.* Quod & *Plinius* facit lib. 7. cap. 2. ac poſt ipſum *A Gellius* lib. 9. Noct. Attic. cap. 4. Eſau etiam, ut habetur *Geneſ.* cap. 27. erat homo piloſus.

Vide Iconiſmi III. Fig. I.

Legati illi, qui à Summo Pontifice in Tartariam fuerunt miſſi, ut ſuprà cap. 6. §. 1. diximus, ſcribunt in Libro de Rebus Tartaricis cap. 6. in Tartaria quandam gentem ſylveſtrem eſſe, habitareque deſerta; irrationales videri, quod ad rem propoſitam nihil reſpondeant, in cruribus carere flexu poplitis, & cùm ceciderint, ſolos ſurgere non poſſe. Quin hujuſmodi ſylveſtres, toto corpore

Iconismus III. Ponatur è regione pag. 443.

pore hirtos ali in regia magni Cham intra hortos, teſtatur *Odoricus* poſterior ante finem apud Majolum Colloq. 2. Omitto alia exempla antiqua, & ad recentia venio.

§. II. Exempla recentia Hominum Sylveſtrium.

Scriptoribus & exemplis hactenus de Sylveſtribus hominibus relatis, ſi quis fortaſſe dubitat, fidem facient ſequentia recentiſſima exempla, quorum ſimilia adhuc quotidie occurrunt. Sylveſtriũ hominum exempla recentia.

Jacobus Bontius, Civitatis Bataviæ Novæ in Java Medici Batavi, lib. 5. Hiſtor. Natur. & Medicæ cap. 32. de Hominibus Sylveſtribus in Java à ſe viſis hanc narrat hiſtoriam. *Vidi ego aliquot utriusque ſexus erectè incedentes, inprimis eam (cujus effigiem hîc exhibeo) Satyram fœmellam, tantâ ſe verecundiâ ab ignotis ſibi hominibus occulentem, tùm quoque faciem manibus (liceat ita dicere) tegentem, ubertimq́; lacrymantem, gemitus cientem, & cæteros humanos actus exprimentem, uti nihil ei humani deeſſe diceres præter loquelam. Loqui verò eos easq́; poſſe, Javani ajunt, ſed non velle, ne ad labores cogerentur: ridiculè me Hercules. Nomen ei indunt* Ourang Outang, *quod Hominem ſylvæ ſignificat; eosq́; naſci affirmant è libidine mulierum Indarum, quæ ſe ſimiis & cercopithecis deteſtandâ libidine miſcent.* Hæc ille. Vide Iconiſmi III. Fig. II.

In Inſula Buthuan degere homines piloſos, feros, & anthropophagos, ſcribit *Anton. Pigafetta.* De Scythiæ populis per Ducem Moſcoviæ ſubjugatis, verſus Arcticum polum inter Septentrionem & Orientem, *Matthias à Michou* Medicinæ Doctor, & Canonicus Cracovienſ. lib. 2. de Sarmatia Europæa cap. 5. hæc ſcribit. *In his regionibus non arant, non ſeminant, panes non habent nec pecunias; feris ſylvarum, quæ apud eos abundant, veſcuntur, & non niſi aquam bibunt: morantur in denſis ſylvis, in tuguriis ex virgultis factis. Et quia ſylvæ illas terras contexerunt, homines ſylveſtres & ferinos effecerunt. Sunt velut beſtiæ ratione non utentes; veſtimenta de lana non habent; pellibus teguntur rude & groſſe, conſuentes varias pelles inſimul, ex lupo, cervo, urſo, ſabellis, & ſcismis, & cæteris, prout fors obtulerit.* Hæc Matthias.

De habitatoribus regni Ferlech, qui montana occupant, ſcribit *M. Paulus Venetus* lib. 3. cap. 14 quòd *nullam habent legem, ſed beſtialiter viventes, quidquid illis manè primò occurrit, adorant; comeduntq; carnes omnium animalium, mundorum & immundorum, atque carnes humanas.* In Hiſtoria Novi Orbis cap. 110. quod eſt de Gentibus variis, locisque innumeris, ab Alonſo Nigro repertis, narratur de quibusdam gentibus, quæ *videbantur magnam ruſticitatem, imò ferocitatem quandam præ ſe ferre; quamobrem credidimus ſylveſtres eſſe: corpora tamen habent habiliſſima, ſymmetricaq;, colore ad nigredinem inclinato, in univerſum macilenta.* Sylveſtrem quoque gentem, & ferarum more viventem, nudamque incedentem, invenit *Veſputius* in navigationibus ſuis. Sed & *Petrus Martyr* ſcribit, in Guaccaiarima Hiſpaniolæ Provincia, ſylveſtres homines antra ſylvasque habitare, absque ullo hominum aliorum commercio, nudos, & ſine loquela: captos nunquam cicures fieri, ſine ulla lege vivere, ſolâque de facie homines rationales videri.

Sylveſtres ac piloſi homines in Europa viſi.

Noſtris etiam in regionibus ſubinde ſylveſtres, vel certè piloſi comparuêre homines. *Aldrovandus* in Hiſtor. Monſtror. refert, Bononiæ ſuâ ætate viſam puellam octo annorum, piloſam, filiam cujusdam ſylveſtris hominis annorum quadraginta, orti in Inſulis Canariis, qui non ſolùm dictam filiam genuerit, ſed aliam natu majorem, annorum tunc duodecim, & filium annorum viginti. Horum icones hæ ſunt. *Erat facies puellæ* (ſubjungit Aldrovandus) *unà cum fronte, piloſa, præter nares, & labia circa os: pili frontis longiores, & hiſpidiores erant comparatione ad illos, qui genas tegebant, cùm hi tactu eſſent molliores: reliqua pars corporis, & potiſſimùm dorſi, hiſpida erat, & flavis ſcatens pilis ad lumborum usque principium: gula, pectus, manus, & brachia pilis erant nudata: cæteræ corporis partes aſperæ, & cutem avium nondum plumeſcentium æmulabantur. Neque quis hoc neceſſarium ſibi perſuadere debet, ut totum corpus generis ſylveſtrium hominum pilis ſcatere debeat; ſiquidem teſte Euſebio Jeſuita* (is eſt P. Joannes Euſebius Nierembergius) *viſi ſunt ſylveſtres homines, tam in Orientali, quàm in Occidentali Plaga, ſive in regione America, egredientes ex materna alvo candidi, nitidi, & læves, veluti noſtrates infantes. Sin tractu temporis*

Vide Iconiſmi III. Fig. III. & IV. & Iconiſmi V. Fig. I. & II.

Iconiſmus . IV. Ponatur è regione pag. 445.

temporis poſtea pili in aliqua corporis parte valde excreſcant, non tamen dicendum eſt, totos hirſutos eſſe debere. Alias hiſtorias multas villoſorum hominum apud Europæos repertorum dabimus libro ſequenti de Monſtris.

Inter ſylveſtres homines numerat *Aldrovandus* loc. cit. etiam Cinnamios populos; quos ait ornatu prolixæ barbæ, & pilorum totius corporis eſſe admirandos, & à finitimis Barbaris homines ſylveſtres vocari. Nutriunt hi ad vitæ tutelam numeroſum canum gregem, quoniam ab æſtivo ad hyemale ſolſtitium innumeri boves Indici eorum patriam aſſiduè ingrediuntur; qua de cauſa, an ut alias feras vitent, an impulſu hominum acti, an pabuli inopiâ, incertum. Itaque hi populi, diffidentes ſuis viribus ad bobus reſiſtendum, canum multitudinem alunt, quibus boves permultos venando capiunt, ac vel recentes edunt, vel ſale conditos ad futurum eſum recondunt. Alia etiam omnis generis animalia prædictis canibus venantur. Icones Cinnamiæ gentis, tam maris, quàm fœminæ, exhibemus ex ſupradicto Auctore. Vide Iconiſmi IV. Fig. III. & IV.

Sylveſtribus ac piloſis hominibus accenſet Aldrovandus Cynocephalos, ac Satyros; & alii etiam Tritones, Nereides, & Sirenes. Sed Cynocephalis exceptis, reliqui homines non ſunt, ut ſuprà definivimus cap. 5. §. 3. Sylveſtres autem homines hactenus recenſitos, eſſe veros homines, rationis participes, dubium nullum eſt, quoniam paulatim manſueſcunt, & humanitatem induunt, fidem rectam ſuſcipiunt, legibus ſe ſubjiciunt, & in optimam gentem evadunt, ut multorum annorum experientia hoc & præterito ſæculo docuit multis in locis, præſertim in Americæ regionibus. Bontius tamen inſinuat, fœmellam illam, de qua loquitur, non fuiſſe mulierem, ſed Satyram. Piloſorum exempla alia invenies libro ſequenti cap. 15.

CAPUT X.

De Androgynis ſeu Hermaphroditis.

Androgyni ſeu Hermaphroditi.

ANdrogynos, quaſi dicas, Mari-fœminas, vocamus illos homines, qui utrumque ſexum participant, ſic dictos ab ἀνὴρ, quod virum, & γυνὴ, quod mulierem ſignificat. Eosdem & Hermaphroditos appellant, à Mercurio, quem Græci ἑρμῆν, & à Venere, quam iidem ἀφροδίτην vocant, quoniam Venerem à Mercurio compreſſam autumant talem prolem genuiſſe, quæ ſexum utrumque participarit.

Androgynorum ſeu Hermaphroditorum varia exempla.

Fuiſſe olim, & etiamnum reperiri paſſim hujus generis homines, ex variis conſtat hiſtoriis. *Ariſtoteles* lib. 4. de Generat. animal. cap. 4. ait: *Nonnulla etiam duplici genitali, altero maris, altero fœminæ naſcuntur.* Conſentit *Plinius* lib. 7. cap. 2. dicens: *Supra Naſamonas, confineſq́ illis Machlyas* (nomina ſunt populorum Africæ) *Androgynos eſſe utriusque naturæ, inter ſe vicibus coëuntes, Calliphanes tradit. Ariſtoteles adjicit, dextram mammam iis virilem, lævam muliebrem eſſe.* Idem libro eodem cap. 3. *Gignuntur & utriusque ſexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos vocatos, & in prodigiis habitos, nunc verò in deliciis.* Frequentes Hermaphroditos inter nonnullos Barbaros reperiri, teſtatur *Nierembergius* lib. 8. Hiſtor. Natur. cap. 6. additque, in Virginia Americæ Provincia plures eſſe, ipſis etiam Indis exoſos; & Indos ipſorum operâ uti jumentorum loco, quòd robuſti ſint ad onera portanda: deportare autem annonam Regum, cùm proficiſcuntur ad bellum; defunctos geſtare, contagioſo morbo affectos ad loca deſtinata deferre, & medicari. Gigas quoque ille Cynoproſopus à Maldonato inventus in Expeditione ſua, & occiſus, de quo ſuprà cap. 8. §. 5. erat hermaphroditus.

Androgyni olim necabantur tanquam mõſtra portentoſa.

Julius Obſequens ſcribit, M. Meſſalâ, & C. Livio Conſulibus, Androgynum duodecim ferè annos natum, juſſu Aruſpicum, fuiſſe necatum. Item L. Metello, & Q. Maximo Conſulibus, Androgynum Lunæ natum, & mandato Aruſpicum in mare delatum.

latum. Item in agro Romano Androgynum octo annos natum fuiſſe inventum, & ad mare delatum, L. Cecilio, & L. Aurelio Coſſ. *Licoſthenes* in Prodigiis refert, Anno ante partum Virginis 132. in agro Ferentino Androgynum natum, in flumen fuiſſe dejectum. Et rurſus Anno ante eundem partum 114. Androgynum Saturniæ annorum decem inventum, & alium Urbini Anno 93. & utrumque fuiſſe in mare demerſum. Demergebantur igitur ab antiquis, quia prodigiorum loco habebantur. Multa alia Androgynorum exempla recitat Licoſthenes; cujus tamen ſæpe fides dubia ſolet eſſe. Alia exempla lege apud *Aldrovandum* in Hiſtor. Monſtror. pag. 16. 17. & 18. item pag. 515. & 516. editionis Bononienſ. ex *Haly Rodoham* in Comment. ad Art. Medic. Galeni, ex *Columbo* lib. 15. Anatom. ex *Hieronymo Montuo* lib. 1. Theor. c. 6. & aliis. Horum ultimus ait, ſe noviſſe Hermaphroditum, qui viro nuptus fœmineæ credebatur naturæ, filiosq; ac filias peperit, & nihilominùs ancillas comprimebat, & ex iis generabat. *Columbus* verò lib. 13. Anatom. fatetur, feciſſe ſe anatomiam cujusdam Hermaphroditi, diligenterq; inveſtigaſſe vaſa ſeminaria, ut diſceret num & qualis inter illa conſenſus foret; deprehendiſſeque, vaſa præparantia à vaſis aliarum fœminarum præparantibus minimè diſcrepare. Agnoſcit quoque Hermaphroditos *D. Auguſt.* lib. 16. de Civit. c. 8.

Quatuor porrò differentias inter Hermaphroditos Auctores conſtituunt. Alios enim vocant Hermaphroditos mares, qui ſexum virilem perfectiùs ac validiùs participant, quàm muliebrem, quoad genitalia: alios Hermaphroditos fœminas, in quibus è contrario fœmineus ſexus elucet perfectiùs, quàm maſculinus: alios Hermaphroditos perfectos quidem, qui nimirum expreſſam utriusque ſexus imaginem in genitalibus referunt, ſed tamen ad generationem, & ſeminis profuſionem inefficacem: alios deniq; Hermaphroditos perfectiſſimos, in quibus non ſolùm utriusq; ſexus ſigna perfectè apparent, ſed etiam omnes conditiones ad perfectam generationem neceſſarias habent. Qui hæc clariùs explicata volet, legat *Aldrovandum* in Hiſtor. Monſtror. pag. 41. Bononienſ. edit. ubi inveniet ſigna, ex quibus dignoſcitur, quinam in Androgynis ſexus prævaleat, & quandonam utriusque æqualis ſit virtus ac potentia.

Hermaphroditorum quatuor ſunt differentiæ.

Quæri

Androgynis an liceat matrimonium contrahere.

Quæri ſolet, num Androgynis liceat matrimonium contrahere, præſertim inter ſe. Et ratio dubitandi eſt, quia uterque poſſet ſubire vires viri ac fœminæ, & uterque generare ac parere, præſertim ſi uterque ſexus in utroque prævaleat; quod non videtur concedendum. Reſpondetur communiter, concedendum quidem illis eſſe matrimonium, ob carnis imbecillitatem; non tamen licere utrique utroque ſexu uti, ſed illo tantùm, qui magis prævalet. Quòd ſi uterque æquè prævaleat ſexus, & uterque Hermaphroditorum æquè in utrumque incaleſcat; ajunt, cogendos eſſe ad ſexum eligendum, quo uti velint, & factâ electione adigendos ab Epiſcopo jurejurando, ita uſuros ſe matrimonio, ſicut promiſſum fuit. Ita docet *Baldus*, & alii in L. Quæritur, D. de ſtatu homin. cum Caſiſtis ac Summiſtis communiter. Et etiamſi ſucceſſu temporis mutatio fiat, & qui maſculinum ſexum elegerat, fœmineſcat (ut ita dicam) & qui fœmininum, maſculeſcat; ſtandum tamen eſt promisſis, & perſiſtendum in ſexu electo, etiam ſub pœna capitali, teſte *Dareo* apud *Aldrovandum* loc. cit. pag. 43.

Androgyni cur naſcantur, quænam ſit cauſa.

Quæri præterea ſolet, quænam ſit Androgynorum cauſa. Nonnulli Aſtrologi cauſam in influxum ſiderum referunt, ajuntque tunc præcipuè Androgynos formari in materno utero, quãdo conceptus tempore Synodus Veneris ac Mercurii in ſignis bicorporeis (cujusmodi ſunt Gemini, Virgo, Sagittarius, & Piſces) celebratur. Sed hæ nugæ ſunt, & Aſtrologaſtrorum ſomnia. *Sueſſanus* apud *Aldrovandum* in Hiſtor. Monſtr. pag. 518. Bonon. Edit. ait, poſt menſium fluxum à primo congreſſus die ad quintum, maſculos procreari; ad octavum, fœmellas; ad duodecimum Hermaphroditos. Sed huic ſententiæ nec ratio, nec experientia ſuffragatur, quandoquidem maſculus vel fœmella, nullo dierum intervallo obſervato, ex ſemine maris vel fœminæ prædominante generatur. Adde quòd, ſi poſt duodecimum diem fluxionis menſium producerentur Hermaphroditi, magnus eorum ubique reperiretur numerus. Ipſe igitur *Aldrovandus* cum *Boſcio* in Concordia Philoſophorum & Medicorum, & communiori ſententia, cauſam attribuit æquali ſeminis parentis utriusque vigori. Nam hujusmodi fœtus à materiæ ſeminalis ubertate provenire ſolent. Effusâ enim

æquali

æquali portione materiæ ſeminalis ab utroque genitore, facultas formatrix, quæ ſimile aliquid ſibi fingere conatur, æqualibus viribus in utramque materiam incumbit; ac proinde mirum non eſt, ſi in uno eodemque fœtu poſtea uterque ſexus reluceat. *Majolus* Colloq. 3. ex *Alberto Magno* lib. 18. de Animal. tract. 2. cap. 3. hanc adſignat cauſam. *Nam ut utriusque ſexus fiant, ea ratio eſt*, inquit, *quòd humor, unde corpora gignuntur, ab omnibus genitorum* ſeu parentum *partibus fluit, & æquiſſima ſingulorum membrorum portio inſtillatur: ita fit, ut omnia membra, præter genitalia, à maris ac fœminæ ſeminibus ritè ſemper componantur; at de ipſis genitalibus, cùm diverſa utriusque forma ſit, utriusque ſemina invicem pugnare neceſſe eſt in efformando hujusmodi genitali. Si igitur utriusque genitalis materia ſuperflua ſit, tùm maris, tùm fœminæ; neceſſarium illud ſequitur, ut utriusque forma retineatur, & ideo erit hermaphroditus: at cùm alterius genitale ſemen ab altero abſumitur, ejus forma redditur, quod alterum efficaciâ ſuperavit. Ii igitur populi, qui omnes hermaphroditici ſunt, magnum in modum genitale ſemen, tam mares, quàm fœminæ, emittunt, quod invicem nequeat abſumi.* Prior & communis ſententiæ ratio ſine dubio eſt præferenda.

CAPUT XI.

De Hominibus variarum formarum.

PRæter homines hactenus enarratos, alii ſunt multarum aliarum formarum, apud antiquos & recentes Scriptores. Præcipuorum mentionem faciemus hoc capite.

§. I. De Hominibus Caudatis.

NOn deſunt nationes integræ talium hominum, nec rarò inter homines ordinariæ formæ reperiuntur nonnulli, qui vel Naturæ vitio, vel punitione divinâ, caudis ſunt deformati. *Plinius* lib. 7. cap. 2. circa finem ait, alicubi *caudâ villoſâ homines naſci pernicitatis eximiæ.* Ad Inſulas Satyridas, in Oceani extremis oris Homines caudati.

ſitas, vi tempeſtatis appulſos fuiſſe nautas, narrat *Pauſanias* in Atticis, ſive lib. 1. additque, *incolas rufos eſſe, & caudas haud multò equinis minores infra clunes habere.* De regno Lambri Inſulæ Javæ minoris *M. Paulus Venetus* lib. 3. cap. 28. loquens, ait: *Inveniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi; & hi in civitatibus non habitant, ſed in montibus.* Hæc faciunt, ut credibile videatur, quod narrat *Petrus Martyr*, ita ſcribens: *Eſt alia regio, dicta Inzignanin. Ad hanc autem incolæ referunt ex majorum relatu, quondam pelago advectas gentes caudatas ad ſpithamæ longitudinem, & lacerti proceritatem, caudâ non mobili ut in quadrupedibus, ſed ſolidâ in turbinem, ut in piſcibus & crocodilis videmus, & in oſſeam duritiem protentâ. Unde quando ſedere cupiebant, ſedilibus perforatis utebantur; & illis deficientibus, effoſſâ tellure ad ſpithamalem & paulò ampliùs ſcrobem, caudâ immiſſâ opus erat quieſcere.* Anno 1597. Coloniæ natus eſt puſio, teſte *Aldrovando* pag. 592. ex *Schenkio*, qui præter multas partes monſtroſas, in parte poſteriori ſupra podicem caudam ſuillam geſtabat.

Sed hæc Naturæ ſunt opera; quod ſequitur, DEI vindictâ contigit. Scribit *Joannes Major* lib. 2. de Geſtis Scotorum cap. 9. *Ad Rocheſtriam tranſiens Auguſtinus* Monachus, *in Angliam à S. Gregorio Magno miſſus, verbum DEI evangelizare cœpit: ſed contra virum DEI piſcium caudas vulgus irriſoriè projecit: quare Numen ſupplex Auguſtinus implorat, quatenus illius loci parvuli caudati, in peccati pœnam naſcantur, & quatenus moniti addiſcant non temnere Divos. Et propterea, ut Annales Anglorum recitant, parvuli caudati naſcebantur.* Ceſſavit tamen jam pœna illa. In Hiſpania quoque aliam hujusmodi gentem fuiſſe, teſtatur *Nierembergius* lib. 1. de Miraculis Europæ cap. ult.

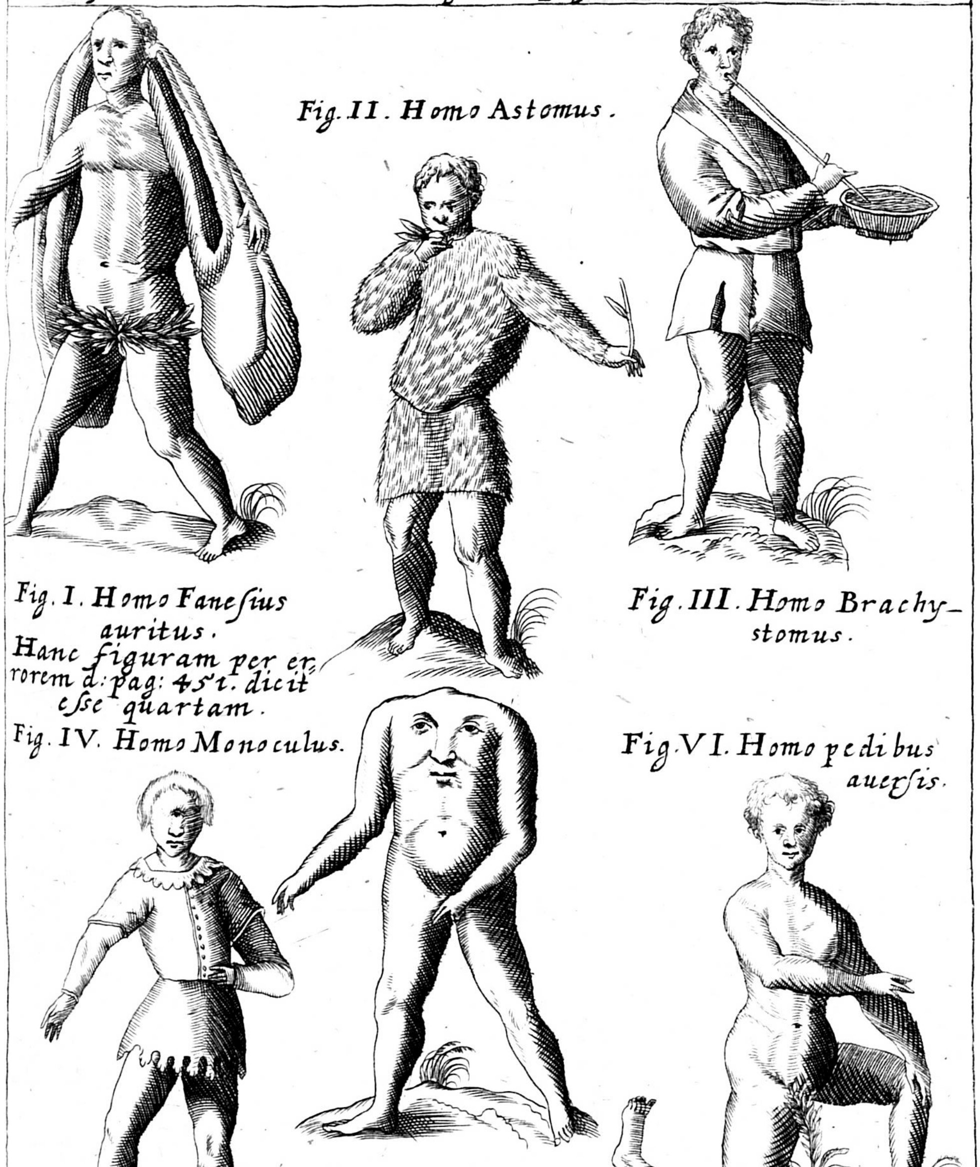
§. II. De Hominibus longas aures habentibus.

Homines longas aures habentes.

DE hominibus enormiter auritis mira produntur; quæ quò minùs fabuloſa penitus videantur, facit Scriptorum auctoritas. *Plinius* lib. 4. Natur. Hiſtor. cap. 13. meminit Faneſiorum Scythiæ populorum, *in quibus nuda alioquin corpora prægrandes ipſorum*

aures

Iconiſmus V. Ponatur è regione pag. 451.

aures tota contegant. Idem lib. 7. cap. 2. cùm dixiſſet de Indiæ quibusdam populis, aliquos naſci villoſâ caudâ, ut jam vidimus; addit, *alios auribus totos contegi.* His ſimilia habet *Mela* lib. 3. cap. de Hiſpania & Septentrionis Inſulis, in quibus ait eſſe *Satmalos*, *quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioquin pro veſte ſint, præterquàm quòd fabulis traditur, Auctores etiam quos ſequi non pigeat, invenio.* Similia Megaſthenem ſcripſiſſe refert Strabo, quem tamen ipſe ridet. Conſentit tamen *Solinus* cap. 30. in fine dicens *Eſſe Inſulas, & Phaneſiorum gentem, quorum aures adeò in effuſam magnitudinem dilatentur, ut reliqua viſcerum illis contegant, nec amiculum aliud ſit, quàm ut membra membranis aurium veſtiant.* Nec deſunt recentia exempla. *Maximilianus Tranſylvanus* in Epiſt. de Moluccis ait: *Hinc ad inſulam Gilonam ventum eſt, ubi homines conſpexêre auriculis longis, atque adeò pendulis, ut humeros attingerent. Quæ cùm admodum admirarentur noſtri, intelligunt ab indigenis, haud longè diſtare aliam inſulam, ubi homines eſſent non ſolùm pendulis, ſed adeò latis amplisq; auriculis, ut cùm ex uſu eſſet, alterâ earum univerſum caput contegerent.* Accedit *Antonius Pigafetta*, qui apud Ramuſium tom. 1. aſſerit, in quibusdam Inſulis non admodum remotis ab Inſulis latronum, adeò longas hominibus auriculas eſſè, ut brachia tegant. Idem *Pigafetta* aſſerit, inter Moluccas Inſulam quandam adnumerari, cui nomen Aruchetto (cujus ſuprà etiam mentionem fecimus cap. 7. §. 2.) in eaque viros ac mulieres eſſe cubitales, ſed adeò expanſis auriculis, ut in altera extenſi jaceant, alterâ tegantur. *Antonius Daza*, & *Petrus Simon*, apud *Nierembergium* lib. 8. Hiſtor. Natur. cap. 1. auctores ſunt, homines inveniri Tutanuchas dictos, quibus adeò prolixæ aures ſint, ut usque ad terram dependeant, & ſex homines ſub una condi poſſint. Hos reperiri verſus Californiam. Ejusdem rei fidem faciunt Hollandorum & Anglorum navigationes. Hæc Auctores hactenus relati. Ego ut non nego, homines reperiri, quibus ſolitò majores ſint aures, ita ut credam tantæ eſſe magnitudinis, quantæ dictum, adduci vix poſſum. Puto itaque pleraque eſſe hyperbolicè dicta.

Vide Iconiſmi V. Fig. IV.

§. III. De Hominibus aſtomis, brachyſtomis, elinguibus, &c.

Homines aſtomi, brachyſtomi, elingues.

HOmo Aſtomus (ἄςομος græcè) eſt qui caret ore: Brachyſtomus (βραχύςομος græcè) qui parvo eſt ore: Elinguis, qui aut linguâ caret, aut ejus uſu eſt privatus. De ſingulis varia extant teſtimonia & exempla. *Mela* lib. 3. cap. de Æthiopia, ait: *Sunt autem trans ea, quæ modò deſerta diximus, multi populi, & quibus pro eloquio nutus eſt; alii ſine ſono linguæ; alii ſine linguis; alii labris etiam cohærentibus, niſi quod ſub naribus etiam fiſtula eſt, per quam bibere avent: ſed cum inceſſit libido veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur.* Similia habet *Plinius* lib. 6. cap. 30. initio, loquens de Æthiopiæ populis. *Ferunt certè*, inquit, *ab Orientis parte infima gentes eſſe ſine naribus, æquali totius oris planitie; alias ſuperiore labro orbas; alias ſine linguis. Pars etiam ore concreto, & naribus carens, uno tantùm foramine ſpirat, potumq; calamis avenæ trahit, & grana ejusdem avenæ ſponte provenientis, ad veſcendum. Quibusdam pro ſermone nutus motusq; membrorum eſt.* Idem lib. 7. cap. 4. *Ad extremos fines Indiæ ab Oriente circa fontem Gangis, Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hirtam, veſtiri frondium lanugine, halitu tantùm viventem, & odore, quem naribus trahunt. Nullum illis cibum, nullumq; potum; tantùm radicum florumq; varios odores, & ſylveſtrium malorum, quæ ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus: graviore paulò odore haud difficulter exanimari.* Eadem habet *Solinus* cap. 43. in deſcriptione Æthiopiæ.

Vide Iconiſmi V. Fig. II. & III.

Nierembergius lib. 8. Hiſt. Natur. cap. 1. refert ex aliis, eſſe in Xamocohuyca gentes, *quæ membris purgationi excrementorum deſtinatis careant, ali propterea ſolùm odore fructuum, florum, herbarum, quas olfactui & naribus, non ſtomacho condiunt.* Idem prodere ait *Gregorium Garziam* de quibusdam Peruenſibus, eosque propterea ſemper ſecum deferre fructus & herbas odoriferas, eoque ſolùm commeatu uti.

Eſſe homines prorſus aſtomos, difficulter adducor ut credam; eſſe

eſſe brachyſtomos, haud difficulter credo. Hos fortaſſis aliqui viderunt, & propter os exiguum aſtomos crediderunt. Elingues etiam, hoc eſt, omni linguâ carentes, difficulter admitto; uſu linguæ carentes, & tamen nutibus inter ſe agentes, non negaverim: nec enim impoſſibile eſt, imò nec difficile quidem, nutibus ſolis inter ſe agere homines, & animi conceptus manifeſtare. Excellunt in ea re Siculi, ut ſæpe vidi. Et faciunt id paſſim ac dexterrimè muti. Scripſit ad me Româ præterito anno 1659. P. Athanaſius Kircherus, fuiſſe ſe Florentiæ, & inter alia rariſſima & curioſa à Sereniſſimo Hetruriæ Duce ſibi oſtenſa, vidiſſe concertationem nutibus expreſſam inter mutum ac ſurdum, diſceptantium, num præſtaret eſſe mutum ac ſurdum ſimul, an ſolùm alterutrum. Verba Kircheri ſunt: *Finita queſta Muſica, mi rappreſentò un' altro ſpettacolo, non di minore maraviglia, che foſſe ſtato il primo. Erano due di ſua natura e mutoli, e ſordi. Queſti commandati che tra eſſi cambievolmente diſputaſſero (Il Problema era, s' era meglio eſſere e ſordo e muto, ò veramente ſol' uno di queſti due) Lo fecero con ſegni tanto eſpreſſivi, che mi fecero affatto ſtupire; eſſendo veramente coſa quaſi prodigioſa, come poſſino tanto al vivo dare ad intendere co' geſti e cenni, quello ch' un' altro eſprime colle parole.* Hoc eſt: *Finitâ hac Muſicâ* (pſittaci nimirum, & canis, cantantium ad ſonum clavicymbali) *aliud ſpectaculum mihi exhibuit, priore non minùs mirabile. Erant duo à nativitate muti & ſurdi. Hi juſſi, ut inter ſe concertarent (Problema erat, utrum præſtaret eſſe ſurdum & mutum, an alterutrum tantùm) fecerunt id ſignis adeò ſignificativis, ut magnum in ſtuporem me rapuerint: eſt enim omnino mirabile ac prodigio ſimile, poſſe adeò ad vivum exprimere geſtibus ac nutibus, quod alii exprimunt verbis.* Alia exempla, quæ quotidie occurrunt, omitto.

Diſputatio inter ſurdum & mutum.

§. IV. De Monoculis, Acephalis, aliiſque diverſis formis hominum.

PLinius lib. 7. Natur. Hiſt. cap. 2. de Monoculis ita ſcribit: *Sed & juxta eos, qui ſunt ad Septentrionem verſi, haud procul ab ipſo*

Homines Monoculi.

Vide Iconiſmi V. Fig. IV.

Aquilonis exortu, ſpecuq; ejus dicto, quem locum Geſclitron appellant, produntur Arimaſpi, quos diximus, uno oculo in fronte media inſignes. Idem de Arimaſpis aſſerit *A. Gellius* lib. 9. cap. 4. dicens: *Item eſſe homines ſub eadem regione cœli, unum oculum habentes in frontis medio, qui appellantur Arimaſpi; quâ facie fuiſſe* κύκλωπας, *Pœtæ ferunt.* Eadem habet *Solinus* cap. 25. *Arimaſpi*, inquit, *circa Gesglitron poſiti unocula gens eſt.* Et cap. 43 de Æthiopiæ populis loquens, ait: *Occidentem verſus Agriophagi tenent, qui ſolas Pantherarum & Leonum carnes edunt, rege præditi, cujus in fronte oculus unus eſt.* Fulvio Torquato Conſule dicitur è Mauritania Romam perductus homo monoculus, in Ægypti vaſtiſſimis eremis interceptus, qui per urbem circumducebatur ſpectandus miraculi gratiâ. Ita *Majolus* Colloq. 2. In Taprobana Inſula, ſi *Lycoſtheni* fides eſt adhibenda, habitant homines nonnulli unicum in fronte oculum habentes.

Homines anacephali, oculos in pectore habentes. Vide Iconiſmi V. Fig. V.

Homines oculos in pectore habentes teſtatur ſe vidiſſe in Æthiopia *S. Auguſtinus Sermone* 37. ad Fratres in Eremo, dicens: *Ecce ego jam Epiſcopus Hipponenſis eram, & cum quibusdam ſervis Chriſti ad Æthiopiam perrexi, ut eis ſanctum Chriſti Evangelium prædicarem: & vidimus ibi multos homines ac mulieres capita non habentes, ſed oculos groſſos fixos in pectore, cætera membra æqualia nobis habentes.* Et paulò poſt: *Vidimus & in inferioribus partibus Æthiopiæ homines unum oculum tantùm in fronte habentes.* Hæc ille. Quod de populis Æthiopiæ acephalis, & oculos in pectore habentibus ſcribit hîc Auguſtinus, longè antea ſcripſerat de Blemmyis, ejusdem Æthiopiæ populis, *Plinius* lib. 5. Nat. Hiſt. cap. 5. ubi ait: *Blemmyis traduntur capita abeſſe, ore & oculis pectori affixis.* Conſentit *Solinus* cap. 44. Polyhiſt. dicens: *Blemmyos, ſed non eos qui vicina rubro Mari incolunt, credunt truncos naſci parte, quæ caput eſt, os tamen & oculos habere in pectore.* Et *Mela* lib. 1. cap. de Cyrenaica in fine: *Blemmyis*, ait, *capita abſunt, vultus in pectore eſt.*

Aldrovandus credit, prædictos populos non eſſe revera acephalos, ſeu ſine capite, ſed ſolùm ſine collo, ob idque caput ita immediatè connexum buſto, ut os & oculi appareant eſſe in pectore. Et

re. Et hoc veriſimilius videtur : ita enim neceſſarium eſt homini caput, omnium ſenſuum internorum externorumque ſedes, ut ſine illo homo ſubſiſtere nequeat.

Omitto innumeras alias hominum formas, ſeu potiùs deformitates, quarum meminit Plinius, Solinus, Mela, aliique Auctores paſſim in præcedentibus citati. Aſſerit enim *Plinius* lib. 7. Natur. Hiſtor. cap. 2. jam ſæpius citato, ex diverſis antiquis Auctoribus, in quadam convalle magna Imai montis in Scythia eſſe regionem, quæ vocatur Abarimon, in eaque ſylveſtres homines vivere averſis poſt crura plantis, eximiæ nihilominùs velocitatis, & paſſim cum feris vagantes. Item in Triballis & Illyriis eſſe, qui pupillas binas in oculis ſingulis habeant. Ejusdem generis & fœminas in Scythia eſſe, quæ vocentur Bithyæ. Item in monte, cui nomen eſt Milo, homines eſſe averſis plantis, octonos digitos in ſingulis pedibus habentes. Item hominum genus non longè à Troglodytis abeſſe, qui Monoſceli vocentur, miræ pernicitatis ad ſaltum; eosdemque Sciopodas vocari, quòd in majori æſtu humi jacentes reſupini, umbrâ ſe pedum protegant. Item in Meridianis Indiæ viris plantas eſſe cubitales, fœminis adeò parvas, ut Struthopodes appellentur. Item gentem inter Nomadas Indos, narium loco foramina tantùm habentem, anguium modo loripedem, vocari Syrictos.

Homines averſis plantis. Vide Iconiſmi V. Figura VI.

Homines Sciopodæ.

Hæc atque talia (concludit Plinius dictum cap. 2. *ex hominum genere ludibria ſibi, nobis miracula, ingenioſa fecit Natura. Et ſingula quidem quæ facit indies, ac propè horas, quis enumerare valeat? Ad detegendam ejus potentiam ſatis ſit inter prodigia poſuiſſe gentes.* Quæ non ideo falſa ac impoſſibilia videri nobis debent, quia mirabilia ac prodigioſa; nec ideo rejicienda, quia nobis non viſa: alioquin quid non repudiandum foret? Adde quòd multa, ab iisdem Auctoribus relata, quæ olim fabulæ prorſus ac falſa æſtimabantur, hisce temporibus, quando maria ac inſulæ navigationibus, & continentes peregrinationibus frequentiſſimis fuêre perluſtrata, certiſſima ac indubitata fuerunt deprehenſa. *Nec tamen ego* (ut cum Plinio loquar) *in*

pleris-

pleriſque eorum obſtringo fidem meam , potiùsq́ ad Auctores rélego, quos paſſim ac fideliſſimè citavi, inſpectis non ſine ingenti labore, ac temporis diſpendio, ſingulorum libris, ne aliorum errores, ut multos feciſſe deprehendi, tranſcriberem.

PARS III.

DE RARIORIBUS HOMINUM VITIIS, VIRTUTIBUS, ET ACCIDENTIBUS.

QVantum præſtat homo cæteris animantibus, ſi ad naturam accedat indoles, educatio, mores, vivendi ratio ſecundùm rectæ rationis ductum; tantò fit omnibus deterior, ſi deſunt quæ diximus, accedatq́ inſuper ſiniſtra inſtitutio, ſocietas perverſa, mala libertas, rerum humanarum ac divinarum ignoratio, aut oblivio, aliæq́ humani generis peſtes. Hinc videmus quotidie deploramusq́ homines tigride truculentiores, lupo voraciores, ſordidiores ſue, virulentiores viperâ, verbo, omnibus immaniſſimis feris immaniores. Vitia hæc deplorant, ac depellere conantur alii ſcriptis libris integris; alii ad omne officium informare hominem nituntur. Ego ex innumeris rariora quædam ac magis admirãda in medium proferam; Addam, vel interſeram virtutũ exempla, & varia alia accidẽtia.

CAPUT

CAPUT XII.

De inſignibus Edonibus, ac Bibonibus.

Voracitatis ac bibacitatis vitium quàm probroſum ſit, atque infame inter cætera humana vitia, ex eo conſtat, quòd reddat hominem beſtiis non dico ſimilem, ſed longè deteriorem: beſtiæ enim etiam voraciſſimæ, ut famem ſedent, aut voluptati indulgeant, ventrem implent; homines ſæpe, ut laudem apud ſui ſimiles referant, nec alios poſt ſe relinquant. Eſt tamen ſæpe voracitas non hominis, ſed naturæ vitium. Utriusque generis exempla dabimus. Edones ac Bibones inſignes.

Athenæus lib. 10. cap. 1. ſcribit, Herodotum tubicinem Megarenſem magnitudinis trium ulnarum cum dimidia fuiſſe, ac ſex panis ſemodios ediſſe, carnium libras viginti, binos vini congios bibiſſe. *Idem* ibidem ait, Aglaim tubicinem comediſſe carnis duodecim libras, quatuorque ſemodios panis, ac vini congium bibisſe. Idem adhuc, mulierem Alexandria fuiſſe ait, quæ libras carnis duodecim ederet, panis quatuor chœnices, id eſt, totidem & ampliùs librarum, vini autem congium ebiberet. *Sabellicus* lib. 10. cap. 10. & lib. 6. Ennead. 7. ex *Capitolino* ſcribit, Maximinum Imperatorem, qui Alexandro Mammeæ filio ſucceſſit, non magis corpulentum & validum, quàm edacem & potulentum fuiſſe, quippe qui quadraginta libras carnis uno die (alii ſcribunt ſexaginta) eſitabat, potabatque vini amphoram, adeò ubertim ſudante corpore, ut calice ſudor colligeretur, impleretque uno die tres ſextarios. Amphora autem octo congios capit. *Flavius Vopiſcus* ait, Aureliano Imperatori in deliciis fuiſſe Phagonem quendam, qui uno die ad menſam Imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, vervecem, & porcellum; biberit autem infundibulo ori appoſito plus orcâ. Orca erat vas vinarium amphorâ majus. *Plutarchus* in Convival. lib. 1. quæſt. 6. ſcribit, pugilem Heraclidem fuiſſe prope infiniti cibi potusque capacem, nec ullum in potando parem ipſi repertum.

Athenæus loco ſuprà cit. de Milone Crotoniata ſcribit, car-

nium minas viginti deglutiviſſe,& panis totidem; vini verò choas perſiccaſſe tres. Eundem in Olympicis quadrimum abſumpſiſſe taurum, quem per ſtadium retento anhelitu portaverat ſuis humeris. *Sabellicus* lib. 7. Ennead. 7. de Firmo quodam, fuiſſe cibi appetentiſſimum, ut ſtruthionem uno die comederit; biberit ex provocatione duas vini ſitulas; increpitumque à compotatore quòd fæcem non ebibiſſet, reſpondiſſe, terram non bibi. *Capitolino* teſte Clodius Albinus Imperator tantùm pomorum hauſit, quantum ratio humana non patitur. Nam & quingentas ficus paſſarias jejunus comedit, & centum perſica campana, & melones Oſtienſes decem, & uvarum Lavicanarum pondo viginti, & ficedulas centum, & oſtrea quadringenta. *Surius* in Comment. Anni 1511. ſcribit, virum illum prodigioſæ vaſtitatis & craſſitiei, oblatum Auguſtæ in Comitiis Maximiliano Cæſari, de quo ſuprà cap. 8. fuiſſe incredibilis ingluviei, adeò ut integrum vitulum crudum, vel ovem incoctam unà devoraret, & tamen necdum famem expletam diceret. *Jonſtonus* in Thaumatol. Claſſe 10. cap. 2. art. 3. refert, Ugucrionem Fagiolanum jam ſenem, apud Canem Scaligerum Veronæ gloriatum in menſa, ſe juvenem quaternos capones altiles, & totidem perdices, item hœdi clunes aſſos, & vituli infarctum pectus, præter ſalſamenta, unà in cœna eſitaſſe.

Edonum ac Bibonum exempla recentia.

Innumeris aliis exemplis omiſſis, unum aut alterum de recentioribus bibonibus atque edonibus, qui nullo ſæculo defuerunt, adnumero. Hoc ipſo ſæculo quo hæc ſcribo, magnus quidam in Europa Princeps potatorem habebat inſignem in aula, qui, quoscunque ad potandum invitaret, vincebat. Sciens hoc alius Princeps, qui alterum vel officii, vel negotii causâ convenire volebat, elegit è tota ampliſſima ditione ſua bibonem maximum ac potentiſſimum, quem ſecum duceret. Convivii tempore cùm poculis & cantharis certaretur, implet prior modium integrum vino, propinat hoſpiti, unico exhaurit hauſtu. Hic hoſpes, velut contemnens tam modicum poculum; da moram, inquit, ut probem priùs, num unico etiam hauſtu, ut tu, evacuare queam; moxque impletum exhaurit: tùm, poſſe me video, inquit; imple ergo denuò, & vide ſis; & cum dicto denuo exhauſit, plauſumque tulit.

Alibi

Alibi plebeius homo, & robuſtiſſimus bajulus, cùm cuppam ingentem atque ampliſſimam muſto plenam ad torcular vindemiarum tempore offendiſſet, multis adſtantibus petiit à patrefamilias, liceret ſibi os immergere, ac quantum luberet, ſorbere. Veniâ obtentâ tantum hauſit unicâ continuatâ ſorbitione, ut notabiliter in cuppa muſtum defeciſſe appareret.

Alius artocrearum piſtorem, dum calidas è furno extrahebat, accedens, quanto pretio ſoluto liceret ſibi ad ſatietatem comedere, ſciſcitabatur: moxque ſolutâ quartâ ſcuti ſeu imperialis taleri parte, (quantum piſtor petierat) ad unam omnes, quotquot è furno extrahebantur, abſumpſit artocreas: quod timens piſtor, cùm bibere eum inter vorandum juſſiſſet; tùm bibam, ait, cùm alterum ſubſequentem furnum abſumere occepero, nondum enim ſatur ſum. Quo audito, reſtituit piſtor pretium ſolutum, damno præterito futurum præcavens damnum. Piget plura, quæ occurrunt, addere.

Variæ porrò ſunt cauſæ voracitatis ac bibacitatis immodicæ. Nam aliquando oritur ex intemperantia, aliquando ex morbo aliquo, quem caninam appetentiam appellant, aliquando ope diaboli, aliquando ex vermibus ventriculi. *Gemma Friſius* lib. 1. Coſmocrit. cap. 6. meminit cujusdam mulieris ætate ſuâ non adeò grandævæ, *quæ ne ad momentum quidem abſque ingeſtione ciborum & potuum vivere potuit, quin ilicet anxia ſupra modum exiliret, & tanquam injecto laqueo ſtrangulanda quamprimùm videretur. Hoc illi vitium ferè à pueris cum ætate habuit incrementum. Creditum eſt multis aut anguem; aut ſimile quidpiam in corpore naſci. Tentatis variis, nihil omnes Medici profecêre, ſed una duntaxat ratio fuit referenda in hepatis molem, vel, ut verbo dicam (quod priùs naturâ fuit) monſtroſam* ἰδιοσυγκρασίαν. *Nam auctâ pinguedine ſupra modum, & calore ſuffocato, apertus eſt venter, detractæq́ adipis libræ propemodum viginti, inventum hepar integrius, turgidum ſanguine ſpirituq́, ſed impenſiùs rubens, ac mole ineffabili, ut ſolâ ſcilicet magnitudine membra ſpiritalia, & conterminas partes oppreſſerit.* Hæc Gemma.

Voracitatis ac bibacitatis immodicæ cauſa.

Theodoretus in Hiſtor. ſect. 13. narrat de quodam energumeno, qui tametſi uno die triginta gallinas degularet, appetitionem tamen non poterat ſatiare. Tanta tamen fames cum dæmone expulſa eſt à S. Macedonio aquâ benedictâ, adeò ut talis priùs helluo, poſtea parvâ gallinæ particulâ fuerit contentus. Alium fuiſſe refert *Palladius* in Vita Abbatis Macarii ſect. 17. qui trium modiorum panes unâ vice devorare ſolebat, & eosdem mox eructans reſolvebat in vaporem: & cùm panes deeſſent, ſua ipſe excrementa comedebat, & ſuum potabat lotium.

Quidam Religioſus vir, ut ab alio itidem Religioſo ac fide digniſſimo, qui illum familiariter noverat, audivi, nunquam domo efferebat pedem, quin panis fruſtum ſecum deferret. Corripiebatur enim quandoque tantâ ac tam intolerabili edendi aviditate, ut ſi quod comederet, non occurreret, humo allideretur, & ingenti dolore excruciaretur.

Voracitatis miræ exempla.

Quæ ſequuntur, utique præſtigioſa ſunt. Refert ea *Nierembergius* lib. 3. Hiſtor. Natur. cap 9. *Incredibilia*, inquiens, *nuper vidimus in hac Aula Philippica* Madriti: *hominem qui omnia guſtaret, omnia voraret, laneos adhuc pannos, & coria, & mures vivos. Imò ſemel viſus eſt manducare vivum felem cum pelle & pilis: ipſumq́; ejulans & repugnans animal mordebat ipſe. Crudele prorſus ſpectaculum. Nihilominùs oſtendi, non novum hoc in Natura fuiſſe. Nam monſtrum ſimile legi apud Realdum Columbum, qui in Anatome ſua libro ult. ſic ait. Quod majore admiratione me affecit, fuit inſpectio Lazari, Vitri-voracis vulgò dicti, quem Patricii omnes Veneti, imò Veneti omnes, omnes Ferrarienſes de facie noverant. Hic nullo prorſus guſto, dum viveret, præditus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil injucundum perſentiebat: inſipida, amara, dulcia, pinguia, ſalſa, acria non diſtinguebat; vitrum, ſaxa, lapides, ligna, viva animalia, carbones, piſces è vivario extractos adhuc ſalientes vorabat. Vorabat lutum, lineos laneosq́; pannos, fœnum, ſtipulam, & ut brevi omnia complectar, quidquid homines, quidquid animantia vorant. Quidquid illi edendum, ſeu deglutiendum potius*

tiùs

tiùs offerebatur, mercede propoſitâ, dictum ac factum, ingurgitabat. Teſtis eſt inter reliquos Martinus Aromatarius Patavii ad Angeli inſigne, cui ſacculum carbone refertum, & ſacculum inſuper devoravit. Quo viſo perſolvit quod pollicitus fuerat, comminatus ne ad pharmacopolium ampliùs accederet, veritus ne ſe cum taberna & vaſis eſitaret. Cùm igitur hoc Naturæ monſtrum mihi diſſecandum eſſet Patavii, cœpi hujusce rei diligenter, quoad ejus fieri potuit, cauſam venari; quam me tandem, DEO duce, ex particulari illius ſtructura aſſecutum eſſe confido. Nam quarta nervorum conjugatio, quæ guſtus gratiâ in aliis hominibus à Natura producta eſt, in hoc Lazaro Vitri-vorace neque ad palatum, neque ad linguam reptabat, ſed ad occipitium reflectebatur. Hæc Realdus.

Prioris voracitas erat utique, ut dixi, præſtigioſa, quamvis Nierembergius aliter ſentire videatur. Poſterioris non tam voracitas erat, quàm guſtus privatio: quæ tametſi rara ſit, naturalem tamen cauſam habet. Solet hæc ſenſationis privatio in aliis etiam ſenſibus occurrere: nam & ego perſonam novi, quæ à nativitate ad finem vitæ usque omni odoratus ſenſatione fuit deſtituta.

CAPUT XIII.

Iterum de monſtroſis Bibonibus, & Ebrioſis; deq; remediis ebrietatis.

QUod *Seneca* olim prædixit, fore, ut aliquando honor ebrietati ſit habendus, & plurimùm meri cepiſſe reputatum iri virtuti; id in ſequentibus ad noſtra usque tempora eveniſſe, haud dubia monſtrant exempla. Optimus ſanè non ſemel judicatus fuit, *non qui ſermone philoſophico uti novit, ſed qui multos maximosq; calices exſiccavit*, ait quodam loco *Galenus*. Et quoties potantibus appoſita fuêre præmia? *Ælianus* lib. 2. Variar. Bibonum inſignium exempla.

riar. Hiſtor. *Athenæus* lib. 10 cap. 12. *Plutarchus* in Vita Alexandri Magni, cum aliis referunt, cùm Calanus Indus Philoſophus ſe in pyram accenſam conjeciſſet, ejus exequias celebraſſe Alexandrum, & præter muſicum certamen, & palæſtram, meri quoque certamen, ob Indos vini ſtudioſos, inſtituiſſe, in eoque primum præmium fuiſſe talentum, alterum minas triginta, tertium verò decem. Ex iis qui vinum biberunt, triginta & quinque continuò ob ingens gelu obortum interierunt: at ſex pauco intervallo interpoſito mortui ſunt in tentoriis. Qui plurimùm bibendo vicit, Promachus Macedo, meri quatuor choas hauſit, & propterea ab Alexandro talenti coronâ donatus eſt; ſed triduo tantùm ſupervixit.

Athenæus paulò antè citato lib. 10. cap. 11. refert, cùm Alexander Magnus aliquando poculum bicongium (viginti libras continebat) expetiſſet, bibensque Proteam Macedonem, & potationibus adſuetum provocaſſet; ille accepit; atque cùm regem pluribus verbis laudaſſet, ita bibit, ut ei ab omnibus applauderetur. Poſtea verò exiguo tempore interpoſito idem poculum expetivit Proteas, rurſusque bibit regem provocans. Quod capiens Alexander, egregiè quidem bibit, non tamen potuit ferre, ſed poculo ex manibus demiſſo in pulvinar decubuit. Idem Alexander cùm apud Medium Theſſalum cœnaret, adeſſentque viginti in Sympoſio; omnes provocavit, ab omnibus pariter accipiens.

Bibonum recentia exempla.

Paucis ab hinc annis diem vixit ultimum Dux bello inclytus, rebusque præclarè pro Imperio Romano geſtis maximè celebris. Hic in convivio quodam cùm à multis Belli ducibus, aliisque primariis viris diu multumque ad bibendum in ſanitatem (more Germanorum noſtrorum) diverſorum Potentatum ac Principum fuiſſet provocatus, omnibusque ac ſingulis ſtrenuè reſpondiſſet; juſſit tandem tot Scyphos impleri, quot menſæ aſſidebant, omnesque ſimul toties propinavit ſingulis, atque exhauſit, quoties antea ſingulos evacuarat. In Nuptiis cujusdam Nobilis, tempore Lipſii, quidam ſex congios

gios ſimul exhauſit, teſte *Jonſtono* in Thaumatol. claſſ. 10. cap. 2. art. 4.

Ebrietatis exempla nulla affero, quia adeò frequentia ſunt, ut admirationem ampliùs non mereantur. Ebrietati multa reſiſtere experientia docuit. Braſſicam imprimis crudam, illam præſertim quæ plùs cæteris rubeſcit, id facere, *Levinus Lemn.* lib. 2. de Occult. cap. 11. teſtatur; calidam maceratam, capitique circumpoſitam, *Galenus* lib. 2. de Compoſit. Medicam. cap. 5. Cauſam ſi quæris, alii ex eſu ejus craſſos elevari vapores, qui vinoſos ſpiritus incraſſent, ſcribunt; Ariſtoteles verò ait, humores vinoſos undique in alvum trahere, corpusque refrigerare. Eadem vis hederæ tribuitur à Weckero; apio, nucibus, lupinis, ab *Alexandro*; pulveri pumicis in aqua ſumpti à *Fumanello*; croco à *Gratarolo* de Vini nat. cap. 5. caprino pulmoni ab *Africano*; lacti jejuno ſtomacho ſumpto, ab *Amando* de Sancta Sophia lib. 1. de veris ſecretis; pulti ex lacte & farina hordei cum aceto ſumptæ, à *Platero* Prax. *Medic.* tom. 1. cap. 3. Idem *Platerus* pulverem quendam ebrietati reſiſtentem ita deſcribit. *Recipe ſeminum caulium drachmam unam, coriandri drachmas quinque, camphoræ grana decem. Fiat pulvis, cujus cochlear unum ex vino auſtero exhibeatur.* Abſtemium reddere dicitur hirundinum ſtercus pulverizatum, & bibitum, ſi Plinio credimus. Ebrietatem quæ impediant.

CAPUT XIV.

De diuturna quorundam hominum à cibo & potu abſtinentia; & num ea fuerit naturalis.

MIra & ferè incredibilia diuturnæ abſtinentiæ à cibo & potu extant apud varios Auctores exempla: quorum quidem

dem aliqua ſine dubio miraculosè ac ſupernaturaliter, alia dæmonis ope contigerunt: an verò nonnulla etiam naturaliter contigerint, & vires Naturæ minimè exceſſerint, meritò dubitatur, ut poſtea videbimus. Poſſe enim dæmonem naturalibus ac ſibi notis, nobis autem occultis mediis diuturnam procurare inediam, probavimus lib. 1. cap. 30. Poſſe quoque ac ſolere non rarò homines miraculosè ab omni cibo ac potu abſtinere longo tempore, probat quadrageſimale jejunium Chriſti, Moyſis, Eliæ, aliorumque Sanctorum abſtinentia longiſſima ab omni cibo, præterquam ab Euchariſtico. Nos illa præcipuè proferemus hoc loco exempla diuturnæ inediæ ac imbibentiæ, quæ naturæ viribus contigiſſe videntur; eorumque cauſam indagabimus.

§. I. Exempla inediæ aut perpetuæ, aut diuturnæ.

Inediæ perpetuæ, aut diuturnæ exempla.

FUiſſe olim ad extremos Indiæ fines ab Oriente, circa fontem Gangis, Aſtomorum gentem ſine ore, halitu tantùm atque odore viventem, quem naribus trahebant, ſuprà cap. 11. §. 3. ex *Plinio*, & *Solino* retulimus. Similia etiam ex *Nierembergio* & *Gregorio Garzia* addidimus. Quæ ſi vera ſunt, fatendum eſt, illos populos perpetuam ab omni cibo & potu inediam ſervaſſe. *Plutarchus* lib. 8. Quæſt. Convival. q. 9. refert ex Ariſtotele, Timonis in Cilicia aviam, aut nutricem, deliteſcere ſolitam quovis anno per ſpatium bimeſtre, ac nullâ re aliâ quàm ſpiratione victitaſſe. *Olympiodorus* Platonicus, interpres Ariſtotelis, teſte *Cælio Rhodig.* lib. 24. cap. 21. ſcripſit, Ariſtotelis, qui rem vidit, teſtimonio, fuiſſe hominem, qui quoad vixit, neque manducaverit unquam, neque dormiverit, tantùm in Sole manendo alimentum ac ſuſtentationem ex aëre acceperit. Perſimilia his ſcribit *Plato* in Phædone.

Inediæ diuturnæ exempla alia.

S. Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum affirmat, temporibus ſuis quendam vixiſſe quadraginta diebus ſine cibo. De alio quoque aſſerit Petrarcha apud *Fulgoſum* lib. 1. cap. 2. & H. Benedictus Medicus apud *Lilium Gyraldum* Dialogis 17. in Theſauro

Critico

Critico Gruteri fol. 2. idem feciſſe Venetiis, & à multis rei experimentum fuiſſe factum. In Tullenſi territorio, villâ Commerciaco, puella duodennis poſt ſacram Communionem in Paſchate à Sacerdote ſusceptam, primùm per decem menſes pane, deinde omni cibo & potu per triennium abſtinuit, & pòſt ad communem hominum vitam rediit, teſte *Sigiberto* Anno Chriſti 823. *Abbas Urſpergenſis* apud Gyraldum loco paulò pòſt citando refert hanc hiſtoriam ad Annum Chriſti 1322. uti & *Fulgoſus* lib. 1. cap. 6.

Albertus Magnus lib. 7. Animal. ſcriptum reliquit, fuiſſe fœminam Coloniæ in Germania ſub Friderico II. Imperat. quæ ſine cibo dies quandoque viginti transmiſerit, ſæpe verò & triginta. Virum quoque melancholicum ſe vidiſſe teſtatur, qui ſine cibo ſeptem perſeveraverit hebdomadas, alternis tantùm diebus aquam exſorbentem. *Cœlius Rhodiginus* lib. 13. cap. 24. teſtatur, viſam in Hiſpania puellam, quæ comederet nihil, ac hauſtu tantùm aquæ vitam protraheret ad multos annos. Idem teſtatur, quendam biennio toto nihil prorſus vel comediſſe, vel bibiſſe. *Fulgoſus* lib. 1. cap. 2. ſcribit de quodam, qui jurejurando affirmavit, ſe jam biennio nihil comediſſe, nec bibiſſe. Apud *Jonſtonum* claſſe 10. Thaumatol. cap. 2. art. 7. puellam quandam undecim annis jejunam permanſiſſe dicitur. Eodem teſte *Petrus Aponus* Problem. 10. ad finem, aliam annos octodecim jejunam vidit: *Rondeletius* verò quandam toto decennio, fœcundam pòſt prole parentem: *Hermolaus* denique quendam ſacerdotem ſolâ aëris inſpiratione ſuperſtitem per annos quadraginta.

Anno Chriſti 1460. Nicolaus Helvetius Underualdenſis, poſt ſuſceptos ex conjuge quinque liberos, cùm haud longè à pago ſolitariam ageret vitam, per annos quindecim nec cibum guſtavit, nec potum, tandemque è vita diſceſſit. Dum adhuc viveret, Conſtantienſis Epiſcopus, in cuius diœceſi degebat, profectus ad eum ipſum locum, ubi Nicolaus erat, diligenter rem perquiſivit, inventamque veram diligenter litteris commendavit. Qui ut certior ea de re fieret, ſub obedientiæ imperio recuſantem parum cibi ſumere coëgit: ob quam rem triduo graviter ſtomacho laboravit. Nec illi tantùm Epiſcopo, ſed multis quoque

Principibus Germanis, Gallis, & Italis, qui eò profecti ſunt, res hæc explorata fuit. Hæc omnia teſtatur *Fulgoſus* lib. 1. c. 6. addens ſe cum iis locutum, qui viderant, ac ſermones unà ſeruerant.

Magis mirum illud videri poteſt (inquit Gyraldus loc. cit. apud Gruterum) *quod hoc ipſo tempore, quo nos hæc ſcribimus, in urbe Spira Germaniæ, quæ ad Rhenum ſita eſt, in pago ei urbi proximo, puella eſſe dicitur Margarita, tredecim annos nata, quæ tres fermè annos famem toleravit, ac ut ſcripto teſtatur Phyſicus inſignis Gerardus Bucoldianus nomine, eam puellam duodecim dies fuiſſe apud ſe, juſſu Ferdinandi Cæſaris Romanorum, ut rem penitus exploraret: tum demum ait, ſe comperiſſe, quòd puella nec cibi quidquam, nec potus aſſumeret; & quòd puella eſt ſtaturâ juſtâ, & habitudine bonâ, oculis cæſiis, vultu ac facie non illiberali, ingenio planè puellari ac ſimplici; os ſemper habet aridum, nil exſpuit; nihilò ſecius potûs nihil admittit, & flet tamen, & nares emungit, dormit, quietemque capit; inter reſpirandum non admodum venter ei contrahitur, vel dilatatur; viſcera, ut ait, nihil vitii habere videntur, nec item jecur, nec lien.* Addit dictus Medicus apud Gyraldum, puellam ſcabie pituitosâ urgeri. *Gerardus Bocoldianus* Medicus apud *Laurentium Bayerlinck* in Theatro Vitæ Humanæ Ver. Abſtinentia, ita rem narrat. *Apud Spirenſes*, inquit, *in Villa Rhodo dicta, Anno Chriſti 1539. puella quædam Margarita, patre nata Suffrido Weis, & matre Barbarâ, cùm jam ferè decimum ætatis ſuæ annum attigiſſet, capitis & ventris dolore leviore ad feſtum D. Michaëlis eſt correpta Cibum magis magisq; faſtidire cœpit. Ad Nativitatem usq; Dominicam, cùm adhuc comediſſet, nullum planè poſt id tempus aut cibum aſſumpſit, aut per alvum excrementum egeſſit; à potu tamen non abhorrebat. Poſt Paſcha etiam potum faſtidire cœpit, adeò ut poſt Pentecoſtes feſta, æſtuoſiſſimo licet anni tempore, ne biberit quidem, aut urinam emiſerit. Ferdinandus Romanorum Rex, nè quid fraudis ſubeſſet, per Medicos ſuos explorari curavit.* Hæc ex Bayerlinck. De hac puella Librum ſcripſit *Simon Portius* Italus, & Epiſtolam Moguntiæ excuſam anno 1540. citatus *Bucoldianus* Medicus.

Inediæ diuturnæ adhuc alia exempla.

Alia duo exempla refert *Joſephus Quercetanus* in Opere Diætetico ſect. 2. c. 4. *Primum eſt* de puella quadam *Conflanenſi*, quam cùm

cùm ipſe vidit, erat tres aut quatuor annos nata, & jam per ſeſqui-annum ſine cibo ac potu perſtiterat. Mirabantur omnes tam ſtu-ſtupendum caſum, multiq; ſibi perſuadebant, aliter fieri non poſ-ſe, quin alimentis clàm paſceretur. At verò ubi Quercetanus ven-triculũ, hypochondria, meſenterii, & inferioris abdominis regio-nem attrectavit, dimovit illos à ſiniſtra opinione, apertè oſten-dens, in illo abdomine usque adeò depreſſo, & inſtar marmorei la-pidis indurato, nihil colligi poſſe, cùm nihil in illas partes trajici, nec influere poſſet. Eandem puellã aliquot poſt menſes, cùm per ean-dem urbem tranſiret Quercetanus, in eodem ſtatu comperit, ita ut per integrum annum, ipſo aliquando præſente ac inviſente, talis perſtiterit. Referebat illa melancholicum temperamentum, taci-turna admodum, ut ne verbum quidem unquam vel vix hiſceret, pendente ſemper capite, reliquis membris, ut brachiis & cruribus, moveri neſciis. Succeſſu tamen temporis crevit, inceſſit, ac tandem naturalem edendi ac bibendi appetitũ recepit. *Alterum exemplum* eſt de quadam alia puella, octodecim annos circiter nata, quando ipſam vidit, temperamento quoq; melancholico, quæ citra cibum & potum ſupra triennium vixerat. *Hæc ſenſim primò panis, deinde ciborum aliorum omnium appetitum, vel fructuum etiam amiſerat: ad aliquod tempus juſculis nutrita, paulatim etiam uſum illorum re-miſit: tandem aliquot cochlearia vini aquâ diluti ei oblata ſunt, do-nec & uſum illius prorſus etiam reſpuit, non ferente potum ſtomacho, ex dolore & cruciatu, quem illic præferebat; ita ut ad extremum* ἄσιτος *citra ullius rei ingeſtionem, hac inediâ aliquot dies duraverit, dein & hebdomadas, ac tandem integrum annum, quo citra ullius alimenti uſum, quàm aëris, vivebat, valetudine integrâ. Puella hæc (quæ Apollonia Chrier nuncupabatur) nata erat in quodam pago ſeu oppidulo Galz dicto, ditionis Bernenſis.* Ducta eſt unà cum matre, juſſu Senatus Bernenſis, Bernam ad Xenodochium, ut obſervare-tur, num clanculùm ei à matre cibus porrigeretur. Cui rei cùm per aliquot dies accuratè invigilatum eſſet, cognitum tandẽ verè fuit, illam citra ullam alimenti ingeſtionem vivere. Huc etiam ſpectat illa Rogerii Bacconi Anglicana puella, quam dicit viginti annis nihil comediſſe: & Gallus ille Sacerdos, qui tempore Nicolai V. Pont. Max. biennio toto cibis potuq; abſtinuit.

§. II. Quàm diu homo abſque alimento extrinſeco poſſit naturaliter tolerare inediam ac inbibentiam.

Inediam ac imbibentiam quàm diu poſſit homo naturaliter tolerare.

ANtequam diſcutiamus, num relata inediæ ac inbibentiæ exempla Naturæ viribus contigerint, nec nè; & quænam eius rei ſit cauſa, ſi naturalis eſt; hanc priùs quæſtionem decidere oportet. Qua in re

Certum eſt, poſſe hominem tolerare famem ac ſitim, per triduum integrum, nullo etiam remedio adhibito, nulloque refrigerio aut refocillatione per nares, aut aliunde admiſſis. Nam vir ille Ægyptius, de quo agitur *lib. 1. Reg.* cap. 30. v. 12. non comederat neque biberat tribus diebus & tribus noctibus. Et Sara Tobiæ Junioris uxor tribus diebus & tribus noctibus non manducavit neque bibit, ut habetur *Tob. cap. 3. verſ. 10.* Et Eſther Regina gentiles ſuos adhortata fuit, ut non comederent nec biberent quidquam tribus diebus & noctibus; idemque ſe facturam cum ancillis ſuis ſpopondit. *Eſth. cap. 4. v. 16.* Græci, ut refert *Lucianus*, in ſuis funeribus totum triduum absque ullo cibo transigebant. Ægyptii Sacerdotes, ut refert *D. Hieronymus* lib. 2. contra Jovin. bidui triduivè inediam tolerabant. Angliæ Regina, cùm ei à Gallis Caliſium fuiſſet ereptum, præ mœrore à cibo per triduum abſtinuit, ut ſcribit *Turnebus* Poëta Gallicus in Panegyrico de capto Caliſio. Alia exempla omitto, quia quotidiana penè ſunt.

Quot autem ultra triduum vivere queat homo naturaliter diebus, incertum eſt apud Auctores. *Hippocrates* lib. de Principiis ſtatuit, hominis vitam durare poſſe, ſi ſeptem diebus abſtineat ab omni cibo & potu; quem terminum ſi excedant aliqui, ait illos nihilominus mori. *Varro* etiam apud *A. Gellium* lib. 3. cap. 10. in fine ait, *quòd quibus inediâ mori conſilium eſt, ſeptimo demum die mortem appetunt.* Non diſcrepâſſe videtur *Galen.* Aphor. 15. lib. 1. Plures concedit dies *Plinius* lib. XI. cap. ult. dicens: *Homini non utique ſeptimo lethalis inedia; duraſſe & ultra undecimum pleroſque certum eſt.* Et meritò quidem id aſſerit Plinius, alioquin

aut

aut de fide relatorum exemplorum §. I. dubitandum foret, aut aſſerendum, miraculosè omnia, vel certè diaboli fraude contigiſſe.

Aio itaque, tametſi homo, cuius ventriculus, & inteſtina reliqua, integra ſunt ac ſana, & in naturali ſtatu conſtituta, ultra ſeptimum, aut nonum, aut ſummùm undecimum diem naturaliter abſtinentiam ab omni alimento extrinſecùs aſſumpto prorogare ſine vitæ jactura non queat; poteſt tamen accedentibus certis cauſis non ſolùm ad dictum, ſed ad longius etiam tempus id facere. Nec puto hoc negare Hippocratem, Galenum, Varronem, & alios, qui ſolùm tunc negant, ultra præſcriptum à ſe terminum vitam ſine alimento prorogari poſſe, quando omnia hominis interiora manent in naturali ſtatu, nec accedit cauſa aliqua extrinſeca alimentum ſubminiſtrans.

Inedia diuturna cur tolerari queat.

Cauſæ porrò ob quas inedia diuturna prorogari poteſt, ſunt quæ vel tollunt appetitum, vel diminuunt eundem. Tollitur appetitus, quando venæ meſaraicæ chylum non attrahunt, & è ventriculo quaſi exſugunt; diminuitur, quando illa ſuctio in orificio ventriculi non percipitur. Non attrahitur chylus, vel ob venarum obſtructionem, vel intemperiem calidam, vel non evacuationem alimenti propter copiam, vel orificii ventriculi à pituitoſis humoribus obſeſſionem. Non percipitur ſuctio in ventriculi orificio, vel ob influxûs ſpirituum animalium inhibitionem, languoremvè illorum, vel facultatis diſtractionem, vel ventriculi intemperiem ac ſtuporem. Sed quòd hanc appetitus ſublationem aut diminutionem mors non ſequatur, aliam adhuc cauſam ſubeſſe neceſſe eſt. Hanc *Langius* conjicit in nervorum in orificio ventriculi relaxationem; *Quercetanus* loco ſuprà citato in aërem inſpiratione attractum, & ſpirituum pabulum factum; *Sennertus* exiſtimat, mortem non ſequi, quia corpora talia ſunt penè indisſolubilia, nihilque aut parum ex iis exhalatur, quòd humore tenaci, bene concreto & compacto, & actioni caloris nutrimentum depaſcentis minimè cedente conſtent, caloremque mitiſſimum & placidiſſimum habeant, nec multum alimenti requirant.

Inediam diuturnam cur mors non ſequatur.

Ego exiſtimo, & quòd appetitus aut extinguatur, aut diminuatur, & quòd mors ad abſtinentiam ab extrinſeco nutrimento non ſequatur, non unam eſſe cauſam, ſed variam in variis, prout varia ſunt huiusmodi abſtinentium temperamenta, & corporum conſtitutiones. Nam, ut bene advertit *Delrius* lib. 2. Disquiſit. Magic. q.21. quibus ventriculus & jejunum inteſtinũ humore chyloſo vacant, in quem calor naturalis poſſit agere (dum reliqua omnia ſunt ſana) in longa inedia concreſcunt, atque ita homines moriuntur. At ſi vel à morbo præcedente, vel alia ex cauſa ſit in corpore reſiduus humor phlegmaticus crudus, lentus, atq; viſcoſus; illo calor naturaliter utitur pro alimento, donec totus abſumatur. Idem contingit, ſi ex ſumma cerebri humectatione materia quædam ſubtilis & pituitoſa à capite in corpus deſcendit, atque interea corpori in alimentum cedit: tunc enim quidquid à corpore exſpiratur vel diffluit, continuò ab hoc humore in alimentum converſo reſtituitur, nec cibus homini neceſſarius eſt, donec hic humor penitus conſumatur. Hanc inediæ ac imbiberiæ diuturnæ cauſam putat Delrius fuiſſe in illa Rogerii Bacconi Anglicana puella, & in Gallo Sacerdote, & in puella Spirenſi. Hoc an ita ſit, non auſim affirmare: an ita eſſe poſſit, dubium non videtur eſſe ullum, quoniam & animalia quædam totam hyemem ſine cibo extrinſecus aſſumpto transigunt, ſolâque pinguedine ſuâ nutriuntur, cuiusmodi ſunt urſus, taxus, glis, & alia. Hæc igitur in unis, alia in aliis fuerit cauſa, cur ad appetitum proſtratum in aliquibus non fuerit ſecuta mors. Unde mirum non eſt, quòd aliqui ad priſtinum & communem vivendi ſtatum, recuperato appetitu, redierint. Lege *Quercetanum* loco ſuprà cit. De Aſtomis quid ſentiendum, diximus cap. XI.

§. III. Exemplum inediæ diuturnæ, diaboli ope procuratæ.

Inedia diuturna, ope diaboli procurata ac tolerata.

INediæ hactenus enumeratæ cauſam habent, ut opinor, naturalem; quæ ſequitur, naturalem quidem & ipſa cauſam habet, at dæmonis fraude contigit. Rem geſtam narrat *B. Proſper* de dimid. tempor. cap. 6. *Noſtris quoque temporibus* (inquit) *Aſpare VI. Coſ.*

Coſ. Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum monſtroſumque, quod illic accidit, quis illius patriæ civis ignorat? Quædam juvencula Araba natione, ancillæ D E I *habitum geſtans, cùm in balneo lavans ſimulacrum quoddam Veneris impudicè aſpiceret, & ſeipſam, eique ſe conſimilans, domicilium ſe diabolo præbuit. Statim ille leo, qui rugiens circuit, quam quærebat, invenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum trajiciens, per ſeptuaginta fermè dies, totidemque noctes, jejunium ſibi diabolus ex capto poſſeſſoque vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ per tot dierum ſpatia auferri poſſe ſperantes, dum juge malum ulteriùs tolerare non poſſent, ſimul cum filia ſeſe ingeſſerunt Sacerdoti, quæ acta erant, fideliter intimantes. Hoc tantùm puella fatebatur, avem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore neſcio quid infunderet. Stupor tunc inerat cunctis, videre puellam nullis indiciis diuturni jejunii fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam, quin potiùs robuſtam ſucco viſcerum, moleque membrorum. Cùmque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in Monaſterio puellarum, in quo Reliquiæ Sancti Stephani ſitæ ſunt, Sacerdos puellam ſimul & Præpoſito commendavit. Illic primo tantùm die apparuiſſe illam avem aſſeruit, ſibique increpaſſe, quòd neque famè, neque ſiti compulſa, illum appeteret locum, quò ſibi accedere non liceret. Per duas ſanè hebdomadas nihil cibi vel poculi ſumens, in Monaſterio manſit. Accidit autem ut quintusdecimus Dominicus illuceſceret dies. Aſcendente nobiſcum Sacerdote ut matutinum illic ſacrificium ſolito offerretur, puellam Præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu & habitu, quo ſolent rubore perfuſæ ex epulis poculisque mulieres advenire. Sed ut ſe illa proſtravit altari, clamore fletus ſui cunctis adſtantibus gemitus lachrymasq; induxit, quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat; erat enim jam indecens murmur in populo. Peracto itaque Sacrificio, cùm eadem inter cæteras brevem particulam corporis Domini tinctam à Sacerdote perciperet, ſemihorâ mandens trajicere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apoſtolus: Quæ conſonantia Chriſti ad Belial?* & iterum: *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum; non poteſtis menſæ Domini parti-*

participare, & menſæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius ſuſtentante Sacerdote, ne Sanctum projiceret; à quodam Diacono ſuggeſtum eſt, ut Calicem ſalutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod ut factum eſt, ſtatim ut locum illum, quem diabolus obſederat, Salvatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore geſtabat, cum laude Redemptoris transglutiſſe puella clamavit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd poſt octoginta & duos dies, diabolo expulſo, puella de poteſtate fuerit eruta inimici. Hæc B. Proſper.

Ex quibus patet, poſſe dæmonem naturalibus remediis applicatis cauſare tolerantiam diuturnæ inediæ, idque vel modis à nobis in præcedenti §. inſinuatis, vel aliis nobis occultis: multa enim ſunt quæ famem ſedant multo etiam tempore, ut vidimus lib. 1. cap. 30. multa quæ appetitum tollunt, multa quæ quantumvis modicâ quantitate applicata, etiam fortaſſis per odoratum, nutriunt. Quæ omnia cùm ſciat diabolus, & occultiſſimè applicare queat; verum erit quod diximus, & cap. cit. lib. 1. probavimus.

CAPUT XV.

De Longævis, & longævitatis cauſa.

VItam hominum ante diluvium longiſſimam fuiſſe, adeò ut nongenteſimum annum multi fuerint ſupergreſſi, conſtat ex Libro Geneſis. Poſt diluvium ſemper magis ac magis diminuta fuit, adeo ut Regii Prophetæ Davidis tempore homines communiter vix ſeptuageſimum aut octuageſimum annum prætergrederentur. Qui vitæ terminus uſque ad noſtra etiam tempora communiter, & pleriſque regionibus perdurat. Nihilominùs in aliquibus regionibus homines diutiùs ut plurimum vivere, quàm in aliis, & in omnibus ferè regionibus paucos aliquos inter multos vitæ longævitate excellere fuiſſe ſolitos, conſtat ex ſacris æquè ac profanis hiſtoriis. Ex multis paucas attingam.

§. I. Exem-

§. I. Exempla antiqua longævorum.

Longævorum exempla antiqua.

PLinius lib. 7. cap. 2. refert ex Iſigono, *Cyrnos, Indorum genus annis centenis quadragenis vivere. Item Æthiopas macrobios, & Seras, exiſtimat, & qui Athon montem incolunt.* Ibidem ex Oneſicrito refert, *quibus in locis Indiæ umbræ non ſint, corpora hominum cubitorum quinûm & binorum palmorum exiſtere, & vivere annos centum triginta, nec ſeneſcere, ſed ut medio ævo mori. Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedant, Gymnetas appellat; non pauci Macrobios. Cteſias gentem ex his, quæ appellantur Pandoræ, in convallibus ſitam, annos ducentos vivere, in juventa candido capillo, qui in ſenectute nigreſcat.* Et paulò poſt: *Artemidorus, in Taprobana inſula longiſſimam vitam ſine ullo corporis languore traduci.*

Idem *Plinius* eodem lib. 7. cap. 48. hæc longævitatis ex diverſis Auctoribus enarrat exempla. *Anacreon Poëta Arganthemio Tarteſſiorum regi centum quinquaginta tribuit annos, Cyniræ Cypriorum decem annos ampliùs, Ægimio ducentos. Theopompus Epimenidi Gnoſſio centum quinquaginta ſeptem. Hellanicus quoſdam in Ætolia Epiorum gentis ducentos explere. Cui adſtipulatur Damaſtes, memorans Pictoreum ex iis præcipuum corpore viribusque, & trecentos vixiſſe. Ephorus Arcadum reges trecentis annis. Alexander Cornelius, Dandonem quendam in Illyrico quingentis vixiſſe. Xenophon in Periplo, maritimorum regem ſexcentis, filium eius octingentis.* Hanc eandem hiſtoriam referens *Valerius Maxim.* lib. 8. cap. de Senect. citansq; Xenophontem, nō in Periplo, ſed περὶ γήρατος, hoc eſt, de ſenectute, Latinorum regem legiſſe videtur, non ut hîc, maritimorum. In hoc tamen à vulgata Plinii lectione diſcrepat, quòd Latinorum regi octingentos annos, filio autem eius dederit ſexcentos. Notat tamen Plinius, hæc omnia inſcitiâ temporum accidiſſe, ut tot anni dicto regi & filio tribuantur, quoniam alii annum unum æſtate determinabant, alterum hyeme; alii quadripartitis temporibus, ſicut Arcades, quorum anni trimeſtres fuêre; quidam Lunæ ſenio, ut Ægyptii. *Itaq; apud eos aliqui & ſingula millia annorum vixiſſe produntur,* concludit Plinius, qui plura alia dicto capite longævitatis exempla recitat.

Solinus in Polyhiſt. cap. 21. ait, in ſummo vertice montis Atho fuiſſe oppidum, Acrothon dictum, *in quo dimidio longior, quàm aliis terris, incolentium ætas prorogabatur, ideo inde homines* μακροβίους *Græci noſtri appellavêre Longævos.* Eadem habet *Pomponius Mela* lib. 2. ex quo Solinus hæc mutuatus eſt. Conſentit *Plinius* lib. 4. cap. 10. *Olaus magnus* lib. 4. Hiſtor. cap. 4. loquens de gentibus Septentrionalibus, ait: *Ætas verò hominum ibidem in nationibus frigidis eò pervenit, ut centum ſexaginta & ampliùs annos vivant; etiam in Anglia, & Scotia, ubi quidam Venerandus Epiſcopus David vixit ultra centum ſeptuaginta annos.* Idem lib. 12. cap. 4. loquens de Islandiæ incolis, ait: *Hi autem Islandenſes ſani, jucundi, & liberales ſunt; diu ſine medicina, etiam ſupra centum annos vivunt. Petrus de Natalib.* in Vita S. Severi teſtatur, eum exceſſiſſe longè annos trecentos: agebat enim annum 297. quando factus eſt Epiſcopus Tungrenſis, ſeditque annos 76; quare vixit annis 373. Huius exempli meminit *Baronius* in Martyrologio ad 13. Maij, ſed putat rem portentoſam.

§. II. Exempla recentia longævorum.

Longævorum exempla recentia.

Quidam è Gangaridum gente (hodie Bengala dicitur, in Orientali India) Indiarum Prætorem Nunnium Acunnam adiit, & ſenectutis ſuæ ſubſidium petiit. Natus erat annos trecentos triginta quinque, & filium habebat nonagenarium. Aliquoties illi deciderant dentes, aliis continuò ſubnaſcentibus. Barba ubi ſæpius incanuiſſet, in atrum denuo colorem, idque paulatim, ſemetipſa vertebat. Ante centiſſimum tunc annum idola coluerat; inde æquè miſerabili errore ad nefariam Mahometis tranſierat ſectam. Is propter miraculi novitatem Regis Cambayæ ſtipendiis ali conſueverat; & tunc, ut ajebam, idem ſubſidium vitæ ac ſenectutis ſuæ à Nunnio petiit, & non gravatè obtinuit. Ita *Majolus* in Colloq. 4. & *Nieremberg.* lib. 8. Hiſtor. Natur. cap. 8. ex Maffei Hiſt. Indicæ lib. 11. & *Ferdinandus Caſteneda* lib. 8. Addit *Nierembergius* loc. cit. in montanis Jucutan longævitatem eſſe valde communem; nec mirum, ibi repertum Joannem Na centum & quadraginta annorum. Inventum quoque, qui trecenteſimum usque vixerat.

In

In Braſilia in terra Verzino vivere homines annis 140. comperit *Antonius Pigafetta*. Paſſim & vulgò in Arabia Felici vivere 120. annis, ſcripſit *Ludov. Barthema* lib. 2. cap. 9. Venetus nauta apud *Ramuſium* to. 1. teſtatur, in portu Mudeſuraba non procul à Diu, repertum hominem annorum trecentorum. In India ulteriori inter Brachmanes repertum quendam hominem annorum trecentorum, teſtatur *Nicolaus de Comit*. Nauclerum centum annorum ſe Stockholmiæ vidiſſe, ſcribit *Lev. Lemnius* lib. 4. cap. 24. Occult. qui triginta annorum in matrimonium adſciverat ſponſam, aliquot poſt liberorum parentem. Laurentius Hethlandus apud *Buchananum* centum quadraginta annos natus, ſæviſſimâ hyeme piſcatum prodibat. Emanuel Demetrius, obſcuro loco natus, centum & tres vixit annos; uxor illius nonaginta novem; ſeptuaginta explevêre in matrimonio; alter alteri tres ſupervixit horas; Delphis ambo ſimul anno 1603. ſepulti. ita *Thuanus* lib. 134. Audiviſſe & legiſſe me memini, cùm non ante multos annos Proepiſcopus Bambergenſis Diœceſin viſitaret, reperiſſe viros quàm plurimos, qui centeſimum vivendo transgreſſi fuerant annum. Eſt in hac urbe vir prope centenarius, adeo adhuc vegetus, ut ſæpe tabellarii officio fungens per patriam diſcurrat. Alios non paucos novi ego ipſe in Sicilia, Italia, & Germania noſtra, qui centum ferè annorum ſenectam transigebant felicem ac vegetam. *Guilielmus Piſo* lib. 1. Hiſtor. Natur. & Medicæ teſtatur, Americanos, de quibus illo loco agit, maturè pubeſcere, ſeneſcere tardè, idque ſine canitie aut calvitio. *Quò fit, quòd longè ultra centeſimum ætatis annum, viridi ſenectâ, fruuntur totumque adeo territorium Macrobium dici mereatur.*

§. III. Cauſæ longævitatis.

DE vita longa librum ſcripſit *Marſilius Ficinus*, aliique multi eandem verſarunt materiam. Aiunt omnes, & verè, probam temperiem, compagem corporis firmam, cœli clementiam, ſoli ac regionis bonitatem, victûs cautam rationem, rerum utilium obſervationem in cultu corporis, voluptatum deteſta- Longævitatis cauſæ

 tionem

tionem ac fugam, non modò productionem, ſed & beatiorem vitam efficere: his verò contraria vitam decurtare. Præcipuè tamen ad vitam prorogandam conducit regionis temperies, & ſalubritas aëris. Hinc in Taprobana inſula, & in Arabia Felice, aliisque locis, ut in præcedentibus hiſtoriis vidimus, tam ſanam ac longam vitam ducunt incolæ.

Sæpe tamen non victus ratio, non rerum utilium obſervatio, aliaque ſimilia, vitam prorogant, ſed ad ciborum ac laborum duritiem ab infantia aſſuetudo, omnisq; mollitiei contemptus. Hinc paſſim in Germania noſtra homines agreſtes, & qui vitam in ſylvis ferè inter duriſſimos labores traducunt, vixque pane & aquâ ventrem explent, longam & à morbis liberam vivunt vitam. In Braſilia quoque, teſte *Gulielmo Piſone* loc. cit. cùm advenarum proles crebris morbis infeſtentur, multique ſuccumbant, Braſilianorum liberi vivaciſſimi ſunt; quòd illi victus ac veſtitus accuratam, hi nullam habeant rationem. Hinc Braſilorum matres *rident ineptam noſtratium & veſtiendis & educandis parvulis induſtriam, quâ perſpirationem impediri, & catharros multos generari aiunt. Nulli inter illos ſtrabones, luſcioſi, claudi, gibbovè deformati inveniuntur; cùm tamen infantes nunquam aut linteis involvantur, aut involuti faſciis Europæorum more ligentur. Frigidâ frequenter lavantur. Idem provectioribus uſitatiſſimum eſt, cùm ob innatam genti munditiem, tum ad firmandam & tuendam corporis ſanitatem.*

CAPUT XVI.

De ſenibus repueraſcentibus, & juvenibus maturè caneſcentibus.

NAturæ miracula ſi ingenio noſtro examinentur, incredibilia videntur, ac ſæpe ſæpius fidem non inveniunt niſi apud oculatos & auritos. Interea ſunt, quæ de repueraſcentibus ſenibus, & maturè caneſcentibus juvenibus circumferuntur; quæ niſi probati &

ti & oculati ſcriberent teſtes, fidem excedere videri poſſent. Utrorumque exempla affero.

§. I. De ſenibus repueraſcentibus.

Senes repueraſcentes.

IN 4. par. Magiæ noſtræ, lib. 5. Syntagm. 3. cap. 1. quæſtionem propoſuimus, an dæmon poſſit ſeni reddere juventam. Eandem breviter exagitavimus ſuprà lib. 1. cap. 29. Inter argumenta affirmativæ ſententiæ, ſequentia adduximus exempla.

Torquemada Dial. 1. Horti Floridi, narrat, fuiſſe anno 1531 Tarenti in Italia centenarium ſenem capularem, qui pilis, cute, unguibus, ſitu atque ſqualore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnibus mutatis, de ſene juvenis prodierit, & quinquaginta pòſt annis ſupervixerit. In Caſtella quoque Rivia (in Rioxa Caſtillæ, ait *Nierembergius* lib. 8. Hiſtor. Natur. cap. 9. ubi easdem hiſtorias recitat) alteri cuidam ſeni ſimilis ſors contigit, idque vulgi famâ notum fuit, & ab Ammiralio Caſtellæ ſedulò exploratum. *Valeſius Tarentaſius* ſcribit, ſe vivo Monuiedri (oppidum eſt Valentini regni, olim Saguntus dictum) fuiſſe Monialium Abbatiſſam vetulam, cui ſubitò menſtrui fluores renovati, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & ſulci cutis adæquati, mammæ pendulæ atque pannoſæ ad inſtar virgunculæ ſororiarint, ſic denique ſe vultu, facie, totoque corporis habitu juvenculam exhibuerit, ut rei novitate perculſa, præ verecundia ſe cunctorum oculis ſubtrahere fuerit conata. Indo illi ſeni, de quo præcedenti capite mentionem ex Maffeo fecimus, ter juventæ flos exaruiſſe, ter refloruiſſe dicitur. *Petrus Martyr* apud Nierembergium loc. cit. ſcribit, Indum ſenem cuiusdam fontis lotione & potione omnino adoleviſſe repetitâ juventute. Vidi ipſe oculis meis Panormi in Sicilia virum, qui cùm diu barbam & capillos canitie venerandos antea circumtuliſſet, nigro erat capillo ac barbâ, nec quadragenario major videbatur. Idem, aliique, quos novêre fide digniſſimi, qui id ſanctè mihi aſſeruêre, perſpicilla, quibus ob viſus debilitatem uſi antea fuerant, depoſuerunt, viſu renovato. Paucas ante ſeptimanas Sereniſſimus Dux Megapolitanus Chriſtianus, in arce noſtra Herbipolenſi monſtravit mihi hiſtoriam

Gallico metro conſcriptam, ſibiq; recentiſſimè è Gallia miſſam, de vetula quadam paulò antè ad juventutis florem redeunte.

§. II. De juvenibus maturè caneſcentibus.

Juvenes maturè caneſcentes.

SOlinus in Polyhiſt. cap. 25. ſcribit. Albanorum Aſiæ populorum infantes albo crine naſci, ideoque Albanos dici. De Pandoris vidimus cap. præcedenti ex *Plinio* lib. 7. cap. 2. eos eſſe in juventute canos, nigreſcere in ſenectute. Vidi ego, unà cum P. Athanaſio Kirchero, Romæ in Noſocomio infantulam canis capillis natam. Cauſam tribuit P. Kircherus in Arte Magnetica matris imaginationi, quæ vel maritum, vel adulterum ſenem ac canum vehementiùs ſibi impreſſerat.

Didacus Oſorius Hiſpali, à Rege Catholico in carcerem conjici juſſus, cùm adhuc admodum eſſet juvenis, unicâ tantùm carcerationis nocte, præ nimia animi triſtitia, cogitationibus mentem agitantibus, totus incanuit, velut ſenio confectus. Id tradit *Petrus Hiſpal.* in Sylv. par. 2. cap. 7. Idem contigit noſtris ferè temporibus, ſub Franciſco Gonzaga Mantuæ Principe. Is, teſte *Scaligero* Exercit. 312. in Cardan. affinem ſuum, ſuſpectum conjurationis, cùm in turri portæ Cæſareæ ad quæſtionem aut ſupplicium ſervari juſſiſſet, nuntiatum eſt manè totum repentè canum factum. Quod quaſi prodigium flexit Principis animum, qui ei propterea & veniæ & vitæ fecit gratiam. Quidam è naufragio erepti præter ſpem, in momento quaſi cani facti ſunt, teſte *Joanne Sperlings* in Anthropologia phyſica lib. 2. cap. 14. q. 4. Vir etiam Generoſus, teſte *Lemnio* apud eundem, & *Schenckio* lib. 1. Obſervat. 1. qui in aula Cæſaris Virginem, quam adamârat, defloravit, & in carcerem conjectus fuit, capite poſtridie plectendus, tanto animi correptus fuit angore, ut eâ nocte, conceptâ formidine mortis, paucarum horarum ſpatio facies effecta fuerit ſqualida, color cadaveroſus, canities indecora, barba fœdâ illuvie deformata. Hinc ſequenti die coram tribunali conſtitutus, à nemine agnatorum, & nè à Cæſare quidem ipſo, agnoſci potuit. Qua miſerabili viri ſorte Cæſar commotus, cùm priùs explorare juſſiſſet, an canities illa eſſet adulterina, &

barba aliquo liquore oblita, & nullam impoſturam deprehendiſſet, vindictam mutavit in commiſerationem. Ex *Suetonio* in Nerone & Galba habemus, cùm Sergius Galba à Nerone ad Hiſpaniæ ſedandos motus miſſus eſſet, ac ingreſſus Provinciam ſacrificaret intra ædem publicam, puero è miniſtris acerram tenenti capillum repentè toto capite incanuiſſe.

Extraordinario quidem, naturali tamen modo recenſita contigêre canitiei exempla; quæ ſequuntur, prodigioſa ſunt. Scribit *Theodoretus* in Philotheo, cùm Jacobus Niſibenus Epiſcopus deſcenderet in Perſidem, juxta fontem quaſdam puellas, abjectâ verecundiâ detecto capite, contractiſque veſtibus, impudentibus oculis Sanctum Virum ſpectaſſe? hanc rem virum DEI ægrè tuliſſe, volentemque divinam virtutem ad tempus manifeſtam facere, fonti maledixiſſe, & confeſtim aquarum curſum exaruiſſe; maledixiſſe quoque puellis, & impudentem earum juventutem immaturâ canitie puniviſſe. Nam cùm ſtatim res verbum ſubſecuta eſſet, capillorum nigredo in candorem mutata eſt, ita ut puellæ novis arborum plantis ſimiles evaderent, quas verno tempore autumnalibus foliis languere videmus. *Albertus Kranzius* lib. 9. Metropol. cap. 47. & alii referunt, cùm Vipertus Juvenis in Ravenburgenſis Eccleſiæ Epiſcopum fuiſſet electus, Romamque profectus diſpenſationis causâ ſuper ætate, à Pontifice contemptus eſſet; nocte ſequenti totum incanuiſſe. Quo viſo miraculo, Pontifex confirmavit hominem ſimul, & diſpenſavit, additâ etiam conſecratione.

Caneſcentes puellæ in vindictam miraculosè.

Juvenis miraculosè caneſcens.

Ad cauſam canitiei acceleratæ quod attinet, non videtur eſſe eadem quæ ordinariæ canitiei. Univerſim loquendo aiunt Medici, capillorum canitiem ex frigiditate humoris alimentalis produci, quia frigiditas albedinem generat. In ſenectute igitur ob humoris frigidi abundantiam, crines albeſcunt. Alii (& in idem ferè recidit) ex abundantia pituitæ ſeu phlegmatis oriri dicunt. Hinc ſenes caneſcere putant, quia abundant maximè pituitâ. Verùm ſi pituita canos facit, cur quidam juvenes magis pituitoſi, quàm ſenes nonnulli, non

Canitiei acceleratæ cauſa.

æquè ac hi caneſcunt? cur ſanguinei & cholerici veneranda ornantur canitie? cur aliqui, qui minimè pituitoſi ſunt, unicâ nocte caneſcunt? cur aliqui infantes cani naſcuntur, alii minimè, cùm æquè omnes videantur eſſe pituitoſi? Alii itaque probabiliùs dicunt, cauſam canitiei univerſim eſſe cuiuslibet ſanguinis, ſive melancholicus ſit, ſive cholericus, ſive phlegmaticus, vitiationem. Juxta hanc igitur ſententiam aio, plerumque acceleratam & ſubitò ortam canitiem oriri ex ſanguinis vitio; quod non tantùm ex ſenio contingit, ſed vel maximè ex metu & triſtitia, aliavè magnâ animi perturbatione. Infantis tamen Romanæ canities probabiliter orta fuit ex cauſa ſuprà inſinuata: Albanorum verò infantium vel ex eadem, vel virtute aliqua peculiari ſemini parentum inditâ, proveniente ex loci & alimentorum conſtitutione.

CAPUT XVII.

De mutantibus, vel diſſimulantibus ſexum.

§. I. De mutantibus ſexum.

Sexum mutantiũ exempla.

DE ſexus mutatione egimus fusè lib. I. cap. 31. eamque fieri ſolitam non rarò; multis exemplis antiquis ac novis confirmavimus; modumque, quo ea mutatio fiat, explicavimus. Exemplis ibi relatis addo nunc ſequentia. *Ambroſius Pareus* lib. 2. Chirurg. cap. 5. ait, Anno 1560. quendam ad annum usque decimum quintum ætatis habitum fuiſſe pro fœmina, & cùm luderet cum aliis ancillis, virilia ad illum usque diem implicata erupiſſe. Hoc cùm parentes intellexiſſent, facultate Eccleſiaſticâ interveniente, nomine mutato, Joannem pro Joanna deinceps appellaſſe. *Montuus* lib. 1. Theor. cap. 6. refert, ſe intellexiſſe à Sereniſſima Eleonora, Caroli V. Imperatoris germana, quandam ancillam in marem mutatam fuiſſe. Sed benè advertit, quòd in his aliisque exemplis non fuerit mutatus ſexus, ſed detectus qui antea latuerat. In quo nobiſcum ſentit. Lege etiam *Majolum* Colloq. 3.

§. II. De

§.II. De diſſimulantibus ſexum.

NOn deſunt exempla mulierum virilem ſexum certa de cauſa ſimulantium; quæ fortaſſis cauſam dederunt credendi nonnullis, viros fuiſſe revera in fœminas mutatos, dum poſt mortem compertum fuit, fœminas eſſe, quæ antè viri putabantur. Legitur enim apud *Lipomannum* tom.2. *ex Metaphraſte* 8. Octob. Pelagiam Antiochenam per plures annos usque ad obitum latuiſſe inter Monachos ſub Pelagii nomine, & ſanctiſſimè vixiſſe, monachali habitu, donec poſt mortem ſexus fuit detectus. Idem fecit Eugenia Philippi Comitis filia: hæc enim, ut commodiùs Chriſto ſerviret, virum mentita, & monaſticam inter viros vitam agens, etiam Abbatis officio defungi Alexandriæ meruit, ut ſcribit *Marulus* lib.4. Euphroſyne quoque eâdem in urbe, contemptis nuptiis, ſub Smaragdi nomine, latens inter Monachos annis octo ſupra triginta, vitam ſanctiſſimam vixit, ut *Metaphraſtes* ſcribit 25. Septembris. Sed & Marina virgo fuit in Achaia, virili habitu Monachum repræſentans, quæ accuſata, quòd mulierem prægnantem reddidiſſet, patienter accuſationem tulit, partumque accuſatricis diligenter educavit, omnemque ab Abbate impoſitam peragere pœnitentiam potiùs, quàm ſe eſſe fœminam aperire voluit: ſed poſt obitum cognita, unicum & inauditum inter Monachos converſationis reliquit exemplum, ut narrat *Lipomannus* tom.6. ad diem 17. Julii, in Præfatione ad Vitam alterius Sanctæ Marinæ. Theodoræ quoque Alexandrinæ idem contigit, ut admiſſa inter Monachos, etiam criminis damnaretur, partumque educaret potiùs, quàm ſexum ſuum detegeret, ut habet *Metaphraſtes* die 11. Septemb.

Sexum diſſimulantium exempla.

Pulcherrimum eſt, quod de Sancta Apollinari Syncletica ſeu Patricia narrat *Matthæus Raderus* in Viridario Sanctorum ex Menæis Græcorum collecto. Hæc Anthemii, viri dignitate præſtantiſſimi filia, licèt formæ venuſtate, animique ſolertiâ facilè cæteras omnes anteſtaret, à teneris tamen unguiculis virginitatis cultrix, diurnis DEUM nocturnisque precibus fatigabat, ut in perpetuo virginitatis flore tuendo ſe compotem redderet. Enixè etiam

à parentibus copiam adeundi Hieroſolymam flagitavit. Quam cùm impetraſſet, magno ſervorum ancillarumque comitatu, multoque auro & argento ac pretioſâ veſte acceptis profecta, loca ſancta frequentavit, ſanctaque Chriſti veſtigia venerata, opes omnes in egentes diſtribuit, vernasque manumiſit, ſeniore uno cum eunucho retento, & Alexandriam ſe contulit; ubi in loco campeſtri ſeſe nonnihil ab itinere recreavit. Hîc comitibus ſomno oppreſſis, illa vicinam ingreſſà ſylvam omnes humanas curas abjecit. Poſt multum deinde temporis virili cultu ſumpto, & Dorothei nomine adſcito, Scetanam ſolitudinem ſanctis frequentatam Patribus adiit, ſeſeque pro eunucho geſſit: cui Macarius domicilium adſignavit, in quo diu noctuque precibus vacavit. Habebat Anthemius alteram quoque filiam, à ſpiritu maligno obſeſſam; quam ad ſanctos viros curandam in Scetam miſit. Hanc Patres ad Dorotheum adducunt; qui paucos intra dies illam ſanavit, & ad patrem remiſit. Sed cùm poſt aliquot dies uterum geſtare fuiſſet deprehenſa; pater ſuſpicatus eam à Dorotheo devirginatam, expeditos mittit curſores, qui Dorotheum ſibi ſiſtant. Venit; per nota quædam ſigna, quæ ſit, patri aperit; revertitur in ſolitudinem, tandemque poſt mortem fœmina deprehenditur, ſummâ omnium admiratione.

Hæc Græcarum Heroinarum ſunt exempla: nunc Latinorum quoque unum aut alterum attexamus. *Gregorius Turon.* de Gloria Confeſs. cap. 16. de Poppula hæc narrat. *Fuit & beata Poppula valde religioſa. Quæ cùm ſæpius à parentibus flagitaret, ſe in Monaſterio locari puellarum, eò quòd in domo parentum curis ſæculi impedientibus DEO ſervire non poſſet, & illi præ amore nollent eam à ſe ſeparari; totondit comam capitis ſui, indutoque virili habitu Turonicam diœceſin adiens, in congregationem ſe contulit Monachorum, ibique in jejuniis & orationibus degens, virtutibus multis emicuit. Erat enim tanquam vir inter viros, nec ulli erat cognitus ſexus eius, atque adeo etiam renuens in Abbatem electa eſt. Triginta autem annos in Monaſterio fuit, à nemine agnita. Ante autem tertium diem, quàm ab hoc Mundo migraret, id Monachis patefecit; & ſic defuncta, à mulieribus abluta, ſepulta*

ſepulta eſt, miraculis ad tumulum eius deinceps coruſcantibus. Hæc Gregorius.

Mirabilis eſt hiſtoria Hildegundis, quæ inter Monachos in monaſterio Schonavienſi habitans Joſephi nomen aſſumpſit; cuius acta *Cæſarius* primùm, deinde *Raderus* ex Manuſcripto Codice Velſeriano enarrant, conſcripta ab Auctore eidem Hildegundi Synchrono, & eodem cum ipſo loco ac cœnobio vivente. Hiſtoriam, quia longior eſt, omitto: qui volet, alterutrum adeat Auctorem.

Ex his patet, quanquam Sacræ literæ, *Deuteron.* 22. & eius loci Interpretes Tertullianus, Cyprianus, & alii, rem DEO inviſam & abominandam dicant eſſe, ſi vir fœminam, aut fœmina virum induat; ſi tamen id pio fine periculo pudoris & innoxiæ vitæ fiat, minimè reprehendendum eſſe.

CAPUT XVIII.

An unquam mulier aliqua virum ſimulans, fuerit ſummus in Romana Eccleſia Pontifex.

Joannæ Papiſſæ fabula examinatur.

DEcantatiſſimum eſt hoc tempore, & multorum Novatorum ſcriptis & ore contra Catholicos vulgatum, fuiſſe olim circa Annum Chriſti octingenteſimum & quinquageſimum tertium, fœminam, quæ ob doctrinam & vitæ ſimulatam probitatem eò usq; inter omnes Romanæ Eccleſiæ Cardinales ac Clericos excelluerit, ut poſt Papæ Leonis IV. obitum, unanimi conſenſu electa fuerit in ſummum Pontificem, rexerit Eccleſiam annis duobus & menſibus aliquot, tandemque ſub finem Pontificatus in publica aliqua proceſſione pepererit in platea. Quæ res ſi vera eſt, ingens ſanè dedecus affert toti Romanæ atque Catholicæ Eccleſiæ; nec parùm labefactat Catholicorum doctrinam, è ſacris Litteris hauſtam, de Spiritus Sancti in Chriſti Vicario, & Petri ſucceſſore

eligendo aſſiſtentia. Et tametſi vehementer cupiam, rem totam ex fundamentis diſcutere, ac poſt tot & tam inſignes Scriptores, qui eam diſcuſſerunt, meum quoque interponere judicium; quia tamen hic locus ad id faciendum minimè opportunus videtur, ad alium differam locum. Tantùm igitur partis utriusque fundamenta ſincerè ac integrè proponam, ac prudentis Lectoris judicio rem decidendam relinquam. Incipio ab iis qui factum adſtruunt, Catholicis & Acatholicis, antiquis & recentibus.

§. I. Auctores qui vel affirmant, vel affirmare dicuntur, mulierem fuiſſe aliquando Papam.

Joannam quandam fuiſſe Papam, multi affirmant.

PRimus omnium, qui fœminam aliquando Papam fuiſſe, ſcriptis conſignaſſe dicitur, fuit *Marianus Scotus* Monachus Fuldenſis, qui in Chronico ſuo lib. 3. Ætat. 6. Anno Chriſti 853. & 854. Lotharii verò Imperatoris anno 13. & 14. Editionis Baſileenſis per Jacobum Parcum, expenſis Joannis Oporini Anno 1559. & Editionis Francofurtenſis Anno 1583. ita ſcribit. *Leo Papa obiit Calendis Auguſti. Huic ſucceſſit Joanna, mulier, annis 2. menſibus 5. diebus 4.* Natus fuit hic Auctor anno Chriſti 1028. factus Monachus anno 1053. habitavit primò Fuldæ, deinde Moguntiæ; obiit anno 1086. teſte Dodichindo Abbate, qui ad eius Chronicon appendicem addidit. Hiſtoriam ſuam ab Orbe Condito inchoatam, continuavit usque ad annum 1083. Hoc itaque anno, aut non longè antè, ſcripſit illa de Papa muliere.

Secundus fuiſſe dicitur *Sigebertus* Monachus Gemlacenſis in ſua Chronographia, qui ad Annum Chriſti 854. editionis Francofurtenſis citatæ, hæc habet. *Fama eſt, hunc Joannem fœminam fuiſſe, & uni ſoli familiari tantùm cognitam, qui eam complexus eſt, & gravida facta peperit, Papa exiſtens. Quare eum inter Pontifices non numerant quidam; ideo nomini numerum non facit.* Hæc ibi. Quæ tamen verba minimè cohærent cum antecedentibus; nullibi enim fecerat Sigebertus mentionem alicuius Joannis, quem verbis illis deſignaret. Vixit hic Autor tempore Gregorii VII. Pontificis, & obiit tempore Paſchalis II. circa annum Chriſti 1112.

Tertius, qui id ſine dubio aſſeruiſſe dicitur, fuit *Martinus Polonus* in Supputationibus ſuis, Editionis Baſileenſis ſupra citatæ, ubi ad annum Chriſti 855. ita ſcribit. *Poſt hunc Leonem, Joannes Anglus, natione Margantinus, ſedit annis duobus, menſibus quinq;, diebus quatuor. Et ceſſavit Pontificatus menſe uno. Mortuus eſt Romæ. Hic, ut aſſeritur, fœmina fuit. Et cùm in puellari ætate, à quodam ſuo amaſio, in habitu virili, Athenis ducta fuit; in diverſis ſcientiis ita profecit, ut nullus ſibi par inveniretur; adeò ut pòſt Romæ triennium legens, magnos Magiſtros diſcipulos & auditores haberet. Et cùm in urbe vitâ & ſcientiâ magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer eligitur. Sed in papatu per ſuum familiarem imprægnatur. Verùm tempus partus ignorans, cùm de Sancto Petro in Lateranum tenderet, anguſtiata, inter Coliſeum & Sancti Clementis Eccleſiam peperit. Et poſtea mortua, ibidem (ut dicitur) ſepulta fuit. Et propterea quòd Dominus Papa eandem viam ſemper obliquat, creditur omnino à quibusdam, quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Nec ideo ponitur in catalogo Sanctorum Pontificum, tam propter muliebrem ſexum, quàm propter deformitatem facti.* Hæc ille. Fuit hic Martinus natione Polonus, profeſſione Monachus, dignitate Epiſcopus, & Pœnitentiarius Innocentii quarti Pontificis. Scripſit Chronicum, in quo breviter res geſtas Pontificum & Imperatorum perſequitur usque ad ſua tempora, id eſt, usque ad Honorium IV. qui ſedere cœpit ad annum Domini 1285. Dicitur fuiſſe vir ſimplex, & pro hiſtoriis fabellas obtruſiſſe.

Quartus qui expreſsè id aſſerit, eſt *Baptiſta Platina* in Hiſtoria ſua de vitis Pontificum, ubi de Joanne VIII. loquens, ita ſcribit. *Joannes Anglicus, ex Moguntiaco oriundus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus eſt. Mentitus enim ſexum, cùm fœmina eſſet, adoleſcens admodum Athenas cum amatore ſuo viro docto proficiſcitur; ibique præceptores bonarum artium audiendo, tantum profecit, ut Romam veniens, paucos admodum, etiam in ſacris Litteris, pares haberet, nedum ſuperiores. Legendo autem & diſputando doctè & acutè, tantum benevolentiæ & auctoritatis ſibi comparavit, ut mortuo Leone, in eius locum (ut Martinus ait) omnium conſenſu*

Pontifex crearetur. Verùm poſtea à ſervo compreſſa, cùm aliquamdiu occultè ventrem tuliſſet, tandem dum ad Lateranenſem baſilicam proficiſceretur, inter theatrum (quod Coloſſeum vocant, à Neronis Coloſſo) & Sanctum Clementem, doloribus circumventa peperit; eoque loci mortua, Pontificatus ſui anno ſecundo, menſe uno, diebus quatuor, ſine ullo honore ſepelitur. Sunt qui ob hæc ſcribant, Pontificem ipſum, quando ad Lateranenſem baſilicam proficiſcitur, deteſtandi facinoris causâ, & viam illam conſultò declinare, & eiusdem vitandi erroris causâ, dum primò in ſede Petri collocatur, ad eam rem perforata, genitalia ab ultimo Diacono attrectari. De primo non abnuerim. De ſecundo ita ſentio: ſedem illam ob id paratam eſſe, ut qui in tanto magiſtratu conſtituitur, ſciat ſe non DEUM, ſed hominem eſſe, & neceſſitatibus naturæ, utpote egerendi, ſubjectum eſſe, unde meritò ſtercoraria ſedes vocatur. Hæc quæ dixi, vulgò feruntur, incertis tamen & obſcuris Auctoribus: quæ ideo ponere breviter & nudè inſtitui, nè obſtinatè nimiùm & pertinaciter omiſiſſe videar, quod ferè omnes affirmant. Erremus etiam nos hac in re cum vulgo; quanquam appareat, ea quæ dixi, ex his eſſe, quæ fieri poſſe creduntur. Hactenus Platina, qui fuit patriâ Cremonenſis, vixit tempore Sixti Papæ quarti, cui dedicavit librum de Vitis Pontificum Romanorum, & obiit anno Dom. 1481.

Quintus, qui expreſsè id aſſerit, eſt *Auctor Faſciculi Temporum*, editi Venetiis anno 1490; qui Auctor ad Annum Chriſti 864. hæc habet. *Joannes Germanus. Iſte Joannes Anglicus cognomine, ſcilicet natione Moguntinus, circa hæc tempora dicitur fuiſſe. Et erat fœmina habitu veſtita virili. Sic in divina Scriptura profecerat, ut par ei non inveniretur. Et in Papam eligitur. Sed poſt imprægnata, cùm publicè in proceſſione pergeret, peperit, & moritur. Et hic ſextus videtur fuiſſe Papa, qui nomen ſanctitatis ſine re habuit usque huc, & ſimiliter ſicut alij à DEO plagatus fuit: nec ponitur in catalogo Pontificum. Nugantur aliqui, ea de cauſa nullum Almannum in Papam eligi; quod falſum eſſe conſtat.* Hæc ibi. In alia editione antiquiore inter annum 1470. & 1486. facta, paulò aliter res deſcribitur in hunc modum. *Joannes Papa mulier, dictus Anglicus, natione Moguntinus, circa hæc tempora dicitur fuiſſe.*

Mu-

Mulier fuit amicta habitu virili. Studiis ſe contulit, & in tantum profecit in Sacra Scriptura, quòd par ei non inveniretur. Quare in Papam eligitur. Sed poſt impraegnata, cùm publicè in proceſſione pergeret, peperit, & moritur. Et hic ſextus videtur fuiſſe Papa, qui Sanctitatis nomen ſine veritate habuit usque huc. Nec etiam in catalogo Pontificum ponitur. Faſciculus temporum, de quo hic, eſt Chronologia ab initio Mundi usque ad annum 1484. Auctor eius dicitur eſſe *Wernerus Weſtphalus*, teſte Bellarmino lib. de Scriptoribus Eccles. ab anno Dom. 1400. ad 1500.

Sextus eſt Jacobus Philippus Bergomenſis, Ordinis Sancti Auguſtini, qui vixit anno Domini 1494. & ſcripſit Hiſtoriam ab initio Mundi usque ad annum Dom. 1436. libris quindecim, vocavitque Supplementum Chronicorum. Hic igitur Auctor ad annum Chriſti 858. hæc habet. *Joannes VII. Papa, natione Anglicus, poſt Leonem Pontificem Pontifex factus, ſedit annis 2. & menſibus 5. Hunc tradunt fuiſſe fœminam, quòd adoleſcens admodum ex Anglia Athenas cum quodam doctiſſimo amaſio ſuo profecta, ibidem bonarum artium praeceptores audiendo tantum profecit, ut Romam veniens paucos admodum, etiam in ſacris literis, haberet pares. Ea quippe legendo, diſputando, docendo, orando, tantam benevolentiam & gratiam ſibi comparavit, ut mortuo Leone praedicto Pontifice, in eiusdem locum, ut multi affirmant, omnium conſenſu Pontifex crearetur. Verùm poſtea à familiari compreſſa gravidatur; Papa exiſtens peperit. Nam ex Vaticano ad Lateranenſem baſilicam aliquando ad litanias profecta, inter Coliſeum & Sanctum Clementem, praeter ſpem doloribus circumventa, ſine obſtetrice aliqua publicè peperit; & eo loci ab omnibus mortua ibidem ſine ullo honore cum fœtu miſera ſepulta eſt. Ad cuius deteſtandam ſpurcitiem, & nominis continuandam memoriam, in hodiernum usq; ſummi Pontifices rogationum cum populo & Clero ſacrum agentes, cùm locum partus medio eius in itinere poſitum abominentur, eo omiſſo declinant ad diverticula vicosq; & ſic loco deteſtabili poſtergato, reintrantes iter perficiunt, quod cœperunt. Et ad evitandos ſimiles errores ſtatutum fuit, nè quis de cætero in Beati Petri collocaretur ſede, priusquàm per perforatam ſedem futuri Pontificis genitalia ab ultimo Diacono Cardinale attrectarentur.*

Septi-

Septimus eſt *Auctor Compilationis Chronologicæ* ab initio Mundi usque ad annum Chriſti 1474; qui poſt annum Domini 800. Sergio Pontifici ſubjicit Papiſſam, his verbis: *Fuit & alius pſeudopapa, cuius nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, ut fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ ſcientiæ, & in hypocriſi magnæ vitæ. Hæc ſub virili habitu latuit, quousq; in Papam eligitur. Et hæc in papatu concepit; & cùm eſſet gravida, dæmon in Conſiſtorio publicè coram omnibus prodit factum, clamans ad Papam hunc verſum:*

Papa pater patrum papiſſæ pandito partum.

§. II. Aliorum Auctorum nomina & loca indicantur, qui eâdem de re ſcribunt.

Joannam quandam fuiſſe Papam, qui nam alii affirment.

PRæter Auctores hactenus relatos, multi alii ex antiquioribus, & innumerabiles penè ex recentioribus, Catholici æquè ac Acatholici, idem expreſſiſſimis verbis aſſerunt; quorum verba ſi adducere vellem, in immenſum hoc Caput excreſceret. Solùm ergo *Centuriatorum Magdeburgenſium* verba adſcribam, reliquorum verò nonnullorum nomina cum libro aut loco, in quo de illa re tractant, referam.

Centuriatores ergo Centur. 9. cap. 10. col. 500. loquentes de Joanne VIII. ita ſcribunt. *Sacrificus quidam Anglicus, uxorem ſeu ſcortum gravidum ſecum duxit Moguntiam. Cùm autem iſthic eſſet, venit dies partus eius, & peperit filiam, cui nomen Gilbertæ inditum eſt. Contigit autem illi ingenium amplius, quàm pro muliebri natura. Quare in ipſa ætate adoleſcentiæ apud aliquem hominem eruditum educata, literas didicit, ac in cœnobium Fuldenſe, ſexum mentita, à Monacho quodam ei*[illegible] *rei non ignaro introducta eſt. Ubi cùm inter amplexus eius habitu monaſtico non diu latere poſſe videbatur, peregrinationem ille Athenas diſcendi gratiâ inſtituit, ac Gilbertam quaſi juvenem ſecum abduxit. Ibi autem inter homines doctos verſata, operam litteris egregiam navavit, ac latinè & græcè didicit, ac diſputandi ſolertiam ſibi comparavit. Mortuo iſthic ſuo amatore ſeu marito, Romam abijt; ac pro homine Anglo ſuſcepta, in ſcholis ſeu cœnobiis docere cœpit; ac ſuâ eru-*

eruditione, & diſputandi promptitudine, in magnam auctoritatem & exiſtimationem venit, adeoque ſibi hominum favorem conciliavit, ut Leoni, communi Cleri & plebis ſuffragio, ac Imperatorum conſenſu Pontifex crearetur., & Joannes ſeptimus (ut Sabellicus vult, aut octavus, ut Platina) vocatus ſit, Anno Domini 853. juxta Martinum, aut 854. juxta Sigebertum. De necromantia ſcripſit librum unum. Balæus Centuria 13. cap. 10. In officio aliorum Pontificum more contulit ſacros ordines, presbyteros & diaconos ordinavit, epiſcopos conſecravit, abbates conſtituit, miſſas celebravit, & altaria & templa conſecravit, ſacramenta adminiſtravit. Regna huius Mundi, & gloriam eius uſurpavit; nam pedes ſuos aliјs exoſculandos præbuit. Lothario in Prumienſe cœnobium recondito, Ludovico filio eius regni ſceptra & coronam ſolemni ritu contulit. In quo reipsâ impletum eſt, quod Apocal. 17. ſcribitur de regibus meretricem Babylonicam adoraturis, & poteſtatem ab ea accepturis. Chronicon Saxoniæ Anno Domini 856. Ab Ethelvvolpho Anglorum rege tributum, ac munera alia accepit. Romanæ Eccleſiæ privilegia non niſi centum annorum præſcriptione tolli poſſe decrevit, ut aliqui ſcribunt. Libidines ſub ſanctitatis & caſtitatis velamento horrendas exercuit, quas DEVS mirabili modo patefecit, ut eius, & aliorum Pontificum, quorum viva imago in hac meretrice expreſſa fuit, turpitudo omnium piorum oculis eſſet expoſita. Nam libidini tamdiu indulſit, donec à Cardinale domeſtico, qui ſolus ſcribitur cum ea rem habuiſſe (ſed quis facilè credat, illam procacem pellicem uno contentam fuiſſe?) impragnata, uterum quidem occultavit, ſed DEI judicio, & ſingulari providentiâ, cùm ex Vaticano in proceſſione ſolemni Lateranenſem baſilicam inviſeret, inter Neronis Coloſſeum & Clementis fanum, obortis repentè partus doloribus, enixa eſt, & eo loci defuncta, cùm annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor, meretrix in ſede Petri vicarium Antichriſti egiſſet, anno Domini 857. Sine honore pontificio ſepulta eſt, & ex catalogo nomen eius rejectum, ac cautum eſt, nè Pontifex per illam plateam in Lateranenſem baſilicam eat: & ut in ſella Petri ſedentis novi Pontificis virilia à Diacono explorentur attactu, & exclamatione, Habet, habet. Qui quidem mos hodie abolitus eſſe dicitur, quia

non opus eo ſit, cùm pellices, concubinæ, & ſpurij ea de re certiſſimum dicant teſtimonum. Martinus in Chronico, Marianus Scotus, Sigebertus, Ranulphus lib. 5. cap. 32. Balæus Centuria 2. cap. 20. & Centuria 13. cap. 10. Volaterranus, Platina, Bergomenſis, & alij. Hæc Centuriatores; qui addunt in fine, marmoream ſtatuam in eo loco, ubi Pontifex hic peperit, erectam fuiſſe ad rei memoriam; & in libro Pontificali, ac aliis quibusdam omiſſam eſſe hanc historiam, propter fœditatem rei.

Aliorum Auctorum, qui à Martini Poloni temporibus ad hæc usque de eadem re ſcripſerunt, ſunt ſequentia. Nullum ſervo aut temporis, aut dignitatis, aut ſectæ ordinem, ſed prout in calamum incurrunt, enumero. *Bocacius* lib. de Fœminis illuſtr. *Balæus* de Scriptoribus Britann. *Anonymus* de Joanna octava contra Jeſuitas, *Jacobus Curio* in Chronico, *Joannes Marius* de Schiſmat. & Concil. *Baptiſta Fulgoſus* lib. 7. cap. 3. *Joannes de Marcoville* lib. de Laude Mulier. *Joannes Stella* lib. de Vitis Roman. Pontif. *Osvvaldus Crellius* in Itinerario Ital. *Chriſtianus Maſſæus* in Chron. *Achilles Gaſſarus* in Epito. *Zvvingerus* in Theatro, *Sebaſtianus Francus* in Chron. *Bibliander* in Chron. *Franciſcus Junius* in Bellarminum lib. 3. de Pontif. cap. 24. *Albertus Cranzius* lib. 2. Metropol. *Anſelmus Ridt* in Catalogo, *Sabellicus* Enneade 9. *Henricus Primæus* de Cæremon. Pontif. *Michaël Stifelius* lib. de Numer. Danielis, *Conradus Deckerus* in Papiſſa Romana, *Ranulphus* in Polychron. *Reineccius* in Schol. ad Albertum Stadium, *Egbertus Grimmius* lib. de Papiſſa, *Sethus Calviſius* in Opere Chronol. *Annales Auguſtani*, *Joannes Huſs* lib. de Eccleſia, *Valentinus Münzer* in Chronico, *Lutherus* in Colloquiis tit. 27. *Petrus de Meſſia* in Sylva, *Chronica Colonienſia* German. *Contarinus Cruciger*. *Theodoricus Niem*, *Paulus Merula* in Theſauro temp. *Theodorus Schorembergius* in Tragœdia de hac re, *Philippus Bergomenſis* de claris Mulierib. *Chronica Hollandica*, *Nauclerus* Volum. 2. Generat. 29. *Antoninus* 2. par. Hiſt. tit. 16. cap. 1. *Joannes Rioche* in Compendio tempor. *Cœlius Rhodiginus* lib. 8. Lect. antiq. cap. 1 *Marcus Guazzo* in Chronico Italico, *Leander Albertus* in Deſcript. Italiæ in Catalogo Paparum ad ann. 854. *Franciſcus Roſieres* tom. 4. ſtem-

ſtemmatum Ducum Lotharingiæ, *Trithemius* in Roſvveida, & in Hiſt. Hirſaugienſi, *Chronica* Ulmæ impreſſà, *Catalogus* adſcriptus Othoni Friſingenſi impreſſus Argentor. anno 1515. *Annales Aquitaniæ*, *Wilhelmus Jacobus Egmondanus*, *Joannes de Nevizano* lib. 4. Sylvæ Nuptial. *Volaterranus* Comment. Urbis lib. 22. *Cornelius Agrippa* de Vanit. Scient. *Philippus Mairnixius* in Apiario par. 6. cap. 3. *Matthæus Palmerius* in Chronico, *Hartmannus Schedel* in Chronico, *Catalogus* Pontifi. præfixus Platinæ, *Beroaldus* in Chronico, *Amandus à Zierixea* in Chronico, *Guillelmus Occham* in Opera 90. dier. c. 124. *Joannes Laziardus* in Epitome Hiſtor. *Wolphius* Lectionum Memorabilium Centuria 9. & plurimi apud ipſum, *Chronica Suevica* Germanica, *Baptiſta Mantuanus*, *Laonicus Chalcocondylas* lib. 6. de rebus Turcar. *Flores Temporum* collecti à Minorita, *Stephanus Blanck* lib. de Mirabilibus Urbis Romæ, *Chriſtianus Maſſæus* in Chronico, *Wilhelmus Brevvin* lib. de ſeptem Eccleſiis principal. Romæ, *Alexander Choocke* lib. de Papiſſa Joanna, *David Blondel* in libello Gallico de ea re.

Præter hos multi alii à relatis citantur, & multi in ſequentibus nominabuntur.

§. III. Auctores qui negant, unquam mulierem fuiſſe Papam; & Argumenta quibus id evincere nituntur.

PRæcipuos tantùm, & qui ex profeſſò rem illam refutare conantur, proferam in medium. Hi ſunt *Onuphrius Panuinius* in Annot. ad Platinam loco ſuprà cit. *Florimundus Remundus* Senator Burdigal. Tractatu de hac re, *Cardinalis Baronius* tom. 10. Anal. ad Annum Chriſti 854. & 879. *Longus* in Breviar. *Bellarminus* lib. 3. de Roman. Pontif. cap. 24. *Poſſevinus* in Apparatu ſacro, *Joannes Bernartius* de Utilit. Legend. hiſtor. *Joannes Georgius Hervvart* in Mantiſſa contra Bzovium par. 3. fol. 30. *Miræus* Annal. Belgicor. fol. 350. *Majolus* in Diebus Canicul. Colloq. 3. *Serarius* lib. 1. Moguntiæ, *Petavius* par. 1. Rationarii tempor. lib. 8. c. 10. *Joannes Stalenus* in Papiſſa Monſtroſa, *Juſtus Lipſius* Epiſtolâ ad Franciſcum Svvertium. Hi omnes Pontificii ſunt. Ex Sectariis etiam non pauci rem totam aut pro fabula

Joannam aliquam fuiſſe Papam, qui nam negent.

reputant, aut in dubium revocant, nempe *Auctor* augmenti Chronici Carionis, *Anonymus* in tractatu de ea re edito anno 1588. *Sethus Calviſius* in chronologia ad annum 855. & 858. *Chriſtophorus Beſoldus* in Synopſi ad an. 853. *Henricus Kornmannus* lib. de Virginitatis jure, & Centuria 3. Deciſ. 8. *Paulus Merula* in Theſauro tempor. & noviſſimè fusè ac doctè *David Blondel* in libello edito ann. 1649. hac de re idiomate Gallico.

Argumenta porrò, quibus probant narrationem de Papiſſa fabuloſam eſſe, ſunt ſequentia.

I. Argumentum, deſumptum ex diſcordia Scriptorum de re illa.

Joannem Papiſſam nunquam fuiſſe, quibus argumentis probetur.

SI enim Quæratur I. *E qua mundi regione Papiſſa prodierit*; Reſpondet Faſciculus temporum, Bocacius, Balæus, Anonymus contra Jeſuitas, Curio, *fuiſſe Germanam*; Joannes Marius, Fulgoſius, Jacobus Bergomenſis, Joannes de Marcoville, Joannes Stella, Osvvaldus Crellius, Achilles Gaſſarus, Zvvingerus, Sebaſtianus Franck, *fuiſſe Anglam*; Bibliander, *fuiſſe in Anglia non natam, ſed educatam*; Franciſcus Junius, *fuiſſe in Anglia neque natam, neque educatam*, additque Grimmius, *dici Anglicam non à natione, ſed à familia* Engels.

Si Quæratur II. *Quæ ſit eius patria*; Reſpondet Platina, Cranzius, Faſciculus temp. Bocacius, Richardus Waſſenburgius apud Wolphium, Anſelmus Rydt, Sabellicus, Primæus, Carion, Balæus, Stifelius, *fuiſſe Moguntinam*; Martinus Polonus *Margantinam*; Conradus Deckerius, E*ngelheimenſem* ex diœceſi Moguntina, aut Palatinatu; Ranulphus, *fuiſſe Anglam natione Moguntinam*; Reineccius, *patriam incertam eſſe*.

Si Quæritur III. *Qui fuerint eius parentes*; Reſpondent Centuriatores Magdeb. *patrem fuiſſe Sacerdotem ex Anglia, miſſum in Germaniam ad propagandam fidem*; Grimmius, *Monachum & Sacerdotem*; Joannes de Marcoville, *parentes ortos* è Mayenem; Quidam apud Sethum Calviſium, *Matrem fuiſſe ſcortum, Patrem ſacrificum Moguntiæ*.

Si

Si Quæratur IV. *Quod ei nomen*; Reſpondent Crucifer apud Grimmium, Balæus, Curio, Annales Auguſtani, Bocacius, *Gilberta*; Joannes Huſs, Fulgoſus, Stifelius, Münzer, Lutherus, *Agnes*; Petrus de Meſſia, Joannes de Marcoville, *Joannes vel Joanna*, Chronicon Colonienſe Germ. *Jutta*; Germani quidam, *Iſabella*; Marnus Polonus, Author Compilationis, Philippus Bergomenſis, *Nomen eius neſcitur.*

Si Quæratur V. *Quæ eius in juventute vita*; Reſpondent Magdeburgenſes, *Meretrix fuit*; Contarenus Cruciger, *Tam Veneri quàm artibus liberalibus operam dedit*; Bocacius, Fulgoſus, *Domo fortaſſis profuga ob impudicitiam*; Balæus, *Maga fuit*; Zvvingerus, Theodoricus de Niem, *Continens fuit, dum ſtuduit, ac ob laudatos mores Pontificatum meruit.*

Si Quæratur VI. *Quis eius amaſius, & quò eam duxit*; Reſpondent Chronica Auguſtana, *Monachus fuit ex monaſterio Fuldenſi*; Jacobus Curio, *Ab Anglo quodam Fuldenſis Cœnobii Monacho tum per Græciam, tum per Italiam, mentito ſexu circumducta*; Balæus, Merula, *Monachum in maritum duxit, à quo per Eccleſias & Monaſteria eſt deducta*; Bocacius, *Studioſus adoleſcens Moguntiæ*, Contarinus, *à Juvene ſtudioſo Moguntiæ didicit in domo paterna linguam latinam, & ab eo ducta eſt in Angliam*; Lutherus, *Cardinalis, qui eam duxit in Angliam*; Chronica Auguſtana, *Amaſius duxit eam Romam.*

Si Quæratur VII. *Ubi ſtuduerit*; Reſpondent Martinus Polonus, Platina, Fulgoſus, Zvvingerus, Balæus, *Athenis*; Schorembergius, *Pariſiis*; Bocacius, de Niem, Contarinus, Bergomenſis, *In Anglia, & ex Anglia venit Romam.*

Si Quæratur VIII. *Quot annis Romæ docuerit*; Reſpondet de Niem, *duobus*; Merula, Chronica Hollandica, *tribus*; Bocacius, *aliquot.*

Si Quæratur IX. *In quarum litterarum profeſſione floruerit*; Reſpondent Martinus Polonus, Nauclerus, Bocacius, Antoninus, *Trivium legens magnos Magiſtros habuit*; &, *In triviis legens, magnos diſcipulos & auditores habuit*; Faſciculus temporum, *Sic in divina Scriptura profecerat, ut par ei non inveniretur*; Joannes

Rioche, *Romæ litteris ſacris ſtuduit*; Contarinus, *Prælegit aperte Grammaticam, Dialecticam, Rhetoricam*; de Niem, Grimmius, *Docuit in Schola Græcorum*; Auctor Fragmenti veteris apud Wolphium, *Per biennium in Schola Græcorum docuit artes humaniores, in qua & Auguſtinus, ut etiam majores & nobiliores Urbis eius lectiones frequenter auſcultaverint.*

Si Quæratur X. *Quando factus Pontifex*; Reſpondent Antoninus ex Martino, *anno 850*; Rhodiginus, *anno 851*; Petrus Meſſia, Joannes Stella, Joannes de Marcoville, *anno 852*; Sigebertus corruptus, Marcus Guazzo, Balæus, Leander, *anno 854*; Anonymus de Joanna octava contra Jeſuitas, *anno 855*; Nauclerus, Curio, *anno 856*; Bergomenſis, Gaſſarus, Franck, *anno 858*; Franciſcus Roſieres, *anno 883*: Trithemius, *anno 1120.*

Si Quæratur XI. *Sub quo Imperatore factus Pontifex*; Reſpondent Chronica Ulmæ impreſſà, *ſub Arnolpho*; Anonymus, Münzerus, Rioche, & alii, *ſub Lothario Ludovici Pij filio*; Primæus, *ſub Ludovico ſecundo.*

Si Quæratur XII. *Juvenis, an ſenex ad Papatum venerit*; Reſpondet Anonymus, *Juvenis*, Contarinus Cruciger, *annis maturis venit Romam.*

Si Quæratur XIII. *Cui Pontifici ſucceſſerit*; Reſpondet Catalogus adſcriptus Othoni Friſingenſi, *Joanni ſexto*; Martinus Polonus, & plerique, *Leoni IV*; Bocacius, *Leoni V*; Schorenberger, *Stephano V*; Martinus Prædicator, *Formoſo*; Grimmius, & alii, *Benedicto III*; Roſieres, *Martino*; Egmondanus, *Sergio.*

Si Quæratur XIV. *Quod eius in Pontificatu nomen*; Reſpondet quidam apud Martinum Polonum, *Benedictus III*; Nevizanus, Fulgoſus, Bergomenſis, & alii, *Joannis VII*; Platina, Bocacius, Stella, Agrippa, & alii, *Joannes VIII*; Mairnixius, *Joannes IX*; Palmerius, *Numerum nomini non facit.*

Si Quæratur XV. *Quot annis ſederit*; Reſpondet Roſieres, *Anno 1, diebus 4*; Scriptor quidam Gallus, *Anno 1, & Menſe 1*; Crantzius, *Annis duobus nondum elapſis*; Zvvingerus, Anſelmus Rydt, *Annis duobus*; Marcus Guazzo, *Annis 2, Menſe 1*; Marcoville, Schedel, Catalogus Pontificum præfixus Platinæ, *Annis 2, Menſe 1,*

diebus 4; Rioche, *Annis 2, Menſibus 2*; Beroaldus, Amandus à Zierixea, Trithemius, Palmerius, *Annis 2, Menſib. 3*: Antoninus, *Annis 2, Menſibus 3, diebus 6*; Bergomenſis, Stella, Franck, Ranulphus, *Annis 2, Menſibus 5*; Martinus Polonus, Petrarha apud Wolphium, *Annis 2, Menſibus 5, Diebus 4*; Chronica Hollandica, *Annis 2, Menſibus 5, Diebus 8*; Gaſſarus, *Annis 2, Menſibus 6*; Occam, *Annis 2, Menſibus 7*; Laziardus, *Annis 2, Menſibus 7, Diebus 4*; Steenhovvel, *Annis 3, Menſibus 8*, Petrus de Meſſia, *Dos annos, y treinta y tantos dias*, id eſt, *Annis 2, triginta & aliquot diebus*; Auctor Compilationis Chronologicæ, *Anni & nomen ignorantur.*

Si Quæratur XVI. *Quæ in Pontificatu ordinavit*; Reſpondent Balæus, Magdeburgenſes, *Privilegia non poſſe tolli, niſi præſcriptione centum annorum*; Martinus Polonus M. S. in Bibliotheca Oxonienſi apud Grimmium, *Compoſuit præfationes Miſſarum poſt S. Ambroſium jam prohibitas*; Illyricus in Catalogo teſtium, *Acceptâ pecuniâ, miſſis Legatis, Moravos à juriſdictione Laureacenſis Epiſcopi exemit*; Wolphius, *Coronavit Ludovicum II. Imperat. & Ethelvvolphum Anglum*; Agrippa, *Facta eius in Eccleſia non fuerunt irrita, communi errore faciente jus*; Nauclerus, *Ordinati ab ea erant iterũ ordinandi.*

Si Quæratur XVII. *A quo impregnata*; Reſpondent Chronica Svevica, Balæus, Ranulphus, *à domeſtico Cardinali*; Merula, *à Collega ſuo Cardinali*; Annales Aquitaniæ, *à domus Præfecto*; Baptiſta Mantuanus, *ſtabuli Pontificii Præfecto*; Antoninus, Palmerius, Bergomenſis, *à familiari & conſueto Amaſio*; Platina, Sabellicus, Rhodiginus, & alii, *à ſervo domeſtico & cubiculario.*

Si Quæratur XVIII. *Ubi, & quando peperit*; Reſpondent Balæus, Fulgoſus, *in publica proceſſione*; Saxonius apud Cotonum, *in proceſſione Corporis Chriſti*; Bocacius, & alii, *in diebus Rogationum*; Schorẽbergius, *in aula & ſolio papali*; Chalcocondylas, *inter ipſa ſacrorũ myſteria*; Bocacius, *poſt Miſſam celebratam*; Quidam, *Penes portam Petri & Pauli*; Sabellicus, *Inter amphitheatrum Domitiani & Clementis ædem*; Chronica Hollandica, *circa Eccleſiam Clementis*; Bergomenſis, *ad Litanias profecta*; Annales Aquitaniæ, Egmondanus, *dum equitaret*; Anonymus contra Jeſuitas, *Dum ex templo rediret domum in Lateranum*; de Niem, *Prope templum Pacis*; Waſſenburgius, *In auguſto theatro, & communi area.*

Si

Si Quæratur XIX. *Ubi perijt Papiſſa poſt partum*; Reſpondent Bergomenſis, Antoninus, Platina, Stella, & alii, *In via publica, & in ipſa proceſſione, & ibidem ſine honore ſepulta*; Liber Indulgentiarum apud Nigrinum, Sebaſtianus Franck, *In templo diruto S. Clementis*; Zvvingerus, *Periit ex Janiculi monte amburbiale ſacrum celebrans*; Rabbi Abraham Zacu apud Grimmium, *Fuit expulſa*; Bocacius, *Non perijt in via, ſed ſupervixit retruſa in carcerem Tullianum, & perijt in Inſulis.*

Si Quæratur XX. *Quid de puero quem peperit*; Reſpondent Bergomenſis, Stella, Marcoville, Franck, Anonymus, *Perijt ſtatim in ipſa via*; Bocacius, *Perijt poſt carcerem in Inſulis*; Rabbi Zacu, *Occiſus eſt matre expulsâ*; Junius, *Superſtes fuit aliquot annis.*

Si Quæratur XXI. *An ob hoc factum Sedes perforata fuerit facta*; Reſpondent Maſſæus, Chalcocondylas, Bergomenſis, Stella, & alii, *Sedes perforata ideo facta, ut Pontificum electorum ſexus probetur*; Mairnixius, *Tales ſedes duæ Porphyreticæ ſunt, ubi tanguntur virilia Pontificis electi*; Platina, Sabellicus, Marcoville, & alii, *Non eſt ob hoc ſedes perforata facta, ſed ut in altiori ſtatu conſtitutus Papa, admoneatur communis & mortalis naturæ*; Junius, *Iſta ſedes, ſi quæ fuit, penes Auctores ſit fides.*

Si Quæratur XXII. *Ubi hæc ſedes perforata*; Reſpondet Robertus Gallus apud Wolphium, Fanchier apud Pleſſæum, *In porticu Lateranenſis palatij*; Wilhelmus Brevvin, *In Capella Salvatoris*; Pierius apud Wolphium, *Pro ſuggeſtu S. Joannis in totius populi conſpectu*; Junius, Choocke, *Non eſt in loco publico, ſed in conclavi electionis.*

Si Quæratur XXIII. *An adhuc ſedis perforatæ uſus*; Reſpondent Franck, Petrus de Meſſia, & alii, *Uſus adhuc eſt*; Magdeburgenſes, & alii, *Uſus eius non eſt amplius.*

Atque hanc tantam ac tam evidentem Auctorum diſcrepantiam circa facti circumſtantias, arguunt, purum putum figmentum eſſe, fœminam aliquando fuiſſe Papam.

II. Argu-

II. Argumentum, deſumptum ex altiſſimo ſilentio Scriptorum antiquorum de illa re.

NAm ab Anno 853, usque ad 1285, quod Martinus Polonus de illa re ſcripſit primus, nullus nec amicus, nec inimicus Romanæ Eccleſiæ, qui tamen multi & magni tunc fuerunt, maximè Græci, pro certo adferri poteſt, qui vel apicem de illa re ſcripſerit; nec ſcriptorum quisquam ante Lutherum altiùs aſcendit, quàm ad dictum Martinum, quadringentis annis fictâ Papiſsâ poſteriorem; quamvis Adverſarii aliqui conentur primum Auctorem facere Marianum Scotum, ducentis annis, ac deinde Sigebertum, trecentis ferè annis Papiſsâ poſteriorem. Sed non ſolùm Catholici, verùm etiam nonnulli ex præcipuis Sectariis, præſertim Calviſius, Beſeldus, David Blondel, & quidam Anonymus oſtendunt, Mariani & Sibegerti exemplaria impreſſa eſſe corrupta, nihilque ea de re in variis antiquis manuſcriptis reperiri.

III. Argumentum, deſumptum ex vera Chronologia.

EJusdem rei falſitatem ac impoſſibilitatem oſtendunt & Catholici, & Acatholici, ex vera Chronologia annorum Leonis IV. Benedicti III. Nicolai I. & Adriani II. inter quos nullus alius Papa intercedere potuit. Rem totam fusè, diſtinctiſſimè, ac doctiſſimè diducunt Joannes Stalenus Catholicus, & David Blondel Acatholicus; quos legat qui volet; nobis enim prolixioribus eſſe nec libet, nec licet. Quæ ſi veritatis amore, & nullo præjudicio depravatâ mente evolverit Lector, ſtatuet quod veriſimilius eſſe ipſe judicaverit. Ego certè ſi vel juratiſſimus hoſtis eſſem Papæ ac Papiſtarum, non poſſem illos non liberare à tanta calumnia. Sed hæc obiter.

Appendix.

SCripſeram hæc, cùm incidi in *Judicium viri docti Anonymi de D. Samuelis Mareſii Joanna Papiſſa reſtituta*, annexum fini

Quaternionis Diſſertationum Theologicarum Stephani Curcellæi adverſus Samuelem Mareſium. Quæritur eo loci, utrum D. Samuel Mareſius Joannam Papiſſam reſtituerit, Blondellumque rectè refutaverit, nec ne: Reſpondeturque, *tantum abeſſe ut Blondellus rectè à D. Mareſio ſit refutatus, ut potiùs D. Mareſius oleum & operam in illo refutando perdiderit, omnisq; judicij logici vacuus in arenam diſputatoriam imprudenter deſcenderit, adeoque nihil, juxtim cum imperitiſſimis diſputatoribus hodiernis effecerit, egeritque.* Probatur I. quia *D. Mareſius adduxit urſitque pro Joanna ſua probanda auctoritates recentiores, incertas, fallaces, maleq; cohærentes, adeoq; inſufficientes, principiumque tantùm petentes.* 2. quia *Poſtquam à Blondello clariſſimè monſtratum eſſet, omnia vetuſtiſſima, illiusque (Joannæ Papiſſæ dictæ) temporis teſtimonia, Joannam Papiſſam prorſus ignorare & excludere, D. Mareſius teſtimonia illa, ceu negativa elevat* tantùm, dicens, nihil concludi argumentis ab auctoritate humana negativè deſumptis; & plùs credi tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicētibus; modò iſti non negent, quod alii affirmant. Addit allatos à Blondello teſtes tacentes non plùs videri Joannam excludere, quàm includere, eò quòd qui tacet conſentire videtur. Tandem, ac ſi ſententiam ſuam de Joanna jam optimè ſolideque probaſſet, ex illa ſua nondum probata ſententia ad omnia negativa teſtimonia ſtrenuè reſpondet, in iis. *Non immediatè, ſed mediatè Benedictum Leoni ſucceſſiſſe dici, Joannamque propterea quòd nullo jure Papabilis fuerit, ab Auctoribus illis omiſſam eſſe.* Hic autem diſputandi ac probandi modus contra negantes Joannem Papiſſam, eſt omnino ineptus & inefficax; Ergo &c. Minorem fusè probat Anonymus ferè usque ad finem Judicii ſui.

Exploſâ Mareſii refutatione, quærit Anonymus *Utrum ergo Blondelli ſententia nunc neceſſariò ſit vera, poſtquam D. Mareſium nihil ſolidi in contrarium attuliſſe hucusque oſtenſum eſt?* Reſpondet 1. *Etiamſi Blondellus nullas ſententiæ ſuæ rationes in medium adduxiſſet, omnino tamen rationes in contrarium ſive à Mareſio, ſive ab aliis Joannæ Papiſſæ patronis allatæ, ſuâ ſponte, ſuâq; infirmitate aut tenuitate evaneſcerent, inq; auras evolarent, adeoque ſen-

ſententiam D. Mareſii improbabilem falſamque relinquerent; Blondelli ſententiâ antiquam ſuam certitudinem & veritatem conſtanter retinente obtinenteq. Reſpondet 2. Blondellum tales præterea rationes pro ſententia ſua attuliſſe, *quas etiamſi tandem D. Mareſius argutiolis effugiisque ſuis variis eludere refutareque potuiſſet, nondum tamen quidquam effeciſſet, neque ſententiam aut theſin Blondelli mox falſitatis arguiſſet, eò quòd ſuam antitheſin & ſententiam minimè adhuc probaverit, ſolidisque argumentis adſtruxerit.* Reſpondet 3. Tales Blondellum pro ſententia ſua adduxiſſe rationes, *quæ duplici de cauſa* (quas ibi adſignat) *à D. Mareſio refutari non poſſunt.*

Totum tandem diſcurſum his concludit verbis. *Et ex his nunc abundè conſtare poteſt, quàm frivolè & inaniter D. Mareſius ad pleraque Auctorum loca à Blondello citata exceperit, ſemper tantùm urgens, ea de mediata ſucceſſione Bonifacij* (Benedicti volebat dicere) *Papæ in locum Leonis intelligi, aut intelligi poſſe; nec de immediata* (*quam tamen verba ſimpliciter accepta innuunt, & poſtulant*) *intelligi debere: Leonem dici deceſſorem Benedicti non immediatum, ſed mediatum: Joannam omiſſam aut prætеritam fuiſſe, ob facti turpitudinem, & quòd nullo iure Papabilis fuerit; & quæ eius generis ſunt alia, quibus totam ſuam reſponſionem, prout ſuperiùs viſum eſt, abſolvit, librumque ſuum de Joanna papiſſa reſtituta ſuffarcinavit, & reſperſit: cùm tamen hæc omnia effugia ſua ſolidè priùs & ſufficienter probare debuiſſet. Et ſanè errores hi in methodum diſputandi à D. Mareſio commiſſi, ut plurimum in cauſa ſunt, quòd hactenus Andabatarum more tantùm diſputetur, contentiones & rixæ infinitæ maneant, neque veritas alicuius rei erui, certitudoque aliqua in rebus inveniri aut haberi poſſit. Nam ſi & D. Mareſius veram diſputandi & reſpondendi methodum ſciviſſet, ſine dubio hanc ſuam Blondelli refutationem nunquam aggreſſus fuiſſet, ſeſeq. nihil ſolidi habere, quod Blondello opponeret, vidiſſet, adeoq. veritatem agnoviſſet, eamque intactam reliquiſſet; neque fruſtra ſibi perſuaſiſſet, ac ſi Blondello optimè reſpondiſſet.* Hæc Anonymus.

Lege hæc, Lector, qui Joannam Papiſſam hactenus credidiſti, & juſtum judicium forma. An non ſuis ſe armis contrarium ſentientes conficiunt? An non ſalutem ex inimicis DEUS facit?

CAPUT XIX.

De iis, qui diu dormierunt, & elati revixerunt.

§. I. Exempla diu dormientium.

Dormientium longo tempore exempla.

MUlta exempla longo tempore dormientium retulimus lib. 1. cap. 30. ubi & probavimus id naturaliter contingere poſſe. Addimus nunc ſequentia. *Plinius* lib. 7. Hiſtor. Natur. cap. 52. refert, *puerum æſtu & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis*, & expergiſcentem rerum faciem mutationemque miratum, velut ſi poſtero experrectus foret die. *Rem incompertâ novitate mirabilem* (inquit Krantzius lib. 8. Wandal. cap. 39.) *ſilentio præterire non oportet. Ferunt juvenem ſcholaſticis diſciplinis Lubecæ intentum, ſecretiùs, ut ſine interpellatione dormitaret, ſe recluſiſſe nemine ſciente. Cùm non appareret quid de illo eſſet actum, requiſiêre: non invenientes, arbitrati ſunt clàm urbe profectum in patriam. Tranſierunt ſeptem illo ſopore anni. Jam per caſum evenit, ut quiſpiam ſcrutaretur curioſè, quid concamerato in muro capſa contineret: vidit juvenem ſoporatum: & cùm ignotus illi eſſet, graviter concuſſum excivit de ſomno. Jam redegerunt in memoriam qui illum prodire viderant, ante ſeptennium diſparuiſſe juvenem: quem eundem non mutatâ, non maceratâ facie, certiſſimum judicarunt. Stupor apprehendit omnes. Ille miratur quid ſtupeant, arbitratus ſe noctem unam cum parte diei ſomno conſumpſiſſe. Ubi audit factum, ſtupet cum ſtupentibus; nec edicere potuit quid ampliùs eſſet paſſus, quàm ſolent homines profundo ſomno (lethargum vocant) ſoporati; Viderint Phyſici, ſi poterat humidus ille locus fovere & continuare tam diuturnum ſomnum, ſine cibo & corporis maceratione. Hoc eſt illud tempus, quo ſummus Pontifex Gregorius XI. curiam ſuam de Avinione Galliarum urbe reduxit in urbem Romam.*

Hæc credibile faciunt quod *Lælius Biſciola* lib. 16. Horar. ſubſeciv. cap. 2. narrat ex M. Damaſceno, illius tempore ruſticum in Germania ſub ingenti fœni cumulo per autumnum & brumam continuò dormiiſſe, & conſumpto paulatim fœno, attonito ac ſemimortuo ſimilem extitiſſe. Minimè ergo incredibile eſt, quod

idem Biſciola ibidem aſſerit narratum ſibi ſanctè Anno 1593. à quodam Sabaudiæ Principis aulico, bovem ſine potu ſub maximo fœni cumulo multos vixiſſe menſes, quem ruſtici credebant amiſſum; poſtremò inventum adeò pinguem, ſe ut loco non poſſet movere. Bos ſub cumulo fœni repertus.

Relatorum exemplorum pleraque naturales habuiſſe cauſas, vix dubito: loci enim & aëris humiditate cerebrum humectari, humidum cerebrum ſomnum inducere, ſomnum immodicum viciſſim humidum reddere cerebrum, & ratio, & experientia docet. Quod de ſeptem fratribus Epheſinis narrat *Nicephorus Calliſt.* lib. 14. Hiſt. Eccleſ. cap. 45. *Conſtantinus Manaſſes* in Annal. *Carolus Sigonius*, & alii, qui Decii perſecutionem fugientes intra ſpeluncam ſe abdiderunt, occluſoque à perſecutoribus aditu à parte exteriore, trecentis & ſeptuaginta duobus annis usque ad Theodoſii Imperatoris tempora inibi dormierunt, tandemque recluſo oſtio evigilarunt, & urbem adeuntes omnia immutata repererunt; prodigioſum fuit, & ad reſurrectionis myſterium confirmandum à DEO permiſſum. Septem dormientes.

§. II. Exempla reviviſcentium, poſtquam elati fuêre.

LIbro 1. cap 30. multa quoque exempla retulimus eorum, qui mortui cùm fuiſſent, revixerunt. His addo ſequentia eorum, qui elati revixerunt, deſumpta ex *Plinio* lib. 7. cap. 52. ubi inter alia ait: *Aviola conſularis in rogo revixit* (quod etiam loc. cit. retulimus) *& quoniam ſubveniri non potuerat prævalente flammâ, vivus crematus eſt. Similis cauſa in L. Lamia Prætorio viro traditur. Nam C. Ælium Tuberonem Præturâ functum à rogo relatum, Meſſala Rufus & plerique tradunt.* Et paulò pòſt. *Varro quoque auctor eſt, XX. viris agros dividentibus Capuæ, quendam qui efferretur feretro, domum remeaſſe pedibus. Hoc idem Aquini accidiſſe. Romæ quoque Corfidium materteræ ſuæ maritum funere locato revixiſſe, & locatorem funeris ab eo elatum.* Omito alia quæ ibidē addit Plinius. Reviviſcentium exempla.

Multi crediderunt, ſubtiliſſimum Doctorem Joannem Scotum fuiſſe vivum tumulatum. Ferunt enim, eum ſæpe diem totum, & ampliùs, immobilem ſedere ſolitum, ſenſibus ſopitis, mente Scotus an fuerit ſepultus vivus.

nimirum raptâ in altiſſimarum rerum contemplationem, abſentibus aliquando iis qui id ſciebant, feſtinato funere ab aliis illius rei neſciis pro mortuo elatum. Addit *Paulus Jovius* in Elogiis Doctor. Viror. cùm tumulatus jam eſſet, redeunte vitâ, ſerò morbi impetum naturam discuſſiſſe, eumque fruſtra ad petendam opem miſerabili mugitu edito, pulſatoque diu ſepulchri lapide ſeu operculo, eliſo tandem capite periiſſe. Nec his contentus *Abrahamus Bzovius*, ſcribit ad Annum Chriſti 1294. ex Genebrardo, Scotum intra ſepulchrum, cùm jam vita rediiſſet, extrema manuum devoraſſe; addens de ſuo, aperto ſepulchro in gradibus Mauſolei devoratis manibus repertum fuiſſe. Sed hæc mera eſſe figmenta, bene oſtendit *Lucas Waddingus* in Annal. tom. 3. anno 1304. & 1308, iterumque in Vita Scoti primo tomo Operum ipſius præfixo, cap. 9. eſt enim communis aliorum opinio, Scotum naturali ac communi morte ſublatum die 8. Novem. Anni 1308. Coloniæ Agrippinæ, ſepultumque in Conventu Fratrum Minorum Ordinis ſui.

CAPUT XX.

De hominibus in Beſtias mutatis.

Homines in beſtias mutati.

Lib. 1. cap. 26. plurima exempla attulimus hominum in beſtias transmutatorum, modúmque explicavimus, quo id factum fuiſſe credamus. His addimus alia tria: Sequenti verò capite examinamus, num Rex Nabuchodonoſor fuerit verè in bovem mutatus; an ſpecie tantùm tenus. Adverte tamen, indubitatum eſſe, omnes ſequentes matamorphoſes non naturali, ſed ſupernaturali Dei virtute contigiſſe, ad hominum ſcelera punienda, aliovè nobis occulto fine.

Scribit itaque *Metaphraſtes* 30. Septemb. Teridatem Armeniorum regem, cùm virgines Ripſimem & Gaianam nefandis modis ad impudicitiam allicere adniteretur, martyresque efficere, juſtitiâ Dei verſum eſſe in inſaniam, mutatâ eius formâ in porcum. *Et erat Teridates* (verba ſunt Metaphraſtis) *extrinſecus porcus, interna crudelitatis, & cœni voluptatum, & alterius porcina anima*

mæ ac vitæ ſimul imago & pœna; tam diuque in eo ſtatu permanſit, donec à S. Gregorio, poſtea Martyre, fuit priſtinæ menti ac formæ reſtitutus. Longiſſima eſt, ſed mirabilis hiſtoria, quam pius Lector apud Surium inveniet ad diem 30. Septembris.

Hominum in beſtias mutatorum mirabile exemplum.

Mirabilius eſt quod narratur apud Nierembergium lib. 2. de Mirab. Europæ cap. 42. ex *Silveſtro Giraldo*, his verbis. *Circa triennium, ante adventum comitis in Hyberniam, contigit quendam ſacerdotem de partibus Ultoniæ verſus Mediam itinerantem, in ſilva quadam conjuncta Mediæ pernoctaſſe. Cùmq; ad igniculum, quem ſibi ſub arbore quadam frondoſa congeſſerat, uno tantùm comitatus puerulo, lucubraſſet; ecce lupus ad eos accedens, qui ſtatim in huiusmodi verba prorupit. Securi eſtote, & nolite timere; non enim trepidandum vobis eſt, ubi timor non eſt. Cùmque ipſi tantò vehementiùs conſternatis animis obſtupuiſſent, verba de DEO ſacra ſubjunxit. Et obteſtatus à ſacerdote, adjuratusque per DEUM omnipotentem, & per fidem Trinitatis, nè eis noceret, & quanam creatura fuiſſet, quæ ſub beſtiali formâ humana verba proferret; catholicum in omnibus reſponſum præbens, tandem tamen ſubjecit. De quodam hominum genere ſumus Oſſyrienſium, unde quolibet ſeptennio per imprecationem Sancti cuiusdam, Natalis ſcilicet Abbatis, duo, videlicet mas & fœmina, tam à formis, quàm finibus exulare coguntur. Formam enim humanam prorſus exuentes, induunt lupinam. Completo verò ſeptennij ſpatio, ſi fortè ſuperſtites fuerint, alijs duobus ipſorum loco ſimili conditione ſubrogatis, ad priſtinam redeunt tam patriam, quàm naturam. Et mihi quidem peregrinationis huius ſocia non procul graviter infirmatur: cui, ſi placet, jam in extremis agenti, ſacerdotale ſolatium intuitu divinæ pietatis indulgeas. Quo dicto, lupum præcedentem usque ad arborem quandam ſatis propinquam Presbyter ſequitur tremebundus. In cuius concavitate lupam conſpicit, ſub ſpecie ferina gemitus & planctus humanos emittentem. Quæ ſtatim ut ipſum vidit, præmittens ſalutationem ſatis humanam, gratias etiam DEO retulit, quòd in tali articulo tanto eam ſolatio dignatus eſſet viſitare, & ſic usque ad extremam Communionem à Sacerdote cuncta rite peracta ſuſcepit, quam & ipſam conſtanter*

effla-

efflagitavit, attentiùs ſupplicans, ut Viatici largitione beneficium conſummaret. Quo ſacerdos cùm ſe carere firmiter aſſeruiſſet, lupus, qui parumper abſceſſerat, iterum acceſſit, oſtendens ei parvulum librum manualem, & aliquot hoſtias conſecratas continentem, quæ more patriæ Presbyter itinerans ſub indumento à collo ſuſpenſa deferebat. Rogabat etiam, nè DEI donum & ſubſidium eis divinâ providentiâ deſtinatum aliquatenus denegaret. Et ut omnem abſtergeret dubietatem, pede quaſi pro manu fungens, pellem totam à capite lupæ retrahens usque ad umbilicum replicavit, & ita ſtatim expreſſa forma vetulæ cuiusdam apparuit. Quo viſo, tandem Sacerdos obnixè poſtulantem, & devotè ſuſcipientem, terrore tamen magis quàm ratione compulſus, communicavit, & ſtatim à lupo pellis retractata priori formæ ſe coaptavit. His ergo rite potiùs quàm rectè peractis, humanam potiùs quàm beſtialem ſocietatem eis ad igniculum totâ noctè lupus exhibuit. Manè verò facto, extra ſilvam ipſos conducens, Presbyteroque præbens iter, viam ei certiſſimam longè præoſtendit. Multas etiam Sacerdoti ſuper impenſo beneficio gratias in diſceſſu referebat, promittens efficaciores multò ſe ei gratias relaturum, ſi Dominus eum ab hoc exilio, cuius jam duas partes compleverat, revocaverit. Inter ultima verò huius confabulationis verba quæſivit Presbyter à lupo, utrum gens inimica, quæ in Inſulam ſupervenerat, olim foret diuque in ea permanſura. Cui lupus, Propter peccata, inquit, populi noſtri, & vitiorum enormitates, ira DEI deſcendens in generationem pravam, dedit eam in manus inimicorum. Quàm diu ergo gens ea mandata DEI cuſtodierit, & in viis eius ambulaverit, tota manebit & inconvulſa: ſin autem (quia proclivis eſt curſus ad voluptates, & imitatrix eſt natura vitiorum) ad noſtros ex convictu mores fortè condeſcenderint, divinam in ſe quoque procul dubio vindictam provocabunt. Similem quoque ſententiam in Levitico reperies, Domino ad populum Iſraëliticum loquente in hunc modum: Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam. Cavete ergo, nè & vos ſimiliter evomat, cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem quæ fuit ante vos. *Totum hoc autem poſtmodum contigit, primò per Chaldæos, & poſtea Romanos. Item & in Eccleſiaſtico:*

Regnum

Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos.

Biennio verò pòſt elapſo contigit me per Mediam transitum feciſſe, ubi Epiſcopus terræ illius Synodum tunc fortè convocaverat. Epiſcopos etiam & Abbates vicinos adſciverat, ut ſuper hac re (quam ex Sacerdotis confeſſione jam didicerat) quid agendum illi foret, communicato conſilio certiùs inſtrueretur. Audiens ergo me transire per partes illas, duos mihi de Clericis ſuis transmiſit, rogans ut tanto negotio tractando in propria perſona, ſi fieri poſſet, intereſſem: ſin autem, de aſſenſu meo litteris ſaltem eos certificarem. Audito ergo ab illis ſeriatim negotio (quod & priùs tamen ab alijs audieram) quia cauſis quibusdam urgentibus adeſſe non potui; litterarum beneficio, conſilio quidem abſens non fui. Cui & Epiſcopus cum Synodo obtemperans, Sacerdotem ipſum, cum litteris ſuis, rem geſtam & Sacerdotis confeſſionem continentibus, appoſitis etiam Epiſcoporum & Abbatum, qui intererant, ſigillis, ad ſummum Pontificem deſtinavit.

Hactenus Giraldus. Qui cùm retuliſſet alia quædam mutatorum hominum in beſtias exempla ex *S. Auguſtino* lib. 16. cap. 8. & lib. 18. cap. 18. de Civit. DEI; addit: *Noſtris quoque temporibus quosdam vidimus, qui magicis artibus imbuti, pingues, ut videbantur, porcos, ſed tantùm rubros, ex quacunque præjacente materia producentes, in nundinis vendebant: ſed hi ſtatim ut aquam aliquam transibant, evaneſcentes, in propriam & veram revertebantur naturam: quantâlibet autem induſtriâ ſervatis, aſſumpta ſpecies ultra triduum non durabat. Item vetulas quasdam tam in Wallia, quàm in Hybernia, & in Scotia, ſe in leporinam transmutare formam, ut adulterina ſub ſpecie ubera ſugendo, lac alienum occultiùs ſurripiant, vetus quidem, ſed & adhuc recens frequensq; querela eſt.* Utrum verò tum hi, tum alii homines, fuerint revera in beſtias mutati, diſcuſſimus ac decidimus lo. cit. lib. 1. iterumque poſtea dicemus.

Tertium exemplum refert idem *Nierembergius* cit. loc. cap. 43. ex Jocelino, his verbis. *Regnabat in finibus quibusdam Britanniæ,*

tanniæ, quæ modò Wallia dicitur, tyrannus quidam Cereticus nomine, flagitioſus, fraudulentus, injurioſus, blaſphemans ubique viam Domini, Chriſtianorum perſecutor, & interfector crudeliſſimus. Audiens autem S. Patritius illius belluæ tyrannidem effrenatam, ſtuduit illum ad viam ſalutis revocare, dirigens ad illum convertendum à vitiis ſuis peſſimis epiſtolam commonitoriam. Ipſe verò venumdatus ut faceret malum, de die in diem ſeipſo deterior factus, admonitionem deſerit S. Patrij, & deſpexit, ſuaque flagitia, facinora, fraudum factiones, cruentatas cædes dilatavit. Quod cùm Patritius relatu veridico didiciſſet, divinitùs edoctus, intellexit vas contumeliæ obduratum in nequitijs, nullimodæ correctioni, ſed potiùs perditioni præparatum; in hunc modum fertur oraſſe ad Dominum. Domine DEVS omnipotens, ſicut ſcis, & pot , hominem hunc vulpinum in vitijs monſtroſum, modo monſtroſo ejice à facie terræ, & illius conſummatæ malitiæ finem impone. Inclinans Dominus aures ſuas ad vocem ſervi ſui, prædictum tyrannum quadam die in medio fori ſtantem, circumſtante multitudine ſuorum, ſubitò in vulpem transformavit; illeq; à conſpectu omnium fugiens, nunquam in terra ulteriùs comparuit. Hoc factum nullus diſcredere jure poterit, qui uxorem Loth in cautem mutatam, aut hiſtorias de Nabuchodonoſor Rege legerit. Sed de hac ſequenti capite.

CAPUT XXI.

An Nabuchodonoſor Rex fuerit reverà mutatus in bovem.

DE fide præcedentium hiſtoriarum dubitare ſine piaculo quis poſſet, quoniam non niſi humanâ nituntur auctoritate; ſequentem revocare in dubium ſine crimine nemo poteſt, qui divinâ conſcriptam ac ſtabilitam non ignorat. Narro priùs metamorphoſin Regis; deinde qualis ac quanta ea fuerit, quomodoque facta, examino.

§. I. Hi-

§. I. Hiſtoria Nabuchodonoſoris in beſtiam mutati.

Nabuchodonoſoris in beſtiam mutati hiſtoria.

FUit ea prædicto Regi in ſomno indicata, anno regni 37. quando poſt debellatam ante biennium Ægyptum factus monarcha, intumuit ſuperbiâ. Duodecimo verò à ſomnio menſe completa eſt; ejectusque ipſe ut beſtia, manſit in ſtatu illo annis ſeptem; tandemque octavo anno menti & regno redditus, agnovit atque laudavit DEUM. Rem geſtam proponit ipſe Nabuchodonoſor epiſtolâ poſt reſtitutionem miſsâ ad omnes populos imperio ſuo ſubjectos, quæ habetur apud *Danielem* Prophetam cap. 4. Qua in Epiſtola poſtquam narraſſet, ſe, cùm quietus eſſet in domo ſua, & florens in palatio ſuo, ſomnium vidiſſe, quod fruſtra omnes arioli & ſapientes Babylonis interpretari fuiſſent conati, tandem vocato Danieli ſeu Baltaſſari id expoſuiſſe, huncque id interpretatum. Verba Scripturæ ſunt. *Viſio capitis mei in cubili meo. Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia: magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum: aſpectus illius erat usque ad terminos univerſæ terræ: folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca univerſorum in ea: ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis eius converſabantur volucres cœli, & ex ea veſcebatur omnis caro. Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum; & ecce Vigil, & ſanctus de cœlo deſcendit: clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius; excutite folia eius, & diſpergite fructus eius; fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicum eius in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei; & ſeptem tempora mutentur ſuper eum. In ſententia Vigilum decretum eſt, & ſermo Sanctorum, & petitio, donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum; & cuicunque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum. Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor*

Rex. Tu ergo, Baltaſſar, interpretationem narra feſtinus, quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus Deorum Sanctorum in te eſt. Tunc Daniel, cui nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi unâ horâ, & cogitationes eius conturbabant eum. Reſpondens autem Rex ait: Baltaſſar, ſomnium & interpretatio eius non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his qui te oderunt, & interpretatio eius hoſtibus tuis. Arborem quam vidiſti ſublimem atque robuſtam, cuius altitudo pertingit ad cœlum, & adſpectus illius in omnem terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca omnium in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis eius commorantes aves cœli; Tu es, Rex, qui magnificatus es, & invaluiſti, & magnitudo tua crevit, & pervenit usque ad cœlum, & poteſtas tua in terminos univerſæ terræ. Quod autem vidit Rex vigilem, & Sanctum deſcendere de cœlo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis ſuis, & rore cœli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum eius, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum; hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ pervenit ſuper dominum meum Regem: Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis feriſque erit habitatio tua, & fœnum ut bos comedes, & rore cœli infunderis: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quod dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicunque voluerit det illud. Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum eius, id eſt, arboris; regnum tuum tibi manebit, poſtquàm cognoveris poteſtatem eſſe cœleſtem. Hucusque ſomnium & interpretatio eius.

Proſequitur hiſtoriam ipſe Rex, & eventum narrat ſequentibus verbis. *Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem. Poſt finem menſium duodecim in aula Babylonis deambulabat, reſponditque Rex, & ait: Nonnè hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cùmque ſermo adhuc eſſet in ore Regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor Rex; regnum tuum tranſibit à te, & ab hominibus ejicient te, & cum beſtiis & feris erit habi-*

habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud. Eâdem horâ ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus ejectus eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum fuit, donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & ungues eius quaſi avium. Igitur poſt finem dierum ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi &c. In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt ad me, & ad honorem regni mei decoremque perveni, & figura mea reverſa eſt ad me, & optimates mei & magiſtratus mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum, & magnificentia amplior addita eſt mihi.

En quanti Regis quanta & quàm vera metamorphoſis: nec enim parabola hæc eſt, ut *Origines* cum ſuis auſus eſt affirmare, exiſtimans ſub nomine regis Nabuchodonoſoris ſymbolicè deſcribi caſum Luciferi; quod tamen *D. Hieronymus* & alii paſſim ajunt non tantùm falſum, ſed etiam hæreticum eſſe, cùm ex ſimplici narratione totius facti pateat hiſtoriam eſſe, & Scriptura clarè dicat, *Omnia* hæc (quæ ſcilicet narrata fuêre) *venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.*

Quæritur tamen, & graphicè certè certatur, an verè mutatus fuerit Nabuchodonoſor in feram. Ac *Primò* quidem aliqui cenſent, Joſephum affirmare, ipſum totum ſecundùm corpus & animam fuiſſe mutatum in feram. Sed neque Joſephus id ſcribit, neque ratio patitur, ut patet ex dictis lib. 1. c. 26. & contrarium clarè colligitur ex verbis ſacræ Scripturæ recitatis. Si enim tam anima, quàm corpus ſubiiſſent veram eiusmodi mutationem, non jam ipſe Nabuchodonoſor *vinculo ferreo & æreo alligatus* fuiſſet; non ipſe *fœnum ut bos comediſſet*; non *rore cœli corpus eius infectum* eſſet; non *capilli eius in ſimilitudinem aquilarum* creviſſent, *& ungues eius quaſi avium*; non *ſeptem tempora ſuper* ipſum *mutata* fuiſſent; nec quidquam illorum, quæ Scriptura dicit contigiſſe regi Nabuchodonoſori, ipſi revera contigiſſet; ſed

Nabuchodonoſor an fuerit verè mutatus in beſtiam.

ea omnia bovi, aut beſtiæ accidiſſent, & bos, non rex fuiſſet punitus.

Secundò igitur *Dorotheus* in Synopſi, & *Epiphanius* in Vita Danielis, cenſent Nabuchodonoſorem non totum in feram fuiſſe mutatum, ſed interiùs formam hominis, id eſt, animam rationalem retinuiſſe, exteriùs verò mutatum fuiſſe in figuram bovis anteriùs, & leonis poſteriùs: quod ſecundum ex eo probant, quoniam Scriptura dicit, *cor feræ detur ei*, bos autem non fera, ſed beſtia eſt, at leo & fera & beſtia eſt; item quoniam Septuaginta Interpretes dicunt, capillos eius creviſſe in ſimilitudinem leonum. At nulla eſt neceſſitas aſſerendi, figuram eius externam ex bovis ac leonis figura fuiſſe compactam, tum quia in explicatione ſomnii Daniel nullam leonis, ſed tantùm bovis facit mentionem, regemque bovi ſimilem factum narrat; tum quia non tantùm cicures ac domeſtici ſunt boves, qui beſtiæ, ſed etiam agreſtes, ut ſunt Uri & biſontes, qui feræ dicuntur.

Tertiò, *Michaël Medina* lib. 2. de Fide. cap. 7. putat, transmutationem Nabuchodonoſoris in beſtiam non fuiſſe veram, neque quoad animam, neque quoad corpus, ſed merè præſtigiatoriam, ita ut ſolùm ſibi & aliis apparuerit eſſe mutatus in bovem. Addunt, præſtigiatoriam hanc mutationem fieri potuiſſe dupliciter: Primò; per illuſionem ſenſus, perſtringente vel DEO, vel Angelo, vel Dæmone, oculos Regis & intuentium, ut regem intuentes putarent ſe videre beſtiam; quâ ratione ſæpe ope dæmonis perſtringuntur oculi hominum, ut putent ſagas ac magos eſſe mutatos in lupos, feles, bufones, prout frequens experientia docet, & nos ſuprà lib. 1. cap. 26. explicavimus. Secundò, per circumpoſitionem corporis ferini, ponente vel DEO, vel Angelo, vel Dæmone circa corpus regis figuram quandam beſtiæ, ſub qua cùm cerneretur à ſe vel aliis, beſtia putaretur. Sed neque hic modus explicandi mutationem regis in beſtiam ſubſiſtere poteſt, quia Scriptura innuit, eum fuiſſe mutatum revera, in aliquo ſenſu, in beſtiam, quandoquidem ait, *cor eius ab humano mutatum fuiſſe*, & *cor feræ ipſi datum*; & *fœnum ut bovem comediſſe*; & *capillos eius in ſimilitudinem aquilarum creviſſe*, &

ungues

ungues eius quaſi avium ; & ipſe rex fatetur, *Senſum ſuum, & figuram ſuam eſſe reverſam ad ſe :* at nihil horum verè dici poſſet, ſi tantùm præſtigiatoriè modis explicatis fuiſſet facta metamorphoſis ; ergo &c.

Quartò, alii aiunt, ut præcedentes, regem Nabuchodonoſorem non fuiſſe revera transformatum in beſtiam, neque ſecundùm animam, neque ſecundùm corpus, ſed ſolùm imaginariè, quia ſuâ imaginatione vitiatâ & corruptâ ſibi ipſe transformatus videbatur. Quantam autem vim habeat corrupta imaginatio, ut putet quis ſe eſſe id quod non eſt, patet ex multis exemplis, quæ Galenus, Levinus Lemnius, & alii afferunt, & nos alibi recenſebimus. Ita cenſent *S. Thomas* (vel quiſquis eſt Auctor) lib. 2. de Regim. Princip. *Franciſcus Valleſius* de ſacra Philoſoph. cap. 8. & *Hieronymus Mercurialis* lib. 6. Variar. Lect. cap. 20. Sed hic quoque modus explicandi non ſufficit, quia rex fatetur *ſibi reſtitutum non tantùm ſenſum, ſed etiam figuram* ; ergo non tantùm in imaginatione & phantaſia, ſed etiam in corpore facta erat mutatio aliqua, ut fera videretur. Et certè niſi fera fuiſſet viſa, nec Daniel & Satrapæ permiſiſſent, ut in ſylvas fugeret, nec aliæ feræ ibidem ei peperciſſent ſine ſingulari protectione DEI.

Inter haſce tam diſcrepantes ſententias, quarum aliæ putant, Nabuchodonoſorem fuiſſe revera mutatum in beſtiam quoad animam & corpus ; aliæ, nullo modo fuiſſe mutatum nec quoad animam, nec quoad corpus ; aliæ, fuiſſe quidem mutatum revera quoad corpus, non quoad animam ; ego mediâ ferè viâ incedo, &

Aio I. Nabuchodonoſorem ita fuiſſe mutatum in beſtiam, ut tamen manſerit verus homo. Ratio eſt, quia ſi non manſiſſet verus homo, non poſſent verificari illa, quæ de Nabuchodonoſore dicuntur in cap. 4. Danielis, ut conſideranti patet : nec punitus fuiſſet idem qui peccaſſet, ſed bos pro ipſo. **Nabuchodonoſor quâ ratione fuerit in beſtiam mutatus.**

Aio

Aio II. Eundem Nabuchodonoſorem ita fuiſſe mutatum, tam quoad animam, quàm quoad corpus, ut verè dici poſſit, eum fuiſſe aliquâ ratione mutatum in beſtiam. Nam anima fuit mutata ſecundùm intellectum, voluntatem, & imaginationem; quæ omnia fuerunt ita vitiata, ut putaret rex ſe eſſe bovem ferum, & appeteret ſilvas, & fœnum, & fugeret hominum conſortium, quæreretque ſocietatem beſtiarum. Fuit quoque cordis, & corporis, & omnium ſenſuum temperamentum ita immutatum ac efferatum, ut eſſet ſimile temperamento beſtiarum, citra tamen humanitatis ſeu humanæ naturæ amiſſionem: quia enim fœnum ut bos comedit, ſtomachus aliam habuit temperiem, ut cibos ferinos concoqueret; aliam palatus, ut ei fœnum ſaperet; aliam odoratus, ut graminis fragrantiam ſequeretur; aliam tactus, ut non ſentiret adeò frigora & æſtus, roremque cœli ſuper ſe cadentem. Hac de cauſa dicitur, *ablatum ab eo fuiſſe cor humanum, & datum cor feræ.* Cor humanum ſignificat in divinis Litteris tam mentem ſeu intellectum, quàm appetitum ſeu voluntatem; quia quod eſt cor in corpore, hoc eſt ratio & voluntas in anima, & in toto homine. Cor ferarum, quoniam intellectum & voluntatem non habent, ſignificat earum imaginationem & appetitum ferinum. Ablatum fuit à Nabuchodonoſore cor humanum, quia amiſit uſum rectæ rationis, (& conſequenter ſanæ voluntatis) & factus eſt amens. Datum fuit eidem cor ferinum, quia imaginatio & appetitus fuit vitiatus atque corruptus, ut cogitaret de fœno, de ſolitudine, & de aliis de quibus beſtiæ cogitant, ac de iis delectaretur. Credibile tamen eſt, eum habuiſſe ſubinde lucida intervalla, ut agnoſceret ſtatum à quo deciderat, & ad quem devenerat.

Alia etiam corporis mutatio fuit facta, adeò exotica, ut feræ potiùs quàm homini ſimilis appareret. Nam 1. pili capitis & barbæ adeò excreverunt, ut ſimilitudinem haberent vel capillorum leonum, ut ſeptuaginta vertunt; vel pennarum aquilarum, ut Vulgata noſtra habet, nimirum ob copiam & denſitatem, ob hirſutiem ac duritiem, & ob colorem atrum ac deformem. 2. Externus corporis habitus magis fuit ferinus, quàm

quàm humanus, quoniam nullum admittebat cultum, nullas veſtes, quas more inſanorum lacerabat, & abjiciebat, ac nudus incedebat, ſoli, æſtibus, nivibus, pluviis, omnibusque cœli injuriis, ſeptem annorum ſpatio expoſitus, ac proinde enormiter denigratus, ac deturpatus. 3. Ungues, qui nunquam præſcindebantur, in modum unguium avium, aut aquilarum excreverunt. 4. Ita fuit efferatus, ut & in alios ſæviret, & domo fugeret; unde neceſſarium fuit vinculis ferreis & æreis eum ligare. 5. Inceſſus erat beſtiæ, non hominis; manibus enim pedibusque ut bos quadrupes incedebat. An verò & cornua, & caudam, & genuum vertebras inverſas habuerit, ut boves habent (quod aſſerunt aliqui) incertum eſt. Fortaſſis etiam humanam loquelam paulatim perdidit, & boatum atque mugitum aſſumpſit. Tantum de Nabuchodonoſore. Cauſa metamorphoſis alia non fuit, quàm voluntas Dei, volentis punire Regis ſuperbiam.

CAPUT XXII.

De Noctambulis, & miris eorum operationibus.

QUi dormientes noctu ſurgunt, ſe induunt, obambulant, varia opera perficiunt, uno verbo Noctambulos ſeu Noctambulones appellamus. Horum nonnulla exempla referemus, deinde ejus rei cauſam indagabimus, & antidota præſcribemus.

§. I. Exempla varia Noctambulorum.

QUidam juvenis è lecto ſurgens, indutus veſtimentis & ocreis, calcaribusque appoſitis, ſuper feneſtram conſcendit, & hinc atque inde divaricatis cruribus, parietem perinde ac ſi equus eſſet, incitavit. Alter in puteum deſcendit, non antea experrectus, quàm gelidam pede attigiſſet. Utrumque teſtatur *Jonſtonus* in Thaumatol. Claſſe 10. cap. 7. art. 6. Eodem teſte, apud *Horſtium* quidam *Noctambulorum exempla.*

quidam nobilis turrim conſcendit, nidum avium ſpoliavit, per funem ſe iterum demiſit. *Alemana* Comment. ad librum Hippocrat. de Aëre &c. refert ex aliis, quendam Pariſiis gladio accinctum, Sequanam tranaſſe, eumque interfeciſſe, quem ſibi interficiendum vigilans propoſuerat, & poſt patratum ſcelus domum rediiſſe. Apud *Libavium* lib. de Noctambulis, puer nudus ad portam progreſſus, domumque regreſſus, vigilem in medio oppido ſedentem obſervavit.

Apud *Majolum* Colloq. 4. *Laudenſis* I. C. enarrationes in Clementinas ſcribens memorat, cùm Pariſiis degeret, uſum ſe conſuetudine Anglici cuiusdam, cui id in more poſitum erat, ut ſomno correptus domo egrederetur, ad templa proficiſceretur etiam procul remota: atque eum aliquando juxta Sequanam fluvium ſomno adhuc oppreſſum ambulantem, etiam puerum peremiſſe, ac ſeſe rurſum in lectum recepiſſe, nunquam, dum illa peragerer, expergefactum. Apud eundem Majolum *Bartolus* memorat, Piſanum quendam civem in ipſo ſomno ſæpe arma corripuiſſe, urbem inambulaſſe concinentem, ſemper oppreſſum ſomno. *Marianus* quoque Senenſis I. S. apud eundem narrat, noviſſe ſe puellam in vicinia, quæ è lecto cubilique, ſomno oppreſſa egredi conſueverat, piſtoriamque exercebat, nunquam expergefacta.

Andreas Laurentius lib. 4. Hiſtor. Anatom. q. 12. ait, Galenum narrare, ſe ſomno oppreſſum confeciſſe ferè integrum ſtadium, nec à ſomno excitatum priusquàm in lapidem impegiſſet. Item Theonem Stoicum dormientem in ſomnis ambulare; Periclis verò ſervum in ſummo tecto ſpatiari ſolitum.

Martinus Delrio lib. 1. Disquiſit. Magic. cap. 3. q. 3. narrat hiſtoriam, quæ Legione in Hiſpania contigit, in quodam Religioſorum conventu, ante annos vix viginti, quando illa ſcribebat; aitque ſe noſſe perſonas quibus accidit. *Erat*, inquit, *Laicus unus, ſolitus interdiu pueros rudimentis catechiſmi imbuere. Cogitationes eædem dormienti recurrebant, ita ut in ſomnis & præcineret, & doceret, & hortaretur, & increparet pueros æquè clamosè & ferventer, ac ſolebat interdiu, ſicque turbabat vicino-*

cinorum ſomnum. Itaque qui propinquior illi habebat alius Laicus, & ſæpe monuerat; quodam die illi per jocum minatur, ſi pergat hos clamores edere, ſurrecturum ſe noctu, & ad thalamum ejus iturum, & flagello ex funiculis intemperies has abacturum. Quid Gundiſalvus? (ſic enim vocabatur.) Surgit circa noctis medium dormiens, & egreſſus, ut decubuerat, in induſio, cubiculum Fratris Collegæ ingreditur, manu forfices ferens & prætentans; & rectà ad lectum alterius, qui fuerat interminatus, contendit. Vide DEI providentiam. Luna lucebat, & nox innubis erat, & Frater iſte vigilabat. Videt accedentem, & celeriter ſe de lecto dejicit, quà paries erat nonnihil remotior. Noctambulus lectulo proximus forficibus culcitram ter quaterve petit, & confeſtim redit unde venerat. Manè facto interrogatus, negat ſe meminiſſe, neque id facere unquam in animum vel leviter induxiſſe; tantùm cogitaſſe, ſi alter cum flagello ad ſe accederet, illum intentatis forficibus perterrefacere, & abigere.

§. II. Cur aliqui dormientes obambulent.

CAuſam hujus rei varii variè explicant. Plerique tamen, & rectè, imaginationi adſcribunt, cujus quanta vis ſit in corpus proprium, ac fortaſſis etiam alienum, alio loco explicabimus. Incitare eandem dormientes ad motum, ad clamores, ad loquelam, quotidiana docet experientia. *Cardanus* lib. 8. de Variet. cap. 46. refert, quendam ſe in ſomno induiſſe; legiſſe ſupplicationes pro mortuis; ad vocantem Principem, cujus erat cubicularius, acceſſiſſe; ac demum etiam interrogantibus reſpondiſſe. Pauci dies ſunt, cùm quidam manum vulneratam mihi oſtendit, quòd pugnum intentans contendenti ſecum, ut ſomnians ſibi imaginabatur, manum impetu vehementiſſimo in proximum lecto parietem impegiſſet. Hæc eadem igitur imaginatio tantam vim habet in nonnullis ſomno ſopitis, ut illos ad ſurgendum, ſe veſtiendum, circumeundum, illaque omnia quæ diximus, aliaque plura perpetrandum impellat. Eſt autem dormientium imaginatio brutorum imaginationi non abſimilis, quoniam rationem repugnantem non

Noctu in ſomno cur aliqui ambulent.

Imaginationis vis in dormientibus.

 habet:

habet: unde fit ut multa periculoſa moliantur, quæ vigilantes non auderent, quia imaginatio vaporum caligine ſopita, non agnoſcit pericula: & ſi quandoque evigilant (quod fieri dicitur, cùm proprio nomine compellantur) & periculum agnoſcunt; cadunt in præceps, ut memini me audire contigiſſe cuidam, qui tollelonem conſcenderat nudus, & compellatus ex nomine, in puteum decidit.

Huic porrò affectui, ait *Andreas Laurent.* loc. cit. obnoxii ſunt, qui ſanguine ſpumante, & multo fervidoque ſpiritu abundant. *Majolus* loc. etiam cit. ex *Antonio Muſa* & *Tiraquella* refert, huiusmodi morbo ſeu malo betonicam herbam pro antidoto eſſe. Ego nuper cuidam à matre ad me miſſo, ut remedium contra idem malum, quo laborare ſe ſingulis noctibus aiebat, exquireret, ſuaſi à matre ut peteret, ut quoties ſe noctu extra lectum ambulantem deprehenderet, virgis exceptum ad lectum compelleret.

CAPUT XXIII.

De ſubitò depilatis, & enormiter barbatis.

UT aliis in rebus minutiſſimis, ita maximè in pilis, vel dandis, vel demendis, mirabilem ſe exhibet Natura. Exemplis rem illuſtro.

§. I. Exempla depilatorum.

Depilatorum ſubitò exempla.

VIr quidam toto Orbe notiſſimus, & ſcriptis libris celeberrimus, cùm Romæ brumali tempore ſub veſperum domum revertiſſet, & clauſis ad primum ingreſſum cubiculi feneſtris ac valvis, illatoque lumine, ad ſtudendum ſe compoſuiſſet; videt ingentem ſoricem ad valvas oberrantem, & quærentem exitum. Arripit ergo baculum, qui fortè ad manus erat, & ſorici ad parietem arreptanti tam validum infligit ictum, ut ſanguis per baculum ad manum usque momento temporis, percutiente id minimè advertente, magnâ copiâ deflueret. Quo facto, abjicit per

per feneſtram apertam ſoricem, & ſtudia proſequitur, mentum cum maxilla dexterâ ſuſtentans manu, cubito menſæ innixo, ut facere conſueverunt, qui libros meditabundi legunt. Die ſequenti cùm primùm in conſpectum venit Collegarum ſuorum, riſu excipitur & cachinnis; erat enim (quod ipſe non adverterat) menti pars dextera, dexteraque maxilla penitus depilis, pars verò reliqua hirſutie penè obtecta. Subitò igitur è conſpectu hominum ſe proripit, & partem quoque alteram abradi novaculâ curat, antidotumque ad pilos recuperandos adhibet. At cùm pili jam creſcerent, non minori quàm antea riſu excipiebatur: erant enim qui de novo erumpebant, molliſſimi inſtar lanæ, reliqui verò ſetarum in modum duri; nec parum exſpectandum fuit, donec ad æqualem utrique duritiem reducerentur. Quis crediſſet, ſoricum ſanguinem pilos depellere?

Fuit hac in urbe, non multos ante annos, vir penè ſexagenarius, cui poſt morbum diuturnum omnes capitis ac barbæ capilli deciderunt: quos tamen brevi tempore recuperavit perfectiſſimè, domeſticorum curâ, non alio adhibito remedio, quàm lixivio è radicibus lapparum aquæ incoctis præparato, quo caput ac mentum frequentiùs irrigabat.

Alium quinquagenario majorem, ac barbâ canitie venerandâ, & ad cingulum uſque protenſâ ornatum, novit nonnemo è Collegis meis in Moguntina diœceſi; qui cùm à convivio ac largiori compotatione decubuiſſet, manè evigilans deprehendit ſe omnibus omnino pilis capitis, barbæ, ciliorum ac ſuperciliorum, atque adeò totius corporis, carere; nec tamen vel unicum in lecto capillum reperit, nec quo id artificio aut maleficio contigiſſet, reſcire unquam potuit.

Novi ego in Sicilia Laicum è Religioſorum cœtu Fratrem, Gallum natione; qui in confertiſſima hominum, ad neſcio cuius Sancti feſtivitatem in templo quodam celebrandam, congregatorum turba, cùm obortâ interim ſævâ tempeſtate fulmen in templum decidiſſet, illo tactus, ac in terram proſtratus fuit, nullo alio damno recepto, niſi quòd omnes totius corporis pilos veſtibus cõtectos ſe deperdidiſſe, paulò pòſt ſibi reſtitutus, deprehenderit.

§. II. Exempla babatorum.

Barbatorũ enormiter exempla.

SUprà cap. 7. §. 1. retulimus ex *Nierembergio* lib. 5. Hiſtor. Natur. cap. 16. nanum quendam, qui è vulva materna cum pilis & pube prodierat, anno ætatis ſeptimo jam barbatum fuiſſe. Ibidem §. 2. ex *Cteſia Gnidio* lib. Indicorum apud Photium in Bibliothec. retulimus, pygmæos olim in India habitantes aluiſſe comam longiſſimam, ad ipſa usque genua demiſſam, atque etiam infrà, cum barba longiore, quàm apud ullos hominum, adeò ut capillos retrò, barbam antè circa corpus colligantes, iis pro veſte uterentur.

Apud Chinenſes, quibus rari plerumque circa mentum capilli excreſcunt, in veneratione ſunt, qui longas ac latas circumferunt barbas. Hoc ſcientes Europæi, maximè qui Chriſti Evangelii deprædicandi causâ ad remotiſſimas illas gentes navigant, quàm longiſſimam poſſunt, enutriunt barbam. Horum duos è China reduces vidi Romæ, P. Martinum Martinium Tridentinum, & P. Michaëlem Boymum Polonum; quorum uterque quoniam idem iter remetiri cogitabant (& verò etiam remenſi ſunt feliciter) non ſine cura longiſſimas ſuas apud nos quoque nutriebant barbas.

Urbano Octavo Sum. Pontif. vir quidam Helvetus natione, Romanâ peregrinatione ſuſceptâ, poſt loca ſancta piè ac religiosè viſitata, ab Helvetorum Pontificiæ cuſtodiæ deputatorum ſummo Præfecto obtinuit, ut ad oſculum pedis & benedictionem Pontificiam admitteretur. Is tam longam ac latam rufi coloris barbam geſtabat, ut totum pectus ad genua usque tegeret, adeò ut Pontifex, dum eum in genua provolutum humaniſſimè alloqueretur, & patriam patriæque ſtatum exquireret, Paternitatis titulo, quo Monachos Itali compellant, uteretur; exiſtimabat enim primo aſpectu non barbam, ſed Monachorum ſcapulare à collo ad genua defluere, ut ipſemet poſtea, errorem ſuum agnoſcens, eſt faſſus. Ita narravit mihi *P. Athanaſius Kircherus* teſtis oculatus.

CAPUT

CAPUT XXIV.

De pueris Hammelenſibus ſeductis à Mago.

INter Mirabilia hominum meritò numerari poteſt exitus atque ſeductio puerorum Hammeliæ, quod oppidum eſt inferioris Saxoniæ ad Viſurgim fluvium ſitum. Hiſtoriam narrant quàm plurimi Auctores, noviſſimè verò & omnium accuratiſſimè *Samuel Erichius* in Libello Germanicè conſcripto, editoque Anno 1655. Eandem nos recitavimus ex P. Athanaſio Kirchero in p. 2. Magiæ noſtræ lib. 4. Syntagm. 2. cap. 3. ubi tamen in numero anni, quo ea contigiſſe dicitur, error irrepſit: non enim anno Chriſti 460, ſed 1282, aut 1284. contigit, eo quo ſequitur modo.

Hammelenſium puerorum hiſtoria.

Cùm dicti oppidi indigenæ eo anno ingentibus murium agminibus infeſtarentur, malumque in tantum creſceret, ut nihil ferè ſive fructuum, ſive ſegetum, quod eorum roſionibus non eſſet obnoxium, reperiretur; vir quidam inviſus ante hac, & ſtaturæ prodigioſæ comparuit; qui quidquid murium eo in oppido, eiusque diſtrictu eſſet, confeſtim ſublaturum ſe, dummodò de certa pecuniæ ſumma ſecum paciſcerentur, pollicitus eſt. Nec ſegniùs quàm promiſit, effecit. Nam promiſſâ mercede, dictus vir ex pera, quâ cinctus erat, fiſtulam (utriculus is erat) extraxit: & ſimul atque eam inflavit, ingentia murium agmina ex omnibus domorum angulis ac foraminibus prorupêre, & aulædum illum præeuntem extra oppidum ad flumen usque ſunt ſecuta. Ibi aulædum ſuccinctâ veſte flumen ingredientem ſorices ſecuti, unà omnes ſpontaneâ ſubmerſione perierunt. Hoc peracto, vir ille condictam mercedem expoſcit. Verùm cùm cives de pecunia promiſſa ſolvenda tergiverſarentur, minacibus illos verbis increpuit, aſſeruitque, niſi mercedem darent, futurum, ut aliam exigeret mercedem multò promiſſâ graviorem. Minæ cum riſu acceptæ ſunt. Vertente igitur anno, die 26. Junii, circa meridiem denuò

vir

vir dictus comparuit habitu venatoris, vultu terribili, purpureo inuſitatæ compoſitionis pileo; fiſtulamque aliam longè à priori diverſam ſimul ac inſonuit; ecce pueri ac puellæ numero 130. derepentè confluunt, & ludionem extra oppidum tripudiantes ſequuntur. Eſt extra oppidum mons, ſeu potiùs collis, quem Calvariæ montem (Köpffelberg dicunt incolæ loci illius) vocant, & in monte caverna ſat ampla, jumentorum ſtabulationi apta. In hanc cavernam unà ſecum omnes pueros duxit venator. Atque ab eo tempore nullus unquam puerorum comparuit ampliùs, nec unquam reſcitum deinde, quid de iis factum, aut quò abierint. Unica puella, quæ infantem brachiis geſtabat, & præeuntes aſſequi non poterat, rem à longè aſpexit, & regreſſà oppidanos monuit; qui agminatim omnes egreſſi, per loca omnia, & omnes angulos, liberos, ſed fruſtra, quæſiverunt.

Hiſtoriam hanc omnes Hammelenſes, traditione à majoribus acceptâ, veram eſſe teſtantur. Eandem exhibet pictura minuta in feneſtra quadam Parochialis Eccleſiæ oppidi, quam Kircherus, & multi alii, qui ſcriptis eam conſignarunt, viderunt. Plurima alia in eodem oppido, & extra illud, extant veſtigia, quæ accuratè recenſet ſuprà dictus Erichius, teſtis oculatus. Addunt multi, oppidanos, ab illo tempore, quo res tam inſolens & funeſta contigit, annos ſuos in inſtrumentis publicis computare ſolitos ab anno Exitus puerorum ſuorum.

De re geſta minimè dubito, non tam propter unanimem multorum Scriptorum conſenſum, quàm propter conſtantem incolarum urbis traditionem. Magicâ arte, & ope diaboli, non vi ſoni fiſtulæ, utrumque egreſſum, murium inquam, & puerorum, contigiſſe dixi loco citato, & nunc iterum aſſero, nec ullus eſt qui aliter ſentiat. Lege Erichii citati libellum, cui titulus, *Exodus Hamelenſis*, impreſſum Hanoveræ 1655.

CAPUT

CAPUT XXV.

De mira ſomniantibus.

Quid, & quotuplicia ſint ſomnia (an fides illis, & quando adhibenda; quibus ſignis dignoſci queant inter ſe divina, diabolica, & naturalia; an, & quibus licita eorum obſervatio, ac interpretatio; quid ex naturalibus conjectare liceat, aliaque plura, fusè explicavimus in 4. par. Magiæ lib. 6. Syntagmate 2. Sæpe ſomnia manifeſtare occulta, ſeu abſentia, ſeu futura; ſæpe ſomniantes afficere ingenti triſtitiâ, lætitiâvè; ſæpe ſanitatem, ægritudinem non rarò afferre, quotidiana docet experientia. Ex innumeris exempla pauca affero, antiqua, & recentia. Somnia mira aliquorum.

Valerius Maximus lib. 5. cap. 5. de duobus Arcadibus narrat, qui iter unà facientes, Megaram cùm veniſſent, alter ad hoſpitem ſe contulit, alter in tabernam meritoriam divertit. Is qui in hoſpitio erat, vidit in ſomnis comitem ſuum rogantem, ut ſibi cauponis inſidiis circumvento ſubveniret, poſſe enim celeri eius accurſu ſe imminenti periculo ſubtrahi. Quo viſo excitatus proſiliit, tabernamque, in qua is diverſabatur, petere conatus eſt; Sed mox propoſitum ſuum ipſe damnans, lectum iterum ac ſomnum repetiit. Tunc idem ei jam ſaucius oblatus obſecravit, ut qui vitæ ſuæ auxilium ferre neglexiſſet, necis ſaltem ultionem non negaret: corpus enim ſuum à caupone trucidatum tum maximè plauſtro ferri ad portam, ſtercore coopertum. Tam conſtantibus familiaris precibus compulſus, protinus ad portam cucurrit, & plauſtrum, quod in quiete demonſtratum erat, comprehendit, cauponemque ad capitale ſupplicium perduxit. Hoc utique non naturæ viribus, ſed Angeli ope, ſeu boni, ſeu mali, contigit: neque enim nulla Ethnicis beneficia extraordinaria Angeli ſubinde conferunt. Somnium cuiusdam Arcadis.

De Galeno referunt Auctores plurimi, cùm ægroto cuidam nullâ ratione remedia adhibere potuiſſet, per ſomnium fuiſſe monitum, ut è vena quæ inter auricularem & annularem digitos Somnium Galeni.

eſt, ſanguinem educeret; idque cùm peregiſſet, peritior factus ſomnio quàm ſtudio, ægrotus convaluit. Quod quidem & ipſum non ſine boni Spiritus benignitate contigiſſe credendum eſt, & teſtatur *Monopolita* Decad. 1. cap. 8. q. 3. Quæſtionis 2.

Somnium Eulogii S. Aug. diſcipuli.

Mirabilius eſt quod narrat *D. Auguſtinus* lib. de Cura pro Mortuis cap. 11. contigiſſe aliquando ſibi cùm Mediolani degeret, & Eulogio Rhetori Carthagine moranti. Id narrat ipſe Auguſtinus cit. loc. his verbis. *Nobis apud Mediolanum conſtitutis, Carthaginis Rhetor Eulogius, qui meus in eadem arte diſcipulus fuit, ſicut mihi ipſe, poſteaquàm in Africam remeavimus, retulit, cùm Rhetoricos Ciceronis libros diſcipulis ſuis traderet, recenſens lectionem quam poſtridie fuerat traditurus, quendam locum offendit obſcurum. Quo non intellecto, vix potuit dormire ſollicitus. Qua nocte ſomnianti ego illi, quod non intelligebat, expoſui; imò non ego, ſed imago mea neſciente me, & tam longè trans mare aliquid aliud ſive agente, ſive ſomniante, & nihil de illius curis curante. Quomodo fiant iſta, neſcio.* Sed quin Angeli ope, ſeu boni, ſeu mali contingant, nullus dubito. *Publicus Cornelius Rufus (inquit* Plinius *lib. 7. cap. 50.) dormiens oculorum uſum amiſit, cùm id ſibi accidere ſomniaret.*

Quæ ſequuntur, narrat *Jonſtonus* in Thaumatol. Claſſe 10. cap. 7. art. 5. *Lucæ Iſelio, privigno Zuvingeri, Veſentione agenti, Huberi Baſileenſis Medici mors in ſomnis aperta eſt. Nam videre viſus eſt lectum ſuum egeſtâ humo recens opertum: quam cum lodice remoto excutere vellet, ſub ſtragulis Huberum Medicum vidit, momento oculi in puerilem transmutatum ſpeciem. Neſſenus eodem die quo in Albi ſuffocatus eſt, ſomnium de lintris offenſione & ſui prolapſu habuit. Chriſtophorus Rhaumbauius, Medicus Vratislavienſis, monitum de cura morbi ſibi incurabilis in ſomnio factum ſecutus, ægrum priſtinæ ſanitati reſtituit; & quod miror, medicamentum illud in libro paucis pòſt annis edito conſcriptũ offendit.*

Somnium matris Scanderbegi.

Huc pertinet matris Scanderbegi ſomnium de ſerpente, qui totam operuit Epirum, caput inter Turcarum protendit fines, cruentis faucibus ipſos abſorbendo, caudam inter Chriſtianos & Veneti

neti imperii tenuit terminos. *Barlet.* lib. 1. de Geſtis Scanderb. cap. 82. Multa alia ſimilia ſomnia, quibus virorum vel ſanctitate, vel litteris, vel bellicâ fortitudine clarorum vitæ conditio prænuntiata fuit, omitto.

Mirum etiam ſomnium fuit quod habuit Gunthramus Rex Francorum. *Cùm enim aliquando venationi intentus, per nemus vagaretur, fortè à ſociis avulſus, uno tantùm comite, cuius fidem præ reliquis perſpectam habebat, ad aquæ gelidæ rivulum delatus eſt. Ubi cùm ſopor gravis eum opprimeret, reclinato in ſervi ſinum capite, obdormiit. Ibi rem mirandam ſervus animadvertit. Ex dormientis ſiquidem ore beſtiolam vidit prorepere, & rectà ad rivulum tendere. Quem cùm fruſtra omni conatu tranſire laboraret, ſervus evaginatum gladium rivo impoſuit, per quem cùm beſtiola facilè evaſiſſet, in foramen proximi montis irrepſit, & poſt horam inde regrediens, eâdem viâ in os regis reverſa eſt. Experrectus deinde rex ſervo narravit, quòd ſibi per ſomnium viſus eſſet ad ripam ingentis fluminis delatus eſſe, & per ferreum pontem tranſiiſſe, inde ad montem perveniſſe, in quo grande auri pondus latuerit. Quod cùm ſervo ſuo expoſuiſſet rex, & viciſſim ex illo audiviſſet, quid ſe dormiente monſtri acciderit; ambo ad montem iſtum contendunt, ibique defoſſam ingentem auri vim effodiunt.* Ita *Heidfeld.* in Sphynge cap. 14. *Marinus Merſennus* in Geneſin vocat ſomnium hoc diabolicum. Mihi verò vehementer ſuſpecta eſt hiſtoria. Si enim rex reclinato in ſinum ſervi capite dormiebat, quomodo ſervus fuit auſus ſurgere, & beſtiolæ pontem ſternere? quomodo redeuntem beſtiolam in os regis reintrare permiſit? Probabilior eſt huic ſimilis hiſtoria, quam *Wierus* lib. 1. de Præſtigiis dæmon. narrat in hunc modum. *Refert Helinandus Monachus lib. Chronicor. 13. ſe audiviſſe ab Ebando patruo ſuo, qui à cubiculis erat Henrico Remenſi Archiepiſcopo, Ludovici Gallorum regis fratri, quòd Henrico Archiepiſcopo æſtate quadam in itinere ſomnium meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiante ore poſt prandium dormiret; è cujus ore viſa eſt ab aliis vigilantibus quædam alba beſtiola muſtelæ ſimilis exiiſſe, atque ad vicinum ibi rivulum procurriſſe. Cùmq; ſurſum deorſum in ripa rivuli cucurriſſet, nec*

tranſeunti viam inveniret; quidam ex adſtantibus accedens, evaginatum gladium rivulo anguſto veluti pontem faciens imponit. Beſtiola illicò rivulum ſuper gladium transgrediens, longiùs procurrit, & ſeſe ſubduxit. Paulò pòſt redire viſa, cùm iterum notum pontem quæreret, atque eo jam ſublato diſcurrens tranſire non valeret; idem ille qui antea rurſum rivuli ripas impoſito gladio conjungit, atque abſcedit. Tum tranſit beſtiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, videntibus omnibus ingreditur: ac illicò qui dormierat, expergiſcitur, rogatusque num quid in ſomno paſſus eſſet, reſpondit, ſe feſſum eſſe & defatigatum tanquam ex difficili & longo itinere, in quo bis ſuper pontem ferreum flumen tranſiviſſet. Unde ſocii collegerunt, eum quæ ipſi viderant, verè ſomniaſſe. Addit Wierus, ſibi videri hoc ſomnium fuiſſe diaboli ludibrium, ad perſuadendum hominis animam eſſe corpoream.

Somnium Athanaſii Kircheri.

Somnium quod P. Athanaſius Kircherus Romæ habuit (ut ipſemet mihi narravit) naturale fuit, & corporis ſanitatem ipſi attulit, magno Reipublicæ Litterariæ emolumento. Decumbebat is gravi & periculoſo morbo, nec Medicis ſpes vitæ ſupereſſe videbatur ulla. Sciens hoc Kircherus, petivit à Medicis ac Collegii Romani Superiore, liceret ſibi applicare remedium, quod ſaluti fore confideret. Conceditur. Poſtulat è pharmacopoleo Collegii adferri ſibi medicamenta ſoporifera, quæ nominaverat: miſcet, ſumit, ſomnum capit profundum ac jucundiſſimum, qui totam duravit noctem. Somniavit enim, Summum ſe Pontificem electum, & ingenti perfuſum lætitiâ excipere Principum Chriſtianorum legationes ac congratulationes, omniumque populorum applauſus; tum variarum nationum ac gentium ædificare in Urbe Collegia ac templa, aliaque multa fidei Catholicæ propagandæ causâ conſtituere. Evigilat manè, ſanum ſe eſſe experitur, ac talis mox à Medico ſuperveniente declaratur, magnâ omnium admiratione. Aliud ejusdem ſomnium enarravi in Præfatione ad Prodromum Mundi Mirabilis. Similia paſſim occurrunt, quæ omitto.

CAPUT

CAPUT XXVI.

De ſumentibus innoxiè venena, aliosque inſolitos cibos.

SAnctorum hominum plurimos venena ſibi aut palàm oblata, aut clanculùm præparata, ſine noxa ſumpſiſſe, mirum non eſt, quoniam Chriſti virtus, venenis omnibus ſuperior, noxiam retundebat virtutem, juxta promiſſionem factam: *ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Animalia quoque nonnulla venenatis nutriri herbis ac animalibus, nec fidem ſuperat, nec Naturæ vim, quoniam præter temperamentum veneno reſiſtitivum, aſſuetudo perpetua in naturam tranſit. Sic enim capræ & coturnices venenis pingueſcunt; ſtellio araneis vivit, ſues devorant ſerpentes, uti & ichneumon, & ciconia; mortiferis herbis paſcitur catoblepa, & taxus. Taceo alia. At hominem, cui venenata maximè noxia, eò devenire aſſuetudine, ut venenis ſine noxa fruatur, inter Mirabilia hominum meritò quis numeraverit. Nonnulla ergo exempla ſubjiciam, & cauſam effectus adſignabo.

§. I. Venena innoxiè ſumpta.

MIthridates (inquit Plinius lib 25. Natur. Hiſtor, cap. 2.) *maximus ſuâ ætate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus vitæ fuiſſe, argumentis, præterquàm famâ, intelligitur. Uni ei excogitatum, quotidie venenum bibere præſumptis remediis, ut conſuetudine ipsâ innoxium fieret. Primò inventa genera antidoti, ex quibus unum etiam nomen eius retinet. Illius inventum autumant, ſanguinem anatum Ponticarum miſcere antidotis, quoniam veneno viverent.* Unde illud Martialis lib. 5. Epigram. Venena innoxiè ſumpta.

Profecit poto Mithridates ſæpe veneno,
Toxica nè poſſent ſæva nocere ſibi.

Albertus Magnus lib. 7. de Animal. tract. 2. cap. 5. recitat hiſtoriam puellæ Colonienſis trium annorum, quæ comedebat

innoxiè araneas in angulis domorum repertas, & ex hoc cibo proficiebat, ac præ omnibus illum appetebat. *S. Auguſtinus* lib. 2. de Moribus Manich. refert hiſtoriam famoſæ mulieris Athenienſis, quæ aſſueta veneno, tandem ob facinora morti damnata, conſueto veneno interimi nequaquam potuit. *Auctor* libri de Secretis Secretorum ad Alexandrum Magnum, *Avicenna*, *Rufus*, & alii meminerunt puellæ cuiusdam Indicæ, quæ ob continuam venenatorum eſitationem adſtantibus peſtiferum adflabat halitum. Porus Indorum Rex veneno quotidie utebatur, ut alios perimeret. Viſus fuit qui commorſus à venenatis, occidebat eadem; non ſecus ac Religioſus Laicus Hiſpanus, de quo in 4. par. Magiæ, cimices qui ſe momordiſſent, interimebat. Æthiopes Hyaſpidis fluvii accolæ, è ſcorpionibus & aſpidibus lautiſſima parabant fercula. Thracia mulier ex manipulis veratri gratiſſimum habebat obſonium.

Eadem vivendi ratio ſuperiori ſæculo penes quendam Indorum regem reperta eſt. Is erat Cambaiæ Rex; quem ferunt ab infantia veneno enutritum, tamque peſtifero fuiſſe halitu, ut vel muſcas ſolùm ſe tangentes interimeret, ut teſtatur *Odoardus Barboſa* apud *Majolum* Colloq. 4. Quin conſuetudo veneni adeo in eo invaluerat, ut ipſo aleretur: unde fiebat ut vix ulla uxorum ſuarum, quæ ipſi commiſcebatur, effugeret mortem in diem proximam, ut teſtatur *Ludovicus Barthena* Indic. Rer. lib. 1. c. 2. apud eundem Majolum. Quemcunque etiam oderat, & necatum volebat, ſolo ſputo in eum miſſò interimebat. Veſtes eius nemo ſine mortis periculo attingebat, quoniam & ipſæ tangentes inficiebant.

§. II. Aliorum ciborum inſolitorum eſus.

Cibos inſolitos comedentes.

HUius generis nonnulla exempla collegit *Jonſtonus* in Thaumatolog. Claſ. 10. cap. 2 art. 2. ubi ait ex *Naucelio* lib. 3. Analog. puellam quandam ſtercoribus delectatam, & virum nobilem foria infantum recentia avidiſſimè ſorbillaſſe. Item, calcem vivam pugni magnitudine devoraſſè quandam apud *Fernelium* lib. 6. Patho. cap. 3. aliam fila ex veſtibus, apud *Tricavellum*, lib. 7. cap.

cap. 5. aliam goſſipium & lanam, apud *Luſitanum* cap. 3. cur. 86. aliam lacertas, apud *Marcellum* Hiſtor. Mirabil. lib. 4. cap. 1. & mulierem quinquagenariam tartarum, apud *Nicolaum* Serm. 5. tract. 4. cap. 36. & crines denique aliam, apud *Camerarium*. De Lazaro vitrivoro ſermonem habuimus cap. 12. Ruſticus quidam in Friſia vorabat pro mercede vitra, ligna, ſaxa, viva animalia, piſces vivos, aliaque ſimilia, non ſecus ac prædictus Lazarus, teſte *Jonſtono* cit.

Similium rerum appetentiæ plerumque ex ſingulari morbo proveniunt, quem μαλακίαν in prægnantibus, κίτταν in virginibus & aliis appellamus. Cauſa eius videtur eſſe humor vitioſus & pravus tunicis ventriculi impactus ab extrinſeco, vel in eodem genitus ex prava victus ratione, vel ab utero eodem affluens. Prægnantibus accidit primis tribus menſibus; Virginibus, cùm menſium intercipiuntur fluxus. In Lazaro non ex appetentia, ſed ex guſtus privatione proveniebat; privatio autem illa erat ex inſolita diſpoſitione quartæ nervorum diſpoſitionis, ut citato loco diximus ex Columbo.

De aſtomis, brachyſtomis, ſolo odore viventibus, aliisque ſimilibus, quid ſentiendum ſit, definivimus ſuprà cap. XI.

CAPUT XXVII.

De averſantibus caſeum, aliosque nonnullos cibos.

Cur hominum nonnulli caſeum averſentur, alii cæpas & allia, alii vinum, carnes, panem ipſum, alii alios cibos; problema eſt, quod multorum jam diu vexavit ingenium. Illud, quoad caſei averſationem, nuper diſcuſſit *Martinus Schrockius* libello de ea re edito, & ante illum feciſſe idem dicitur Thomas Sagittarius, aliique nonnulli variis occaſionibus. Nos non de caſei modò, ſed aliorum etiam quorumlibet ciborum nauſea ſeu averſione idem hoc loco diſcutiemus: ac primò quidem more noſtro varia exempla, deinde eius rei rationem tum aliorũ, tum noſtram afferemus.

§ I. Ex-

§. I. Exempla varia averſantium certos cibos.

Averſantium certos cibos exempla.

A*Matus Luſitanus* narrat Centur. 2. Curat. 36. noviſſe ſe quendam, qui piſces omnes adeò abhorrebat, ut cùm die quodam ab amico ad cœnam invitatus piſcis fruſtum cibis aliis obvolutum ab amico, ſe inſcio, comediſſet, in tantas animi anguſtias & cordis preſſuras cum vomitu & ſeceſſu devenerit, ut parum abfuerit, quin ſpiritus eum deficeret, ac moreretur. Erat huic nomen Stephanus Surdaſter, natione Hiſpanus, patriâ Toletanus. *Eraſmus* in Epiſt. ad Lambertum Grunnium, ſcribit de ſe ſub perſona pueri Florentii, à piſcibus ſic aborruiſſe adoleſcentem, ut vel ad ſolum odorem protinus gravem capitis dolorem non ſine febri ſentiret. *Pareus* Introduct. ad Chirurg. cap. 22. teſtatur, ſe noviſſe inter Galliæ proceres primariæ nobilitatis virum, qui appoſitâ anguillâ, medias inter epulas, atque ſodalium amicorum greges, ſic conſternabatur, ut repentè in præcipitem virium omnium lapſum incideret. Alius, teſte *Weinrichio* in Comment. de Monſtris cap. 8. anguillarum non modò eſum, odorem, & aſpectum pati non poterat, ſed nec manere quidem in ædibus ubi occultabantur vivæ, absque inſigni anxietate.

Averſatio piſcium.

Averſatio carnium.

Non minùs carnes alii, quàm hi piſces, averſantur, teſte *Amato* loc. cit. Et *Scaliger* Exercit. 153. num. 10. ait, ſe fœminam illuſtrem noviſſe, quæ ante annum ætatis ſuæ quartum decimum nullius ſuaſu flecti poterat, ut carnibus veſceretur. *Braſanolus* in Comment. 34. ad 2. Hippocrat. de rat. vict. in morb. acut. ait, Illuſtriſſimam Taraconenſem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, carnes nec edere, nec guſtare potuiſſe, adeò ut ſi bolum in os ſumeret, in vehementiſſimam incideret ſyncopen, & horrendo clamore eiularet, in terramque decidens volutaretur, ac tali in ſymptomate per ſemihoram perſeveraret,

Averſatio à variis cibis.

De ruſtico quodam Northlando, in Waterlandia, in pago Scermerio, non procul ab Alcmaria urbe ſita, ſcribit *Foreſtus* in

in Scholio ad Obſerv. 5. lib. 4. de Febrib. qui nullo alio cibo potuque utebatur, quàm ſolo lacte vaccino. E contrario Conciliator Petrus Aponenſis, teſte *Marcello Donato* ex Matthæo Gradenſi, ſic lac abhorruit, ut nec illud comedentes quidem ſine nauſea aſpicere poſſet. *Bruyerinus* lib. 1. de Re cibaria cap. 24. ait, noviſſe ſe Normannum quendam ruſticum, qui nec panem, nec carnes, nec piſces, nec caſeum unquam deguſtaſſet, ſed ſolis ovis veſcebatur. E contrario, *Marcello Donato* teſte loc. cit. illuſtris Comitis cujusdam puer cùm ova comedebat, labia tumeſcebant, & facies purpureis nigriſque maculis conſpergebatur, osque ſpumâ circumdabatur, ac ſi venenum ſumpſiſſet.

Maranta Meth. cognoſ. ſimplic. lib. 3. cap. 13. ſcribit, patrem ſuum alieniſſimum ſemper fuiſſe ab eſu leporis, & cujuscunque generis volatilium. *Schrockius* in lib. de Averſat. Caſei ait, ſe habuiſſe ancillam, cui perſuaderi nullâ ratione poterat, ut carnem vitulinam guſtaret. Idem novit virum longè doctiſſimum, ſcriptisque libris celeberrimum, qui carnem ſuillam æque ac angues execrabatur, nec ullos cibos porcinâ pinguedine condiri patiebatur. *Horſtius* in Obſervat. ad Levin. Lemnium ait, obſervaſſe ſe quendam Antwerpiæ, qui quoties in conviviis porcellum Trojanum inferri, & menſæ apponi conſpiciebat, ſtatim ſyncope correptus corruebat.

Schrockius loc. cit teſtatur, unum è liberis ſuis braſſicam abominari. Creſſonibus tantùm viſis horrore ſe perfundi, ſcribit *Scaliger* Exercit. 153. num. 10. *Maranta* loc. cit. noviſſe ſe ait vetulam, quæ melopepones tanquam rem inſuaviſſimam averſabatur. *Horſtius* loc. cit. Arnſtadii Comitem ab olivarum oleo tantopere abhorruiſſe dicit, ut omnia ex eo parata edulia, eodemque quo ille conclavi aſſervata, ſubitò auferri oportuerit, ni exitiali eum ſyncope periclitari vellent. Uladislaus Jagello Polonorum Rex ſic à pomis abhorrebat, ut ne odorem quidem ferret, teſte *Cromero* lib. 20. Hiſt. Polon. *Bruyerinus* loc. ſuprà cit. ait, noviſſe ſe Joannem à Quercero, Pariſienſem, regium Secretarium Franciſci I. qui ſolebat malorum odore atque aſpectu adeò turbari, ut ſtatim illi abeundum eſſet è convivio, ſi appoſita cerneret; & ſi propiùs naribus

bus admovebantur, repentè ſanguis effluebat. Jacobus Forolivienſis Medicus apud Bruyerinum loc. cit. teſtatum reliquit, non aliter ſolitum ſe cruciari ab allio manducato, quàm ab epoto veneno; quippe ea ſibi accidere, quæ ſolent iis qui venena biberunt. *Paulus Zacchias* Medicus Romanus lib. 2. Quæſt. Medico-Legalium tit. 2. q. 7. nobilem virum noviſſe ſe ait, qui à quamplurimis rebus maximè abhorrebat, præcipuè verò à fructibus quibuscunque; inter quos melopepones adeò averſabatur, ut ne odorem quidem eorum absque faſtidio & nauſea ſuſtineret; & ſi quando clàm domum deferebantur, illicò ſentiebat, & ejici confeſtim præcipiebat.

Quid connaturalius homini, ac magis ad victum quaſi neceſſarium, quàm ſal & panis? Et tamen *Maranta* loc. cit. teſtatur, virum quendam nobiliſſimum nullum obſonii genus comedere potuiſſe, quod ſalem etſi permodicum, haberet admixtum. *Bruyerinus* lib. 2. de re cibar. cap. 6. puellam novit ſero lactis per integros ſexdecim annos à parentibus educatam, quæ ab omnibus cibis ita abhorrebat, ut etiam à longè odorem micæ panis in ſerum, quo nutriebatur, injectæ deprehenderet. Memini ego, cùm puer admodum eram, narrari ab avo meo de puero quodam ruſticano tum vivente, qui panem adeò abhorrebat, ut ſi inadvertenter etiam aliis condimentis obvolutum bolum ſumpſiſſet, ſtatim ad vomitum provocaretur. Schrockius quoque alium novit, qui nunquam panem eſitabat.

Averſatio panis.

Averſatio caſei.

Jam quod ad caſei averſationem attinet, notum omnibus eſt, & quotidianâ ſtabilitum experientiâ, quamplurimos eſum illius penitus abhorrere. Ego certè vix ullo in Collegio noſtro in variis Belgii, Siciliæ, Italiæ, Germaniæ Provinciis habitavi, in quibus non unus aut alter fuerit repertus. Multi etiam ne odorem quidem ejus tolerare poſſunt. *Schrockius* in lib. de averſat. caſei ait, ſe non modò per omnem vitam averſatum fuiſſe caſeum, verùm iis quoque natum parentibus, avis, & proavis, qui ſimili antipathiâ laborarunt. Addit, ex fratribus ſuis ſex, duos tantùm caſeum comediſſe; ex matris ſororibus quatuor, unam ſolummodò.

In iis porrò, qui certos cibos averſantur, hoc ſingulare eſt in

quibus-

quibusdam, ut *Julius Alexandrinus* lib. 2. Salubr. cap. 13. etiam obſervat, quòd quidam cibi aut potus genus unum averſantur, aliud verò quod cum illis agnationem maximam habet, minimè. Nam quidam reſpuunt vinum ordinarium & patrium, non verò Creticum, nec dulce quantumvis generoſum, uvas verò ingurgitant voraciſſimè. Aliis cancrorum eſus eſt adverſiſſimus, piſcium verò aliorum cujuscunque generis nequaquam. Nonnulli carnem ſuillam tantùm abhorrent, alii bubulam, alii vervecinam, alii gallinaceos ſolùm pullos.

§. II. Quæ ſit cauſa averſationis caſei, & quorundam aliorum ciborum, ex aliorum ſententia.

Averſationis caſei & quorundam ciborum cauſa, ex aliorum ſententia.

VArias primùm ſententias proponam; deinde quid ego ſentiam, propalabo. Et tametſi plerorumque ſententiæ ac rationes ſolius caſei nauſeam reſpiciant, proponendas tamen duxi, & examinandas, quoniam lucem præferent ſententiæ noſtræ.

Primò igitur putant aliqui, nonnullos caſei eſum abhorrere non alia de cauſa, niſi propter gravem odorem quem exhalat, maximè ſi putridus ſit. Sed incongrua eſt hæc ratio. Primò, quia multi caſei eſum abhorrent, odorem verò minimè: nam plerique quos ego novi, qui caſeum nauſeant, non offenduntur ejus odore, etiamſi cincti ſint undique ab aliis, qui eo fruuntur. Hoc ipſum de ſe teſtatur *Schrockius* lib. de averſ. caſei Num. 4. ubi addit, notam ſibi eſſe honeſtam fœminam, quæ licet ab eſu caſei haud aliter atque cicutæ abhorreret, marito tamen, qui magnarius caſeorum mercator erat, auxilio erat in caſeis tractandis, ac vendendis: quo in negotio longè fœdior ſolet eſſe odor, quàm dum in menſis apponitur. Secundò, quia ſæpe caſei aliqui nullum habent odorem gravem, ſed contra gratum, etiam iis qui ab eſu abhorrent. Tertiò, quia qui à caſeo abhorrent, etiamſi neſcientes, & aliis condimentis involutum eſitent, non minorem tamen nauſeam ac ſtomachi convulſionem perſentiunt, quàm ſi palàm deglutiviſſent.

Verum tamen eſt, aliquibus caſei odorem eſſe moleſtiſſimum, ſed eâdem, vel ſimili de causâ, ob quam nonnullis odor roſarum, ambræ, moſchi, zibeti, citrorum aliorumque odoriferorum eſt

moleſtus: nos autem hîc non inquirimus cauſam nauſeæ odoris, ſed eſitationis caſei.

Secundò, alii putant, propterea quosdam à caſei eſu abhorrere, quòd perſuaſum habeant eum noxium eſſe valetudini ſuæ, imò & mortem adferre. Sed hæc quoque ratio incongrua eſt. Primò, quia pueri etiam nonnulli, imò & infantes, qui nullam habent talem apprehenſionem, caſeum abhorrent. Secundò, quia aliqui non modò apprehendunt, ſed etiam ſciunt, caſeum eſſe valetudini ſuæ noxium, ut ſunt calculoſi, & tamen ab ejus eſu non abſtinent. Alia ergo cauſa eſt averſationis caſei, quàm dicta apprehenſio.

Poteſt quidem contingere, ut aliquis ab eſu illius abſtineat propter dictam apprehenſionem; ſed hoc rariſſimum eſt, & contingit etiam in aliis cibis. Nam *Libavius* Tract. de Antipath. exemplum habet cujusdam qui averſabatur fraga, quòd exiſtimaret ſub iis latibula ſua habere bufones. Item alterius, qui ſuillam nolebat comedere, licet gratiſſimi ſaporis eſſe fateretur, quòd audiviſſet medicos quosdam dixiſſe, ejus eſu obvenire lepram. Schrockius novit fœminam honeſtam, quæ anguillas non comedebat, quòd perſuaſum haberet, eas ex cadaveribus ſolummodò generari, & anguibus eſſe quàm ſimillimas. Alium novit idem, qui ova frixa non guſtabat, quòd putaret ſtomachi naturalem diſpoſitionem per illa turbari. Et ego novi in Sicilia virum Religioſum, qui ova non guſtabat, quòd ſciret gallinas multas immunditias ac vermes deglutire. Idem adduci non poterat, ut comederet illum cibum, quem ſciebat aut apprehendebat fuiſſe ab alio tactum: unde tametſi avidiſſimè comederet appoſitas ficus, aut alios fructus, quàm primùm tamen ab aliquo adſtantium joci gratiâ tangebantur, illos relinquebat, ut non ſemel vidi. Imò adeò horrebat res ab alio tactas, ut ſi ſciret aut apprehenderet, aliquem menſæ aſſidere non lotis manibus, recuſaret aquam aut vinum ſumere ex illo poculo, quod alius tetigerat. Sed hæc, ut dixi, rara ſunt; caſei autem averſatio frequens eſt, ideoque ab alia provenit cauſâ.

Tertiò, alii propterea exiſtimant, plures & à caſeo, & ab aliis quibusdam cibis comedendis eſſe alienos, quòd dum utero geſtarentur,

rentur, matres eorum à dictis cibis abhorruerint. Quam quidam prægnantium à certis cibis averſionem putant provenire à redundantia menſtrui ſanguinis in utero, cujus vapores os ventriculi inficiant, ac ejus temperiem evertant, & malâ afficiant qualitate, unde coctio & tractio præpediatur, idq; potiſſimùm primis menſibus, & in plenilunio, quando major redundat copia ſanguinis. Verùm neque hæc ſententia placet, quia conſtat aliquos averſari cibos quoſdam, quos tamen matres eorum, dum illos utero geſtabant, tantùm abeſt ut abhorruerint, ut vel maximè appetiverint. Nam mater pueri illius ruſtici, de quo ſuprà, qui panem averſabatur, dum uterum gereret, & in vicinia nuptiæ celebrarentur, videns panem primarium ac optimum qui à convivis abſumebatur, & à convivarum liberis domum deferebatur, ingenti deſiderio illius æſtuabat, & ut voti compos fieret, nuptiarum locum acceſſit animo petendi, ſed pudore præpedita regreſſa fuit, non tamen deſiderium extinxit, ſed accendit. Hinc puer natus tantum abhorruit panem, quantum mater illum deſideraverat. Alia ergo hujus rei cauſa eſt indaganda.

Quartò, *Martinus Schrockius* lib. de Averſatione caſei, Num. 15. putat, ideo quoſdam averſari caſeum, quòd infantes ſuxerint è matrum aut nutricum mammis lac caſeatum, quod jam tum nauſeam caſei illis ingeneraverit. Hoc ut probet, *ſupponit primò* Num. 13. quòd lac, ſi fortè fœmina antea illud in mammis habuerit, & deinde conceperit, ordinariò conſueverit, ſecundùm rationem caſeationis, concreſcere ac coagulari; licet hoc ante conceptum quoque haud rarò contingere conſueverit, propter calorem quendam præternaturalem mammis obvenientem, dum nimirum inſitus earum calor (eò quòd materia chyloſa lacti antea inſerviens, poſt conceptum ſe ad uterum pro efformatione partium corporis recipit) major incipit eſſe atque improportionatus, ratione modici chyli in lac convertendi. *Supponit ſecundò*, quòd ſi quis aliquando cibum aliquem inſigniter faſtidivit, ab eodem abhorrere ferè ſoleat longo tempore pòſt, ſi non per omnem quoque vitam. Sic ipſe Schrockius, cùm ſali antimonio ad vomitum procurandum ſumpto ſuperbibiſſet aliquando vinum calens majore

jore copiâ, & cum repugnantia, poſtea ad biennium & ampliùs ad vini quoque odorem exhorruit. Sic matrona ſpectabilis, quam idem novit, poſtquam in ovo ſorbili pullum inventum incautiùs deglutiſſet, ova ſemper poſtea abhorruit. Sic alia pariter ova averſabatur, quòd ovum anatinum nauſeabunda deglutiiſſet, ovo piſcium ſaporem referente, quòd hosce deglutire anates conſueverint. Omitto alia exempla quæ refert.

His ſuppoſitis ait, ſibi exploratum decennali experientiâ, quòd plerique qui averſantur caſeum, eò usque nutriti fuerint lacte matrum aut nutricum prægnantium, donec ipſi lac caſeatum averſando ſemetipſos ablactaverunt. Teſtata enim fuit avia ejus, quæ tres genuit filias à caſeo abhorrentes, quòd nunquam ſciverit initium conceptionis, & quòd dictæ filiæ ſemetipſas ſponte ablactaverint. Idem de ſe teſtata eſt mater ejus, quæ habuit liberos à caſeo abhorrentes, excepto tertio natu, quem ob morbidam mammarum intumeſcentiam ſolitò citiùs ablactavit. Et pater ejus, qui à caſeo alienus erat, commiſſus fuerat nutrici, quæ clàm à famulo imprægnata fuerat, & tamen infantem lactaverat. Alia ejusmodi exempla ultra viginti ait Schrockius ſe collegiſſe. Ex his concludit cum *Kenelmo Digbæo* tract. 1. de Nat. Corp. cap. 38. pag. 331. cauſam cur caſeum aliqui abhorreant, eſſe, quòd ſuxerint lac matrum, aut nutricum, poſtquam hæ jam gravidæ erant, & lac mammarum habebant caſeatum; quod cùm infantes nauſeent, ob incommodum quod ipſis infert, fit ut totâ vitâ ſuâ deinde caſeum nauſeent. Fatetur tamen Schrockius Num. 18. fieri poſſe, ut infantes lac caſeatum ſugentes non abhorreant à caſeo, ſi præter lac ſumant etiam alios cibos congruentes.

§. III. Noſtra ſententia, cur aliqui caſeum aliosvè cibos averſentur.

Averſationis caſei, aliorumq; ciborum cauſa ex noſtra ſententia.

EGo in præſenti controverſia de caſei aliorumque nonnullorum ciborum averſatione, ſtatuo ſequentia.

I. Cauſa

I. Cauſa cur aliqui caſeum abhorreant ab infantia, non eſt quòd lac caſeatum è mammis matrum aut nutricum prægnantium ſuxerint. Ratio eſt, quia alioquin longè plures caſeum abhorrerent in omnibus nationibus ac populis, quàm de facto abhorrent. Nam plurimæ matres ſunt adeò fœcundæ, ut ſingulis annis prolem effundant, præſertim ignobiles & pauperiores; quæ tamen ipſæmet lactant infantes ſuos antecedentes ferè uſque ad partum ſubſequentium: plurimæ item matres, quæ non ſingulis annis pariunt, ſed vel ſingulis bienniis, aut trienniis; non ablactant infantes, donec vicinæ ferè ſint partui. Si ergo omnes prædictarum matrum proles à caſeo abhorrerent, quantus eſſet eorum numerus? Vel ergo falſum eſt, quòd lac in mammis prægnantium caſeetur; vel falſum, quòd tale lac exſuctum ab infantibus, ingeneret iis nauſeam & horrorem caſei. Nec dicas, tales infantes ſumere ſimul cum lacte caſeato alios cibos, ut pultes, &c. ideo non horrere caſeum: nam etiam alii infantes, qui poſtea caſeum horrent, ſumpſerunt ſimul alios cibos; quibus enim infantibus pultes non ingeruntur?

II. Neque caſei, neque aliorum ciborum averſatio, ſemper oritur in infantibus ex eo, quòd matres prægnantes horruerint tales cibos. Ratio eſt, quia aliquæ matres prægnantes non tantùm non horruerunt cibos illos, quos proles natæ horreſcunt, ſed vehementiſſimè appetiverunt, ut patet ex dictis contra tertiam ſententiam præcedenti §. relatam.

III. Cauſa propter quam aliqui certos cibos abhorrent à nativitate (de his enim potiſſimùm eſt ſermo) non eſt una in omnibus, ſed varia in variis. Nam in aliquibus cauſa eſt averſio matrum prægnantium ab illis cibis, quos poſtea proles abhorrent, ut *Libavius* tract. de Antipathia contigiſſe putat matri cujusdam commilitonis ſui, qui fraga abhorrebat. In aliis è contrario eſt vehemens pica & deſiderium matrum cibi, quo fuerunt defraudati, ut patet in puero illo ruſtico, de quo ∬. præcedenti in tertia ſententia. In aliis eſt certum ſtomachi ac ventriculi temperamentum, cui contrarium

eſt

eſt talis vel talis cibus: ſicut enim aliquibus adultis ſupervenit temperamentum tale, ut reſpuant cibos aliquos quos antea avidè comedebant (novi enim, qui ſalpas & ova frixa antea comedebant non illubenter, nunc vix videre ſine horrore poſſunt) ita infantibus nonnullis congenitum eſſe poteſt ſimile temperamentum. In aliis denique aliæ ſunt cauſæ, quæ in hoc negotio, ſicut in aliis pleriſque, quæ per antipathiam explicari ſolent, ſunt nobis occultæ in particulari; quod quidem fateri ingenuè, non dedecet Philoſophum; dedecet autem vel maximè, incongruas comminiſci cauſas, eaſque pertinaciter defendere.

CAPUT XXVIII.

De mirabiliter ſanatis.

MEdicorum gnome eſt, contraria contrariis pellenda eſſe. Non Gratia modò, ſed & Natura hanc ſæpe legem infringit, & modis aliis, iiſque miriſſimis, ſanitatem largitur. Exemplis rem ſtabiliemus, ſed iis tantùm, quæ Naturam operatam fuiſſe aut certum, aut veriſimile eſt. Unum tamen adnectam, in quo Gratiæ maxima, Naturæ vis nulla elucet.

§. I. Sanitas naturaliter reſtituta.

Sanitas mirabiliter reſtituta.

PRometheus Theſſalus, ut refert *Plutarchus* in Opuſc. Qua ratione ex inimicis emolumentum capiendum, tuber habebat incurabile. Huic cùm inimicus occurriſſet, & necem omni ſtudio intentaſſet, *gladio tuber percuſſit, atque ita aperuit, ut homini ſalutem attulerit, atque à periculo vindicaverit rupto tubere.* Phalereus (ut *Plinius* habet lib. 7. Natur. Hiſt. cap. 50. vel Phæreus Jaſon, ut legit *Valerius Maximus* lib. 1. cap. de miracul.) vomicæ morbo laborabat, & deploratus à medicis, *cùm mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam invenit ex hoſte.* Eodem *Plinio* teſte loc. cit. *Q. Fabius Maximus Conſul apud flumen Iſaram prælio commiſſo adverſus Allobrogum Avernorumq; gentes, ad VI. Idus Auguſtas*

ſtas, centum triginta millibus perduellium cæſis, febri quartanâ liberatus eſt in acie.

Hisce oculis meis vidi in Siciliæ urbe quadam juvenem ardentiſſimâ febri laborantem ab aliquot jam diebus, qui cùm lecto decumberet, & febrili calore vel maximè æſtuaret, aliusque coram me & viris aliis honeſtis eum inviſentibus minùs decenter loqueretur, rei indignitate motus adeò exarſit in illum, ut præ ira totus contremiſceret, & in ſudorem ſolveretur; moxque ab illo momento liber à morbo apparuit. Ibidem cùm alia in urbe degerem, viri tres cum famulo uno egreſſi ad fluviolum piſcandi gratiâ, injectâ in aquam majori copiâ taxi, quàm par erat, piſces per imprudentiam intoxicarunt, ac largiter deinde modis variis præparatos devorarunt; ſed mox domum reverſi, & ardentiſſimâ febri ad unum omnes correpti, intra triduum, famulo excepto, animam efflârunt. Famulus audiens dominos defunctos, & ſibi quoque mortem appropinquare ſentiens, cùm toto triduo intolerabili ſiti fuiſſet penè enectus; ut eam ante mortem ſaltem depelleret, ſurrexit noctu clàm omnibus, & vini generoſiſſimi lagenâ repertâ eam exſiccavit, lectum repetiit, ſudavit largiter, & cum ſudore venenum ac morbum omnem ejecit.

In vita Paleologi II. Conſtantinopolitani Imperatoris, teſte *Majolo* Colloq. 4. ab Egnatio ſcribitur, ipſum exacto quadrageſimo ætatis anno adeò gravi morbo laboraſſe, ut integrum ferme annum lecto decubuerit, magno Reipublicæ incommodo, nec quidquam Medicorum arte illi ægritudini prævalente. Quo tempore elapſo, à mulierculæ cujusdam conſilio Imperatrix didicit, virum convaleſcere non poſſe, niſi acribus ac importunis moleſtiis continuè vexaretur; eo enim modo dilapſuros humores, unde ægritudo manabat. Admiſſo mulierculæ conſilio, Imperatrix cœpit Paleologum virum vexare incredibilem in modum, vix ulla in re obſequens illi. Frequenti igitur vexatione diſcuſſis humoribus, & calore nativo aucto, adeò Imperator convaluit, ut viginti, quibus poſtea vixit, annis, ſemper incolumis exctiterit. Idem refert *Mondognetus* in vita M. Aurelii lib. 2. cap. 25. Mirum ſanè, vexationes

Paleologus Imperator quomodo ſanatus.

xationes ac irritationes homini fuiſſe ſalutares, quæ alioquin plerumque valetudini ſolent eſſe noxiæ.

Quod ſequitur exemplum ſanitatis mirabiliter adeptæ, multa alia admiranda involvit, ideo tametſi prolixum, referre non piget iiſdem verbis, quibus à *Majolo* Colloq. 4. qui hominem, cui contigit, vidit, refertur. *Pecchius Ciſalpinus fuit vir equidem induſtrius & imperterritus. Hic cùm aliquando in odium incidiſſet cuidam viro illuſtri, multorumq́ oppidorum Domino; itinerans vi armatâ captus ab illo, clamq́ eſt in ſaccum conjectus; & in ima parte domus occluſus in arce quadam firmiſſima, etiam inſciis aliis familiaribus, præter unum fidum neceſſarium, ſervatus eſt. Ut diutiùs in cruciatu Pecchius viveret, arcis Dominus juſſerat, quotidie panis fruſtum, & aquæ paululùm dari, velut reo ad carceres perpetuos damnato: nemo tamen hominum, quis ille eſſet incluſus, noverat. Interim dum per urbes, oppida, vicosq́ Pecchius quæritur, eo non invento, Magiſtratus ubi ſuam vitam degebat antea, occiſum cenſuerunt: inventus enim fuerat mulus ejus, quo equitabat, ſanguine aliquatenus aſperſus. Actum eſt judicio publico, ut occiſor quæreretur. Inventi ſunt duo, quibuscum aliquando fuerat rixatus. Hoc indicio comprehenſi ac torti, occidiſſe hominem faſſi ſunt. Et alteri quidem ſuſpendii, alteri abſciſſionis capitis ſupplicium collatum eſt; cùm tamen ille interim qui occiſus putabatur, viveret incluſus in eo, quem diximus, teterrimo carcere. Abſumpſit is miſerè annos decem & novem in eo vitæ genere, pane & aquâ perexiguè alitus, nunquam veſtem aut exuens, aut mutans; ſemper tamen (ut ipſe nobis ſuis verbis narravit) DEI ejusq́ Divæ Matris clementiæ memor, & ſpe ſemper conſtans, futurum aliquando ut inde eriperetur. Filii interim velut patri mortuo juſta fecerant; hæreditatem quoque aditam & adminiſtrarant, & alienarant. Exacto igitur decimo nono anno (nam Chriſti 1540. incluſus fuerat) quinquageſimo nono inventus eſt in hunc modum. Jam is arcis Dominus, qui incluſerat, diem ſuum obierat; panis & aqua tamen velut reo damnato adhuc dabatur; nunquam tamen aut videri ab aliquo, aut ſibi alloqui quisquam inventus eſt omni hoc tempore. Tandem igitur cùm de ex-*

Pecchii caſus miſerandus.

truendo loco ageretur, atque murus, quo undique ille cinctus erat, nulla prorſus janua, ſed parvula tantùm ſpecula, qua perpaulum luminis irradiaret, permiſſa fuiſſet, deſtrueretur; apparuit homo lacerâ prorſus veſte, barbâ ad usque genua, capillis ultra humeros protenſis. Admirantibus qui aderant, in vulgus mox res inventa tranſiit. Accurrêre omnes, velut ad ſylveſtrem hirſutumq́ hominem. Periti qui aderant, conſuluêre ne mox ſub dio homo traduceretur, ne aut cæcus ob nimium ambientem inſuetum aërem fieret, aut etiam vitæ vigor qui ſupererat, nimio aëre obrueretur. Hac cautione uſi, aliquot dies hominem ſervarunt incolumem; quis fuerit, quisvè ſit, prodit, quod vitæ genus peregerit; tandem conſpectus agnoſcitur; ac velut homo reſurgens, Principis judicio bona à filiis alienata recuperat, dum vivit fruiturus. Mirum, cùm podagrâ laboraret immiſſus in carcerem, reliquo omni tempore incolumi corpore fuit, etiam poſtquam eo periculo exemptus fuit. Cum eo etenim collocuti ſumus, hacq́ ex illius ore didicimus, cùm Mediolani compertum hominem rogaremus, ut hæc nobis enarraret. Erat tum annus 1569. Novembris menſis. Hæc Majolus.

Alphonſus Aragonum Rex Capuæ laborans adversâ valetudine, medicis multa medicamenta adhibentibus, in graviſſimo morbo Quinti Curtii hiſtorias de Alexandri Magni rebus geſtis deſcriptas legere cœpit: cujus lectione delectatus, cùm omnem morbi improbitatem ſuperaſſet, ſanitati reſtitutus fuit, ut ſcribit *Antonius Panormita* de Rebus geſtis Alphonſi, & *Æneas Sylvius* de ejus dictis. Similiter quoque Laurentius Medices hiſtoriarum lectione à morbo curatus eſſe dicitur. Ladislaus Ungariæ Rex veneno hauſto, exenteratis mulis ſe includens, mortem evaſit, ut ſcribit *Volaterranus* lib. 22. Antropo. De mirabili morborum inſanabilium cura per linctionem ſerpentum in quadam ſpelunca Italiæ, dicam alibi.

§. II. Sanitas miraculoſè reſtituta P. Athanaſio Kirchero.

Kircherus mirabiliter ſanatus à B. Virgine Deipara.

PLenæ ſunt hiſtoriæ ſacræ ac profanæ, plenæ Sanctorum Vitæ, exemplis innumeris, maximèque admirandis, ſanitatum miraculoſè reſtitutarum omni hominum generi, ſtatui, ſexui, ætati. Omiſſis tamen omnibus, utpote ad hunc locum minimè pertinentibus, unum tacere nolo, quod Viro Celeberrimo P. Athanaſio Kirchero olim Paderbornæ in Societatis noſtræ Collegio ac Tyrocinio contigit, quoniam id Lectori Benevolo haud ingratum futurum exiſtimo, propter inſignia Viri merita in Rempublicam Litterariam, & ſingularem doctorum omnium erga eundem affectum. Totam rei geſtæ ſeriem accepi oretenus Romæ primùm ab ipſo P. Kirchero, deinde hîc in Germania, à duobus oculatis & integerrimæ fidei teſtibus, qui eodem tempore dictum Collegium ac Tyrocinium incolebant, nempe ab Admodum R. P. Ricquino Göltgens nunc Provinciæ noſtræ Rheni Superioris Præpoſito Provinciali, & à R. P. Melchiore Cornæo Herbipolenſis Collegii noſtri, in quo hæc ſcribo, Rectore. Eandem autographo ſuo confirmavit ipſemet P. Kircherus, ut poſtea dicetur. Moneo tamen, haud majorem fidem atque auctoritatem me narrationi huic tribuere, ac tribui velle, quàm quæ hiſtoriæ debetur. Res itaque ſic ſe habet. Cùm anno Chriſti 1619. dictus P. Athanaſius Kircherus Paderbornæ admodum juvenis (ſextum decimum vix exceſſerat annum) Tyronem Societatis noſtræ ageret, duplici, eoque (ut videbatur) inſanabili malo affligebatur, pſorâ nimirum, & herniâ; quorum poſtremum è ſæculo in Religionem intulerat, nec præ pudore indicaverat. Cùm enim non diu antea quàm è patria ad dictum Tyrocinium proficiſceretur, hyemali tempore inter æquales ſuos glaciem tereret, & juvenili ardore abreptus crura immodicè divaricaret, corpuſque totum vehementiùs, ad vires & agilitatem oſtentandas agitaret; illicò dicto malo, ſibi nec nomine tenus tunc noto, corripitur. Ingenti ergo dolore affectus domum revertitur; ſed ne locum affectum videri aut attrectari à quoquam permittere cogeretur, nemini mortalium rem aperit, tametſi vultus

triſtior,

triſtior, & corporis totius pallor, inſoliti doloris non obſcura darent indicia. Non diu pôſt Paderbornam è patria (quæ Geiſa eſt, non procul à Fulda oppidum) proficiſcitur, malumque longo illo itinere non parum irritat; nec tamen indicat Patribus. Ei mox acceſſit pſora, quæ corpus totum, ſed crura potiſſimùm ac tibias adeò inſedit, ut penè corroſerit.

Tandem ergo, cùm diutiùs dolori ferendo par non eſſet, rem detegit. Diu, ſed fruſtra, ab expertiſſimo Chirurgo adhibita fuêre remedia. Ergo cùm malum utrumque indies creſceret, & medicamenta omnia eluderet; concluditur à Patribus, Athanaſium in patriam, unde venerat, remittendum, utpote Societati noſtræ inutilem. Indicatur id adoleſcenti veſperi ſub cœnam. Turbatur bonus adoleſcens, & cœnâ finitâ non ad colloquendum cum ſociis, ut moris apud nos, ſed ad orandum, dulciterque expoſtulandum cum Virgine Deipara MARIA (quam cultu ſingulari ab infantia honoraverat, & ut matrem ſemper amaverat) in templum ſe confert. Ibi proſtratus in genua, coram Cœli Reginæ ſtatua (quam Sanctam Mariam Romanam vocabant, & tunc in choro penſili templi noſtri aſſervabatur) in hæc paucula verba, corde mœſtitiâ, & ore lacrymis perfuſo, prorupit. *Mater, ego Mundo, & rebus omnibus quæ in Mundo habebam, ac habere poteram, nuntium remiſi, ſtatumq́ Religioſum, ac JESU Societatem elegi, ut Filio tuo ac Tibi ſervire ſine impedimento poſſem; & ecce, Patres me ejiciunt. Permittin' hoc Mater?* Vix dixerat, cùm audit (internis, externisnè etiam auribus, neſcit) has ſibi voces reddi: *Confide fili, non dimitteris.* Hac auditâ voce, mox omnis mœſtitia abſceſſit. Ingenti igitur fiduciâ plenus, ſocios reviſit, colloquia de rebus piis pro more inſtituit, conſueta orationis penſa abſolvit, ad quietem ſe componit. Die altero cùm Chirurgus pro more faſcias, quibus tibias pridie circumligaverat, coram Laïco Fratre, cui Tyronum ſanitatis cura commiſſa erat, ſolvit; nec vulnus in cruribus, nec veſtigium ullum pſoræ in corpore reliquo apparet. Obſtupeſcit uterque, & medicinam humanâ præſtantiorem adhibitam agnoſcit. Urgent igitur, edicat quomodo, & à quo ſanitatem habeat: at ille pudore plenus, relictis in Chirurgi manu faſciis, aufugit in

hortum domeſticum: unde retractus, rem totam ſincerè aperuit.

Hæc, ut ſuprà dicebam, oretenus ab ipſo P. Athanaſio Kirchero, atque à citatis teſtibus accepi. Eadem conſignata ſunt ac typis excuſa in Litteris Annuis Paderbornenſis Collegii. Eſt penes me libellus manu propriâ à dicto P. Kirchero conſcriptus Anno 1620. cui titulus: *Florilegium meditationum, exercitiorum & variarum induſtriarum ſpiritualium virtutis ſtudioſo accomodatarum*; in quo dum varia beneficia à DEO, Deique Matre accepta recenſet, inter alia hæc habet verba: *Revoca in mentem, quot, quantaque per ſuam ſanctiſſimam, miſericordiſſimam, pientiſſimam Matrem in te contulerit beneficia; nimirum non ſolùm te mente, ſed & corpore ſanando, ut majori cum fervore illi ſervires, &c.* Scripſerat longo pòſt tempore Paderbornâ P. Matthias Franck, ad P. Guilielmum Gumpenberg hiſtoriam de imagine Beatæ Virginis miraculoſa Romana Paderbornæ, quam Atlanti ſuo Mariano inſeruit; ac in fine mentionem fecerat, prædictum miraculum olim contigiſſe ibidem Patri Athanaſio Kirchero. Hujus confeſſionem autographo ſuo confirmatam ut eliceret dictus P. Guilielmus, litteras dedit ea de re ad P. Kircherum; qui in hæc verba reſpondit. *Deſiderat Reverentia Veſtra ex me ſcire curæ miraculoſæ, quam Divina Bonitas per merita Beatæ Virginis circa meam perſonam operata eſt olim in Novitiatu, modum & rationem. Injurius meritò in Deum, Matremq; dici poſſem, ſi tanti beneficii magnitudinem aut fateri erubeſcerem, aut ſilentio ſupprimerem. Sciat itaque, me duplici, unius noctis ſpatio, infirmitate, eâq; incurabili, pſorâ & herniâ, cælitus curatum eſſe; atque ex ea hora non corporis tantùm, ſed & ingenii vires in me plurimùm auctas ſenſiſſe. Quæ ad DEI gloriam, Matriſq; honorem dicta ſufficiant. Quomodo autem id contigerit, cùm non ſit hujus loci & temporis, conſultiùs poſthumæ vitæ conſervabitur.* Hæc ille. Quæ inſerta ſunt Atlantis Mariani libro 5. in fine. Hujus ejuſdem rei mentionem facit *P. Joannes Euſebius Nierembergius* in Trophæis Marianis libro 6. cap. 59. ubi de ſtatua B. Virginis Romana Paderbornæ agit.

CAPUT

CAPUT XXIX.

De numeroſo partu quarundam mulierum.

§. I. Varia exempla numeroſi partus.

B*Inas proles* unico partu edere mulieres, nec novum eſt, nec rarum: nam & Rebecca uno partu peperit Jacobum & Eſau, *Geneſ. cap. 25.* & Thamar Pharen ac Zaram *Geneſ. cap. 38.* & id paſſim ubique gentium contingere videmus, præſertim in Ægypto, teſte *Ariſtotele* lib. 7. Hiſtor. Animal. cap. 4. Partus numeroſi exempla.

Tergeminos natos aliquando, conſtat exemplis Horatiorum, & Curiatiorum, ut eſt apud *Livium* Decade 1. lib. 3. & *Plinium* lib. 7. cap. 3. Helionora Salviata, Bartholomæi Friſcobaldi Florentini civis uxor, duos & quinquaginta liberos enixa eſt, nunquam pauciores tribus uno partu, teſte *Jacobo Capello* in Fragmentis. *Majolus* Colloq. 3. ait, ſe vidiſſe tempore Gregorii XIII. Pont. Max. in diœceſi Vulturanienſi inopem mulierem ab mercenario agricola viro ſuo tres uno partu ſuſcepiſſe mares vivos, ac ſacroſancto baptiſmate initiatos; qui tamen diu non ſupervixerint. *Aldrovandus* quoque cap. 1. de Monſtris pag. 51. editionis Bonon. teſtatur ſe vidiſſe Bononiæ mulieres, quæ tres vivos fœtus enixæ ſint, ſimiliter baptizatos, & brevi extinctos.

Quatuor uno fœtu, duos mares, & duas fœmellas, enixa eſt Oſtiæ in Italia Fauſta quædam è plebe, ſupremis annis Auguſti Cæſaris, teſte *Plinio* lib. 7. cap. 3. & *Solino* cap. 2. Lotharii verò ſecundi ſæculo mulier uno partu quatuor mares enixa eſt, teſte *Wernero* in Faſciculo temporum. *Paulus Juris Conſultus* in Pandect. lib. 5. tit. 4. & lib. 17. ad Plautum, teſtatur, traditum eſſe, quatuor pariter puellas à matrefamilias natas eſſe: & non leves Auctores tradidiſſe, mulierem Peloponeſiam quinquies quaternos enixam: & Ælium ſcribere, ſe vidiſſe in Palatio liberam mulierem, quæ ab Alexandria perducta eſſet, ut Hadriano oſtenderetur, cum quinque liberis, ex quibus quatuor eodem tempore enixa dicebatur, quintum poſt quadrageſimum

geſimum diem. His etiam conſentit *Cajus* J.C. in Pandect. lib. 34. tit. 5. loquens de Serapia Alexandrina, teſte *Cœlio Rhodig.* lib. 4. cap. 23. Ruſtica in pago Keſtwyt / prope Acronium lacum, A.D. 1535. quatuor pueros mares uno partu incolumes edidit, non diu tamen ſuperſtites, *Stumpfio* teſte. *Aldrovandus* cap. 1. de Monſtris pag. 51. edit. Bonon. ait, ſibi à ſpectatæ fidei obſtetricibus affirmatum, unico partu fuiſſe quatuor fœtus editos. Idem ibidem aſſerit, Anno 1640. menſe Novemb. uxorem cujusdam fabri lignarii quatuor fœmellas ſimul enixam.

Quinque etiam ſimul naſci proles, non eſt adeò rarum, *Ariſtotele*, etiam aſſentiente, qui lib. 7. Hiſtor. Animal. cap. 4. ait, mulierem quandam partubus quatuor edidiſſe viginti proles, quinas nimirum ſingulis partubus. Idem ſcribit de muliere quadam Alexandrina *Antigonus* in Mirab. Nat. ſi diverſa eſt hæc ab illa Ariſtotelis. Eâdem in urbe alia mulier quinque infantes unà peperit, tres maſculos, & duas fœminas, quas ſuis ſumptibus ali juſſit Trajanus Imperator. Eademque mulier exacto anno tres alios peperit, teſte *Phlegonte* de Mirab. & Longæv. *Aulus Gellius* lib. 10. cap. 2. de eodem quinario numero ſic ſcribit. *Ariſtoteles Philoſophus memoriæ tradidit, mulierem in Ægypto uno partu quinque pueros enixam, eumq; eſſe finem dixit multijugæ hominum partionis, neque plures unquam ſimul genitos compertum. Hunc autem eſſe numerum ait rariſſimum. Sed & D. Auguſto imperante, qui temporum ejus hiſtoriam ſcripſerunt, ancillam Cæſaris Auguſti in agro Laurenti peperiſſe quinque pueros dicunt, eosq; pauculos dies vixiſſe: matrem quoque eorum non multò pòſt quàm peperit, mortuam: monumentumq; ei factum juſſu Auguſti in via Laurentina, inq; eo ſcriptum eſſe numerum puerperii ejus, de quo diximus.* Eo anno, quo Henricus II. Rom. Imp. mortuus eſt, Altaichii, inferioris Bojariæ monaſterio, mulier quædam quinque filios ſimul enixa eſt, ut ſcribit *Aventinus* lib. 5. Annal. Bojor. Scribit *Albertus Magnus* apud Cœlium loc. cit. mulierem quandam in Germania peperiſſe ſexaginta filios, quolibet partu quinque, quorum nullus ad dimidium annum pervenerit. *Lycoſthene* teſte in Prodigiis, Joannis Gislingeri Tigurini uxor, circa annum 1553. peperit ſimul tres pueros, & duas

& duas puellas. Falſus tamen fuit Ariſtoteles, & alii, qui ad quinarium numerum coarctarunt partum numeroſum: nam

Ambroſius Pareus apud Aldrovandum cap. 1. de Monſtris pag. 51. edit. Bonon. meminit nobilis cujusdam familiæ Maldemeræ dictæ, aitque Domini Maldemeræ uxorem anno primo, quo nupſit, gemellos peperiſſe, ſecundo ternos, tertio quaternos, quarto quinos, quinto *ſenos fœtus*; & hoc partu ultimo eam periisſe; & ex his ſenis unum ſuperſtitem, Dominum Maldemeræ tunc adhuc vixiſſe.

Sub Agelmundo Hunnorum Rege meretrix quædam *ſeptem* uno partu in Germania enixa eſt, licet in lacum projectos omnes peremerit, uno excepto (cui nomen poſtea Lamiſſio fuit) quem Agelmundus venatione adhuc in aquis palpitantem repertum extrahi juſſit, & ali; qui ipſi poſtea, à Longobardis in Regem electo, ac defuncto, ſucceſſit in imperio, ſub Benedicto I. Papa. Ita *Majolus* Colloq. 3. ex *Auctore* Annalium, quibus eſt titulus, de Initiis regnorum ex *Philippo Bergom.* lib. 10. ſub Juſtino juniore, & *Petro Hiſpal.* cap. 32. Idem ſcripſit ante hos omnes *Urſpergenſis* Anno Dom. 565. cùm Longobardorum res perſequitur, & *Sigebertus* in Chronico. In Ægypto, ubi fœtifer potui eſt Nilus, ſeptenos olim uno utero ſimul natos, auctor eſt *Trogus* apud *Plinium* lib. 7. cap. 2.

Novem uno partu fertur edidiſſe infantulos Comitiſſa quædam Querfurtenſis, quos omnes ad unum usque voluit interimere, ſed patre fortè fortunâ ſuperveniente, conſervati ſunt. *Brotuffus* lib. 4. Hiſtor. Anhalt. Princip. cap. 4. & *Schenckius* lib. 4. Obſerv. 162.

Undecim Germana quædam in Italia unico effudit partu: nam *Franc. Pico Mirandul.* in ſecundum Hymnum ſuum teſte, edidit illa gemino partu viginti proles, primo quidem novem, altero verò undecim. Idcirco geſtans hæc mulier uterum, longâ & latâ faſciâ, circa humeros nodatâ, alvum ad genua procumbentem fulcire cogebatur, ut refert *Pareus* ex Mirandulano apud Aldrovandum cap. 1. de Monſtris pag. 51. edit. Bononienſ.

Iſenbertus Comes de Altorf uxorem habuit Irmentrudin.

Hæc cùm pauperculam fœminam eodem partu tres liberos mares enixam vidiſſet, & tanquam impudicam reprehendiſſet, quòd ex eodem viro tres ſimul filios ſuſcipere impoſſibile videretur; poſt annum, DEO ſic ejus temerarium judicium confutante, abſente viro *duodecim* mares enixa eſt. Perterrita eo caſu, quòd jam de ſua quoque pudicitia dubitari poſſe arbitraretur, obſtetrici undecim in proximo torrente Schercio mergendos committit, unico ſervato. Paret obſtetrix. Obvius fit illi Comes, & quid velatum geſtet, interrogat. Illa Welfos (ſic enim linguâ ſuâ catulos vocabant) deformes ſubmerſuram ſe aſſerit. Mox ille: At permitte, inquit, ut videam ſintnè aliqui, qui venationi nobis inſervire poſſint. Repugnat illa. Tandem coacta, infantes undecim oſtendit, & negotium Comiti, ita ut geſtum erat, narrat. Imperat ergo Comes, ut factum apud uxorem ſuam diſſimulet; & filios educari præcipit. Exacto jam ſexennio, cùm omnes viverent, in arcem adduci jubet, atque illic coram omnibus amicis imprudentiâ uxoris detectâ, veniam illi dedit, & filios porrò duodecim æquali jure ſuos eſſe voluit: ſtatuitque ut non Comites de Altorf, ſed ex vetulæ obſtetricis ominoſa voce, quæ vitam illis undecim dederat, Welfi vocarentur: & gratitudinis ergò pro divinitùs ſervatâ tam numeroſâ prole, in ipſo Altorfenſi oppidulo cœnobium Monialium conſtruxit. *Cromerus* lib. 11. Hiſt. Polon. narrat, Matthiam Golanceruim, Epiſcopum Uladislavienſem in Polonia fuiſſe ſub Uladislao Loctico rege: ejus matrem duodecim filios uno partu edidiſſe; verùm ex illis unum illum vixiſſe Matthiam, reliquis mox, ut nati erant, mortuis. *Plinius* lib. 7. cap. 11. ait, extare *in monumentis Medicorum, & quibus talia conſectari curæ fuit, uno abortu duodecim puerperia egeſta*.

Albucaſis apud Aldrovandum loco ſæpe cit. obſervavit, in muliere abortiente *quindecim fœtus* formatos.

Avicenna apud eundem addit, aliam mulierem *viginti duos* abortus feciſſe. Quod etiam notavit *Cœlius* lib. 4. cap. 23. ex Alberto Magno lib. 9. de Animal. tract. 1. cap. 5. de muliere quadam in Germania: & primum etiam recolit, *Scholiaſtes Tertulliani* lib. de Anima cap. 2.

Cromerus

Cromerus lib. 9. Hiſtor Polon. & Guagninus in Vita Boleſlai V. narrant, Anno Chriſti 1270. in Cracovienſi regione honeſtam quandam matronam, Margaritam nomine, Virboslai Comitis uxorem, *triginta ſex* pueros vivos uno partu edidiſſe, die 20. Januarii.

Cælius Rhodiginus loco proximè citato, ex Alberto Magno refert, aliam fœminam quandam abortum feciſſe *ſeptuaginta* infantium, configuratis conformatiſque jam in utero corpuſculis. Ita *Albertus Magnus* loc. cit. ex Avicenna.

Imò, ut ampliùs creſcat admiratio, idem ex eodem recitat, aliam ejeciſſe in pelvim embryunculorum, auricularis digiti magnitudine, corpuſcula *centum & quinquaginta*. Cujus rei facta fides eſt, tuniculis, quibus obvolvebantur, conſciſſis. Addit quoque Albertus, pluribus eorum adfuiſſe dilatationis & conſtrictionis motum, & ſigna alia vitæ complura; oculis tamen imperfectioribus; manuum verò & pedum digitos fuiſſe capillares.

§. II. Hiſtoria prodigioſiſſimi partus trecentarum & ſexaginta quinque prolium.

Decantatiſſima eſt, & plurimorum Scriptorum monumentis conſignata hiſtoria portentoſiſſimi partus Margaritæ cujuſdam Principis fœminæ in Hollandia, toto uno partu edentis proles, quot dies continet annus, nimirum trecentas & ſexaginta quinque. Quæ ſi vera eſt, idem illi, quod rebus aliis oppidò portentoſis, contigit, ut citò divulgata, & verbis ac ſcriptis multorum celebrata, inſigniter quoad circumſtantias temporis, numeri prolium, nominis perſonarum intervenientium, aliorumque accidentium fuerit alterata atque corrupta. Legi quotquot reperire potui illius rei Scriptores, inter quos ſunt *Joannes Cuſpinianus* in Guilelmo Cæſare, *Hadrianus Junius* in Batavia cap. 20. *Jacobus Meyerus* Annal. Flandr. lib. 9. in Anno 1278. *Franciſcus Guicciardinus* in Belgii deſcript. *Juſtus Lipſius* (quamvis obiter) in Virgine Hallenſi cap. 3. *Genebrardus* in Clemente V. *Ludovicus Vives* in Colloquiis, *Laurentius Bayerlinck* in Theatro Vitæ Hum. Ver. Imprecatio, *Majolus* Colloq. 3. *Hieremias Drexelius* in Phaëtonte Orbis cap.

Partus prodigioſi trecentarum & ſexaginta prolium.

cap. 27. § 5. & Auctor Iconum ac Hiſtoriæ Comitum Hollandiæ, &c. qui citant *Fulgoſum* lib. 1. cap. 6. *Eraſmum Roderodamum*, *Marcellum Donatum*, in Hiſtor. Med. cap. 24. & alios. Plerique adducunt epigraphen ſeu inſcriptionem deſumptam ex Monumento dictæ Margaritæ, quod extare dicitur in Cœnobio Monialium Ordinis S. Bernardi, cui Losduno eſt nomen: ſed hanc ipſam epigraphen apud unos aliter, aliter apud alios lego. Referam rem Junii verbis, cui, utpote regionis in qua contigit, incolæ, major fides habenda eſſe videtur. Ita ergo habet.

Losdunum duobus paſſuum millibus ab Haga Comitis diſſidet, à collibus, quos inter habitatur, nomen adeptum; Bernardi inſtitutum ſequitur, à Mathilde conſtructum: ubi oſtenditur inter alia monumentum Margaretæ Principis fœminæ, quæ Florentii IV. Comitis è Mathilde jam dicta uxore filia, Comiti Hennebergenſi nupta, uno pauciores quàm annus vertens dies habet, liberos partu portentoſo edidiſſe memoratur. Quæ res, ut compendio abſolvam, ad hunc habet modum. Pauperculam gemellos enixam, & pendentes utrimque ab uberibus lactantem, quæ Comitis uxori ſe fortè obtulerat ſtipem flagitans, probro inceſſebat ipſa Princeps, & adulterio concepiſſe inceſtam prolem ajebat: fieri enim poſſe, ut uno ex marito bina ſtirps naſceretur, pernegabat. Illa pudicitiæ intemeratæ DEUM teſtem citans, imprecatur illi ſobolem, quæ numerum ſolidi anni dierum æquet, ſi pudicitiæ ſuæ conſtaret honos. Precum efficaciam comprobaſſe eventi fides dicitur, partu incredibili, niſi publici monumenti auctoritatem convellere, fidemq; tabulæ ad teſtandam ſempiternam rei memoriam poſitæ, diſſolvere nefas putarem. Epigraphen non abs re fuerit hoc loco adſcribere, ſervatâ ejus ſæculi lexi, ut Saliorum & Carmentæ obſoleta verba religioſè retinenda duxit antiquitas, & conſervanda, ne fides periclitetur.

Illuſtris Domini Florentii Comitis Hollandiæ filia, cujus mater fuit Mathildis, filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quoque habuit Guglielmum Alemanniæ Regem. Hæc præfata Domina Margareta, anno ſalutis milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto, ætatis ſuæ anno quadrageſimo ſecundo, ipſo die Paraſceves, horâ nonâ ante meridiem, peperit infantes vivos promiſcui ſexus, numero trecentos

centos ſexaginta quatuor: qui poſtquam per Venerabilem Epiſcopum Dominum Guidonem Suffraganeum, præſentibus nonnullis proceribus & magnatibus, in pelvi quadam baptiſmi Sacramentum percepiſſent, & maſculis Joannes, fœmellis verò nomen Heliſabeth impoſitum fuiſſet; ipſorum omnium ſimul cum matris animæ ad DEUM æternaliter victuræ redierunt, corpora autem ſub hoc ſaxo requieſcunt. Hæc Junius; qui addit in fine capitis, extare hodie ſupra Warcomium cis Moſæ ripam arcem ejuſdem memoriæ teſtem, Puerorum cognomine nuncupatam, quæ totidem, quot ferunt capita, feneſtras olim oſtentarit.

A Junio non diſſentiunt *Guicciardinus*, *Majolus*, *Drexelius*. Diſſentiunt tamen ſequentes. Nam *Meyerus* loc. cit. refert rem geſtam ad annum 1278. in quo hæc habet. *Eodem anno obiit Mathildis filia Florentii Comitis Hollandiæ, ea quæ uno partu filios peperit CCCLXV. qui omnes ab Epiſcopo Trajectenſi Othone ſacris abluti ſunt fontibus, in pelvi ſimul jacentes, ac deinde obierunt. Hoc Mathildi accidiſſe putatur ideo, quòd pauperculæ cuidam mulieri geminos exprobraſſet perinde atque adulteræ: quæ conſcientiâ ſuæ pudicitiæ, Oro (inquit) DEUM, ut tot pariat ipſa, quot dies continet annus. Erat autem Mathildis uxor Comitis Hennebergenſis: Mater illi, Mathildis filia ducis Brabantiæ Henrici: frater Guilelmus is Hollandiæ Comes, qui ad imperii apicem electus eſt contra Fridericum ſecundum. Sepulta eſt apud Losdunum in Monaſterio à matre fundato. Errant qui eam Margaretam Comitem Hollandiæ vocant, eumq; partum anno M. CCCXIV. adſcribunt.* Hactenus Meyerus. *Cuſpinianus* etiam puerperam prædictam vocat *Mechtildem Comitiſſam de Henneberg*; & dicit eam *uno partu miraculosè & ſupra fidem, trecentos quinquaginta pueros* enixam eſſe; ac omnes *ab Epiſcopo Trajectenſi Ottone avunculo ejus in pelvi* baptizatos, & pòſt mortuos eſſe. *Genebrardus* vocat quidem Comitiſſam prædictam Margaritæ nomine, at dicit eam uno partu peperiſſe 363. liberos, idque circa annum Chriſti 1314. Bayerlinck in epitaphio exprimit proles 365. annum verò rei geſtæ 1266. Sed hic poſterior videtur eſſe Typographi error, aut calami lapſus. Omitto aliorum diſcrepantias.

Conſimilis exempli in partu numeroſo obſervati fides (ſubjungit Junius) *ne quid DEI omnipotentiæ derogetur, adnotata legitur ab Annalium Brunſuicenſium Scriptore, conſentientibus Alberto Crantzio in Vandalica hiſtoriæ Commentariis, & Erneſto Anhaltinorum Principum Hiſtoriographo: quorum conſenſus teſtatur, triceſimo ſeptimo poſt prædictum prodigium anno, Margaretam huic, de qua loquimur, cognominem, Helſteinii Comitis conjugem, totidem capitum ſobolem maturo partu enixam edidiſſe; in quo fœtus omnes humanam manifeſtè ſpeciem repræſentantes, in baptiſterio ſalutari undâ abluti fuerint.* Hæc tamen narratio prioris narrationis fidem non tam confirmare, quàm labefactare mihi videtur, ut res tota mihi ſuſpecta eſſe videatur. Auget ſuſpicionem in libello ſuprà citato, cui titulus: *Icones & Hiſtoria Illuſtriſſimorum Hollandiæ Zelandiæq; Comitum ac Dominorum*; in quo ad Iconem & Hiſtoriam Florentii IV. Comitis XVII. poſt relatam ex Junio hiſtoriam ſuprà poſitam cum epigraphe, additur, hodie Tabulam ſeu epigraphen illam aliter legi, ad hunc videlicet modum:

En tibi monſtroſum nimis & memorabile factum,
Quale nec à Mundi conditione datum.
Hæc lege, mox animo ſtupefactus Lector abibis.

Margareta Hermanni Comitis Hennebergiæ uxor, quarti Florentii Comitis Hollandiæ & Zelandiæ filia, Guilhelmi Regis Romanorum, ac poſtea Cæſaris ſeu Gubernatoris Imperii, atque Aleitheiæ Comitis Hannoniæ ſoror, cujus patruus Epiſcopus Trajectenſis, avunculi autem filius Dux Brabantiæ, & Comes Thuringiæ. Hæc autem Illuſtriſſima Comitiſſa annos quadraginta duos nata, ipſo die Paraſceves, nonam circiter horam, anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto, trecentos ſexaginta quinque enixa eſt pueros; qui prius à Guidone Suffraganeo Trajectenſi in duobus ex ære pelvibus baptizati ſunt: quorum maſculi quotquot erant, Joannes, puellæ autem Eliſabethæ vocatæ ſunt; qui ſimul omnes cum matre uno eodemq; die fatis conceſſerunt, atque in hoc Lausdunenſi templo ſepulti jacent. Quod quidem accidit ob pauperculam quandam fœminam, quæ ex uno partu gemellos in ulnis geſtabat pueros: quam rem ipſa Comitiſſa admirata, dicebat, id per unum virum fieri non poſſe, ipſamq;

contume-

contumelioſè rejecit. Unde hæc paupercula animo perturbata, ac perculſa, mox tantum prolium numerum ac multitudinem ex uno partu ipſi imprecabatur, quot vel totius anni dies numerarentur. Quod quidem præter naturæ curſum obſtupendâ quadam ratione ita factum eſt, ſicut hîc in perpetuam hujus rei memoriam ex vetuſtis tam manuſcriptis, quàm typis excuſis Chronicis breviter poſitum & enarratum eſt. DEUS ille ter Maximus hac de re ſuſpiciendus, honorandus, ac laudibus extollendus in ſempiterna ſecula. Amen. Hactenus ex dicto libello.

Hæc inſcriptio cùm nova ſit (ut ex ſtylo colligitur) & à priori diſcrepet in prolium numero; meritò rem totam reddit ſuſpectam. Si quis tamen certiora afferet, lubens amplectar.

§. III. Cauſa partus numeroſi an naturalis ſit.

THamarem unico Judæ ſoceri coitu gemellos maſculos edidiſſe ſacra Scriptura *Gen.* cap. 38. velut magnum myſterium enumerat. Itaque plures naturaliter non niſi pluribus commiſtionibus naſcuntur. Ad quantum autem numerum naturaliter conceptorum ac efformatorum in utero Natura aſcendere queat, non conſtat. Ariſtoteles, ut vidimus §. 1. ad quinarium numerum id coarctavit. Fuit tamen procul dubio falſus, ut ibidem notavimus, alioquin dicendum foret, omnes partus, in quibus plures quàm quinque fuerunt editi fœtus, præternaturales eſſe dicendos. Ultimus tamen de quo §. 2. ſine controverſiâ naturalis non fuit, ac fortaſſis etiam nonnulli ex præcedentibus. Hæc inſinuaſſe ſufficiat. Partus numeroſi cauſa.

CAPUT XXX.

De tempore partus quarundam mulierum vel contracto, vel protracto.

TEmpus geſtandi uterum, ac pariendi, in cæteris animalibus determinatum eſt, non item in hominibus. *Schenckius* memorat lib. 4. Obſerv. 152. 153. 154. & ſeqq. mulieres aliquas quinto, Partus tempus vel contractū, vel protractum.

to, ſexto, ſeptimo, octavo, nono, decimo, & undecimo menſe peperiſſe, & infantes natos fuiſſe vitales: quamvis alioquin communiter alii dicant, fœtus ante ſeptimum menſem in lucem editos, & octavo menſe natos, non eſſe vitales; & exeuntes menſe ſeptimo eſſe admodum imbecilles. Conſtat etiam apud D. *Bernardum* in vita S. Malachiæ Epiſcopi, nobilem mulierem ſexto decimo menſe, aquâ luſtrali epotâ, peperiſſe in regione Vlidiæ, adſtantibus teſtibus idoneis pluribus. Geſtatus quidam per viginti tres menſes apud *Paſchal.* in Biblioth. Med. Imò *Schenkius* lib. cit. Obſervat. 159. ex *Aventino* lib. 5. Annal. prodidit, fuiſſe olim uxorem Ducis Baruch Vandaliæ, quæ conceperit, & biennio uterum geſtaverit, ac tandem puerum gradientem & loquentem pepererit. Inſuper ex eodem Auctore *Obſervat.* 160. fuit mulier, quæ quadriennio uterum geſtavit abſque moleſtia, imò cùm ante conceptionem innumeris vexaretur affectibus, gravida reddita, liberata fuit ab omnibus. *Cteſias* apud Photium prodidit, quaſdam Indorum mulieres ſemel tantùm in vita parere, natoſque confeſtim caneſcere. Sed hujus rei fides ſit penes Auctorem. Interim tamen nonum, decimumque menſem naturalem legitimi partus terminum ſtatuunt Medici, & docet experientia, cùm fœtus jam grandior nec alimentum ſufficiens habeat ampliùs in utero materno, nec locum ſat amplum.

Mulieres ad concipiendum & pariendum quando aptæ.

Ad tempus, quo mulieres ad concipiendum ac pariendum aptæ ac potentes cenſentur, quod attinet, meminit *Schenckius* lib. cit. Obſerv. 125. puellas quaſdam octo annorum concepiſſe, ac peperiſſe. *Albertus Magnus* lib. 4. Sentent. nono quandam anno redditam prægnantem, peperiſſe decimo ſcribit. *Plinius* verò lib. 7. cap. 2. ſeptimo quaſdam parere, ac ſemel tantùm. Et quamvis mas uſque ad annum ſeptuageſimum, & fœmina uſque ad quinquageſimum generare poſſit; *Schenkius* tamen meminit mulieris ſexagenariæ, quæ ex ſene ſeptuagenario concepit; nec non virorum, qui ad octuageſimum ſextum annum, imò uſque ad centeſimum congredientes pepererunt. Sed hæc rara ſunt. Novi in Sicilia ſenem nonagenario majorem, qui mulierem octogenariam, & virginem adhuc (ut dicebatur) duxit in uxorem, cum ſpe propagandæ familiæ.

familiæ: & dicebat quidem nova nupta gravidam ſe eſſe, magnoque deſiderio pariendi tempus exſpectabat; ſed tandem ſpe ſuâ fruſtrata fuit.

Huc quoque ſpectat, quòd mulieres nonnullæ ſecundo, tertio, & quarto menſe poſt priorem fœtum editum, alium edidere vitalem. Unius quæ bis intra duorum menſium ſpacium enixa eſt, mentionem facit *Nancelius* lib. 8. Analog. Mira hæc: at non illud, quòd ruſtici cujusdam in Franconia uxor quarto poſt matrimonium contractum & nuptias celebratas menſe peperit, & tamen marito ſimplici perſuaſit, ſe tempus ordinarium pariendi non prævertiſſe. Mirante enim marito præproperum partum, ac aſſerente, ab aliis ſe intellexiſſe, ad minimum octo à nuptiis menſes elabi debere, antequam pareret uxor; quæſivit mulier, quot eam menſibus uxorem habuiſſet; quatuor, reſpondit hic; & ego, inquit uxor, quatuor te menſibus maritum habui, quid ergo mirum ſi peperi? Quo audito, acquievit ruſticus. Ruſtici cujusdam ſimplicitas.

CAPUT XXXI.

De formatione & ſitu fœtus humani in utero materno; deque ejus ortu, & abortu.

ATtingenda etiam hæc ſunt, quoniam inter fœminarum mirabilia locum non poſtremum habent; at leviter, quoniam aliorum, non noſtri eſt muneris, ea pro dignitate explicare: exſcribimus quæ ex Anatomicis collegimus, & collecta reperimus, ab *Aldrovando* præcipuè cap. 1. de Monſtris. Interim obſtupeſco, tam nobilis creaturæ, qualis eſt homo, tam fœdum eſſe exortum.

§. I. Formatio fœtus in utero.

IGitur tametſi DEUS primi maris Adami corpus ex luto, primæque fœminæ ex Adami coſta formaverit, formatisque animam infuderit; reliquos tamen homines per viri ac fœminæ con- Fœtus humani in utero formatio.

jugium, ex ſeminis amborum permiſtione, quoad corporis formationem progigni voluit, cui ipſe deinde formato ac penitus abſoluto infunderet animam rationalem à ſe creatam. Circa quam corporis formationem, hominiſque conceptionem, obſervant Medici & Anatomici, quòd mixta ambo ſemina, maris ſcilicet & fœminæ, in utero fœmineo, illicò quâdam tenui tunicâ ex calore uteri productâ concluduntur, & inſtar ovi tenuiſſimâ pelliculâ concluſi copulantur. Atque hanc vocant conceptionem. Poſt quam munimenta fœtus, nimirum tunicæ producuntur. Nam ex ſeminis prædicto modo permixti extrema ſuperficie tenuis membrana, chorion appellata, fit. Hæc propter humiditatem latiùs deinde ſucceſſu temporis, creſcente fœtu in utero, extenditur, & poſt partum in faſciculum concluſa rejicitur. Ex hujus ſuperflua humiditate reſultant, ex antiquorum ſententia, aliæ duæ tunicæ. Harum altera vocatur allantoides, admodum ſinuoſa; in quam urina & ſudor fœtus profluit, ubi ad tempus usque partus detinentur, quoniam infans non per ureteres, ſed per quosdam meatus umbilicales urinam excernit. Altera verò tunica, valde mollis, & amnæa dicta, totum ambit fœtum, ut à lædentibus defendi poſſit. Advertit tamen *Pareus*, duas tantùm tunicas fœtum humanum involvere, nimirum chorion, & amnæam, tertiam verò allantoidem in brutis tantùm reperiri, & ab antiquis ex obſervatione in brutis facta attributam eſſe hominibus.

Interim dum ambo ſemina, ad formam coaguli miſta, ad dictum modum concluduntur; à primo die usque ad ſeptimum plurimæ & ſubtiliſſimæ fibræ emergunt, ex quibus primùm omnium bifurcata quædam vena, per umbilicum poſtea fœtus ad uterum matris directa, deducitur. In altero hujus venæ ramo ſanguis colligitur, ex quo primùm hepar generatur: unde conſtat, hepar nihil aliud eſſe quàm concretum ſanguinem. In altero verò ramo generantur texturæ illæ venarum, cum dilatatione aliarum venarum: hinc venæ omnes ad unum truncum in ſuperiori jecoris parte, nempe ad venam cavam referuntur.

Dein cor cum ſuis venis, ope virtutis ſeminalis, hoc modo producitur. Venę calidiſſimum & ſubtiliſſimum ſanguinem attrahunt,

hunt, ex quo cor naturaliter carnoſum & craſſum in primordio generatur: ubi etiam arteria aorta obſervatur, quæ omnes alias arterias, ſpiritum vitalem per totum corpus diffundentes, progignit. Quoniam verò ex utraque cavitate cordis erumpunt venæ, & pulmoni inſeruntur; ex his pulmo quoque procreatur: vena enim ex dextra cordis cavitate procedens, ſanguinem producit ſubtiliſſimum; qui, diſperſis hinc inde fibris, in ſubſtantiam pulmonis facilè transmutatur. Sed ex magna vena cordis, & hepatis, nimirum cava, & aorta, non modò totum pectus, ſed ſucceſſivè etiam crura cum brachiis generantur.

Intra prædicti temporis ſpatium præcipua quoque pars humanæ ſtructuræ, nempe cerebrum, procreatur in tertia, vel potiùs ſecunda pellicula hujus prædictæ maſſæ: ea ſiquidem animali ſpiritu repletur; qui magnam humoris genitalis partem contrahit in quandam cavitatem, ubi cerebrum figuratur, & operculo quodam circumquaque tegitur; quod ſiccatum, in cranium reducitur.

Verùm ſicuti venæ ab hepate, & arteriæ à corde, ita nervi molliores à cerebro originem trahunt, qui præcipua ſenſuum organa eſſe perhibentur; deinde ex cerebro medulla etiam ſpinæ dorſi dependet; denique omnes alii nervi ſumunt inde proprium initium, qui ſenſum atque motum toti corpori communicant. Hæc autem omnia ſanguine nutriuntur menſtruo, per venas umbilici ad uterum directas attracto.

Itaque ſex primis diebus poſt conceptionem, materia ſeminalis in utero contenta præ ſe fert ſimilitudinem lactis; ſubſequentibus aliis novem diebus in ſanguinem mutatur; aliis duodecim conſolidatur; reliquis decem & octo usque ad quadrageſimum quintum, omnia membra perfectiſſimam formam adipiſcuntur, ut deinceps fœtus tantummodò augeatur. Unde verſus:

Sex in lacte dies; ter ſunt in ſanguine terni;
Bis ſeni carnem; ter ſeni membra figurant.

Hoc opus membris omnibus eleganter conſtructum & integratum, Natura obducit cute; deinde toto opere abſoluto, DEUS animam infundit.

Fœtus humani primæ partes quænam formentur in utero.

Porrò in hominis formatione primùm hepar, cor, & cerebrum, ex coagulato ſemine prædictis modis effingi, indicio eſt, quòd in concreto ſemine tres parvæ & albæ bullæ, lacti concreto non diſſimiles, loco jecoris, cordis, & cerebri enaſcuntur. Hoc initium eſt, hic progreſſus humani corporis fabricæ tam admirandæ, tot ac tam diverſis partibus coagmentatæ. Totum quippe ædificium plùs quàm ducentis ſuffultum eſt oſſibus; totidem cartilaginibus articuli omnes incruſtati; ligamẽtis quamplurimis omnia connexa; membranis innumeris veſtita; nervorum plusquam triginta paribus, ceu funiculis quibusdam colligata; arteriis totidem velut aquæ ductibus ſpumante ſanguine & ſpiritu vitali perfuſa; muſculis ferè quadringentis, & diverſi generis carnibus, ceu tumentis, vacua ſpacia repleta, & viſcera obtecta; cute denique omnia circumdata ſunt.

§. II. Situs infantis in utero.

Fœtus humani ſitus in utero.

DEterminatus infantis ſitus in utero perfectè cognoſci atque exprimi difficulter poteſt, quandoquidem non unum, ſed varium in variis mulieribus vivis ac mortuis obſervavit *Pareus*. Quãdoque enim infantem cum pedibus ſurſum elatis, interdum deorſum porrectis conſpicatus eſt. Imò fatetur ſe fœtum vidiſſe, diſſectâ matre ſtatim poſtquam exſpiraſſet, in longum exporrectum, facie ſurſum conversâ, & manibus veluti ad ſupplicandum junctis. Ut plurimùm tamen fœtus conglobatâ ac veluti orbiculari figurâ gaudet, nimirum capite in genua reclinato, & geminis manibus ſub genis, calcibus autem ad nates junctis, ut in appoſita Figura I. apparet.

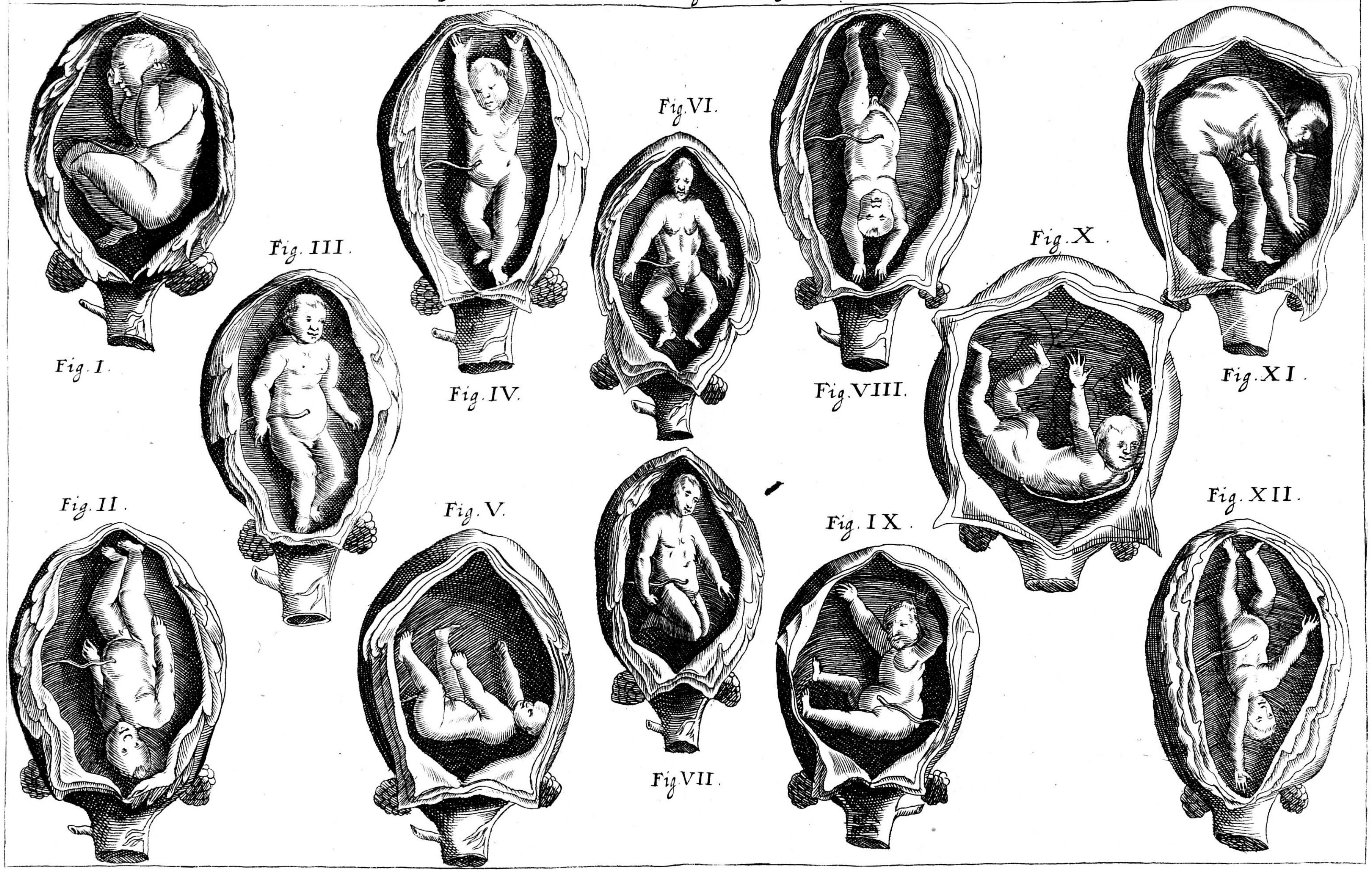
Vide Iconiſmi VI. Fig. I.

§. III. Ortus infantis ex utero.

QUando fœtus eſt jam perfectus ac maturus; prægnantes doloribus corripiuntur propter infantis impetum, qui rotatur, & deorſum ad exeundum tendit. Hinc ruptis ex impetu tunicis, & recluſo matricis orificio, humores fluere incipiunt, & fœtus verſus os uteri volvitur.

Forma

Iconiſmus VI. Ponatur è regione pag. 557.

Forma porrò ortus ſeu egreſſus infantis ex utero, ſeu partus mulieris prægnantis, duplex in univerſum eſt, naturalis, & non naturalis. Naturalis, ſeu vera & legitima forma partus eſt, quando caput infantis primò ad orificium ducitur, manibus ſuper coxas plicatis, ut in Figura II. apparet. Partus mulierum non naturalis varii modi. Icon. VI. Fig. II.

Partus non naturalis eſt, qui caret prædictis conditionibus. Hic autem multis modis fit. *Primus* eſt, quando infans præmiſſis pedibus, manibus autem ad femora deorſum deductis, ad partum venit, ut in Figura III. apparet. Icon. VI. Fig. III.

Secundus eſt, quando pedibus quidem ad exitum accedit, manibus tamen non ad latera ſeu femora, ſed ſupra caput porrectis, ut in Figura IV. apparet. Icon. VI. Fig. IV.

Tertius eſt, quando infans quærens exitum, unum tantùm porrigit pedem, manibus quidem ad femora demiſſis, ſed pede altero ad latus inflexo.

Quartus eſt, quando infans per transverſum apparet, dorſo verſus orificium matricis inclinato, ut in Figura V. apparet. Icon. VI. Fig. V.

Quintus eſt, quando infans pedibus ac brachiis inflexis progreditur ad exitum, ut in Figura VI. apparet. Icon. VI. Fig. VI.

Sextus eſt, quando infans utroque genu ad uteri orificium procedit, manibus ad latera porrectis, ut in Figura VII. apparet. Icon. VI. Fig. VII.

Septimus eſt, quando infans ambabus manibus ori matricis ſeſe offert, ut in Figura VIII. apparet. Icon. VI. Fig. VIII.

Octavus eſt, quando infans natibus ortui appropinquat, ut in Figura IX. apparet. Icon. VI. Fig. IX.

Nonus eſt, quando fœtus in pectus procidit, pedibus & manibus averſis, & retrò conjunctis, ut in Figura X. apparet. Icon. VI. Fig. X.

Decimus eſt, quando fœtus pedibus manibusq; junctis exitum ſollicitat, ut in Figura XI. apparet. Icon. VI. Fig. XI.

Undecimus eſt, quando infans alteram manum orificio uteri porrigit, alterâ ad latus demiſſâ, & pedibus ſurſum porrectis, ut in Figura XII. apparet. Icon. VI. Fig. XII.

Duodecimus eſt, quando infans cervice inflexâ, pronis ad partum humeris, capite retracto, & manibus pedibusque ſurrectis, ad lucem properat.

Hi ſunt præcipui modi partus non naturalis ſimplicis, hoc eſt, in ortu unius infantis. Multis etiam modis contingere ſolet innaturalis partus gemellorum, quos omitto.

§. IV Abortus, ejusque cauſa.

Abortus, ejusque cauſa.

HActenus de partu maturo ac tempeſtivo; nunc de intempeſtivo, ſeu de abortu. Abortus igitur propriè nihil aliud eſt, niſi præpropera ac intempeſtiva fœtus jam formati ac vitalis excluſio ex materno utero. Unde ſi aliquando contingat, ut ſemina in utero per aliquod dierum ſpacium coagulata, nec non aliquando portiones ſanguinis concreti, extra uterum dilabantur; non eſt abortus, ſed effluxio tantùm.

Abortus accidere ſolet (loquendo de cauſis intrinſecis) vel propter affectiones infantis, vel uteri. Ratione infantis contingit, quando vel cotelydones ſunt adeò debiles, ut acetabula citò rumpantur; vel membranæ fœtum involventes adeò tenues, ut ante tempus ſcindantur, & humores diffluant, ac fœtus deficiat. Ratione uteri ſeu matricis contingit, ſi mulier infirmæ ſit naturæ; & ſi matrix aliquibus affectionibus ſit obnoxia. Alias cauſas lege apud Medicos.

CAPUT XXXII.

De variis mirabilibus, quæ mulieribus accidunt.

COngeram in hoc caput præcipua quædam, quæ mulieribus acciderunt admiranda; reliqua omittam, ne liber in immenſum creſcat.

§. I. De multiplici cujusdam mulieris connubio.

Mulieris cujusdam connubiũ multiplex.

COelius *Rhodiginus* lib. 14. cap. 8. & ex ipſo *Majolus* Colloq. 3. narrant, mulierem quandam duo & viginti expertam eſſe matrimo-

trimonia. *Damaſo etenim Pontifice* (inquit Majolus) *Romæ homo repertus eſt, qui fuerat viginti uxorum defunctarum vir: erat & mulier quædam jam duobus & viginti viris ſuperſtes. Duo igitur ſeſe matrimonio junxerunt, civibusq; omnibus magna orta exſpectatio eſt, uter ipſorum præmoreretur. Præmortuâ uxore, populus virum ſuperſtitem coëgit à lugubri funere abſtinere; quin ut lauro coronatus, palmâ præ manibus, tanquam victor, funus ſequi juſſus eſt.* Meminit ejus rei etiam *Tiraquellus* lib. de legib. connub. & *Boër.* deciſ. 186. & alii.

§. II. De mulieribus barbatis.

VAriis temporibus ac locis viſæ fuerunt mulieres barbatæ. Nam teſte *Wolfio* apud *Aldrovandum* cap. 1. de Monſtris, pag. 213. edit. Bonon. in Gynæceo Alberti Ducis Bavariæ mulier barbâ nigrâ & promiſſâ inſignis verſabatur: & in Muſeo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis conſpicitur icon mulieris Germanæ, quæ olim Bononiâ tranſiens, barbam duos palmos longam geſtabat. Ipſe ego in Sicilia mulierem vidi, quæ barbam ſat longam ac denſam oſtentabat, niſi identidem eam præſcinderet. Viſa Lutetiæ fœmina myſtace nigro & incano juſtæ magnitudinis, mento etiam piloſo mediocriter, teſte *Jonſtono* in Thaumatol. Claſs. 10. cap. 7. art. 7. Mulieres barbatæ.

De Galla vidua, amore caſtitatis barbata, *S. Gregorius Magnus* lib. 4. Dialog. cap. 13. ita ſcribit. *Gothorum temporibus Galla, hujus urbis nobiliſſima puella, Symmachi Conſulis ac Patricii filia, intra adoleſcentiæ tempora marito tradita, in unius anni ſpacio ejus eſt morte viduata. Quam dum fervente Mundi copiâ, ad iterandum thalamum & opes, & ætas vocaret, elegit magis ſpiritualibus nuptiis copulari DEO, in quibus à luctu incipitur, ſed ad æterna gaudia pervenitur, quàm carnalibus nuptiis ſubjici, quæ à lætitia ſemper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Huic verò cùm valde ignea corporis conſperſio ineſſet, cœperunt medici dicere, quia niſi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturam barbam eſſet habitura. Quod ita quoq; pòſt factum eſt.*

Hæc naturalia ſunt; quod ſequitur, miraculoſum, quod tamen refer-

referre non pigebit, quia rarum. S. Liberata, alioquin Wilgefortis, apud Belgas OntKommera, Germanis Ohn Kümmernus dicta, Regis Portugalliæ filia, clàm Chriſtiana neſcio parente, omnium totius regni formoſiſſima habebatur. Quam ſpeciem, unà cum virginitate, Chriſto addixit. Mortuâ matre, cùm pater ſponſam circumſpiceret, nullam potuit hâc filiâ ſuâ vel nobiliorem, vel venuſtiorem reperire. Ethnicus igitur homo nihili faciens reverentiam ſanguinis, eam in conjugium expetiit. Exhorruit Liberata petitionem inceſtam, potiùsq; millies mori ſtatuit, quàm conſentire in nuptias tam inauſpicātas. Sed quantum filia à tali connubio abhorrebat, tantum impurus pater ambiebat. Itaq; in eo res erat, ut filiam detrectantem regiâ poteſtate adigeret ad nuptias adornandas. Fugit illa ad ſponſum Chriſtum, rogavitq; contentiſſimis precibus, ut id quod patri maximè eſſet illecebroſum, & cauſa tam infandæ petitionis, in ſe mutaret, formamq; illicem inſigniter devenuſtaret. Audiit votum DEUS, & unâ nocte ita eam vehementer deformavit, ut die altero viri, non fæminæ ampliùs ſpeciem præ ſe ferret. Barba enim hiſpida & prolixa mentum illius genasq; contexit undiq;. Parens ita demutatam, nec pro fæmina, nec pro filia agnovit, ſed, quòd comperiſſet Chriſtianam eſſe, diris eam tormentis priùs ſubjectam, tandem in crucem clavis affixam crudeliſſimè interemit. Ex *Martyrologio Romano*, *Molano* ad Uſuardum, *Abbate Anhuſano* in ſtemm. Chriſti 20. Julii, *Bartholomæo Riccio* in triumpho Chriſti crucif. & aliis.

§. II. De mulieribus eruditis.

Mulieres eruditæ.

EX multis pauca afferam exempla, vel potiùs inſinuabo: ac primò quidem antiqua, deinde recentiora. *Porphyrius* in Vita Plotini Philoſophi Platonici aſſerit, Amphiclæam Plotino magiſtro miros in philoſophia progreſſus feciſſe. *Dicearchus* ſcribit, duas ditiſſimas mulieres reliquiſſe opes, quò meliùs Platonis doctrinam ſequerentur. Aſſyotea quoque præceptorem habuit Platonem, & in ſtudiis philoſophicis mirificè profecit, teſte *Plutarcho* in libro dogmat. Plato. Cheubolina, filia unius à ſeptem Græciæ ſapientibus, à *Suida*, *Athenæo*, & aliis magni nominis Auctoribus

bus ſummopere laudatur ab operibus inſignibus, quæ ſcripta reliquit. *Cornelia*, Africani uxor, & Gracchorum mater, epiſtolas ſingulari doctrinâ refertas edidit, *Quintiliano* teſte. Daphne filia Tireſcial doctiſſima, libros complures carmine exaravit, quibus, teſte *Diodoro Siculo*, Homerus in ſuo poëmate uſus eſt. Damones Pythagoræ filia adeò in arte philoſophica profecit, ut à proprio parente nonnulla Commentaria ipſi fuerint dicata, & poſt parentis mortem Lectoris in ſchola munus palàm exercuerit. Zenobia Palmirenorum Regina linguas omnes, quantumvis arduas ac difficiles, poſſedit, & rerum Alexandrinarum hiſtorias compendiò narravit, teſte *Trebellio*. Omitto quæ Laurentius Bayerlinck congerit de Aſpaſiæ, Berſane, Leontia, Demophila, Femonoe, Helena, Flavia Auguſta Britannorum Regis filia, Aganice, Aretaphila, Frina Teja, Theana utraque, Hipatia Alexandrina, Heptatachia, Jambe, Diotima, Sappho Lesbia, S. Catharina Virgine & Martyre, & aliis multis.

Eodem *Bayerlinck* teſte, *Laura* Veronenſis, Nicolai filia, mirabilia ſcripta ac geſta reliquit, verſus Sapphicos compoſuit, epiſtolas & orationes græco atque latino idiomate ſcripſit. *Caſſandra* Fidelis doctiſſima, publicam Patavii diſputationem edidit, & pulchrè verſus Lyricos compoſuit. *Baptiſta*, Ducis Urbini conjunx, excellens fuit in orationibus, & epiſtolis ſcribendis. Romam ſe contulit; ubi non ſine omnium admiratione & ſtupore, coram Julio II. Pont. Max. orationem habuit. Hildega Germana, mulier doctiſſima, ſcripſit rerum naturalium libros quatuor, doctrinâ & ſubtilitate commendatos. *Trivultia* pediſſequa, ingenii & memoriæ dotibus ornatiſſima fuit: orationes latino ſermone à ſe ſcriptas coram Summis Pontificibus multoties recitavit: græcæ etiam linguę non ignara. Orationem ab aliquo vel ſemel tantùm recitatam, totam de verbo ad verbum repetebat è memoria: librum ſemel atque iterum à ſe lectum, totum feliciter memoriæ mandabat: unde quaſi Naturæ prodigium ab omnibus ſuſpiciebatur.

Roſſuita Saxonica Religioſa, plures libros ſtrictâ & ſolutâ oratione poſteris reliquit. *Conſtantia* Alexandri Sfortiæ conjunx, adhuc puerula Philoſophiæ & Arti Poëticæ operam ſedulò

navavit; unde celebris atque inſignis à Politiano prædicata eſt. *Lucretia Marinella* Veneta libros vulgavit de nobilitate & excellentia fœminarum, quos Joannes de Cartagena ſcribit ſe cum voluptate Romæ legiſſe. *Geneura* Veronenſis in ſcribendis epiſtolis parem non habuit ſuâ ætate. *S. Brigitta* libros ſuarum revelationum ſcriptos nobis reliquit. *S. Catharina Senenſis* ſcripſit inſignes dialogos & epiſtolas, ac ſæpe coram Gregorio XI. & Urbano VI. Summis Pontificibus facundè, ultra quàm dici poſſet, peroravit. Hyldegardes Virgo Urbis Moguntiæ multa in lucem edidit: ad illam S. Bernardus multas ſcripſit epiſtolas.

Cùm Panormi in Sicilia degerem, celeberrimi nominis erat in ea urbe, ob inſignem in omni doctrinæ genere excellentiam, Domina *Maria Bardi* & Centellas, è Comitibus Vernii, Illuſtriſſimi Marchionis Sambucæ filia, ac R. P. Franciſci Bardi è Societate Jeſu, mei in Theologia Profeſſoris primùm, ac deinde ſtudiorum in Panormitano Collegio noſtro Præfecti, ex fratre neptis: qua de cauſa etiam dictus R. P. Bardi non dubitavit ipſi librum ſuum doctiſſimum de Conſcientia, tametſi alieno ſub nomine, dedicare. Etiamnum ſuperſtes eſt Sereniſſima *Chriſtina* Sueciæ Regina, cujus quanta ſit eruditio, Orbis Chriſtianus novit univerſus, & innumera teſtantur doctorum Virorum monumenta litteraria, ejus glorioſiſſimo nomini inſcripta. Non minori doctrinæ famâ celebris eſt Sereniſſimi ac Potentiſſimi Principis Caroli Electoris Heydelbergenſis ſoror, adeò ut paſſim non alio quàm Dominæ doctæ appelletur nomine.

§. IV. De fortitudine bellica quarundam fœminarum.

Mulieres bellicoſæ.

LUcretia Marinella, de qua §. præcedenti in Diſcurſu ſuo de excellentia fœminarum, narrat, mulieres Curſolenſes cum manifeſto periculo propriæ vitæ, integrum exercitum Selimi Turcarum Imperatoris potentiſſimi, qui Curſolam urbem occupare tentabat, invadere non exhorruiſſe, & bellicis tormentis adeò hoſtes defatigaſſe, ut Uluzalem, generalem Turcarum ducem, cum univerſo exercitu ejus, terga vertere, & fugam ignominioſè arripere coëgerint.

In

In Compendio rerum Hungaricarum, per *Teucrinum Anneum*, latinè reddito, refertur de fœmina inter Chriſtianos à Sinane Baſſa captos, & Conſtantinopolim ductos, reperta habitu virili, quæ etiam ſemper à Commilitonibus pro viro agnita fuerat. Hęc itaque tanquam prodigium aliquod ad Sultanum adducta, ſeverè ab eodem fuit examinata, ac inter alia rogata, num ſub illo habitu Turcam aliquem unquam proſtraviſſet. Ad quæ illa, ut quæ ſibi utique moriendum putaret, reſpondit, ſe, quamdiu ſtipendia feciſſet, nunquam aliter quàm fortem ac ſtrenuum militem deceret, egiſſe; nec in velitationibus ac præliis Turcas ſolùm omni impetu retudiſſe, ſed vel decem eorum manu ſuâ proſtratos, & tandem fruſtulatim conciſos ſuſtuliſſe. Quibus Imperator Turcicus auditis, pro ſpectaculo eam per totam urbem circumduci mandavit, tandemque conjugi ſuæ Imperatrici honorarii loco præſentavit.

Maria Bronchia, civis Piſanâ, cùm proprium maritum præ timore irruentis belli fugere animadverteret, ipſa continuò ejus arma capeſſens, ad defenſionem urbis Piſarum intrepido animo properavit, adeòque in profligandis hoſtibus fortiter ſe geſſit, ut ab ingruente illo malo patriam ſuam liberaret. Unde populus, gratitudinis ergò, tanquam patriæ liberatrici, honorificam erexit ſtatuam.

Omitto innumera penè alia exempla, quæ congerit *Bayerlinck* Verb. Mulier, de Semiramide, & Matre Clementis Spartarum Regis, de Fœminis Argivis, de Margarita filia Waldomarii Sueciæ Regis, aliisq; multis. Recentiſſimum eſt, nec minùs crudele, quod ſequitur. Eſt in Sicilia oppidum Ieracitanum non procul Catana, cujus incolæ à Germanis originem ducere dicuntur. Eo in oppido cives duo in foro, exortâ rixâ, verbis primò, deinde pugionibus ſe mutuò laceſſebant, adeò furibundè, ut priusquam ab accurrentibus divellerentur, illorum unus lethali vulnere accepto corrueret in terram, alter fuga ſalutem quæreret. Nuntiatur confeſtim caſus uxori: accurrit illa, & arrepto mariti pugione inſequitur fugientem, confodit, pectus aperit, cor extrahit, & marito jamjam exhalanti animam oſtendit, exhortans ut lætus moreretur, quoniam non inultus obiret.

CAPUT XXXIII.

De mirabilibus quinque ſenſuum hominis.

IN hoc caput conjiciam, quidquid præter dicta hactenus mirabile, & dignum relatu occurrerit circa quinque hominis ſenſus. Incipio ab oculis & viſu.

§. I. Mirabilia oculorum & viſus.

Viſus mirabilia.

PLinius lib. 7. Nat. Hiſt. cap. 16. inter oculorum exempla fidem excedentia (ita loquitur) numerat, quòd quidam, Cicerone teſte, totam Homeri Iliadem adeò minutis in membrana characteribus deſcripſerit, ut nuci incluſa fuerit. Callicratem quoque ex ebore formicas, & alia tam parva feciſſe animalia, ut partes earum à cæteris cerni non poſſent: Myrmecidem verò ex eadem materia quadrigam feciſſe, quam muſca integeret alis; & navem, quam apicula pinnis abſconderet. Præterea quendam à Varrone ſtrabonem vocatum, à Lilybæo Siciliæ promontorio, exeunte claſſe Carthaginis portu, diſtante CXXXV. M. paſſuum, etiam numerum navium deprehendiſſe.

Cardanus lib. 8. de Variet. cap. 43. inter quatuor mira, ſibià natura indita, ait: *Secundum eſt, quòd cùm volo, video quæ volo, oculis, non vi mentis, velut imagines illas, de quibus dixi, cùm infans eſſem, me vidiſſe. Sed nunc credo ob occupationes, nec diu, nec perfectas, nec omnino ſemper cùm volo, nec tamen niſi velim. Itaque video lucos, animalia, orbes, ac quæcunque cupio. Credo cauſam eſſe vim virtutis imaginatricis, viſusq; ſubtilitatem.*

Suetonius in Vita Tiberii Cæſaris Auctor eſt, ipſum noctu abſque lumine cuncta clarè proſpexiſſe. Idem ſibi contigiſſe in prima ætate, fatetur *Cardanus* loc. cit. Sed hoc ſi conſuetum ſit, & ſemper aut ſæpe contingat; utique mirum: ſi aliquando tantùm; minimè mirum, quoniam & mihi, & aliis ſubinde accidit, in juventute maximè. Minùs mirum videtur, quòd dum nocte obſcuriſſima fulgurat, clauſis probè oculis & fulgur videamus, & omnia diſtinctè quæ in conclavi ſunt, ſed quaſi ad momentum tantùm.

Cauſam

Cauſam exiſtimo eſſe, quoniam fulguris ſplendor ob ſubtilitatem & vehementem diffuſionem penetrat oculos clauſos, & rerum ſpecies ſecum intromittit. Longè mirabilius eſt quod ſcribit *Cornelius Gemma* lib. 1. Coſmocrit. cap. 7. noviſſe ſe quendam, qui noctu, externo lumine non adhibito, litteras legebat. Si tamen noctu id fiebat, & non crepuſculo veſpertino: tunc enim qui debilioris ſunt viſus, legunt commodè, aliis acuto viſu præditis id non potentibus. Cauſam examinabimus in Joco-ſeriis. Huc ſpectat quòd refert *Ariſtoteles* lib. 3. Meteor. tex. 12. & lib. de Memor. & Remin. de Antipherente Orretano, qui ob viſus debilitatem videbat ſemper ante ſe imaginem ſui in aëre, reflectente in oculos ejus ſpecies. Modum & cauſam explicabimus loc. cit.

Aliqui ſine horrore, aut lipothymia, videre nonnulla non poſſunt. *Scaliger* Exercit. 274. meminit cujusdam ſibi noti, qui ad ſimplicis creſcionis ſive ſyſimbrii aquatici aſpectum tali horrore corripiebatur, ut illicò inde fugere cogeretur. *Marcellus Donatus* lib. de Hiſt. Med. cap. 4. ait, ſe noviſſe Mantuæ virum nobilem Hippolytum Lanzovum, ericii terreſtris aſpectum adeò formidantem, ut ipſo viſo ſtatim corriperetur ſyncope. Abenzoar de ſeipſo ſcriptum reliquit, ſe vulnus etiam ſimplex aſpicientem animi deliquium incurriſſe. Novi ego Religioſum in Sicilia, qui ſanguinis aſpectum modis omnibus fugiebat. Angliæ Rex Jacobus, ut refert Illuſtriſ. Digbæus in libello de pulvere ſympathico, ſtrictum enſem non poterat aſpicere, & eo vel caſu, vel neceſſitate cogente aſpiciens penè obſtupeſcebat.

§. II. Mirabilia Cœcorum.

AD mirabilia oculorum reducimus mirabilia cœcorum. Igitur Diodorus Stoicus cœcus non modò Philoſophiam, ac Muſicam, ſed Geometriam quoque didicit; & hanc ultimam quoque (quod incredibile videri queat) docuit, præcipiens diſcipulis, ubi, unde, & quò linea quælibet eſſet ducenda. Dydimus Alexandrinus, Præſul Cæſareenſis, à pueritia cæcus, dialecticam & geometriam didicit; necnon Commentaria in pſalmos ſcripta reliquit, teſte *Ruffino* lib. 2. Eccleſ. Hiſtor. cap. 7.

Cœcorum mirabilia.

P. Laurentius Stengelius lib. de Monſtris cap. 16. §. 10. narrat, Anno 1612. Ingolſtadii juvenem quendam arcularium, dum fiſtulam æneam expoliret, & pulverem nitratum incautiùs tractaret, illo incenſo utrumq; oculum miſerando caſu perdidiſſe, cæcumque factum, in hoſpitalem domum fuiſſe receptum. Ibi ut in media ſenum ac vetularum turba ſecretus habitaret, lectum ſibi, & exiguum juxtà locum tabulis affabrè circummuniviſſe, & picturis affixis exornaſſe. Duo deinde minutiora molendina (quæ piperi molendo idonea forent) cum ſcalis, cum arca, cum rotis, cum radiis, cum dentibus & axibus, cum omnibus denique rebus perfectiſſimo molendino neceſſariis, cultro exſculpſiſſe, adeò exactè & ad amuſſim, ut unum illorum dignum fuerit judicatum quod Monachium, ad res Principis raras & artificioſas, in pinacothecam transferretur.

Notum eſt (inquit Philip. Camer. Horar. Subciſ. Centur. 1. cap. 37.) *fuiſſe majorum noſtrorum tempore Joannem Ferdinandum, natum in Flandria patre Hiſpano, cæcum & præterea inopem. Quas tamen ambas difficultates, admodum contrarias hominibus doctis, ita ſuperavit, ut non ſolùm Poëta & Philoſophus inſignis evaſerit, ſed etiam tam eximius Muſicus, ut cum maxima audientium delectatione varia genera Muſica tractaret, atque inſuper cantilenas aliquot vocum artificioſiſſimas memoriter componeret.*

Hunc tamen (pergit idem Auctor) *longè ſuperavit Nicaſius de Werda, Mechliniæ natus. Qui licet ab anno tertio ætatis oculis captus, & ob id etiam elementorum litterarum penitus ignarus fuisſet; tamen nihilominùs in omni doctrina divina & humana adeò profecit, ut admirationi omnibus eſſet; & cùm Lovanii gradum Magiſterii accepiſſet, ſcholis aliquamdiu Mechliniæ cum laude præeſſet, & Lovanii aliquantò pòſt Licentiam in Theologia conſecutus, cæcus quamvis, Evangelium tamen pulchrè docuerit. Quin & poſt hæc gradum Doctoris utriusque Juris in Academia Colonienſi cùm accepiſſet, in gymnaſio publicè ibidem Jura, cum ſtupore omnium, docuit, atque libros utriusque Juris, quos nunquam viderat, & legerat, memoriter recitavit, donec Coloniæ moreretur Anno 1492.*

Mirabilius fortaſſis eſt, quod de cæco narrat *Antonius Panorm.* de Rebus Alphonſi Reg. lib. 3. dicens: *Audivimus à rege* Alphonſo,

lo, cæcum naturâ, Agrigenti adhuc vivere, quem ſæpenumero ducem venationis habuiſſet, monſtrantem his ipſis, qui oculis cernerent, ferarum ſaltus & latebras. Sed & de hujus induſtria mirum accidiſſe: Nempe habuiſſe hunc aureos fermè quingentos, deq́ue his valde ſollicitum, ſtatuiſſe in agro defodere; defodientem à vicino ejus compatre conſpectum, eoq́ue abeunte pecuniam ablatam. Cùm verò paucis diebus theſaurum reviſeret, neque inveniſſet; animo angi, discruciari, exedi, neque alium conjectare, niſi vicinum compatrem ſurripere potuiſſe; acceſſiſſeq́ue ad illum, atque dixiſſe, eſſe quod conſulere eum oporteat; tenere ſe aureos mille, quorum partem dimidiam abstruſiſſet jam in tuto loco, de reliqua autem dimidia anxium eſſe, utpote cæcum, & rerum perquam incommodum cuſtodem: propterea ſi ei quoque viſum fuerit, hoc reliquum in eodem loco illo tutò quidem trudi & abscondi poſſe: compatrem approbaſſe conſilium, & properè præcurriſſe, quingentosq́ue aureos, unde nuper effoderat, recondiſſe, ratum totos mille ſibi nequaquam defuturos. Poſt hæc cæcum in agrum recurriſſe, repertâq́ue pecuniâ compatrem appellando exclamaſſe, cæcum oculato meliùs vidiſſe, lætumq́ue rediiſſe.

Henricus Smetius lib. 5. Miſcell. Medic. Ep. 13. teſtatur, vidiſſeſe cæcum quendam, naſo pro oculis utentem, ejusque beneficio objecta omnia diſcernentem. *Is dextro oculo ante annos multos, cùm puer eſſet, privatus fuerat; tandem juvenis factus (ruſticus erat) ex ceraſo in palum dumi ligneum faſtigiatum delapſus, vultum impegit, ut naſum, unà cum oculo ſiniſtro, gena, palpebra utraque, & ſupercilio disrumperet, adeò fœdè, ut Chirurgus oculi globum avulſum prorſus crederet, eumq́ue palo inhæſiſſe. Cicatrice tandem obductâ, poſt annum ab accepta plaga, dum in gramine apricatur, fortè lucem, ac floſculorum candorem humi animadvertere occœpit per naſi cavitatem: & jam per quinque aut ſex annos continuos viſionem eo modo exercuit, ut quidquid offeratur, naſo oculato diſtinguat exactè, ſed deſpectando; ſuſpectando enim lucem ferre nequit.* Hæc Smetius.

Cæcus per naſum videns.

De Comite Mansfeldio ſcribit *Keckermannus* in Phyſic. viſu deſtitutum, ſolo tactu album à nigro diſcernere potuiſſe. Apud *Hieronymum Bardum* in Medico Politico-Cathol. cap. 4. Appendice

Cæcus tactu colores diſcernens.

dice 1. ſcribit Keplerus, ſimile quid olim Heidelbergæ contigiſſe, *nempe quendam, oculo altero amiſſo, altero manus palmâ tecto, ſi ſplendens quidpiam infra nares ſiſteret, ſplendorem agnoſcere, atque etiam internoſcere quadantenus potuiſſe.* Cauſa portentoſæ hujus in utroque viſionis utique fuit, quòd lux & ſpecies rerum per hiatum aliquem è naſo ſurſum in vacuam oculi cameram, ad retinam usque, viâ rectâ appulerint, ibidemque non ſecus ac aliàs objectorum imagines depinxerint. *Camerarius* Hor. Subciſ. Cent. 3. cap. 80. ſcribit de Francothalenſi quodam, ab utero cœco, qui ex tribus filiabus cujusdam, tactu manus formoſiſſimam ſelegit.

Noſtrâ ætate (inquit Aldrovandus in Hiſtor. Monſt. pag. 213. edit. Bonon.) *Joannes Gambaſius Volaterranus, inſignis ſtatuarius, Florentiâ Romam profectus eſt. Hic circa annum ætatis vigeſimum utroque captus eſt oculo. Quocirca per decennium in hac arte nil erat operatus. Sed deinceps ſubiit eum cogitatio ingenii denuò in arte ſtatuariâ experiendi; & contrectatâ diligenter manibus ſtatuâ marmoreâ, quæ Coſmum I. Hetruriæ Magnum Ducem referebat, aliam ex argilla adeò ſimilem expreſſit, ut omnes rei novitate ſtupidos reddiderit. Quare juſſu Ferdinandi Magni Ducis Hetruriæ Romam petiit, & expreſſam Urbani VIII. Pont. Max. ex argilla effigiem quam ſimillimam eidem obtulit. Deinde multas etiam nonnullorum formas effinxit.* Idem addit, lanium cæcum, Bononiæ tunc adhuc ſuperſtitem, ſolo tactu belluas mactandas quanti eſſent ponderis æſtimaſſe, libellas ſtateræ numeraſſe, monetas noviſſe, equitaſſe, & alia multa ad munus lanii attinentia feliciter obiiſſe. *Dodonæus* in Obſervat. apud eundem meminit ſenis nonagenarii cæci, qui vulnere ſupra frontem accepto, iterumque ſanato; viſum cum omnium admiratione receperit. Multa cœcorum mira & ſagaciſſima opera quotidie occurrunt.

§. III. Mirabilia aurium & auditus.

Auditus mirabilia.

DE *Auribus* ſcribit *Plinius* lib. 7. cap. 22. prælium quo Sybaris deleta eſt, eo die, quo geſtum erat, auditum Olympiæ, per intervalla maris & terræ longiſſima. Sed num naturaliter? In Magia noſtra retulimus lepidum exemplum ex *Scaligero* Exercit.

cit. 344. de quodam nobili Gallo, ad phormingis ſeu lyræ ſonum illicò reddente urinam. In 2. par. ejuſdem Mag. multa retulimus tum naturalia, tum artificialia, ad auditum & aures ſpectantia. De habentibus magnas aures egimus ſupra cap. 11. §. 2. *Cromero* teſte lib. 8. Hiſtor. Pol. circa annum 1240. tanta à Tartaris Polonorum ſtrages fuit edita, ut auriculis præciſis Tartari novem ingentes ſaccos impleverint.

Thomajus in Horto Mundi cap. 19. narrat, tempore Gregorii cujuſdam Pontificis natum in Lombardia infantem tam magnis auribus, ut corpus integerent. Viſi ſunt qui aures promptiſſimè moverent, teſte *Dalechampio*.

Defectum auditus ſupplet Natura in multis, qui ex ſolo labiorum motu ſecum loquentium percipiunt, quæ dicunt, & ad interrogata, etiam ſubmiſsâ voce, reſpondent. Novi in Sicilia virum doctiſſimum è Societate noſtra, qui ſurdus erat penitus, & tamen promptiſſimè de quavis re, tam cum noſtris, quàm cum externis agebat, tametſi nullum perciperet verbum, dummodò labiorum motum loquentium videret. Hujus rei experimētum manifeſtum tunc vidi, cùm virum alium, ejus rei experimentum capere volentem perſpexi diu cum illo colloqui, nullo prolato verbo, ſed ſermone tantùm linguę ac labiorum motu efformato. Idem notatum fuit in P. Paulo Layman, viro æquè pio ac docto; qui cum fiſtulæ æneæ incautâ exploſione propè aures illius factâ, in ſolemni quadam proceſſione, vim audiendi propè omnem amiſiſſet; aſſiduâ poſtea oris loquentium obſervatione didicit viſu percipere, quòd non poterat auditu. Similia paſſim occurrunt. *Surdi loquentes ſubmiſsè percipiunt.*

§. IV. Mirabilia Naſi & odoratus.

Quidam roſarum odorem, utut gratiſſimum, ferre non poſſunt. *Pierius* lib. 8. Hieroglyph. ſcribit, Oliverium Caraffam Cardinalem quotannis, roſarum tempore, Romæ ſecedere coactum, ſeq; intra ſuos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, cuſtodiis ad oſtia diſpoſitis, ne quis aut ſalutantium, aut amicorum, officii gratiâ ingredientium, roſam inferret. Scribit quoque *Scaliger* Exercit. 153. Num. 10. Cardinalem quendam à roſarum odore abhorruiſſe. Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis roſarū odore *Odoratus mirabilia.* *Roſarum odorem averſantiū exempla.*

plurimùm offendebatur, teſte *Pierio* loc. cit. *Amatus Luſit.* Med. Centur. 2. Curat. 36. ſcribit, Monachum quendam ſe noviſſe ex D. Dominici familia, & Berberigorum Venetiis proſapia, qui cùm roſæ odorem perſentiebat, aut ex longinquo eam videbat, illicò in animi deliquium incidebat, & tanquam mortuus humi proſtratus jacebat. *Servius* Medicus Rom. libello de odoribus ſcribit, noviſſe ſe pediſſequum, qui roſarum odorem adeò abhorrebat, ut eo percepto animo deficeret. *Illuſtriſſ. Kenelmus Digbæus* tract. 1. de Nat. corpor. cap. 38. ait, nobilem quandam Anglam, Eliſabethæ Reginæ olim à ſecretioribus cubiculis, ſummopere abhorruiſſe ab odore roſarum: & cùm quidam dormientis genu roſam impoſuiſſet, experturus num tanta illi eſſet cum flore illo antipathia, quanta dicebatur; puſtulas in genu ortas. *Schenckio* teſte lib. 7. Obſerv. Medic. cap. ult. Doctor Joannes Echtius ex roſæ rubræ olfactu continuò in ſternutationem provocabatur. Eodem *Schenckio* teſt. loc. cit. Henricus à Cardona Cardinalis, ex roſarum odore deliquium animi patiebatur. *Cromerus* lib. 8. Hiſtor. Polon. ait, Laurentium Uratislavienſem Epiſcopum ex roſarum odore extinctum eſſe.

Odore vini inebriati.

Marcellus Donatus lib. 6. Hiſtor. Mirab. Medic. cap. 4. ſcribit, ad rutæ odorem militem ſolitum arripere fugam. Fuerunt nonnulli, qui ſolo medicamenti olfactu magis purgati ſunt, quàm ſi medicamentum intus ſuſcepiſſent. Sunt & qui ex vini odore fuêre inebriati. Novi virum Religioſum ac doctum, adhuc ſuperſtitem, qui juvenis adhuc, cùm dormiſſet capite ſupra doliolum reclinato, in quo priùs aduſtum fuerat vinum, tam vehementer fuit inebriatus, ut vel paſſum progredi non potuerit, fueritque ad lectum deportandus, quò novum genus crapulæ edormiret.

Leo Africanus de Hamar duce quodam Caravanæ ſcribit, eum ex ſolo odore agnoviſſe ubi locorum eſſet. Apud Antuerpianos ruſticum quendam, cùm in myropolium divertiſſet, deliquio animi periclitari cœpiſſe, & fimo equino naribus admoto revocatum, ſcribit *Levinus Lemnius* lib. 2. Occult. cap. 9. Fœminam novi, quæ totâ vitâ odorem nullum perceperat. *Cardanus* lib. 8. de Variet. cap. 43. de ſe fatetur, quòd ſemper odorem aliquem perceperit, nunc

carnis

carnis videlicet, nunc thuris, modò ſulphuris, modò aliarum rerum. Cauſam ait eſſe ſubtilitatem maximam ſenſus ſui, & cutis raritatem, tenuitatemque humorum.

Ad naſi mirabilia ſpectat, quòd naſum aliqui moveant, & huc atque illuc liberè contorqueant. Novi ego in Sicilia virum Religioſum ac doctum, qui inter loquendum movebat dictâ ratione naſum adeò manifeſtè, ut riſum inaſſuetis, & ſibi ipſi ruborem induceret. Naſum moventes.

§. V. Mirabilia guſtus.

N*Ancelius* lib. 3. Analog. meminit puellæ cujusdam ſtercoribus delectatæ. Idem virum nobilem foria puellarum recentia avidiſſimè ſorbillaſſe refert, ut ſuprà etiam diximus. Calcem vivam pugni magnitudine devoraſſe quandam, legitur apud *Fernelium* lib. 6. Patholog. cap. 3. aliam fila ex veſtibus, apud *Trincanellum* lib. 7. cap. 5. aliam goſſipium & lanam, apud *Luſitanum* Cent. 3. Curat. 86. aliam lacertas, apud *Marcellum Donatum* Hiſtor. Mirab. Med. lib. 4. cap. 1. aliam quinquagenariam tartarum, apud *Nicolaum* Serm. 5. tract. 4. cap. 36. aliam denique crines apud *Camerarium*. Hæc omnia refert *Jonſtonus* in Thaumatol. Claſſ. 10. cap. 2. art. 2. ubi addit, id ſingulari morbo accidere poſſe, quem in prægnantibus *μαλακίαν*, in virginibus & aliis *κίτίαν* appellamus. Cauſam ejus morbi eſſe humorem vitioſum & pravum tunicis ventriculi impactum, vel in eodem genitum ex prava victus ratione, vel ab utero eòdem affluentem, ut ſuprà etiam vidimus. Guſtus mirabilia.

De Lazaro quodam, alioque Madriti, omnia devorantibus, vide quæ diximus cap. 12. De variis varios cibos averſantibus, egimus cap. 27. Quibus adde Conciliatorem Aponenſem, referente *Matthæo Gradenſi* apud *Aldrovandum* in Hiſt. Monſtr. pag. 214. edit. Bonon. lac ita abominantem, ut ne quidem illud edentes ſine nauſea intueri poſſet. Apud eundem *Marcellus Donatus* novit Mantuæ virum nobilem, qui illud ovatartici genus, quod ex ovis ſturionis paratur, & vulgò in Sicilia *Caviale*, alicubi in Italia *Caviario* nuncupatur, non modò non libare, ſed nec intueri

tueri poterat. Quod & aliis circa aliud ovatarticum, vulgò *Botaraco* in Sicilia, *Botarga* alicubi in Italia nuncupatum, accidit, eodem Marcello teſte.

§. VI. Mirabilia tactus.

Tactus mirabilia.

D. *Auguſtinus* lib. 14. de Civit. Dei cap. 24. ſcribit de quodam Presbytero Reſtituto nomine, qui quoties volebat, jacebat mortuo ſimilis, ita ut nec vellicantes ſentiret, nec quamvis igne ambuſtus fuiſſet, moveretur; hominum tantùm voces, ſi clariùs loquerentur, tanquam ex longinquo ſe audiviſſe, poſtea referebat. Non obnitendo autem, ſed non ſentiendo immotum ſervaſſe corpus, eo probabatur argumento, quòd velut defunctus omnis expers eſſet halitus. Similem ſe à ſenſibus auferendi habitum, ex morbo contractum, Eliſabetham Burtoniam virginem Cantianam habuiſſe, *Hiſtoria Anglicana* innuit. Hoc idem apud Turcas frequens eſſe aſſerit *Cardanus* lib. 8. de Variet. cap. 43. ubi etiam ſibi ipſi eandem vim tribuit, dicens: *Quoties volo, extra ſenſum quaſi in exſtaſim tranſeo. Volo autem docere, quomodo id agam, & quid ſentiam: nam non eodem modo quo ille Presbyter afficior: ille enim dolorem magnum non ſentiebat, anhelituq; deſtituebatur, ut dictum eſt; voces tamen è longinquo audiebat: mihi verò non ita, ſed vocem quidem leviter audio, quid dicant non intelligo; dolorem magnum an ſenſurus ſim, neſcio; vellicationem validam, & podagræ dolores vehementiſſimos nihil prorſus ſentio. Sed diu in ea permanere non poſſum. Sentio, dum eam ineo, ac (ut verius dicam) facio, juxta cor quandam ſeparationem, quaſi anima abſcederet; totiq; corpori res hæc communicatur, quaſi oſtiolum quoddam aperiretur. Et initium hujus eſt à capite, maximè à cerebello, diffunditurq; per totam dorſi ſpinam. Vi magnâ continetur, hocq; ſolùm ſentio, quòd ſum extra me ipſum, magnâq; quadam vi paululùm me contineo.* Hæc Cardanus. Non nemo tamen de hac, & presbyteri illius exſtaſi ac indolentia dubitet, an naturalis fuerit.

Exſtaſin naturaliter patientes.

An dæmon poſſit hominem reddere immunem à læſione, vulnere, & dolore, diſcuſſimus lib. 1. cap. 28.

CAPUT

CAPUT XXXIV.

De Mirabilibus quarundam humani corporis partium, ac membrorum.

§. I. Mirabilia capillorum.

DE caneſcentibus nocte unicâ, deque pueris & infantibus canis, locuti ſumus in præcedentibus. *Cardanus* lib. 8. de Variet. c. 43. ex Auguſtino mentionem facit quorundam hominum, *qui capillos immoto capite traducerent ad frontem, & reducerent:* aitque hoc valde mirabile eſſe, quoniam nulla vis, qua id fiat, capillis ineſſe poteſt, *ſed cauſam in cutis laxitatem & robur referre debemus.* Aldrovandus *in Hiſtor. Monſtror. pag. 446. Edit. Bonon. ait ſe vidiſſe mulierem exteram, capite adeò capillorum ferace, ut crines explicati ad terram usque pertingerent; ideoq; ad quæſtum peregrinabatur, dum crines explicando, magna cum admiratione ſe ſpectandam præbebat.* Capillorum mirabilia.

Eâ occaſione narrat ibid. equum Illuſtriſ. Comitis Aldrovandi, Bononiæ Senatoris, jubas colli usque ad terram promiſſas geſtaſſe, quibus gradiendo humum verrebat; & ob hosce fortaſſis capillos *Bella Donna* dicebatur. Idem ibidem narrat, natum Anno Domini 308. Antiochiæ puerum cum barba, ætate Conſtantini Magni. De mulieribus barbatis ſuprà ſumus locuti. *Cardanus* loc. cit. narrat de Monacho quodam Carmelitani Ordinis, quòd per annos tredecim perpetuos, quoties caputium reducebat ad occiput, ſcintillæ ignis è capillis erumpebant. Equus inſigniter jubatus. Puer cum barba natus.

§. II. Mirabilia linguæ; & ejus defectus à Deo, & à Natura ſuppletus.

M*Ela* lib. 3. cap. 4. refert, extra Ægypti & Macrobiorum deſerta mutos fuiſſe populos, quibus pro eloquio nutus fuerit; alios ſine ſono linguæ; alios ſine linguis, alios labris etiam cohærentibus. Idem aſſerit *Solinus* cap. 37. & *Plinius* lib. 6. cap. 30. nec abnuit *S. Auguſtinus* lib. 16. de Civit. Dei cap. 8. & *Iſidorus* lib. 11. cap. 3. Linguæ mirabilia.

Muti locuti.

De Crœſi filio hæc ſcribit *A Gellius* lib. 5. cap. 9. deſumpta ex *Herodoto* in Chio: *Filius Crœſi regis, cùm jam per ætatem fari poſſet, infans erat: & cùm jam multùm adoleviſſet, item nihil fari quibat. Mutus adeò & elinguis diu habitus eſt. Cùm verò in patrem ejus bello magno victum, & urbe in qua erat captâ, hoſtis gladio educto, regem eſſe ignorans, invaderet; diduxit adoleſcens os, clamare nitens, eoq; nixu atque impetu ſpiritûs vitium nodumq; linguæ rupit, planèq; & articulatè locutus eſt, clamans in hoſtem, ne Rex Crœſus occideretur. Tum & hoſtis gladium reduxit, & rex vitâ donatus eſt, & adoleſcens loqui prorſus deinceps incepit. Herodotus in Hiſtoriis hujus memoriæ ſcriptor eſt, ejusq; verba ſunt quæ prima dixiſſe filium Crœſi refert:* ὦ ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. Eandem hiſtoriam ſcribit *Plinius* lib. 11. cap. 51. ſed ait, dictum filium Crœſi ſemeſtrem eſſe locutum in crepundiis.

Idem *Gellius* loc. cit. aliam ſimilem addit hiſtoriam de Aegle Samio, dicens: *Sed & quiſpiam Samius athleta (nomen illi fuit* Αἴγλης*) cùm antea non loquens fuiſſet, ob ſimilem dicitur cauſam loqui cœpiſſe. Nam cùm in ſacro certamine ſortitio inter ipſos & adverſarios non bonâ fide fieret, & ſortem nominis falſam ſubjici animadvertiſſet; repentè in eum, qui id faciebat, ſeſe videre quid faceret, magnùm inclamavit. Atque is oris vinculo ſolutus, per omne inde vitæ tempus, non turbidè, neque adhæsè locutus eſt.* De infantibus, & de hominibus quibus exſecta fuerat lingua, divinâ virtute locutis, multa extant exempla in Hiſtoriis Eccleſiaſticis, quæ omitto, quia miraculoſa, ac ſupra Naturæ vires. Lege de illis, ſi vis, *Majolum* Colloq. 2.

Linguæ defectum ſupplet Natura aliquando, & Deus.

Linguæ defectum in multis non rarò ſupplet DEUS, non rarò Natura, ſeu DEUS ut Auctor Naturæ. Conſtantiæ ad lacum Acronianum vir erat, teſte *Joanne Nidero* lib. 2. Formicarii, cap. 7. quem à primis incunabulis Natura mutum ſurdumque, fortuna inopem eſſe voluit. Hic quia DEO corporis & mentis illibatâ ſerviebat virginitate, occultarum rerum ſcientiâ fuit ab ipſo ornatus: quanquam enim linguæ uſu deſtitutus erat, nutibus tamen multa futura atque arcana indicabat, interque alia quod ſequitur. Nutriebat

triebat illum, utpote pauperem, civis Conſtantienſis opulentus, eumque filii loco habebat. Hic aliquando lacum trajecturus, domi convaſabat. Quod ubi vidit mutus, manibus pedibusque obſtitit, eique qua poterat geſtuum vehementiâ, iter diſſuaſit. Et cùm diu fruſtra dominum ac Mecœnatem ſuum fuiſſet dehortatus, nec tamen à propoſito dimoviſſet; domo exeuntem proſecutus eſt ad præripia lacus: & cùm nec ibi profectionem diſſuadere potuiſſet, tandem contra navem de littore ſolventem manus ad cœlum oculosque ſuſtulit, lamentisque & gemitibus oſtendit Mecœnati ſuo grave aliquod malum impendere; neque antea ceſſavit abeuntem plangere, quàm eum deſiit è propinquo videre. Vatem fuiſſe, exitus probavit. Nam intra paucas horas, coortâ tempeſtate, fluctus navem & civem cooperuerunt.

Philippus Camerarius Centur. 1. Hor. Subciſ. cap. 37. refert, fuiſſe ſuo tempore Norimbergæ adoleſcentem & virginem, ex iisdem parentibus prognatos; qui licet ambo muti & ſurdi forent, tamen uterque ſcitè legere, & ſcribere elegantiſſimè, nec non & rationes mercatorias computare poterant. Adoleſcens præterea uti ex nutu, quæ ſibi facienda forent, dexterè percipiebat, &, ſi deerat calamus, geſticulationibus ſuas cogitationes exprimebat; nec non in omnibus aleæ luſibus excellebat: puella verò acu & ingenioſâ texturâ alias puellas facilè ſuperabat. *Inter cæteras autem mirificas dotes* (inquit citatus Auctor) *quas illis Natura compenſavit, memorabile eſt, quòd ex motu labiorum interdum percipere videntur, quid aliquis loquatur. Unde videas eos conciones ſacras ſæpiſſimè frequentare; ut aliquis non abſurdè dicere poſſet, videri intentis oculis viſu eos haurire, quod alii auditu facere ſolent. Siquidem orationem Dominicam, aliasque pias preces, quando volunt, absque ſuggeſtione, aliisvè adminiculis, ſcribunt, Evangeliaque feſtis diebus deſtinata, non ſecus ac alii, memoriæ commendant, ita ut expeditè ea ſcribere poſſint. Quòd ſi in templis ſalutiferum nomen JESU Chriſti profertur, hic, præ cæteris in cœtu, detracto pileo, & genu flexo venerabundus conſpicitur. Adeò Natura, veluti fidelis mater, compenſando ſollicita & ſtudioſa eſt, ne tanquam dura noverca meritò accuſari poſſit. Quod enim in*

aliis

aliis ſenſibus adimit, in aliis reſtituit. De certamine inter duos mutos nutibus facto Florentiæ, diximus ſuprà.

§. III. Mirabilia dentium.

Dentium mirabilia.

MAjolus Colloq. 4. ex *Bonfinio* Decad. 3. lib. 8. refert, aliquandò puerum in Piceno cum ſex dentibus natum. Marcum etiam Curium olim cum dentibus natum, & ob id dentatum dictum, teſtatur *Plinius* lib. 7. cap. 16. Idem de Cn. Papyrio aſſerit, & de Valeria.

Aliqui vice dentium, continuo oſſe gignuntur, ſicuti Pruſiæ regis Bithyniorum filius, ſupernâ parte oris, ait ibidem *Plinius*. Eodem modo dentatum fuiſſe Pyrrhum Epirotarum regem, ſcribit *Fulgoſius* lib. 1.

Dentes noviſſimi, qui genuini vocantur, circiter viceſimum annum naſcuntur homini, multis & octogeſimo, inquit *Plinius* lib. 11. cap. 37. Veſalio molaris dens natus anno ætatis vigeſimo ſexto, ut ipſe teſtatur lib. 1. c. 11. Collegæ cuidam meo, viro doctiſſimo, nati ſunt quadrageſimo. Idem ex Muliano prodit, Zancli Samothraceno civi renatos eſſe dentes poſt centum & quatuor annos. *Timarchus Nicoclis filius Paphii, duos ordines habuit maxillarum,* eodem teſte. *Aldrovandus* in Hiſt. Monſtr. pag. 214. edit. Bonon. ait, Jonem Chium apud Cœlium Rhodiginum attribuere Herculi triplicem ordinem dentium; additque, hoc mirum non eſſe, cùm & *Columbus* lib. Anatom. cap. 10. meminerit pueri, triplicem dentium ordinem habentis.

Dens in palato.

Eſt exemplum dentis homini & in palato geniti, inquit *Plinius* loc. cit. *Euſtachius* quoque lib. de dentib. apud Aldrovandum loc. cit. meminit mulieris Romanæ cum dente propè foramen palati nato: item & alterius degentis in Monaſterio Sanctiſſimæ Trinitatis Eugubii, in cujus palato, anno ætatis decimo, dens apparuit.

§. IV. Mirabilia cordis.

Cordis mirabilia.

VArro apud *Aldrovandum* in Hiſt. Monſtr. pag. 69. edit. Bonon. tradit, cor hominis anniculi duas pendere drachmas, ac deinceps ſingulis annis usq; ad quinquageſimum pondus duarum drachmarum

chmarum acquirere, ita ut tunc centum pendat drachmas; à quinquageſimo verò usque ad centeſimum ſingulis annis decreſcere iterum duabus drachmis usque ad defectum. Ex hoc deducit, hominem naturaliter ultra centeſimum annum vivere non poſſe. Sed hoc fabuloſum eſſe, patet ex dictis ſuprà capite de Longævis.

Cor figuræ eſt pyramidalis, ut conſtat, & inter pulmones intra pericardium velut intra burſam eſt ſitum. Hoc in aliquibus repertum eſt piloſum, ut teſte *Dodoneo* in Obſervat. & *Benivenius* de Abdit. cap. 33. in quodam latrone è patibulo ſuſpenſo, qui habitus pro mortuo fuit depoſitus, atque curatus convaluit; ſed ad eadem ſcelera devolutus, iterum captus, iterumque ſuſpenſus fuit, ac tum demum apertus, deprehenſumque cor, ob eximiam caliditatem, undique refertum pilis. Hoc idem obſervatum fuit, teſte *Valerio Maximo* lib. 1. cap. 8. in Ariſtomene Meſſenio, qui trecentos Lacedæmonios interfecerat, & aliquoties captus, aliquoties etiam elapſus fuerat: cor enim prorſus hirſutum in eo repertum fuit. In quibusdam deſideratum ſiniſtrum ventriculum, in aliis cartilagineum ſeptum repertum, ſcribit *Columbus* lib. 15. Anatom. Os in eo in duobus virorum cadaveribus deprehenſum, notavit *Gemma* lib. 2. Coſmocrit. Calculos quantitate piſorum in aliis inventos, tradit *Wierus* lib. 4. de Præſtig. Dæmon. cap. 16. Pericardium defeciſſe in juvene, & ideo ſyncopen paſſum, annotavit *Columbus* loc. cit. Cor piloſum in aliquibus.

Vulnus aliquando in corde excitari poſſe, nec tamen lethale, Marylli Mimographi puer, cui ſecto licet pericardio cor appareret, mors tamen conſecuta non eſt, oſtendit apud *Galenum* lib. 7. Adminiſt. Anat. Idem ferè in cordis vulnere accidiſſe, teſtatur *Nicolaus Mulerius* in Epiſtola quadam de milite, qui vulnere in corde à commilitone accepto Anno 1607. die 22. Auguſti, vixit usque ad diem octavum Septembris. Epiſtolam recitat *Jonſtonus* in Thaumatol. claſſe 10. cap. 6. art. 1.

CAPUT XXXV.

De Mirabilibus memoriæ.

Memoriæ mirabilia.

MEmoria (inquit Plin. lib. 7. cap. 24.) *neceſſarium maximè vitæ bonum, cui præcipua fuerit, haud facilè dictu eſt, tam multis gloriam ejus adeptis. Cyrus rex omnibus in exercitu ſuo militibus nomina reddidit; L. Scipio, populo Romano; Cineas Pyrrhi regis legatus Senatui & Equeſtri ordini Romæ poſtero die quàm advenerat. Mithridates duarum & viginti gentium rex, totidem linguis jura dixit, pro concione ſingulos ſine interprete affatus. Charmidas (rectiùs fortaſſis Carneades) quidam in Græcia, quæ quis exegerat volumina in bibliothecis, legentis modo repræſentavit.*

Idem *Plinius* lib. cit. cap. 25. de C. Julio Cæſare teſtatur, eum ſcribere & legere ſimul, dictare & audire ſolitum: epiſtolas quoque diverſarum rerum quaternas pariter librariis dictare; aut ſi nihil ageret, ſeptenas. Quod utique ſine excellentiſſimæ memoriæ præſidio fieri non poterat. De Hadriano Imperatore tradit *Spartianus*, eum uno eodemque tempore ſcripſiſſe, dictaſſe, audiviſſe, & cum amicis fabulatum eſſe; libros quoque lectos ſtatim memoriter reddidiſſe.

Euſebius Cæſarienſ. lib. 8. cap. 21. de Valente Æliæ civitatis diacono ſcribit, divinarum litterarum memoriam in pectus adeò illum incluſiſſe, ut quemcunque locum citare vellet, perinde expeditè illud faceret abſque ſcripto, atque ſi ex ſcripto legeret. Idem cap. 22. de Joanne Palæſtino cæco narrat, eum ob excellentem memoriam integros ſacrarum Scripturarum libros memoriter ſciviſſe, ut *interdum Legis & Prophetarum teſtimonia, ſæpe hiſtorias, nonnunquam Evangelia, aut Apoſtolorum ſcripta memoriter ex animi domicilio, tanquam ex quodam litterarum theſauro proferre potuerit.*

S. Auguſtinus lib. 4. de Anima & ejus orig. cap. 7. de quodam amico ſuo ſic ſcribit. *Amicus quidam meus jam inde ab adoleſcentia, Simplicius nomine, homo excellentis mirabiliſq; memoriæ, cùm interro-*

interrogatus eſſet à nobis, quos verſus Virgilius in omnibus libris ſupra ultimos dixerit; continuò, celeriter, memoriterq; reſpondit: quæſivimus etiam, ſuperiores ut diceret; dixit, & credimus eum poſſe retrorſum recitare Virgilium: de quocunque loco voluimus, petivimus ut faceret; fecit. Proſâ etiam de quacunque Oratione Ciceronis, quam memoriæ commendaverat, id eum facere voluimus; quantum voluimus ſurſum verſus, ſecutus eſt. Cùm admiraremur, teſtatus eſt DEUM, neſciviſſe ſe hoc poſſe ante illud experimentum. Hæc ille.

Seneca teſtatur lib. 1. Declam. ſe in lectione magiſtri ſui duo millia vocabulorum memoriæ commendaſſe, quæ lectione finitâ eo ordine, quo dicta erant, & retrogrado, memoriter recitaverit. Portius Latro, quæ dicturus erat, ediſcendi causâ nunquam relegebat; edidicerat enim cùm ſcribebat: dicebat ita, ut in nullo unquam verbo memoria eum deciperet. *Marcus Antonius Muretus* ſcribit lib. 3. Varior. cap. 1. ſe Patavii noviſſe hominem è Corſica originem trahentem, qui triginta tria vocabulorum millia ordine quocunque, ſive recto, ſive retrogrado, recitaret. *Petrarcha* narrat de quodam milite, amico ſuo, multorumque itinerum ſocio, memoriâ eum tantâ fuiſſe, ut omnia vel viſu, vel auditu ſemel percepta, fideliſſimè retineret, obſervato etiam loco & tempore, quibus vel res geſta, vel narrata fuiſſet. Innumera alia exempla invenies apud *Laurentium Bayerlinck* in theat. Ver. Memoria.

Majolus Colloq. 4. refert ex Rob. de Ment. Anno Domini 1128. in Sueſſionenſi urbe puerum omnem Veteris Teſtamenti hiſtoriam rhythmicè retuliſſe; ipſum quoq; Evangelium omne, ac quidquid Chriſtus egiſſet in terris, occluſis oculis veluti ex ſcripto recenſuiſſe. Et tamen erat pecorum cuſtos, & omnium litterarum ignarus. *Leander* in Sabinis teſtatur, Franciſcum Cardulum Narnienſem, cùm plura folia conſcripta ſibi prælegi audiviſſet, mox ſingula verba recenſuiſſe, & recto ordine, & cōverſo. Idem fecit Jacobus Critonius Scotus Adoleſcens Venetiis Anno Domini 1581.

Hactenus præſtantis memoriæ exempla; nunc mirabiliter deperditę, aut mirabiliter auctę unum aut alterum addamus. Læditur memoria nunc ad tempus, nunc citra regreſſū; item nonnunquam exto-

Memoriæ mirabiliter deperditæ aut auctæ exempla.

ex toto, aliàs ex parte. Teſte *Plinio* lib. 7. cap. 24. quidam ictus lapide oblitus eſt litterarum. Hunc ſcribit *Valerius Maximus* lib. 1. fuiſſe Athenienſem & doctum, & litterarum tantùm, non aliarum rerum memoriam perdidiſſe. Alius, eodem *Plinio* teſte, lapſus ex alto, matris, affinium, & propinquorum nomina fuit perpetuò oblitus. Meſſala Corvinus ex ægritudine non tantùm propinquorum, & ſervorum, ſed & proprii nominis eſt oblitus, ut idem *Plinius* ſcribit. *Cornelius Janſenius*, ille qui Commentaria egregia in ſacram Scripturam edidit, litterarum quoque oblitus fuiſſe dicitur, teſte *Bayerlinck* loc. cit. paulò antè.

Hæc de perdita; nunc de acquiſita, vel aucta. Clemens VI. Pont. Rom. tam felicis erat memoriæ, ut quidquid vel ſemel legiſſet, obliviſci ampliùs non poſſet. Tantum bonum obtigiſſe ei teſtatur *Petrarcha* de Memoria, ex vehementi capitis vulnere, cujus indicium erat cicatrix in vertice. Friderici II. Imp. tempore, quidam Germanus clericus, ex petra S. Michaëlis ortus, è vena hauſto ſanguine, ſervatâ aliarum rerum memoriâ, litterarum tantùm oblitus fuit, nec plùs aut legere, aut ſcribere nôrat, quàm ſi utrumque nunquam didiciſſet, annumq; in hac oblivione manſit: poſtea eodem tempore, atque ex eodem loco iterum hauſto ſanguine, legendi ſcribendique ſcientiam, quam antea habebat, recepit. *Fulgoſus* lib. 1. cap. 6.

CAPUT XXXVI.

De inſigni quorundam robore, velocitate, & agilitate; & de pedum dexteritate.

EX innumeris pauca adnotabo; alia alibi referam, & librum claudam.

§. I. De robore quorundam.

Robur eximium quorundam.

PLinius lib. 7. Hiſt. Nat. cap. 20. ex Varrone de prodigioſa virium relatione, refert, *corpore veſco, ſed eximiis viribus Tritanum, in gla-*

in gladiatorio ludo Samnitium armaturâ celebrem, filiumq́ ejus militem Magni Pompeii, & rectos, & transverſos cancellatim toto corpore habuiſſe nervos, in brachiis etiam, manibusq́. Atque etiam hoſtem ab eo ex provocatione dimicantem, inermi dexterâ uno digito ſuperatum, & poſtremo correptum in caſtra translatum.

Idem ibidem de A. Junio Valente, qui meruit in prætorio Auguſti Cæſaris Centurio, ſcribit, eum vehicula cum culeis onuſta, donec exinanirentur, ſuſtinere ſolitum: carpenta quoque apprehenſa unâ manu retinuiſſe, obnixum contra nitentibus jumentis: & alia mirifica feciſſe, quæ inſculpta monumento ejus ſpectabantur.

Fuſius Salvius (pergit Plinius) *duo centenaria pondera pedibus, totidem manibus, & ducenaria duo humeris contra ſcalas ferebat. Nos quoque vidimus Athenatum nomine, prodigioſæ oſtentationis, quingenario thorace plumbeo indutum, cothurnisq́ quingentorum pondo calceatum, per ſcenam ingredi.*

De Milone Crotoniata refert idem ibidem, eum, cùm conſtitiſſet, neminem veſtigio movere; & cùm malum teneret manu, neminem corrigere digitum potuiſſe. Idem in Olympia bovem per ſtadium, retento anhelitu, portaſſe dicitur, ictuque manus deinde nudæ ſtraviſſe, & eodem die ſolus abſumpſiſſe non gravatim, ne pugno fortior, quàm ſtomacho videretur. Hic tamen tam nervoſus athleta robuſtiorem ſe invenit. Scribit enim *Cœlius Rhodiginus* lib. 21. cap. 36. è græco penu, *fuiſſe Buſſequam Titormum corpore ſtaturoſum, viribus præcellentem. In eum ubi incidiſſet Milo hic Crotoniates, virium fiduciâ elatior, ac ſibi placens percupiebat, viſâ proceritate inſigni, illius periclitari robur. At is non ſine ironia, poſſe nil ſe magnum aſſeverabat. Mox tamen in Evenum deſcendens, rejectâ veſte, permagnum arripit lapidem: quem primò quidem ad ſe pertraxit, inde & propulit, bisq́ ac ter ipſum hoc effecit, poſtea ſuſtulit, ſed non ultra genua: demum humero impoſitum ad quinquaginta ferè tulit orgyias, id eſt, ulnas, projecitq́. At lapidem vix emovebat Milo. Cæterùm eo nec contentus Buſſequa, pergit in armentum, ſtansq́ in medio, ferociſſimi omnium maximiq́ tauri pedem corripit, furentemq́, ac inde ſe proripere adnitentem*

Milonis Crotoniatæ robur.

Buſſequæ robur.

fruſtra, retinet conſtantiſſimè. Nec ſatis; quin imò manu alteri prætereuntis fortè tauri alterius pedem apprehendit audaciſſimè, ac comprimit ferociter. Id cùm intueretur Crotoniates, in cœlum manibus ſublatis, ὦ ζεῦ, ἔφη, μὴ τοῦτον ἡρακλῆν ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας; *id eſt, ô Jupiter, inquit, an alterum proſeminaſti nobis Herculem hunc?* Miſerandum interitum Milonis, viribus ſuis nimiùm præfidentis, deſcribit A. *Gellius* lib. 15. cap. 16. Nam *cùm jam natu grandis artem athleticam didiciſſet*, (id eſt reliquiſſet) *iterq; faceret fortè ſolus in locis Italiæ ſylveſtribus; quercum vidit proximè viam, patulis in parte media ramis hiantem. Tum experiri (credo) etiamtunc volens, an ullæ ſibi reliquæ vires adeſſent, immiſſis in cavernas arboris digitis, diducere & reſcindere quercum conatus eſt. Ac mediam quidem partem diſcidit, divellitq; quercus autem in duas diducta partes, cùm ille, quaſi perfecto quod erat connixus, manus laxaſſet, ceſſante vi rediit in naturam, manibusq; ejus retentis, incluſisq;, ſtricta denuò & cohæſa dilacerandum hominem feris præbuit.*

Polydamæ robur.

Leonem in Nemea (inquit Rhodiginus lib. 13. cap. 36.) *fuiſſe ab Hercule peremptum, poterat ſanè fabuloſum videri: ſed præſto ex Hiſtoria Polydamas eſt, à quo itidem in Olympo feram id genus magnitudine viſendâ & robore, confectam, & quidem inermi prorſum, inobſeptoq;, prodidêre ſinceriſſimi ex Græcis conditoribus. Ad id verò provectum audaciæ ferunt, Herculis modò æmulatione. Adjicitur quinimò & miraculum alterum: nam idem hic leonis domitor boûm ingreſſus armentum, inibi taurum magnitudine inſignem, ac præcipuè ferum conſpicatus, ex poſterioribus alterum arripuit pedem, retinensq; pertinaciſſimè, ferocientem, ac impetu prærabido proſilientem, non dimiſit priùs, quàm indignabundus ac furens tandem in Polydamantis manu* χηλὴν, *id eſt, ungulam reliquit. Narratur & illud quadrigas totâ vi concitatas conſtanter retinuiſſe, alterâ modò manu retrò curru apprehenſo. Hac tantâ fortitudinis famâ perculſus Perſarum rex Darius, Artaxerxis filius, ſed nothus, virum nuntiis crebris, ac pollicitationibus magnificis Suſâ pellicuit. Quò is cùm veniſſet, mox de iis qui immortales à Perſis nuncupantur, tres*

conſpi-

conſpiratu uno nitibundos ex provocatione arma in adverſum ferentes contrucidavit ſolus. Teſtatiſſima fiunt omnia hæc ex ejus ſtatua cum epigrammate in Olympia. Cæterùm, qui plerumque viribus nimiùm ſeſe efferentes exitus manet, quemq́; eſt vaticinatus in carmine Homerus, & Polydamantem excepit. Siquidem, quod dicitur, ſuo eſt ipſius gladio jugulatus. Caſu quippe cum aliis combibonibus quibusdam in ſpecu æſtus vi flagrantiſſimâ ſeſe commodum conjecerat; fortè ita evenit, dæmone non bono utique, ut montis apex convulſus haud dubiam inſpectantibus oſtentaret ruinam, & quidem proximam: inde reliqui, cùm malum ingruens præſentiſſimumq́; præcepiſſent, è veſtigio fugæ præſidium mandantes, citatiſſimi ex mortis ſeſe faucibus proripiunt. At Polydamas, ut qui fato ruentis molem ſaxi manuum fulturâ conatus reprimere, ponderis vaſtitate mox oppreſſus ac contritus interiit.

Ex *Julio Capitolino*, aliisque Hiſtoriarum Scriptoribus didicimus, Maximum Tyrannum eâ proceritate fuiſſe, ut octo pedes digito egrederetur; pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio annuli vice uteretur; tanto robore, ut hamaxas manibus attrahere, equis pugno dentes ſolvere, calce crura frangere, lapides tophicos digitis friare, arbores minùs annoſas dirumpere poſſet. Qua de cauſa ab aliis Milo Crotoniates, ab aliis Hercules, Antæus à nonnullis eſt appellatus. Hac tamen fortitudine ſuâ abuſus, tandem interiit, à militibus confoſſus. Maximi Tyranni robur.

C. Marius, tempore Galieni, à militibus ex fabro ferrario Imperator eſt factus. Fuit is tam robuſti corporis, ut *Trebellius Pollio* in Hiſt. 30. tyrann. ſcribat, *nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendum fortiores fuiſſe, cùm in digitis nervos videatur habuiſſe, non venas.* Fertur enim & plauſtra venientia digito ſalutari repuliſſe; & fortiſſimos quosque digito ita afflixiſſe, ut non ſecus ac querni ligni, vel clavis ferreæ ictu percuſſi dolerent. Multas res colliſione duorum digitorum contrivit. Hic tamen tertio die imperii à milite illo fuit occiſus; qui ejus quondam in fabrili officina operarius fuerat. Marii robur.

Memo-

Aureliani robur.

Memorat *Flavius Vopiſcus* in Aureliano, eum ſtaturâ procerâ, & nervis validiſſimis fuiſſe; manu ſuâ, bello Sarmatico, unâ die quadraginta & octo interfeciſſe; diverſis autem diebus, ultra nongentos quinquaginta. Ob quam fortitudinem pueri in Aurelianum cantiunculas compoſuerunt, & choreas, quibus militariter ſaltitarent, in hunc modum inſtituerunt. *Mille, mille, mille; mille, mille, mille decollavimus. Unus homo mille, mille, mille, mille decollavimus. Mille, mille, vivat, qui mille, mille, occidit. Tantùm vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis.* Omitto innumera alia exempla, tam ex profanis, quàm ſacris hiſtoriis, de Samſone, de Davide, & ſociis ejus fortiſſimis.

Sarcator quidam in Suecia, apud *Olaum* lib. 5. cap. 2. appenſas auri centum viginti libras collo appenſas geſtavit perpetuò. Idem novem objectus athletis, truncavit univerſos. Apud *Bonfinium* Rer. Ungar. Dec. 4. lib. 2. Paulus quidam ſtaturâ & membris Herculi ſimillimus, armatum hominem dentibus arreptum, inter militares choreas non inermis circumduxit ſaltando. *Leandro* teſte in Mediol. Ubertus de Cruce Mediolanenſis jumentum frumento onuſtum portabat; & uno conſtitutus pede, à nemine de ſtatione depelli poterat.

Maximam virium ſubſtantiam nervos facere, certiſſimum eſt, inquit *Solinus* cap. 4. Polyhiſt. quantòque fuerint denſiores, tantò propenſiùs augeſcere firmitatem. Notavit id Varro in Tritano, de quo ſuprà.

§. II. De agilitate quorundam.

Agilitas quorundam.

IPhiclus Philaci & Clymenes filius, tantæ agilitatis fuit, ut ſuper frugis ariſtas ſine offenſa curreret. Quidam & immunem ſuper maris aquam inceſſiſſe produnt. *Joannes Camers* in cap. 4. Solini, ex Higinio cap. 35. lib. 2. Aſtronomic. At cujus id ope factum? Scritofinnos curſu antevertere feras, auctor eſt *Krantzius* in Suecia. Heraldum nobilem Hibernicum equos celeritate viciſſe, ab eodem proditum lib. 5. Norweg. cap. 6. In Occidui novi Orbis provincia quadam, Indi curſu adeò valent, ut diem integrum inſequantur feram, donec laſſitudine feſſam intercipiant. *Hiſpal.* Sylvæ p.

væ p. 5. c. 7. In Mexico tabellarii quatriduo ſeptuaginta transvolavere leucas. Polymneſtor Mileſius puer leporem aſſecutus eſt ludicro. Philonides mille ducenta ſtadia, ſeu ſeptuaginta quinque leucas Gallicas uno die emenſus eſt itinere pedeſtri. Fontejo Vipſanioque Conſulibus, in Italia octo annorum puer, quinque & quadraginta millia paſſuum à meridie tranſivit ad veſperam. *Jonſtonus* in Thaumatol. Claſſ. 10. cap. 8. ex aliis.

At maximè mira eſt illa agilitas, quæ, teſte *Camerario* Centur. 1. cap. 75. in ruſtico quodam inter pecora nato, apparuit in aula Principis Papebergenſis. *Habebat ille Princeps in aula nanum quendam Martinettum, qui illum agilem hominem veluti equum conſcendebat; quem deinde in gyrum ducebat, & hinc inde curſitationibus variis modis exercebat: verùm quando volebat, uno ſaltu ſeſſorem ſuum, licet pertinaciter illius dorſo inhærentem, absque omni difficultate excutiebat. Pòſt quadrupes ille cum moloſſis & generoſis canibus, inter quos erant ferociſſimi, quos Angli Dokas vocant, certamen inibat, eosq́ſuo latratu & fremitu canino, pendulâq́ comâ conſternatos, cubiculo exigebat. Mordicùs interdum comprehenſis illis minoribus ex indagatorum genere. Exactis canibus & moloſſis, miris ſaltibus ſurſum & deorſum, quadrupes tamen, ferè omnes angulos ſublimores cubiculi permeabat; ut ſimia vix hoc perficere poſſet, quod tam ruſticum & quadratum corpus, absque omni difficultate, uti videbatur, faciebat. Vidi ſemel atque iterum, cùm apud Principem in prandio eſſem, poſtquam ſuum ſeſſorem nanum excuſſerat, & canes ſuo fictu latratu è cubiculo exegerat; eum ſalientem à tergo ſuper humeros unius ex convivis: inde in menſam, intactis poculis & vaſis appoſitis; mox in ſublimiora loca, tantâ celeritate, ut inſtar ſciuri vel felis Indici volare videretur.* Addit, multos in ea fuiſſe opinione, præſtigiis & faſcinationibus oculos hominum præſtrinxiſſe.

§. III. De dexteritate pedum quorundam.

Vide quæ dicimus libro ſequenti cap. 7. ubi de Monſtris humanis ſine manibus & brachiis agimus.

LIBER QUARTUS

De

MIRABILIBUS ENERGUMENORUM.

PROOEMIUM.

Mirabilia Energumenorum.

INter mira, quæ dæmones in hominum perniciem perpetrant in hoc Mundo, inter mala innumera, quæ odio atque invidiâ ſtimulante miſeris mortalibus inferunt, non poſtremum eſt, quòd nonnullos αὐτοπροσώπως ingrediuntur, & obſident, diriſque adeò modis divexant, ut non minorem Commiſerationem intuentibus, quàm admirationem pariant. Inter hominum quoq; admiranda, quæ magno numero produximus in medium Superiori Libro, hoc vel maximum eſt, quòd à Dæmonibus ſubinde inſeſſi adeò patrant mira, dum vel ruſtici atq; illiterati alioquin homunciones linguis loquũtur peregrinis, dum debiles alioquin mulierculæ catenas dirumpunt fortiſſimas, atque è multorum ac robuſtiſſimorũ virorum manibus elabuntur,

buntur, dum vel cattorum aut ſtellionum in morem per glabros etiam reptant muros, vel avium inſtar è pavimento ad conclavium tholum evehuntur, ut luculentiſſimè pateat, non propriis illa viribus, ſed Spiritus ſuperioris auxilio perpetrari. Horum nos hominum, quos alii Obſeſſos à dæmone, alii Inſeſſos, alii Dæmoniacos, alii Arreptitios, alii nobiscum Energumenos appellant, mirabilia hoc loco pandemus; poſtquam nimirum in præcedentibus copiosè de dæmonum ac hominum Admirandis diſſeruimus. Qui præter ea, quæ dabimus, plura volet, legat *Petrum Thyræum* Libro de Dæmoniacis, *Raphaëlem de La Torre* tract. de Poteſtate Eccl. *Georgium Stengelium* Libro de Monſtris, *Gisbertum Voëtium* part. 1. Diſput. Select. Diſp. de Energumenis, & alios quos citabimus.

CAPUT I.

Quid ſint Energumeni.

VOx ἐνεργούμενος occurrit apud *S. Dionyſium Areopagitam* de Ecclesiaſt. Hierarchia, & ſignificat *à dæmone vexatum*, ſeu *à dæmone correptum*, deducto vocabulo, ut bene cum aliis notat *Voëtius*, ab ἐνεργεῖν, quod agere, operari, ac etiam permovere ſignificat: unde diaboli hominem obſidentes, atque vexantes, ἐνεργοῦντες & ἐνεργούμενοι dicuntur (in ſacra verò Scriptura πνεύματα πονηρὰ & ἀκάθαρτα) & vexatio demonum obſidentium ἐνέργημα. Apud Latinos Scriptores Ecclesiaſticos & Scholaſticos permanſit uſus vocis energumeni: pro quo tamen ſæpe uſurpant vocabulum *Dæmoniaci*, quaſi à Energumeni quid ſint.

 dæmo-

dæmone invaſi atque obſeſſi; & *Arreptitii*, quaſi à dæmone ſubitò invaſi atque arrepti, non ad auferendum atque aliò transferendum, ſed ad vexandum atque torquendum, aliasque varias in illo atque per illum operationes exercendum. *Obſeſſi* denique, *Inſeſſi*, atque *Poſſeſſi* (à dæmone videlicet) dicuntur à Latinis, à Græcis verò κατεχόμενοι, qui tenentur, ac poſſidentur à dæmone; cujus vocabuli Synonymum eſt δαιμόνιον ἔχων, dæmonium habens, apud *D. Matthæum* cap. 8. v. 27.

Ἐνέργημα, ſeu Energima duplex.

Ἐνέργημα, ſi in malam partem pro motione, & operatione dæmonis in hominem ſumitur, duplex aliqui faciunt, ſpirituale, & corporale. *Spirituale* vocant, cùm diabolus poſſidet & implet mentes & corda hominum, in eaque & ipſos venit, atque in iis ἐνεργεῖ ſeu operatur. Sic *Luc. 22. v. 3.* dicitur Satanas intraſſe in Judam Iscariotem, id eſt, ut *D. Joannes cap. 13. v. 1.* videtur interpretari, miſiſſe in cor ejus per occultam ſuggeſtionem, ut JESUM traderet. *Corporale* duplex iterum faciunt, vel Mediatum per puras res naturales, applicando activa paſſivis, aut per artificia Magica; & de hoc lib. 1. egimus: vel Immediatum, quod ab ipſo dæmone immediatè provenit. Hoc rurſus vel eſt *ab extra*, & ſic comprehendit omnes vexationes extrinſecùs à diabolo homini illatas, quarum multas loc. cit. attulimus; vel *ab intra*, quando dæmon invadendo hominem, eum vexat atque exagitat. Et de hoc Energimate (liceat ita loqui) nunc nobis erit ſermo.

Energima quid ſit.

Ἐνέργημα itaque (*Energima*) ſive *Obſeſſio à diabolo*, *eſt vexatio homini illata à diabolo immediatè, localiter intra corpus ejus exiſtente, & operante, illudq; ad tempus ſubigente.* Itaque ut Energumenus, Obſeſſus, Inſeſſus, Poſſeſſus, Arreptitius, Dæmoniacus quis dicatur, requiritur; ut in illo ſit diabolus αὐτοπροσώπως, ſeu, ut ita dicam, perſonaliter, hoc eſt, in propria perſona immediatè, & localiter, eo videlicet modo, quo Spiritus rei alicui intimè præſens, dicitur ei eſſe localiter præſens. 2. ut corpus illud ad tempus ſubigat, cum poteſtate in ipſum ac per ipſum operandi, non ut forma in ſubjectum, ſed ut motor in mobile, ipſum movendo, torquendo, variasq; operationes exercendo. Non itaque ſufficit, ut Energumenus quis ſit, in eo eſſe diabolum ut motorem ipſius, nec diabolum

Energumenus ut quis dicatur, quid requiratur.

ſum ad eum vexandum atq; exagitandum habere poteſtatem, uti accepit olim in D. Job, in D. Antonium, in S. Franciſcum Xaverium, aliosque multos Sanctos; ſed requiritur utrumque quod diximus. Addit *Voëtius*, ita localiter intra corpus hominis exiſtere debere diabolum, *ut non tantùm ſit in corpore, ſed intra corpus; quod ſit, cùm operatur intra terminos quantitatis corporum.* Quibus quidem verbis exigere videtur, ita diaboli ſubſtantiam intra corporis terminos concludi atque coarctari debere, ut nihil ſit extra. Quod tametſi plerumque ita fiat, puto tamen id minimè neceſſarium eſſe; quia ſi diabolus obſidens ita ſe intra extenſionis ſuæ ſphæram dilataret, ut ſimul eſſet intra & extra corpus, adhuc verè diceretur homo obſeſſus.

Ex his patet, neque Chriſtum Dominum, dum à diabolo ſupra pinnaculum templi, ac in montem fuit translatus, *Matth. 4.* neque Jobum, dum ab eodem fuit tot modis exagitatus cum poteſtate in carnem Jobi; neq; maleficiatos, dum per Magorum incantationes ob maleficia diris morbis atq; doloribus vexantur, dici poſſe ac debere Energumenos. Patet præterea, nec bruta, aut vegetabilia, aut cadavera defunctorum, per quæ & in quibus diabolus ſubinde aliqua operatur, dici energumena, quoniam energimatis ſubjectum proprium, ex hominum uſu, eſt corpus humanum.

Explicatâ nominis ethymologiâ, nunc varia de Energumenis ſunt diſcutienda; ac primò quidem, tanquam cæterorum baſis ac fundamentum, an ſint revera aliqui Energumeni, quales deſcripſimus: & an verè malum quod ἐνέργημα diximus, ſit diabolicum malum, illatum homini à dæmone; an verò naturale ſit, & vi alicujus morbi, alteriusvè cauſæ naturalis cauſatum.

CAPUT II.

An ſint revera aliqui Energumeni, ſeu à Dæmonibus obſeſſi.

Energumeni revera ſunt aliqui homines.

MAlum quod vocavimus ἐνέργημα, non dæmoniacum malũ ab obſidentibus dęmonibus illatũ, ſed naturalem eſſe morbũ, ab humo-

humorum discraſi, aut ſiderum influxu, aliavè cauſâ illatum; nec homines quos Energumenos appellant ſacri profaniq; Scriptores, omniumque gentium lingua, à dæmonibus poſſideri ſed naturalibus tantùm morbis laborare, cenſent nonnulli aut impii athei, aut nimiùm naſuti philoſophi. Alii haud melioris conditionis, animas jam olim defunctorum Arreptitios invadere exiſtimant. Utrorumq; error ex dicendis confutabitur. Solere enim perſæpe homines quosdam à diabolo revera invadi, obſideri, moveri, torqueri, variisque moleſtiis affici, patet ex innumeris hiſtoriis quà ſacris, quà profanis; docuitque ſemper & etiamnum docet quotidiana experientia apud omnes populos, & ſuadet nationum univerſarum ſenſus unanimis atque conſenſus. Pauca ex multis narro exempla.

§. I. Exempla Energumenorum à Chriſto ſanatorum.

Energumenorum à Chriſto ſanatorum exempla.

Hiſtoria Evangelica *Matthæi* cap. 8. v. 16. & *Marci* cap. 1. v. 32. refert: Chriſtum Servatorem, cùm in domo D. Petri moraretur, ubi ſocrum ejus à febri liberaverat, veſpere facto varios ſanaſſe Dæmoniacos ſibi oblatos. *Veſpere autem facto* (inquit D. Matthæus) *obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & ejiciebat Spiritus verbo.* D. Marcus habet: *Veſpere autem facto, cùm occidiſſet Sol, afferrebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes; & erat omnis civitas congregata ad januam. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus; & dæmonia multa ejiciebat.* Eodem antea citato *D. Matthæo* teſte, cap. eodem v. 28. & ſeqq. *Cùm Chriſtus veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam. Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, JESU FILI DEI? Veniſti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: ite. At illi exeuntes abiverunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.* Horum duorum

duorum dæmoniacorum unius tantùm (utique ſævioris) mentionem facit *D. Marcus* cap. 5. v. 1. his verbis. *Et venerunt trans fretum in regionem Geraſenorum. Et exeunti ei de nave ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis: & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare, quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare: & ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concidens ſe lapidibus. Videns autem JESUM à longè, cucurrit, & adoravit eum, & clamans voce magnâ dixit: Quid mihi, & tibi, JESU FILI DEI altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum: quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus. Et deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, &c.* Similia de eodem narrat *D. Lucas* cap. 8. v. 26. in hunc modum. *Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam. Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis. Is ut vidit Jeſum procidit ante illum, & exclamans voce magnâ, dixit: Quid mihi & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta. Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum. Et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyſſum irent. Erat autem ibi grex porcorum, &c.*

In eadem Evangelicâ Hiſtoriâ legimus, *Matth.* 9. v. 32. & c. 12. v. 22. & *Luc.* 11. v. 14. Chriſto adductum fuiſſe *hominem mutum, dæmonium habentem, & ejecto dæmonio, locutum eſſe mutum.* Quo viſo, dixerunt Phariſęi, eum nō ejicere dæmones niſi in Beelzebub principe Dęmoniorum. Quam tamen calumniam repulit à ſe Dominus. Unde patet, perſuaſiſſimum Judæis fuiſſe, dæmones & inſidere homines, & ab iiſdem expelli.

De

De viro alio narrat *D. Matthæus* cap. 17. v. 14. *D. Marcus* cap. 9. v. 17. *D. Lucas* cap. 9. v. 38. qui provolutus ad genua JESU, obtulit ei Filium ſuum lunaticum ſimul & à dæmone obſeſſum, rogavitque ut à maligno illo hoſpite liberaret, quandoquidem Diſcipuli ejus, quibus ante oblatus fuerat, id facere nequiverant. *Domine*, inquit apud D. Matth. *miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam, &c. Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illâ horâ.* Apud *D.* verò *Marcum* ait: *Magiſter, attuli filium meum ad te, habentem ſpiritum mutum: qui ubicunque eum apprehenderit, allidit eum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit, &c. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans. Et interrogavit Patrem ejus: Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: & frequenter eum in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet, &c. Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute Spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & ampliùs ne introeas in eum. Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt. Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.* Eadem habet *D. Lucas*.

Cùm in Synagoga apud Capharnaitas doceret Jeſus, *erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo: & exclamavit dicens: Quid nobis, & tibi JESU Nazarene? veniſti perdere nos: ſcio qui ſis, Sanctus DEI. Et comminatus eſt ei JESUS, dicens: obmuteſce, & exi de homine. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magnâ, exiit ab eo.* Ita narrat *D. Marcus* cap. 1. v. 23. & *D. Lucas* cap. 4. v. 33. Idem Dominus dum *iter faciebat per civitates & caſtella, prædicans, & evangelizans regnum DEI*; ſequebantur ipſum duodecim Diſcipuli; *& mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: Maria quoque quæ vocatur Magdalena, de qua ſeptem dæmonia exierant.* Omitto alia teſtimonia Evangeliſtarum de dæmonibus à Chriſto ejectis, nempe è filia Chananææ, quæ à dæmonio male vexabatur, *Matth.* cap. 15. v. 22. & *Marci* cap. 7. v. 25. Item à muliere habente

habente ſpiritum infirmitatis decem & octo annis, *Lucæ* cap. 13. v. 11. & alia.

§. II. Exempla Energumenorum ab Apoſtolis Chriſti ſanatorum.

CHriſtum dediſſe Apoſtolis, aliiſque Diſcipulis ſuis, poteſtatem ejiciendi dæmonia, illoſque ſæpe uſos eâ poteſtate, conſtat ex Evangelio, & ex Actis Apoſtolorum à D. Luca conſcriptis. *Reverſi ſunt autem* (inquit D. Lucas cap. 10. v. 17.) *ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.* Quibus Chriſtus: *Nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur; gaudete autem, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in Cælis.* De D. Petro narrat D. Lucas *Act. Apoſt.* cap. 5. v. 16. *Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Jeruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.* De Philippo Diacono narratur ibidem cap. 8. v. 7. *Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magnâ exibant.* Cùm D. Paulus Philippis in Macedonia baptizaſſet Lydiam purpurariam, cum tota familia, introiſſetque domum ejus; obviam habuit puellam quandam habentem ſpiritum pythonem, *quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando. Hæc ſubſecuta Paulum*, & ſocios, *clamabat dicens: iſti homines ſervi DEI excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine JEſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eâdem horâ.*

Energumenorum ab Apoſtolis ſanatorum exempla.

Omitto alia Scripturæ ſacræ teſtimonia, quibus confirmatur, malos etiam in nomine Chriſti dæmones ejeciſſe.

§. III. Homines ſubindè verè à dæmone obſidentur.

QUod ex ſacra Scriptura probatum hactenus fuit, dæmones invadere ac ſubindè ac verè obſidere homines, confirmari poteſt innumeris aliis exemplis, quæ varii Scriptores afferunt, tam illuſtria, ut humanitatem omnem exuiſſe oporteat eum, qui fidem

Obſidentur ſubindè verè homines à dæmone.

omnibus derogare volet. Accedit conſenſus Patrum, Conciliorum, Theologorum, aliorumque illuſtrium Scriptorum, qui Tractatus integros de hoc argumento conſcripſerunt.

Quotquot autem in hanc veritatem conſentiunt, fatentur (quod etiam ex citatis Scripturæ ſacræ locis patet manifeſtè) dæmones ſic poſſidere energumenos, ut eorum corpora ipſimet ſubeant, moveant, & vexent. Secus ſenſit olim B. Ildegardis, quæ teſte *Theodorico Abbate* lib. 3. ejus Vitæ cap. 20. ſcribit in ſuis Revelationibus de quadam energumena, ſe in viſione vidiſſe *quòd ipſa permiſſione DEI quadam nigredine & fumo diabolicæ conglobofitatis obſeſſa erat, & obumbrata; quæ totam ſenſualitatem rationalis animæ illius opprimebat, nec eam elevato intellectu ſuſpirare permittebat: velut umbra hominis, aut alterius rei, vel fumus, oppoſita obtegit & perfundit: unde hæc rectos ſenſus & actus perdebat, & inconvenienter ſæpius clamabat, & faciebat. Et me cogitante, & ſcire volente, quomodo diabolica forma hominem intraret; vidi, & reſponſum habui, quòd diabolus in ſua forma, ut eſt, hominem non intraret; ſed eum umbrâ & fumo ſuæ nigredinis obumbrat, & obtegit. Si enim forma illius hominem intraret, citiùs membra illius ſolverentur, quàm ſtipula à vento diſpergatur. Quapropter DEUS non permittit, ut hominem in ſua forma intret; ſed ſupradictis perfundens, ad inſaniam & inconvenientiam evertit, & per eum quaſi per feneſtram vociferatur, & membra illius exteriùs movet, cùm tamen in eis in forma ſua interiùs non ſit; animâ interim quaſi ſopitâ, & ignorante quid caro corporis faciat.* Hæc illa. Quæ cùm diſſonent allatis hactenus divinis oraculis, utique falſa ſunt. Veriſſimum enim eſt dictum Theologorum (ut bene notat *Delrius* lib. 3. Disquiſit. Magicar. par. 1. q. 4. ſect. 7.) ſæpe eos, qui aſſuevêre multis revelationibus, etiam veris, putare ſe habere per revelationem, quod habuêre per diſcurſum, aut opinionem. Suſpicor tamen, perſonam illam de qua B. Ildegardis loquitur, non fuiſſe obſeſſam à dæmone, ſed morbo aliquo naturali affectam, ſimulque à dæmone occaſione illius morbi exagitatam; Sanctam autem putaſſe, verè obſeſſam eſſe, modumque quo exagitabatur à dæmone, per revelationem intelle-

B. Ildegardis opinio de energumenis.

intellexiſſe; quem modum deinde vel ipſa, vel Scriptor Vitæ ad energumenos ac verè obſeſſos à dæmone extendit.

Ex dictis hactenus concluditur, dari veros energumenos, dæmonemque verè aliquos obſidere. *Probatur 1.* ex teſtimoniis ſacræ Scripturæ allatis §. 1. & 2. *Probatur 2.* quia Chriſtus poteſtatem dedit diſcipulis dæmones ab obſeſſis ejiciendi, & energumenos liberandi, ut ex iisdem Scripturæ ſacræ teſtimoniis conſtat. *Probatur 3.* quia in eo conſentiunt SS. Patres, Concilia, Theologi, & omnium ſæculorum Scriptores. *Probatur 4.* quia quos energumenos dicimus, tales ſæpenumero effectus edunt, qui non niſi ad dæmones in illis exiſtentes atque agentes reduci poſſunt, cujusmodi ſunt ſermo linguæ antea planè ignotæ, revelatio rerum antea incognitarum, etiam abſentium & occultarum, motio & translatio magnorum ponderum, reptatio per muros, elevatio in aëre usque ad fornicem cubiculi, & alii ſimiles: qui effectus cùm viribus hominum, aut humanæ induſtriæ & arti adſcribi non poſſint, neceſſariò referendi ſunt in cauſam altiorem ac ſupra humanam; quæ quidem non eſt DEUS, nec Angeli boni, cùm ſæpe effectibus illis admiſceantur blasphemiæ in DEUM, mendacia, & contumeliæ in homines; ergo ſunt dæmones.

CAPUT III.

Falſæ circa energumenos opiniones referuntur, ac refutantur.

Energumeniſmus quid ſit ſecundùm atheos, & aliquos alios.

Athei omnes, qui DEUM & Angelos è rerum natura eliminare conantur, cum nonnullis nimiùm philoſophis, negare non dubitant verum energumeniſmum, illumque non dæmoni obſidenti, ſed variis aliis cauſis attribuunt. Nonnullas refero opiniones.

§. I. Opiniones variæ circa energumeniſmum.

Opinio prima falſa circa energumeniſmum.

PRimò ergo ſunt, qui hujus mali cauſam adſcribunt naturali diſpoſitioni, vel potiùs indiſpoſitioni corporis, quaſi totum illud malum melancholia ſit, aut furor inde promanans; unde dæmoniacos cum maniacis ac furioſis confundunt. Ita *Lævinus Lemnius* de occult. Nat. Mirac. lib. 2. cap. 2. ubi contendit, humores atroces & violentos extorquere melancholicis, maniacis, & phreneticis peregrinas linguas. Addit, mentem hominis imbutam eſſe artibus ante illarum uſum, & noſtrum ſcire nihil aliud eſſe quàm reminiſci. Idem ſenſiſſe videntur medici quidam antiqui: nam *Photius* in Epitome Philoſtorgii lib. 8. cap. 10. (referente Voëtio) laudat medicum Poſidonium ſub Valente; ſed quem eo nomine reprehendit, quòd diceret, homines non dæmonum vi furore debacchari, ſed humorum quorundam Cacochymiam hunc effectum operari; nullam quippe dæmonum vim eſſe, quæ naturam hominum damno afficiat. In hanc opinionem *Voëtius* Diſput. cit. de Energum. Problem. 2. trahit Ariſtotelem, dicens eum omnia effecta energumenica ex naturalibus cauſis explicare in Problematis ſect. 11. Probl. 27. ſed nihil eorum apud Ariſtotelem invenio: quærit enim cit. Probl. 27. *Cur pueri nonnulli ante quàm ætas veniat, quâ vocabula ſuo tempore explanare poſſint, fari incipiant, & ubi aliquid expreſſe dixerint, rurſus obtumeſcant, atque ut priùs degant, quouſque ſolitum tempus loquendi accedat.* In eandem ſententiam idem *Voëtius* pertrahere nititur *Serarium, Delrium* & *Burgenſem*, dicens eas velle, ingreſſum & egreſſum dæmonis νεργῦντος pendere à diſpoſitionibus corporalibus. Sed quo ſenſu dicti, aliique Auctores qui idem habent, id aſſerant, infrà dicetur cap. 15.

Opinio ſecunda falſa circa energumeniſmum.

Secundò alii ejuſdem mali cauſam tribuunt influentiæ aſtrorum, quos notat *D. Hieronymus* in Matth. cap. 4. Ita quoque ſentit *Petrus Pomponatius* lib. de Incantation. cap. 10. in ſuppoſit. ſexta, dicens: *Quod veluti reperiuntur homines qui aſtrorum peritiam, auguriorum omnium, ſomniorum, & reliquorum hujuſmodi generis habent ex ſcientia librorum, experimento, doctrina, vel*

aliquo

aliquo hujuſmodi ; ſic aliquando reperiuntur , qui munere deorum, & corporum cœleſtium , abſque exercitio & labore talem cognitionem habent , & mirabilia faciunt ; quare vulgares , & qui rerum cauſas non cognoſcunt , credunt homines tales eſſe dæmoniacos , vel ſanctos ſic natos ex materno utero , vel extra uterum maternum : ut verum , dicant , tales homines hoc habere munere deorum , verùm mediantibus corporibus cœleſtibus. Idem repetit cap. 12. loquens de vatibus , Sybillis , & dæmoniacis.

Opinio tertia falſa circa energumeniſmum.

Tertiò, *Andreas Cattanius* Imolenſis Tract. de cauſis mirabil. effectuum , apud *Hieronymum Magium* lib. 4. Miſcellan. cap. 12. cùm atra bilis ad tot tantaque mirabilia , quæ quotidie in his , qui vulgò Dæmoniaci ſeu Fanatici vocantur , quæque Ariſtoteles in Problemat. melancholiæ ſucco adſcribit, teſte eodem Magio , animadvertuntur, patranda non ſit ſatis; ea rejicit in Intellectum agentem abstractorum infimum , in Intelligentias abstractaſque Mentes cœleſtes, quę homini jungantur, & ſuccum corporis cœleſti diſpoſitioni (verba ſunt Cattanii) ac ſtellis quibuſdam reſpondentem.

Opinio quarta falſa circa energumeniſmum.

Quartò, ſunt qui dicunt , animas defunctorum intrare & poſſidere corpora illorum quos energumenos vocamus. Rationes pro hac opinione affert Voëtius ex aliis apud *Raphaëlem La Torre* ſequentes. *Primò* quia ipſi energumeni ſæpe id dicunt. *Secundò*, quia animæ ſeparatę habent hanc poteſtatem mediante virtute motivâ, quâ & ſe & corpora de loco in locum movere poſſunt. *Tertiò*, quia faciunt operationes artificiales , quas defuncti facere ſolebant , & nō alii. *Quartò*, quia revelant multa ſecreta, quæ ſoli homines, quorum animas ſe profitentur, noſſe poterant. *Quintò*, quia multa utilia & ſancta monent eſſe facienda, ſuffragia petunt ut ab his aut illis malis liberentur, reſtitutionem ablatorum ſuadent; at illa non ſunt à diabolo; ergo ab animabus ſeparatis. Hanc opinionem *Rhodigin.* lib. 2. cap. 13. vocat vulgarem. Et *Voëtius* ait , hac afflatos fuiſſe non tantùm Judæos, teſte *Joſepho* lib. 7. de Bello Judaico cap. 33. ſed & Chriſtianos, citatq; Athenagoram, ſtatuentem gigantum (de quibus Gen. 6. v. 1.) defunctorum animas in dæmones eſſe transformatas. Citat præterea *Juſtinum Martyr.* Apolog. 2: dicentem , οἱ γὰρ ψυχαῖς ἀποθανόντων λαμβανόμενοι καὶ ῥιπτούμενοι ἄνθρωποι, ὃς δαιμονιολήπτους καὶ μαινο-

μένεις καλέσι. Plura addit teſtimonia, quibus confirmat, apud Gentiles vulgatam fuiſſe opinionem, animas hominum, qui malè vixerant, huc illuc vagari, & in dæmones transformari. Sed an hæc ad rem, de qua agitur, faciant, alii judicent.

Quoſdam in Italia tempore Cardani malè de energumeniſmo ſenſiſſe, deducere nititur *Voëtius* ex ipſomet Cardano, propter verba quæ ſubnectit lib. 14. de Variet. rerum cap. 76. hiſtoriæ ſeptuaginta puellarum in orphanotrophio Romano. Cardani relatio hæc eſt. *Annis abhinc duobus contigit, ut in orphanotrophio Romæ omnes puellæ (erant autem, ut audio, circiter ſeptuaginta) nocte unâ factæ ſint dæmoniacæ: nec ulla usque nunc, cùm jam exacti ſint duo anni, curari potuit. Cauſa igitur ex halitu loci provenire poteſt, aut ex aqua: aqua enim pilos & humores mutat: poteſt & eſſe dolus. Agnoſco nunc virum, qui puer per ſex & ampliùs annos dæmonem ſe videre ſimulavit, tum ut liberiùs viveret, tum ut homines in ſui admirationem traheret, atque etiam ſic effræni voluptati operam daret. Multa contingunt in hominibus. Sed ſi quis obfirmato animo ſecum reputet talia omnia eſſe vana, & dolis plena, facilè ſubolebit fucos. At dæmone corripi, ſeu inſanire, quis vanum non eſſe dubitat? utinam eſſet. Si ergo hoc abſque fuco contigit, futurorum temporum, & antiſtitum improbitatem declarat, &c.* Ex poſtremis hisce verbis, *ſed ſi quis*, &c. colligit Voëtius, quoſdam in Italia vanum putaſſe, à dæmone corripi. Fateor, verba Cardani eſſe obſcura. Puto tamen, ea ſolùm afficere verba immediatè precedentia, *Multa contingunt in hominibus. Sed ſi quis, &c.* Fortaſſis etiam redundat particula *non*, in verbis illis, *quis vanum non eſſe dubitat*; alioquin quod ſequitur votum, *utinam eſſet*, non cohæret cum præcedentibus verbis. Sed nolo Cardani ea in re cauſam ſuſcipere defendendam, quem ſcio perplexum ubique ſe oſtendere circa dæmonum exiſtentiam.

Opinio quinta falſa circa energumeniſmum.

Quintò, ſunt alii, teſte *Raphaële la Torre*, qui vel naturalibus cauſis, vel aſtrorum influentiis, vel hominum deceptionibus, vel aliis quibuscunque cauſis omnia illa attribuunt, quæ in energumenis videmus, pernegantque à dæmonibus eſſe obſeſſos. Rationes has afferunt. *Primò*, quia diaboli non poſſunt intus adeſſe ſimulacris ſeu idolis Gentilium, ut patet ex *Habac.* cap. 2. v. 20. ubi de ſculptili

ptili ex ligno & lapide dicitur: *& omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus. Secundò*, quia anima rationalis eſt tota in corpore, & tota in qualibet parte; ergo non eſt ibidem dæmon, tum quia non poteſt eſſe ſimul in eodem loco cum anima, tum quia operationes ejus cum animæ operationibus non poſſunt ibi conſiſtere ſimul, alioquin confunderentur. *Tertiò*, ingredi corpora, in illis eſſe, & inde ejici, nihil aliud notat in Scriptura, quàm ſic illic operari, & accipere poteſtatem illic operandi, & ab operatione ceſſare; alioquin etiam Angelis bonis dum nos cuſtodiunt, & diabolis dum nos tentant, obſeſſio eſſet tribuenda. *Quartò*, quia dæmones non poſſunt illabi animabus hominum, nec intra eas eſſe, cùm hoc ſolius DEI ſit; ergo nec poſſunt eſſe intra corpora, aut in ea illabi. *Quintò*, animæ ſeparatæ defunctorum non poſſunt corpora viventium intrare, & poſſidere; ergò nec dæmones.

§. II. Refutantur prædictæ opiniones.

Omnes hactenus relatæ opiniones refutantur efficaciſſimè iiſdem argumentis, quibus capite præcedenti probatum fuit dari verè energumenos, & à dæmone inſeſſos. Opinionum prædictarum refutatio.

Tametſi igitur ultrò concederetur Lemnio, & Pomponatio, melancholiam & aſtrorum influxus vim habere cauſandi in aliquibus hominibus affectus & Symptomata aliqua, iis ſimilia, quibus verè energumeni afficiuntur; dici tamen non poteſt, nullos eſſe verè dæmoniacos, propter argumenta citato capite allata. Falſum tamen eſt, cauſas naturales, quæcunque illæ ſint, efficere poſſe, ut homines linguis peregrinis, quas nunquam didicerunt, loquantur, & futura aut abſentia cognoſcant atque prædicant, cùm falſum ſit, ſcire noſtrum eſſe reminiſci, & nihil ſit in mente quod non fuerit in ſenſu, nihil in lingua quod in mente non fuerit. Denique Pomponatius non alia de cauſa delapſus eſt in abſurdam illam opinionem de aſtrorum influxu, quàm ut Ariſtotelem defendat (ut ipſemet fatetur cit. loc.) quem putat dæmones non admiſiſſe, nec alios Angelos, prçter Intelligentias cœlorum motrices, & tamen non ignoraverit opera mirabilia, quæ ſæpe & ubique in iis videmus, quos energumenos vocamus. Sed de hac re iterum ſermo erit infrà.

Andreas

Andreas Cattanius, qui præter intellectum agentem, & ſuccum corporis cœleſti diſpoſitioni reſpondentem, admittit Intelligentias Menteſque cœleſtes abſtractas, ſi per has intelligat Angelos bonos atque beatos, impiè ſentit, cùm energumeni ſæpe abſurdiſſima faciant & dicant, quæ talibus Mentibus adſcribi ſine blaſphemia non poſſunt. Si autem malos Angelos intelligit, jam non negat veros energumenos, quamvis non veram undequaque cauſam proferat.

Ad quartam opinionem de animabus defunctorum quod attinet, non eſt admittenda. Vel enim eſſent beatæ, vel damnatæ, vel in ſtatu medio. Non beatæ, quia indignum & impium eſt, adſcribere illis actiones omnes energumenorum, utpote ſæpe impias, aut abſurdas: non damnatę, quia nec tantam virtutem, nec tantam ſcientiam habent, ut illa præſtent omnia, quæ in energumenis ſæpe videmus: non in ſtatu medio exiſtentes, tum propter cauſam proximè dictam, tum quia hæ non interſunt hominibus ut torqueant, ſed ut auxilium obtineant. Dæmones ergo ſunt. Nec refert 1. quòd id ipſi ſpiritus, qui energumenos inſident, fateantur; nam decipiunt: nec 2. quòd faciant operationes artificiales, quas defuncti facere ſolebant, aut ſecreta revelent quæ ſoli defuncti ſciebant; quia & dæmones id poſſunt: nec 3. quòd multa utilia moneant; quia & diaboli talia ſubinde præſtant, non ut proſint, ſed ut decipiant, ac perdant. Voëtius putat, hac ultimâ reſponſione profligari ſpirituum apparitionem ſe animas defunctorum dicentium. Non, mi homo. Fateris, non omnes qui energumeni apparent, eſſe verè energumenos, ſed ſæpe intervenire fraudes ac deceptiones; nec tamen eliminas verum energumeniſmum. Non diffiteris, dæmonem ſub Chriſti & Sanctorum larva ſubinde comparere; non tamen è medio tollis omnes veras apparitiones Chriſti & Sanctorum.

Quintæ & ultimæ ſententiæ argumenta, cùm prorſus ſtraminea ſint, ut Voëtius quoque fatetur, reſponſione non indigent. Fortaſſis à nullo unquam fuerunt ſeriò propoſita, ſed ſolùm, ut in ſcholis fieri aſſolet, exercitii causâ.

CAPUT

CAPUT IV.

An homines fieri poſſint ac ſoleant energumeni ope aliorum hominum.

ANtequam ulteriùs progrediamur, quæſtionem propoſitam enodare lubet. Quærimus igitur, an malefici, aliiné homines, poſſint ac ſoleant alios homines devovere dæmoni, illique quaſi mancipare ita, ut illos verè ingrediatur, ac poſſideat, energumenosque reddat. Energumeni an aliorum hominum ope fieri poſſint.

Poſſe ac ſolere id fieri, conſtare videtur & hominum, & dæmonum confeſſione. Faſſi enim ſæpe ſunt malefici, ſe dæmones in hominum corpora immiſiſſe: & ipſi dæmones, cùm exorcizantur, prætexere ſolent ſe ab aliis immiſſos. Scio dæmonem patrem eſſe mendacii; quin tamen verum ſubinde dicat, nihil vetat. Illuſtre exemplum narrat S. *Hieronymus* in vita S. Hilarionis, his verbis: *Gazenſis emporij oppido Virginem DEI vicinus juvenis deperibat. Qui cùm frequenter tactu, jocis, nutibus, ſibilis, & cæteris huiusmodi, quæ ſolent moritura Virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet; perrexit Memphim, ut confeſſo vulnere ſuo, magicis artibus rediret armatus ad Virginem. Igitur poſt annum doctus ab Æſculapij Vatibus, ſubter limen domûs puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſas figuras, ſculptas in æris Cyprij lamina, defodit. Illicò inſanire Virgo, & amictu capitis abjecto rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis. Magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta à parentibus ad Monaſterium, ſeni* (Hilarioni) *traditur, ululante ſtatim, & confitente dæmone: vim ſuſtinui; invitus ſum adductus. Quàm bene Memphis, ſomniis homines deludebam? O cruces! ô tormenta quæ patior! Exire me cogis, & ligatus ſubter limen teneor. Non exeo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex, Grandis, ait, fortitudo tua, qui lino & laminâ ſtrictus teneris, Dic, quare auſus es ingredi puellam DEI? Ut ſervarem, inquit, eam Virginem. Tu ſervares, proditor caſtitatis? Cur non potiùs in eum, qui mittebat, es ingreſſus? Ut quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat* Energumeni varii ope aliorum à dæmone obſeſſi.

collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem Sanctus jubere ſigna perquiri, nè aut ſolutis incantationibus dæmon receſſiſſe videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem, aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum callidos. Severè autem, redditâ ſerenitate, increpuit Virginem, cur feciſſet talia, per quæ dæmon intrare potuiſſet.

Anaſtaſius Nicænus quæſt. 23. in ſacram Sciptur. de Simone Mago refert, *multos tentantes eum dicere præſtigiatorem, cùm eos eſſet allocutus, & deinde convivij prætextu bovem ſacrificaſſet, & eos convivio excepiſſet; variis morbis, & dæmonibus eos ſubjecit.*

Claudius Charon lib. de Antichriſto revelato, Nota 1. narrat, Anno 1581. in Vinareſiæ oppido Annonajo fuiſſe maleficam, nomine Boyaronam, quæ variis plures dæmones non uno modo immiſerit, quibus graviſſimè divexati fuêre. In his filius & filia illius fuerunt, quos nucibus alteri paratis, ſed more puerili abliguritis ab ipſis qui deferebant, ſingulos tribus dæmonibus poſſidendos mancipavit. Similia factitabat, eodem teſte, ſtrix alia, de la Gochonne; ita ut illis tum partibus cuncta plena fuerint per maleficia votiva energumenis, quorum multos vidit dictus Auctor.

Joannes Bodinus lib. 3. Dæmonomaniæ cap. 6. ait, Anno 1556. Amſterodami triginta pueros dæmoniacos compertos fuiſſe, à quibus nullo exorciſmo dæmones potuerint expelli: id autẽ ſortibus & maleficiis contigiſſe judicatum fuiſſe, quòd ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & ſimilia excreverint. Idem ibidem ait, Romæ Anno 1554. puellas dæmoniacas & mulieres octoginta fuiſſe à Benedictino Monacho, quem Cardinalis Gondius Pariſienſis Epiſcopus eò duxerat, exorcizatas, eique percontanti à ſatana, cur miſeras iſtas puellas occupaſſet, reſpondiſſe *ſe fuiſſe à Judæis miſſum, indignè ferentibus quòd iſtæ, quarum pars maxima ad Judæam gentem pertinebat, fuerint baptizatæ.* Eodem referente Bodino loc. cit. *in Kendorpienſi Monaſterio ad Marchiam Germaniæ, ubi Moniales maligni ſpiritus Anno 1552. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati magi & Moniales ſagæ, reſponderunt, fuiſſe iſtud ab Eliſabetha Kama coqua Monaſterii*

ſterij procuratum, quæ ſagam ſe agnovit eſſe, ſatanam rogaviſſe, & ſortilegia ad hanc rem exercuiſſe &c. Similiter in Monaſterio Nazâreth Colonienſis diœceſis, operâ adoleſcentis cuiusdam ſagæ, Gertrudis nomine, Moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. In Flandria, eodem teſte, Antonio Suqueto Equiti Ordinis aurei Velleris, filius erat nothus, qui antequàm uxorem duceret, familiaritatem cum altera, quæ ſaga credebatur eſſe, coluerat. Hæc puellæ nobili, quæ amatori poſtea nupſerat, invidens, egit cum ſatana ut novam nuptam inceſſeret. Factum itaque ut à maligno ſpiritu inceſſeretur, in maxima frequentia vexaretur, quamvis obnitentibus viris in altum attolleretur, & huc illuc projiceretur.

Alia exempla affert *Remigius* lib. 2. & *Fernelius* lib. 2. de Abditis rerum cauſis.

Ex his patet, quid ſentiendum, nempe poſſe ac ſolere maleficos immittere aliis hominibus dæmones. Hæc autem immiſſio quomodo intelligenda ſit, patet ex dictis lib. 1. cap. 37. §. 5. Non enim provenit à facultate cogendi, quam Magi ac malefici habeant in dæmones, cùm nullam talem facultatem habeant; ſed vel ad imperium, vel potiùs petitionem maleficorum, dæmones ſuperiores cogunt inferiores, ut, ſi Deus permittat, deſtinatum hominem invadant; vel dæmones ipſi, poteſtate ſibi à Deo factâ, ſponte accurrunt, & ex pacto hominem invadunt, fingentes ſe obtemperare, imò & cogi. Propter quas porrò cauſas, & præcipuè propter quę peccata Deus permittat id fieri, dicemus infrà ſuo loco. Patet hinc reſponſio ad contrariæ opinionis argumentum, quòd par in parem, inferior in ſuperiorem, homo videlicet in dæmonem, poteſtatem nullam habeat: non enim ad hominis imperium hominem invadit dæmon, ſed vel ad ſuperioris ac potentioris dæmonis imperium, vel ſponte ſuâ ob pactum initum. Nobiſcum ſentit *Petrus Thyræus* lib. de Dæmoniacis cap. 16. *Voëtius* Diſput. de Energum. *Bodinus*, *Remigius*, & alii quos citavimus. Reclamat tamen *Wierus* lib. 4. de præſtigiis dæmon. cap. 18. ſed nihil probat, niſi quòd homo non poſſit imprecando immittere dæmonem ſine Dei permiſſione; quod & nos aſſerimus.

Dæmones quomodo à Magis immitantur in homines.

CAPUT V.

Qui dæmones, quos obſideant homines; & quam in illos habeant poteſtatem.

Dæmones quinam obſideant homines.

AD verum energumeniſmum, ut ſuprà cap. 1. vidimus, requiruntur dæmones obſidentes, homines obſeſſi, & illorum in hos poteſtas. Quærimus igitur meritò, qui dæmones, quos obſideant homines; & quam in illos habeant poteſtatem.

§. I. Omnium ordinum dæmones obſident homines.

Dæmones plures aliquando invadunt unum hominem.

AD primum quod attinet, licèt inter dæmones ſit Reipublicæ forma, & variæ illorum ſint claſſes, ut lib. 1. vidimus, ſintque alii aliis ſuperiores, ac potentiores; probabile tamen eſt, ex omnibus claſſibus atque ordinibus hominum corpora ingredi, ſi Deus permittat, cùm omnium æqua ſit malitia, æquum in homines odium, æquus nocendi ardor. Ita *Thyræus* lib. de Dæmoniac. cap. 12. ubi ex variis Scripturæ locis id deducere conatur. Nec unus ſemper unum invadit hominem, ſed ſæpe duo, aut plures, etiam ad legionem usque, ut ex *D. Luca* cap. 8. conſtat: & apud eundem cap. 11. mentio fit ſeptem dæmoniorum unum hominem ſubeuntium. Vide *Thyræum* loc. cit. cap. 13. Nec dubium eſt, quin plures magis crucient, quàm unus; ſive omnes idem malum inferant, ſive ſinguli proprium atque diſtinctum; quod citatus Auctor cap. 14. diſcutit.

§. II. Omnis generis homines à dæmonibus obſidentur.

Homines omnis generis obſidentur à dæmone.

AD ſecundum quod attinet, invadit dæmon homines cuiuscunque ſexus, ætatis, conditionis, etiam infantes, pueros, puellas, doctos & indoctos, juſtos & injuſtos, Judæos, Gentiles, Chriſtianos. Exempla ſubminiſtrat Scriptura ſacra, Scriptores Eccleſiaſtici & Profani, quotidianaque experientia. De infantibus teſta-

teſtatur *D. Marcus* cap. 9. v. 21. ubi quis παιδιόθεν, id eſt, ab infantia dicitur fuiſſe dæmoniacus; & *D. Hieronymus* Epiſt. ad Paulam de dormitione Bleſſillæ; de pueris ac puellis exempla attulimus capite præcedenti ex Cardano, & Bodino: de aliis alia extant exempla apud Scriptores varios.

§. III. Poteſtatem in corpora hominum poſſeſſorum habent potiſſimùm dæmones.

AD tertium quod attinet, aio cum *Thyræo* cap. 4. in corpora potiſſimùm poteſtatem eſſe dæmonibus obſidentibus, in animam verò aut nullam, aut valde exiguam. Quæ autem mala corporibus inferant, dicemus capite ſequenti. Animas non poſſunt quidem privare viribus ſuis naturalibus, poſſunt tamen earum expeditum uſum impedire, obfuſcare intellectũ, inclinare ad malum voluntatem, confundere memoriam, libertatis uſum indirectè hebetare, habituum intellectualium ac moralium exercitium retardare, aliaque ſimilia mala inferre. Non poſſunt tamen privare animas fide, ſpe, & charitate; nec virtutibus reliquis infuſis, ſive in voluntate ſedes habeant, ſive in intellectu. Nequeunt etiam renitentes animarum vires ad operandum impellere, alioquin ad peccatum etiam invitos pertraherent.

Poteſtas dæmonum in energumenos quænam.

Non omnem tamen, quam habent, poteſtatem in homines exercere poſſunt, ſed certam tantùm ac finitam, quantam nimirum DEUS permittit, nè hominem penitus peſſumdent; quod utique poſſent, *cùm non ſit poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeat*, Job. 41.

CAPUT VI.

Quæ mala energumenis inferant dæmones.

PLurima mala dæmones inferunt energumenis, uti patet partim ex dictis ſuprà cap. 2. partim patebit ex hîc dicendis. Nam *primò* aliquos variis & occultis morbis cruciant, adeò ut medicorum

Energumenis quæ mala inferant dæmones.

rum omnium artem ac remedia eludant. Ita quidam, quem ſpiritum infirmitatis appellat Chriſtus, afflixit per annos octodecim mulierem illam apud *D. Lucam* cap. 13. de qua loc. cit. Ita quoque alius afflixit cuiusdam Principis filiam, cuius in vita Theodori Archimandritæ fit mentio, annis viginti, morbo graviſſimo; cuius tamen auctor ignorabatur, donec puellâ ad Sanctum Virum adductâ, ipſe ſe prodere coactus fuit. Alius etiam cruciavit Petrum quendam, cauponis filium, qui graviſſima cordis patiebatur tormenta; nec tamen ſciebatur à dæmone morbum infligi, donec à dicto Sancto agnitum id fuit, & dæmon abactus. *Joannes Fernelius* lib. 2. de Abditis rerum cauſis tradit, juvenem quendam equeſtris familiæ in Gallia ævo ſuo corporis concuſſione & quaſi convulſione ex temporum intervallis laboraſſe, quæ nunc ſolum ſiniſtrum brachium, nunc dexterum, interdum etiam digitum unicum, aliàs crus alterum, aliàs utrumque, aliàs corporis truncum tantâ celeritate exagitavit, ut vix à miniſtris quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem inconcuſſum jacebat, lingua & locutio libera, mens ſana, omnesque ſenſus integri, vel in convulſionis ferocia. Decies ut minimùm quotidie corripiebatur; in intervallis ſanus, ſed labore confractus. Vera epilepſia judicari poterat, ſi mentis ſenſuumque læſio acceſſiſſet. Peritiſſimi quique adhibiti medici convulſionem epilepſiæ finitimam à maligno venenatoque vapore, ſpinæ dorſi impacto, cenſuerunt, è quo vapor in eos nervos emanaret, qui à ſpina in artus quoquoverſum, non autem in cerebrum diſſeminantur. Hæc credita cauſa ut ſubmoveretur, clyſteres imperantur frequentes, purgationes generis omnis & validæ, cucurbitulæ infiguntur nervorum initiis, fotus, unctiones, emplaſtra, primùm quæ diſcuterent, dein quæ roborarent, venenatamque malignitatem obtererent. His parum proficientibus, ſudores proliciuntur balneis, æſtuariis, & Guajacinæ ebeni decocto; quæ nihilo magis profuerunt, quoniam omnes longè (inquit) aberamus à cognitione veri. Nam menſe tertio primùm depræhenſus dæmon quidam totius mali auctor, voce inſuetisque verbis ac ſententiis tum Latinis, tum Græcis (quanquam ignarus linguæ Græcæ laborans eſſet)

Mala graviſſima & plurima energumenis inferunt dæmones.

eſſet) ſe prodens. Is multa medicorum ſecreta detegebat, ridens quòd eos magno periculo circumveniſſet, quòdque irritis pharmacis corpus hoc penè jugulaſſent. Quoties laborantem pater inviſebat, is procul à conſpectu clamabat: Appetentem hunc arcete, & ab ingreſſione propulſate, aut torquem è cervice detrahite (ex hoc enim, ut Gallorum torquatis equitibus in more eſt, D. Michaelis imago propendebat. Hæc ex Fernelio; quæ etiam habet *Majolus* in Canicularibus tom. 2. Colloq. 3. de Sagis.

Secundò, nonnullos ſenſibus, ſeu ſenſuum uſu privant. Patet id in exemplo ſuprà cap. 2. allato ex D. Luca cap. XI. de dæmonio muto, & ſurdo, quod poſtquàm Chriſtus ejeciſſet, locutus eſt mutus: neque enim dæmonium erat mutum ac ſurdum, ſed dæmoniacus, quem ſurdum ac mutum reddiderat ſpiritus obſidens. Sic alius ſexennio uſu linguæ privavit mulierem quandam apud *Palladium* in vita Poſſidonii Sect. 71. Alios non quidem ſenſibus omnino privant, variis tamen præſtigiis ac ludificationibus ita faſcinant, ut credant ſe percipere quæ revera non percipiunt. Id contigiſſe nonnulli putant Nabuchodonoſori Regi, qui in bovem ſe converſum exiſtimavit; de qua re libro præcedenti. Idem ſine dubio contigit Abbati Moyſi apud *Caſſianum* Collat. 7. cap. 27. qui traditus dæmoni ingerebat ori ſuo egeſtiones humanas.

Tertiò, naturalem hominis formam in quibusdam ita deturpant ac deſtruunt, ut beſtiis ac monſtris ſimiliores quàm hominibus appareant. Mulierem illam, de qua paulò antè ex D. Luca, ita ſpiritus infirmitatis deſtruxerat, ut inclinata inſtar teſtudinis aut beſtiæ incederet, nec ſurſum omnino reſpicere poſſet. Aliam mulierem dæmon, quem S. Bernardus ejecit, non ſolùm auditu, & viſu, & loquelâ privârat, ſed eiusdem linguam ſæpe in modum proboſcidis elephantinæ protruſerat, & adeo faciem deformarat, ut non pro homine, ſed pro teterrimo monſtro haberetur, teſte *Wilhelmo Abbate* lib. 2. cap. 3. Vitæ S. Bernardi. Alia, quam B. Laurentius Juſtinianus ſanavit, Cerberi inſtar

aconi-

aconita vomebat, ore contorto ſpumabat, dentibusque in morem irritatæ tigridis frendebat, ut auctor eſt *Bernardus Juſtinianus* in vita dicti Sancti cap. 8. Repetantur exempla capitum præcedentium.

Quartò, multis aliis modis affligit atque excruciat malus iſte inhabitator quos ſemel invaſit. Nam aliquorum vires ita depopulatur, ut ſe loco movere nequeant, ut patet in puella, cuius meminit *Fortunatus* in Vita S. Germani Epiſc. Pariſienſ. cap. 27. quam ſtygius ergaſtularius ita debilitaverat, ut templum ingredi non poſſet. Alios contrahit in globum, diſtrahit in lineam, torquet in omnes partes, ut experientia quotidiana docet, comprobatque exemplo ſuo Eutychius miſerrimè diſtortus ac volutatus, de quo *Georgius Presbyter* in Vita Theodori Archimandritæ. Alios ſurſum attollit, ut mulierem à S. Bernardo Mediolani curatam, ut legitur in eius vita lib. 2. cap. 4. Alios humi affligit, ut filiam Principis de qua ſuprà. Quosdam in ignem, quosdam in aquam præcipitat, quosdam agit in ſolitudinem, ut vidimus cap. 2. ex Evangelio. Quorundam imaginationem & phantaſiam ita occupant, turbant, evertunt iſti ſpiritus, ut obſeſſi non modò ſeipſos pro monſtris habeant, aut ſibi perſuadeant ſe in hoſtes ſuos incidiſſe, belluas cruentas videre, larvas cernere, mortem præſentem habere; ſed etiam ut ſe ipſos in belluas converſos arbitrentur, ut ſuprà diximus, ideoque in obvios involent, ſæviant, eos lacerent, & occidant. Talis fuit, quem gladio infeſto per urbis plateas ruentem, & quoscunque obvios petentem, integritati reſtituit Arſacius, teſte *Sozomeno* lib. 4. cap. 15. Linguâ etiam energumenorum non raro abutuntur dæmones, eâque evomunt horrendas blasphemias, calumnias, convicia, detractiones, ac diffamationes. Abutuntur & gutture, per quod voces trudunt inconditas & belluinas, ſibilant ut ſerpentes, rugiunt ut leones, mugiunt ut tauri. Abutuntur tandem & ſtomacho, quem ſubinde monſtroſæ voracitatis ingluvie vexant. Fuit teſte *Theodoreto* in Hiſtoria SS. Patrum Sect. 13. obſeſſus, qui tametſi uno die triginta gallinas abſumeret, famem tamen ſatiare non poterat. Alium fuiſſe refert *Palladius* in vita Abbatis Macarii Sect. 17. qui trium modio-

modiorum panes unâ vice devorare ſolebat, & eosdem mox eructans reſolvebat in vaporem: & ſi panes deerant, ſua ipſe excrementa comedebat, & ebibebat lotium. Omitto innumera alia mala, quæ inferunt teterrimi hoſpites energumenis. Quibus id modis efficiant, patet ex dictis lib. 1.

Non tamen ita cruciant dæmones obſeſſos ſuos, quin à cruciatu aliquando deſiſtant, ut quotidiana docet experientia. Quin multis aliquando annis obſident nonnullos, nec ullum tamen cruciatum inferunt, imò nec ſignum præſentiæ ſuæ edunt. Confirmat hoc Obſeſſus, cuius in Vita S. Parthenii fit mentio apud *Metaphraſten* die 7. Febr. Hic quamvis multis annis dæmonium habuiſſet, de illo tamen nihil vel ipſe, vel alii ſuſpicati ſunt; donec præteriens S. Parthenium, ſe prodidit dæmon. Puella quoque illa, cuius apud Fortunatum fit mentio, quamvis multis annis obſeſſa fuiſſet, nullam tamen moleſtiam ſuſtinuerat à ſpiritu, niſi quòd à templi ingreſſu fuiſſet impedita. Ad tempus etiam aliquando diſcedere ab obſeſſis dæmones, ac deinde reverti, confirmat exemplis *Thyræus* lib. de Dæmoniacis par. 1. cap. 8.

Energumeni non ſemper cruciantur à dæmonibus obſidentibus.

CAPUT VII.

De variis operationibus, quas dæmones in energumenis exercent, præſertim de locutione.

Duplices operationes exercere ſolent dæmones in energumenis, per corpora velut inſtrumenta alias, alias ſine corporibus. Poſterioris generis ſunt, velle, intelligere, & aliæ actiones ſpiritibus propriæ, quæ ſub nullum ſenſum cadunt. Prioris generis, præter enumeratas præcedenti capite, ſunt locutio, vinculorum disruptio, onerum ingentium translatio, velociſſima progreſſio, aliæque ſimiles, quæ vires humanas ſuperare videntur. Præter has actiones, quarum primæ ſunt propriæ dæmonum, ſecundæ communes homini & dæmoni, ſunt aliæ hominis

Energumenorum operationes variæ.

poſſeſſi propriæ, ut eſt viſio, auditio, locutio ut plurimùm, progreſſio naturalis, & alia ſimilia. Vulneratio propria aut aliorum, membrorum diſtractio & compreſſio, organorum ſenſitivorum corruptio, virium debilitatio &c. fiunt quidem mediante corpore energumenorum, at cùm hi tantùm paſſivè ad eas ſe habeant, dici debent dæmonum propriæ actiones.

Energumenorum locutio.

Dubium non eſt, obſeſſos multa per ſe loqui, non concurrente, nec impellente dæmone obſidente. Sæpiſſimè tamen fit, ut tota locutio ſolorum dæmonum ſit, tum maximè, quando Obſeſſi terribiles rugitus, & inconditos clamores excitant; quando futura, aut abſentia, aliaque ſimilia incognita manifeſtant, quæ ab hominibus tunc ſcire non poſſunt; quando linguis peregrinis, quas nunquam didicerunt, loquuntur; quando de rebus altiſſimis ſermonem habent; quando in poteſtate Obſeſſorum non eſt ut taceant; ſi poſtquam ceſſant abripi, & ſibi reſtituuntur, neſciunt reſpondere de iis rebus altis, aut incognitis, de quibus ſermonem habuerunt. Affert hæc ſigna *Alphonſus Toſtatus* in cap. 8. D. Matthæi q. 114. & ex ipſo *Thyræus* lib. de Dæmoniac. cap. 17.

Expeditiùs verò loquuntur dæmones in obſeſſorum corporibus, quàm in formatis ex aëre, in cadaveribus, in corporibus brutorum, quoniam in iis aptiora inveniunt organa, quàm in his. Eò etiam promptiùs loquuntur per obſeſſos, quò expeditiora habent organa, adeò ut cum impeditis linguâ impeditiùs loquantur. Faſſus id fuit ipſe diabolus, qui cùm per obſeſſam mulierem latinè loqueretur, & ob ſolœciſmum commiſſum à circumſtantibus irrideretur, reſpondit, minimè mirum eſſe quòd erraret, mirum potiùs quòd loqueretur, cùm linguam mulieris groſſiſſimam difficulter ad loquendum, nedum ad expeditè & correctè loquendum, movere poſſet.

Ex his ſequitur, dum obſeſſi, per quos dæmon explicato modo loquitur, blaſphemant, peierant, ſecreta contra juſtitiam revelant, circumſtantes diffamant, aliaque ſimilia perpetrant, immunes à peccatis eſſe, quoniam non tam agunt, quàm aguntur.

De locutione dæmonum per energumenos plura dicemus infrà cap. 11. & 12.

CAPUT VIII.

Quâ formâ dæmones invadant energumenos, ſpectabili, nec nè.

RAtio dubitandi eſt, quòd tametſi ſpiritus ſint dæmones, & corpora nulla habeant, nè tenuiſſima quidem, ut vidimus lib. 1. poſſunt tamen illa aſſumere, quando, & qualis formæ, præſertim beſtiarum, libuerit, ut ibidem, & lib. 2. probavimus: nec rarò ſub muſcarum, araneorum, formicarum, ſimiliumque animalculorum ſpecie in obſeſſorum ore fuêre conſpecti: ſæpè etiam in energumenorum corporibus tubera apparent, ac de loco in locum migrant, indicioque ſunt dæmones ſub corporea mole intra corpora latitare, atque transcurrere. Nec deſunt exempla.

Dæmones qua formà invadant energumenos.

Georgius Presbyter in vita B. Theodori Archimandritæ teſtatur, cum Beatus ille ex quodam cauponis filio ſpiritum immundum ejiceret, illum magno clamore edito, & in ſpecie *nigræ formicæ* ex ore Obſeſſi prodeuntis, egreſſum ſuum prodidiſſe.

Fortunatus quoque Pictavorum Antiſtes in vita S. Germani Pariſienſis Epiſcopi cap. 27. ſcribit, quòd cùm Sanctus ille obſeſſæ mulieri manum imponeret, & crucis ſignum imprimeret, dæmon per nares in *ſpecie muſcæ* cum ſanguine ſit egreſſus.

Idem S. Germanus aliàs ab infeſtante dæmone diaconum quendam liberavit, qui ab eo viſus eſt diſcedere in ſpecie *parvulæ avis*, teſte eodem Fortunato loc. cit. cap. 52.

Narrat Fincelius lib. 3. de Miraculis, Anno 1559. non procul à Joachimicis Vallibus dæmonem invaſiſſe fabri cuiusdam filiam in hauſtu cereviſiæ, ſub ſpecie *muſcæ*, cùm antea per integrum biennium fuiſſet ei inſidiatus.

Novi ego, cùm Mænis in Sicilia degerem, matronam nobilem ac piam, quæ & ipſa fatebatur cum lacrymis, & ab aliis paſſim credebatur ac dicebatur, habere dæmonem in corpore, qui identidem pectus in tuber inflaret, ac paulatim per guttur ad os ac linguam aſcenderet. Hoc tamen ut crederet, adduci non poterat Collegii noſtri Rector, Vir ſolidè doctus ac pius, donec vocatus die quodam ad templum noſtrum à dicta matrona, petitura pro malo ſuo aut remedium, aut conſilium, vidit inter loquendum intumeſcere pectus, ac tuber ſerpere per guttur ad linguam, fœminæque vultum & oculos mirè deformari, & linguam in miram ac humanâ majorem loquacitatem diſſolvi.

Ex his videri queat, dæmonem obſidere homines ſub forma corporea. Ego ſequentia ſtatuo.

Primò. Dæmones obſidentes non aſſumunt neceſſariò corpora, quia ſine illis poſſunt invadere homines, illosque affligere (qui ſcopus illorum eſt) uti ex dictis lib. 1. & 2. patet. *Secundo.* Poſſunt tamen, ſi velint, ſimilia animalculorum corpora aſſumere, ſub illorum ſpecie homines invadere, intra illos latere, huc atque illuc diſcurrere. Patet ex iisdem duobus præcedentibus libris. *Tertiò.* Utrum, dum ſub dictorum animalculorum ſpecie intra obſeſſos latuerunt, corpora illorum aſſumpſerint, incertum eſt, quia poſſunt illis extrinſecè tantùm aſſiſtendo facere, quæ in dictis exemplis feciſſe narrantur. *Qartò.* Ut tubera in obſeſſorum corporibus excitent dæmones, non eſt neceſſarium ut ſub ſpecie corporea intus lateant, quia virtute ſibi inditâ, absque corporis ſubſidio, id poſſunt efficere, ut ex lib. 1. patet.

Addit *Thyræus*, putare ſe, muſcas, araneos, aliaque ſimilia animalcula vilia & ſordida, nec ſponte à dæmonibus fieri, nec ipſos niſi invitos & coactos iisdem vel aſſiſtere, vel ineſſe, coactos ſcilicet à DEO, ut ipſi dæmones confundantur, hominesque intelligant quàm ſit miſerum illorum ſubeſſe imperio, qui non niſi cum muſcis aut araneis poſſunt eſſe moleſti.

CAPUT

CAPUT IX.

De ſignis ad diſcernendos veros energumenos à falſis.

CErtum eſt I. Nec omnes qui baptiſmatis ſacramento initiati non ſunt, nec omnes Sagas & Maleficos, nec Divinatores omnes, nec denique omnes Hæreticos, & à Chriſtiana religione Apoſtatas, eſſe Energumenos ſeu à dæmone poſſeſſos. Contrà ſentientium argumenta, eorumque ſolutionem, vide apud *Thyræum* lib. de Dæmoniacis cap. 18. & ſeqq.

Energumenos veros à falſis diſcernẽdi ſigna.

Certum eſt II. Non omnes illos, qui ſibi perſuadent ſe à dæmone obſeſſos, idque fatentur palàm, & remedia expetunt, eſſe tales. Docet id quotidiana ferè experientia. Novi ego virum doctum ac religioſum Panormi in Sicilia, qui vocatus ad exorcizandam mulierem, quæ energumenam ſe diu & multis ſignis atque clamoribus oſtenderat, clavem ferream clam aliis velo involutam protulit in medium, experimentum facturus an verè à diabolo infeſta foret. Hîc mulier, quoniam S. Roſaliæ, cuius ſacrum corpus non multò antè in Ercta monte, magnâ DEI providentiâ, repertum fuerat, ſacra lipſana ſibi oſtentari perſuadebat, horrendùm clamare, meditari fugam, vim ſibi à Sancta inferri teſtata. Ex quo mulieris illuſio patuit. Alium novi in eadem Sicilia, qui cùm Erycino in monte & urbe prope Drepanum ad pium & honeſtum Sacerdotem divertiſſet, reperit eum vehementer afflictum ob ſororem à dæmone, ut ajebat, obſeſſam; rogantemque enixè, ut ſi quam poſſet, afferret opem. Accedit ſororem hoſpes, alloquitur, examinat; & in ſuſpicionem fraudis ac ſimulationis venit. Amotis igitur arbitris, perſuadet fœminæ cauſam ut aperiat, cur energumenam ſe fingat, promittitque obtenturum à fratre, quidquid eâ fictione extorquere niteretur. Tùm mulier, diu ſe ait, ſed fruſtra, à fratre petiviſſe, ſericum ut ſibi pallium coëmeret, quali honeſtiores uti ſolerent matronæ. Hanc ſimulationis cauſam eſſe. Aliud tamen nihil à fratre ſacerdote, poſtquàm

Energumenos aliqui ſe fingunt.

id reſcivit,quàm lumbifragium obtinuit; quo & ad mentem rediit. Similia exempla frequenter quibusvis locis occurrunt, unum ſuprà cap. 3. ex Cardano retulimus.

Certum eſt III. Nec vitam improbam, nec feros atque agreſtes mores, nec gravem ac diuturnum ſomnum, nec morbos nullâ medicorum arte curabiles, ſigna eſſe certa & indubitata latentium in hominibus dæmonum. Ratio eſt, quia illa omnia alias poſſunt ac ſolent habere cauſas. Omitto alia ſigna falſa, quæ *Thyræus* loc. cit. cap. 22. congerit.

§. I. Signa nonnulla ad dignoſcendos Dæmoniacos.

Revelatio occultorũ ſignum probabile energumeni.

HIs ſtatutis, Ajo I. Occultorum revelationem, quæ hominum ea revelantium ſcientiam naturalem ſuperant, probabile ſignum eſſe latentis in homine dæmonis obſidentis, ſi aliunde prudenter præſumi non poteſt, à DEO, aut ab Angelo bono eſſe. Ratio eſt, quia cùm revelationem illam à mente ſeu ſpiritu aliquo ſuggeri neceſſe ſit, nec tamen à privato hominis ſpiritu ſit, cùm ſuperet eius ſcientiam naturalem; nec à DEO, aut ſpiritu bono, ut prudenter ſupponitur; neceſſe omnino eſt à malo ſpiritu proficiſci. Dixi, probabile ſignum eſſe latentis in homine dæmonis obſidentis: non enim id certum eſt, cùm & à dæmonibus non obſidentibus ea revelatio fieri queat, ut conſtat ex variis hiſtoriis, & quotidianâ ferè experientiâ. Si tamen alia adſint ſigna, revelationem in prædictis circumſtantiis à dæmone obſidente eſſe. Exempla vide apud Thyræum cap. 23.

Locutio peregrino idiomate probabile ſignum energumeni.

Aio II. Linguarum peregrinarum peritiam & locutionem, quas loquens nunquam didicit, latentis quoque dæmonis in homine ſignum eſſe probabile, ſi aliunde præſumi prudenter non poteſt, eſſe à DEO, aut Angelo bono. Ratio eſt, quia fieri naturaliter non poteſt, ut quam quis ignorat linguam, illâ loquatur, cùm peregrina idiomata non niſi magno ſtudio addiſcamus. Cùm ergo opus mentis ſit, idioma ignotum loqui; nec tamen à DEO, aut Angelo bono eſſe cenſeri poſſit; meritò à dæmone eſſe

eſſe præſumi poteſt ; inhabitante quidem, ſi alia adſint ſigna, loquentem eſſe energumenum. Idem intelligendum eſt de ſcientia legendi, ſcribendi, cantandi, deque aliarum ſcientiarum notitia, ſi eas nunquam didicit. Hallucinatur ergo *Levinus Lemnius* lib. 2. de Occultis Naturæ cap. 2. docens melancholicos & phreneticos ex frequentiſſima humorum ebullitione, & vehementi ſpirituum agitatione, poſſe variis linguis, loqui, quamvis antea earum nullam norint. Hoc ſigno paſſim olim & noſtris temporibus deprehenſi fuêre dæmones obſidentes. Sic deprehenſus olim ille, qui candidatum quendam Conſtantii Imperatoris poſſedit ; qui candidatus tametſi Francam tantùm & Latinam noſſet linguam, tamen B. Hilarioni reſpondebat idiomate Syro, & quidem ita perfectò, teſte *D. Hieronymo* in vita Hilarionis, ut non ſtridor, non aſpiratio, non idioma aliquod Palæſtini deeſſet eloquii. Sic deprehenſus & ille, qui in muliere Mediolanenſi, ad S. Bernardum adducta, latebat, quæ nunc Italicâ, nunc Iberâ loquebatur linguâ, ut habetur *lib. 2. cap. 4.* Vitæ S. Bernardi. *D. Norberto* Præmonſtratenſi apud Ningellam verbum DEI prædicante, & puellam dæmoniacam ad ſe adductam exorcizante, dæmon irridens Cantica Canticorum à principio usque ad finem per os puellæ recitavit, & ad verbum in Romana primùm, deinde in Teutonica lingua interpretatus eſt, teſte *Sigeberto* in Chron. circa annum Chriſti 1122. Mulierem dæmoniacam Melanchthon apud *Majolum* tom. 2. Colloq. 3. & alios ſcribit, à ſe in Saxonia viſam, neſcientem legere & ſcribere, quæ Græcè tamen & Latinè loquebatur, & ſævum illud Saxoniæ bellum prædixit his verbis: ἔςαι ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁρμὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. *Fernelius* quoque lib. de Abditis rerum cauſis teſtatur, puerum ſe vidiſſe dæmoniacum, qui Græcè loquebatur, cùm tamen literas neſciret. Similia quotidie occurrunt.

Aio III. Præter ſigna præcedentia ſatis probabilia ac certa, eſſe alia, minùs tamen certa, latentium in hominibus dæmonum. Huiusmodi ſunt, barbaræ & inconditæ voces, clamoresque & ululatus belluini ; horribilis & truculentus vultus ; membrorum ſtupor, & functionum ferè omnium vitalium privatio, atque per- Energumenorum alia ſigna.

petua

petua quædam ſomnolentia; ſumma inquietudo; vires in corpore humano non ordinariæ, ita ut rumpant vincula & catenas, onera geſtent ad quæ hominum robur non ſufficit, reptent per muros, ſummâ agilitate currant; voracitas atque bibacitas prorſus exotica; aliaque ſimilia. Ratio eſt, quia qui verè energumeni fuerunt, hæc ſigna ſæpe exhibuerunt; & ſæpe dæmones his ſe ſignis prodiderunt in obſeſſis. Nam ex latratu deprehenſi ſunt multi utriusque ſexus eſſe obſeſſi Alexandriæ, teſte *Sigeberto* in Chron. circa Annum Domini 517. De obſeſſis truculentiſſimum ac mirè deformatum vultum habentibus mentionem fecimus c. 6. Inquietiorum, & nullo loco conſiſtentium, ſed ſolitudines ac ſepulchra petentium, exemplum habemus apud *D. Matth.* cap. 8. ut vidimus ſuprà cap. 2. Mulier Mediolanenſis vetula obſeſſà, ad S. Bernardum adducta, ſcamnum in quo ille ſedebat, tranſiliit, & quoscunque equos ſe curſu æquare poſſe aſſeruit. Voracitatis exempla dedimus cap. 6.

Hæc tamen ſigna, ut dicebam, non ſunt certa, quoniam aliis quoque ex cauſis, & ſæpe naturalibus, evenire poſſunt. In Maximino Imperatore, qui Alexandro Mammeæ filio ſucceſſit, tantum virium fuit, ut equum pugno percuſſum nudaret dentibus, & majusculas arbores divideret manibus. Caius Junius tanti fuit roboris, ut carpenta prætervecta unâ manu obnixus teneret, jumentis etiam contrà nitentibus. Celeritatis ſummæ fuit puer novem annorum Romæ, Conſulibus Fonteio & Vipſano, adeò ut à meridie ad veſperam perpetuo curſu conficeret octoginta millia paſſuum. Romæ ſub Cæſaribus inter ſpectacula populo exhibita productus eſt, qui per adverſum parietem felis modo reptando ſcanderet. Maximinus jam nominatus uno die eſitabat quadraginta libras carnis (alii LX. ſcribunt) potabatque vini amphoram, adeò ubertim ſudante corpore, ut calice ſudor colligeretur, impleretque uno die tres ſextarios. Narrat hæc *Sabellicus* tom. 4. Exemplor. lib. 2. cap. 9. & 10. Quidam Buſcoducenſis nondum depoſitâ cacodæmonis larvâ, quam in fabula paulò antè aſſumpſerat, uxorem ſuam cognovit; quæ gravida effecta, talem poſtea partum edidit, qualem ipſa maritum perſonatum conſpexerat, ut refert

refert *Vairus* de Incantat. lib. 1. cap. 12. De Cippo quodam rege narrat *Petrus Meſſ.* par. 2. Variar. lect. cap. 7. quòd inter dormiendum è fronte nata ſint illi cornua, cùm commiſſos interdiu tauros ſomnians altiùs animo agitaſſet. His ſimilia multa alia retulimus partim libro ſuperiori, partim referemus libro ſequenti de Mirabilibus monſtrorum.

Aio IV. Probabile etiam ſignum inhabitantis dæmonis in hominibus eſſe, ſi obſeſſi renuant proferre nomen JESU, invocare DEUM, recitare Pſalmum *Miſerere mei DEUS*, aut *Qui habitat*, aut alias pias orationes: item ſi ad prolationem nominis JESU, aut Sanctorum aliquorum, ad præſentiam rerum ſacrarum, ad ſignum Sanctæ Crucis, ad inſuſurrationem in aurem horum verborum, *Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Domini Creatoris tui*, ad exorciſmos intentatos, aliaque ſimilia, exhorreſcunt, terrentur, concutiuntur, impatientes redduntur, blaſphemant, fugiunt &c. Ratio eſt, quia experientiâ frequentiſſimâ conſtat, verè obſeſſos ſæpe talibus ſignis cognitos fuiſſe: conſtat præterea eâdem experientiâ, dæmones ſimilia horrere, & ab obſeſſis diſcedere, ut fusè ab aliis probatur.

§. II. Alia Dæmoniacorum ſigna.

Energumenorum adhuc alia ſigna.

VOëtius Diſput. de Energum. part. 1. rejectis ſignis quæ alii afferunt, enumerat ſequentia, deſumpta, ut ipſe ait, ex Scriptura & experientia. 1. Occultorum, præteritorum, præſentium, futurorum revelatio, & quidem abſque ulla honeſta cauſa, plerumque ad DEI contumeliam, & proximi injuriam. 2. Peregrinarum linguarum, adhæc canendi, ſcribendi, legendi, rerum & diſciplinarum nullo ſtudio comparata ſcientia. 3. Onerum quæ humanum omne robur ſuperant, geſtatio; velox & valida corporum agitatio aut dimotio; ſic tamen plerumque, ut crura aliaque oſſa, aut ſyſtema frangatur. 4. Corporis energumenici admirabile pondus, eiusdemq; rigor,

rigor, & inflexibilitas. 5. Voces boum, porcorum, urſorum. 6. Gravis vexatio intus in viſceribus & partibus corporis. 7. Afflictio immediatè ante depulſionem ſeu egreſſum dæmonis. 8. Afflictio frequens à diabolo. 9. Ceſſatio ſenſuum tam internorum, quàm externorum, & locomotivæ. 10. Quòd projiciantur in aquam, in ignem, & ipſi ſe ſtudeant, aut potiùs diabolus ſtudeat ipſos interficere, & nonnunquam interficiat. 11. Quod accedunt aliquando terribiles apparitiones. 12. Subita ventris aut aliarum partium intumeſcentia. 13. Deformatio, ſeu defiguratio vultus. 14. Loquela, quæ fiat aperto ore abſque organis ſermonis. Hæc Voëtius. Videat lector, an hæc certiora ſint, quàm quæ Thyræus, aliique Pontificii (ſic illos appellat) dant.

§. III. Adhuc alia Dæmoniacorum ſigna.

Zacharias Vicecomes in Complem. Exorciſtæ par. 1. quàm plurima ſigna Dæmoniacorum, partim eadem cum præcedentibus, partim diſtincta, proponit, quæ in Lectorum gratiam exſcribere placet.

Energumenorum iterum alia ſigna.

1. Linguam nigram (inquit) *& tumidam Dæmoniacus de ore multoties contra naturam profert: inflatur guttur, vel diſtringitur anguſtè, ita ut videatur velle ſtrangulari; ſed tamen in ſuum priſtinum ſtatum redit. 2. Plorant neſcientes quid plorent. 3. Cum ira & contentione reſpondent interrogantibus. 4. Quandoq; etiam coacti ut loquantur, nolunt loqui. 5. Claudunt dentes, & nolunt comedere 6. Homines odio proſequuntur. 7. Multa dicunt, ex quibus minimè dignoſcitur, quid velint innuere. 8. Opprimimuntur ſopore gravi. 9. Remanent tanquam ſenſibus deſtituti. 10. Seipſos pugnis percutiunt, & veſtes lacerant, & capillos. 11. Terribiles habent oculos. 12. Terrore repentino afficiuntur, & confeſtim terror ille recedit. 13. Diverſorum animalium voces imitantur, & ſic audiuntur rugitus leonum, balatus ovium, boum mugitus, latratus canum, porcorum grunnitus, & ſimilium. 14. Strident dentibus, & ſpumant, & ſigna alia oſtendunt, tanquam canes rabidi. 15. Multoties exponunt ſe præcipitiis. 16. Diſcurrit aliquando per eorum corpora igneus vel glacialis vapor. 17. Sentiunt per corpus*

ſigna tanquam formicas discurrentes, ranas ſaltantes, viperas ſerpentes, piſces natantes, muſcas volantes, & ſimilia. 18. Varia præter naturam vident, & audiunt. 19. Sentiunt ſub manu ſacra capiti ſuper poſita, vel ex ſacra lectione, quid frigidiſſimum, vel calidiſſimum, vel grave. 20. Clamant, cùm aliquas Sanctorum reliquias capiti ſuperponis, etiam occultè, & dicunt, auferte iſtas à me, quoniam malè olent, vel ſunt nimis graves: aut efflant, aut circumvolvunt caput, aut ipſas reliquias projicere ſtudent, aut contra Miniſtrum & adſtantes ſe iratos oſtendunt, & ſimilia. 21. Omnia ſpiritualia odio habent; à facie Sacerdotum, & præcipuè Exorciſtarum fugiunt; in Eccleſiam ingredi nolunt, & ſi ingrediantur, ab ea ſtatim fugere procurant; vel coronæ, vel ſpiritualium librorum tædet: Cuncta benedicta, Sanctorumque imagines, & maximè Crucifixi nolunt inſpicere, nec deoſculari, imò projiciunt, & in hæc omnia conſpuunt. 22. Sacra verba proferre negligunt, qualia ſunt Miſerere mei DEUS; Qui habitat in adjutorio altiſſimi; Magnificat anima mea Dominum; In principio erat verbum; *& ſimilia. Et ſi ea pronuntiaverint, balbutire ſtudent, vel verba corrumpunt, tædium grave demonſtrant, tandem ea perficere non poſſunt. 23. Sentiunt in aliqua ſui corporis parte dolorem; & ſi ſuper eum ſignum Sanctæ crucis feceris, ſtatim per corporis membra fugiet. 24. Cùm ſuper ipſos Evangelia, Paſſionem JESU Chriſti, Conjurationes, & ſimilia legeris, conturbabuntur, ſenſus occupabunt, intolerabiles etiam in illis anxietates, ac inflationes, vel guttas ſudoris defluentes conſpicies. Inſuper ſtridores usque ad cœlum mittent, proſternent ſe, ac ſimilia facient. 25. Cum audieris idiotas, & ignaros litterarum, interpretari difficilia, aliorum manifeſtare ſecreta, pulſare, vel muſicaliter canere, aliqua prædicere, loqui variis linguis, & (ut verbo concludam) ſupernaturalia* (intellige, ſupra vires naturæ humanæ) *facere; absque dubio ſignum erit diabolicæ præſentiæ.*

Hæc Vicecomes; quæ tamen, ut ex dictis conſtat, nec evidentia atque infallibilia, nec ſemper probabilia verorum energumenorum ſigna, quoniam multa eorum exhibent etiam ficti energumeni, & maleficiati, & aliis naturalibus morbis affecti, maximè atrabilarii.

De ſignis ad dignoſcendum, an dæmonum poſſeſſio ſit maleficio inducta, plurima colligit *Codronchus* Medicus lib. 3. de Morb. Venefic. cap. 13. & alibi, quæ apud eum legat qui volet.

CAPUT X.

An lycanthropi, & lunatici ſint energumeni.

VArii ſunt morbi, quibus ſi corripiantur homines, talia edunt ſigna, & talia ſymptomata produnt, ut energumeni videantur. Ex horum morborum numero ſunt, lycanthropia, apoplexia ſive ſideratio, paralyſis, carus, ſyncope, catalepſis ſeu κατοχὴ, lethargus, hiſterica paſſio, ſeu ſuffocatio uterina, delirium melancholicum, mania, phrenitis, paraphrenitis, hydrophobia, choribantiaſmus ex morſu tarantulæ, quam choream S. Viti aliqui appellant, aliique multi, qui propterea ab imprudentibus cum energemate dæmoniaco ſæpe confunduntur, inquit Voëtius Diſput. de Energum. par. 1. Nonnullos ad limam vocabimus.

§. I. De Lycanthropis.

Lycanthropi an ſint energumeni.

DE Lycanthropis fuſè egimus lib. 1. cap. 26. ubi varios adſignavimus modos quibus lycanthropia, cynanthropia, aliæque in alias beſtias converſiones contingere ſolent. Hîc de illa tantùm lycanthropiæ ſpecie agimus, de qua *Paulus Ægineta* lib. 3. cap. 16. ibidem citato, hæc ſcribit in alia verſione. *Qui lycanthropiâ detinentur, noctu domo egreſſi, lupos in omnibus imitantur, & donec dies illuceſcat, circa defunctorum monumenta plerumque vagantur. Hæ comites ipſorum notæ: facies pallida, oculi ad videndum imbecilles, & ſicci, lingua aridiſſima, nulla in ore ſaliva, ſitis immodica, tibiæ, quòd frequenter impingant, exulceratæ, adeo ut ſanari nequeant. Tales quidem ſunt notæ. Speciem verò melancholiæ lycanthropiam eſſe, exiſtimare convenit.*

Lycanthropia qualis morbus ſit.

Hæc

Hæc Ægineta. Hunc morbum *Avicenna* lib. 3. Tract. 5. cap. 20. vocat *cutubut*, & à bile aduſta & melancholia provenire ſcribit, ac inter cætera hæc habet. *Species melancholiæ, plurimùm eveniens in Februario, quæ facit ut homo diligat fugere ab hominibus vivis, & cupiat appropinquare mortuis & ſepultis &c.* Hoc morbo correptum ſe vidiſſe ait *Hieronymus Magius* lib. 4. Miſcel. Anglare Antonium Donchium, qui ſæpe ab Auguſtinianis aliisque æditui in ſepulchris dormiens inveniebatur, & qui mortuorum oſſibus domum ſuam planè compleverat. De his ergo lycanthropis dubitatur, an energumeni ſeu dæmoniaci ſint. Et dubitandi ratio eſt, quia duo illi dæmoniaci apud *D. Matth.* & *D. Lucam* cap. 8. de quibus ſuprà cap. 2. egimus, alii non fuiſſe videntur quàm lycanthropi, quia in monumentis, ac ſepulchris habitabant. Fatetur hoc *Franciſcus Valleſius* in ſacra Philoſoph. cap. 28. loquens de illo, quem D. Lucas cit. cap. 8. deſcribit, his verbis: *Ex hac narratione facilè conſtabit cuivis, qui vel ſummis labiis deguſtaverit medicinam, hunc hominem laboráſſe eâ maniæ ſpecie, quæ vocatur à Medicis lycanthropia, ſeu lupina inſania: his enim præcipuè accidentibus definitur is morbus, quòd ita affecti, domi contineri non poſſunt, ſed circa ſepulchra frequenter vagantur.*

Lycanthropi exemplum.

Dicendum cenſeo, ut non omnes energumeni ſunt lycanthropi, ut experientiâ conſtat, ita nec omnes lycanthropos eſſe energumenos; contingere tamen ſubinde, ut energumeni ſint ſimul lycanthropi, ſive quòd antecedenter ad energumeniſmum morbo illo laborarint, & à dæmone occaſionem illam arripiente invaſi fuerint; ſive quod jam poſſeſſi à dæmone, fuerint lycanthropiâ correpti, ob atram bilem commotam, & humores alios ita agitatos atque commiſtos, ut morbi illius ſymptomata ſequerentur. Et tales ſine dubio fuêre illi, de quibus DD. Matthæus & Lucas locis citatis. Vide interpretes horum Evangelii locorum.

Lycanthropi aliqui ſunt dæmoniaci, aliqui non.

Itaque qui lycanthropiæ morbo laborant, niſi alia energumenorum ſigna adſint, non debent pro dæmoniacis reputari atq; curari; neq; omnes qui mòrbi illius ſigna habent, debent ab energumenorum numero excludi ſine prævio maturo examine.

§. II. De Lunaticis & Epilepticis.

Lunaticorum duo ſunt genera.

QUod de lycanthropis, idem dici debet de lunaticis, nec omnes nimirum energumenos eſſe lunaticos, nec omnes lunaticos eſſe à dæmone obſeſſos. Duo enim ſunt lunaticorum genera. Alii naturali morbo laborant, quem epilepſiam, morbum comitialem, caducum, ſacrum, Herculeum, magnum, affectum puerilem Medici appellant. Et hi iidem ſunt cum epilepticis, & maniacis. Cur autem lunatici dicantur, cauſam eſſe dicunt, vel quòd Lunâ creſcente ac decreſcente, morbus eorum creſcat ac decreſcat; vel quòd epilepſia cerebri morbus ſit, cerebro autem, utpote tumido, Luna dominetur. Alii verò lunatici ſunt, qui cùm à dæmone ſint obſeſſi, lunaticorum pathematis ſunt ſubjecti, hoc eſt; qui cum energumeniſmo diabolico conjunctum habent malum maniacum aut epilepticum; ſive id contingat quòd diabolus poſſeſſor malum illud inferat, humores ſcilicet corporis ac cerebri præcipuè concitando, turbando, miſcendo, ac corrumpendo; ſive quòd morbum illum in corpore inveniens occaſionem inde ſumat hominem invadendi: utitur enim ſæpe diabolus corporis diſpoſitione velut occaſione, ut poſtea dicemus. Talis lunaticus fuit ille, cuius (ut vidimus ſuprà cap. 2.) meminit *D. Matthæus* cap. 17. à v. 14. his verbis: *Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam &c. Et increpavit illum Jeſus, & exijt ab eo dæmonium, & curatus eſt &c.* Dæmonium ergo habuit lunaticus ille; quod etiam declarat *S. Lucas* cap. 9. v. 39. & *S. Marcus* cap. 9. v. 17. vocat dæmonium mutum, & ver. 25. ſurdum. Unde ſequitur, non fuiſſe, ut nonnulli apud Voëtium putant, morbum illum merè ac purè naturalem, ſed vel à dæmone obſidente invectum, vel ab obſeſſuro priùs in homine inventum.

Lunaticos cur faciat aliquos dæmon.

Quam verò ob rem dæmon lunaticos quosdam efficiat, multas diverſi Auctores afferunt cauſas. *Origenes* tract. 1. in Matthæum, *D. Chryſoſtomus* Homil. 58. *D. Hieronymus* Comment. in cap. 4. Matthæi v. 24. aſſerunt, diabolum id facere, ut Lunam DEI creaturam

turam infamet, quaſi morborum cauſa ſit. Quod non tam mirabile eſt (inquit *Maldonatus* Comment. in cap. 17. Matthæi) quàm quidam putat: experientia enim docet, quanto ſtudio perſuadere dæmones conentur, nonnullas creaturas plùs, quàm illis Natura conceſſit, habere virtutis.

CAPUT XI.

An Pythones ac Pythoniſſæ ſint energumeni.

PYthonis (πύθωνος græcè) vocabulum ſumitur & pro ſpiritu divinatore, qui per homines vaticinia edit, & pro homine ipſo qui per talem ſpiritum & per quem talis ſpiritus vaticinia edit. Horum autem hominum alii habent ſpiritus παρέδρους ſeu familiares, annulis, vitris, ciſtis, aliisvè rebus incluſos, quos conſulunt, & reſponſa ab illis accipiunt; de quibus fusè egimus lib. 1. cap. 37. Alii extrinſecùs accedentem ſubinde & ſibi aſſiſtentem habent ſpiritum, cuius afflatu aut ſuggeſtione divinant. Alii denique intra ſe habitantem, & per os, aut per pudenda loquentem, ac reſponſa ſibi aliisvè dantem habent dæmonem. Talis erat puella illa, de qua Actor. cap. 16. v. 16. dicitur, quòd πνεῦμα πύθωνος, *ſpiritum Pythonis* habebat; ſive ut Syrus vertit, quòd in ea erat ſpiritus divinationis. Talis & mulier illa *1. Reg.* cap. 28. *pythonem* habens, quam conſuluit Saul. Tales denique & Pythiæ fœminæ Sacerdotes Apollinis apud Delphos, quæ conſulentibus oracula reddebant.

Pythones quid ſint.

De Pythonibus in hac ultima acceptione ſumptis ſermo hîc eſt, & quæritur, an ſint revera energumeni, ſeu à dæmone obſeſſi. Quod ut definiamus, videndum qua ratione dæmones per dictos Pythones reſponſa dabant, & cur tam ſpiritus divinatores, quàm homines per ipſos divinantes, dicantur Pythones.

Pythones quomodo reſponſa dabant ope dæmonis.

Apollo divinandi ſummus artifex, Pythius cognominatus eſt, vel à dracone Pythone, quem in inſula Delo confodit, vel ab homi-

homine quodam ſceleratiſſimo, Pythone dicto, quem ſimiliter interemit, ut vulgò apud antiquos tradebatur. Quoniam verò Delphicus Apollo nonnullos vel viros, vel mulieres, in tripode ſedentes, aut divaricatis cruribus ſtantes, divinandi ſpiritu afflabat; appellabantur & hi Pythii ſeu Pythones, & Pythiæ ſeu Pythoniſſæ. Afflabat verò iſtas Apollo, teſte *Plutarcho* lib. de Defectu oracul. *Strabone* lib. I. *Cicerone* de Divinat. dum aura quædam ex antro per anguſtiſſimum os prodiret, ipſorumque ventres tanquam vaſa & utres quoſdam impleret. Unde, ut dixi, tripodi cuidam inſidebant, aut inſtabant, & ut ait *Oecumenius* in cap. 16. Actor. Apoſtol. cruribus divaricatis auram illam excipiebant. Unde *Origenes* lib. 3. contra Celſum ſcribit: *Ori Pythij ſpecus inſidens, quam vocabant Prophetidem, per muliebria recepit ſpiritum Apollinis fatidicum, nullo conveſtitum terreno corpore.* Et lib. 7. *Certè de Pythia, quo non aliud manteum eſt celebrius, narratur, vatem illam Apollinis deſidere ſuper foramen ſpecus Caſtalij, & aſcendentem inde ſpiritum per muliebre gremium recipere; quo raptata, profert illa præclara, & divina, ut putant, oracula. Conſidera nunc, an non hoc ipſo intelligatur ſpiritus illius impuritas, qui &c.*

Poſtquàm autem mulier quæpiam (nam hæ maximè ab infernali dracone afflabantur) in tripode Apollinis ſedens, aut ſtans, per genitalia admiſiſſet ſpiritum impurum, obſidebat is ventrem, ac futuram vatem tanto furore complebat, ut ſoluto crine, ore ſpumans, ac debacchans, verba proferret inſana, & ſic demum de rebus occultis reſponderet. Unde *Seneca* in Oedip. Act. 2.

Incipit Lethæa vates ſpargere horrentes comas,
Et pati commota Phœbum: contigit nondum ſpecum,
Eminet vaſto fragore major humano ſonus.

Qua de cauſa ſpiritus iſti Pythii hebraicè vocantur אבות *oboth*, id eſt, utres, græcè verò à Septuaginta Interpretibus ἐγγαστρίμυθοι, id eſt, *ventriloqui*, quia per ventrem quaſi per utrem loquebantur, & dabant ſæpe obſcuras, ſtridulas, hiulcas, confuſas, ambiguas, & perplexas voces. Qua de cauſa *Iſaiæ* cap. 8. dicuntur ſtridere, vel, ut in hebraico textu eſt, muſſitare, & ſubmurmurare, ut notat *Cornelius à Lapide* in dictum locum; addens, enthuſiaſtas illas

illas ſæpe à dæmone quaſi furiis actas, aut quaſi phreneticas, ſtridere ac ſpumare ſolitas; & dæmonem ipſam cum ſtridore & violentia coactam vocem per os vel ventrem earum expreſſiſſe.

Cælius Rhodiginus lib. 8. cap. 10. refert, vidiſſe ſe Pythonisſam, è cuius pudendis vox prodibat. Pythoniſſa quoque fortaſſis fuit mulier illa, de qua *Cardanus* lib. 15. de Variet. Rerum cap. 84. quæ dæmonem ſocium ſe habere aiebat, à quo ſi reſponſum quispiam volebat, ingreſſa cubiculum, jubebat ut illum vocaret, & interrogaret, ipſa verò condebat caput in ſinu, & interrogabat dæmonem ſuum; qui tandem reſpondebat non prope ipſam mulierem (ut videbatur) ſed procul, quaſi vox è muri foramine prodiret. Porrò vox illa, ut Cardanus refert, verba nulla formabat, nec quidquam ſignificabat, ſed exilis, tenuis, ac ſtridula; ipſa verò mulier interpretabatur quæ audierat.

His præmiſſis, reſpondeo ad quæſtionem initio propoſitam, illos ſolùm Pythones (ſeu viri ſint, ſeu fœminæ) eſſe obſeſſos à dæmone, ac verè energumenos, qui modo explicato exceperunt ſpiritum Pythonicum, hoc eſt, dæmonem, ac per illum vaticinantur: reliqui verò qui per dæmonem ſolùm extrinſecùs aſſiſtentem, aut quomodolibet aliter afflantem, oracula fundunt, & futura prædicunt, minimè dicendi ſunt obſeſſi. Ratio ex dictis cap. 1. patet. Puellam illam, quæ *Actor.* cap. 16. v. 16. dicitur habuisſe ſpiritum Pythonem, fuiſſe à dæmone obſeſſam, plures ex Interpretibus exiſtimant, quoniam S. Paulus præcepit Spiritui ut exiret, & ſtatim exivit. Hiſtoriam deſcribit *D. Lucas* loc. cit. D. Pauli ſocius, his verbis: *Factum eſt autem, euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum Pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis, divinando. Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Iſti homines, ſervi DEI excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine JESU Chriſti exire ab ea. Et exijt eâdem horâ.* An verò mulier quoq; illa Pythoniſſa, quæ *1. Reg. cap. 28.* evocavit Sauli Samulem, obſeſſa à dæmone fuerit, non ita certò conſtat; nam ſæpe in Scriptura ſacra generali appellatione Py-

Pythones aliqui ſunt energumeni.

thonum ſeu Pythonicorum, omnes divini comprehenduntur, ut colligitur ex *Deuteron.* cap. 18. v. 11. & *Levit.* cap. 20. v. 27. & *lib. Reg.* 4. cap. 21. v. 6. & *Iſaiæ* cap. 8. v. 19. & cap. 19. v. 3. & cap. 29. v. 4. Hoc tamen inter Pythones, aliosque energumenos diſcrimen eſt, quòd illi ſint voluntariè obſeſſi, alii minimè. De Pythonibus plura dicemus in Technica Curioſa.

CAPUT XII.

An ex energumenorum operibus evidenter probetur dari dæmones.

Energumenorum opera an probent evidenter dari dæmones.

ENergumenos vocavimus toto hoc libro illos, qui inſidentur à dæmone, illos vexante, & mira opera intra ac per illos operante. Dari tales energumenos, ac conſequenter dæmones, probavimus capite 1. ac 2. totoque paſſim libro, idque argumentis vel ex fide divina, vel humanâ experientiâ deſumptis. Priora tametſi rem certam, non tamen evidentem reddunt, ut per ſe conſtat. Experientiam ſumpſimus ex miris energumenorũ operationibus, cuiusmodi ſunt locutio peregrinis idiomatibus quæ nunquam didicerunt antea, discurſus de rebus altiſſimis, revelatio ſecretorum, cognitio futurorum & abſentium, ſublevatio magnorum ponderum, ingens robur in rumpendis vinculis, magna voracitas, ſumma celeritas & agilitas in currendo & ſaltando, aliaque ſimilia multa. His experimentis aſſerunt multi, probari evidenter dari in iis, per quos fiunt, dæmones; alii negant. Quid ſentiamus, infrà ſtatuemus.

§. I. Sententia affirmans proponitur.

Affirmans ſententia, eiusq; argumenta.

AFfirmantem ſententiam tenent quàm plurimi Theologi, ac Philoſophi. Ex Theologis princeps eſt Doctor Angelicus *D. Thomas* Quæſt. 6. de Potentia art. 10. quem ex recentioribus ſequuntur *Molina* in part. 1. q. 50. art. 1. *Vasquez* in 1. par. Diſput. 178. c. 1. *Victoria* in Relect. de Magia num. 10. & 11. *Delrius* lib. 4. Diſquiſit.

Magic.

Magic. cap. 2. q. 6. Sect. 1. *Thyræus* lib. de Dæmoniac. cap. 23. & 24. *Stephanus Bubalus* de Angelis q. 50. art. 1. quæſito 2. & alii plurimi ac præſtantiſſimi. Ex Philoſophis id tenent *Plato* & *Platonici*, quos citavimus lib. 1. cap. 1. præſertim *Porphyrius* in Epiſt. ad Anebuntem apud S. Auguſt. lib. 10. Civit. cap. 11. aliique multi. Hi omnes putant, evidentèr conſtare, prædictos effectus non poſſe referri niſi in dæmones, hoc eſt, in ſubſtantias aliquas ſpirituales & intellectuales, homine ſuperiores, Deo autem inferiores.

§. I. Operationes miræ Energumenorum non poſſunt Deo adſcribi.

NEc poteſt infringi hæc ſententia, dicendo effectus illos referri ad primam cauſam, Deum. Nam arreptitii ſæpe juvantur ac ſanantur potionibus, aliiſque humanis remediis, itemque adjurationibus per Eccleſiæ miniſtros, quibus increpatur, torquetur, ac ſæpe etiam fugatur inquilinus arreptitiorum, ut experientiâ conſtat, & nemo negare ſine impudentiæ nota audet; ergo non eſt DEUS, qui effectus illos perpetrat in illis, ac per illos. Sæpe etiam impia ſunt, quæ dicunt & faciunt energumeni, ut dum ſecreta revelant cum rubore & damno aliorum, dum adſtantes infamant, dum blaſphemias evomunt in Deum, Sanctos & Eccleſiæ miniſtros, dum ad curioſas & impias quæſtiones reſpondent &c. quæ ſine piaculo in Deum auctorem referri non poſſunt. Quod rectè vel ipſe *Porphyrius* agnovit apud *Theodoretum* lib. 3. contra Græcos poſt medium, & apud *S. Auguſtinum* lib. 10. Civit. cap. 11. ac *Euſebium* lib. 4. Præparat. Evang. cap. 11. ubi præter cætera habet hæc ex Porphyrio. *Seducti non poſſunt perſpicere, nec Deum bonitati nocere, nec pravitatem juvare unquam poſſe: nam ut non poteſt caliditas, ut Plato ait, frigiditatem inducere, nec frigiditas caliditatem; ſic nec juſtitia nocere poteſt; juſtiſſimus autem omnium eſt Deus; non eſſet enim Deus, niſi eſſet juſtus. Quare alia quædam eſt virtus bonorum dæmonum, alia malorum.* Hæc Porphyrius, & rectè: ſi enim ab inhabitante quodam hoſpite fiunt, quæ cum impietate conjuncta ſunt, non poteſt is eſſe DEUS, ſed ſpiritus nequam, qui longè alius ſit â Deo.

Deus non eſt auctor operum Energumenorum.

§. III. Energumenorum operationes miræ non poſſunt attribui morbo.

Morbus non eſt cauſa operationum Energumenorum.

RESpondent primò aliqui, prædictos effectus energumenorum prodire à melancholia, à concitatis humoribus, & à complexione vitiata. Ita ſentit *Levinus Lemnius* Medicus, ut ſuprà vidimus. Nam licet lib. 2. cap. 1. de Occultis Naturæ miracul. rectè doceat, ſpiritus aëreos ac dæmones in hominum corporibus ſolere ſe humori melancholico, ſicut & in aëre ipſis tempeſtatibus, immiſcere; tamen cap. 2. negat eos quos energumenos ſeu arreptitios appellamus, teneri à dæmone, aut ſpiritu, qui alienam linguam, & ipſi energumeno ignotam loquatur, aliaque opera initio huius capitis recenſita faciat. Excitari enim ait animi notiones, quas ex Platone ingenitas eſſe autumat, dum vi morbi melancholici anima concutitur, ſpiritusque effervescunt: quo fit (inquit) ut recordentur multarum rerum, atque ita voces inauditas ſermonemque antea prorſus ignotum effundant, de rebus altiſſimis diſcurrant, ſecreta ac futura agnoſcant, ac prædicant &c. Idem ſentit *Petrus de Apono* in Comment. ad Section. 30. Problematum Ariſtotelis in Problem. 1. ubi teſtatur, ſe multos vidiſſe, qui atrâ bile ſeu melancholiâ purgatâ, cùm antea peregrinis linguis loquerentur, & mira ſupra vires Naturæ præſtarent, & ſine dubio pro dæmoniacis haberentur, curati fuêre, & ſanæ menti reſtituti. Confirmat id exemplo mulieris Patavinæ illiteratiſſimæ, quæ dum melancholicâ ægritudine detineretur, Latino ſermone quàm decentiſſimè loquebatur, poſtmodum verò expurgato vitioſo illo humore ſanitati reſtituta, nè verbum quidem Latini ſermonis proferre noverat. *Petrus Pomponatius* quoque, qui lib. de Incantation. præter Intelligentias cœlorum motrices, omnes reliquos Angelos ac Dæmones cum Ariſtotele & Peripateticis negat, ait ſe vidiſſe Mantuæ mulierem quandam ſutoris uxorem, ſecundùm diverſa idiomata loquentem, cùm tamē vix aliquando pedem ex urbe extuliſſet; quæ tamen à Medico quodam ſanitati fuit reſtituta, eo ipſo quòd melancholiam curavit. Hiſce Philoſophis adhæret *Sirenius* lib. 9. de Fato cap. 8. damnans propè ſtoliditatis eos, qui præ-

prædictos effectus ſemper adſcribunt ſpiritui latenti. Addit, noviſſe ſe juvenculam illiteratiſſimam, dum ægrotaret, per dies quindecim linguâ Hetruſcâ bellè admodum locutam. Item Italum quendam phreneſi laborantem, cùm primùm hauſto pharmaco benè multis vermibus corpus exoneraſſet, facultatem Theutonicè loquendi, quâ per morbum præditus fuerat, amiſiſſe, teſtatur *Eraſmus* Orat. de laudibus Medic. & ex ipſo *Cardanus* in Encomio Medicinæ. Denique *S. Auguſtinus* lib. 12. de Geneſi ad litt. cap. 17. phreneticum quendam refert, futuram mortem cuiusdam mulieris tunc valentis ac ſanæ, modumque elationis ad ſepulchrum prænuntiaſſe. Eadem reſponſio videtur inſinuari (ut volunt aliqui) ab *Ariſtotele* in Problem. Sect. 30. Problem. 1.

Hæc tamen reſponſio ac ſententia latè & optimè refutatur à *Fernelio* lib. 2. de Abditis rerum cauſis cap. 16. *Carpentario* Digreſſio. 3. in Alcinoum, *Loyero* lib. 2. de ſpectris cap. 8. *Fazello* Decade 1. Rerum Sicular. lib. 10. *Pſello* lib. de Dæmonibus circa medium, quos citat & ſequitur *Theophylus Raynandus* in Theol. Natur. Diſtinct. 2. q. 1. art. 1. num. 8. *Bubalus* loc. cit. ſuprà, & alii paſſim. Nam *primò*, Aponenſis ac Pomponatius ii ſunt (inquit Raynandus loc. cit.) quibus injuratis teſtibus, aut ſine præde, fidem adhibere non cogamur. *Deinde*, admiſsâ etiam exemplorum ab illis relatorum veritate, reſponderi nihilominùs poteſt, effectus illos à nidulante in corporibus illis ſpiritu ortum habuiſſe, qui purgato humore abſceſſerit, idque vel, ut homines non ſibi, ſed naturalibus cauſis effectus à ſe præſtitos adſcriberent, vel alia de cauſa, de qua infrà ſuo loco.

Tertiò, quia, ut doctè diſſerunt Raynandus & Bubalus, tametſi aliquis per febrem humores exſiccantem, & adjunctam illi audaciam, ac metus expoliationem, poſſit meliùs & expeditiùs efferre quæ jam antea noverat, quàm ſanus poſſet; tamen non poteſt febris, vel atra bilis, vel ulla alia humoris cuiusvis corporei affectio, conferre promptam, ordinatam, ac ſtabilem durante morbo facultatem loquendi idiomate, quod æger priùs non noverat; ita videlicet, ut non unum aut alterum duntaxat verbum (quod caſu poſſet fieri) ſed multa, & ordine debito proferat, perinde ac ſi idio-

Morbus non poteſt efficere ut quis idiomate peregrino loquatur.

idioma quod novit, uſurparet. Neque enim febrilis ardor, vel novas ad hoc ſpecies conferre poteſt, vel præexiſtentes ita conjungere, ut effectus ille ſequatur. Conſtat autem ex dictis paſſim toto hoc libro, arreptitios quoſdam promptè, conſtanter, ordinateque loqui alienis linguis, ad interrogata reſpondere, aliaque in eo genere præſtare, quæ integræ & minimè perturbatæ mentis ſint indicium. Quod confirmat exemplum à *Carpentario* Digreſſ. 4. in Alcinoum, relatum de muliere quadam energumena in agro Landunenſi, quæ per multos menſes *multa loquebatur, & faciebat, quæ ad noſtræ religionis confirmationem valde pertinebant.* Item alterum à *Fernelio* lib. 2. de Abditis rerum cauſis cap. 16. relatum de nobili quodam Gallo, qui inſueta verba, & ſententias tum Latinas, tum Græcas (quanquam ignorans linguæ Græcæ) proferebat, & multa aſſidentium, maximèque Medicorum, ſecreta detegebat, patrem ad ſe accedentem arceri jubebat, aut torquem, ex quo D. Michaelis imago dependebat, è collo detrahi &c. *Cum intermiſſio erat ferociæ, laborans in quiete meminerat omnium eorum, quæ invitum ſe protuliſſe fatebatur, & dolebat.* Cùm ergo ordinatè loqui, & ſententiis uti, & proferre quæ ad noſtræ religionis myſteria valde pertinent, prærequirat in intellectu ſpecies ordinatas, atque in imaginatione phantaſmata (eſt enim ſermo eorum, quæ ſunt in animo, nota, ut docet *Ariſtoteles* lib. 1. Peri herm. cap. 1.) neceſſe profectò eſt, præfuiſſe in illis hominibus cauſam diſponentem ſpecies, atque ordinantem ſimulacra illa: non enim eſt ordinata locutio, ſi rerum imagines perturbentur in animo, ut manifeſtum eſt in amentibus, & in iis qui memoriter aliquid recitant, ſi confundantur imagines res dicendarum. Hæc autem cauſa non poteſt eſſe naturalis & neceſſaria, determinata ad unum, ſed debet eſſe intelligens ac libera, quia ordinare ac diſponere non niſi intelligentis eſt, cùm ſit actus rationis ad prudentiam ſpectans, ex *Ariſtotele* lib. 6. Ethnic. Cauſam autem intelligentem ac liberam in caſu præſenti non eſſe arreptitios illos, qui ignotis loquuntur linguis, patet ex eo, quòd eorum verborum, quæ nunquam noverant antea, non poſſunt habere ordi-

ordinatas ac diſpoſitas in intellectu ſpecies. Nam ut ordine diſponantur in intellectu ſpecies rerum ac verborum, priùs debent eorundem ſimulacra ordinari in imaginatione, quoniam experientiâ conſtat, quorum imaginatio perturbata eſt, eorum intellectum nil ordinatè concipere, ut in amentibus patet. Non potuerunt autem ſimulacra verborum alieni idiomatis ordinari in imaginatione illorum arreptitiorum, quoniam, ut ſupponimus, nunquam antea audiverunt, aut legerunt, aut pronuntiarunt eiusmodi verba. Ergo ab alia cauſa intelligente ac libera, quæ illorum verborum notitiam habet, eſt illa locutio, non à morbo, aut quavis alia cauſa naturali neceſſaria ac determinata ad unum.

Levinus Lemnius cùm olfeciſſet fortaſſis vim huius argumenti, neſciretque explicare, quo pacto peregrini idiomatis ignarus ex improviſo loqui illo poſſet promptè ac ordinatè, ſecutus ſententiam Platonis de rerum notionibus nobis congenitis, dixit, humore melancholico excitari notiones rerum. Sed error Platonis de reminiſcentia, jamdudum confutatus à *Tertulliano* lib. de Anima cap. 14. *Arnobio* lib. 2. contra Gentes, *S. Irenæo* lib. 2. cap. 59. & 60. *S. Auguſtino* lib. 12. Civit. cap. 15. *Mirandulano* lib. 11. Everſionis ſingular. Certan. *Piccolomineo* Gradu 5. Moral. à cap. 24. exulat omnino à Scholis Chriſtianorum, ut mirum ſit Philoſophum ac Medicum Chriſtianum ad hanc anchoram confugere auſum. Deinde demus, rerum notiones eſſe nobis congenitas, & certis occaſionibus excitari; ridiculum ſanè atque abſurdum eſt dicere, excitationem illam fieri melancholiæ aut alterius morbi concuſſione, alioquin & omnes arreptitii, & multi alii aliis morbis laborantes loquerentur peregrinis linguis; quod eſt contra omnem experientiam. Præterea, cùm rerum ſpecies ac notiones in mente hominis exiſtentes, debeant ordinatæ eſſe, ut quis ordinatè de rebus illis loquatur; quis dicat, melancholiam, aliumvè morbum, illas ordinare, cùm potiùs illas perturbent, ut quotidiana docet experientia?

Levini Lemnii opinio de energumenis refutatur.

Accedit & illud ad huius opinionis confutationem, quod *Carpentarius* cit. Digreſs. 4. in Alcino. notat, ſi Energumeni à mor-

morboſa qualitate corporea excitarentur ad loquendum peregrino idiomate, non aliter loquerentur quàm interventu motus naturalium vocis organorum, quæ ſunt os, lingua, palatum, dentes, guttur &c. At conſtat, multos energumenos, illos præſertim, quos Pythones præcedenti capite appellavimus, loqui non modò linguâ immotâ, ſed ore omnino clauſo, peregrino etiam idiomate; quos inde dictos ventriloquos docuit *Galenus* in expoſitione vocum Hippocratis, verbo ἐγγαςρίμυθοι.

Animaliū articulatè loquentiū exempla.

Adhæc quæro ego, ſi vi morbi loquuntur energumeni alieno idiomate, quâ vi locutus fuerit ſerpens in paradiſo qui Evam decepit? Quâ vi olim ſtatuæ idolorum? Quâ ſimulacrum Fortunæ, quod erat in via Latina ad quartum milliare ab urbe Roma, eo tempore cum æde ſua conſecratum, quo Coriolanum ab excidio Urbis maternæ preces averterunt? Refert enim *Valerius Maximus* lib. 1. cap. 8. *non ſemel, ſed bis locutum his verbis: Ritè me, matronæ, vidiſtis; ritè dedicaſtis.* Idem quæro de locutione quorundam animalium, quorum locutio cùm impia fuerit, aut facta ob malum finem, à DEO immediatè fieri non potuit. Huiusmodi fuit canis Simonis Magi, quem *Nicephorus* lib. 2. c. 27. humanâ voce locutum, & pro foribus adſtantem arcuiſſe quos Simon ingredi nollet, alios verò admiſiſſe, commemorat. Talis & alius canis, quem ſuo tempore articulatè loquutum commemorat *Grillandus* tract. de Sortileg. cap. 7. num. 23. Talis corvus Auſtriacus, quem *Sybillanus* Decad. 3. cap. 5. q. 1. refert locutum & operatum extraordinaria.

§. IV. Luna & aſtra non ſunt cauſa mirabilium operationum in Energumenis.

Aſtra non ſunt cauſa operationum mirabilium Energumenorum.

AD ſententiam §. 1. relatam reſpondent ſecundò alii, effectus illos à Luna & aſtris proficiſci. Sic enim Lunaticos à Luna juxta *Nonnum* in Dionyſiacis dictos exiſtimant. Quos verò in ſolidum occupavit furor ille, quem arreptitiis paſſim tribuunt, eos à ſigno Virginis id pati tradit *Julius Firmicus* lib. 8. Aſtronomicon cap. 24. Videtur huic reſponſioni favere, quòd certis Lunæ periodis plùs vexantur energumeni.

Sed

Sed hæc reſponſio indigna eſt refutatione, ut bene dicit *Raynandus* loc. cit. ſuprà, num. 11. eamque jam olim à quibusdam Medicis traditam contrivit *Origenes* tract. 4. in Matthæ. Adde quòd non omnes energumeni ſunt Lunatici, ut diximus cap. 10. §. 2. Quòd autem energumenorum quorundam furor creſcit in certis Lunæ periodis, inde eſt, quòd vel ſimul Lunatici ſunt, Lunaticorum verò malum creſcit creſcente Lunâ; vel quòd diaboli ope id fiat ideo, ut credant homines à creaturis DEI eſſe, quod à diabolo eſt, ut cit. lo. notavimus ex *Origine* & *D. Hieronymo*, monetque *Chryſologus* ſerm. 51. Demum omnia ferè, quæ contra priorem reſponſionem attulimus, contra hanc quoque accommodari poſſunt.

§. V. Operationes miræ energumenorum, ſtando in ſolo Naturæ lumine, non probant evidenter dari dæmones, ſed probabiliter tantùm.

Jam diximus initio huius capitis, dæmonum nomine nos intelligere ſubſtantias completas, purè intellectuales incorporeas; quales eſſe diximus lib. 1. omnes Angelos, tam bonos, quàm malos. Præterea inter operationes miras energumenorum recenſuimus locutionem peregrino idiomate, diſcurſum de rebus altiſſimis ſupra loquentium captum, revelationem ſecretorum, cognitionem futurorum & abſentium, ſublevationem magnorum ponderum, ingens robur, magnam voracitatem, ſummam agilitatem ac celeritatem &c. Statuimus nunc, hæc omnia, & ſimilia quævis opera ab energumenis edita, tametſi revera à dæmone ſint, ut certò ac firmiter cum comuni omnium penè rectè ſentientium Scriptorum conſenſu teneo, non tamen evidenter id probare, adeò ut intellectum convincant omnino, cogantq; ad judicandum, principium illarum operationum intra energumenos latens, eſſe naturam purè intellectualem, & completam ſubſtantiam. Ita ſentit *Theophylus Raynandus* in Theolog. Natur. Diſtinct. 2. q. 1. art. 1. num. 12.

Energumenorum operationes non probant evidenter, dari dæmones.

Rationem cum ipſo hanc adſigno. Quia poſſet aliquis dicere, affectus illos oriri ab anima ſeparata, una vel pluribus, intra

energumeni corpus exiſtentibus. Ita ſenſiſſe videtur *Juſtinus* in Apologet. ad Antoninum : nam ut perſuadeat animam noſtram eſſe immortalem, ita loquitur. *Credite vel necromanticis veſtris, & puerorum nondum Venerem expertorum viſionibus, evocationibusque Manium, & his quos Magi ſpiritus familiares vocant, immiſſoresque ſomniorum, peritisque talium artium, animas humanas etiam poſt mortem ſenſu eſſe præditas aſſerentibus. Credite idem confirmantibus, qui agitantur à defunctorum Spiritibus, quos arreptitios & furioſos vulgus vocat &c.* Hæc Juſtinus. Ex quibus apparet, eum ſenſiſſe, energumenos ſeu arreptitios agitari ab animabus ſeparatis, illisque attribui debere illorum operationes miras. Idem ſenſit *Plotinus*, teſte *S. Auguſtino* lib. 9. Civit. cap. 11. & *S. Thoma* Quæſt. 16. de Malo art. 1.

Opponit *Abulenſis* Quæſt. 124. in Cap. 8. D. Matthæi, non poſſe animam ſeparatam loqui idiomatibus peregrinis, nec ingentes moles movere, nec ſecreta revelare, cùm id non potuerit in corpore: Sed reſponderi poteſt, ſi anima dum in corpore erat, noverat peregrina idiomata, poſſe illis loqui ſi corpus invadat. Deinde poteſt dici, eſſe plures animas ſeparatas in uno homine, quarum una uno, alia alio loquatur idiomate; & quæ omnes ſimul concurrant ad magna pondera movenda, ſi una non ſufficit. Ad ſecreta illa quæ energumeni detegunt ope dæmonis obſidentis, ex communi & vera ſententia dici poteſt, ſufficere naturalem perſpicaciam intellectus creati animarum ſeparatarum, quia non ſunt planè ſecreta, quæ omnem intellectus creati facultatem ſuperent, alioquin nec dæmones ea revelare poſſent, ut patet ex dictis lib. 1. cap. 5. Eadem eſt ratio de prædictione futurorum. Abſentia poſſent manifeſtare illæ animæ ſeparatæ, quæ recenter ex locis, ubi contingunt, advenientes hominem invadunt.

Opponunt alii cum *Abulenſi* loc. cit. *Victoria* Relect. de Magia, q. 4. *Conrado Bruno* lib. de Imag. cap. 15. *Pererio* lib. de Magia cap. 11. *Loyero* lib. 7. de Spectris cap. 6. & lib. 6. cap. 14. *Mengo* in Fuſte Dæmon. c. 3. poſt *Athanaſium* q. 11. ad Antiochenos, animas damnatas (quibus ſolis poſſent tribui effectus energumenorum, utpote ſæpe turpes, vani, crudeles) nunquam redire ad nos. Sed reſpon-

ſpondetur, quòd nunquam ad nos redeant, nec naturali lumine probari poteſt, nec ex revelatione ſuaderi, cùm ſint urgentes experientiæ in contrarium, ut vidimus lib. 2. cap. 22. Unde illarum animarum reditum ſubinde ad nos admittunt *Thyræus* lib. de Apparit. Spirituum cap. 11. & 13. & lib. de Locis infeſtis cap. 86. *Sanchez* lib. 2. in Decalog. cap. 38. *Maldonatus* Comment. in cap. 16. D. Lucæ, *Bellarminus* lib. 2. de Purgat. cap. 8. & favet *Pamelius* in Tertullia. Paradoxo 10. Deinde ex contrariæ ſententiæ Auctoribus concedunt *Brunus*, *Loyerus*, & alii, quandoque ex ſingulari diſpenſatione Dei animas damnatorum redire ad nos; quod ſatis eſt ad probandum, non eſſe evidens, opera energumenorum eſſe à dæmonibus. **Animæ damnatorum an aliquando ad nos redeant.**

Poſſe præterea energumenorum robur, voracitatem, celeritatem motus corporis, aliaque huiusmodi, provenire naturaliter ab ipſis energumenis, ſine dæmonum & animarum ſeparatarum auxilio, patet ex iis quæ diximus lib. præced. de quorundam hominum extraordinario robore, voracitate, celeritate &c. & confirmant exempla varia apud *Alexandrum* ab *Alexandro* lib. 2. Genial. cap. 21. & *Juſtum Lipſium* Centur. 3. Epiſt. 59.

CAPUT XIII.

An ſaltem ex aliquibus Magorum operationibus efficaciter ac evidenter probetur, dari dæmones.

De miris quibusdam Magorum operibus fusè egimus lib. 1. cap. 16. & 17. totoque reliquo libro paſſim. Adjiciam nunc alia quædam ope Catoptromantiæ patrari ſolita, ac deinde propoſitam quæſtionem discutiam: quæ tametſi ad librum primum propriè ſpectet, quia tamen ibi omiſſa fuit, huic loco opportunè interſeritur.

§. I. Referuntur miri quidam Catoptromantiæ effectus.

Catoptromantiæ miri effectus.

OMnes effectus Magorum miri atque inuſitati, aut veri ſunt, aut præſtigiatorii ſeu apparentes tantùm, aut ex utroque genere mixti, ut diximus lib. 1. cap. 18. Horum omnium plurima exempla, præter ea quæ dicto libro retulimus, ex probatiſſimis Auctoribus deſumpta narrat paſſim toto libro de Divinatione *Janus Jacobus Boiſſardus*, ex quo ſequens deſumpſit *Bubalus* Comment. de Angelis q. 50. art. 1. quæſito 2. Difficult. 2. §. 3.

Narrat itaque dictus Auctor lib. cit. cap. 5. non multis annis antè quàm id ſcriberet, dæmonem cuidam amico ſuo, viro inprimis nobili ac litterato (cuius nomen ait ſe reticere ob Viri auctoritatem & reverentiam) per quendam Magum illuſiſſe egregiè arte Catoptromantiæ, in hunc modum. Exulabat vir ille nobilis ob cædem patratam à patria, relictâ domi uxore, quam ardenter amabat, & thorum illibatum conſervaturam omnino confidebat. Utque exilii incommoda Virorum doctorum familiaritate & colloquiis leniret, in Academiis vitam degere inſtituit. Poſt aliquot menſes, cùm illum ſciendi, quid eius cariſſima uxor ageret, cupido inceſſiſſet, celebrem ibi Magum, non tam quòd ei fidem adhibendam putaret, quàm ut eius vanas artes exploraret, conſulit. Ab eo igitur ſciſcitatur, an in ſpeculo monſtrare ſibi poſſet, qua in re uxor ſua, tametſi longiſſimè (decem dierum itinere aberat) diſtans occuparetur. Promittit viro Magus ſe effecturum omnia, quæ vellet; præſcribitur dies; conveniunt viri aliquot honeſti, qui eventorum teſtes adeſſent. Accerſitur puella octo annorum, *Cui* (inquit Boiſſardus) *ſolvuntur comæ, & aquâ luſtrali cum invocatione & ſuſurratis exorciſmis tinguntur: circulo incantato, & circumcirca magicis characteribus inſignito media ſtatuitur, & ut attentè contemplaretur in ſpeculum, jubetur.* Poſtquàm autem ter interrogata eſſet à Mago, quid cerneret, poſtque validas totius corporis contorſiones, perturbato vultu, terrificis oculis, tremente atque interruptâ voce tandem reſpondit. *Video, video, video. Quid? inquit Magus. Video hypocauſtum amplum*

Speculi magici exemplum.

plum, ornatum picturis diverſis, & fornace excellentis ædificij. Video in abaco vaſa argentea, deaurata, candelabrum è laqueari dependens; ſcamna Stromatibus ac pulvinis ſtrata, ſuper menſam pallium cum galero & gladio. Et poſt pauca, videre ſe ait canem album cubantem, prope fornacem, & nihil præterea. Mox ex improviſo exclamat puella: *Ecce mulier formoſa, pileo tecta holoſerico &c. Veſte amicta eſt viridi &c. neſcio quid nigricans in vola manus ſiniſtræ continet, quod pollice dextero ſalivâ tincto explanat, & lenit videns. Conſpicio juvenem flavâ cæſarie cincinnatum, qui ponè fornacem ſtat femoralibus in genua demiſſis.* Quibus auditis, vir ille expalluit, & obmutuit: noverat enim illa omnia ſuæ domus eſſe ſolita ornamenta, uxoris domeſticum habitum &c. Sed illum adeò torſit eius juvenis aſpectus, ut uxorem læſæ pudicitiæ ſuſpectam cogitaverit de medio tollere. Itaq; celerem equum conſcendit, in patriam properat, urbem tamẽ ingredi non audet, in vicum proximum ſecedit, à ruſtica quadam muliere de uxore ſciſcitatur, de ea omnia caſtè narrari audit. Tandem per eam ruſticam epiſtolium, in quo incluſus erat annulus conjugii index, ad uxorem mittit. Uxor lætitiâ geſtiens, rus ad maritum advolat. Ille in proximam ſylvam Uxorem ſeducit, ut eam jugularet. Tandem uxoris emollitus blanditiis, & formâ, quærit ab ea, quid egerit illo certo die, utrumnè tali loco, tali habitu &c. fuerit. Quæ illa ingenuè faſſa eſt omnino, ut viderat in ſpeculo puella. *Sed quid*, inquit vir, *in vola leniebas ſalivâ madidum? quis fornaci adſtabat juvenis, femoralibus in genua demiſſis? Illa rei novitatem admirata ſe paraſſe emplaſtrum reſpondit Friderico fratri ſuo, ulcere in coxendice laboranti; atque ille mihi rei teſtis futurus eſt.* Tandem vir exhilarato animo uxorem magnâ benevolentiæ ſignificatione complexus &c. rediit in exilium, execratus magicas fraudes, & diaboli illuſiones, quæ illum in uxorem caſtiſſimam incenderant.

Huc ſpectat etiam, quod narrat *Natalis Comes* lib. 9. Mythologiæ paulò poſt initium, fuiſſe apud Achivos ſpeculum, pertenui filo ſuſpenſum, & ad aquam fontis ibi exiſtentis demiſſum, *in quo ægri, peractis priùs Sacrificiis de more eius loci, vel certam ſani-*

Speculorum magicorum exempla alia.

tatem, vel certiſſimam mortem ex offerentibus ſeſe imaginibus intuebantur. Hoc eſt ſpeculum illud, cuius meminimus 4. par. Magiæ lib. 6. Syntagm. 1. cap. 2. §. 4.

Ibidem mentionem fecimus ſpeculi Pythagoræ, in quo ſanguine dicitur ſcripſiſſe quæ volebat ſignificare, & eo ad Lunam obverſo commonſtraſſe res exaratas ſtanti à tergo in diſco Lunæ.

Speculorum magicorum tria genera apud Paracelſum.

Paracelſus quoque lib. 5. de Speculi conſtitutione, apud Bubalum loc. cit. §. 5. tria eſſe genera Speculorum, quæ res abſentes referant oculis, ac ſi in conſpectu poſitæ eſſent. *Nam in uno ſpectantur*, inquit, *omnes imagines hominum, ut furum, inimicorum, & aliorum. Similiter & formæ ſeu figuræ pecudum, armorum, pugnarum, obſidionum. Præterea omnia quæ homines patrant, faciunt, vel fecerunt; & ſive dies ſive nox ſit, in hoc ſpeculo ſpectantur. In altero ſpectantur omnes ſcripti & dicti ſermones, verba, conſilia; ubi, & à quo ea dicta, & inſtituta ſint, cum illis omnibus quæ in conſiliis illis decreta & concluſa ſint, cum cauſis illorum omnibus. Sed hæc jam facta, & præterita eſſe oportet. In tertio ſpectantur omnia ſcripta, in litteris, ſcriptisque, & quidquid calamo conſignatum eſt, utcunque ſecretiſſimum & abditiſſimum ſit.* Addit Paracelſus, nihil ab iis, pro quibus ſpecula confecta non ſunt, ſpectari in iis, propterea quòd pro certis ac definitis hominibus fabricari ea oportet. Addit præterea, homini illi, ad quem huiusmodi ſpecula directa ſunt, *apparere omnia, quæ ſub horizonte fiunt, aut facta ſunt, tam in diſtanti, quàm in propinquo, ſive diu, ſive noctu; ſive clàm, ſive palam facta ſint.*

Lege quæ de ſimilibus ſpeculis diximus 1. par. Magiæ lib. 8. Syntagm. 3. cap. 1. & 2. & 4. par. Magiæ lib. 6. Syntagm. 1. cap. 2. §. 5. & variis aliis locis. Ad hæc tamen ſpecula non pertinet fabuloſum illud, quod Brigantini exiſtimant fuiſſe in turri ab Hercule ædificata in Brigantiæ portu, tam arcanâ arte fabricatum, ut in eo naves vel longiſſimo ſpatio diſtantes contemplari liceret. Fabuloſum enim eſt, & ex vocum ignorantia ortum habet, quòd turris illa olim Specula dicebatur, ut bene notat

Euſe-

Euſebius Nierembergius lib. 1. de Miraculoſis naturis in Europa cap. 67.

§. II. Deciditur quæſtio propoſita.

EX dictis præcedenti §. effectibus catoptromantiæ, & ex aliis ſuprà lib. 1. paſſim, præſertim verò cap. 16. & 17. relatis, evidenter oſtendi ait *Bubalus* loc. cit. §. 3. & ſeqq. Angelos ac Dæmones eſſe; citatque pro ſe *D. Thomam* q. 6. de Potent. art. 10. Rationem affert, quia nec DEUM ut peculiarem auctorem ſine cauſa ſecunda poſſunt agnoſcere, quoniam mali ſunt vel ex objecto, vel ex circumſtantiis perſonæ, modi, finis &c. tendunt enim in contemptum DEI & Sanctorum, in hominum damnum ac perniciem, in vanam oſtentationem &c. Nec auctorem habent ipſum hominem, aut cauſam aliam infra hominem, ut multis probat. Ergo neceſſariò ſunt ab alia cauſa homine ſuperiore, à DEO diſtincta. Ergo ab Angelis, hoc eſt, (ut ipſe loquitur §. 2.) à natura creata, hominis animo præſtantiore: quæ cùm non poſſint eſſe Angeli boni, propter eandem rationem, ob quam DEO attribui non poſſunt; conſequens eſt, eſſe Angelos malos, ſeu dæmones. Dæmones eſſe, an evidenter probetur ex operibus Magorum.

Ego exiſtimo I. Tametſi multi ac mirabiles effectus præſtari ab hominibus poſſint, ac ſoleant, qui vim omnem humanam ſuperare videntur ignorantibus cauſam, ut patet ex toto Opere noſtro de Magia Naturæ & Artis; certum tamen ac ferè evidens eſſe, pleroſque mirabiles effectus Magorum, quos hoc capite partim enumeravimus, partim ex aliis libris noſtris inſinuavimus, nec factos eſſe, nec fieri poſſe viribus humanis, nec ullius alterius cauſæ homine inferioris, ſed à natura aliqua homine ſuperiore, à DEO diſtincta; Sive Angelus vocetur, ſive Dæmon, ſive Genius, ſive quocunque alio nomine. Et hoc ſolùm probat diſcurſus à citato Auctore factus, quòd nimirum ij effectus nullo modo fieri poſſunt ab homine, nec à cauſa naturali homine inferiori, nec à DEO ſolo; ergo à cau-

à cauſa quæ ſit homine ſuperior, & à Deo diſtincta, atque adeò ab Angelo.

Exiſtimo II. Nec recenſita, nec ulla alia Magorum opera, probare efficaciter, dari dæmones, intelligendo nomine dæmonum naturas ſpirituales completas. Ratio eſt, quia tametſi demus, opera illa nec à Deo eſſe, nec ab animabus ſeparatis, nec ab homine, nec ab ulla natura inferiori homine, ſed eſſe à dæmonibus; non tamen eſt evidens, dæmones eſſe naturas purè ſpirituales & completas, quales hîc inquirimus: nam ut vidimus lib. 1. cap. 2. plurimi ex antiquis Patribus Theologis, & Philoſophis putarunt, Angelos eſſe corporeos, ſpiritus nimirum aëreis, aliisvè ſubtiliſſimis, & humano obtutui non viſibilibus corporibus alligatos. Quæ quidem ſententia, tametſi poſterioribus temporibus usque ad hæc noſtra à plerisque ſit rejecta, nec tamen hæretica eſt, nec evidenter falſa, nec contraria aliis, quàm probabilibus tantùm argumentis ſuffulta, ut citato etiam cap. 2. lib. 1. diximus.

Exiſtimo III. Eſſe nihilominùs certiſſimum, dari infra Deum, & ſupra hominem, naturas ſpirituales completas, prædictorum effectuum, aliorumque ſimilium auctores. Probant id omnia illa, quæ citato lib. 1. de Mirabilibus Angelorum ac Dæmonum, & lib. 2. de Mirabilibus Spectrorum, & hoc ipſo libro de Mirabilibus energumenorum adduximus.

CAPUT XIV.

An, & quæ peccata hominum ſint cauſa, cur à dæmone obſideantur.

Energumeni cur à dæmone obſideantur.

AIo I. Certum videri, frequenter accidere ut homines propter peccata ſua propria à dæmone obſideantur, ac torqueantur. Nam D. Paulus Satanæ tradidit quendam Corinthium propter inceſtum commiſſum, *1. Corinth. cap. 5. v. 4. & 5* Item Hymenæum & Alexandrum propter blaſphemiam, *1. Tim. cap. 1. v. ult.* Ex Maria Magdalena Chriſtus ejecit ſeptem dæmonia, *Marc. cap. ult. v. 9.* quæ

quæ utique propter peccata eam obſederant,ut Interpretes volunt. *S. Hieronymus* & *S. Epiphanius* exiſtimant, Nabuchodonoſorem Regem Aſſyriorum fuiſſe à dæmone obſeſſum. Quod ſi verum eſt, utique propter ejus ſuperbiam contigit. Regem quoque Saulem pleriquetradunt fuiſſe obſeſſum à maligno Spiritu, quando furebat in Davidem citharam pulſantem, *1. Reg. cap. 15.* quod ſine dubio ob ejus peccata fuit factum. Suprà cap. 4. ex S. Hieronymo in Vita Hilarion. vidimus, virginem Gazenſem obſeſſam à dæmone, Mago cooperante, fuiſſe increpitam ab Hilarione, quòd talia feciſſet, ob quæ dæmon intrare potuiſſet. In Vita S. Kiliani, Urbis noſtræ Epiſcopi ac Patroni, Franconiæque Apoſtoli (quòd & Sigeberdus tradit in Chronico, & indubitatâ traditione apud nos conſtat) habetur, Geilanam Franconiæ ducis uxorem illegitimam (fratris quippe Ducis erat uxor) à dæmone correptam, quòd S. Kilianum (cum duobus ſociis, Colonato & Totnano) qui Duci perſuaſerat,ut mœcham dimitteret, interfici curaſſet. Eãdem pœnam luerunt duo, qui Gailanæ juſſu ſcelus perpetrarant. Hoc quoque modo correptus fuit latro quidam Longobardus, ob furtum quod commiſerat, & quòd S. Mennæ piis admonitionibus non acquieverat; & Gundericus Wandalorum Rex, quod templum ad ſpoliandum ingreſſus fuerat. Innumera alia ſimilia exempla extant. Verè ergo *S. Auguſtinus* lib. 10. Civit. cap. 22 aſſerit, Poteſtatem inimicam Diaboli vincere aut ſubjugare neminem, niſi ſocietate peccati, ſaltem ut plurimùm.

Peccata ſunt cauſa, cur homines à dæmonibus obſideantur.

Ajo II. Non tantùm ob peccata gravia & mortalia, ſed etiam ob levia & venialia, ſubinde dæmon homines invadit. Confirmat hoc quod narrat *Caſſianus* Collat. 7. cap. 27. de Abbate Moyſe; & *S. Gregorius* lib. 2. Dialogor. cap. 1. de quadam Virgine Moniali; quorum ille poſſeſſus fuit propter impatientiam & durius prolatum verbum, hæc ob levem gulam. Item quod narratur in *Vita S. Bernardi* lib. 2. cap. 1. de quodam, qui quod in oratione diſtractus eſſet, fuit à dæmone obſeſſus.

Ajo III. Tametſi ob quælibet peccata, tam mortalia, quàm venialia, dæmon invadere queat hominem, ſi DEUS permittat; quædam tamen peculiaria potiùs hac pœnâ puniri, quàm alia, ex

Mmmm multis

multis hiſtoriis colligit *Thyræus* lib. de Dæmoniacis cap. 30. Hymenæus & Alexander, de quibus paulò antè, ob blaſphemiam fuerunt traditi Satanæ; Corinthius ille ob luxuriam, Saul ob ſuperbiam, Gailana ob cædem virorum ſanctorum injuſtam, alii ob alia peccata. Nihil tamen certi poteſt ſtatui.

Homines aliquando abſque culpa ſua actuali, à dæmone obſidentur.

Ajo IV. Aliquando homines abſque ulla actuali culpa ſua à dæmonibus poſſidentur. Unde *S. Hieronymus* Epiſt. ad Paulam de dormitione Bleſillæ ait, inſcrutabili judicio DEI relinquendum eſſe, quòd *bimuli, trimulivè, & ubera materna lactantes* à dæmonio corripiantur. Et *S. Chryſoſtomus* in lib. de Providentia, etiam in hoc agnoſcit divinam providentiam, quòd ſanctiores quidam homines à dæmone poſſideantur, qui dum in vitiis volutabantur, ſine moleſtia erant. Omitto alia exempla. Dictum ergo *D. Auguſtini* Aſſertione I. allati limitandum eſt ad id, quod fieri plerumque ſolet, ut ibi etiam notavi.

Aliquando etiam ob peccata aliena.

Ajo V. Aliquando etiam ob aliena peccata aliqui poſſidentur à dæmone. Docent hoc exempla eorum filiorum, quos ob parentum malam imprecationem diabolus invaſit, ut vidimus ſuprà cap. 3. & confirmat id, quod legimus in vita Zenonis Martyris apud *Surium* die 25. Maji, ubi mater, cum febrienti filio poculum aliquoties præbuiſſet, nec filius petere deſiſteret, impatientiâ victa, eidem poculum iterum offerendo imprecatur dæmonium; moxque obſeſſus, ac malè fuit vexatus.

Obſideri homines à dæmone cur permittat Deus.

Ajo VI. Sive ob culpam, ſive ſine culpa homines obſideantur à dæmone, DEUS ob varios fines id permittit. Nam, præter cæteros fines, 1. hinc diſcimus, præter corpora & animas noſtras, eſſe alios ſpiritus; quod Saducæi olim, & nunc Athei negant. 2. diſcimus, quàm miſerum ſit, dæmonis ſervituti ſe per peccatum ſubjicere; & quam is tyrannidem in homines exercebit in inferno, qui tam miris modis eos vexat in hac vita. Omitto alia.

CAPUT

CAPUT XV.

An dæmones rebus corporeis pellantur, maximè ex Energumenis.

NOnnulla quæ huc ſpectant, expedivimus ſuprà lib. 2. cap. 40. dum quæreremus, an Spectra pellantur odore, fumo, herbis, lapidibus, aliiſque rebus ſenſibilibus. Hîc ad dæmones arctamus quæſtionem, illos maximè qui Energumenos divexant.

Poſſe autem ac ſolere dæmones fugari, ac pelli, tum ex Energumenis, tum aliis ex locis, conſtat ex hiſtoriis ſacris & profanis, & quotidianâ confirmatur experientiâ, nec indiget probatione. Solum quæſtio eſt, quomodo id fiat. Quod hîc quærimus, eſt, an rebus corporeis ſeu ſenſibilibus pellantur.

§. I. Affirmantis ſententiæ argumentum primum proponitur.

Dæmones fugari rebus corporeis aliqui putant. Primum hujus ſententiæ argumentum.

MUltis argumentis ſententia affirmans probari poteſt. Primùm eſt. Dæmones rebus corporeis ac ſenſibilibus alliciuntur; ergo iiſdem etiã pelli poſſunt. Antecedens patet *primò*, quia gaudent nidoribus ſacrificiorum Gentilium, iiſque attracti advolant. Probat id *Eugubinus* lib 8. Perenn. Philoſophiæ cap. 30. ex variis Auctoribus antiquis, & *Julius Firmicus* lib. de Error. profan. cap. 14. & 27. ex Porphyrio, & innuit *Nicephorus Gregoras* ad Syneſium de Inſomniis. Nec mirum Philoſophos & Auctores profanos id ſenſiſſe, cùm idem multi ex antiquis Patribus ac Theologis ſenſerint, ut conſtat de *Juſtino Martyre* Apologet. 2. Athenagora in Legatione pro Chriſtian. *Clemente Alexandrino* lib. 7. Stromat. *Origene* lib. 3. contra Celſum, aliiſque apud *Dionyſium Petavium* tom. 3. Theologic. Dogmat. lib. 3. de Angelis cap. 1.

Secundò. Delectantur aliqui dæmonum locis humentibus, alii locis deſertis ac ſylvis, alii aliis: unde origo Nereidum, Faunorum, Satyrorum, aliorumque dæmonum ſylvanorum.

Tertiò. Communis opinio eſt doctorum etiam virorum, inter quos eſt *Conradus Wimpina* lib. 2. de Superſtit. cap. 10. 11. 12. *Franciſcus Valleſius* in ſacra Philoſophia cap. 15. & 18. multique alii, quibus & nos paſſim hoc libro conſenſimus, frequenter ac libenter à dæmonibus invadi eos, in quibus bilis atræ major eſt copia; ergo ſucco iſto & humore attrahuntur.

Quartò. Magi certis verbis, ſignis, & ceremoniis dæmones vocant, alliciunt, & cogunt accedere ad ſe, vel ad alios, ad reſponſum dandum, vel auxilium ferendum. Multi etiam ſpiritus paredros ſeu familiares includunt vitris, annulisvè, aut aliis rebus, per certas incantationes, ut fusè probavimus multis exemplis lib. 1 cap. 37. qui & certo ritu coli debent, ut dominis ſuis ſe ſiſtant, & reſponſa dent. Sancti etiam viri non rarò dæmones certis rebus vel incluſêre, vel adſtrinxêre: ut S. Conon, de quo in Menæis Græcorum 5. Martii apud *Matthæum* Raderum ſcribitur, quòd *tantam vim & poteſtatem in dæmones accepit, ut aliis agros committeret, & frugum cuſtodes poneret; alios autem tectis obſignatis incluſos, in ædis ſuæ ædificandæ fundamentum defoderet.* Item S. Lupus Senonen. dæmonem, qui ipſum ſiti affligebat, & aquæ frigidæ quam adferri præceperat, ſe inſerebat, incluſit vaſculo ejulantem, & ſe quis eſſet prodentem, ut ſcribit *vetuſtus Scriptor* ejus vitę apud Surium Menſe Septemb. incluſit autem, ut ibi dicitur, cùm ſignatum cruce pulvinar ſtrictim ad os vaſculi applicaſſet. Sic Raphaël quoque Archangelus ligavit Aſmodæum in deſerto, *Tob 8. v. 2.* Sic apud *D. Hieronymum* in Hilarione, ut ſupra vidimus, quæritur dæmon ſe licio & laminâ conſtrictum teneri à Mago, aut juvene illo Gazenſi. Hermes apud Delrium lib. 2. Disquiſit. Magic. q. 30. ſect. 3. docet ſuffumigatione ex ligno aloës, vel ceti ſpermate dæmones congregari. Omitto alia multa, quæ huc congeri poſſent.

Ex his omnibus conſtat, dæmones allici, attrahi, cogi, ligari ad manendum, rebus corporeis ac ſenſibilibus; cur ergo iisdem non poſſunt fugari?

§. II. Alia

§. II. Alia argumenta affirmantis ſententiæ proponuntur.

SEcundum argumentum affirmantis ſententiæ eſt, quia Salomon ſcivit artem pellendi dæmones ex obſeſſis certâ radice; quam artem & alii Judæorum ſciverunt, & exercuerunt, teſte *Joſepho* lib. 8. Antiquit. cap. 2. ubi ſic loquitur. *Præſtitit autem ei DEUS, ut etiam contra dæmones artem, ad utilitatem hominum, & eorum curas ediſceret: & incantationes inſtituit, quibus ægritudines ſoleant mitigari. Modos autem conjurationum, quibus obſtricti dæmones ne denuò redeant, effugantur, invenit. Et hæc cura hactenus apud nos multùm prævalere dignoſcitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente noſtra, præſente Veſpaſiano, & ejus filiis, & tribunis, alioq; ſimul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur. Modus autem medicinæ fuit hujuſmodi. Intulit naribus ejus, qui à dæmone vexabatur, annulum habentem ſubter ſignaculum radicem à Salomone monſtratam: & deinde dæmonium per nares odorantis abſtraxit, & repentè cecidit homo. Poſtea conjuravit eum, juramentum objiciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id eſt, cantica quæ ille compoſuit, edicens ſuper eum. Volens autem ſatisfacere, atque probare præſentibus Eleazarus, hanc ſe habere virtutem, ponebat ante eos aut calicem aquâ plenum, aut pelvim; & dæmonio imperabat, ut egreſſus ab homine, hæc everteret, & videntibus præberet indicium, quòd hominem reliquiſſet.* Hæc Joſephus. Addit *Thyræus* lib. de Dæmoniac. cap. 34. Judæos non his tantùm à Salomone acceptis artibus uſos ad profligandos dæmones, verum etiam ad eandem rem adhibuiſſe nomen DEI Tetragrammaton: teſtatur enim *Epiphanius*, agens adverſus Ebionæos, cuicunque illud nomen ſcire & enuntiare licuiſſet, eum facultatem adverſus dæmones aſſecutum fuiſſe. Secundum ejusdem ſententiæ argumentum.

Tertium argumentum eſt, quia multæ herbæ ac radices vim habent ad dæmones arcendos, aut pellendos, etiam ex Energumenis. De radice *Babras* dicta, in Magia noſtra Sympathica ex Joſepho lib. 7. Belli Judaici cap. 25. hæc retulimus. *Vallis autem, qua civitas* (Macherus) *à parte Septentrionali cingitur, quidam locus* Tertium argumentum ejusdem ſententiæ.

Babras dicitur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flamma quidem ſimilis eſt colore, circa veſperam verò veluti jubare fulgurans. Accedentibus, eamq́ evellere cupientibus, facilis non eſt; ſed tam diu refugit, nec priùs manet, quàm ſi quis urinam muliebrem, vel menſtruum ſanguinem ſuper eam fuderit. Quin etiam tunc ſi quis eam tetigerit, mors certa eſt; niſi fortè illam ipſam radicem ferat de manu pedentem. Capitur autem alio quoque modo ſine periculo, qui talis eſt. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terrà ſit conditum. Deinde ab ea religant canem, illoq́ ſequi eum, à quo religatus eſt, cupiente, radix quidem facilè evellitur, canis verò continuò moritur, tanquam ejus vice, à quo herba tollenda erat, traditus. Nullus enim poſtea accipientibus metus eſt. Tantis autem periculis propter unam vim capi eam operæ pretium eſt. Namque vocantur dæmonia peſſimorum hominum ſpiritus, vivis immerſa, eosq́ necantia, quibus ſubventum non fuerit. Hæc citò, etiamſi tantummodò offeratur ægrotantibus, abigit. Hactenus Joſephus.

Ingentem ſimilium rerum ad dæmones fugandos farraginem apud varios Auctores, antiquos & recentiores, invenies. *Plinius* lib. 28. Natural. Hiſtor. cap. 8. ait, hyenę ſanguinem inunctum impedire omnes Magorum, & conſequenter Dæmonum artes: & lib. 30. cap. 10. fel canis nigræ amuletum eſſe domus totius, eo ſuffitæ, contra cuncta maleficia: & lib. 20. cap. 9. eandem vim tribuit amiantho lapidi: & lib. 28. cap. 7. menſtruo ſanguini, ſi poſtes eo perlinantur: & cap. 10. atri canis ſanguini, ſi parietes eo reſpergantur, ejuſque genitale ſub limine januæ defodiatur: & lib. 25. mandragoræ effoſſioni. *Pictorius* in Epitome de Magia cap. 26. & 27. contra viſibiles & inviſibiles hoſtes (quos inter ſunt utique dæmones) commendat cicorii radicem, die S. Joannis Baptiſtæ paulò ante auroram cum auro & argento flexis genibus contactam, & ferro, per gladium Judæ Machabæi exorcizatam, multis ceremoniis ex terra erutam, & ſecum portatam. Alii contra eosdem hoſtes, crines pectinando evulſos, non niſi ter conſputos abjiciunt; & ſi ova comederint, eorum teſtas non niſi ter cultro perfoſſas in catinum projiciunt. Alii Sammonici

Sereni

Sereni *Abracadrabra* dietim ordine retrogrado minuentes de collo ſuspendunt, vel alia Hebræorum, ex *Rabbi Hama* lib. Specular. Alii putant, ſic dæmoni odio eſſe ſalem profanum, ut ob ejus aſperſionem maleficium cogatur ſolvere. Alii cum *Crinito* lib. 7. de Honeſt. Diſcipl. & *Lamberto Hortenſio* in Virgilii Æneid. docent, ut lib. 2. cap. 40. vidimus, contra ſpectra etiam diabolica prodeſſe canes, equos, gladii vibrationem, galli gallinacei cantum.

Amatus Luſitanus in Dioſcor. lib. 4. ſcribit, dæmones & veneficia (quorum dæmon eſt auctor primarius) arceri à Thapſia, *Plinius* lib. 25. cap. 4. à Pæonia nigra, *Dioſcorides* lib. 1. cap. 110. à Rhammi ramo ad valvas & feneſtras poſito, *Apuleius* Botanographus lib. de Virtut. herbar. cap. 71. à Verbaſco, *Ovidius* lib. 6. Faſtor. à ſpina alba, *Plinius* loc. cit. cum aliis à Ruta agreſti, *Dioſcorides* lib. 2. cap. 168. à Scylla in limine januæ ſuspenſa. Alii apud *Codronchum* in lib. de morb. venef. plures alias herbas laudant, ut Hyporicon, quod ideo vocant fugam dæmonum; Verbenam, quam ideo herbam ſanctam Veteres dixerunt; Antirrhinin ſeu Lychnin agriam ad collum appenſam; Artemiſiam, Abrotanum, Mythridatium, Scorditen, Centaurium, Sabinam, Palmam Chriſti, Aſterallicum, Ariſtolochiam, Tuſſilaginem, Salviam, Anethum, Marrubium, Fœniculum, Chamæpytim, Cyclamium, Allium, Rutam caprariam, Cupreſſum, & alias multas herbas ac radices.

Multis etiam lapidibus vim tribuunt dæmones pellendi. In Nilo flumine lapillum inveniri, qui quàm primùm Energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahat, ex Thraſyllo ſcribit *Stobæus*. Ut dæmon compareat, & expetenti reſponſum det, jubet *Zoroaſter* ſacrificari lapidem μνιζȣεὶν priùs incantatum. Verba Zoroaſtris in Oraculis ſunt, Ηνίκα δ' ἐρχόμενον δαίμονα πρόσγειον ἀθρήσῃς, Θύε λίθȣ μνιζȣεὶν ἐπάδων. *Quando conſpexeris dæmonem terreſtrem accedere, incantans ſacrifica lapidem Mnizurim.* In quem locum *Pſellus* in Scholiis ita ſcribit: *Dæmones circa terram volitantes naturâ ſua ſunt mendaces. Quòd ſi ex his verum aliquem ſermonem audire cupias, aram appara, & ſa-*

& ſacrificia lapidem Mnizurim. Habet enim hic lapis vim advocandi majorem dæmonem, qui occultâ ratione materiali Genio applicatus, rerum inquiſitarum veritatem inſuſurrat, quam ille porrò homini interroganti profert. Indicat enim nomen ipſum, quo in advocatione utendum eſt unà cum lapidis ſacrificatione. Similia habet Nicephorus ad Librum Syneſii de Inſomniis.

Suffitibus dæmones expelli de corporibus, cenſuêre Judæi, & Gentiles, teſte *Juſtino Martyre* contra Triphon. & *Thargum Chaldaic.* Cant. 4. v. 6. De Hyperici ſuffitu teſtatur id *Raymundus Lullus* lib. 1. de quinta eſſent. & *Matthiolus* in Dioſcorid. Suffitu quoque utuntur Exorciſtæ aliqui, teſte *Mengo* in Flagel. dæmon. Ex. 3. 4. & 6. Tobias quoque, inſtructore Raphaële, ſuffitu ſeu fumo jecinoris & cordis Piſcis fugavit dæmonem è Saræ ſponſæ ædibus, ut habetur *Tob. cap. 8.* Innumera alia omitto.

§. III. Negans ſententia adſtruitur.

Dæmones non pelluntur directè rebus corporeis.

AJo I. Nullam rem ſenſibilem atque corpoream, atque adeò neque herbas, radices, lapides, odores, ſuffitus, aliasque quascunque res corporeas, habere vim phyſicam ac naturalem, directè & per ſe dæmonem cogendi ut appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, vel facere deſinat. Ita expreſsè ſentiunt omnes, quos ſuprà lib. 2. cap. 40. adduxi. Ratio eſt quam ibidem adſignavi, quia nimirum poteſtas inferior ac minor, qualis eſt omnium rerum corporearum Angelis ac Dæmonibus comparatarum, non poteſt naturaliter, directè, ac phyſicè cogere, ac ſibi ſubjicere poteſtatem ſuperiorem ac majorem, qualis eſt dæmonum; præſertim cùm tanta ſit inter corporeas res ac ſpirituales completas ſubſtantias improportio. Vide ibi dicta.

Nullum itaque duobus præcedentibus §§. recenſitorum remediorum vim habet naturalem directam, alliciendi aut fugandi dæmones, ſive ex humanis corporibus, ſive ex aliis locis.

Dæmones poſſunt indirectè pelli rebus corporeis.

Ajo II. Res quaſdam corporeas ac ſenſibiles habere vim naturalem alliciendi, arcendi, & pellendi indirectè dæmones, hominem aut alia infeſtantes. Explico & probo eodem modo, quo id probavi loc. cit. Sicut enim dæmones obſervant hominum complexio-

plexionem ac temperiem, tam naturalem, quàm adſcititiam ex ciborum aliarumque rerum uſu aut abſtinentia, ex humorum extraordinaria commotione, præſertim ex atræ bilis, & ſanguinis abundantia provenientem, & ſtante tali temperie aut intemperie hominem tentant, ceſſante ceſſant tentare; ita etiam eadem occaſione aliquos αὐτοπροσώπως accedunt, divexant, ac penitus invadunt, ceſſante verò occaſione illâ ceſſant accedere, divexare, atque inhabitare, uti experientiâ conſtat. Cùm igitur multæ res corporeæ, præſertim herbæ, radices, odores, ſuffitus, ac ſimilia, humores hominum variè cieant ac temperent; faciunt quoque, ut dęmones accedant aut recedant; quod eſt, illas res habere vim naturalem indirectè alliciendi ac pellendi dæmones. Ita ſentiunt expreſsè Auctores illi, quos citato loco attulimus.

Itaque non dicimus, neque ullus citatorum Auctorum dicit, res corporeas habere vim naturalem cogendi etiam indirectè dæmones, ut accedant vel abeant. Non enim coguntur dæmones, nec cogi poſſunt, aut dictis rebus, aut diſpoſitionibus per res corporeas inductis, ad accedendum aut fugiendum, ſed ſponte id faciunt. Quia tamen ſtantibus certis diſpoſitionibus, per res corporeas inductis, potiùs id faciunt, quàm iis abſentibus; dicimus, res corporeas habere vim alliciendi aut pellendi dæmones indirectè. Quæ quidem vis naturalis eſt, quia naturaliter corpora & loca diſponunt. Malè ergo *Voëtius* Diſp. de Dæmonibus, ait, de quibuſdam ex citatis Auctoribus, eos tribuere rebus corporeis vim cogendi dæmones ut accedant aut fugiant. Id tribuit citatus Auctor inter alios *Delrio*, qui tamen lib. 2. Diſq. Magic. q. 30. ſect. 3. & iterum lib. 6. cap. 2. q. 3. ſect. 2. planè contrarium docet.

§. IV. Reſpondetur argumentis contrariæ ſententiæ §. 1. allatis.

AD *primum* reſpondeo eodem modo, quo citato cap. 40. libri 1. nimirum omnes Auctores allatos tribuere dæmonibus corpora, tametſi ſubtiliſſima, ideoque mirum non eſſe quòd exiſtiment, dæmones nidoribus ſacrificiorum, aliiſque ſuffitibus delectari. Revera autem dæmones, cùm ſpiritus ſint incorporei,

Argumenta ſentientium, dæmones pelli rebus corporeis, ſolvuntur.

Dæmones quo ſenſu delectentur rebus corporeis, & locis humentibus.

non delectantur iis rebus delectatione ſenſus corporei, ut citati Auctores volebant, ſed ſolùm delectatione animi; vel, ut *S. Auguſtinus* lib. 20. Civit. cap. 22. & lib. 21. cap. 6. ait, delectantur non ut animalia cibis, ſed ut ſpiritus ſignis, quæ nimirum cedunt in injuriam DEI, in honorem ipſorum dæmonum, & in detrimentum hominum. Itaque revera peccatum amant, non nidorem.

Ad *ſecundum* ajo, dæmonem dici, etiam in ſacris Scripturis, delectari locis humentibus & aquoſis, non ad litteram, ſed myſticè intellectis, quatenus molles, & cœnoſas, ac voluptatum humore diſſluentes animas inhabitat, ut *Gloſſa* annotavit in cap. 4. Job. & ibidem *Cajetanus* ad illud de Behemoth: *Sub umbra dormit, in ſecreto calamo, & in locis humentibus.* Et *Euthymius* ad illud Pſal. 67. *increpa feras arundinis.* Quòd ſi reipsâ comperti ſunt dæmones habitare frequenter & libenter in locis paludoſis & humidis, ut docent quædam exempla relata ſuprà lib. 2. cap. 8. faciunt id, vel quòd ſigna ſint eorum actuum nefariorum, quibus delectantur, nempe luxuriæ & ſpurcitiarum, quorum vel ſolis ſignis afficiuntur; vel quòd à DEO ad illa loca ſint damnati usque ad diem judicii extremi, quando omnes ſimul demergentur in abyſſum, ſine poteſtate & ſpe exitus. Hac eâdem de cauſa alii habitant in deſertis & ſolitudinibus, alii in locis ſubterraneis, alii alibi, ut conſtat ex dictis lib. 1. cap. 12.

Marinorum hominum monſtra.

Quod additur de Tritonibus, Nereidibus, Faunis, Satyris, aliisque ſimilibus, qua ex parte verum corpus, & ſolidam ſubſtantiam habent, non ſunt dæmones, ſed monſtra marina, ac ſylveſtria, ut latè confirmavimus lib. 3. ab initio per varia capita. Quibus adde, quod ex Platone ſcribit *Philoponus* lib. Poſterior. part. 2. cap. 15. jam olim Nereidis cadaver repertum. Item quod ſcribit *Hector Boëthus* in Scotiæ deſcriptione, apparere interdum corpora humano vultu, cucullata Monachorum inſtar, ac umbilico tenus aquis extantia. Similis piſcis ſpeciem ac figuram dedimus lib. præced. cap. 3. ex Rondeletio, & aliis; uti & piſcis Epiſcopi ſpecie: qui *Rondeletius* part. 1. cap. 22. de Piſcibus, adducit oculatum teſtem viſarum in Pomerania ſuo tempore Nereidum. *Damianus Goës* in Deſcript. Urbis Olyſſippon. non multùm ab initio, multa in hanc

hanc rem recentia exempla refert, illudque præter cætera de quodam, *qui piſces hamo captans, prædam in aridum ſcopuli anfractum projiciebat, interdum verò nudum adoleſcentem imberbemq; inibi conſpicatus, ratus aliquem eſſe ex incolis, quos ibi frequenter natare ſolitos non ignorabat, tandem advertit piſces ab eo manu captos & ori admotos eſitari. Itaque accurrens injuriam ulturus, deluſus eſt ab cachinnante, & ſe non terreſtrem, qualis putabatur, hominem prodente.* Ita *Raynandus* ex dicto Auctore. Alia exempla de Tritonibus & Nereidibus dabit *Scaliger* Exercit. 226. n. 12. *Serarius* in cap. 16. Judicum q. 23. & planè inſigne Hiſtoria Societatis noſtræ part. 2. lib. 4. n. 276. Quid de hujusmodi monſtris cenſeamus, diximus loc. cit. nec enim veri homines ſunt, nec dæmones, ſed monſtra. Dæmon autem, ut bene advertit *Raynandus* ex Porphyrio apud *Euſebium* lib. 4. Præparat. Evang. cap. 11. hujusmodi monſtrorum operationibus ſe immiſcens, vel etiam quandoque eorum ſpeciem ſimulans, olim quidem vigente idololatriâ Deorum & Dearum maritimarum fabulis locum præbuit, apud eos verò qui minùs deſiperent, dæmonum corporationis inde ſuadendæ occaſionem captavit. Idem quod hactenus de Nereidibus & Tritonibus dixi, intelligendum etiam eſt de Faunis & Satyris. Vide dicta lib. præcedenti cap. 2.

Ad *tertium* patet reſponſio ex dictis §. præcedenti: frequenter enim ac libenter à dæmonibus invaduntur illi, in quibus atræ bilis major eſt copia, quia, ut bene notat *Delrius*, ſuccus & humor iſte cum primis idoneus eſt, ut homines in furorem & inſaniam vertantur, & energumenorum propria ſymptomata patiantur; qua occaſione utitur dæmon, ſi à DEO permittatur. *Atrabilarii cur invadantur à dæmone.*

Ad *quartum* jam alibi reſpondimus cum *Toſtato*, Magos verbis, ſignis, & ceremoniis illis quibus dæmones evocant, non cogere illos accedere, aut reſpondere, aut aliquid facere, ſed dæmones ſimulare ſe cogi, ut perſuadeant hominibus, quòd poſſint illos cogere, & quando volunt, ad ſe allicere. Cujus rei ſignum eſt, quod iiſdem verbis, ſignis, & cæremoniis allecti, aliquibus compareant, aliis verò minimè, vel quia non volunt, vel quia DEO aut Angelo bono prohibente non poſſunt. Novi ego magnum *Dæmones à Magis non coguntur.*

 Princi-

Principem, qui cum puer eſſet, & ſimiles dæmonem alliciendi cæremonias ab aliis didiciſſet, curioſitate & ſtudio diſcendi à dæmone ſtimulatus, frequenter ſolus interdiu & noctu ad campos & loca ſolitaria ſe conferebat, dæmonemque ardentiſſimè vocabat; nunquam tamen obtinere potuit ut compareret, utique DEO aut Angelo tutelari id prohibente. Cur dæmones ſe permittant includi vitris, annulis, & aliis ſimilibus cavitatibus, diximus lib. 1. cap. 37. Sancti illos incluſerunt non virtute naturali verborum, aliarumvè rerum adhibitarum, ſed ſupernaturali. Archangelus Raphaël Aſmodæum ligavit in deſerto, id eſt, coëgit ibi manere, utpote fortior ſpiritus debiliorem. Cur ſuffumigationibus quibusdam congregentur dæmones, ex dictis patet: non enim coactè, ſed ſponte accurrunt.

§. V. Reſpondetur argumentis §. II. allatis

Salomonis exorciſmus & radix.

AD radicem Salomonis ajo, non ipſam ſolam virtute naturali abegiſſe dæmones, ſed adhibitam cum adjurationibus ſeu exorciſmis, quæ DEI auctoritate inſtituerat Salomon, ſi vera ſunt, quæ Joſephus cit. loc. narrat. An verò Eleazarus ille virtute exorciſmi Salomonici ejecerit dæmones, dubium videri poſſet alicui, quandoquidem id poſt Chriſti adventum, & Evangelium per Judæam promulgatum contigit. Certè *Delrius* lib. 2. Diſq. Magic. q. 30. ſect. 2. credit, Eleazarum illum fuiſſe Magum, & per ſignum pacti operatum; idque colligit ex circumſtantiis quæ apud Joſephum loc. cit. apponuntur. Fortaſſis etiam verum non eſt, adjurationes & radicem illam, quibus tunc Judæi utebantur in dæmonibus pellendis, fuiſſe à Salomone inſtitutas, ſed à ſuperſtitioſis Rabbinis. Quidquid tamen ſit, certum eſt ex dictis, radicem illam non habuiſſe vim naturalem pellendi dæmones. Si ad nominis DEI tetragrammati enuntiationem ejecti fuêre dæmones, ſupernaturaliter id contigit, ſicuti nunc ad enunciationem nominis JESU ſubinde contingit.

Quæ de radice Babras dicuntur, vel fabuloſa ſunt, vel ſuperſtitioſa, ut ſatis colligitur ex ſuperſtitioſo modo illam effodiendi.

Ad id, quod de variis herbis, radicibus, lapidibus, animalium membris

membris & partibus, aliiſque quibuscunque rebus corporeis dicitur, reſpondeo ut antea, res illas directè & immediatè nihil operari in dæmones, ſi illos arcent, aut abigunt; indirectè tamen & mediatè juvare poſſe, ſaltem aliquas, contra ejus conatus maleficos, & multò magis contra invaſionem & obſeſſionem, quatenus impediunt vel auferunt diſpoſitiones illas, quibus tanquam occaſionibus ad hominem vexandum, aut invadendum uti ſolent dæmones.

Qua ratione ſuffitus ſeu fumus cordis ac jecoris piſcis à Tobia excitati expulerit dæmonem, fusè diſcuſſimus lib. 1. cap. ſæpe citato.

MUlta alia hìc examinanda forent circa poteſtatem variam, & varios modos pellendi dæmones ex Energumenis, eorumq́ efficacitate, præſertim per Exorciſmos in Eccleſia uſitatos, per invocationem nominis JESU, per uſum ſacrorum lipſanorum, per impreſſionem ſigni ſanctæ crucis, &c. Sed quoniam virtus quæ his ſimilibusq́ rebus tribuitur, non naturalis, ſed ſupernaturalis eſt; ne extra Phyſicæ limites exorbitemus, calamum cohibemus.

LIBER QUINTUS

De

MIRABILIBUS MONSTRORUM.

PROOEMIUM.

Monſtrum quid ſit.

MOnſtra dabimus hoc libro, & ſola monſtra. Itaque non cum Grammaticis, ac Etymologis, & pleriſque Phyſiologis monſtrum à monſtrando derivamus, ac omne id monſtrum appellamus, quod aut monſtrando ſignificat, aut ob raritatem dignum eſt monſtrari (quo pacto ſi ſumatur, per omnia entium genera vagatur, & tam inanimatis, quàm animatis, tam ſupralunaribus, quàm ſublunaribus rebus, quæ admirabilitatis aliquid adjunctum habent, convenit) ſed ad animantia duntaxat coarctamus, & id ſolum monſtri appellatione dignamur, quod inter animantia (ſeu homines ſint, ſeu bruta) deviat à conſueta ſecundùm ſpeciem diſpoſitione; ſive deinde ex parte degeneret, ut cùm homo naſcitur membris

bris belluinis, aut bellua membris hominis, alteriusvè extra ſuam ſpeciem animalis; ſive ex toto, ut cùm fœtus qualiscunque in effigiem & formam à generante prorſus alienam declinat, veluti ſi bos agnũ pariat, aut canem mulier. Hæc igitur mònſtra hoc libro dabimus, eorumq̀ue cauſas inquiremus, nec alia intermiſcebimus, ne liber in monſtroſam excreſcat molem. Ad duo igitur capita revocabimus omnia, ad monſtrorum hiſtoriam, & ad eorundem cauſas.

PARS I.

MONSTRORUM HISTORIA.

V*Arii varias adſignant monſtrorum, ſeu in larga illa aliorum, ſeu in ſtricta noſtra acceptione ſumptorum, differentias, ac veluti ſpecies, prout cuiq; aut libitum eſt, aut commodum. Nobis omnium facillima ac diſtinctiſſima viſa eſt partitio, quæ ſequitur; quam magna etiam ex parte ſervat* Ulyſſes Aldrovandus *in ſua Monſtrorum Hiſtoria, & ante ipſum* Schenckius *loco mox citando.* Monſtrorum Scriptores.

De

De monſtris (ſi quis plura præter hæc noſtra deſiderat) ſcripſère inter alios Joannes Georgius Schenckius *in Opuſculo de Monſtris*, Fortunius Licetus *in Monſtrorum Hiſtoria*, Ulyſſes Aldrovandus *jam citatus in Monſtrorum quoque Hiſtoria*, Conradus Lycoſthenes *in Opere de Prodigiis*, Arnoldus Sorbinus *de Monſtris, quæ à temporibus Conſtantini ad ſua usque tempora ortum habuerunt*, Martinus Weinreichius *de ortu Monſtrorum*, Laurentius Stengelius *in libro de Monſtris & monſtroſis. Multa etiam de Monſtris habet Alcoranus Turcicus* Schvveickeri *Norimbergici*, Gornelius Gemma *in Coſmocrit.* Laurentius Bayerlinck *in Theatro vitæ hum. Ver. Monſtrum, & alii.*

CAPUT I.

De Monſtris humanis acephalis.

NAtura dum à recto & conſueto generationis tramite deviat, ac monſtra efformat, generato fœtui nullũ aliquando caput in utero, aliquando plura addit, tam in hominibus, quàm beſtiis: interdum caput diſſimile ac prorſus alterius ſpeciei addit; interdum verò ſimile quidem, ſed ita alteratum ac fœdatum, ut monſtrum meritò conſtituat. Singulorum dabimus exempla in hoc & ſequentibus aliquot capitibus.

Monſtra acephala. *Cteſias Gnidius* in Perſicis, apud Photium in Biblioth. refert, Roxanem Cambyſis Regis Perſarum Uxorem peperiſſe puerum capite

capite carentem, eumque à Magis prodigii loco habitum, ut qui, ob defectum capitis, neminem ex familia illa poſt Cambyſem regnaturum ſignificaret. *Accidit deinde* (verba ſunt Photii) *ut ſacris operante Cambyſe, cùm victimæ jugularentur, ſanguis non flueret. Qua ſanè ex re animo concidere cœpit: & Magi renuntiarunt, nullum ab eo regni ſucceſſorem relictum iri, hiſce monſtris portendi.*

Anno Domini 1554. *Lycoſthene* referente, *in Miſnia infans natus eſt absque capite, oculorum effigie in pectore expreſſa*, de quo ſcribit etiam *Jobus Ficellus* in Miraculis. Ex eodem Lycoſthene refert *Aldrovandus* cap. 3. Monſtr. Hiſt. Wittenbergæ anno 1525. puerum absque capite in lucem exiviſſe; quod ego tamen in toto Lycoſthenis Opere reperire non potui.

Anno 1562. die 5. Novemb. Villæ Francæ in Vaſconia, natam eſſe puellam ſine capite, refert *Aldrovandus* loc. cit. ubi & iconem adpingit, communicatam Pareo à Fontano Agenſi, qui ſe monſtrum vidiſſe affirmat. Circa regionem colli eminebat tuber, & aures ſupra ſcapulas conſpiciebantur; in dorſo oculi, & roſtrum inſtar proboſcidis apparebant; quę omnia ſimul collata, oculorum, naſi, & quodammodo faciei rudimentum repræſentabant: cætera muliebre corpus affabrè compactum, niſi quòd umbilicus paulò longiùs propendebat.

Similia monſtra humana acephala Bononiæ viſa fuiſſe, teſtatur *Aldrovandus* loc. cit. *Nam Anno Domini trigeſimo primo ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, penes portam viæ majoris, in viculo* Torlione *nuncupato, quædam mulier enixa eſt maſculum omnibus ſuis membris integratum, mox fæmellam ſine capite, brachiis, & cruribus, & in regione colli parvum veluti orificium apparebat. Rurſus anno decimo quinto ſupra milleſimum & ſexcenteſimum mulier olim fœcunda, quæ poſtea per ſpatium quindecim annorum non conceperat, tandem concipiens peperit puellum ſatis grandem ſine capite, & ubi collum reſidere ſolet, os cum dentibus viſebatur & in parte oppoſita membrana æmulans meninges cerebri cernebatur. Hunc fœtum obſtetrix aliquo motu præditum, & ab utero exceptum nobis monſtravit. Rurſus anno vigeſimo quarto ſupra milleſimum & ſexcenteſimum, menſe Auguſto, in territorio Bononienſi natum eſt*

monſtrum fœminæ, cujus collum oculos, naſum, & os referebat, & in ſummitate colli mollior caro inſtar pyramidis eminebat; deinde linguâ, larynge, æſophago, & pulmonibus carebat, quorum loco quædam carunculæ coſtis utrimque adhærebant, cum cæteræ partes rectè eſſent conſtitutæ. Hactenus Aldrovandus.

Fœtus acephali hucusque recenſiti ſine dubio monſtroſi ſunt, quia à conſueta ſecundùm ſpeciem humanam diſpoſitione, & conformatione corporis deviant. Quòd ſi olim fuit, aut etiamnunc eſt alicubi genus hominum acephalon (de quo quid ſentiamus, lege quæ diximus libro præced. cap. 11. §. 4.) erunt & illi reſpectu aliorum hominum monſtroſi, quamvis ad ſe invicem comparati, minimè tales habendi ſint. Cauſam cur aliqui infantes ſine capite naſcantur, indagabimus infrà ſuo loco.

CAPUT II.

De Monſtris humanis polycephalis.

NOn per defectum tantùm, ſed per exceſſum quoque capitum Natura non rarò aberrat: aliis enim bina, aliis trina, aliis plura affingit capita.

§. I. Monſtra humana bicipitia.

Monſtra humana bicipitia.

JUlius Obſequens refert, puellam bicipitem natam C. Lælio, & L. Domitio Conſulibus; *Oroſius* verò, puellum bicipitem in agro Vejenti, C. Petilio, & C. Valerio Conſulibus; quod Lycoſthenes refert ad Annum ante Chriſtum 171. Romæ quoque, eodem *Oroſio* teſte, mulier abortiens bicipitem fœtum enixa eſt, qui juſſu Auſpicum in Tyberim fuit projectus. Et *Rabbi Moyſes* teſtatur Aphor. 25. mulieres Siculas quodam anno fœtus deformes & potiſſimùm bicipites peperiſſe.

Ambroſius Pareus puellæ bicipitis effigiem exhibet omnium reliquorum membrorum venuſtate conſpicuam: atque capita idem bibendi, edendi, dormiendi, & loquendi deſiderium habuiſſe; victum oſtiatim quæſiviſſe: ſed tandem Bavariâ, juſſu Dynaſtarum exceſſiſſe, timentium, ne mulieres gravidæ frequenti ejus conſpectu ſimilem fœtibus deformitatem imprimerent.

Cardanus

Cardanus lib. 14. de Variet. cap. 77. ait: *Anno M. D. XLIV. menſe Jan. nata eſt puella biceps; reliqua autem omnia unum corpus referebant: nam bina crura, bina brachia, vulva una. Sed tamen cùm amicus noſter Gabriel Cuneus chirurgus, diſcipulusq; meus, eam me abſente diſſecuiſſet; primò quidem gulam interiorem (ſunt qui meri vocant) ac cum ea ventriculum invenit geminatum, ſed tamen in fundo coibant: ibi pylorus unus, attamen ex eo inteſtina gemina exoriebantur, ut uterque ordo duplicatus eſſet illorum, præterquam in recto; nam in illo rurſus in unum coibant, ſicq; ad unum finiebantur. Erant autem fæces in ambobus; pulmones gemini viſebantur, atq; hi nulla ex parte in unum coibant. Cor paulò altiùs quàm in aliis eſſe ſolet, ypſilon literam græcam referens, bifidum ſcilicet, ſed tamen in una ſede. An uterque ventriculus ſuperior in eo eſſet, haud exploravit. Jecur craſſum, valde oblongum, ſed abſq; penulis, ſeu additamentis, atq; ideo informe. Spina dorſi duplicata, diſtabatq; una ab altera digiti magnitudine, unaquæq; ſuo inſerviens capiti, & uſq; ad crus quod ſibi in directo erat, ferebatur. Dentes inferiores anteriores quatuor, ſuperiores autem duos tantùm, ſed magnos, verùm inferioribus duriores, ac paulò ſolidiores; ſed tamen qui nec ipſi dentis exquiſitā præferrent duritiem, habuit. Renes duplicati, uterus & veſica minimè. Orta eſt menſe nono, & abſoluta, ac etiam corpulenta. Verùm in ipſo ortu ob errorem obtorto collo unius ab obſtetrice, idem dies eademq; hora fuit qua tenebras mortis & vitæ hujus lucem experta eſt. Manifeſtum eſt igitur, idem in his contingere, quod in fructibus. Duas tentavit Natura creare proles: in ipſo exortu principalium membrorum colliſa atque conſtricta ſunt omnia, præter caput: omnia igitur principalia, præter cerebrum, in unum coiverunt.*

Lycoſthenes multa hujus generis monſtra in Opere ſuo de Prodigiis profert. Nam præter illud de quo jam ex Oroſio, Anno 125. ante Chriſtum natum, *Fruſinone ex ancilla puer biceps natus eſt.* Et Anno Domini 595. Conſtantinopoli alter. Et anno 601. in ſuburbanis vicis ibidem alter. Anno 1044. Henrici III. Imp. anno 5. *in confinio Nortmanniæ & Britanniæ, portentum viſum eſt in una vel potiùs duabus mulieribus. Duo erant capita, & quatuor*

brachia, cætera gemina usque ad umbilicum, inferiùs ſingula omnia. Comedebat, ridebat, loquebatur una; flebat, eſuriebat, tacebat altera: ore gemino manducabatur, ſed uno meatu per ventrem ejiciebat: unâ defunctâ, ſupervixit altera penè triennio mortuam portans, donec & pondere molis, & nidore cadaveris defecit. Anno 1118. *Monſtrum quoddam Namuti natum eſt, biceps videlicet infantulus, tam ſexu duplex, quàm cæteris, ſimplex autem compage corporis.* Anno 1487. *biceps infans Patavii natus eſt, in quo præter naturæ luxuriem nihil alioquin fœdum aſpectu.* Alius biceps *per eosdem dies Venetiis editus eſt, ore pluriſariam ſciſſo, &c.*

Anno 1494. *in oppido Germaniæ Rotvvil, ad Hirciniam ſylvam ſito, infans duobus capitibus, quatuor manibus, duobus pedibus natus eſt.* Anno verò 1498. *in ditione Werdenberga monſtrum fœminei ſexus natum eſt, capitibus duobus, brachiis quatuor, pectore & ventre uno, pedibus duobus.* Ejusdem meminit *Cornelius Gemma* lib. 1. Coſmocrit. cap. 6. ſed conjicit in Annum 1489. utique per errorem; quem & Aldrovandus exſcripſit.

Anno 1514. *in Sarzano, quinto Idus Martii, nobili quondam Italiæ vico, inuſitatæ magnitudinis monſtrum viſum eſt, quod copioſe* Cœlius Rhodiginus *in lectionum antiquarum lib. 24. cap. 3. deſcribit. Fuit autem infans biceps, in quo multa mira conſpiciebantur. Primum quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cum proceritate reſponſum habentia, abſoluta, amuſſitatáq; Facies utraq; ſimilitudinis propè indiſcretæ. In capitibus crines aliquantò longiores, ac nigricantes. Inter utrumque caput ex collimitio humerorum tertia porrigebatur manus, ſed quæ aures longitudine non excederet, nec integra viſebatur omnino. Reliquum corpus prorſus benè compactum, ac citra ullam maculæ fœditatem. Poſtridie allatus Rhodiginum eſt, &c.*

Anno 1531. *in Helvetiæ quodam pago, quem patriâ linguâ Goſſavv vocant, propè Groningam, natus eſt monſtroſus infans, ad 29. Auguſti diem, duobus ſcilicet capitibus, ternis brachiis, totidemq; pedibus.*

Anno 1536. *in agro Tigurino natus eſt infans, ei planè ſimilis, qui in Helvetia etiam in pago Goſſavv ante ſexennium natus eſt, uno ſcilicet corpore, duobus capitibus, tribus manibus, totidemq; pedibus.*

Anno

Anno 1538. *natus eſt quidam, & ad perfectam viri ſtaturam excrevit, capite & humeris tantum geminus, ita ut caput alterum antè, alterum retro eſſet, mira inter ſe ſimilitudine: barbis etiam & oculis ſeſe referebant mutuò: idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox ſimillima, idem uxoris quam habebat, & excernendi, utriſque capitibus erat deſiderium. Annum excedebat trigeſimum, quando hunc videre contigit.* Hunc eundem vidiſſe ſe fatetur, trigeſimum annum excedentem, *Jacobus Rufus* lib. 3. de Concept. hum. cap. 3.

Simile quoq; monſtrum in Bavaria anno 1541. conſpeximus: erat autem mulier viginti ſex annorum, duobus capitibus; quorum tamen unum ſatis deforme erat. Hæc dum medici habitu oſtiatim victũ quæreret, propter gravidas, dato viatico abire ex finibus juſſa eſt. Idem ergo hoc monſtrum eſt cum illo, quod ſuprà ex Pareo retulimus.

Anno 1540. *fœtum vidit Haſſia, editum quinto Idus Januarii, geminis capitibus reflexis in dorſum, quorum ſeſe facies obverſæ invicem minaci aſpexerunt vultu.*

Anno 1544. *Mediolani menſe Januario nata eſt puella biceps,* illa nimirum, quàm ſupra ex Cardano deſcripſimus.

Anno 1552. *in Haſſia Witzenhauſiæ, tertia poſt feſtum trium Regum die, infans maſculus biceps, collo duplici, duobus capitibus, ac corpore optime cum reliquis membris compacto natus eſt.* Eodem anno, ut recitat Rufus, in Anglia, non procul ab Oxonio, fœtus biceps natus eſt, reliquo corpore non bene compacto: nam illi quatuor brachia, & tres pedes malè formati erant.

Anno 1553. *decimo tertio Calendas Sextilis, in Misniæ pago quodam Zicheſt, non procul à Pirnavv, natus eſt infans duobus capitibus, membris omnibus abſolutis.* Hactenus ex Lycoſthene.

In Chronicis *Tritbemii* legitur, anno 1236. in villa Gebrab puellum maſculũ bicipitem natũ, vixiſſe ſex menſes, & totidem dies.

Cornelius Gemma lib. 1. Coſmocrit. c. 6. ait, vidiſſe patrem ſuum Lovanii, Anno 1536. *gemellos ita commiſſos, ut capite diſtincti, brachiis manibusq; quatuor, ventre & ſterno pectoris copularentur. Inventum illo præſente per anatomen cor commune, cerebrũ ſuum cuiq; ſecretum. Neq; vulgaris quæſtio, an pro uno homine, an pro duobus foret genus hoc monſtri philoſophis appellandum. Orta eſt contentio va-*

ria, aliis ſedem τῆς ἐντελεχείας in corde, aliis in cerebro collocantibus. Mihi quidem (ſalvo ſemper meliori judicio) formæ humanæ dignitas ex rationis domicilio potiùs æſtimanda cenſebitur, quanquam in corde ſit fons caloris vitalis, ac facultatum animalium & naturalium præcipuus nodus: hoc enim ad vitam & totam animalis compoſitionem potiùs, quam ad differentiam ſpectat, &c. Eodem Anno 1536. teſte *Aldrovando*, natus eſt *in agro Tigurino infans unico corpore, & duobus capitibus.*

Anno 1555. die 27. Septembris in pago Freyvverk, non procul ab oppido Adorfio Voitlandiæ, *Aldrovando* narrante, biceps infans editus eſt ab uxore fabri ferrarii, qui inter femora, ubi proditus ſexus, umbilicum habebat, ſed præter duo capita, habebat quatuor manus, & quatuor pedes.

Anno 1575. natus eſt alius infans biceps, teſte Pareo apud Aldrovandum, qui dextro carebat brachio.

Anno 1593. die 6. octobris, ut recitat *Schenckius* apud Aldrovandum, in ditione Monaſterii Wolmerſtalt, uxor cujusdam cauponis puellam bicipitem peperit; quam mortuam Valentinus Wager vivis coloribus delineavit.

Anno 1597. die 29. Maji, teſte eodem Schenckio, in vico Luſtnau, Ducatus Wirtenbergenſis, diſtante non procul Tubingâ, à parentibus plebeis, nimirum patre Jacobo Hang vinitore, & matre Agnete, partus monſtroſus mortuus editus eſt in lucem poſt ſexdecim ſeptimanas à conceptione, qui utriusque ſexus genitalia habebat, geminis capitibus, & binis collis, quorum utrumque caput binas aures, oculos binos, os unum, & unum naſum obtinebat. Erat hoc monſtrum intuentibus formidandum & horribile. Capita à craniis defunctorum hominum non multum diſtabant, quorum ſingulæ frontes in medio non aliter diviſæ apparebant, ac ſi eſſent diſciſſæ. Crura bina, unà cum parvulis manibus, & pedibus macris, in anguſtum contractis, erant, ut ſolent in hujusmodi abortibus conſpici. Fuit idem monſtrum Tubingæ à Medicis lege anatomicâ diligenter examinatum, inventumque cor duplex, pulmo item & jecur duplex, in ventre inferiori ſtomachus ſimplex, & ſimplicia inteſtina.

Iconiſmus VII. Ponatur è regione pag. 663.

Fig. I. Monſtrum biceps cum altero capite in ventre.

Fig. II. Monſtrum ſepticeps.

Anno 1598. die 26. Octobris, in oppido inter Angeriam & Tortonam ſito, ex congreſſu conſobrini & conſobrinę natum fuiſſe perhibetur, Aldrovando referente, monſtrum humanum biceps cum cauda, duobus pedibus, & quatuor brachiis; quorum duo ritu humano proprium locum occupabant, alia duo juxta dorſum ex medio utriusque capitis ortum trahebant: cauda ſupra podicem ſpatio duorum digitorum erat, longitudine palmi, & excrementorum exitum tegebat, velut in quadrupedibus caudatis obſervatur; quæ quidem juxta initium erat latitudinis digiti auricularis, & deinceps in acutum deſinebat. Nulla forma genitalis virilis & ſcroti apparebat, ideo fœminei ſexus eſſe fuit creditum.

Anno 1599. menſe Auguſti, ut recitat *Schenckius*, in vico Zeitern, diſtante mille paſſuum ſpatio à Bruxelle Epiſcopatus Spirenſis, uxor Prætoris bicipitem & admirandum partum enixa eſt. Hęc, abſoluto geſtationis uteri curſu, rure domum veniens, gravibus partus doloribus vexata, in terram cadens, extemplo epilepſiâ correpta eſt, & nocte adventante, fœtum edidit, animamque eadem nocte, poſt novem horarum paroxiſmum comitialis morbi, efflavit. Infans autem fuit horrendi aſpectus: nam duo capita ſimiarum facies æmulabantur; reliqua pars corporis puello bene conſtituto ſimilis erat, præter brachia, quæ aliqua ex parte manca videbantur; pedes formam potiùs pedum Simiarũ, quàm hominis referebant; & denique circa clunes rudimentum caudæ vulpinæ cernebatur.

§. II. Monſtrum humanum biceps, capite uno in ventre poſito.

HActenus de monſtris humanis bicipitibus, quorum capita in proprio loco ſunt poſita: nunc mirabilius occurrit, cujus unum caput in loco proprio, alterum in alieno, nempe in ventre fuit collocatum, & ad juſtam ætatem excrevit. *Lycoſthenes* ex *Jacobo Ruffo* libel. de hum. concept. refert id ad Annum Domini 1516. his verbis: *In Germania viſus eſt juſtæ ætatis vir, cui aliud caput ex umbilico exereret, quod pro more alterius quoq; cibum caperet. Hujus meminit Jacobus Ruffus in libello de hominis conceptu, ex quo eam, quam vides, imaginem mutavimus.* Ejusdem meminit *Pareus*, & addit, fuiſſe membris optimè conſtitutum, ac peregrinando magnam à curioſis ſtipem collegiſſe. Occa-

Icon. VII. Fig. I. Monſtrum humanum biceps, capite uno in ventre poſito.

Capitis humani oſſa ex apoſtemate extractæ.

Occaſione hujus monſtri meminit *Aldrovandus* cujusdam caſus, qui tunc recenter Parmæ contigerat, ubi juvenis ſexdecim circiter annorum inciderat in tumorem circa mendoras coſtas, *qui ſuppuratoriis medicaminibus ad intus, tandem ſuppurationem indicabat, quando ab excellentiſſimo Chirurgo Taliaferro apertus, copiam ſaniei effudit, & deinceps ſingulis diebus ex dilatato apoſtematis foramine, unà cum pure, mandibulæ, & multa oſſis cranii humani fruſta exierunt. Itaque tumore depreſſo, & ulcere ad cicatricem perducto, patiens priſtinæ ſanitati fuit reſtitutus. Illa igitur oſſa, quæ à tumore exierant, ſimul diligenter juncta, integrum hominis cranium conſtituebant.* Qua de cauſà putat Aldrovandus; Naturam in parte intima prædicti juvenis à primordio generationis monſtroſum caput produxiſſe, quemadmodum in parte extima ventris præcedentis monſtri produxerat aliud caput; quod caput internum quia deinde vel à contuſione, vel aliâ causâ præmortuum, Natura per apoſtema illius expulſionem procuraverit.

§. III. Monſtra humana trium, & ſeptem capitum.

Monſtra humana tricipitia.

PHiloſtratus in vita Apollonii lib. 3. cap. 4. tradit, eo tempore, quo Apollonius Syracuſas venit, quandam mulierem non ignobilem peperiſſe puellum tricipitem, cujus reliquum corpus rectè compactum & conſtitutum fuerit.

Monſtra humana heptacephala. Iconiſmi VII. Fig. II.

Aldrovandus ait, ſe legiſſe quondam, in regione Novarenſi ex muliere vetula egreſſum eſſe monſtrum, cruribus & pedibus bubulis, reliquo corpore humano, cum ſeptem brachiis, & totidem capitibus uni thoraci affixis; ſed caput inter alia medium unico oculo, & auribus hircinis fuiſſe præditum, prout in appoſito Schemate apparet. Addit Aldrovandus, alios prodidiſſe, hoc monſtrum heptacephalon inſtar hydræ, menſe Januario Anni 1587. Euſigi in regione Pedemontana natum eſſe.

Idem teſtatur, Anno 1625. Bononiæ apud Nicolaum Tebaldinum impreſſam fuiſſe quandam hiſtoriam monſtri ſe tricipitis, nati ex muliere habitante in oppido Fori Julii *perdonone* appellato.

CAPUT

Iconiſmus VIII. Ponatur è regione pag. 665.

CAPUT III.

De monſtris belluinis polycephalis.

Quæ in hoc genere occurrunt, primùm ex *Lycoſthene*, ſervato annorum ordine, à mundi origine ad noſtra ferè usque tempora, deinde ex aliis quoque Auctoribus delibabimus. Monſtra belluina polycephala.

Anno igitur Mundi 3760. ante Chriſtum 204. ex Lycoſthenis calculo, *Ceræ porcus biceps natus eſt*, ejus formæ, quam appoſitum refert Schema. Et Anno Mundi 3768. *Sinueſſæ agnus cum duobus capitibus natus.* Et anno ſequenti 3769. *Aſculi agnus biceps cum quinque pedibus natus*, prout in appoſita figura patet. Et Anno 3841. *Saturæ Vitulus biceps natus.* Et Anno 3843. alius quoque *vitulus biceps natus.* Et Anno 3870. *agnus biceps.* Porcus biceps. Icon. VIII. Fig. III. Agnus biceps. Icon. VIII. Fig. IV. Vitulus biceps.

Anno poſt Chriſtum natum 573. *in eo bello, quod Romani contra Perſas geſſerunt, plurima prodigia, Romanorum futuras clades portendentia, tum viſa ſunt:* inter alia *bos recens natus in initio belli conſpectus eſt, ex cujus vertice duo capita eminebant.* Anno Domini 1269. *Caliſſæ intra octavum diem natalis Chriſti natus eſt vitulus cum duobus caninis capitibus atque dentibus, & ſeptem pedibus vitulinis. Capitum autem majus quidem in loco ſuo, minus verò ad caudam ſitum erat. Ab ejus cadavere canes atque volucres abhorruêre.* Anno 1496. *in pago quodam, qui ad Argentinenſem ſpectat Epiſcopatum, cui Sugenheim nomen eſt, duobus ab Argentina milliaribus, anſer monſtroſæ planè formæ in ovo inventus, duobus capitibus, totidemq; linguis, collo unico, quatuor pedibus, quorum duo eum locum occupabant, ubi in aliis alæ emergunt; reliqui verò circa podicem (ubi duplex etiam ad ejicienda Naturæ excrementa exitus erat) apparebant: alæ verò duæ circa collum expanſæ.* Anno 1499. *Vitulus prodigioſus, duobus capitibus, antè & pòſt, Cracoviæ natus.* Bos biceps. Vitulus biceps, & ſeptipes. Icon. VIII. Fig. V. Anſer biceps. Vituli bicipites alii.

Anno 1540. *Mediolani Vitulus biceps natus eſt. Habebat autem capita perfecta duo: unumquoque habuit ſuam linguam, ac dentes, nares, oculos, aures; ſed juncta erant capita in occipitio, quorum*

unum maſculi rotundum, alterum fœminæ oblongum, ſpeciem diverſi ſexus præferebant. Animal vitulæ erat exenteratum, ac ex matre exciſum occiſa, quòd diutiùs partum trahere, quàm ut ſervari poſſet. Supervixit, ut referebant, fœtus dimidio horæ, & erat in caupona cancri. Anno 1541 *in Sardinia Inſula, eâ ipſe nocte, quâ Carolus V. Romanorum Imperator in Mauritaniam ſolutum venerat, Vitulus duobus capitibus in oppido Lagara natus eſt.* Anno 1551. *Vitulus biceps naſcitur menſe Decembri in Schinna pago, quem Longum nominant, proximè Fribergum.*

Agnus monſtroſiſſimus. Icon. VIII. Fig. VI.

Anno 1555. *Halberſtadii 18. Februarii accidit, ut agnus natus eſſet prorſus rotundo capite, tribus oculis, trigemino ore, gemino naſo, auribus in tergo pendulis inſtar caninarum: ſed quod maximi prodigii loco habendum eſt, in tertio ore magnum oculum habuit, majorem, aliis, ibiq́; linguam prolixam exercuit. Vixit unum diem continuo clamore.*

Vitulus monſtroſiſſimus.

Eodem Anno 1555. *dum comitia Imperialia Auguſtæ Vindelicorum à Sereniſſima Romanorum Regia Majeſtate Ferdinando celebrantur, ſeptem milliaribus ab Auguſta urbe naſcitur vitulus Maji vigeſimo primo die, in pago quodam Leder nomine, habens duas facies, oculos quatuor, duos quidem in fronte anteriori, in lateribus verò alteros, per omnia alioquin in membris quidem ſingulis vero vitulo perſimilis: qui inſuper quamprimùm in lucem editus eſt, animam actutum exhalavit.* Hæc ſcribit Marcus Frytſchius in Meteorologicis.

Agnus biceps, & monſtroſus.

Hactenus ex Lycoſthene; nunc ex aliis Auctoribus. *Aldrovandus* in Hiſtor. Monſtror. cap. 2. pag. 416. edit. Bonon. refert, Anno 1506. Bononiæ ovem quandam Illuſtriſſimi Thomæ Coſpii agnum enixam eſſe nigerrimum, duobus capitibus, totidemque caudis conſpicuum, pedibus verò quinque, quorum quintus dorſo adhæſerit. Idem ibidem teſtatur, excellentiſſimum Joannem Antonium Godium ſervare domi ſuæ exuvias agni bicipitis, cum duobus tantùm pedibus.

Agnus triceps.

Ambroſius Pareus apud eundem Aldrovandum narrat, Anno Domini 1577. in pago Blandio, tribus milliaribus à Meloduno diſtante, natum eſſe agnum tricipitem, & medium caput reliquis craſſius fuiſſe: & balante uno reliqua pariter balaſſe.

Schenkio

Iconiſmus IX Ponatur è regione pag. 667.

Fig. VIII. Puer capite elephantino.

Fig. IX. Infans cornutus ore patulo.

Schenckio referente apud eundem Aldrovandum, in agro Patavino natus eſt vitulus duobus capitibus, unico tantùm corpore, poſterioribus & anterioribus cruribus duplicatis. Et hoc monſtrum quidam ad quæſtum circumferebant. Vitulus biceps.

Anno 1506. teſte *Aldrovando*, quædam vacca Domini Franciſci Buccaferrei Bononiæ vitulum bicipitem enixa eſt, cujus duo capita in occipite juncta erant. Eodem teſte paucis annis antequàm id ſcriberet, Morenzani prope Venetias ortus eſt vitulus biceps, duplici rictu, quatuor oculis, & ternis auribus; quarum una in medio utriusque capitis erat, ſed aliæ duæ in fronte amborum capitum. Alium bicipitem vitulum, duplici quidem rictu, ſed quatuor oculis, & binis tantùm auribus, ait ſex ante annos, quàm ſcriberet, Arimini fuiſſe natum. Addit præterea, ſibi à Polono quodam narratum, in Polonia natum fuiſſe vitulũ ſepticipitem, qui duabus tantũ horis vixerit, & ex ſingulis capitibus ſingulas linguas exeruerit. Icon. VIII. Fig. VII. Vitulus ſepticeps.

Omitto hîc aves, ſerpentes, & piſces bicephalos, ac ſubinde polycephalos, quorum nonnulla exempla cum iconibus affert *Aldrovandus* loc. cit. Cauſam multiplicationis capitum, tam in humanis, quàm belluinis monſtris, adſignabimus infrà ſuo loco.

CAPUT IV.

De monſtris humanis cum capite non humano.

DE hominibus Cynocephalis ſeu Canicipitibus multa adduximus exempla libro præcedenti cap. 6. Monſtra humana cum capite non humano.

Lycoſthenes ad Annum Mundi 3757. refert, puerum cum elephanti capite natum Sinueſſæ. Hoc idem recitari ait Aldrovandus à Polydoro Virgilio; & addit ex relatione virorum fide dignorum, Anno Domini 1565. in Hungaria mulierem enixam eſſe puellum capite elephantis, reliquo corpore bene conſtitито, prout in appoſita apparet figura. Puer cum capite elephanti. Icon. IX. Fig. VIII.

Eodem *Lycoſthene* referente, Anno Domini 1544. *quinto Calend. Septemb. Argentinæ nobili Alſatiæ metropoli, infans fœminei*

ſexus, horrendo, monſtroſo, atque in ſuperiori parte aperto planè capite, lato ore, bovinis oculis, naribus aquilinis, natus eſt. Præterea Anno 1551. *in Marchia villa Dammevvalde prope Witſtock, coloni cujusdam conjunx monſtrum, quod deſcribit Fincelius, edidit.* Icon. IX, Fig. IX. *Infans toto corpore fuit ſpadiceo colore, capite cornuto, oculis craſſis, prominentibus, absque naſo, patulo ore, quod longitudine ſpitamæ diſtentum fuit, in cujus medio lingua candida eminuit, & quadrata, colli expers (caput enim ſcapulis accrevit) corpus totum inflatum, & rugoſum, brachia in lumbis hæſerunt, pedes longè tenuiſſimi. Ab umbilico autem ſpecies laxi inteſtini longè dependit ad pedes.* Anno 1555. *Februarii 15. in pago Pfeffelbach ad Vinariam, ut* Fincelius *narrat, tale monſtrum natum eſt à conjuge paſtoris pecudum. Puellus fuit ſine facie humana; loco ejus habuit carnem glabram, niſi quòd duos oculos groſſos & diſſimiles extantes habuit, non collocatos in cavitatibus, tetro aſpectu. In loco frontis, cuſpis carnea prominens, erecta ſtetit. Mentum habuit pendulum, exiguum foramen loco oris, quo omnes videntes conterriti ſunt, nec fuit baptizatus, ſed ſtatim ſepultus.* Iterum Anno 1566. *Baſileæ Rauracorum puellus natus eſt crudeli aſpectu, corpore quidem ſatis bene compacto, ſed capite hirſuto, canem aut catum magis, vel ſimiam, quàm hominem referente. Vixit autem circiter horam dimidiam.* Hactenus ex Lycoſthene.

Monſtra humana cum canino capite. In Faſciculo temporum *Werneri* legitur, Anno 914. mulierem edidiſſe partum, corpore quidem humano, ſed capite canino. *Vincentius* quoque in ſpeculo Natur. lib. 31. cap. 26. narrat, ætate ſuâ monſtroſum hominem, canino ſcilicet capite, ad Ludovicum Galliarum Regem fuiſſe delatum. *Aldrovandus* ait, ſe meminiſſe, legiſſe, uxorem Cornelii Gallicani Romæ infantem capite Anubis, id eſt, canino peperiſſe; erat enim Anubis Ægyptiorum Deus, canino capite effigiatus, ut patet paſſim in Ægyptiorum Hieroglyphicis.

Anno 1626. menſe Martii, Peruſii prodiit in lucem puellus membris rectè conſtitutis formatus, præter faciem, quâ, propter hirtam frontem, effigies bubonis repræſentabatur, lingua ab ore exertâ.

Anno 1517. ex parentibus infimæ ſortis, nimirum ex Amadeo Perneo, & Magdalena Sarbu cata, in Breia ſylva, parœcia Boſci Regis,

Iconiſmus X. Ponatur è regione pag. 669.

Fig. X. Puellus facie ranæ.

Fig. XI. Pullus equinus mancus.

Regis, via ad fontem Bellæ aquæ, mulier febre vexata, conſilio mulieris cujusdam clinicæ, ranam vivam palmæ manus alligari juſſit, tamdiu ibi detinendam, donec exſpiraret. Eo habitu in viri cõgreſſum veniens, fœtum peperit facie ranæ, cujus effigiem hîc damus. Monſtrum humanum cum facie ranæ. Iconiſ. X. Fig. X.

CAPUT V.

De Monſtris belluinis cum capite alienæ ſpeciei.

DE Hippocentauris & Onocentauris, de Satyris, Tritonibus, Nereidibus, ac Sirenibus, aliisque ſimilibus beſtiis humanam faciem habentibus, fusè diſputavimus in libro præcedenti. Nunc alias belluas capita alienæ ſpeciei habentes producemus, primùm ex Lycoſthene, deinde ex aliis. De Harpyis agemus infrà ſuo loco. Monſtra belluina cum capite alienæ ſpeciei.

Lycoſthene igitur narrante, Anno Mundi 3756. *Tarquiniis porcus cum ore & capite humano genitus eſt.* Et anno Mundi 3766. *Fruſione agnus cum ſuillo capite.* Et eodem Anno *Sinueſſæ porcus cum capite humano.* Et Anno 3768. alius *Sinueſſæ porcus cum humano capite.* Anno 3861. *in Lucanis duo agni equinis pedibus nati, alter ſiminino capite.*

An verò Domini 1011. *porca enixa fœtum humanâ facie edidit.* Anno item 1018. *Sus fœta, porcellum humanâ facie enixa.* Alia item Anno 1055. circa finem Imperii Henrici III. Rom. Imp. *enixa eſt porcellum humano capite.* Anno item 1109. *in parochia Lægienſi porca enixa eſt porcellum habentem faciem hominis.* Et alia Anno 1118. in Gallia. Anno verò 1254. *cùm ad montem Atticum collatis Florentinorum & Piſanorum ſignis decertatum eſt, monſtrum in agro Veronenſi editum ex equa quadrupes, fœdum humano capite. Ad cujus murmur, vagitum, & confuſum humanæ vocis ſonitum accurrens ruris illius accola, & novo attonitus ſpectaculo, exerto ingenti gladio monſtrum occidit. Quam ob cauſam ad judicium tractus, & de monſtroſi partus origine, & de occidẽdi cauſis interrogatus, horrore atque abominatione rei tantùm ſe feciſſe reſpondit. Quo audito, ſuſpicionem omnem ademerunt.* Meminit quoque hujus monſtri *Pareus, Schenkius, Aldrovandus*, & alii, cum *Muſſato* lib. 7. de Geſt. Ital.

Anno 1290. *in agro Conſtantienſi mulier humano capite leonem peperit.* Anno 1494. Cracoviæ mulier *in ſuburbana villa, cui Nigra nomen eſt, ad duodecimum Calend. Novemb. monſtrum edidit, cætera quidem humanâ figurâ, ſed collo & auribus leporinis, & uno grandiore inteſtino totum ventrem occupante, diducto rictu ſpirans.* Anno 1547. *ad oppidum Bitterfeld vitulus in agro repertus, oculis naribus, & auribus humanis, vertice tonſo & miniato, rictu & pectore vitulino, cruribus anterioribus vitulinis, poſterioribus humanis, & brevibus admodum, ſed utrisq; deſinentibus partim in ungulas vitulinas, partim in humanos digitos, qui ungulis ſuberant, & ſeparatim propendebant. Hoc monſtrum deſcribit* Caſparus Peucerus *lib. de Teratoſcopia. Sic apud* Cœlium Rhodiginum *legimus, apud Sybarim olim paſtorem nomine Crathin, ex frequentioribus cum capra congreſſibus (quod turpe fœdumq; dictu eſt) capram quidem humano capite patris ſimillimo, corpore verò caprino matrem referente, genuiſſe. Quem poſtea ductor caprarius ac anteſignanus hircus, zelotypiâ laborans, oblatâ occaſione humi pro more dormientem, maximo impetu cornibus invaſit, ac corrivalem crebrioribus ictibus vulneratum interfecit.* Ita *Cælius Rhodig.* lib. 14. cap. 62. lectionum antiq. & nos ſuprà lib. 3. cap. 1. §. 2. ex *Plinio* lib. 7. cap. 3.

Icon. X. Fig. XI. Anno 1554. *in villa Pomeraniæ Reckovv, vicina Rugio ad oſtium Viadri, equi pullus natus eſt capite horrendo; in cujus loco oculorum maculæ erant ſubruſæ; aures pendulæ, quales ſunt canum ſagacium, infimis auriculis cuti adcretis. Os quoq; erat monſtroſum, labris inflexis, quemadmodum duæ tudiculæ compoſitæ, ut lactari non poſſet. Collum erat tortum, & ſinuoſum, diſtinctum coloribus tanquam catenis variatum. Juba erat impexa, plena plegmatibus. Quando hinniebat, putabatur hinnire ingens caballus: ac ſi qui fortè ex nobilibus accederent, toto corpore movebatur, terramq; pulſabat, tanquam in rabiem verſus, & quaſi impetum in ipſos facturus. Erectus ſtabat, hinnitu terribilis. Cives & colonos ferre poterat, quibus acceſſum liberum permittebat. Cutis erat aſperior, & veſtis villoſa. Loco caudæ alta criſta erigebatur, etiam mortuo pullo. Pes imus anterior unus erat humanus, alter nullus erât, ſed tantùm tibia manca. Pedes poſteriores erant equini. Triduum vivebat, deinde extinctus in trivio ſepeliebatur. Hæc ſcribit* Jobus Fincelius *de Miraculis.*

Anno

Anno 1555. *menſe Decembri, in Pomerania villa Roſſovv, quæ unum tantùm milliare à Palevvalck ſita eſt, ex fœmina monſtrum natum eſt horrendum. Corpus autem erat vitulinum, caput glabrum, ac rotundum inſtar globi, ad Simiæ ſimilitudinem, mentum hirſutum, prominens lingua. Pedes autem anteriores erant ſine ungulis, ſolis globulis rotundis; poſteriores verò bovini, cauda verò erat absque nodis, oſſea, ac planè per omnia immobilis.*

Anno 1556. *viceſimo quarto Julii, deforme monſtrum vacca enixa eſt in pago Cleisdorff, diſtante tria milliaria à Pabenberga; quod Ficelius quoque deſcripſit. Pedes habuit quatuor vitulinos, caput humanum virile, atra barbâ, geminis auribus humanis, & modicis capillis, pectus item humanum & mammoſum. Natum eſt monſtrum in prædio viduæ nobilis. Sic* Volaterranus *ſcribit, olim ex cane & muliere natum infantem formâ humanâ ſuperiore parte, inferiore verò caninâ; atque expiationis causâ ad Pontificem delatum. Cujus rei* Cardanus *meminit lib. 14. de Variet. Rer. cap. 64.*

Hactenus ex Lycoſthene. *Ambroſius Pareus* narrat, Anno 1564. Bruxelæ ſuem peperiſſe ſex nefrendes, quorum primus erat monſtroſus: nam capite, & anterioribus pedibus, & Ommoplatis, hominem repræſentabat, reliquo verò corpore toto ſuem, imò genitalia ſuis fœminæ habebat, & aliorum nefrendum more ubera ſugebat, ſed die ſecundo poſt ortum, à plebe monſtri horrore concitata, unà cum matre hic fœtus confoſſus eſt.

Anno 1569. auctore *Schenkio*, ſus humano capite in Cypro natus eſt die 12. Decemb. Erat totum corpus veri porci, nudum & ſine pilis ac ſetis; capite effigiem humanam referebat, ex cujus fronte criſta, imitans criſtam galli Indici, oriebatur; quæ partem oculorum, & partem naſi tegebat. Aures humanis erant ſimiles. Monſtrum ex porca, unà cum quatuor aliis porcellis matri ſimilibus, ortum eſſe retulerunt.

Cornelius Gemma lib. 1. Coſmocrit. refert, ſuâ ætate natum canem capite accipitrino, & ſpectandum populo à quodam circumlatum.

CAPUT

CAPUT VI.

De monſtris humanis fœdam capitis conſtitutionem habentibus.

Monſtra humana fœdam capitis conſtitutionem habentia.

MOnſtra humana acephala, dycephala, & polycephala hactenus exhibuimus, uti & illa, quæ capite non humano ſunt deturpata; nunc dabimus alia, quæ licet capita exhibeant humana, inſigni tamen aliqua nota turpitudinis ſunt fœdata. Referemus primò quæ Lycoſthenes collegit, deinde quæ alii. Spectant huc quoq; quæ libro pręcedenti diximus de fœminis ac pueris barbatis, infantibus dentatis & ſimilibus.

Anno igitur Mundi 3772. *Lycoſthene* narrante, *pueri ingenui Arimini ſine oculis & naſo nati* ſunt.

Anno verò Domini 308. *apud Daphnem, amœnum illud & ambitioſum Antiochiæ ſuburbium, viſu relatuq́ horrendum natum eſt Conſtantii Imperatoris temporibus monſtrum, infans ſcilicet ore gemino, dentibus binis, & barbâ, quatuor oculis, breviſſimis duabus auriculis.* Anno 1233. *in Rathſtadio oppido in Alpibus Noricis, quas Taurum incolæ vocant, infans cornutus natus eſt. Vagitus atque ploratus ejus quatuordecim antè dies, quàm ederetur, auditus.* Huc etiam ſpectat monſtrum natum anno 1494. in villa ſuburbana Cracoviæ, de quo capite præcedenti. Anno 1503. *in Haſſia infans bene diſtinctis membris natus eſt, niſi quòd auribus, oculis, ac naribus in univerſum careret, ac in facie ſolum os haberet.*

Cornutus infans.

Infans crucifixi imaginem referens.

Anno 1542. *in Bilſen Bohemiæ oppido, ut* Peucerus *de Teratoſcop. memoriæ tradidit, natus eſt infans ſimilis imagini crucifixi, aut pendentis è cruce, qui collum tortum & in latum inflexum habuit, quemadmodum pingitur imago Filii DEI de cruce ablati, ut difficulter ipſius ori, propter obliquitatem, cibus inſeri potuerit. Crura etiam transverſa & inflexa habuit; quæ etſi aliquoties ſejungerentur, ſuâ ſponte tamen ad priorem figuram relapſa ſunt. Vixit aliquamdiu Viennæ Auſtriæ.*

Infans cum capite oblongo.

Huc ſpectat monſtrũ Anno 1544. Argentinæ natũ de quo capite 4. præcedẽti. An. 1545. *in Saxonia menſe Februario infans natus eſt horrendo*

Fig. XII. Infans brachio tranſpoſito.

Fig. XIII. Infans ca-pite therſitico.

Fig. XIV. Monſtrum bifrons.

horrendo aſpectu, corpore quidem integro, & bene compacto, ſed contuſis, laceratis, atque luxatis membris omnibus, excepto capite oblongo, ac quaſi Turcico pileo inſignito. Anno 1550. *Friberge infans natus eſt obſcœno vultu, qui in fronte & occipite maſſam carnoſam, duram, & prominentem habuit.*

Anno 1554. *in die trium Regum Stetini monſtrum in ſuburbio natum eſt tali formâ. Capitis loco maſſa informis erat, mobilis ut exta Ovilla. Loco unius auriculæ, brachium ſtabat: loco faciei, cincinnus ſimilis pilis felinis, & lupi piſcis ova, per quæ inferiùs lucebant ocelli vitrei & renidentes. Os contractiſſimo erat foramine ſine labijs: naſus quoque minutiſſimus erat, absque collo: Alterum brachium è latere prominebat, ſed neque pectoris, neque dorſi effigies aderat, præterquàm quòd lineola notabatur rachi. Nullius erat ſexus, nec androgynus. Cætera monſtrum, brachia & longi pedes, continuo oſſe rigebant, ſine juncturis, cubitis, & poplitibus. Manus, & imi pedes, erant molles, & penduli tanquam bis fracti, ſimiles unguibus curvis & aduncis lutræ. Mortuus editus eſt infans, quanquam viveret in alvo materna antequam ederetur in hanc lucem Hoc monſtrum deſcribit* Jobus Fincelius *de miraculis.* Infans monſtroſus Stetini natus. Iconis. XI. Fig. XII.

Anno 1554. *Stetini accidit, ut infans in lucem editus noctu baptizaretur, qui diro modo, corporis gyratione, vociferationibus, & geſtibus varijs adverſatus eſt paſtori baptizaturo, ut terrorem omnibus adſtantibus incuteret. Tandem Paſtor factis ad DEUM ardentibus votis, infantem baptizavit. Habuit ille in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis rufæ. In cervice caudam carnoſam habuit inſtar muris, ſed albeſcentem, qualis erat cutis ſine pilis. Capite erat Therſitico, oculis extantibus. De quo ſcribit etiam* Jobus Fincelius *in Miraculis.* Iconis. XI. Fig. XIII.

Anno 1555. *Genevæ apud Allobroges monſtrum, quale hîc ſubjectum vides, ex Galla quadam muliere, Genevæ tunc habitante, natum eſt, quod materiæ redundantis indicium fuit. Id monſtrum binas habuit facies, hoc eſt, bifrons erat, qualem Janum pinxit antiquitas. Quod utrimque pendet inflatum, inteſtina ſunt ex dorſo prodeuntia. Quod autem ex ventris inferiore parte pendet, id jecur eſt, ex fœminæ vulva prolapſum. Monſtrum hoc utrumque* Iconis. XI. Fig. XIV. Monſtrum Genevenſe.

que habet ſexum, ad dexteram mas eſt, ad lævam fœmina. Crura, quæ jacere ſeparatim vides, ſic diſcerpta evulſaq; ex ipſa matre, dum eniteretur, fuerunt. Ad vivum expreſſit Caſpar Maſenius pictor, qui tum ibidem cum multis aliis aderat.

Infans ſine auribus.

Anno 1556. *quarto Decembris, Baſileæ infans natus eſt virilis ſexus, carens auribus, quarum loco habuit duo tantùm foramina, quæ tamen ita clauſa erant, ut nihil inde audire potuerit. Vixit autem puellus valetudinarius usque menſem Auguſtum, in cuius principio multis doloribus obiit.* Eodem anno, *Baſileæ circa paſchatis feſtum, infans adeò ſciſſis atque apertis naribus natus eſt, ut inde eius cerebrum facillimè ſit conſpectum.* Eodem anno, *ſeptimo Idus Auguſti apud nos Baſileæ maſculus natus eſt, corpore ſatis quidem bene compacto, ſed ſine collo, monſtroſâ planè facie, oculis inſolitæ magnitudinis quaſi in fronte ſitis, ac ſuperior capitis pars omnino deerat; in occipitio autem habebat foramen juſtæ magnitudinis, ex quo ſanguis aliquantulùm fluebat, unde ſtatim poſtquàm in lucem editus eſſet, diem ſuum obiit.*

Infans cũ naribus apertis.

Infans ſine collo.

Hactenus ex Lycoſthene. *Aldrovandus* mentionem facit pueri, nati Venetiis Anno 1487, qui membrum genitale vertici adnatum habuit; quem propterea parentes, obſcœnitate rei deterriti, non auſi fuerunt in propatulum deferre. Idem mentionem facit pueri ſuâ ætate orti in agro Mutinenſi, cum teſtibus & ſcroto urinâ pleno occipiti adnatis: ad quam deformitatem abſcindendam cùm ſtatim orchitomus fuiſſet accerſitus, truncavit quidem illam magnâ dexteritate, ſed illicò ſuppreſsâ urinâ puer interiit: unde colligit, partes illas ſuperfluas cum aliis partibus genitalibus, & cum veſica, conſenſum habuiſſe. Idem præterea meminit pueri nati Bononiæ Anno 1630, in via S. Felicis, menſe Aprilis, cum maſſa carnis in fronte inſtar cornu. Orbita oculorum una tantùm cum magno oculo conſpiciebatur in facie, ſine naſo: oris foramen rotundum, & adeò anguſtum fuit, ut ubera nutricis apprehendere non poſſet, ſed nutritionis gratiâ lac per fiſtulam parvo orificio aptatum inſtillabatur.

Infans monoculus, & brachyſtomus.

Anno

Anno 1512. eodem *Aldrovando* narrante, in Germania, in villa Elceffelbach cognominata, ex conjuge ruſtici natus eſt infans oris foramine anguſtiſſimo, cuius etiam tota facies maſſam carnis æmulabatur, & in medio ſimulachrum pugionis ex eadem carne formatum reſidebat, & ſub ea carnis maſſa oculi magni ac diſſimiles erant locati. Ob hanc tantam deformitatem non fuit aquâ baptiſmi luſtratus, ſed vivus ſepultus.

Præterea anno 1624, Firmi Italiæ civitate nata fuit puella perfectis membris omnibus integrata, præter caput, quod aſpectu erat horrificum, cum fronte rugoſa, ſub qua orbitæ quædam absque oculis cernebantur, & loco naſi fruſtum carnis pyriforme mediam faciem occupabat: ſub hac maſſa carnis, pellis rubra figuræ quadrangularis erat, quæ utrimque oculos velut gallinæ repræſentabat: oculus unus obſcurus in occipite, alter clarus & humanus ſupra ſuturam coronalem viſebatur, ſed ſine palpebris & ciliis, quorum vicem capilli capitis gerebant. Infantem quoque fœminam, oculis prorſus & naribus carentem, memorat *Cornelius Gemma* in Coſmocrit. Die 10. Maij anni 1514, delata fuit puella ignoti cuiusdam civis Bononienſis, ad D. Petri templum, ut baptiſmi ſacramento renaſceretur, quæ & naſo & eius foraminibus caruit. Infans ſine naſo.

Initio huius capitis retulimus ex Lycoſthene monſtrum Antiochiæ natum cum quatuor oculis, quod & Marcellinus refert. Romæ quoque anno poſt Chriſtum natum 123. puerum cum quatuor oculis natum, adſtruit *Aldrovandus*. Anconæ quoque, teſte *Luſitano*, mulier tertio graviditatis menſe edidit corpuſculum quatuor habens oculos, cum labiis adeò deformibus, ut cunctis aſpicientibus eſſet admirationi. Menſe Januario anni 1514. Bononiæ conjux Dominici de Malatordis, teſte Aldrovando, peperit puellam cum duobus orificiis in facie, & quatuor oculis; quam Cardinalis de Graſſis tunc Bononiæ Epiſcopus, cœleſti lavacro expiavit, & Mariam appellavit; ſed vitam ad quartum tantùm diem protraxit. Infantes cum quatuor oculis.

Infans bifrons mirè monſtroſus.

Aldrovandus meminit cuiusdam monſtri bifrontis, quod in utraque parte faciei, loco naſi, gerebat membrum virile, cum teſtibus loco menti, & in fine prodigioſi naſi conſpiciebantur gemini oculi. Incertus fuit huius monſtri ſexus: ſed tradunt fuiſſe natum, antequam Rex Galliæ ſuperiori ſæculo cum copiis in Italiam ſe contuliſſet. *Non diſſimilis obſcænitas* (addit Aldrov.) *nuper obſervata fuit Parmæ, in partu monſtroſo conjugis cujusdam Olitoris, nato menſe Septembris anni octuageſimi quarti ſupra ſesquimilleſimum. Hic puer vixit duas horas; naſo carebat, ſed in fronte duos teſtes, cum portione carnis mentulam æmulante gerebat. Deinde utraque infantis manus ſex digitis erat referta; & pars anterior ſexum maris, & poſterior ſexum fœminæ repræſentabat.* Ex hiſtoriis Indicis conſtat, uno milliari â Piratininga ortam aliquando fuiſſe puellam, quæ naſum extenſum usque ad mentum gerebat, & os ſub mento habebat, fuitque viva â patre tumulata.

Infans cũ aure leporina; & alius cum aſinina.

Anno 1593. teſte *Schenckio*, ortus eſt Königsbergæ infans maſculus aure leporinâ, cum portione carnis inſtar pilei. Item Eufigii in terra nova juxta ripas Danubii, monſtrum humanâ facie, & auribus aſininis viſum eſt. De monſtro cum auribus leporinis jam ſuprà ex Lycoſthene locuti ſumus.

Infantes cornuti.

Amatus Luſitanus Centuria 1. Cur. 17. meminit pueri cum corniculo in capite nati, quod cum puero creſcente creſcebat. Anno 1577. menſe Januarii in Chero regione pedemontana, natus eſt puer cum quinque cornibus in capite; è cuius occipite maſſa quædam carnis dependebat. Alia monſtra cornuta retulimus paulò antè ex Lycoſthene. Aldrovandus ait, aliquando ex Gallia in Italiam delatum monſtrum humanum, quod carebat fronte, & collo, & maxilla inferior ſterno adnectebatur; caput erat auritum, & cornutum, ſed cornua figuram cornuum arietis referebant.

Infans valde monſtroſus Hagenoæ natus.

Georgius Schenckius Medicus Hagenoënſis meminit pueri nati Hagenoæ Alſatiæ, anno 1608. menſe Septemb. qui toto corpore abſolutus, & undequaque perfectus erat, niſi quòd circa ſuperioris labri & naſi interſtitium monſtroſa caro, veluti quædam proboſcis erat adnata, & referebat figuram oris ovini, exertâ lingua

guâ

guâ tanquam balantis, & hæc monſtroſa caro ſpatium naſi non excedebat, reliquo ſuperiori labro ad utrumque latus fiſſo. Quapropter puellus eiulans, diducto ore, & hiantibus alis ſuperioris labri, admirandum vultum ſpectantibus exhibebat. Præterea naſus huic carunculæ prorſus connatus, impervius,& depreſſus fuit; ideoque ad aërem attrahendum nullâ vi illi patebat; quemadmodum etiam ad hauriendum alimentum non parum erat impedimento. Puer fuit vocatus Joannes Jacobus, & diu vixit.

CAPUT VII.

De monſtris humanis ſine brachiis; & de mira manuum ac brachiorum compenſatione.

Circa manus, pedes, brachia, crura, non minùs mirabilem ſe exhibet Natura in humanis fœtibus, idque vel per defectum, vel exceſſum. Proponemus primò exempla fœtuum ſine manibus, aut brachiis; deinde cum brachiis mutilis, aut tranſpoſitis; tertiò cum brachiis multiplicatis; tandem cum manibus aut pedibus monſtroſis. Monſtra humana ſine brachiis.

Anno igitur Mundi, ex *Lycoſthenis* enumeratione, 3772. *in Piceno infans abſq; manibus ac pedibus natus eſt.* Et Anno 3803. *Priverni puella ſine manu.*

Anno verò Domini 601. *in Thracia mulier puerum genuit monſtroſum prorſus, Naturæque ipſius piaculum: oculis namque, palpebris, & ſuperciliis caruit, neque reliquâ corporis conſtitutione formam & effigiem juſtam habuit; quippe cui neque manus, neque brachia eſſent, & cui ad coxendices cauda piſcis illis innata dependeret.* De hoc *Theophylactus Simocatta* lib. 6. cap. 1. & 2. Hiſtor. Mauritianæ (Mauritii enim Tiberii tempore contigit) ſic ſcribit. *Satellitibus ad eius tabernaculum, pro eo ac decebat, excubias ducentibus, una muliercula partus cruciata doloribus, clariſonas voces iterum ac ſæpius effudit. Egreditur de excubitoribus, qui fœminam tam ab-* Infans cum cauda piſcis.

ſono clamore prohibeat. Ubi domunculam intravit, cauſamque vociferationis exquiſivit; illa partu ſolvitur. Is Naturæ piaculum erat: puer nempe ſine oculis, ſine palpebris, ſine ſuperciliis, ſine manibus, ſine brachiis, peregrinum quiddam, & informe. Ad coxendices præterea cauda piſcis agnata viſebatur &c.

Anno 1497. *in pago Dirlistorff, ſexto die Decembris, qui Divo Nicolao Epiſcopo ſacratus eſt, natus eſt puellus corpore quidem bene compacto, cui tamen brachia pedesque ob Naturæ defectum non conveniebant. Dextra enim manus cùm omnino deeſſet, eo loco quo pollex eſſe ſolet, carnoſus tumor inſtar verticuli aut nucis parvæ eminebat: ſiniſtræ autem manus pars dimidia in tres tantùm digitos, ſed planè conjunctos, ut quoque pedes in totidem digitos, deſinebant. Educatus autem, non tantùm cibum potumq; monſtroſis manibus capere, ſed numerare pecuniam, ſubducere rationes, easdemq; elegantiſſimis litterarum characteribus rationum libro adſignare potuit; quemadmodum alia omnia, quæ aliàs manuum auxilio ab hominibus fieri ſolent.* Vivebat adhuc anno 1557. natus tunc annos 60. vividus adhuc, & obeſo corpore ſenex.

Compenſatio manuum ac brachiorum in hominibus ſine manibus & brachiis.

Anno 1528. *natus eſt infans qui brachiis in univerſum careret, reliquâ corporis formâ rectiſſimè habens. Pedes huius, cùm ad vigeſimum ætatis annum perveniſſet, manuum officio fungi vidimus, accipiendo, ſecando, ori inſerendo, necnon etiam aleâ & chartis ludendo. Quod & alter quidam ore & mento præſtare potuit.*

Anno 1537. *in villa Nepritz, non probul ab oppido Wurtzenſi ſito ad Moldam, natus eſt infans ſine pedibus.*

Anno 1548. *decimo octavo Calend. Maij, inter ſextam & ſeptimam, Myſenæ natus infans diviſo in fronte craneo, unico crure, ſine labijs, oris loco exiguum habens foramen, reliquo truncatus corpore.*

1552. *Widensbachi, quod diſtat milliare unum à Schleuſinga, monſtrum natum eſt ex muliere imagine infantis, absque pedibus, quorum loco habuit cuſpidem demiſſam; â femoribus etiam cuſpides prominentes habuit. Cuius meminit* Jobus Fincelius *de Miraculis.*

Anno

Anno 1556. *mulier Francfordiæ ad Mœnum viſa eſt, quæ manibus omnino carens, arrepto pede calamo, litteras non tantùm elegantiſſimè pingere, ſed tradere colum, nere, numerare pecuniam, ac ſubtiliſſima quæq; pedum digitis conficere potuit.*

Hæc ex Lycoſthene. *Schenckius* lib. 5. obſervat. multa adducit exempla eorum, qui ſine brachiis in lucem prodierunt. *Dion* in vita Auguſti, inter munera ab Indis Auguſto miſſa numerat adoleſcentulum ſine brachiis, qui pedibus obibat functiones manuum, & arcum intendens ſagittas ejaculabatur; quin & tubas inflabat. *Georgius Pictorius* lib. 4. ſerm. convi. ait, ſe noviſſe Hiſpanum ſine brachiis natum, & pedibus admodum celerem, qui nebat, & acu expeditiùs pingebat, quàm mulier citiſſima ambabus manibus: imò arma bellica ita affabrè pertractabat, ut nullus miles majori agilitate illis uti poſſet. *Gyraldus* lib. 2. Itiner. teſtatur, ſe noſſe hominem ſine brachiis natum, qui adultus, loco manuum pedibus utebatur, mirâ dexteritate accipiendo, rejiciendo, ſecando, & ludendo. *Nicolaus Rodreus* narrat lib. de cur. morb. cap. 32, vidiſſe ſe mulierem ſine brachiis anno Domini 1540. in caſtro Amandino Allifera, quæ pedibus, vice manuum, cyathum apprehendebat; & more belligerantium, arreptis baculis, tympanum pulſabat. *Pareus* quoque Lutetiæ mulierem ſine brachiis multa operantem ſe obſervaſſe memorat. *Cardanus* lib. 17. de ſubtil. teſtatur, ſe vidiſſe quendam ambobus brachiis carentem, qui dextro pede haſtam vibrabat, veſtem ſuebat, edebat, ſcribebat, & in acum filum immittebat. *Scaliger* in Exercit. 334. addit, ſe hunc eundem virum, Antonium nomine, & Neapoli ortum, vidiſſe in Allobrogum provincia; eumque, præter operationes à Cardano relatas, clavum in aſſerem penitus malleo adegiſſe, ac deinde mirâ celeritate, converſis mallei auriculis, illum extraxiſſe; multaque alia peragendo, omnibus miraculo fuiſſe.

Pedum mira dexteritas.

Pareus lib. 24. cap. 6. teſtatur, viſum fuiſſe Lutetiæ hominem quadragenarium, quadrato corpore, brachiis carentem, qui omnia

Compenſationis manuum mira exempla.

omnia munia, quæ manibus perfici ſolent, feliciter obibat; & inter alia trunco, humeris, capite, & collo adjutus, ſecurim in oppoſitum palum vibrabat majori ictu, quàm quilibet alius manu id præſtaret. Flagellum quoque aurigarum tantâ vi diſtringebat, ut magnum ſtrepitum, aëre percuſſo, ederet. Præterea pedibus edebat, bibebat, talis & aleis ludebat. Tandem latro & ſicarius deprehenſus, ac comprehenſus, latâ ultimi ſupplicii ſententiâ, ſtrangulatus, & rotæ impoſitus fuit.

Jo. Schenckius quoque, ſive eundem, ſive alium, eiusdem ætatis, & conſtitutionis corporis, brachiis carentem, qui ſe Helvetum dicebat, vidit Hagenoæ; ubi præter alia â Pareo narrata, ramum fagi craſſitudinis brachii, mento & humeris apprehenſo, & evaginato gladio, unico ictu diſſecabat. Et ſimili modo bipennem in deſignatum locum in tabula parieti adhærente exactè impingebat.

Joannes Georgius Schenckius meminit alterius utroque brachio carentis, qui conſpectus fuit Halæ Suevorum anno 1586, & Thomas Schvveicken appellabatur. Hic quoque ingenioſiſſima opera, quæ alii manibus peragunt, pedibus perficiebat. Et Schenckius teſtatur, ſe vidiſſe ſcripturam pedibus ab hoc homine exaratam, tam eleganter delineatam, emblematibusque variis circa margines exornatam, ut procul dubio peritiſſimos, qui in civitatibus munus publicum ſcribendi exercent, potuerit ſuperare. Hunc eundem vidit Comburgi Camerarius pedibus apprehendentē cultrum, ac panem alioſque cibos ſcindentem, poculum ori admoventem, calamos ad ſcribendum cultello aptantem, elegantiſſimè ſcribentem germanicè ac latinè. Digiti pedum erant ita longi, & ad res apprehendendas idonei, ut procul apparentibus apparerent manus. Juſſus quoque fuit exhibere ſe Cæſari Maximiliano II. cùm Halam ad comitia Spirenſia tranſiret, & Electoribus Palatinatus atque Saxoniæ; qui eum cum admiratione conſpexêre.

Aldrovandus teſtatur, anno 1628. Bononiam tranſiviſſe juvenem brachiis carentem, qui coram populo operationes hactenus enarratas optimè peragebat, & præterea tormentum manuarium

nuarium dexterrimè explodebat. *Keckermannus* lib. 1. Phyſ. cap. 4. mentionem facit cuiusdam ſtudioſi, qui uno tantùm digito, & quidem minimo, in utraque manu erat prædicus, pedibus ſine ullis digitis formam triangularem referentibus. Hic tamen majori robore pollebat unico digito, quàm alius quinque. Eleganter ſatis, [illegible]isque celeriter ſcribebat; pedibus tam firmus, ut rariùs quàm cæteri in lubricis laberetur locis.

Mirandum maximè eſt, ſimul ac jucundiſſimum lectu, exemplum quod oculis ſuis vidit Ingolſtadii Anno 1628. *P. Laurentius Stengelius*, idque refert in lib. de Monſtris cap. 16. §. 9. his verbis. *Anno Christi 1628, Ingolſtadij, in Collegio Ignatiano multis perilluſtribus, Generoſiſque Dominis, ac nobiliſſima ſtudioſorum coronâ, præſentibus, ſederamus exſpectatione novi alicuius ſpectaculi intenti; cùm ecce mediocris ſtaturæ vir in conclave ingreditur, magnificis paſſibus, pallio in humerum contorto involutus; atq; ante menſam, theatri loco, appoſitam, reverentiam ſpectatoribus exhibet, ignaris quid ſpectaturi eſſent. Præmiſſo hoc cærimoniarum honore, pallium ore mordicùs apprehendit, & â ſe expeditiſſimè ſuper menſam projicit, Quo amoto, evolatus ipſe adſtat ſtatuæ inſtar truncatæ, ab humero deorſum planus, tanquam trabs quædam veſtibus induta, aut trophæum cui arma appenduntur. Carebat enim ambabus manibus, & utroque brachio erat deſtitutus. Mox in menſam inſilijt, & excuſſis calceis, paulò plùs quàm primores pedum digitos oſtendit; quos habebat haud multò, quàm nos, longiores. Illis tamen omnia faciebat, quæ alij manibus ſolent. Nam inprimis muſicum Organum ſcitiſſimè pulſabat; & ſi, qui folles attollens ponè adſtabat, negligentiorem ſe oſtendiſſet, plano pede alapam illi excuſſiſſimam dabat. Tum panem, carnes, aliaque, iisdem Pedum digitis cultrum tenens, ſcindebat. Quin & vitrum levabat uno pede, alteroque cantharum, ſibique ipſe infundebat, & nunc vitrum, nunc cantharum ori admotum exhauriebat. Poſtea & chartis pictis cum ſocio ludebat, eas miſcens, diſtribuens, tenens, atque in menſam cum ſonitu projiciens, non ſecus atque alius omnibus membris integer homo. Denique calamum arripiebat, pulcherrimos characteres ſcribebat: quodque magis mirandum, & acum ſumebat, quam*

Dexteritas mira hominis carentis brachiis.

filo trajiciens, quovis ſartore citiùs nebat, & ſuebat. Itaque quicunque eum videbat operantem, manus dicebat ei, non officia manuum defuiſſe; aut certè manus ipſas in locum pedum demigraſſe. Hoc Stengelius. Pronum eſt credere, hunc eundem fuiſſe cum eo, de quo Aldrovandus.

Ola[us] Wormius in Muſeo Wormiano lib. 4. cap. 1[.] teſtatur, fuiſſe Hafniæ Danorum (Coppenhagen vocamus) fœminam quandam Anglam, brachiis deſtitutam, quæ calamo ſcriptorio ore apprehenſo, ſe vidente, his litteris nomen ſuum in charta expreſſit: ELISABETH SIMSON, Anno 1620. Ore præterea neviſſe eleganter, filum linguâ acui intruſiſſe, aliaque multa ore præſtitiſſe, quæ alii manibus ſolent.

CAPUT VIII.

De monſtris humanis cum brachiis mutilatis, aut tranſpoſitis.

§. I. Monſtra cum brachiis mutilatis.

Monſtra humana cum brachiis mutilatis.

LYcoſthenes ſcribit, Anno Mundi 3819, Amiterni puerum tribus quidem pedibus, at unâ tantùm manu fuiſſe natum. Anno verò Chriſti 1497, eodem referente, *in pago Dirlisdorff, ſexto die Decembris, natus eſt puer ille, de quo capite præcedenti, cui dextra manus deerat.* Anno 1640, teſte *Aldrovando*, vivebat adhuc Bononiæ adoleſcens annorum ſexdecim, Thomas Bug'Anellus nomine, cui brachium dexterum in cubito terminabatur, ubi rudimenta quædam digitorum & unguium apparebant. Eodem anno, teſte eodem, eodemque in loco, die 28. Junii, uxor cuiusdam fabri lignarii enixa eſt puellum integris omnibus membris, præter ſiniſtrum brachium, quod in cubitum deſinebat, ubi ſimiliter rudimenta confuſa digitorum & unguium conſpiciebantur.

§. II. Monſtra cum brachiis tranſpoſitis.

Monſtra humana cum brachiis trāſpoſitis.

ANno 1514. in Sarzano, qui locus eſt in agris Rhodiginis, natus eſt puer ille biceps, de quo ſuprà c. 2. ex *Cœlio Rhodig.* lib. 24. cap.

Iconiſmus XII. Ponatur è regione pag. 683.

Fig. XV. Fœtus quater-nis brachijs, et pedibus.

Fig. XVII Infans aperto ventre.

Fig. XVI. Puſio digitis deminutis.

cap. 3. in cuius collimitio humerorum inter utrumque caput ſurrigebatur tertia manus, aures longitudine non excedens, nec omnino integra. Anno verò 1554, natum eſt Stetini monſtrum illud, de quo cap. 6. ex *Lycoſthene*, in cuius loco auriculæ unius ſtabat brachium unum, alterum verò è latere prominebat.

CAPUT IX.

De monſtris humanis cum brachiis multiplicatis.

HUiusmodi multa occurrunt. Nam, ut ſuprà cap. 2. ex *Lycoſthene* retulimus, Anno Chriſti 1531, in pago Goſſavv Helvetiæ, natus eſt infans ternis brachiis, totidemque pedibus. Et Anno 1536. in agro Tigurino alius priori prorſus ſimilis. *Julius Obſequens* etiam refert, P. Craſſò, & M. Juventio Conſulibus, fœtum cum tribus brachiis ex muliere natum. Venafri quoque, referente *Lycoſthene* anno Mundi 3870, & *Jacobo Rufo* in Opuſc. de concept. & generat. hom. puer cum tribus brachiis, totidemque manibus eſt ortus. Monſtra humana cum brachiis multiplicatis.

Anno Mundi 3801, *Lycoſthene* referente, *Theatri Sidicini* (Theani volebat dicere) *puer cum quatuor manibus, & totidem pedibus natus* eſt. Et anno 3803. *Ceræ pueri quadrupedes & quadrumanes nati* ſunt. Et anno 3830, *puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, & duplici obſcœno natus.* Iconis. XII. Fig. XV.

Anno Chriſti 1389, eo ipſo die, quo pax inter Venetos ac Genuenſes firmata fuit, *infans natus eſt crura brachiaq; quaterna habens, vixitq; quoad fuit ex ſacro baptiſmi fonte ſublatus.*

Anno 1413, *puella biceps in Boiaria Aquilonari, inter Danubium atque Alemannum amnes, in Sandersdorff, nono Cal. Apr. nata eſt in mola pagi, quæ & quaterna brachia, totidemque manus & pedes habuit.*

Anno 1529. *prope Eſſelingam Neccari monſtrum natum eſt, infans videlicet uno capite, quatuor aures, quatuor brachia, quatuor item crura pedesq; habens.* An. *1556. non procul à Lipſia, biceps infans,*

quatuor manibus, totidemq́; pedibus, uno autem corpore, natus eſt. Anno 1555. *vigeſimâ ſeptimâ die Decembris, qui Divo Stephano ſacratus eſt, in pago Freyvverck, non procul ab Adorffio Voitlandiæ oppido, biceps infans, quatuor manibus, ac pedibus totidem, abſque ſecreto ſexum prodente (cuius tamen loco umbilicum habebat) à fabri cuiusdam ferrarij uxore, natus eſt.* Eandem hiſtoriam retulimus ſuprà capite 2. §. 1. Eodem anno, teſte *Jacobo Rufo* apud Aldrovandum, natus eſt in Anglia, non procul Oxonio, puellus biceps, cum quatuor brachiis. *Aldrovandus* teſtatur, intellexiſſe ſe à viris fide dignis, Anno 1579, in agro Ferrarienſi, die 24. Julii, veſpertino crepuſculo ingruente, monſtrum natum cum quatuor brachiis, habens in ſingulis manibus ſex digitos.

CAPUT X.

De monſtris humanis cum manibus vitiatis, aut truncatis, aut cum ſuperfluis digitis.

§. I. Exempla manuum truncatarum.

Monſtra humana cum manibus trûcatis.

ANno Mundi 3792, ex Lycoſthenis computo, natus eſt Sinueſſæ *puer unimanus.* Et anno 3872, Romæ ancilla *puerum unimanum* peperit. *Julius Obſequens* meminit puellæ ſine manu, natæ Privini. *Jacobus Rufus* lib. 5. de concept. & generat. hom. cap. 6. teſtatur ſe vidiſſe infantem manibus mutilatis à nativitate, cùm tamen reliqua corporis forma eſſet perfecta. *Levinus Lemnius* quoque lib. 4. de occult. Nat. mirac. cap. 7. vidiſſe ſe teſtatur puellam aliam manu truncam, cum quodam tamen tumore, unde manus prodire debebat; & contactu deprehendit, in tumore illo articulos, qui Naturæ munere erant erupturi, convolutos, atque in ſe retortos, ita ut nonnullum digitorum rudimentum præ ſe ferent.

§. II. Exempla manuum multiplicatarum.

SÆpe etiam viſa ſunt monſtra duplicatas manus habentia in utroque brachio; & alia habentia duplicatos digitos, in manibus, aut pedibus, aut utriſque. Puellum geminatis manibus, ac pedum digitis, cæteris membris rectè conſtitutis, deſcribit *Jacobus Rufus* loc. cit. Bimanorum ac quadrimanorum mentionem quoque fecimus capite præcedenti. Monſtra humana cum manibus multiplicatis.

§. III. Exempla manuum & digitorum vitiatorum.

BOnoniæ anno 1446, die ultima Decembris, horâ noctis octavâ, teſte *Aldrovando*, natus eſt infans imperforatus, cum dentibus, & labiis fiſſis, ſed manibus & pedibus contortis. Monſtri diſtortis manibus ac pedibus meminit *Pareus*. Hiſtoriam manus hamatæ, in materna alvo conformatæ occaſione gammarorum, narrat *Schenckius* lib. 5. Obſerv. recognitarum. *Aldrovandus* teſtatur, anno 1640. menſe Maij veniſſe Bononiam quendam mendicum ætatis annorum viginti, natum in agro Ariminenſi, nomine Antonium, qui manum alteram valde monſtroſam, alteram verò intregram ac rite formatam, ab utero materno retulerat. In monſtroſa manu tres tantummodò digiti usque ad ſecundum articulum, quamvis retorti, & diminuti eruperant, reliqui verò digitorum articuli inter pellem tuberoſæ manus ſimul concreti tactu deprehendebantur. Effigiem vide apud citatum Aldrovandum. Huc ſpectat quod habet *Lycoſthenes* Anno Chriſti 1274. natum infantem in Germania, prope Lauffenburgum oppidum in finibus Helvetiæ ad Rhenum, manibus ac pedibus anſerinis, horrendo capite. Monſtra humana cum manibus vitiatis.

Joannes Georgius Schenckius habet iconem monſtroſæ manus, quatuor tantùm digitos habentis, cuius pollex inuſitatam longitudinem refert. *Aldrovandus* meminit viri ſexagenarii, tres tantùm digitos habentis. Alterius item Medicinæ ſtudioſi Bononiæ anno 1614, quatuor tantùm digitos, eosque malè formatos & contortos in utraque manu habentis. *Pareus* lib. 24. cap. 5. Puer cum manibus & pedibus anſerinis.

ait, ſe vidiſſe Pariſiis Anno 1573. puerum, in pago Parpanillæ natum ex patre Renando, & matre Margaretha, cui duo tantùm digiti in ſiniſtra manu erant, brachio usque ad cubitum rectè, inde verò usque ad digitos invenuſtè formato. Deinde cruribus carebat, & à nate ſiniſtra figura pedis imperfecta, quatuor tantùm digitis diſtincta, proferebatur, & ex medio dextræ natis duo digiti erumpebant, quorum unus genitali virili erat admodum ſimilis. En effigiem!

Iconis. XII Fig. XVI.

§. IV. Exempla digitorum ſuperfluorum.

Monſtra humana cum digitis ſuperfluis.

ALdrovandus ait, vidiſſe ſe Bononiæ hominem infimæ ſortis, ſenis digitis in utraque manu; & ſextum quidem locatum fuiſſe inter annularem & auricularem, mobilem tamen, & ad uſum; Et manum fuiſſe inſignis latitudinis. *Paulus Ægineta* apud eundem ſcribit, huiusmodi digitos ſuperfluos quandoque totos carnoſos, & malè formatos, aliquando etiam immobiles fuiſſe. *Hali Rodoham* apud eundem ait in Comment. ad artem medic. Galeni, ſe multoties ſextum in aliquibus digitum additum vidiſſe. Certè *Plinio* teſte lib. 11. cap. 43. ſex digiti erant in manibus filiarum M. Coriacii; qua de cauſa & ſedigitæ appellabantur. Eadem de cauſa Poëtam celeberrimum Volcatium appellant ſedigitum. *Schenckius* Obſerv. 32. meminit honeſtæ matronæ ſenos in utraque manu & pede digitos habentis; quæ & filiam ſedigitam peperit. *Lycoſthenes* anno Chriſti 1556. refert, ſe vidiſſe Baſileæ Rauracorum agricolam, in utraq; manu ſex digitos juſtæ magnitudinis ac aptæ proportionis habentem. *Valeriola* apud Aldrovandum teſtatur, ſe adoleſcentem annorum quindecim Arelatæ cognoviſſe Anno 1561. qui utramque manum ſenis, & utrumque pedem ſeptenis digitis deformem habebat. *Schenkius* novit juvenem, qui indicem manus ſiniſtræ in tres acies diſtinctum habebat, quæ tres digitos affabrè repræſentabant.

Digitorum ſex, aut plurium, exempla.

CAPUT

CAPUT XI.

De monſtris humanis cum prava ventris, & genitalium conſtitutione.

ANno Mundi 3858. *Lycoſthene* teſte, Nurſiæ gemini ex muliere ingenua nati: puella integris omnibus membris; puer à parte priore alvo apertâ, ita ut nudum inteſtinum conſpiceretur. Idem poſteriore natura ſolidus erat. Anno Chriſti 1547, eodem *Lycoſthene* teſte, *in Ploa Voitlandiæ oppido infans natus eſt monſtroſus: in eo enim neque dorſum, neque venter apparuit; præterquàm quòd inteſtina circa pectus ex aperto corpore longè dependerent; pedes verſus caput inclinavit; umbilicum in mola ſiniſtræ tibiæ habuit; capite fuit acuminato ad ſimilitudinem cidaris aut tiaræ.* En figuram. Huic non multum abſimile fuit monſtrum illud bifrons inſtar Jani, de quo ſuprà cap. 6. natum Genevæ ex muliere Galla, ex cuius dorſo inteſtina prodibant, & circa partem inferiorem ventris jecur pendebat.

Monſtra humana cum prava ventris conſtitutione.

Icon. XII. Fig. XVII.

Anno 1606. *Joannes Georgius Schenkius*, Hagenoënſis Poliater, obſervavit Hagenoæ in Alſatia cadaver infantis primo ſtatim die mortui, qui à prima in utero materno conformatione, umbilico tenus foramen rotundum, ac patulum, ad intima ventris viſcera, apertâ viâ, penetrans, quaſi pugione confoſſum habebat; per quod & alimenta, & excrementa ſtatim effluxerant. Cadavere aperto, cæteris partibus integris, corpus veſicâ deſtitutum, & anus imperforatus fuit inventus. Cauſam monſtri formati in utero indagans, deprehendit, prægnantem fœminam à marito territam ſtricto gladio fugiſſe, & ad evitandum eius impetum abſcondiſſe ſe in angulum domus: hæc enim corporis in angulo contractio & compreſſio videtur occaſionem præbuiſſe defectui veſicæ, & imperforationi; timor verò gladii foramen velut notam enſis in ventre.

Puer foramen in ventre habens à nativitate.

Bono-

Bononiæ viſus fuit peregrinus triginta annorum Anno 1640 Menſe Martio, teſte Aldrovando, miræ ventris deformationis; & cùm in Xenodochio D. Franciſci fuiſſet receptus, fuit à multis doctiſſimis medicis ac Philoſophis eò vocatis inſpectus, & contrectatus; deprehenſumque, omnia in illo reperiri, quæ in litteris patentibus Doctorum Medicorum Univerſitatis Aquenſis, quas oſtendebat, enarrabantur. Litteræ erant ſequentis tenoris. *Nos percelebris Univerſitatis Aquenſis Doctores Medici, & Profeſſores Regij, ſingulis, ad quos hæ noſtræ pervenerint inſcriptiones, fidem facimus, nobis obvium Stephanum Veannois, Diœceſis Bituricenſis, accuratâ mentis & oculorum acie lubenter in ſchola medica luſtraſſe, cuius ventris, & obſcœnarũ maximè partium monſtroſa planè extat conformatio: ſiquidem, præterquàm quòd nullis eſt interſtincta umbilici rugis totius abdominis protenſa moles, in extrema imi ventris parte non deligati, ſed velut cicatrice obducti umbilici veſtigiũ cernitur, tanquam oſſi pubis adhærens è regione veſicæ; & ventri infixa conſpicitur caro fungoſa, exquiſitioris tamen ſenſus, ſaturatæ rubedinis, cæcis ſpiraculis pervia, per quæ continuò, & ſenſim ſine ſenſu ſtillat indeſinenter urina; quæ num à prominente, & extra abdomen protruſa carnoſiore cervice veſicæ, aut eiusdem muſculi janitoris vicem gerente oriatur, vel formatricis errore, & ſeminalis materiæ agitatione ex inverſis & in orbem flexis cavis illis mentulam efficientibus corporibus, & ad glandem mox coëuntibus promanet, ut ſolidus exiſtat adnatus fungus, ſtabilire eſt difficillimum. Verùm deſuper carni huic irriguæ, grandioris nucis magnitudinem vix excedenti, ſuccedit altera ſubterlocata, neutiquam perforata, ſpeciem glandis referens; quæ digitis preſſa indolet, nec ſpiritibus impletur, nec diſtenditur, nec rubet, ſed flaccida, corrupta, & pallida viſitur. Præputium vinculo alligatum ſubtus demittitur: ad latera verſus inguina non foràs obducti, neque penduli, ſed intra, & ſatis profundè latentes utrimque tractantur teſtes orbicularis, & paulò oblongioris figuræ, vaginâ & involucro ſolâ lineâ diſcreta in ſcorti locum contecti. Ex quibus noſtram inde mentem promimus, prædictum Stephanum, licèt ab ortu ad annum usque decimum octavum, ex ipſius relatione, fœminei ſexus fuerit creditus, virum tamen*

men revera exiſtere, quoniam viriles intus & extrà, licèt malignâ conformatione præditas, ſortiatur partes. Hactenus Medici Aquenſes apud Aldrovandum; qui addit, eundem ſe etiam imperforatum ſimulaſſe, quia foramen podicis non in loco conſueto, ſed in perinæo verſus ſedem genitalium occultabatur.

CAPUT XII.

De monſtris humanis ſine cruribus, aut pedibus.

UT in brachiis ac manibus, ita in pedibus ac cruribus fœtuum humanorum conformandis in utero, quandoque aut nimis parca eſt, aut nimis liberalis Natura. Nam ut omittam infantem illum, qui tempore Mauritii Imperatoris Anno Chriſti 601, ex *Lycoſthenis* calculo, natus, deſinebat in caudam piſcis; & alterius, qui teſte *Nicolao Rocheo* apud Aldrovandum, Anno Domini 1541, die 8. Febr. in caſtro D. Amandi Alliferi in ſolo Borbonico natus, à capite ad umbilicum usque imaginem hominis referebat, & deinceps loco crurum ac pedum in caudam Sirenum deſinebat; *Haly Rodoham* in comment. ad Artem Medic. Galeni teſtatur, vidiſſe ſe hominem ſine pedibus.

Monſtra humana ſine cruribus, aut pedibus.

Puer in caudam piſcis deſinens.

Puer in caudam Sirenum deſinens.

Et Anno Mundi 3772, in Piceno natus eſt infans absque manibus & pedibus, teſte *Lycoſthene.* Anno verò Chriſti 1537, ut ſuprà etiam retulimus *in villa Nepritz, non procul ab oppido Wurtzenſi ſita ad Moldam, natus eſt infans ſine pedibus.* Et anno 1548, *decimo octavo Cal. Maij, Myſenæ natus eſt infans diviſo in fronte cranio, unico crure, ſine labiis &c.* Anno 1552. *Widensbachi, quod diſtat milliare unum à Schleuſinga, monſtrum natum eſt ex muliere imagine infantis absque pedibus, quorum loco habuit cuſpidem demiſſam; à fœmoribus etiam cuſpides prominentes habuit.* Hæc omnia ex Lycoſthene.

Huic ultimo non multùm diſſimile monſtrum addit Aldrovandus, *quod uxor figuli peperit anno ſalutis ſuprà ſesquimilleſimum*

Puer in pyramidem deſinens.

mum quinquageſimo ſexto. Hoc à vertice ad hypochōdria figuram humanam repræſentabat, ore tamen prominente, & facie torvâ: ab umbilico autem, relictâ hominis figurâ, in formam pyramidalem terminabatur, referens in cuſpide ſimilitudinem caudæ ſuis inflexæ: Præterea circa ſpinam dorſi, umbilici effigies alia conſpiciebatur, & nullum prorſus ſexum exhibebat. Idem *Aldrovandus* teſtatur, Bononiam vidiſſe, & admiratam fuiſſe anno 1594. Gallam quandam nomine Catharinam Mazzinam, natam in urbe Biſon territorii Avenionenſis, venuſtæ formæ, & altitudinis trium dodrantum, palmo ampliùs, ſed tamen cruribus, conſequenterque pedibus carentem. Addit, brachia fuiſſe perfectè conſtituta, pectore & trunco longiora; partem verò corporis inferiorem quodammodò bifidam apparuiſſe, imum lyræ æmulantem. Loquebatur, canebat, citharam pulſabat, tripudiabat manibus, & ad concentum lyræ geſtus imperfecti corporis ita componebat, ut pedibus ſaltare videretur. Erat inſuper androgyna, prævalente tamen fœmineo ſexu.

Androgyna ſine cruribus ſaltans.

Similia monſtra occurrunt etiam inter bruta: nati enim non rarò ſunt vituli, canes, equi, boves, oves &c. bipedes, aut tripedes, quorum exempla invenies apud Lycoſthenem, Aldrovandum, & alios.

CAPUT XIII.

De monſtris humanis tripedibus & quadrupedibus.

Monſtra humana cum tribus aut quatuor pedibus.

HUius rei nonnulla exempla retulimus in cap. 11. præcedenti, ubi de monſtris humanis plura brachia habentibus egimus. Præter quæ, *Julius Obſequens* narrat, olim P. Africano, & Lælio Conſulibus, Amiterni natum eſſe puerum cum tribus pedibus, & unico brachio: & alium ibidem cum tribus pedibus, ſed reliquis corporis partibus rectè conſtitutis, Appio Claudio, & P. Metello Conſulibus. Meminit quoque *Lycoſthenes* puellæ cum quatuor pedi-

pedibus, natæ anno ante Chriſti nativitatem 131. Romæ. Omitto alia exempla.

In belluis quoque ſubinde pedes multiplicati conſpiciuntur; nam viſus eſt aliquando equus cum quinque pedibus, alius cum octo: item vitulus cum ſex pedibus, & alius cum ſeptem, & vacca cum octo. Similia monſtra reperta ſunt inter canes, porcos, feles. Exempla vide apud Lycoſthenem & Aldrovandum. Taceo aves polypedes, quarum multa exempla iidem ſubminiſtrant.

CAPUT XIV.

De monſtris humanis ac belluinis malignæ pedum conſtitutionis.

Promiſcuè dabo exempla hominum ac belluarum, habentium malignam, ac ſubinde admodum horrendam pedum conſtitutionem. Igitur teſte *Lycoſthene*, Anno Mundi 3803, *Caræ porcus humanis manibus & pedibus natus* eſt. Et anno 3860 circiter, *In Lucanis duo agni equinis pedibus.* Et anno 3905. *C. Julius Cæſar cum Luſitaniæ præeſſet, equus inſignis fiſſis unguibus anteriorum pedum, & propemodum digitorum humanorum, natus eſt, ferox admodum atque elatus.* Monſtra malignæ conſtitutionis pedum.

Anno verò Chriſti 1274, ut ſuprà etiam retuli, *in Germania prope Lauffenburgum, oppidum in finibus Helvetiorum ad Rhenum fluvium ſitum, natus eſt infans manibus ac pedibus anſerinis.* Et anno 1493, Romæ *puella Virgo filium ſemicanē peperit*, parte nimirum ſuperiore hominis, inferiore canis cum cauda ſpeciem referentem. Puer ſemicanis natus Romæ. Et anno 1496, in pago quodam Epiſcopatus Argentinenſis, cui Sugenheim nomen, *porcus ſex pedibus, anſerinis ferè ſimilibus, natus eſt.* An. 1554, Baſileę cattus Lycoſtheni domeſticus, cùm quatuor uno partu catulos edidiſſet, inventus eſt unus *pedibus horrendis, & quaſi in ſpirā variis reflexibus converſis.* Anno eodem, in villa Pomeraniæ Rekoñ, natus eſt pullus equinus ille, de quò ſuprà, cuius pes unus anterior erat humanus, alter nullus. Sic etiam, ut *Volaterranus*

 ſcribit,

ſcribit, & refert *Cardanus* lib. 14. de Variet. rer. cap. 77. & ex ipſo *Lycoſthenes* loc. cit. natus aliquando ex cane & muliere dicitur infans formâ humanâ in ſuperiori parte, inferiori verò caninâ; atq; expiationis causâ ad Pontificem delatus. Hoc tamen monſtrum nequaquam fuit humanum, ut conſtat ex dictis lib. præced. cap. 5. & fortaſſis illud idem eſt de quo paulò antè.

Refert *S. Auguſt.* lib. 16. de civit. Dei cap. 8. apud Hipponem Africæ natos olim homines lunatis pedum plantis, cum duobus digitis in utroque pede. *Schenckius* ſcribit, anno 1597. natum eſſe Coloniæ in Germania infantem, qui bene compacta habebat corporis membra, niſi quòd fœmora pedesque ab imo ventre usque ad extremitatem pedum coaluerant, digitis pedis ſiniſtri omnino deficientibus, quorum loco regioni calcis eiusdem pedis ſiniſtri maſſa quædam carnis adhærebat. Huc ſpectat, quod multi ſcribunt de antiquiſſimo Mari in Italia, qui ſupernâ corporis parte hominis, infernâ equi ſpeciem retuliſſe perhibetur. *Magius* in Miſcellaneis tradit, anno 1545. Avenione natum ex muliere fœtum partibus ſupernis humanis, & infernis caninis; & ob id matrem cum fœtu juſſu Franciſci Galliarum Regis crematam. Hiſtoriam pueri nati cum pedibus anſerinis, retulimus capite præcedenti.

Jacobus Rufus narrat lib. 5. de concept. hum. cap. 3. equam in Gallia à cervo ſubactam, enixam eſſe pullum poſterioribus cruribus & pedibus cervinis: & aliam apud Helvetios à tauro compreſſam, peperiſſe fœtum pedibus equinis, reliquo corpore tauro non abſimili. Romæ cùm eſſem anno 1654, vidi mirabile monſtrum vitulino ferè corpore, & pedibus cervinis, ortum Græcii in Germania è vacca; quod circumforaneus quidam magno pretio comparatum circumferebat per diverſas Europæ regiones, & lucri gratiâ oſtendebat. Anno 1629, in Patavina ditione, referente *Liceto*, viſus eſt cattus cum humanis cruribus, quæ animal parti poſticæ adhærentia trahebat; quod monſtrum uxor cuiusdam bubulci poſt partum puelli optimè conſtituti enixa fuerat.

Omitto alia exempla.

CA-

CAPUT XV.

De monſtris humanis ratione cutis variæ affectæ.

Aliquando ex parentibus albis naſcuntur proles cum cute nigra inſtar æthiopum, qualis fuit, quam princeps quædam mulier alba ex marito albo ſuſcepit, teſte Hippocrate. Aliquando è contrario ex nigris parentibus albæ naſcuntur proles, qualis fuit filia Perſinæ Æthiopiæ reginæ, quam ex Hiduſte marito pariter Æthiope ſuſcepit, teſte Heliodoro. Monſtra humana cum cute variè affecta.

Non rarò viſi ſunt homines piloſi, quorum nonnulla exempla retulimus libro præced. cap. 11. Horum è numero fuit etiam Eſau, *Geneſ. cap. 27.* & puella quædam oblongis villis toto corpore tecta in oppido Petra Sancta agri Piſani, ex muliere glabra genita, teſte *Majolo.* in colloquiis. *In Martini IV. Papæ Pontificatu* (inquit Lycoſthenes anno Chriſti 1282.) *ex illuſtri quadam fœmina, Pontificis neceſſaria, natus eſt puer villoſus, & in ſpeciem urſi ungulis armatus. Quo monſtrifico partu permotus Pontifex, omnes urſorum imagines, quæ fortè in eius domo fuerunt, juſſit deleri; manifeſto argumento, receptæ ab ea imaginationis in conceptu.* Apud citatum Lycoſthenem anno 1549. *Simiarium aſpectu, & urſinis obſitos villis toto dorſo, partus ſe vidiſſe* Peucerus *teſtatur. Præterea* Realdus Columbus *lib. 13. de re Anatom. cap. 2. fatetur, ſe vidiſſe quendam Hiſpanum pilis oblongis obſitum in omni corporis parte, præterquàm in manibus, & in facie.* Scaliger *Exercit. 114. mentionem facit Hiſpani pueri, quem ex India advectum alij, alij parentibus Indicis in Hiſpania natum putabant. Is candidis pilis totus tectus fuit. Idcirco Barbet à Gallis dictus; quo nomine villoſum vocant canem, quem Flandri Watterhund.* Henricus Galliarum Rex, auctore *Boſcio* apud Aldrovandum, Lutetiæ Pariſiorum curavit inſtrui litteris humanioribus adoleſcentem non minùs cane villoſum. Piloſi homines.

Sæpe etiam naſcuntur proles cum variis cutis appendicibus, aut eminentiis. Sic *Levino Lemnio* teſte nati ſunt infantes cum

Infans cũ cute circumflua natus.

vitta quadam membranacea cucullum Monachorum referente. Anno 1535, *Bremopyrgi Marchiæ urbe, annotante* Lycoſthene ex Fincelio, *infans natus eſt ita in corpore circumfluâ & laxâ carnis mole, ut indutus ſago militari Germanico crederetur.*

Homines cum variis appendicibus carneis nati.

Alii cum aliis appendicibus aut eminentiis carneis naſcuntur ſubinde. Nam *Schenckius* meminit infantis venuſti & elegantis, qui ſupra podicem adnatam habebat appendicem inſtar farciminis. Idem memorat, puſionem natum Coloniæ anno 1597, aſpectu pulcherrimum, niſi quòd in cervice duas continuas appendices carnis, inſtar duorum ovorum, ex utero matris retulerat. *Pareo* teſte, apud Subalpinos in Quiero oppido, duobus milliaribus diſtante à Taurino, anno 1578, die 17. Januarii, honeſta mulier edidit fœtum cum quinque cornibus arietinis; qui præterea à ſumma fronte ad occiput; & totum ferè dorſum, oblongam carnis appendicem, capitium muliebre æmulantem geſtabat: deinde circa collum alia ſubſtantia carnoſa tanquam collare ſubuculæ volvebatur; præterquàm quòd digiti manuum erant unci, & poplites à genibus occupabantur, crus cum pede dextro rubeſcebat, cum reliquum corpus colore bætico eſſet. Infantis in lucem editi Stetini anno 1554, habentis in vertice maſſam carnis, quæ teſtitudinem referebat, & in cervice caudam carnoſam albeſcentem, ſed inſtar muris, meminimus ſuprà cap. 6.

Infans cũ quinq; cornibus arietinis.

Anno 1592. viſus fuit Bononiæ ab Aldrovando homuncio quidam Indicus ſtaturâ ſenum dodrantum, qui inter os & aurem dexteram habebat propendentem ad pectus duplicem carnoſam molem, quarum ori proximior erat alterâ brevior, & auri adhærebat. Similis caro laxa in humerum devolvebatur, & villis quibusdam erat tecta, ſicuti & aliæ. Sub mento, & circa initium thoracis alia maxima moles carnoſa, & primò humerum tegens deorſum pendebat per totum ferè ventrem extenſa; deinde à mamilla ad axillam dilatabatur. Craſſitudo molis carneæ erat ſemidigiti, manibusque ſurſum attolli poterat, quia cuti non niſi in exortu ſuo adhærebat.

Anno

Anno 1638. Aldrovando teſte, Olyſſipone ex parentibus honeſtis natus eſt infans armati ſimilitudinem referens: nam variæ carnis & cutis appendices ac figuræ, habitum illum repræſentabant. Ex eadem materia & galeatus, & ocreatus erat. Omitto alia exempla, quæ apud Aldrovandum & alios reperies. Infans armati ſpecie natus.

CAPUT XVI.

De humanis & belluinis fœtibus cum cute vulnerata, aut diſciſſa.

ANno Chriſti 1556, *Lycoſthene* teſte, *Baſileæ circa Paſchatis feſtum infans adeò ſciſſis ac apertis naribus natus eſt, ut inde eius cerebrum facillimè ſit conſpectum.* Anno verò 1557. ibidem, eode teſte, *maſculus natus eſt, corpore ſatis quidem bene compacto, ſed ſine collo, monſtroſâ planè facie, oculis inſolitæ magnitudinis quaſi in fronte ſitis, ac ſuperior capitis pars omnino deerat* (ut ſupra etiam retuli cap. 6.) *in occipitio autem habebat foramen juſtæ magnitudinis, ex quo ſanguis aliquantulùm fluebat: unde ſtatim poſtquàm in lucem editus eſt, diem ſuum obiit.* Anno 1606, natus eſt infans ille de quo ex Schenckio diximus, habuiſſe ſupra umbilicum foramen patulum & rotundum, ad intimas ventris partes penetrans, quaſi pugione factum. Puſionis nati Venetiis ore plurifariam ſciſſo, mentionem fecimus ſuprà ex Lycoſthene. Alterius anno 1548. nati Myſenæ, diviſo in fronte cranio, meminimus capite 7. ex eodem Hiſtoriam monſtri bifrontis, cuius inteſtina è dorſo tanquam ex vulnere prodibant, invenies in cap. 6. Infantis verò hiſtoriam cum ventre adeò aperto, ut omnia viſcera apparerent, nati Ploæ in Voitlandia, habes cap. 11. Monſtra cum cute diſciſſa.

Anno 1545, *in Saxonia, menſe Februario, infans natus eſt horrendo aſpectu, corpore quidem integro & bene compacto, ſed contuſis, laceratis, atque laxatis membris omnibus, excepto capite oblongo, ac quaſi Turcico pileo inſignito*, ut Lycoſthenes refert dicto anno, & nos ſuprà ex ipſo.

Anno

Equus cum cute lacerata natus. Iconis. XIII. Fig. XVIII.

Anno 1555. ut ex *Fincelio* refert citatus autor, *in Marchia non procul à Regiomonte, monſtroſus equus natus eſt, undiq; laceratâ cute, caligis dependentibus, & thorace ſciſſo indutus*, uti in appoſita figura apparet. Ridiculus ſanè habitus, & magnum Naturæ prodigium, ſi vera eſt hiſtoria.

CAPUT XVII.

De monſtroſo fœtu lapidoſo.

Lapidoſus fœtus.

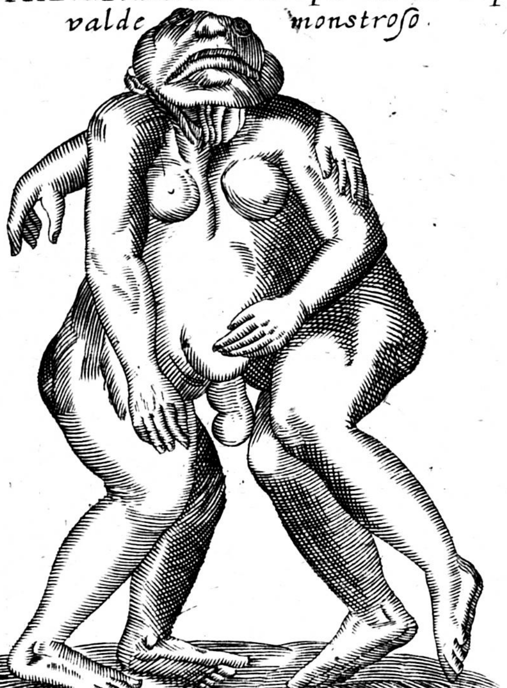
IOannes Georgius Schenckius mirabilem narrat hiſtoriam, quæ Angendici Senonum accidit, de fœtu lapidoſo è matris utero præ doloribus extinctæ exſecto, in hunc ſenſum. Mulier Senonenſis nomine Columba Chatry, Ludovico homuncioni, quadrato tamen, & bene conſtituto Sartori, nupſerat. Hæc multis annis poſtquàm nupſiſſet, cùm nunquam antea uterum geſtaſſet, certiſſima habuit inchoati fœtus indicia. Nam quæ ſtatis periodis erumpere ſolebant purgamenta, ſtatim ſuppreſſa ſunt; Picâ primis menſibus laboravit; tempeſtivum fœtus motum, & frequentem ſenſit; tumorem lumborum, & mammarum incurrit; & tandem lapſo geſtationis uteri curriculo, graves puerperii dolores ſentire cœpit, ſuppreſsâ aliquot diebus urinâ; quæ tandem magnâ vi erupit, profuſo etiam illo liquore, qui parituras præcedere ſolet; mammæ conciderunt, motus infantis ceſſavit, & dolores facti ſunt mitiores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt obſtetrices, quæ certiſſimum puerperiũ exſpectabant. Patiens ludibrio huius fœturæ oppreſſa, triennium decubuit, aſſiduè conquerens de tumore, de duritie, & de torminibus alvi; necnon de gravi pondere, quod ob varium motum modò in hanc, modò in illam partem incumbebat. Poſtquàm defuncta fuit, accerſiti Medici & Chirurgi, aperto mulieris abdomine, Scirrhoſum tumorem invenire putabant: Sed novaculâ ſecando, portentoſam & gypſeam molem invenêre; ſiquidem fœtus quem utero geſtaverat, in lapidem converſus fuerat.

Situs

Fig. XVIII Equus cute lacerâ.

Fig. XIX Monstrum bicorpor unico capite valde monstroſo.

Situs huius fœtus lapidei in utero, erat penè ſphæricus, facie ad thoracem fixâ, ſublatis ad nates genibus, quæ ideo patulæ, retuſæ, & reſimæ conſpectæ ſunt. Oſſa capitis tenuia, & firma, nec non inſtar cornu nitentia; cutis capitis multis in locis piloſa; caput in ſiniſtrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris & os occipitis impellerentur, quia ea in parte cavata cernebantur. Cubitus ad ſummum humerum reflectebatur, porrectâ ſolâ manu, quæ in pugnum erat contracta; & ſummi digiti ita palmæ adhærebant, ut licèt apparerent inter ſe diſtincti, nihilominùs in unum & idem lapideum corpus concreverint. Dextrum brachium ad umbilicum extendebat manum: femur, genu, tibia ſiniſtra, dextris incumbebant; quibus tamen ita erant implicita, ut indiſſolubili nexu colligarentur. Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebantur, & certiſſimam fœminei ſexus notam tegebant. Tibia utraque ad nates intorquebatur, pedibus & pedum digitis inter ſe compactis, & lapidefactis. Diceres, Sculptorem aut cælatorem ex marmore abſolutiſſimam fœtus iconem expreſſiſſe. Præterea partes internæ, ut cor, hepar, & viſcera omnia, uti & cerebrum, erant naturaliter conſtituta; præterquàm quòd nimiam duritiam erant adepta, minorem tamen quàm externa. Dum hæc Schenckius ſcribebat; corpuſculum à putredine & teredine adhuc intactum ſervabatur.

Cauſa huius lapideſcentis fœtus fuit eadem, quæ lapillorum ſubinde in humano corpore creſcentium. Hæc autem duplex eſt, nimirum materia craſſa & denſa, & præterea calor aut frigiditas excedens: tam enim calor, quàm frigiditas diſſolvit partes tenuiores, & craſſiores cogit in duritiem. Quia igitur materia generationi deſtinata in hoc caſu noſtro fuit craſſa, viſcida, ac terreſtris, & uteri intemperies juſto vel calidior, vel frigidior, partes tenuiores diſſipavit; ideò reliquæ craſſiores in dictam lapidoſam maſſam coaluerunt.

CAPUT XVIII.

De monſtris humanis infernè bicorporibus, ſupernè ſimplicibus.

Monſtra humana infernè bicorpora, ſupernè ſimplicia.

VAria occurrunt humana monſtra bicorpora: aliqua enim ſunt in ſuperiori parte ſimplicia, in inferiori duplicia; alia è contrario in ſuperiori duplicia, ſimplicia in inferiori; alia adglutinata ſibi habent aliud corpus humanum, idque variis modis. Omnium exempla afferemus; ac primò primorum.

Anno igitur Chriſti 1472, *Lycoſthene* narrante, *Bernæ in Italia puella nata eſt uno capite, duabus poſterioribus corporis partibus, totidemque pudendis.* Apud Aldrovandum *Petrus Aponenſis* in comment. ad Probl. Ariſt. meminit monſtri in Italia obſervati, fœminei ſexus, quod à vertice ad cavitatem ventris usque erat unicum & continuum, deinceps verò geminatum. *Valeriola* quoque lib. 1. Locor. comm. cap. 18. apud eundem Aldrov. refert, monſtrum quoddam Avenione conſpectum infra cervicem bicorpor. *Imperatus* præterea apud citatum Aldrov. teſtatur, natum eſſe Neapoli monſtrum ex meretrice, morbo Indico laborante, quod duo corpora unico tantùm capite habebat; caput autem fuiſſe maximum, & una parte effigiem vultus, alterâ unicam aurem exhibuiſſe; & cadavere diſſecto, duo corda cum unico ventriculo reperta fuiſſe. Anno 1547, *Lovanij ſeptimo Idus Aprilis gemelli nati, diſtinctis corporibus uni adhærentibus capiti*, ut refert Lycoſthenes ex Peucero.

Monſtrum humanum mirabile.

Anno 1569, *Aldrovando* referente, natus eſt fœtus ex quadam muliere Turonenſi, quæ peperit duos gemellos mutuò ſe complectentes unico capite. Et anno 1579, in Inſula obſcuri lacus ditionis Ferrarienſis, natum eſt monſtrum unico capite, duplici linguâ, unico collo, & reliquo corpore geminato, fœminei ſexus. Anno 1590, menſe Octob. in pago Piceni, diœceſis Aſinenſis, ex agricolis conjugibus, *Aldrovando* referente, natum eſt tale monſtrum. *Caput ei erat unicum magnum, oculis prominentibus*

tibus inſtar oculorum bufonis, naribus ſurſum repandis; ore patulo, & ad aures uſque diducto, more ranarum; fibris carnoſis inſtar capillamentorum ex mento pendulis, criſpis, & infernè ſurſum nonnihil contortis, ideoque appendices carnoſæ barbam Satyrorum quodammodò æmulabantur. Ei unicus thorax, venter, & umbilicus erat, ſed brachia quaterna, & crura totidem habebat, nec non mammas tumentes; Brachia poſtica erant adeò brevia, ut eorum digiti cubitos brachiorum anteriorum vix attingerent. Cætera membra inferiora cùm eſſent duplicata, ſibi invicem per diametrum erant oppoſita: quocirca nates, & podices ad latera monſtri erant locati, diſtincto ſexu fœmineo, ita ut fœmina duplex ab hoc monſtro repræſentaretur: nam partes ab umbilico inferiores ita â natura erant optimè conformatæ, ut admirationem intuentibus afferrent. In cadavere diſſecto, viſcera geminata, præter cor, fuerunt inventa. En iconem monſtri. Iconis. XIII. Fig. XIX.

CAPUT XIX.

De monſtris humanis supernè bicorporibus, infernè ſimplicibus.

S. *Auguſtinus* lib. 16. de Civit. cap. 8. refert, puerum umbilico tenus ſimplicem infernè, partibus ſuperioribus geminatis, nempe quatuor brachiis, totidemque manibus, & duobus capitibus, natum in oppido Emaus, imperante Theodoſio. *Paulus Diaconus* ſcribit, poſt obitum Theodoſii ſimilem partum infernè umbilico tenus ſimplicem ac perfectum, & deinceps in parte ſuprema geminatum, fuiſſe natum; additque, altero capite dormiente alterum vigilaſſe, & viciſſim; aliasque plerumque contrarias operationes utrumque peregiſſe. *Albertus Magnus* lib. 2. Phyſic. meminit cuiusdam monſtri bicorporis modo prædicto. Et *Cardanus* in comment. ad Hippocrat. refert, monſtrum in Ægypto ad quartum uſque annum vixiſſe, quod à capite umbilico tenus erat geminatum, cùm partes inferiores unum tantùm puellum repræſentarent. Monſtra humana ſupernè bicorpora, infernè ſimplicia.

Puer ſupernè geminatus.

Georgius Buchananus lib. 13. Hiſtor. Scot. apud Camerarium refert, natum aliquando in Scotia monſtrum, quod infra umbilicum ſpeciem maris referens, à communi hominum effigie non diſcrepabat, ſed ſupra umbilicum membra omnia erant geminata. In quo illud mirabile erat, quod duo capita ſæpe rixabantur inter ſe: & partibus inferioribus læſis, utrumque corpus dolore afficiebatur; læſâ verò unâ ſuperiorum partium, ſenſus doloris alteri corpori non communicabatur; quod manifeſtum ſignum erat, partes ſupremas monſtri fuiſſe inter ſe diſtinctas, atque disjunctas, infernas verò utrique corpori ſuperiori communes. Monſtrum hoc Rex Scotiæ educandum, & erudiendum in variis idiomatibus, ac potiſſimùm in muſica curavit, in qua miros fecit progeſſus, & maximâ omnium admiratione modulatè canebat. Vixit ad annum vigeſimum octavum.

Puella ſupernè geminata.

Lycoſthenes ſcribit, anno Chriſti 1044, Henrici Imperatoris III. quinto, in confinio Nortmanniæ & Britanniæ, monſtrum tale fuiſſe in una, vel potiùs duabus fœminis viſum. *Duo erant capita, & quatuor brachia, cætera gemina usque ad umbilicum, inferiùs ſingula omnia. Comedebat, ridebat, loquebatur: una flebat, eſuriebat; altera tacebat: ore gemino manducabatur, ſed uno meatu per ventrem ejiciebat: unâ defuncta ſupervixit altera penè triennio, mortuam portans, donec & pondere molis, & nidore cadaveris defecit.* Iterum anno 1112, *in Anglia natus eſt puer geminus, à clune ad ſuperiores partes ita diviſus, ut duo haberet capita, duo corpora integra ad renes cum ſuis brachiis; qui baptizatus triduo ſupervixit.*

Præterea anno 1234, referente Aldrovando, *in montoſis Bononiæ locis ex muliere monſtrum non abſimile* præcedenti *ad vitales auras egreſſum eſt, cuius pars ſuperior duos infantes, & inferior unum ſolum referebat; ſed horum fœtuum unus primâ die obijt, & alter ſequenti die interijt.*

Eodem referente, anno 1293, *ſub finem Imperij Græcorum, Andronico ultimo imperante, monſtroſus puer natus eſt Bizantij, à pedibus usque ad umbilicum continuus, inde verò ſeparatus, ut duo capita, duo pectora, conſequenterque duplicem dorſi*

ſpinam

Spectrum aëreum An. 1661. viſum hoc; vel ut alij, ſequentis Fig. II. ſchemate.

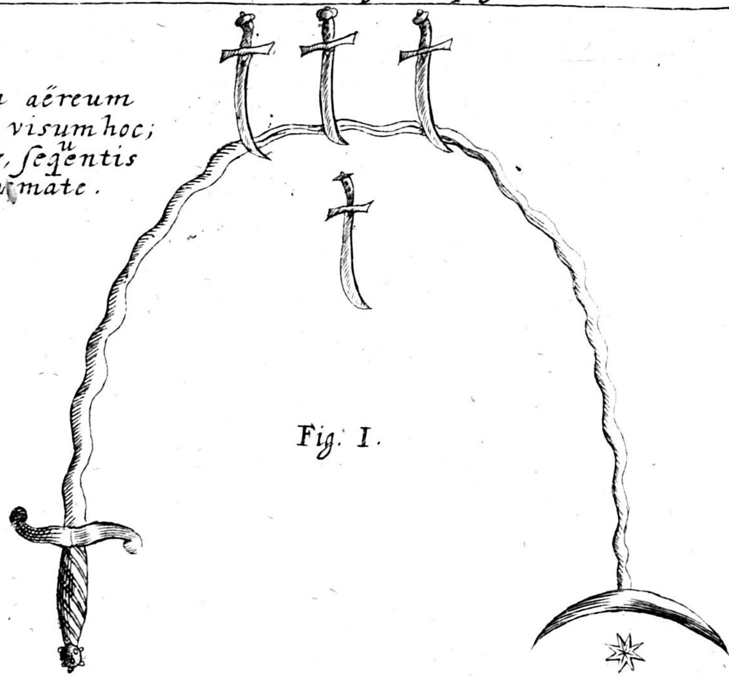

Fig. I.

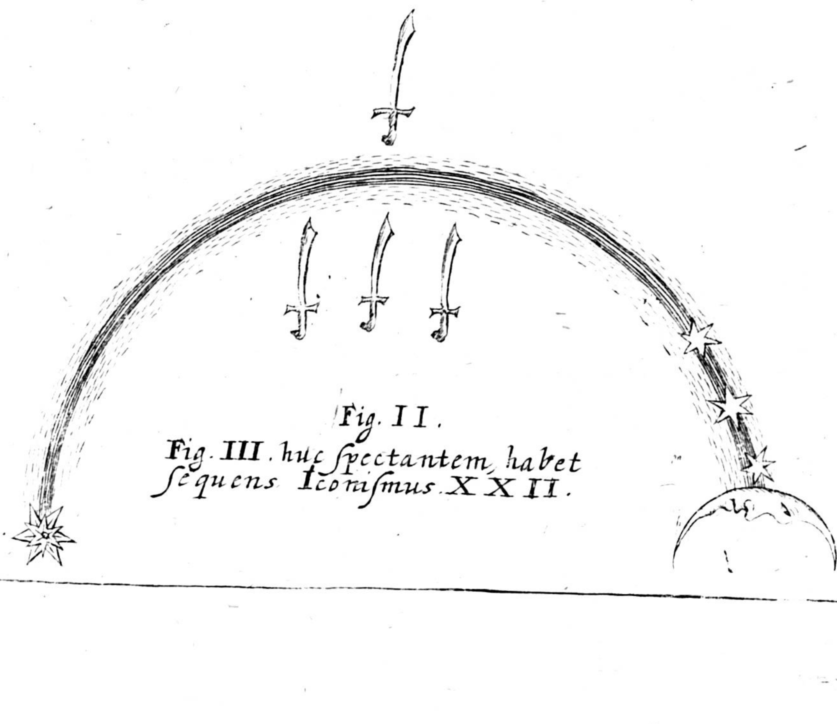

Fig. II.

Fig. III. huc ſpectantem habet ſequens Iconiſmus XXII.

ſpinam haberet, cum quatuor brachiis; ſed poſt primum ab ortu diem exſpiravit.

Inſuper anno 1310, *Lycoſthene* referente, *in agro Florentino puer natus bicorpore effigie, geminis capitibus, circa genitales partes connexus, ſic ut non niſi in geminos pedes deſineret. Et hic quidem partus diebus, ut perhibent, paucis vixit.* Huius monſtri meminit etiam Petracha in Opere de rebus memorandis; & effigies eius depicta eſt Florentiæ in pariete quodam hoſpitalis ad ſcalas.

Iterum anno 1494, eodem Lycoſthene narrante, *in oppido Germanico Rotvvil, ad Herciniam ſylvam ſito, infans duobus capitibus, quatuor manibus, duobus pedibus natus eſt.* Et anno 1498, ut idem refert, *in ditione Werdenberga monſtrum fœminei ſexus natum eſt, capitibus duobus, brachiis quatuor, pectore & ventre uno, pedibus duobus.* Præterea anno 1543, *in pago Rinack, non procul à Baſilea Rauracorum, mulier geminos edidit concretis corporibus duobus ſupra umbilicum, quatuor brachiis, tamen à lumbis deinde in duos pedes tantùm deſinebant.* Omitto alia exempla. Nonnulla ex his relatis attulimus etiam ſuprà cap. 2. ubi de monſtris bicipitibus.

CAPUT XX.

De monſtris humanis bicorporibus ſecundùm latitudinem conjunctis.

Multa ex monſtris bicorporibus hactenus relatis conjuncta ſunt ſecundùm latitudinem: nunc alia eiuſdem generis dabimus; quæ quidem conjuncta erunt variis modis, nimirum, vel juxta partem anteriorem, vel poſteriorem, vel lateralem. Monſtra humana bicorpora ſecundùm latitudinē conjuncta.

Itaque anno Mundi 3871, ex *Lycoſtenis* ratiocinio, *Vulginiis puella biceps, quadripes, quadrimana, geminâ fœmineâ naturâ, mortua nata.* Quâ autem parte fuerint hæc duo corpora conjuncta, antè retrò, in latere, è diametro; non explicatur. Anno

1063, *Conſtantiæ ad locum Acroniũ, duo infantes, maſculus ac fœmella, duobus capitibus, quatuor brachiis, totidemque pedibus, membris omnibus abſolutis, ſed circa umbilicum conjunctis corporibus, nati ſunt.* Iterum an. 1316, *in pago vallis ſuperioris Arni nomine Tertanio, monſtrum eſt natum habẽs duos pueros uno umbilico ad invicem junctos, cui ab uno latere & genitalia erant membra, & bina quoq; pendebant invalida crura; ab altero verò latere crus ſolum exibat imperfectum, vixitq; diem unum.* An. 1493, *Romæ gemini nati, ſimulq; uno corpore conjuncti adverſis inter ſe manibus ac facie*, ita ut dorſum dorſo adhęreret. Vixerunt dies pauculos. Item an. 1494, *Berheldiæ in ditione Principis Sereniſſimi Palatini Electoris, in villa non procul ab Heydelberga, decimo quarto Cal. Jan. nati ſunt gemini pectoribus ſibi affixis, unico umbilici dependentis vinculo conſtricti.* Anno 1495, *prope Wormaciam, ad dextram Rheni partem in villa Birſtad, quæ ſita eſt inter Wormaciam & Bensheim, mulier quædam monſtrum enixa eſt, quarto Idus Septembris. Erant duæ puellæ corporibus integræ, ſed in vertice fronte tenus connexæ inſeparabiliter, & ſe mutuò inſpicientes.* Münſterus in ſua Coſmographia teſtatur, ſe has vidiſſe Moguntiæ annorũ circiter ſex. Cogebantur ſimul incedere, ſimul dormire, & ſurgere. Naſi utriusq; ſeſe ferè contingebant; oculi verò non in directũ, ſed in latera tantùm torqueri poterant, quia paululùm ſupra oculos cohærebant frontes. Vixerunt usq; ad annum decimum; & cùm tunc una moreretur, illaque à ſuperſtite viva reſecaretur, mortua quoque fuit, ſeu ex accepto in capite vulnere, ſeu potiùs ex vulneris fœtore & putrefactione corrupta in cerebro. Occaſionẽ huic monſtro dedit huiuscemodi eventus. Colloquebantur duæ mulieres, inter quas una uterum geſtabat, & ſuperveniens tertia ex improviſo, concuſſit colloquentium capita; unde prægnans terrefacta, fœtui concuſſionis dedit figuram. Hæc omnia *Lycoſthenes* anno citato.

Puellę duæ conjunctæ natæ.

Anno 1503, *in pago Goſſovv, agri Tigurini apud Helvetios, mulier honeſta peperit maſculos duos, duobus capitibus, uno quidem corpore, umbilici vinculo conjunctos, quatuor manibus, totidemque pedibus.* Similia ferè monſtra nata ſunt anno 1538, ut retulimus ſuprà cùm de bicipitibus ageremus. *An. 1541, die 19. Febr. Friburgi Myſorum editi gemelli, juncti totius anterioris thoracis cohæſu.* Eandem

dem hiſtoriam refert bis Lycoſthenes eodem anno, memoriæ defectu. Anno ſequenti 1542, *in Ducatu Wirtembergenſi nati ſunt gemini, coalitu pectoris ad umbilicum usq; connexi.* Anno 1543, *Octavo Idus Februarij, matutinâ horâ quintâ, eodemq; minuto, Schaffhuſiæ Helvetiorum nati ſunt infantes duo, uterq; fœminei ſexus, capitibus duobus, brachiis quatuor, totidemq; pedibus disjunctis, uno verò ſolido corpore à collo ad umbilicum usq;, umbilici ſubtus vinculo propendente.* Anno 1544, *Heydelbergæ ad Neccarum flumen, die Pentecoſtes nati infantes duo conjuncti, & maſculi, duobus corporibus ventre conglutinatis, duobus capitibus, quatuor manibus, & pedibus; quorũ mater Catharina, pater verò Caſparus Besler faber. Baptizati ſunt ambo, quorum unus Joannes, alter verò Hieronymus nuncupatus eſt. Vixerunt diem unum cum dimidio. Defunctis verò, à Medicis membra interiora per ſecationem viſa, cor tantùm unum inventum eſt.* An. 1546. *in Ackern oppido Saxoniæ ad Albim, infantes fœmoribus latere tenus concreti ſunt, quà crura ſubnectuntur coxæ, eo ſitu, ut dexter ſiniſtrâ manu humero dextero alterius incumberet; ſiniſter dextram thoraci alterius transverſim prætenderet.* Hactenus ex Lycoſthene.

Heydelbergenſe monſtrum

Schenckius apud Aldrovandum refert, Anno Domini 1106, Januario menſe, in Imperiali civitate Argentina ex fabro lignario Stephano nomine, & matre plebeia, fœtum monſtroſum bicorpor fœminei ſexus, capitibus, collo, pectore, & ventre concretis fuiſſe editum. Hoc monſtrum ſi juxta partem anteriorem ſpectabatur, nempe juxta eam, in qua ex duobus conglutinatis capitibus facies effigiabatur, una apparebat facies binis oculis, quatuor auribus, naſo & ore non indecenter formata: at fœtu in faciem procumbente, ubi alterius infantis facies erat formanda, viſebantur duo capita in modum utris copulata, nihilq; præter duas auriculas in colli faſtigio locatas exhibebatur. Hæ gemellæ, pectore & ventre cohærentes, ſeſe invicem complecti videbantur, nempe brachiis & cruribus viciſſim hinc inde decuſſatis, umbilico utriusque ſubtus propendente. Vixit monſtrum ſesquihoram, & poſt obitum corpuſculo aperto, inventum cor unum, unus pulmo, & unus ventriculus, cum duplici hepate, & quatuor renibus.

Argentinenſe monſtrum.

Recentius eſt ſequens monſtrum, editum Regii anno 1615, menſe Novembris. Erant gemelli, unus niger, alter albus, conjuncti

Gemellorũ unus niger, alter albus.

juncti ventre, thorace, & unico umbilico, cæteris partibus perfecti, qui quodammodò in mutuis complexibus eſſe videbantur. Tres tantummodò horas vixit. Eodem anno Bononiæ, menſe Julii, duæ gemellæ conglutinatæ, in lucem prodierunt mortuæ, & apertæ. Exteriores partes utrique abſolutiſſimæ erant, nec tantillùm ab aliis perfectis partibus diſcrepabant; pectore tantummodò excepto, quod erat unicum & commune: nam hac parte invicem copulabantur. Incipiebat conjunctio ab ore ſterni, & in umbilicum deſinebat. Magnitudo corporis utrique eadem erat, ſed non eadem figura: puella enim, quæ latus dextrum occupabat, alteri ſeſe quodammodò inſerebat, ita ut pectus alterius & tergus incurvarentur. Quæ conſtitutio corporis in cauſa fuit imbecillitatis virium; mortua enim prodiit, cùm altera viva egrederetur. Venæ umbilicalis non vulgaris erat ſtructura, quoniam in ipſo ventre erat ſimplex; mox verò ubi jecur ingrediebatur, in duos ramos dividebatur, quorum ſinguli ſingulis fœtibus nutrimentum allaturi infigebantur. Jecur erat quidem geminum, ſed diligentiùs inſpicienti haudquaquam unicum videbatur; nam alterum ſub altero veluti occultatum latebat. Folliculi fellis erant duo, in parte ſuperiori hepatis collocati. Ventriculi item duo erant; qui deinde juxta pylorum in inteſtinum jejunum copulabantur. Renes non conjuncti, ſed ſeparati, utrique tamen bini, alter juxta latus jecoris, & alter ſub eodem latitabat. Lien erat unicus, & in fœtu ſiniſtro tantummodò conſpicuus, figuram potiùs canini lienis, quàm humani referens. Inteſtinum colon carebat cellulis. Diaphragma duobus in locis erat perforatum, quia duo erant æſophagi, & totidem ventriculi ad quos tendebant. Oſſa ſterni, ubi fœtus copulabantur, ita invicem nectebantur, ut unicum tantùm os videretur. Pericordium erat unum, quod bina tamen corda amplectebatur, quorum ſitus à vulgari valde diverſus erat: nam cùm in omni homine cuſpis cordis deorſum vergat, in hiſce gemellis cuſpides cordium opponebantur. Hæc omnia *Aldrovandus*, apud quem plura alia exempla antiqua & recentia invenies, quæ omitto, ne lectori faſtidio ſim.

Bononienſe monſtrum.

CAPUT

Iconiſmus XIV. Ponatur è regione pag. 705.

Fig. XX. Monſtrum bicorpor capitibus per diametrum oppoſitis.

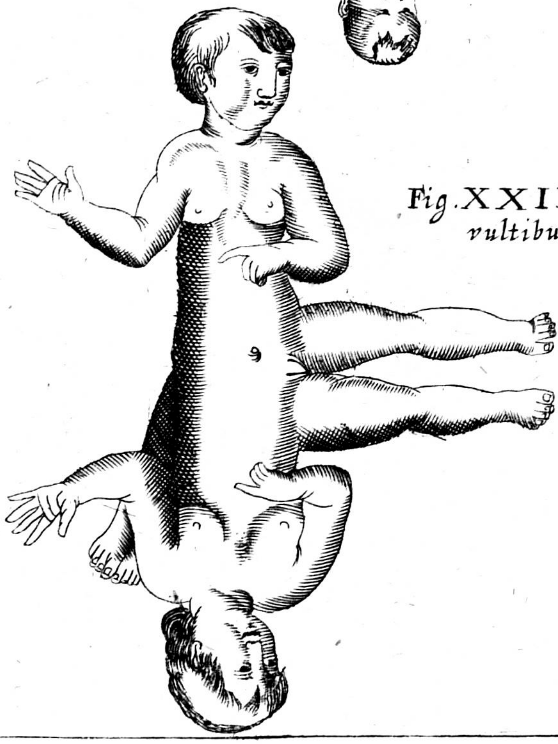

Fig. XXII. Fœtus geminatus vultibus oppoſitis.

CAPUT XXI.

De monſtris humanis bicorporibus ſecundùm longitudinem conjunctis.

ACcidit nonnunquam, ut duo fœtus in matrice ita per nates, & perinæum, aliisvè modis coaleſcant in unum, ut capita per diametrum opponantur, & infantes diametraliter ſe intueantur. Huius rei multa ſunt exempla, antiqua & recentia. Nam

Monſtra humana bicorpora ſecundùm longitudinem conjuncta.

Anno 1552, *tertio Auguſti, inter decimam ac undecimam noctis horam, Mildeltoſtoni in Anglia, natus eſt infans duobus corporibus atque capitibus, quatuor manibus, unico ventre, umbilico, ac alvo ad ejicienda naturæ excrementa. Ab una parte corporis duobus pedibus juſtá proportione formatis, ab altera unico pede tantùm, ſed ex duobus conflato, ac novem digitis ornato.* Ita Lycoſthenes.

Icon. XIV. Fig. XX.

Huic non diſſimile monſtrum muliebris ſexus viſum alibi fuiſſe, refert *Schenckius* ex Jacobo Rufo; horumque fœtuum alterum vixiſſe dies quindecim, alterum verò unico tantùm; raro lachrymaſſe, unum fuiſſe admodum lætum, alterum mœſtum, & in ſomnum propenſum; longitudinem ac latitudinem illorum fuisſe quinque palmorum.

Anno 1570, teſte *Ambroſio* Pareo, Lutetiæ Pariſiorum, Julio menſe, *in vico Gravillierorum ad Inſigne Tintinnabuli, ex patre bajulo Petro Germano dicto, & Matre Matthæa Pernella, duo parvuli nati ſunt, quos unitas natium, & unus umbilicus copulabat; qui per diametrum ſeſe intuebantur, cum diſtinctione ſexus; Siquidem ſacro latice intincti, Ludovici & Ludovicæ nomine fuerunt appellati.* Fuit hoc monſtrum Optimatibus & populo monſtratum.

Ibidem anno 1572, Februario menſe, teſte eodem *Pareo*, in Via bani Paraetia, viâ quâ Carnutum Lutetiâ itur, in pagulo cui parvarum Bordarum nomen eſt, Cypriana Giranda, Jacobi Mercatoris Agricolæ uxor, peperit puellos ad nates copulatos, conſequenterque per diametrum ſeſe mutuò conſpicientes; quibus pudendum commune fuit, nec non umbilicus, & abdomen: pectora verò duo, quatuor brachia, & crura. Parum ſupervixit. *Venetijs*

Monſtrum Venetum.

quoque (verba ſunt Aldrovandi) *anno poſt Chriſtum natum ſeptuageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, Majo menſe, ex muliere Hebræa monſtrum admirandum natum eſt. Erant duo infantes, juxta nates & perinæum coaliti, cruribus invicem complicatis; locis ſecretis, & naturalibus deſtituebatur, quorum vices umbilicus ſupplebat; ſinguli que oppoſitis inter ſe vultibus cibum & potum ſumebant.* Inſpice appoſitam figuram. Aliud huic ſimile ibidem natum fuiſſe anno 1617, intellexiſſe ſe ait *Aldrovandus*. Nec diſſimile aliud Genuæ Menſe Martio anni 1607.

Iconis. XV. Figur. XXI.

Demum eodem Aldrovando *teſte, in agro Piſtorienſi, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum, decimo, Martio menſe, ex conjugibus carbonariam factitantibus, nati ſunt infantes pariter circa pudenda & nates adeo connexi, faciebus ſimiliter oppoſitis, ut ſexus diſtingui non poſſet; quamvis ſexum potiùs fœmineum participare viderentur. Erant igitur omnibus membris perfecti uſque ad umbilicum, uno ſolo excrementorum exitu. Præterea alia etiam rima ibi obſervabatur, cuius interna cavitas duo foramina exhibebat. Horum infantium alter unum tantùm crus poſſidebat; quamvis manu Chirurgi obſervantis, oſſa amborũ crurum optimè perſentirentur: præterquàm quòd hujusmodi cruſculum in duos pedes mancos deſinebat; nam octo tantùm digitis integrabantur. Ambo infantes optimè lactebant, & potiſſimùm primus qui in lucem prodierat. Interim dum horum alter mammam ſugebat, alter plorare viſebatur. Inſpice figuram.*

Icon. XIV. Fig. XXII.

CAPUT XXII.

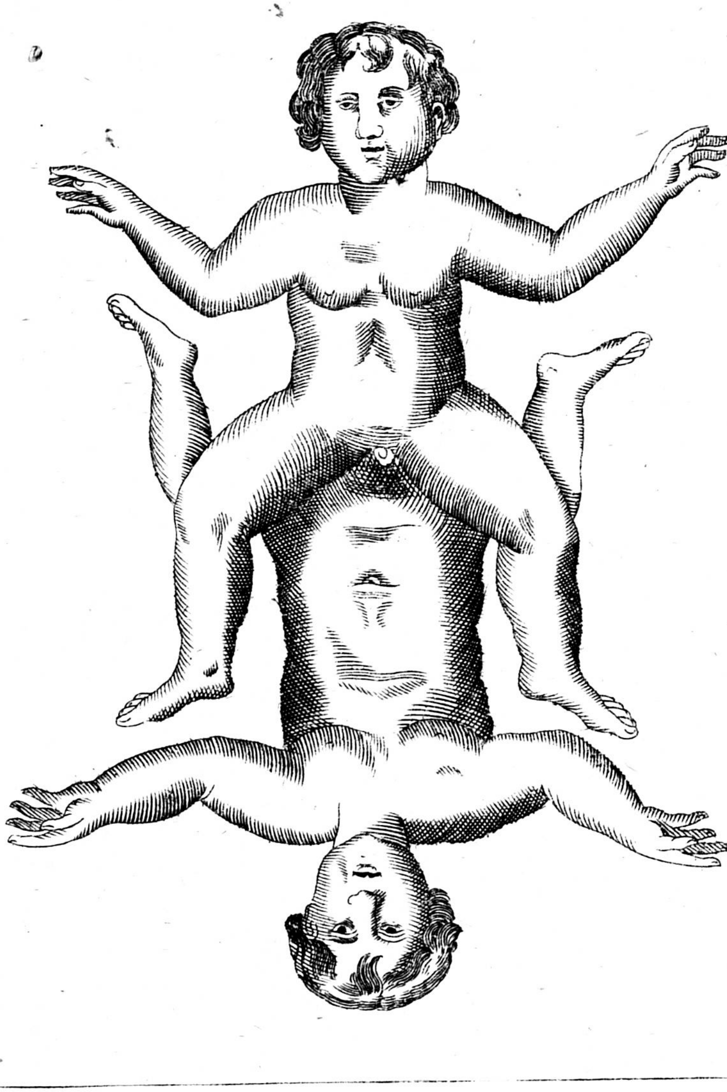
De monſtris humanis bicorporibus ex perfecto & imperfecto corpore coalitis.

Monſtra humana bicorpora ex perfecto & imperfecto coalita.

Viſa ſunt ſubinde monſtra humana talis formæ, ut corpus hominis perfectum adjunctũ ac veluti inſertum geſtaret aliud imperfectum, ut ex ſequentibus patebit.

In hoc monſtrorum genere exhibet *Aldrovandus* infantem bicorporem, marem & fœminam, in quo alterum corpus ſub brachio alterius quodammodo latere videtur; & ex una parte mon-

Fig. XXI. Infantes duo iuxta nates conglutinati.

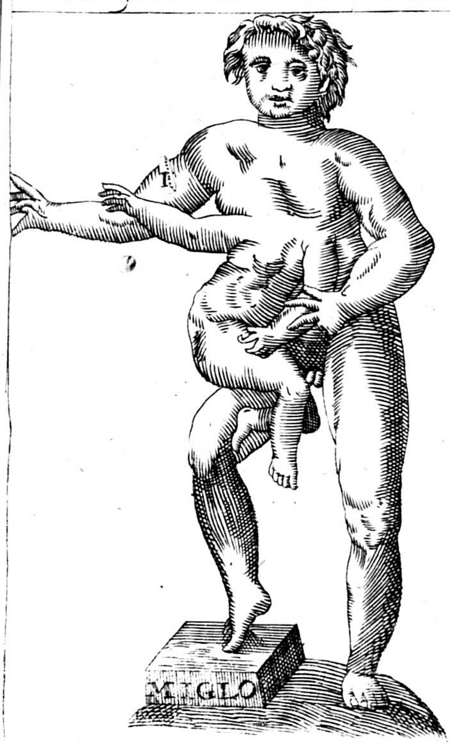

Fig XXIV. Monſtrum mo=
nocephalon binis corporibus.

Fig. XXIII. Monſtrum bi=
corpor, et monocephalon
utriusq; ſexus.

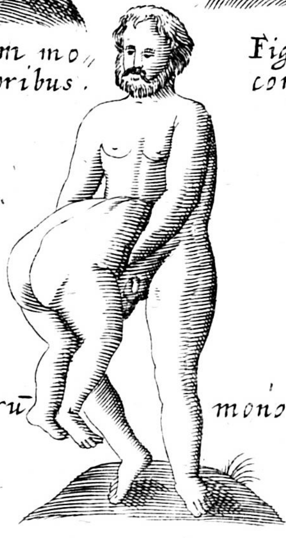

Fig. XXV. Monſtrũ monocephalon bicorpor aliud.

monſtri tria brachia, ex altera unum tantùm dependet, ut apparet in appoſita figura. Icon.XVI. Fig.XXIII

Platerius quoque apud eundem Aldrovandum meminit in ſuis obſervationibus monſtri humani, ex quo pendebat alius homo omnibus partibus abſolutus, præter caput. Et quotiescunque fœtus perfectus mingebat, reddebat lotium & imperfectus: podice tantùm clauſo, & nullibi apparente.

Amatus Luſitanus refert apud citatum Aldrovandum, anno 1552. puerum monſtroſum Illyricum, ſex annos natum, & optimè conſtitutum, veniſſe Anconam, ex cuius umbilico thoracem verſus aliud infantis corpuſculum pendebat, cum duobus brachiis, & totidem pedibus, absque capite. Scrotum habebat absque teſtibus, repræſentans oblongum præputium, per quod lotium ſtillabat. Quando perfectus puer mingebat, repentè urina per hanc viam pueri imperfecti fluebat. Fuit autem tantæ cunctis admirationi, ut per univerſam Italiam parentes eius magnam pecuniæ vim colligerent.

Alium puerum huic non multùm abſimilem deſcribit *Benevenius* apud eundem Aldrovandum, dicens: *Mulier quædam nomine Alexandra Mediolano Florentiam venit, quæ geminos mares quæſtui ſpectandos dabat; quorum, alter erat integer toto corpore, & membris diſtinctis; alter verò ita adhærebat alterius thoraci, ut illuc totum caput inſeruiſſe videretur, reliquo corpore ab alio ſeparato, de more infantis mammillam ſugentis.*

Marcellus quoq; *Virgilius* in comment. ad Dioſcor. apud Aldrov. deſcribit monſtrum ſimile, ex Gallia in Italiam delatum. Ait enim, imperfectum corpus ſine capite & humeris, quodammodo è regione ventriculi alterius perfecti puſionis emerſiſſe, & ad ſenſus ac neceſſitates puelli perfecti fuiſſe motum.

Joannes Baptiſta Porta lib. 2. Magiæ Natur. c. 17. ait: *Neapoli vidi vivum puerum, ex cuius pectore alius puer foras exibat integer, retento ſolùm in pectore prioris capite, cohærebantq; ſimul in ventre.*

Ovidius Montalbanus apud Aldrov. teſtatur, an. 1515, die undecimo Maij, veniſſe Bononiã adoleſcentem Hiſpanum, qui ſub axilla infantem geſtabat, omnibus membris abſolutum præter caput, quod intra thoracem juvenis perfecti occultari videbatur.

Lycoſthene referente, anno 1514. *Colmariæ, Imperialis Alſatiæ oppidi ad Illum fluvium ſiti, natus eſt infans virilis ſexûs, ex cuius pectore aliud integri hominis, eiusdemq; ſexus corpus, omnibus membris abſolutum, ad genua usq; propendebat, ſolo capite in alio corpore infixo.* De viro juſtæ ætatis, viſo in Germania anno 1516, cui aliud caput ex umbilico exerebatur, quod cibum quoque ut alterum capiebat, ſermonem habuimus ſuprà inter hiſtorias bicipitum, ex eodem Lycoſthene.

Iconis. XVI. Figur. XXIV.

Anno 1519, *ex Sabaudia in Helvetiam venit quidam juſtæ ætatis, integrâ formâ, membris benè compactis omnibus, ex cuius tamen ventriculo præterea aliud hominis corpus ita propendebat, ut caput tantùm atque brachia ſola deeſſent. Circumtulit vir bonus hanc molem, magno hominum undequaq; confluentium ſpectaculo & admiratione, per regiones diverſas, ex corpore miraculoſo quæſtum faciens.*

Icon. XVI. Fig. XXV.

Anno 1525, *in Hirciniæ ſylvæ quodam pago, non procul à Kniebis, infans monſtroſus natus eſt, virilis ſexûs, in cuius corpuſculo circa pectus aliud præterea corpus, membris omnibus abſolutis, propendebat ad genua usque ſolo capite in alio corpore tecto. Pervenit monſtrum hominis ad virilem usque ætatem, hinc inde miraculi loco, ac Argentinæ adhuc in nundinis circa Joannis Baptiſtæ feſtum anno 1555, ac ſequenti, quo hæc ſcribimus, apud nos Baſileæ in nundinis Divo Martino ſacratis conſpectum eſt.* Monſtrum hoc fortaſſis non eſt diverſum ab eo, de quo ſermonem habet *Jacobus Rufus* in Opere de concept. homin. dicens, viſum eſſe circa annum 1529, & ad virilem ætatem perveniſſe. *Pareus* quoque non diſſimilis meminit, conſpecti Pariſiis anno 1530.

Langius tom. 2. Epiſtol. 8. ait, anno 1556, in pago quodam Argentinæ urbis mulierem inopem, ex ſeminis ubertate, peperiſſe maſculum, ex cuius epigaſtrio moles infantis non diſſimilis pendebat, ita ut alter infans collo tenus alteri inſertus eſſe videretur, cruribus & pedibus perfectis, ſed manibus mancis, cùm in dextra quatuor, & in læva tres tantummodò digiti conſpicerentur.

Simile monſtrum bicorpor, & monocephalum, oblatum Patavii fuit *Realdo Columbo* Anatomico diſſecandum, ut ipſe teſtatur lib. 15. de re Anat. Erat infans ſemeſtris, cum alio imperfecto, ſine capi-

capite, illi adglutinato. Aperto cadavere, in puero imperfecto nonnulla inteſtina reperta ſunt, ex quorum portione veſica & anus conſtruebatur, ſed nullum cor, nullum jecur, nullum cerebrum: renes tantùm permagni ibi erant, qui munere fortè hepatis fungebantur: nam ab extremitate jecoris perfecti infantis craſſa vena inſtar arteriæ ad illos magnos renes perveniebat, atque inde aliæ complures venæ per corpus diſſeminabantur. *Pierius* in carmine ad Leonem X. ſimilis monſtri meminit.

CAPUT XXIII.

De monſtris belluinis unico capite bicorporibus.

BIcorpora monſtra ſub capite unico, frequentiora ſunt inter bruta, quàm inter homines, quoniam illa & multipara ſunt, & ſemine abundant, cùm minùs frequenter congreſſum exerceant. Itaque hoc in genere. Monſtra belluina unico capite bicorpora.

Anno 1496, *in Suntgoia, fertiliſſima Germaniæ provincia, in pago Langer, porcus uno capite, quatuor auribus, duobus oculis, ac linguis, octo pedibus, corpore à capite ad umbilicum usque conjuncto, ad poſteriores verò partes ſeparato, natus eſt*, Lycoſthene referente.

Aliam monſtroſi nefrendis hiſtoriam attexit *Aldrovandus* ex *Pareo*, nati anno 1572, poſtero à paſchate die, Metis in Lotharingia, in hoſpitio, cui Sancti ſpiritus imago pro inſigni eſt, octonis pedibus, quatuor auribus, & unico capite quaſi canino præditum. *Partes monſtri poſteriores tanquam gemellorum erant diſtinctæ, ſed anteriores copulatæ, cum duabus linguis in ore, & quatuor dentibus in ſuperioris, totitemque in inferioris maxillæ lateribus. Sexus diſtinctio non ſatis à Natura fuit expreſſa, quia num mas, aut fœmina eſſet, nemo dignoſcere poterat: nam exigua tantùm rima ſub cauda utriusque corporis erat aperta.*

1552, *menſe Februario, in domo Ludovici Dheitæi, felis domeſtica inter reliquos fœtus numeroſos enixa eſt catellum vivum, monocephalon, bicorporem, octipedem, utriusque ſexus, corporibus invicem complexis, & in unum caput, ut dixi, coëuntibus, ſic, ut ſeſe mutuò*

oſculantium ſpeciem referrent, ita Lycoſthenes dicto anno. Alterius felis monocephali bicorporis, & octipedis, corporibus non tantùm in capite, ſed etiam in ſterno conjunctis, meminit Aldrovandus. Idem aliam exhibet coloris albi, octipedis, unicipitis juxta partes ſupernas, & bicorporis juxta infernas, cum duabus caudis. Idem exhibet binas icones canis monocephali & bicorporis, quorum unus octo, alter ſex tantùm pedes habet.

In avium quoque familia non rarò occurrunt ſimilia monſtra. Nam ut *Lycoſthenes* refert, anno 1538, Colmariæ in ædibus Thomæ Eberlini, die Jovis ante feſtum Paſchatis, qui fuit 18. Aprilis, ipſo videlicet profeſto ſalutiferæ paſſionis Jeſu Chriſti, ex aſſiduis gallinæ in producendis pullis, laboribus, demum inter cæteros ex ovo pullum eduxit quatuor pedibus, totidemq; alis, uno capite ac corpore, ſed ex duobus conflato, duplici naturæ exitu. Anno quoq; 1551, eodem referente, *in Gallia duplices ex Gallina pulli inventi ſunt, quatuor videlicet alis, totidemq; pedibus, ſed capite unico.* Circa annum denique 1268, *ex ovo provenit anſer monſtroſæ formæ (quem ſe vidiſſe refert Albertus,) cum duplici collo, quaternis pedibus & alis, dorſo uno, ut videretur anſer unus alium deferens. Sed non diu vixit.*

CAPUT XXIV.

De monſtris bicorporibus, ex humano & belluino fœtu coalitis.

Monſtra bicorpora ex humano & belluino fœtu coalita.

ET hæc aliquando occurrunt. Nam anno 854, *Lycoſthene* narrante, *circa finem Imperij Lotharij Cæſaris, qui fuit Saxoniæ dux, quædam mulier edidit partum monſtroſum, ſpecie videlicet hominis ac canis integerrimè corporibus conjunctis, dorſo connexis, ac dorſi ſpinâ ſolidiſſimè conglutinatis.*

Iterum 1126, *in Albania ignobilis muliercula monſtrum bis gemini corporis eſt enixa, averſis vultibus, & corporibus ſibi cohærens: antè quidem effigies hominis integra, corporis membrorumque conformatione diſtincta, retrò verò facies canis ſimiliter corporis & membrorum proprietate integra.*

Anno

Iconiſmus XVII. Ponatur è regione pag. 711.

Anno 1494, *Cracoviæ, menſe Septembri, mulier quædam in platea, quæ à S. Spiritu nomen habet, infantem exanimem peperit, cuius dorſo ſerpens vivus inhærebat, arrodens ac depaſcens cadaver.*

CAPUT XXV.

De monſtris quæ à progenitoribus tota ſpecie deviant.

Suprà lib. 2. cap. 2. §. 2. mentionem fecimus ſpectri alicuius, quod *Plutarchus* in vita Bruti, narrat oblatum Bruto noctu, ex Aſia in Europam trajicere cogitanti. Quod ſpectrum, ait Appianus fuiſſe corpore, mammis, & cornibus hirco ſimile, rictu canino, alis inſtar veſpertilionum, caudâ vaccinâ, & pedibus avium rapacium; quale videlicet appoſita refert figura. Aldrovandus de hoc monſtro agens, ait, aliquos autumare ex muliere quadam fuiſſe natum. Veriſimilius tamen eſt, dæmonem fuiſſe in aſſumpto corpore comparentem. Itaque non eſt inter monſtrorum cenſum accenſendum.

Monſtra totâ ſpecie deviantia à progenitoribus.
Iconis. XVII. Figur. XXVI.

Anno Chriſti 601, juxta *Lycoſthenis* chronologiam, Imperante Mauritio in Oriente, mulier in Thracia partum edidit oculis, palpebris, ſuperciliis, manibus ac brachiis carentem, & ab umbilico deorſum in caudam piſcis deſinentem, ut ſuprà ſuo loco retulimus.

Monſtrum mirabile.

Anno 1511. Ravennæ natum eſt monſtrum cum cornu in capite, cum alis, ſine brachiis, pede uno avis rapacis, oculo in genu, littera V & crucis effigie in pectore, & utriusque ſexûs ſignis. Cætera erant humana. Refert hæc *Lycoſthenes* ex *Joanne Multivalle*, ac *Caſparo Hedione* in Hiſtoriæ Synopſi poſt Sabellicum. Inſpice figuram. Hoc idem monſtrum ait Lycoſthenes ab aliis aliter deſcribi, ac depingi, nimirum habuiſſe caput facie Satyri, cornu, & auribus belluinis deturpatum; brachiorum loco alas inſtar avis; pedem unum humanum, cum oculo in genu; alterum ſquamoſum, & in caudam piſcis deſinentem; in pectore tres litteras, nimirum Y, X, & V, & infra V, Lunam falcatam. Inſpice figuram. Sed hæc ingens eſt inter utrumque varietas, quæ meritò rem totam reddat ſuſpectam.

Iconis. XVII. Figur. XXVII.
Vide Icon. XVII. Fig. XXVIII.

Anno

Vitulo-monachus.

Anno 1523. natum eſt Waldersdorfi, uno à Fribergo lapide, pago ditionis Cellenſis, villâ ruſtici cognomento Stecheri, monſtrum terribile, quod à figura Vitulomonachum appellant Scriptores: omnibus enim ferè partibus monachum æmulabatur, præterquàm in vertice, ubi tuberculum carneum rotundum conſpiciebatur, quod affabrè verticem ſacerdotis in orbem tonſum referebat. Deinde carnea quædam ſubſtantia à collo in dorſum ita eleganter formata pendebat, ut cucullum monachalem repræſentaret. Crura præterea habebat circumquaque lacera atque diſſciſſa. Mentionem facit monſtri huius *Lycoſthenes*, Rufus, Pareus, Sorbinus, & alii.

Iconis. XVIII. Figur. XXIX.

Monſtrum Belgicum.

Anno 1543, *in die Converſionis Sancti Pauli in Belgio (licèt non deſint, qui Cracoviæ ſcribant*, inter quos eſt Rufus, & Cardanus *lib.12. ſubtilit.) natus eſt infans ex honeſtis & nobilibus parentibus, teter admodum, & horribilis aſpectu, flammeis & radiantibus oculis, ore naribusque bovinis, cornu figurâ exertis ac prominentibus, dorſo pilis caninis hiſpido, ſimiarum faciebus in pectore extantibus quà mammarum locus, oculis felium ſubtus umbilicum hypogaſtrio adfixis; tetris ac minacibus canum capitibus ad utrumque cubitum, & pedis utriusque patellam, antrorſum ſpectantibus* σιγανόπυς, & σιγανόχειρ, *figurâ pedum cygni, caudâ ſurſum reflexâ & recurvâ longitudine ulnæ dimidiæ. Editus in lucem, quatuor horas vixiſſe, & tandem his emiſſis vocibus*, Vigilate, Dominus Deus veſter adventat, *exſpiraſſe dicitur*. Ita Lycoſthenes ex Peucero, Münſtero, & Bruſchio, & Aldrovandus ex Rufo, & Cardano. Monſtri figura eſt, ut apparet in icone appoſita. Itaque loco naſi promuſcidem gerebat; oculis rotundis, & alatis; auribus aſininis; cum duobus aliis oculis ſupra umbilicum; pedum & manuum digiti quatuor accipitrinis unguibus erant ſimiles, quorum tres more anſeris membranâ quâdam colligabantur.

Iconis. XVIII. Figur. XXX.

Monſtrum Ungaricũ.

Anno 1577, die 12. Februarii circa ripas Danubii, prope Budam Hungariæ, viſum fuiſſe dicitur magno incolarum terrore ac damno, monſtrum alatum tetrachiron, ſeu quatuor manuum, facie humanâ, auribus aſininis, pedibus & reliquis ad umbilicum usque bovinis atque alatis. Manibus quatuor non paucos jaculabatur

tur

Fig. XXX. Infans cum pro-muſcide, et capitibus animalium.

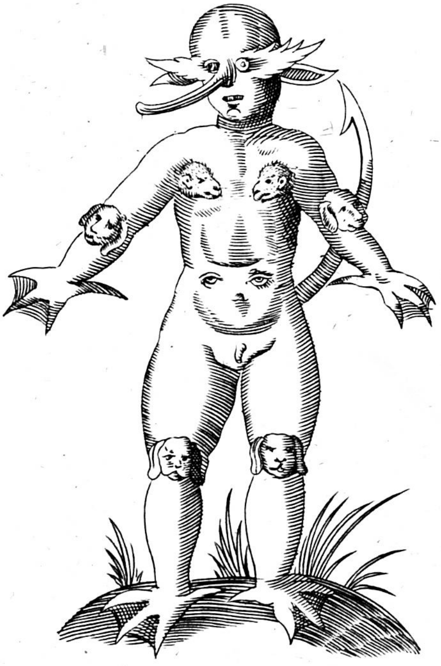

Fig. XXIX. Vitulomonachus.

Fig. XXXI. Monſtrum tetrachiron alatum capite humano aurito.

Fig. XXXII. Monstrum triceps capite vulpis, Draconis, et Aquilæ.

tur lapides, quibus plures accolas occidebat. Unde populi perterrefacti, congregatâ hominum armatorum multitudine, terga hoſtilis monſtri dato ſigno invaſerunt, & tandem magnâ armatorum clade ſtraverunt. Ad quod poſtea in forum delatum, magna hominum multitudo ſpectatum convenit. En monſtri iconem. Unde natum fuerit, aut unde venerit, neſcitur. Iconis. XIX. Fig. XXXI.

Aliud monſtrum, præcedenti non minùs ferum ac terrificum, appingit Aldrovandus, ut hîc apparet, tribus ſcilicet capitibus, aquilæ, draconis, & vulpis; corpore ſquamoſo inſtar ſerpentis, brachio & manu humanâ ab uno latere, aquilino pede ab altero latere. Mammas præterea humanas habebat, caudam leoninam, pedes quatuor omnino diverſos, ſcilicet leoninum unum, humanos duos, & quartum anſerinum cum tribus digitis. Naturæ erat amphibiæ; & homines, reliquosque animantes devorabat. Verſabatur circa ripam Nili. Monſtrum Ægyptiacum. Vide Icon. XIX. Fig. XXXII.

Anno 1621 natum fuiſſe ait *Aldrovandus* ex advenis in urbe Auguſtarum Aquarum Aquitaniæ, quam vulgus Baionam vocat, infantem; qui quoad membra erat bene conſtitutus, ſed multi oculi totum corpus deturpabant. Argum dixiſſes, centum luminibus non caput tantùm, ſed corpus totum plenum habentem. Vixit dies quindecim; & antequam exſpiraret, clarâ voce fuit locutus. Monſtrum oculatum.

Quod nunc narro, ex annuis ſocietatis noſtrę litteris deprompſit *Euſebius Nierembergius*, qui lib. 1. Hiſtor. Nat. cap. 4. hæc ſcribit. *Moguntiæ fœmina hæretica omni naſo & convitio proſcindebat Religioſos mei Ordinis, rabido furore obvios adlatrabat, abſentes mordebat. Accidit illi partus mirus. Puer, horrendum ſpectrum! ſcilicet ſimulacrum vitij, editus eſt fœtus canino vultu, excoriato, præciſis nare, & rictu, opertus pileo quadrangulari, ut noſtri ſunt. Quid clarius? Nemo non intellexit. Ipſi adhuc noſtri Ordinis & fidei hoſtes non negarunt divinæ indignationis interpretamentum.*

CAPUT XXVI.

De rarioribus quibusdam monſtris.

IN hoc caput conjiciam rariora quędam monſtra in ſuperioribus omiſſa, ac nonnulla problemata ſcitu digniora.

Xxxx §. I. Gal-

ſ. I. Galli gallinacei monſtroſi.

Galli gallinacei monſtroſi.

IN aula Franciſci Medicei, Magni Hetruriæ ducis, teſte *Aldrovando*, gallus viſebatur adeò monſtroſus, ut intuentibus metum incuteret. Caput non criſtâ carneâ erat armatum, nec paleæ erant carneæ, ſed utræque ex plumis conſtabant æmulantibus conos militum, quibus galeas armare ſolent. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potiùs pennarum calamos ſurrectos inſtar cornuum; item duos alios ab utraque parte roſtri prope nares; nec non alium in cervice. Color totius corporis erat ſubfuſcus, & radices pennarum albæ. Prope uropygium unde cauda exit, tuberculum habebat rotundum, & ſubalbidum. Cauda erat carnoſa, & ſubcærulea, pilis nuda, obliqua inſtar ſerpentis intorti; in extremitate tamen floccus dependebat. Tibiæ velut ocreis erant inductæ. En effigiem.

Icon. XX. Figur. XXXIII.

De alio Auguſtæ ætate ſuâ nato ſcribit *Stengelius*, adeò monſtroſo, ut ob mirabilitatem fuerit in æs inciſus, & ad ſpectaculum propoſitus. *Corpus illi erat unum; capita, colla, uropygia duo; alæ quatuor; totidem pedes. Hic, cùm unius capitis roſtello ſatis granorum ediſſet, corpus ſcitiſſimè verſabat, ut & altero ſe ſatiaret. Ita vices alternabant edendi. Deprehenſum eſt autem, pullum illum eſſe ab ea gallina, quæ ſemper ova cum gemino vitello pariebat. Vitelli igitur geminatio & fœtum duplicabat.*

Gallinarum partus monſtroſi.

In hiſtoria ſua monſtrorum refert *Fortunius Licetus*, aluiſſe ſe domi gallinam quinque digitos habentem, quæ poſt multa ova, unum puſillum ediderit ſine luteo, in cuius albumine ſerpens fuerit repertus luteo ſcilicet in ſerpentem converſo. *Ambroſius* quoque *Pareus* narrat, Auguſtoduni, in ædibus Bancheronis Cauſidici; repertum in ovo monſtrum ab ancilla, dum multa ova butyro incoquenda frangeret, facie quidem humanâ, ſed capite ſerpentibus undiq; horrente, ac tribus item ſerpentibus ex mento inſtar barbæ geminantibus, prout appoſita figura monſtrat. Fuit fortaſſis gallina, quæ ovum hoc excluſit, compreſſa à ſerpente: nam id fieri ſubinde, teſtatur Licetus ex obſervatione ancillæ, quæ non ſemel gallinam manè domo egredientem, & ad radicem annoſæ quercus properantem vidit, ibique crocitatu evocantẽ ſerpentem maritũ: cuius deinde gallinæ ova non pullos, ſed parvos ſerpentes excluſerunt.

Vide Icon. XX. Fig. XXXIV.

Fig. XXXIII. Gallus Monſtroſus.

Fig. XXXIV. Humana effigies monstroſa in ovo anserina

Fig. XXXV. Humana effigies in ovo, loco capillorum et barbæ habens colla et rostra anſerina

Huic non multùm diſſimile fuit ovum anſerinum in Gallia repertum, in quo fracto humanum caput fuit deprehenſum, quod loco capillorum, & barbæ, colla anſerina cum roſtro & oculis habebat, uti hæc alia oſtendit Figura. Cauſa fortaſſis fuit imaginatio & amor vehemens anſeris erga hominem; nam anſeres amare hominem, ſcribunt Ornithologi. Anſerinus partus monſtroſus. Vide Icon. XX. Fig. XXXV.

§. II. Piſces monſtroſi.

ANno Chriſti 1545, menſe Octobri, captum fuiſſe referunt monſtroſum cyprinum in Auſtriæ flumine, in ditione Comitis Julii de Hardegg, prope urbem Retz. Habebat is faciem humanam, & fuit ob raritatem diu conſervatus. Piſces mõſtroſi.

Anno 1538, teſte *Olao Magno*, fuit prope Thitam inſulam Septentrionalem comprehenſus monſtroſus piſcis, capite quidem ſuillo, ſed reliquo corpore ſquamoſo, cum figura veluti creſcentis Lunæ in dorſo, & ternis in medio lateris utriusque oculis. Animal erat incredibilis ferè magnitudinis; quippe longitudinem duorum & ſexaginta pedum, & altitudinem quatuordecim æquabat. Interſtitium inter oculos erat ſeptem pedum. Jecur habebat tam vaſtum, ut quinque dolia impleverit. Piſcis mõſtroſus miræ magnitudinis.

Bizarrus pag. 303. refert, in urbe Coula Idibus Maij Anno Chriſti 1563, ejectum ad littus cetum non ſolùm mole conſpicuum, ſed etiam, ad morem Braſilorum, pictiſſimè variegatum, non hominis penicillo, ſed Naturæ artificio. Cernebantur in eius lateribus plurimæ triremes velut coloribus ſcitiſſimè expreſſæ, cum ſuis remis, arboribus, antennis, velis, funibus, nautis, bellicis tormentis, inter fluctuantes undas velut impulſæ. Nonnulla harum navium, haud exiguâ magnitudine, circa ingentem quandam triremem ſtabant, undequaque ad certamen quàm optimè inſtructæ atque armatæ. Quædam aliæ reliquas tanquam harpogonibus injectis jam adoriebantur, & prælii acerrimi imaginem luculentam referebant. Quæ omnia naturali quodam miroque artificio, in pelle & carne piſcis expreſſa, cum eo adoleviſſe videbantur, itáque clarè & diſtinctè, ut tanquam ſpectaculum numquam antea viſum, aut auditum, incredibilem Cetus monſtroſus.

omnibus undique concurrentibus ſtuporem gignerent. Miſit huius prodigii exemplar ad Hiſpaniæ regem Licentius Voleranus, urbis Gibelterræ præfectus, per Joannem fructuoſum ſcribam regium, eiusdem urbis civem; qui teſtimonio ſex gravium virorum id veriſſimum eſſe dictavit. *Dubitare hîc igitur non de facto licet, ſed de modo* (inquit Stengelius, eandem hiſtoriam referens.) *Potuit, cùm partum hunc in utero ferret, genitrix eius, aſpectâ in mari compugnantium claſſe, exterrita, imaginatione quâdam, figuras oculis hauſtas fœtui imprimere. Potuit DEUS, quod futurum videbat, in piſcem, velut in tabellam, inſcriptum præmonere. Potuit utrumque ſimul eſſe, ut & Numinis bonitas, & Naturæ efficacitas ſimul hominibus innoteſceret. Si enim ars illa naturalis fuit fuit utique etiam Natura ipſa valde artificioſa, cuius tam miro opere aſpecto dici potuit:* Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis, Domino.

Piſcis mirè monſtroſus in Polonia captus.

Anno Chriſti 1623, die Septembris octavo, in Polonia prope Warſaviam in Viſtula captus fuit eiusmodi piſcis monſtroſus, *Stengelio* narrante lib. de Monſtris cap. 1. hunc in modum. *Longitudo erat triginta ſex pedum, craſſities ſeu latitudo trium ulnarum cum duabus partibus, altitudo decem ulnarum & itidem ſemis. Huic tam vaſto piſci caput erat, inſtar hominis, carneum; quin & cætera erant inſtar carnis humanæ, ac mollia, ſed ſquamis ita duris atque aſperis amicta, ut cornu eſſe putarentur. A capite per collum, usque ad caudam, cruces, tanquam ſtellæ quædam per cœlum, diſperſæ cernebantur. Quæ omnia ſi cui minùs mira eſſe cenſentur, audiat magis portentoſa. Siquidem nulla unquam Pallas adeò armata, neque ita Mars ipſe adamantinâ tunicâ tectus horridè bellum ſpiravit. Piſci enim huic in tergo tormentum curule, ſuis rotis nixum, impoſitum ſtabat; & antrorſum quidem os porrigebat, ad ignem expuendum; retrorſum autem ſyrma à dorſo projectum trahebat, more draconis. In pinnis rotundi hærebant globi, infrà ſupràque transfixi. Ad latera utrimque longæ velut haſtæ ſuſpendebantur. Armamentarium quoddam eſſe crediſiſſes. Neque deerant bipennes in modum crucis decuſſatæ, vexillum utrimqueſecus inſignientes. Atque nè Naturam exiſtimes illiteratam, uni vexillo litteræ A.D.I.H. alteri F.R.F. inſcriptæ*

ſcriptæ legebantur, interpretatione ſpectatoribus relictâ. Præter hæc, gladius & fiſtula ænea jaculationibus apta, itemque mortui hominis caput, cute & carnibus denudatum, ut in cranio mortis effigies eſſet, nec non undique tubera, vulnera, cicatrices, exprimebantur. Cauda ſanguinei coloris erat, fiſſa in eum modum, ut prærubra quædam parva ſpicula in unum faſcem viderentur colligata. Multi ea ſagittis ſimilia eſſe dicebant. Habebat hic piſcis etiam duos pedes, admodum diverſos: alter aquilino, alter leonino ſimilis fuit. Referebatur hoc monſtrum non in novis tantùm publicis, ſed etiam typis ac penicillo effigiatum videbatur. Quid myſterij indicarit, multa ingenia divinaverunt; clariſſimè detexerunt bella atrocia inde continuata, ac fortaſſis noviſſimum hoc ipſo anno, quo hæc ſcribimus, ſopitum pace confirmatâ inter Cæſarem Leopoldum, Poloniæ ac Sueciæ Reges, & Brandeburgicum Marchionem: hoc enim bini fortaſſis pedes, aquilino & leonino ſimiles, portendebant.

§. III. Avis monſtroſa.

ANno 1628. avis exotica ac oppidò monſtroſa in Hiſpania, in urbe Ambgenita, teſte *Valentino Piſtore* in Mercurio Germanico plumbeis glandibus dejecta, & Comiti Schafgotio miſſa, viginti pedes longa: quæ in fronte oculum humanum, caput autem bovinum habuit, & verè etiam bovis inſtar mugiit. Cæterùm in vicem aurium flaccidarum alæ dependebant; vertici cornuta vitta, tergo tuber teſtudineum, pectori lorica, & his aſperi aculei, caudæ gemini enſes, collo monile carneum, corallo haud abſimile, munimen addiderunt. Avis monſtroſa.

PARS II.

MONSTRORUM CAUSÆ.

CIrca monſtrorum cauſas non minor ferè eſt opinionum varietas, quàm monſtrorum; eorumque nonnulla monſtris ipſis haud parùm monſtroſi- Cauſæ monſtrorum.

ores. *Eſt qui ſtolidisſimè dicat*, monſtra determinatis cauſis carere, quoniam monſtra non ſunt effectus à Natura intenti, ſed tantùm per accidens procreantur: quamobrem horum cauſæ potiùs imaginariæ, quàm legitimæ, in campum erunt afferendæ. *Hic tamen idem non longè poſt eodem loco ſubjungit, nos monſtra tanquam opera Naturæ contemplantis, eorum originem ex quatuor ſummis cauſarum generibus haurire debere, materiali videlicet, finali, efficiente, & formali. Alii triplicem cauſam monſtrorum adſignant; priorem, ſupranaturalem, quando DEVS in ultionem alicujus ſceleris hominem devenuſtat, ut contigit Nabuchodonoſori; alteram, infranaturalem, quando malus dæmon ſenſus humanos ludificat, ut quibusdam hominibus in bruta per maleficium transfiguratis accidit; tertiam, naturalem, quando vitium aliquod principia naturalia generationi & conformationi deſtinata corrumpit. Alii ad generationem monſtrorum cauſas intrinſecas & extrinſecas concurrere dicunt: & inter extrinſecas numerant naturam regionis, & conſtitutionem aëris; inter intrinſecas verò virtutem formatricem, materiam ſeminalem, receptaculum fœtus, membranam fœtum involven-*

ven-

ventem, vel diſtinguentem, aliasq; ſimles. Alii alias vel cauſas, vel cauſarum diviſiones comminiſcuntur. Nos Ariſtotelem ſequentes, rimabimur cauſam monſtrorum materialem, efficientem, & finalem, omiſsâ formali; quæ alia non eſt, quàm propria cuiusq; monſtri forma ſubſtantialis conſtitutiva; & ſi vis, externa ac prava monſtroſi corporis conſtitutio. Ordinem ſervabimus, qui ſequitur.

CAPUT XXVII.

De cauſa materiali Monſtrorum.

Cauſa materialis monſtrorum eſt, ex qua præexiſtente fiunt. Hæc alia non eſt quàm materia ſeminalis, materno utero infuſa; quæ vel ob exceſſum, vel ob defectum, vel ob incongruam commixtionem, vel indebitam collocationem, vel ob uteri anguſtiam, vel ob eiusdem in membranas non probam diſtinctionem (ut aliqui autumant) aliamvè pravam diſpoſitionem aut conformationem, vel ob ſimilia accidentia ſeminis ac uteri, cauſam præbet monſtrorum formationi & generationi. Et hæc eſt ſententia omnium Philoſophorum ac Medicorum rectè ſentientium. Hinc *Democritus* apud *Ariſtotelem* lib. 4. de Generat. Animal. c. 4. damnabat frequentiores hominum congreſſus, quoniam ex his propter ſeminis abundantiam & commiſtionem, ſæpè monſtra prodire opinabatur. *Democritus verò* (inquit Ariſt. lo. cit.) *monſtra fieri eâ cauſâ ſcribit, quòd duo ſubeunt ſemina, alterum antè, alterum poſtea; quæ cùm in utero confunduntur, evenit ut membra coaleſcant, atq; diſſideant.* Conſentit Empedocles, qui propter copiam, & defectum ſeminis, aut eiusdem agitationem, partus monſtroſos oriri ajebat. *Ariſtoteles* quoque dicto loco primam monſtrorum Cauſa materialis monſtrorum.

cauſam

cauſam in materiam refert. *Galenus* lib. de Hiſtor. Philoſoph. monſtra naſci docet, ſi ſemen copioſum, ſi paucum, ſi divulſum, ſi motu immoderato immiſſum fuerit; aut quia additionem, diminutionem, transpoſitionem, inflammationem acquirit. Addit, juxta nonnullorum Medicorum ſententiam, pravam uteri conformationem, de qua poſtea. Eadem eſt ſententia *Alberti Magni* lib. 18. de Animal. c. 6. Idem lib. 2. Phyſic. tract. 2. c. 3. ait, monſtra oriri ex materiæ vel diminutione, vel ſuperfluitate, ex parva qualitatum permiſtione in eadem, & ex malignitate continentis uteri. Similia habet *Cardanus* lib. 12. de Subtilit. *Ambroſius Pareus* in lib. Anatom. *Celſus Mancinus* in Opere de Monſtris, *Ludovicus Mercatus*, *Lycetus*, *Weinrichius*, & quotquot ferè de Monſtris ſcripsêre.

Seminis defectus, exceſſus, confuſio, ſimiliaq; vitia, cauſa ſunt monſtrorum.

Seminis itaque defectus facit, ut fœtus aut non omnia neceſſaria nanciſcatur membra, efformeturque ſine manibus, pedibus, brachiis, cruribus, naſo, capite &c. aut eadem membra non pertingant ad debitam magnitudinem.

Seminis ſuperfluitas facit, ut fœtus vel plura acquirat membra, ut ſex digitos, tres aut quatuor manus, pedesvè, duo capita &c. vel ſolito majora.

Seminis confuſio atque permixtio cum alterius ſpeciei ſemine facit, ut naſcantur monſtra bigenera quoad externam formam, cuiusmodi multa in præcedentibus retulimus: In Peruviana hiſtoria legimus, in quibusdam regionis illius locis ſimios eximiæ magnitudinis cum mulieribus commiſceri, indeque oriri monſtra capite & pudendis humanis, manibus verò & pedibus ſimiæ, reliquoque corpore hirſuto, ſine voce articulata.

Simii Peruviani cum mulieribus congrediuntur.

Seminis indebita in utero collocatio, monſtra, aut monſtroſos efficit fœtus, ut experientia docet, & fatetur *Pareus*: nam dum matres toto graviditatis tempore otioſæ domi ſedent, dũ decuſſatis cruribus, curvo & prono in genua corpore, telam acu pingunt, vel ſuunt, dum onus ſubeunt, aut ſublevant, dum ventrem faſciis, aut veſtibus arctiùs conſtringunt, ac uterum comprimunt; fœtus obſtipos, repandos, gibboſos, pedibus aut aliis corporis partibus diſtortos enituntur.

Seminis

Seminis vitium monſtra efficit, dum nimis eſt craſſum ac durum, nimis aqueum ac fluxile; virtus enim genitalis ac formatrix in craſſiore ſpermate ita obruitur, ut formationi fœtûs minùs commodè famulari queat; in molliori verò oſſa, nervos, venas, arterias, aliasque partes ſolidiores efformare non poſſit. Huc ſpectat vitium hæreditariæ materiæ ſeminalis, ratione cujus, ſicut ex leproſis leproſi, ita ex gibboſis naſcuntur gibboſi, ex ſtrumoſis ſtrumoſi, nani ex nanis: quamvis id non contingat ſemper.

§. II. Receptaculum fœtus cauſa monſtrorum.

AD materialem monſtrorum cauſam reduci poteſt receptaculum fœtus, ſeu uterus maternus, è cujus anguſtia quin monſtra perſæpe originem ducant, dubitari nequit. Ac inprimis dum materiæ pars una, quæ loco ab altera ſejuncta efformari jam cœperat in membrum corporis, aut embryonem ab alio diverſum, ſi poſtea ob loci anguſtiam incrementum capere nequeat, neceſſe eſt, ut aut debitâ careat magnitudine, aut alteri membro adcreſcat, cum eoque confundatur. Atque hoc modo naſcuntur animalia cum pluribus membris, quàm Naturæ curſus poſtulet, aut bicorpora, aut aliter vitiata. Idem enim contingit fœtui quod pendentibus ex arboribus pomis, quæ ſi antequam debitam magnitudinem acquiſiverint, anguſtis vaſculis excipiantur, à juſtis incrementis prohibentur. Nimirum cùm ex Philoſophorum ſententia locus ſit forma locati, neceſſe eſt ut ea, quæ locis admodum arctis continentur, motionis ſuæ libertate priventur, adeòque mutila ac manca reddantur. Receptaculum fœtus cauſa monſtrorum.

Sunt qui bicorpores fœtus referunt in ruptas matricis membranas: putant enim matricem in plura receptacula, interpoſitis membranis veluti maceriis quibusdam, diſcriminari, atque hac de cauſa mulieres quaſdam ſuperfœtare ſolere: quæ membranæ cùm rumpuntur, ſive ex ſeminalis materiæ abundantia, ſive alia de cauſa; ajunt fœtus antea receptaculis diſcretos confundi, & non ſecus ac pyrum pyro, pomum pomo, adcreſcere. Alii tamen hanc cellarum multiplicitatem veritati repugnare ajunt, cùm anatomica inſpectio nullas in utero cellas obſervarit. Bicorporum monſtrorum cauſa.

CAPUT XXVIII.

De cauſa efficiente monſtrorum.

Cauſa efficiens monſtrorum.

PRæter DEUM, rerum omnium cauſam primam & univerſalem, multæ ſunt cauſæ ſecundæ earundem, ſive principales, ſive inſtrumentales. Nec tamen eædem ſemper in omnibus conveniunt, ſed nunc hæ, nunc illæ, modò plures, modò pauciores.

§. I. Virtus formatrix cauſa monſtrorum.

Formatrix virtus cauſa monſtrorum.

P*Rima* itaque cauſa efficiens monſtrorum eſt vis formatrix ſemini inhærens (eadem videlicet, quæ aliorum quorumque fœtuum) quę more opificis totum corpus utero concluſum membratim delineat, & effingit. Hæc enim vis, dum fingendo fœtui inſiſtit, ſubinde ob imbecillitatem ac hebetudinem totum opificium exactè elaborare, & articulatim ac diſtinctè exprimere nequit. Quò fit, ut ſubinde membra quædam corpori juxta Naturę curſum debita deſint omnino; aliàs confuſa, indiſcreta, manca, debilia, atq; ad functiones ſuas obeundas inutilia evadant; nonnunquam etiam deterioris ſpeciei formam induant, eoque pacto homines arietino capite, caprinis pedibus, aliterque deformati enaſcantur.

§. II. Siderum influxus cauſa monſtrorum.

Siderum influxus cauſa mōſtrorum.

S*Ecunda* cauſa ſunt cœli climata, locorum genius, alimentorum vis, ſiderumque influxus. Sidera quippe ut in fœtibus probè efformandis, ita in iiſdem deformandis vim maximam habere, is ſolùm negabit, qui eorundem in ſublunaria efficaciam negat. Hanc efficaciam aliàs ſtabiliam auctoritate, ratione, & experientiâ: nunc ſufficiat exemplum recens, quod *Laurentius Stengelius* in lib. de Monſtris cap. 5. §. 6. narrat his verbis. *Noſtrâ enim memoriâ Halæ, in Tyroli, juvenis cætera egregius, ſed ibidem patre Judæo natus, nomine Bonaquiſtus, admirabiliter in ventre monſtroſus fuit: quippe creſcente Lunâ, inde ſic illi quoddam taurinum excreſcebat caput, non ſine cornibus, ut caligæ illius nequaquam ſatis poſſent conſtringi. Qua de cauſa, ſemper creſcente Lunâ domi ſe continebat;*

Judæus Tyrolenſis monſtroſo ventre.

tinebat; decreſcente autem eadem, quia & monſtrum decreſcens ſeſe intra viſcera revocabat, aut detumeſcebat potiùs, foras prodibat, zonâ jam arctiore. Quod & in alio juvene hîc Ingolſtadii fuit videre, cui itidem ſemper Lunâ auctiore, altera maxillarum, atque labra is in immenſum turgeſcebant; Lunâ autem lumen amittente redibat clementior forma. Quod ergo Luna fecit in his jam natis, atque auctis, utique factitare cœpit in iiſdem adhuc materno utero concluſis. Et ſi Lunæ tantam attribuimus efficaciam, cur cætero ſiderum cœtui eam denegabimus? Certè quòd alibi olim gigantum, alibi pigmæorum nationes integræ reperiebantur; quòd caninis capitibus, aliiſque figuris homines naſcebantur, ut libro ſuperiore vidimus, cœlo ſideribusq; non improbabili ſententiâ nonnulli adſcribunt, cùm ejuscemodi monſtra non, ſicut apud nos in Europa, ſingularia tantùm, & ex prodigio, ſed ſecundùm ipſam quodammodò loci naturam uſitatè naſcerentur, adeòque nec inter monſtra apud nationes illas numerarentur.

§. III. Alimentorum qualitas cauſa monſtrorum.

Alimentorum qualitas cauſa mõſtrorum.

T*Ertia* cauſa eſt locorum genius, alimentorumque ratio. Hæc monſtroſitati conciliandæ vim non mediocrem ſubinde conferre, probant abundè ſtrumoſorum nationes, Stiria præſertim, ac Valeſia, ubi propter aquarum per ſalem, per metalla, per lapides labentium atq; ſerpentium inſalubritatem, viri fœminæq; ſtrumas è collo, tanquam carneas quasdam crumenas, nanciſcuntur dependulas, cum gutturali & ingratè pingui abſonę vocis ruditate. Refert *Sebaſtianus Münſterus* lib. 3. Coſmographiæ, in dictis regionibus homines adeò ſtrumoſos eſſe, ut non ſolùm ſtrumę pondus ſermonem impediat, ſed fœminæ quoq; lactantes poſt tergum illas, perinde atque ſaccum, projiciant, ne infantibus ad potum inhiantibus ſint impedimento. Nec fabuloſum fortaſſè eſt, quod narrari à quopiam audivi, ſtrumoſos illos, ſi à quopiam interrogentur, non illicò reſponſum dare, ſed magno conanime poſt moram non modicam tandem verba paucula ex inflato gutture depromere. Quales autem parentes, tales naſcuntur & filii; utique quia monſtroſitatem illam cum alimento intra matris uterum ſuſcepto hauriunt.

§. IV. Imaginatio cauſa monſtrorum.

Imaginatio cauſa monſtrorum.

QUarta cauſa, nec rara, eſt vis imaginativa parentum, matrum præſertim, quæ ſæpe abſurdas, peregrinas, penituſque monſtroſas formas, quas mente volvunt, dum utero concipiunt, aut fœtum geſtant, eidem fœtui inprimunt. Hæc multorum ac probatiſſimorum Auctorum eſt opinio, quam alio loco accuratè diſcutiam, ac ſtabiliam; nunc ſufficiat paucis eam teſtimoniis atque exemplis confirmare. Refert *Avicenna* lib. 1. de Animal. gallinam quandam, quòd, dum ovis incubaret, milvi aſpectu perterrita fuerat, pullos milvino capite excluſiſſe. Perſina Charialiæ filiæ regis Æthiopiæ mater, teſte *Heliodoro* lib. 1. de rebus Æthiop. aſpectâ frequentiùs ac ſollicitiùs ſtatuâ Andromedæ, prope torum genitalem collocatâ, albam ex Æthiope prolem edidit, non ſine adulterii ſuſpicione, ut ſuprà cap. 15. retulimus: ubi etiam mentionem fecimus pueri inſtar urſi villoſi, & ungulis armati, nati Romæ ex illuſtri Urſinorum familiæ fœmina, Martini IV. Pontificis Maximi neceſſaria; quod non alia de cauſa contigiſſe narrant Scriptores hiſtoriæ, quàm quòd eo tempore, quo conceperat, & uterum geſſerat, frequenter urſorum imagines (quæ Urſinorum inſignia ſunt) oculis ac mente volviſſet: quâ re motus Pontifex, omnes urſorum imagines è domo tolli juſſit.

Monſtrum diaboli formâ.

Apud *Levinum Lemnium* lib. 1. cap. 3. de occult. nat. mirac. mulier, Orci larvis antea gaviſa, monſtrum eſt enixa, quod poſt primum lucis intuitum conclave ſtridoribus implevit, atque ultrò citròque diſcurrit, latebraſque quæſivit, dignas principe tenebrarum. Quintilianus, referente *Stengelio* lib. de Monſtris cap. 5. §. 9. matronam defendit, quæ Æthiopem enixa fuerat, cùm ejus coloris iconem in thalamo habuiſſet. Et Hippocrates quoque mulierem ſuſpicione adulterii laborantem, quia marito penitus diſſimilem filium pepererat, liberavit, quòd mulier illa in cubiculo picturam fixiùs aſpexiſſet, cui ſimilem infantem genuerat. Idem *Stengelius* ibidem ait, noviſſe ſe virum bello ac ſanguine nobilem, cui in pueritia omnes Angelicum vultum fuiſſe dictitabant. *Ipſe autem ſolebat dicere* (ſubjungit Auctor) *matrem ſuam, cum prægnans eſſet,*

eſſet, ſcitiſſimæ formæ Angelum in pyxide depictum identidem ſecum in manu geſtaſſe, & ad hunc ipſum finem aſſiduè contemplatam eſſe. Conſecuta eſt igitur quod volebat, Angelum peperit, ſed carne atque corpore indutum; quem & ipſe ſæpe vidi, atque hanc cauſam formæ ſuæ affirmare audivi.

Alia ex larvato viro terribilem ſoboli formam, & ad Satyri modum contortos introrſum oculos, vultumque prorſus Acherontic um impreſſit. Hiſtoriam, inter alios, ſcribit *Ludovicus Vives* Comment. in lib. 12. 5. Aug. de Civit. DEI his verbis. *Urbs eſt in Brabantia Buſcumducis, in qua, ut in aliis ejusdem terræ, ſtato anni die, quo ferunt maximum urbis templum dedicatum, publicè ſupplicatur, ludiq; variis Divis exhibentur. Sunt qui tunc Divorum perſonas induant; ſunt qui dæmonum. Ex his unus, cùm viſâ puellâ exarſiſſet, domum ſaltitando ſe recepit, & correptam, ut erat perſonatus, uxorem ſuam in lectum conjecit, ſeq; ex ea dæmonium velle gignere dicens concubuit. Concepit mulier, & infans quem peperit, ſimul primùm editus eſt, ſaltitare cœpit, formâ quali dæmones pinguntur.* Monſtrũ inſtar Satyri.

Iſenaci pudica matrona glirem peperit, quia ex vicinis aliquis gliri nolam appenderat, ad cujus ſonitum reliqui fugarentur. Is occurrit mulieri gravidæ, quæ ignara rei, ſubito occurſu & aſpectu gliris ita eſt conterrita, ut fœtus in utero degeneraret in formam beſtiolæ. Glirem peperit mulier. Suprà cap. 6. mentionem feci pueri nati in Bilſen Bohemiæ oppido, ſimilis imagini crucifixi, ideo utique, quòd mater gravida crucifixi imaginem fuiſſet identidem intuita; tametſi *Stengelius* loc. cit. §. 13. exiſtimet, id contigiſſe in pœnam matris hæreticæ, ut quod in crucifixi imagine irriſerat, in filio proprio intueri cogeretur. Similis pœna peccati elucet manifeſtiùs in illo, quod loco cit ſcribit citatus Auctor, perſcriptum ſibi à viro erudito & fide digno, videlicet *Anno Chriſti 1599. die 29. Octob. matronam alioquin honeſtam Venetiis unâ partione gemellos edidiſſe, quorum non tantùm corpora invicem concreverant, ſed etiam cancellatis cruribus ita juncta erant, ut ægrè ſexus diſcerni poſſet. Diu fuerat à medicis & chirurgis inquiſitum, quâ diſſolvi poſſent; ſed opera omnis luſa, omnes artes, omnes induſtriæ in irritum ceciderunt. Mortuo*

uno, alter quinque dies ſupervixit. Pudendi partus pudenda cauſa fuit, ſed quæ meritò terrere poteſt conjuges illos, qui exiſtimant, nihil obeſſe, ſi thalamos ſuos ſuſpenſis undique obſcœnis imaginibus exornent dicam, an dedecorent? Repertum eſt enim, Venetæ illius domûs dominum propudioſam quandam in conclavi ſuo imaginem expoſuiſſe: quâ complexus Sponſorum exprimebatur. Pareus refert, *mulieris febricantis ranam palmæ manûs fuiſſe alligatam aliquando, & deinde gravidam factam ediſſe fœtum cum facie ranæ. Wirtembergæ civis erat facie cadaveroſâ, quòd mater gravida ex conſpectu cadaveris fuerat territa. Mulier prægnans, cum maritum in pectore vulneratum ex improviſo conſpexiſſet, fœtum edidit eâdem parte vulneratum.*

Innumera alia exempla omitto, quæ alibi referam, quando imaginationis vires in corpus tum proprium, tum alienum diſcutiam. Interim ſcio, veriſſimum eſſe, quod D. *Iſidorus* ſcribit *hanc fœminarum eſſe naturam, ut quales perſpexerint, ſive mente cogitaverint, in extremo voluptatis æſtu, dum concipiunt, talem ſobolem procreent. Etenim anima in uſu Venereo formas extrinſecas intus transmittit, earumq́; ſatiata typis rapit ſpecies earum in propriam qualitatem.* Eadem eſt D. Auguſtini, & D. Hieronymi, aliorumque innumerorum ſententia.

Imaginationis vis in mulieribus.

Aldrovandus in Monſtrorum hiſtoria putat, quoties mulieres cum beſtiis congreſſæ pepererunt fœtum beſtiis ſimilem, monſtra illa ex beſtiarum ſemine cum muliebri permiſto minimè prodiisſe, cùm ex Ariſtotelis doctrina beſtia ex humano & belluino ſemine generari non poſſit, quòd ſemina illa qualitate vehementer diſſideant, & beſtiæ tempus geſtationis in utero diverſum ab homine requirant; ſed aſſerendum eſſe cenſet, animalia illa ex humano orta ſemine vi imaginationis vehementis alterato, dum mulieres beſtias admittentes apprehenderint atque timuerint, ſimiles fœtus ſe genituras. Quod verum eſſe crediderim, ſi præter beſtias etiam viros admisêre.

Mulier ex beſtia quare pariat beſtiam.

CAPUT

CAPUT XXIX.

De cauſa finali monſtrorum.

MOnſtra tametſi Naturæ errores ſint, fine tamen nequaquam carent, quidquid Stagyrita contra ſenſiſſe dicatur à nonnemine. Certè à ſapientiſſimo rerum omnium moderatore DEO nec fruſtra, nec unum ſolum ob finem permittuntur. Duos recenſeo, atque exemplis confirmo. *Adeſte ergò* (*verba ſunt* Stengelii) *impatientiæ pupilli, qui Naturæ legem dicitis, & in cœlum os ponitis, atque arma in ipſos ſuperos movetis, quando infantuli adeò informes naſcuntur, ut non homines, ſed abominationes videantur.*

Cauſa finali monſtrorum.

§. I. Monſtra ſunt ſigna DEI, monere, aut ſanare volentis.

PRima itaque finalis monſtrorum cauſa eſt, ut ſint ſigna DEI, volentis incautos mortalium animos monere, aut ſanare: ſicut enim per ſomnia, per Prophetarum oracula, per varia prodigia; ita & per monſtra atque monſtroſa præmonere ſolet, non probos modò & cultui ſuo addictos, ſed improbos quoque: nec ſingulos tantùm homines, ſed integras etiam nationes, & gentes. Sunt qui nullum unquam monſtrum ſine præſagitione natum eſſe pronuntient. Sic, ajunt, tempore Xerxis regis vulpem ex equa natam, diſſolutionem regni ejus portendiſſe: tempore Alexandri Magni, monſtrum ex muliere natum, quod ſuperiores partes hominis, ſed mortuas, inferiores diverſarum beſtiarum, ſed viventes habebat, repentinum regis interitum, & omnia in pejus ruitura, ſignificaſſe. Ex eorundem mente infans ille, de quo ſuprà cap. 6. ore gemino, quatuor oculis, dentibus binis, barbâ, & duabus breviſſimis auriculis, natus anno Domini 308. apud Daphnen Antiochiæ ſuburbium, Conſtantii Imperatoris temporibus, Rempublicam in ſtatum deformem verti ſignificavit propterea, quòd ſæculum ſuccedens obſcœniſſimis moribus fuerit deturpatum, cùm mala penè innumera Eccleſiam Chriſti, ſævientibus undique hominum perditorum inſultibus,

Monſtra ſunt ſigna Dei volentis monere, aut ſanare.

Monſtrorum variorum præſagia.

ſultibus, invaſerint, & Imperator Conſtantius, fraudulentis Arrianorum impoſturis illaqueatus, à vera pietate receſſerit. Mauritii Imperatoris ætate, anno nimirum 578. puer alius in Thracia natus ſine brachiis, & ab umbilico deinceps in piſcem deſinens, canis inſuper capite leonino, & fœtus quadrupes, infelicem Mahumetis adventum præmonſtravit, quippe qui audaci illecebrâ, & vaniſſimis commentis hominum mentes decipiens, terrâ marique dominari cœpit; quod monſtra illa partim terreſtria, partim aquatilia ſignificaſſe autumant. Fœtus humanus canino capite in lucem editus anno 914. mores Chriſtianorum illius ætatis prædixit, qui mutuis morſibus ſe lacerantes, fuêre tandem à reliquiis impiarum hæreſum Anthropomorphitarum & Manichæorum defœdati. Monſtrum bicorpor, ex homine & cane integratum, Albaniæ in Epiro natum anno 1233. civitatem illam caninis morſibus, & clandeſtinis proditionibus divexandam oſtendit. Aliud triceps apud Samnites anno 1255. tres Imperii Romani competitores; Puer biceps & quadrimanus, anno 1293. Bizantii natus, imperii Bizantini ruinam ac perniciem; Puellus quadrimanus & quadrupes, natus circa annum 1389. Schisma Benedicti XIII. qui antea Petrus Luna nominabatur, portendiſſe dicitur.

Monſtrum illud horrendum, quod anno 1496. in Tyberi repertum fuiſſe ſcripſimus ſuprà cap. 25. corpore humano ſquamoſo, capite aſinino, manu dexterâ humanâ, ſiniſtrâ ad inſtar pedis elephantini, pede dextero aquilino, ſiniſtro bubulo, ventre fœmineo, pectore mammis turgente, cum capite ad podicem barbato, alioque draconem æmulante; hoc inquam monſtrum tam varium, aut varias hæreſes tempora illa ſecutas, aut perditos temporis illius mores denuntiavit. Alterum anno 1512. Ravennæ natum capite cornuto, pede rapacis avis, genu oculato, alis loco brachiorum inſtructum, & ſexu utroque deforme, excepit bellum funeſtum inter Julium II. Pontificem cum univerſa penè Italia, & Ludovicum XII. Galliarum Regem. De hoc cùm *Surius* in Hiſtor. anni 1512. verba feciſſet, addit *Interpretationem quidam ejusmodi eſſe voluerunt. Superbiam, levitatem, virtutum inopiam, Sodomiticam labem, amorem rerum labentium, Dei oblivionem, inexplebi-*

explebilem avaritiam, Gallico flagello caſtigatum iri. Quod & factum eſt. Eodem enim anno Gallorum rex Ludovicus, rupto cum Pontifice & Maximiliano fœdere Ravennam obſedit; & tandem deditione receptam urbem, contra fidem datam, diripuit, & magnâ clade affecit. Ex tribus litteris, X, Y, & V, in illo altero, de quo eodem cap. divini flagelli declinandi rationem aliqui didicerunt. Nam X Chriſti crucem, Pythagoræ litteram Y virtutem deſignaſſe aſſerunt, ideoque ſi homines (ajunt) pro arcenda DEI ira, ad Chriſti crucem, & virtutes confugiſſent, procul dubio cœlum Lunæ penetrantes, ad ſedes usque empyreas penetraſſent. Concinna, nec ne, interpretatio ſit, prudens Lector judicet. Omitto præſagitionem ex Vitulo-monacho in Saxonia, ex monſtro Cracovienſi in Polonia, aliisque alibi natis, de quibus eodem capite; quorum interpretationem qui volet, adeat *Sorbinum* & *Aldrovandum.*

Cæterum verum eſſe, quod diximus, monſtra nimirum ſigna eſſe, impendentem DEI iram, ac ſcelerum ultionem portendentia, vel ipſe malus dæmon eſt faſſus. Refert enim *Strozius Cicogna* in Theatr. univerſ. nat. part. 1. lib. 3. cap. 1. atque ex eo *Henricus Kornmannus* de Mirac. mortuor. part. 4. cap. 13. hiſtoriam mirabilem de ſpiritu incubo, *qui Polycriti formâ, Ætolorum princeps creatus eſſe, & juvenculam Locrenſem uxorem duxiſſe, legitur, cum qua tribus exactis maritali conſuetudine noctibus, ſubitò disparuit, gravidam uxorem reliquit: quæ poſtea hermaphroditum monſtroſum valde partum edidit. Mulieris parentes attoniti, monſtrum in forum detulerunt; ubi convocato ſenatu, vocatisq; aruſpicibus, deliberatum fuit quid monſtro illo faciendum eſſet. Conſuluerunt alii, ut partus flammâ aboleretur: alii, ut mater cum partu Ætolorum finibus exigeretur. Hîc Polycritus nigro veſtitu amictus repentè apparuit, & precibus primùm, deinde minis filium repoſcit. Recuſantibus Ætolis, in medium proſiluit, & infantem apprehenſum totum deglutivit, capite excepto, ſtatimq; disparuit, Ætolis ingenti ſtupore perculſis, & de legatis ad Oraculum Delphicum mittendis conſulentibus. Infantis caput in medio foro jacens loqui cœpit, & gravi oratione magnam cladem prædixit; quæ non multò pòſt ſecuta eſt, præ-* Monſtrum ex dæmone incubo.

lio inter Ætolos & Acharnanenſes commiſſo. En monſtrum monſtrans, & præſagiens: en dæmon, monſtri pater, Dei lictor, & mali denuntiator.

Monſtra igitur, cùm à Mundi gubernatore DEO in finem tam eximium ordinentur, fine carere ſine impietatis nota nemo impoſterum aſſeret. Pergo.

§. II. Monſtra ſunt à Deo inflicta, ob ſcelera hominum.

Monſtra à Deo permiſſa ob hominum ſcelera.

NOn ſigna tantùm, ſed ſupplicia quoque ſunt monſtra, à DEO ſcelerum ultore, vel in ipſos monſtroſos, vel parentes, vel magiſtratus, vel communitates inflicta; idque variis modis, ob varia peccatorum genera. Hoc adeò cæca agnovit gentilitas. Hinc tot homines pœnâ dignos, in monſtra converſos, decantaverunt Ethnicorum Theologi Poëtæ. *Hinc* (verba ſunt Stengelii hoc ipſum argumentum pertractantis) *Actæon in cervum, Iphigenia in cervam; Scylla, Aglauros, Daphnis, Anaxarete, Niobe, Aconteus, Atlas, Lycas, Olenus, Prœtus, in ſaxa; Lycaon in lupum, Achelous in taurum, Æſacus in mergum, Antigone in Ciconiam, Atalanta in leænam, Arachne in araneam, Alcithoë in veſpertilionem, Diana in felem, Cadmus in anguem, aliiq; in alias formas monſtroſiſſimâ metamorphoſi feruntur converſi. Ita enim unius curioſitas, alterius crudelitas, tertii impietas, & alia crimina aliorum caſtigata ſignificabantur.*

De Nabuchodonoſoris regis in bovem transmutatione, ob animi elationem à DEO inflictam, egimus libro ſuperiori cap. 20. Nota eſt hiſtoria *Geneſ.* cap. 19. de uxore Loth, *quæ reſpiciens poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis*; utique in pœnam curioſitatis. Sed de hac re infrà agemus. Suprà cap. 25. retuli ex annuis Collegii noſtri Moguntini litteris, prolem ex fœmina hæretica pileo Jeſuitico tectam, ob matris in Jeſuitas odium atque procaciam.

Mirabile eſt, quod in Geldria circa annum Chriſti 1575. contigiſſe ſcribit *Wierus* lib. 4. cap. 18. de præſtigiis Dæmon. his verbis. *Quidam non obſcuri nominis, Regi Hiſpaniarum apud Geldros militans, cùm è familia nobili honeſtam duxiſſet conjugem, quam & durius*

Monſtrũ dæmoniforme.

riùs tractabat, intelligeretq́ tandem, ipſam uterum ferre; indignanter, veluti ſiniſtrè precatus, ait illi: Tu infernalem geſtas dæmonem, quem gladio confodiam. Non longè pòſt filiolum genuit, dimidiâ corporis inferioris parte benè formatâ; verùm ſuperior pars lituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo, nigro, tetro, ut Satyrus; auribus longis, veluti canis venatorius; in vertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur ſanguinea. Talem nimirum huic marito partum edidit uxor, qualem optavit, & monſtra pœnam peccati quandoque eſſe, oſtendit.

In Hiſtoriæ Aquitanicæ fragmentis ex *Pethæi* collectione editis, & apud *Petrum Damian.* Epiſt. ad Deſiderium Abbat. Caſſin. legimus, Robertum Galliarum regem propinquam ſibi copulaſſe in uxorem, ex eâque ſuſcepiſſe filium, anſerinum collum & caput habentem. Alio monſtro punitum refert nobilem Teutonem *Thomas Cantiprat.* lib. 2. Apum cap. 49. §. 17. Hic adeò captus amore venandi erat, ut etiam Dominicis feſtiſque diebus templo & miſſæ ſacrificio adeſſe negligeret, nec piæ uxoris monita in animum demitteret. Quod igitur fœmina non emendavit ſuâ pietate, punivit Deus Naturæ errore. Siquidem innocens uxor, poſt multos felices partus, tandem peperit puerum abortivum prodigioſi capitis, quod canis venatici ſpeciem habebat: erat enim moloſſico rictu, & auribus flaccis ac dependulis, braccorum more. Erubuit partu mater, & inito cum præſentibus matronis conſilio monſtrum mox terrâ obruit, ne à ſuperveniente marito videretur. At is domum veniens è venatione, & de partu inquirens, cum reſciviſſet tumulatum, ſtricto gladio retegi coëgit, & tam deformis monſtri aſpectu ita mutatus fuit, ut negligentiam lacrymis ac ſerâ pœnitentiâ elueerit.

Monſtrum cum capite canis venatici.

Libro ſuperiore cap. 11. ubi de hominibus caudatis, exemplum retulimus ex Joanne Majore de Anglis quibuſdam caudatis, in vindictam injuriæ irrogatæ Auguſtino Monacho. Similem hiſtoriam refert *Polydorus Virgilius* lib. 13. Hiſtor. Anglicanæ. Poſtquam enim D. Thomas, Cantuarienſis Epiſcopus, ob impias Regis Henrici voces, jam paſſim velut hoſtis regis haberetur, ac vulgo ne-

Caudati quidam in Anglia nati.

gligeretur, contemneretur, & in odio eſſet, contigit *ut cum veniſſet aliquando Strodum (qui vicus ſitus eſt ad Meduciam flumen, quod flumen Roceſtriam alluit) ejus loci accolæ cupidi bonum patrem ita deſpectum ignominiâ aliquâ afficiendi, non dubitarint amputare caudam equi, quem ille equitaret; ſeipſos perpetuo probro obligantes: nam poſtea motu Dei ita accidit, ut omnes ex eo hominum genere, qui id facinus feciſſent, nati ſint inſtar mutorum animalium caudati. Sed ea infamiæ nota jam pridem unà cum gente illa eorum hominum, qui peccarant, deleta eſt.* Quod ultimum an ex vero ab Hiſtorico ſit affictum, ait *Delrius* lib. 2. Diſq. Magic. q. 14. Deo notum eſſe.

Monſtrum Baccharacenſe.

Formidabilis eſt hiſtoria, ſi quæ alia, quam refert *Stengelius* libro de Monſtris, ex Janſonio, & Michaële Iſſelt. lib. 12. Mercurii Gallobelg. in anno 1595. his verbis. *Baccharach oppidum eſt in ipſa Rheni ripa, inter Confluentiam & Moguntiam ſitum. Ajunt, olim Bacchi aram, ob vini ibi naſcentis præſtantiam fuiſſe nominatum. Ibi homo degebat mortalium & immortalium contemptor, cujus DEUS venter, templum popina, patronus cantharus. Hic anno Domini 1595. die 14. Martii, ipsâ Dominicâ Quinquageſimæ, ne moris ſui obliviſceretur, in cauponam ſe conjecit, usque ad vomitum potaturus, luſurus usque ad paupertatem. Uxor, poſtquam eum è domo elapſum amiſit, facilè conjecit ubi locorum quærendus eſſet. Quia igitur partui vicina, verita eſt ne totum peculium puerperio ſuo imminenti neceſſarium abliguriret maritus, ſecuta eum, rogare, & mitibus verbis monere cœpit, ut tandem finem imponeret commeſſationibus, & ſecum redire domum vellet antè, quàm omnia degularet. Ebrios facilius eſt ducere, quàm ebrioſos. Hinc & iſte non ſatiatus, faceſſere uxorem, & in malam rem ire juſſit; monere pergentem, & jam accenſiùs obloquentem, verberibus abegit, juſſitq; cum vivo ſuo malo dæmone, quem in utero gereret, quique illi in partu pro Lucina futurus ſit, domum, unde malum pedem attulerat rebitare; ni pareret, ſe gladium ſuum illi capulo tenus in ventrem immerſurum. Illa verò: Eja, inquit, mi vir, Ergonè ego vivum in utero gero dæmonem? Eſto igitur. Nec plura locuta, acerbè lacrymans ad ædes reverſa eſt, relicto inter edones & combibo-*

combibones aleatoresq́; marito. Vix domi appulerat, cùm dolores partus ſenſit; ſive quòd injuriæ acerbitas, ſive quòd divina vindicta, ſive utrumque, partum ante tempus maturavit. Vocatur obſtetrix, adſunt vicinæ mulieres, editur in lucem fœtus, o qualis! quàm horribilis! quàmq́; prodigioſus! Anteriore ſuperiore parte homini, inferiore poſterioreq́; parte per omnia ſerpenti ſimilis. Trahebat autem poſt ſe caudam tribus ulnis longam diverſicoloribus maculis variegatam. Hoc tam horrendum monſtrum, tanquam ſtellio Cereris, non diutiùs vixit, quàm quoad munere ſuo perfunctum eſſet. Munus autem erat, non tantùm formidinem injicere iis qui aderant, & (velut olim curioſæ illæ

Erichthonium prolem ſine matre creatam,
Infantemque vident, apporrectumque draconem,)

monſtrum biforme conſpexerant; verùm etiam ut reducem ex hoſpitio parentem pro merito plecteret, oſtenderetq́; quàm ſint imprecationes efficaces, redeuntibus per jugulum auctoris, unde malè exierunt, diris. Phæax igitur ille, cùm libidinem ſuam potando ludendoq́; ſatis expleſſet, vino & ſomno plenus domùm rediit. Vix ingreſſus eſt cubile, in quo & puerpera, & partus jacebat; & ecce monſtrum recens natum inſtar falconis in eum illatum eſt, horrificèq́; ſibilans hominem caudæ ſuæ ſpiris implicatum, venenoſis ictibus eum in modum pupugit, flagellavitq́;, ut toto corpore tuberibus pleno, paulò pòſt infelicem animam priùs, quàm crapulam exhalârit. Conjuge defuncto, puerpera quoque extincta eſt. Sed & monſtrum vivere deſiit, quo Deus punivit viri in prægnantem uxorem inclementiam & crudelitatem; ut alii diſcant & linguam frenare, cohibereq́; ab increpando, & manum abſtinere à conjuge uterum ferente, &c. Hactenus Stengelius, qui eodem loco narrat ex *Gaſtio* pag. 13. hiſtoriam aliam de Morindo Britanniæ rege, qui poſt ſuperatos, & crudeliſſimè enecatos inimicos, tandem fuit à monſtro immani devoratus. Venit enim ex Hibernia formæ longè monſtroſiſſimæ, & inauditæ feritatis bellua; quæ primò maritimos incolas invaſit, eosq́; lacrymandum in modū laceratos abſumpſit. Narratâ clade Morindo, advolavit is armatâ ſuorũ manu comitatus, cũ ea certaturus, & immanitatis ſuę mercedem accepturus. *Omnia tela emiſſa in irritũ*

Monſtrum Britannicum.

ceciderunt, ſiquidem ea ſine noxa hauſit monſtrum. Pharetris omnibus evacuatis, monſtrum ad regem acceleravit, eumq; diductis faucibus piſciculi inſtar devoravit.

Deus cur monſtra naſci permittat.

Ex dicto hoc capite patet, tantùm abeſſe ut DEUS ſit iniquus, ſi non modò beſtias, ſed homines quoque informes naſci ſinit, ut ſummam potiùs ſapientiam, bonitatem, ac juſtitiam in iisdem oſtendat; quandoquidem id vel in pœnam ut judex, vel in medicinam ut medicus, vel alios in fines ſapienter ac providè ordinat. Utut Natura (Philoſophorum more loquor) erret, & à præſtituto ſibi fine aberret; DEUS ubique & ſemper certo fine agit, maximèque ordinatâ incedit viâ, ſecundùm abditiſſimas divini conſilii rationes. Natura autem mutabilis (ut piè ac doctè philoſophatur *Cornelius Gemma* in Coſmocriticis) illi obtemperans, etſi juxta inferioris mundi ſeriem à ſolita lege deflectat, rapitur tamen divini ſpiritus vi, jam ſeipsâ prope divinior facta: quippe quæ legi antiquiori & ſanctiori Dei porrigens manum, toti ſe ſubjicit totam, & vel deerrando ad deſtinatum à Deo collimat finem.

CAPUT XXX.

De nonnullorum monſtrorum cauſis in particulari.

Monſtrorum cauſæ in particulari.

QUæ de monſtrorum cauſis hactenus diximus, communia ſunt omnibus monſtroſitate aliquâ affectis; nunc aliquorum in particulari cauſas rimabimur, omnium enim non poſſumus, ob materiæ vaſtitatem.

§. I. De cauſa monſtrorum acephalorum.

Monſtrorum acephalorum cauſa.

DE his egimus cap. I. Cauſa eorum non eſt petenda à parentibus mutilis (niſi in locis, ubi tota aliqua natio acephala foret) quoniam id experientiæ repugnat, cùm nullum ex dictis citato capite, in Europa ſaltem natis, ortum ab acephalis parentibus fuerit. Nec cauſa eorundem monſtrorum petenda videtur ab inopia materię, aut

aut ab imbecillitate virtutis formatricis, aut ab anguſtia receptaculi fœtus: quia cùm materia principio indifferens ſit ad ſuſcipiendas diſpoſitiones cuicunque membro corporis futuri neceſſarias, non eſt credibile virtutem formatricem diſponere atque elaborare illam ad aliorum potiùs membrorum, quàm ad capitis, cùm hoc ſit omnium præcipuum, & ad animæ ſuſceptionem maximè neceſſarium. Veram itaque cauſam acephalorum hominum (de his potiſſimùm loquor) exiſtimo eſſe, quòd vel portio materiæ capiti deſtinata, & jam aliqualiter diſpoſita, ex aliquo accidente corrumpatur; vel quòd caput jam formatum, & reliquis membris legitimè cohærens, caſu aliquo intra uterum ante partum avellatur, ſeu id contingat naturali causâ, ſeu ſupranaturali. Confirmat, quod dixi, hiſtoria memorabilis, quam legiſſe me memini, mulieris gravidæ, quæ poſtquam vidiſſet in erecto pegmate amputari neſcio quorum reorum capita, peperit paulò pòſt infantem acephalum.

§. II. Cauſa monſtrorum polycephalorum.

DE his egimus cap. 2. & 3. Bicipitum cauſam putant aliqui eſſe copiam materiæ ſeminis. Nam ſi materia deſtinata formationi capitis, dividatur in duas partes vi facultatis formatricis, a junt duo in uno corpore reſultare capita: quæ quidem materia ſi exigua eſt, & unius tantùm capitis formationi ſufficiens, parva admodum procreantur capita: ſi autem copioſa, & duobus ſufficiens, juſtæ magnitudinis evadunt. Materiam porrò ſpermaticam capitis formationi à Natura deſtinatam exiſtimant eſſe illam, quæ ex ſuperfluo alimento nutritionis capitis parentum remanet; quæ cùm ſit abundans, interdùm à facultate formatrice in duas diſcriminatur partes, & fœtus bicipites procreat. **Monſtrorum polycephalorum cauſa.**

Alii non in copiam, ſed in defectum materiæ cauſam bicipitum monſtrorum referunt. Nam quando materia in matrice contenta minor quidem eſt quàm ut pro gemellis ſufficiat, major verò quàm ſimplex fœtus exigat; tunc, inquiunt, Natura primùm incumbens in capitis formationem, ob materiæ copiam caput geminat, reliqua verò membra, deficiente materiâ, ſimplicia efformat. Et hanc arbitrantur eſſe rationem, cur tam frequenter hujusmodi

modi bicipites fœtus reperiantur, tam in hominibus, quàm in beſtiis.

Alii tam capitis, quàm quorumvis aliorum membrorum geminationem ſuperfœtationi attribuunt, dum tantum novæ materię ſeminalis utero ingeſtę priori applicatur, quantum novo membro conſtituendo eſt ſufficiens. Alii eundem effectum adſcribunt effuſioni ſeminis materni citra ſuperfœtationem. At neutrum approbat *Aldrovandus*, quoniam alioquin membrum ex nova materia ſuperveniente generatum unà cum priori ad debitam perfectionem pertingere minimè poſſet.

Alii cauſam prædictæ capitum geminationis referunt in uteri materni anguſtiam. Ubertas enim materiæ in loco anguſto, inquiunt, formatis partibus præcipuis pro generatione gemellorum, ſcilicet capitibus, in reliquas partes geminatas non poteſt converti, quia illas locus arctus non capit, ideoque tunc ex duplicato unum tantùm fit corpus, & monſtrum biceps generatur. Addunt, hoc caſu partes inferiores monſtri ſolere eſſe juſtò craſſiores.

Alii in parentum imaginationem atque timorem conjiciunt cauſam, dum vehementer apprehendunt ac timent ſimile monſtrum à ſe generatum iri.

Hæ ſunt præcipuæ opiniones quas reperi. Ingenioſus Lector eligat quam judicaverit convenientiorem. Prima, ſi per materiam uni membro efformando deſtinatam, intelligat materiam à virtute formatrice jam ad unius certi membri conſtitutionem disponi cœptam, omnium probabiliſſima mihi videtur. Quamvis & aliæ quoque ſubinde concurrere queant. Quâ explicatione admiſsâ, jam facilè redditur ratio, cur tam capita, quàm alia quoque membra, non ſolùm geminentur, ſed etiam multiplicentur. Item cur aliqua monſtra, præter caput, aliaque membra naturali loco conſtituta, alia alienis locis geſtent, ut caput in ventre, brachium & manum in latere, oculos in pectore, &c.

§. III.

§. III. Cauſa monſtroſorum capitum.

DE monſtris hujus generis egimus cap. 4. 5. & 6. Horum cauſam non unam eſſe reor cum *Aldrovando*, qui inter eas primum locum dat debilitati generantis. Quę debilitas cùm latitudinem habeat, varios etiam effectus ſortiri poteſt. Unde ſic diſcurrit. Genitor debilis cum virtute formatrice in firma tantùm matrice dominante, fœtum maſculum quidem generat, at in figura non prorſus ſimilem, ſed defectu aut monſtroſitate aliquâ deformem. Si augetur languor utriusque, genitoris inquam, & virtutis, non marem ſibi in forma ſimilem, ſed fœminam diſſimilem procreat. Si cum virtute ſexus imbecilliori, vis individui ſit valida, fœmina procreatur in extremitatibus corporis diſſimilis. Tandem ex imbecilli virtute ſeminis emergit fœtus, non homini, ſed beſtiæ ſimilis vel ſecundùm partem, vel ſecundùm totum. Hinc, ait, optimè colligunt viri eruditi, langueſcente virtute maris, ex mulieribus procreari partus monſtroſos, eò magis minusvè, quò major fuerit dictæ virtutis debilitas. Et monſtroſitatem quidem modò oriri in capite, modò in manibus, pedibus, aliisvè membris, prout nunc hæc, nunc illa portio ſeminis malè eſt affecta, quæ conſtitutioni capitis vel aliorum membrorum erat deſtinata. Quando autem hic languor ultimum attigerit gradum, non animal procreatur, ſed mola, aut ſemen purum infœcundum effunditur. Hæc Aldrovandus. Cauſa igitur, cur naſcantur aliquando homines cum capite non humano, aut belluæ cum alterius ſpeciei capite, aut quæcunque monſtra fœdam capitis conſtitutionem habentia, ex Aldrovandi mente eſt præcipuè imbecillitas virtutis formatricis in ſemen agentis.

Monſtroſorum capitum cauſa.

Aliam cauſam ut adſignet idem, ait, quando virtus totius ſeminis alienam naturam induit, redduntur fœtus adeò monſtroſi, ut referant ſpeciem animalis diverſi à natura generantium: quando verò portio tantùm ſeminis alienam naturam ſortitur, tunc ſolum caput, vel alia pars fœtus, degenerat in alienam formam. Et hoc non de homine tantùm, ſed de aliis quoque animalibus intelligendum eſſe aſſerit. Hinc conſtare dicit, cur interdum ex con-

greſſu legitimo naſcatur animal alienæ à genitoribus ſpeciei, aliquando verò homo cum capite belluino, aut bellua cum capite animalis à generantibus diſtincti. Cum his conſentiunt, qui dictorum monſtrorum cauſam in malam diſpoſitionem materiæ fœtuum rejiciunt. Sicuti enim (inquiunt) generans minimè languidum, neque à propria natura degenerans, dum materiam perfectè diſpoſitam nanciſcitur, effectum ſibi ſimillimum, hoc eſt, juxta conditiones naturæ genericæ, ſpecificæ, & individualis formatum producit; ita è contrario ſi in materiam minùs idoneam incidit, minùsque aptam ad dotes individuales excipiendas, effectum ſimilem quidem in eſſentia ſpecifica, at non in individuali procreat; ſi autem in materiam adhuc minùs idoneam incidit, & ad ſpecificas naturæ conditiones recipiendas ineptam, animal diverſæ ſpeciei producit. Quòd ſi portio tantùm materiæ imperfecta modo prædicto fuerit, partus habebit membrum illud à propria ſpecie alienum, cui materia illa deſtinata fuerat: ſi autem plures portiones ita ſe habuerint, plura procreantur hujusmodi membra.

Alii cauſam, cur membra à ſpecie aliena ſortiatur fœtus, virtuti nutritivæ attribuunt, non potentis alimentum aut ex toto, aut ex parte, ad debitam perducere perfectionem. Alii verò in ipſum elementum conjiciunt cauſam.

Dubium non eſt, quin ſæpe monſtra cum capitibus aliisque membris à ſpecie alienis naſcantur ex cauſa primo & ſecundo loco adſignata: puto tamen, præter DEUM prædictas monſtroſitates ſubinde ob fines peculiares permittentem, cauſam potiſſimè & ordinariè in imaginationem genitorum, præſertim matris, & in vehementem appetitionem, aliamvè animi paſſionem, eſſe referendam, dum aut imaginantur, aut immoderatè appetunt, timent, refugiunt ſimilia membra à ſpecie ſua aliena. Bononiæ, teſte *Aldrovando*, uxor pharmacopolæ gravida cum ſæpiùs angues excoriatos, & aëri expoſitos in vicinis ædibus per feneſtram obſervaſſet, ac vehementiùs appetiviſſet; puerum anguino capite peperit. Alia in Sicilia, *Liceto* referente, cùm aſtacum ſeu cancrum marinum in manu piſcatoris è mari recenter captum conſpicata fuiſſet, ac deſideraſſet impotentiùs, aſtacum marinum prorſus ſimilem,

unà

unà cum fœtu enixa eſt. Mater, quæ peperit puerum illum, de quo cap. 6. in fine ex Schenkio, multis annis averſata fuerat capita illa ovina, quæ in macellis exertâ linguâ publicè venalia exponuntur. Hujus autem averſionis cauſa fuerat, quòd caput hominis publicè decollati cum lingua exerta aliquando viderat. Ita teſtatur citatus Auctor.

Quòd ſi uterque, aut alteruter ſaltem genitorum ſimili aliquâ monſtroſitate eſt affectus, non dubium eſt, quin fœtui quoque eandem aliquando imprimant. Hinc cynocephali à cynocephalis, ſciopedes à ſciopedibus, caudati à caudatis, in aliquibus locis naſcebantur; & etiamnunc in Africa, ubi major eſt copia monſtroſorum animalium, frequentiùs ſimilia generantur monſtra, à genitoribus videlicet monſtroſis.

Accedit nefaria hominis cum beſtiis commiſtio, aut ferarum diverſæ inter ſe ſpeciei concubitus: tametſi enim exiſtimem, ex ſolo congreſſu beſtiæ cum muliere, naſci non poſſe prolem humanam; ſi tamen præter virum admittat mulier beſtiam, fœtum humanum cum membro aliquo belluino progignere poteſt: & ſi beſtia præter beſtiam admittat virum, edere poteſt fœtum belluinum cum membro humano: ſi eadem beſtia cum ſola alterius ſpeciei beſtia commiſceatur, fœtum belluinum ſuæ ſpeciei cum membro alterius ſpeciei effundet; non enim ex tali commiſtione ſemper oritur tertia quædam ſpecies, ſed tunc tantùm, quando genitores non admodum diſcrepant quoad naturam, & ſemine utriusque congruâ proportione coadunantur, ut fit dum ex equo & aſina, aut ex aſino & equa naſcitur mulus, ex cane & lupo lynx.

Incredibile quoque non eſt, dæmonem aliquando, permittente DEO, ſemina humana in utero fœmineo ita debilitare atque corrumpere, ut vel beſtia, vel homo cum membro aliquo beſtiæ inde naſcatur. Nec ultra dæmonum vires eſt, fœcundum ac prolificum brutorum ſemen utero fœmineo ingerere, ex quo deinde bellua oriatur.

§. IV. Cauſa monſtrorum cum brachiis nullis, mutilis, transpoſitis, multiplicatis.

Monſtrorũ cum brachiis nullis aut mutilis cauſa.

DE his monſtris egimus ſupra cap. 7. 8. & 9. Nunc cauſas breviter damus. Quòd nulla, aut mutila nanciſcantur brachia fœtus, cauſa ſine dubio eſt materiæ defectus in principio, aut corruptio ejusdem in utero, aut uteri anguſtia, aut parentes brachiis carentes, aut mutila habentes, aut matris imaginatio. Hoc ultimum confirmat exemplum, quod refert Illuſtriſſ. Comes *Dygbæus* in præclaro Libello de pulvere Sympathico, de muliere, quæ cùm, gravida licet, prohiberi non potuiſſet quin viſum iret infantem cujusdam peregrinæ ſine brachiis nati, expleto tempore ad pariendum peperit ſimile monſtrum. Contigit in Oppido S. Maxentii.

Quòd transponantur ſubinde brachia, cauſa præcipua, ac fortaſſis unica videtur eſſe, prava uteri conformatio, ſive naturalis ea fuerit, ſive adventitia. Etenim ſi propter obliquitatem matricis, vel propter tumorem ejusdem, aliudvè vitium, materia ad formationem brachii deſtinata in proprio loco non poteſt creſcere ac dilatari, delata in alium locum adglutinatur collo, aut capiti, aut alteri parti, ibique formam brachii obtinet, perfecti aut mutili, prout magis aut minùs copioſa fuerit materia, & prout majus aut minùs ibidem ſortita fuerit ſpatium. Poteſt quoque ob motum & agitationem nimiam matris poſt conceptionem contingere, ut pars materiæ, quæ brachio formando deſtinata fuerat, aliò transferatur, ibique ultimam perfectionem nanciſcatur.

Quòd brachia ſubinde multiplicentur, cauſa non eſt niſi abundantia materiæ pro brachiorum formatione disponi ab initio cœptæ: ſicut enim ex abundantia materiæ pro fœtu integro multiplicando ſufficientis oritur illius multiplicatio; ita ex abundantia materiæ pro ſolo aliquo membro fœtus multiplicando ſufficientis, illius ſolius multiplicatio reſultat.

§. V. Cau-

§. V. Cauſa manuum vitiatarum, aut truncatarum.

QUæ de brachiorum defectu diximus, applicanda quoque ſunt manuum defectui in hominibus cum illa monſtroſitate natis. Plerumque tamen quòd manus non ſint integrè formatæ, & in omnes digitos atque articulos diſtinctæ, attribui debet debilitati virtutis formatricis. Digitorum multiplicationi occaſionem præbet materiæ digitis deſtinatæ abundantia. Monſtrorum cum manibus truncatis aut vitiatis cauſa.

§. VI. Cauſa monſtrorum cum prava ventris & genitalium conſtitutione.

DE his egimus cap. 11. Cauſæ ſolent eſſe variæ. Aliquando eſt matris metus vehemens, ne fœtus in utero damnum intentatum incurrat, ut contigit matri illius infantis, de quo *Schenkius* loc. cit. Aliàs eſt matris prægnantis caſus, aut motus alius vehementior. Monſtrorum cum prava ventris conſtitutione cauſa.

NE longior ſim, aliorum monſtrorum, de quibus à cap. 12. usque ad 25. incluſivè egi, cauſas omitto, quoniam ex dictis hactenus de cauſis in genere ac particulari facilè colligi poſſunt. Plura qui volet de monſtris, legat auctores initio hujus libri citatos.

LIBER SEXTUS

De

MIRABILIBUS PORTENTORUM.

PROOEMIUM.

Portentorum mirabilia.

PORtentum, ſive Oſtentum, ſic dictum, quòd porrò, hoc eſt, prorſum ſeu antrorſum tendat, & futurum aliquid oſtendat, & factum aliquod rarum atque inſolitum, ad futurum aliquem eventum, ſeu proſperum, ſeu ſiniſtrum, ſignificandum, à cauſa naturali aut præternaturali productum. Poſſent hæc & Monſtra dici, niſi monſtrorum nomen ad aliud ſignificatum ex uſu hominum jam eſſet detortum, ut libro ſuperiore vidimus. Prodigia tamen nihil prohibet vocari, tametſi Fronto id nominis ad malos tantùm eventus ſignificandos coarctet. Multa porrò contigiſſe olim, & etiamnum hodie evenire, queis portenti explicata ratio & nomenclatura conveniat, in dubium vocari non

nonpoteſt, uti ex dicendis manifeſtò conſtabit, & Libri integri hac de re ab aliis conſcripti demonſtrant. Nos ex innumeris illuſtriora ſolùm, & de quibus dubitari nequit, quin Portenta ſint, in medium adducemus, eorumque & cauſas, & ſignificationes rimari conabimur. Plura qui volet, legat *Julium Obſequentem*, *Conradum Lycoſthenem*, *Julium Cæſarem Bulengerum* lib. 5. de Divinat. *Cardanum* lib. 8. de Variet. à cap. 69. *Cornelium Gemmam* in Coſmocrit. & alios. Aliqua etiam habet *Henricus Farneſius Eburo*.

CAPUT I.

De militum & armorum ſimulacris in cœlo comparentibus.

TRia præcipuè circa hujusmodi ſimulacra ac ſpectra diſcutiam: primò an ſint; ſecundò quid ſint, & quæ eorum cauſæ; tertiò quid portendant ſeu ſignificent. His diſcuſſis, conſtabit inter portenta eſſe referenda, nec illorum ſignificatio latebit. Militum & armorum ſimulacra in aëre comparentia.

§. I. In cœlo ſeu aëre apparere revera ſubinde ſimulacra militum, armorum, ſimiliumque rerum, probatur exemplis.

VIſa ea ſæpius, diverſis locis ac temporibus, dubitare non ſinit Sacrorum ac Profanorum Scriptorum auctoritas. Nonnulla exempla refero.

Lib. 2. Machabæorum cap. 5. ubi Jaſonis primùm ex Ammonitide re-

de reverſi, deinde Antiochi Epiphanis Ægypto excluſi tyrannis atque graſſatio ſæviſſima in cives Hieroſolymitanos, cæteroſque Judæos narratur, hæc præmittuntur. *Contigit autem per univerſam Ieroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, & curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominùs, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſq; generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.* Hæc ibi.

Antequam Titus & Romani obſiderent & caperent Ieroſolymam, die vigeſimo primo Menſis Maji, ait *Joſephus* lib. 7. de Bello Judai. cap. 12. *poſt dies feſtos ante ſolis occaſum viſi ſunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies tranantes nubila, & civitati circumfuſæ.* Idem accidit Romæ tempore *S. Gregorii Pontif. Max.* cùm Longobardi invaderent Italiam, ut ipſemet teſtatur Homil. I. in Evang. dicens: *Priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipſum qui poſtea humani generis fuſus eſt, ſanguinem coruſcantes.*

Julius Obſequens Lib. de Prodigiis ad Auguſtum Cæſarem cap. 7. & 9. refert, L. Opimio & Q. Poſthumio Coſſ. Conſæ arma in cœlo volare viſa: C. Mario ac Horo Coſſ. Arimini arma cœleſtia ab ortu & occaſu viſa pugnare, & ab occaſu vinci: L. Scipione & C. Norbano Coſſ. per Syllana tempora, inter Capuam & Vulturnum, ingentem ſignorum ſonum, armorumque, horrendo clamore auditum, ita ut viderentur duæ acies concurrere per plures dies: Panſâ item & Hirtio Coſſ. cùm adverſus Antonium dimicaretur, armorum telorumque ſpecies à terra viſa cum fragore ad cœlum ferri.

Eutropius lib. 6. Hiſtoriæ refert, cùm Cæſar adverſus Pompejum dimicaret, tantum in aëre armorum ſtrepitum fuiſſe, ut Antiochiæ quaſi adventu hoſtium in muris concurreretur. *Plinius* lib. 2. cap. 57. ait, *armorum crepitus, & tubæ ſonitus auditos è cœlo Cimbricis bellis, crebroſq;, & priùs & poſtea: tertio verò Conſulatu Marii, ab Amerinis & Tudertibus ſpectata arma cœleſtia, ab Ortu Occaſuq;*

caſuque inter ſe concurrentia, pulſis quæ ab occaſu erant. Hæc Plinius. *Appianus* lib. 4. Civilium, de ſignis Cæſaris cædem præcedentibus loquens, ait, hominum immanes voces, armorum ſtrepitum, equorum curſus inſpectante nemine auditos.

Similia multa portenta recenſet *Seneca* in Quæſtionib. Natur. *Auguſtinus Niphus* in Meteorologicis, *Cornelius Gemma* in Coſmocrit. *Philippus* quoque *Melanchthon* lib. 2. Meteor. ait, plurima in Germania viſa ab anno 1524. uſque ad 1548. *Willebrordus Snellius* libello de Cometa anni 1618, refert, circa id temporis ab Hollandis Amortsfortii, & alibi, & quidem haud altè ſupra ipſa culmina tectorum, viſa *tormenta, tubas, ſclopetorum diſploſiones, caſtrorum metationes, atque alia id genus quàm plurima. Quin adeo* (addit) *priusquàm claſſis Hiſpanica noſtro & Britannico Oceano, inſtar Xerxis cuiusdam, vincla & virgas injectura videretur, anno 1588, memini me admodum puerum à notis & familiaribus, qui etiamnum in vivis ſunt, audiviſſe viſas Amſtelodami in ipſo aëre, paulò antè ſolis occaſum, navium conflictus maritimos, impreſſiones hoſtiles; hos victos, illos victores abire, tanquam in puerili naumachia, idque unius aut alterius horæ ſpatio, multis hominum millibus inſpectantibus.* *Cornelius* quoque *à Lapide* comment. in cap. 5. lib. 2. Machabæor. ait, meminiſſe ſe, cùm puer eſſet, in Belgio ſimilia in cœlo oſtenta fuiſſe ſibi oſtenſa ſub initium bellorum Bellgicorum; ex iisque ſapientes jam tum prænunciaſſe, quæ Belgio inſtarent; eventumq; docuiſſe, prænuntiationem fuiſſe veriſſimam.

Portenta Belgica.

Ex hiſce hiſtoriis indubitatè conſtat veritas prædictorum phaſmatum. Tametſi enim de nonnullis fortaſſe dubitari poſſet, omnes tamen in dubium revocare ſine DEI offenſa non licet.

§. II. Aliis exemplis idem probatur.

SEd placet hanc eandem veritatem confirmare aliis admirandis narrationibus, quas refert *Majolus* continuatus tom. 2. Colloq. 4. & poſt ipſum *Joannes Jonſtonus* Claſſe 3. Thaumatographiæ cap. ult. his verbis. *Anno 1532, non procul ab Oeniponte miræ viſæ ſunt imagines. Camelus erat prima, flammâ circumdatus in orbem: altera, Lupus flammam evomens, & flammeo orbe ſeptus. Sequebatur*

Portenta varia in Germania viſa.

tur hunc Leo; cui vir cataphractus, in montium ſtans aditu, blandè contrectabat jubam; blandiri hic viciſſim videbatur.

Joannis Ducis Saxoniæ & Electoris mortem, hæ præceſsêre picturæ. Arbor primò erat marcida & everſa. Expeditus hinc eques, truncatam ramis geſtans arborem: tum magna & atra crux in denſa nube: tandem ex ea fulmen viſum excuti horribile, ingenti cum ſonitu.

An. 1534, tertiâ die Julii, in oppido Schlesvvich, à meridie, cœlo ſereno, conſpecti in aëre Leones, ex locis diverſis ad conflictum concurrentes. Cataphractus his aſſiſtebat haſtam quatiens. Jacuit non procul ab equite humanum caput ſine trunco, imperatorio ornatum diademate. Modico pôſt intervallo, Apri caput aculeatũ viſum, & duo dracones ignem vomentes. Unicæ deinde & ampliſſimæ urbis effulſit imago ad lacum poſitæ, claſſeq; & terreſtribus obſeſſæ copiis. Crux ſuper hanc ſanguinei coloris, converſi paulatim in atrum. Prodiit item alius eques, igneo flagrans colore, Imperatorium in capite diadema geſtans: quem inſecutus ſine ſeſſore equus. Poſtea in ampla planitie duæ ardentes enituerunt arces, alto vicinæ monti; ad quam grandis Aquila, dimidium ſui corporis poſt montis abſcondens latus. Aliquot ibidem pulli aquilarum, candido nitidi colore apparuêre: item Leonis ſupini caput, inſigni coronâ: Gallus gallinaceus, roſtro feriens fodiensque caput tantiſper, donec à trunco corporis delaberetur ſolutũ, & evaneſceret, corpore diu conſpicuo. Adſtiterunt & alii Leones, & juxta apri caput Monoceros, paulatim in draconem converſus, aliaq; plurima inuſitatæ figuræ & magnitudinis animalia. Arſit & in celſa rupe arx duobus cincta exercitibus; & viſa eſt integra regio, frequentibus oppidis, arcibus, & vicis referta. Sed mox totus tractus in quo hæc ſteterant, igne conflagravit correptus, & ruinas vaſtæ terræ ſtagnum ampliſſimum obruit, extantibus tantùm turribus in eo loco, in quo antea magna illa urbs apparuerat. Ad ripam lacûs grandis Camelus, bibenti ſimilis, conſtitit.

Anno 1545, altero poſt Pentecoſten die, viſæ hæ in Sileſia imagines. Duxit ab Oriente inſtructam Urſus aciem, cui ab occaſũ armatâ manu Leo occurrit. Intra exercitum utrumque lucidiſſima

diſſima emicuit ſtella. Mox inter ſeſe congreſſi, dimicarunt acriter, ut diſtillare ex ſauciatis ſanguis, & exanima corpora decidere viderentur. Inter præliandum Aquila ſeſe ſupra copias Leonis, de alta rupe, alarum libravit remigio. Dirempto quaſi certamine, Leo inter ſuas fulſit cohortes; nullum Urſi veſtigium, ſed proſtrata jacuerunt cadavera, quà alter conſtiterat exercitus; quibus canitie venerandi adſtiterant ſenes. Finito prælio, reduxit exercitum ad Occaſum Leo. Quo aliquò usque progreſſo, quidam albo & or-nato vectus equo, ad pugnæ locum à copiis rediit, atque in eum equum juvenem cataphractum ibi ſtantem collocavit, & verſus ortum procedentem comitatus, cum cæteris ſpeciebus evanuit.

Hactenus *Jonſtonus*; qui ex *Mercurio Gallobelgico* addit, anno 1627, duos in Pomerania viſos confligere exercitus, ſeptentrionalem evaſiſſe victorem, eumque procedentem ſecutam eſſe trabem igneam. Præterea anni 1629. menſe Martio, duas in Miſnia in infima aëris regione concurriſſe acies, easque ex nebula ita formatas fuiſſe, ut videri vultus & ora potuerint: minorem obtinuiſſe victoriam, cæſam fugatamque majorem. Multa alia hiſce adhuc recentiora apud Neotericos Scriptores inveniuntur; multa quilibet noſtrum audivit, ac fortaſſis etiam vidit. Certè hoc ipſo die, dum hoc ſcribo, ex Auſtria, ob Turcarum ingentem exercitum imminentem nonnihil conſternata, affertur novi ſimilis phaſmatis ibidem viſi Schema; quod licèt differentis ſit nonnihil formæ ab illo, quod paucas ante ſeptimanas indidem miſſum fuerat, ac proinde de falſitate vel alterutrum, vel utrumq; ſuſpectum; placuit tamen ambo apponere, ac ſeræ poſteritati transmittere. En igitur Schemata. Icon. XXI. Fig. I. & II.

CAPUT II.

Quid ſint prædicta phaſmata; & quæ eorum cauſæ.

Militum & armatorum ſimulacra in aëre quid ſint.

SUppoſitâ prædictorum phaſmatum veritate, hoc eſt, quòd verè exiſtere ſoleant, & non ſint oculorum ludibria; ſupereſt, ut quid ſint, indagemus.

§. I. Non ſunt res alibi exiſtentes, & in aëre velut in ſpeculo apparentes.

SUnt qui exiſtiment, prædicta phaſmata nihil aliud eſſe, quàm ſimiles res alicubi in terris exiſtentes, ac ſuas ſpecies in nubem, aut vapidum aërem, tanquam in ſpeculum evibrantes, indeque ad intuentium oculos reflectentes: Vel, ut more Catoptricæ imperitorum loquar, eſſe imagines rerum in prædicto aëreo ſpeculo apparentes. Hanc ſententiam *Fromondus* lib. 4. Meteor. c. 4. art. 1. & ex ipſo *Cabeus* Comment. in lib. 3. Meteor. tex. 29. q. 2. tribuunt Atheis ſuorum temporum, negantibus DEI & Angelorum exiſtentiam. Sed tametſi hic ſentiendi modus tam ſit futilis & ἄτοπος, ut ſeipſo corruat, nec indigeat refutatione; lubet tamen uno aut altero eum argumento convellere. *Primò* igitur, ſi milites, equites, exercitus, aliaque ſimilia objecta, alicubi in Terræ aut Maris ſuperficie exiſtentia, radiant in nubes, aut aërem vapidum, indeque ad intuentium alibi conſtitutorum oculos reflectunt ſpecies ſuas; ergo videntur ipſa illa objecta in ſe per radios reflexos, prout in ſpeculis fieri aſſolet. Vel ergo ſunt admodum remota ab intuentibus, vel ſunt propinqua. Si valde remota, non poſſunt videri, aut non niſi ſub exiguiſſima forma, tametſi prorſus giganteæ forent magnitudinis; cùm conſtet, eò minus apparere objectum, quò magis diſtat, donec tandem penitùs evaneſcat. Si propinqua ſunt, ergo dum in cœlo apparent exercitus integri, & cruenti conflictus, facilè ſciri poteſt, eodem ferè tempore quo videntur huiusmodi phaſmata, aut non longè pòſt, fuiſſe alicubi conflictum illum, qui in cœlo apparuit; quod tamen nunquam hactenus fuit deprehenſum. *Secundò*, ſi dicant imperitè, per viſionem reflexam non videri objecta in ſe, ſed imagines rerum in ſpeculo: Sit ita ut volunt, ut diſtent nubes in quibus apparent imagines illæ, aliquot milliaribus à Terra, ut fieri aſſolet; quantas oportet eſſe imagines illas, ut à nobis percipiantur? at objecta exigua in terris exiſtentia, ut ſunt homines, equi, currus, gladii, & ſimilia, non poſſunt nubibus ſpecularibus tantas imprimere imagines, & tam diſtinctas, uti experientiâ conſtat in veris ſpeculis admodum ab ob-

objecto radiante remotis. *Tertiò*, ſi vel objecta ipſa, vel imagines objectorum in aëreo ſpeculo videntur, ergo dum apparuit Camelus orbe igneo circumdatus, & Lupus flammam evomens, & Leo adblandiens cataphracto, Cataphractusque Leonem demulcens; item dum Urſus & Leo inſtructos exercitus contra ſe mutuò duxerunt, & conflixerunt, finitoque prælio Leo exercitum reduxit &c. alicubi Terrarum eiusmodi cataſtrophæ fuerunt exhibitæ, at quis hæc credat? quis unquam vidit, audivit, legit, urſum & leonem ductores eſſe exercituum? *Quartò*, ſi res, quarum imagines è nube in Terram reflectuntur, exiſtunt alicubi in Terra, ergo & voces clamoresque hominum, clangores tubarum, crepitus bombardarum, qui è nubibus ad nos deferuntur, fiunt etiam alicubi in Terra, & ad nubes delati reflectuntur ad nos; quod eſt contra experientiam, & omnem bonam Philoſophiam, ex quibus conſtat, voces & ſonos, quò magis provehuntur, eò magis deficere, ac tandem evaneſcere. *Quintò*, dum ſimilia in nubibus apparent, manifeſtè nubes ipſæ, aut earum partes, in ſe mutuò incurrunt, & locum mutant, ac proinde non eaſdem, quas antea, ſuperficies ad nos in Terram vertunt; ergo & anguli incidentiæ ac reflexionis mutantur; ergo non ex eodem loco, quo antea, poſſunt videri res: & tamen aliquando ad multas horas durant huiusmodi phaſmata, & in diverſis locis videntur. Omitto alia argumenta, nè tempus & chartam in expugnandis affaniis, quaſi in re ſeria, conſumem. Faciliùs credam, quod nonnulli vulgi errore decepti ſcribunt de ſpeculo arcanâ adeo arte conſtructo in turri Brigantina Hiſpaniæ, ut naves vel longiſſimo ſpatio diſſitas repræſentet, quàm ut tam imperitæ perſuaſioni adhæream.

Dicet aliquis, poſſe ac ſolere variis in locis apparere varias ac prodigioſas paraſtaſes ſeu repræſentationes, uti nos ipſi demonſtravimus in *Magia noſtra par. 1. lib. 4. Syntag. 1.* exemplo mirabilis Morganæ Rheginorum, & aliarum ſimilium in aëre vaporoſo repræſentationum, ex Scipione Mazzello, Cornelio Agrippa, Pomponio Mela, Plinio, Haithone, Herrera, Fazello, aliisque Scriptoribus relatarum: cur ergo ſimile quid fieri nequeat in nubibus, & in aëre vapido ac craſſo nubibus vicino? Reſpondeo,

tametſi concederetur, poſſe ſimilia ſpectra in nubibus, aut in loco nubium contingere ad eum modum, quo inſinuata contingunt variis in locis prope Terram; illa tamen de quibus ſermo eſt, & quæ §. I. relata ſunt, nequaquam contigerunt, neque contingere potuerunt prædicto modo. Nam prima illa de quibus in Magia tractavimus, non niſi certis ac determinatis locis & temporibus contingunt, nec niſi ex certis & determinatis locis videntur, nec durant niſi ad breve tempus: at alia, de quibus nunc ſermo eſt, fiunt variis in locis, durant ſæpe multis diebus, videntur à variis & locis à ſe valde diſſitis. Stet ergo, non eſſe res alibi exiſtentes, & in aëreo ſpeculo apparentes. Quid ergo ſunt? & quænam eorum cauſæ?

§. II. Sunt vapores, exhalationes, partes aëris addenſati, effigiatæ in formam equorum, hominum, ſimiliumque ſpectrorum, non caſu, aut Naturâ, ſed bonorum Geniorum operâ.

ITa ſentit *Fromondus*, *Cabeus*, *Cornelius à Lapide*, locis ſuprà ſuprà citatis, & alii communiter, qui de hac materia ſcribunt. *Horum cauſa materialis* (inquit Cabeus lib. 1 Meteor. tex. 24. q. 1.) *ex qua fiunt huiuſmodi ſpectra, nemo negabit eſſe evaporationes, tum craſſiores, tum tenuiores, quæ diverſo modo formatæ, & accenſæ, diverſos illos colores, diverſas oſtentant formas. Cauſam verò efficientem, nudam eſſe Naturam, vel caſum, omnino puto eſſe deſipientis affirmare: quis enim dicat caſu contingere, ut equorum & hominum formas imitentur apparentiæ illæ? & frequenter id contingere? ad multos dies durare? omnibus ſeſe oſtentare? & quod maius eſt, præcurrere bellorum ſtrepitum, & quaſi bellicum canere?* Hæc Cabeus. Similia habet lib. 3. Meteor. tex. 29. q. 2. dicens: *Quæritur ergo, quid ſint huiuſmodi apparentiæ? Et reſpondeo, quoad materiam eſſe res meteorologicas, & vapores, ac fumoſos halitus, ſic efformatos. Si enim fiunt nubes diverſarum figurarum, quæ ſi aſpiciantur, repræſentant nobis ſæpe diverſas figuras, & monſtra, prout etiam quiſque aliquando ſibi fingit; cur non etiam illi halitus ita poſſunt efformari, ut nobis & equites, & homines,*

nes, & exercitus, & claſſes repræſentent? Et ſi diversâ lucis temperie alios oſtentant colores, cur non etiam auratas veſtes, & ſplendentes umbones, & galeas nobis potuerunt repræſentare? Si fulmina, tonitrua, & alij fragores reſultant ex vaporum & ſpirituum agitatione; etiam ſtrepitus armorum, & bombardarum poterunt imitari. Non ergo dubium eſt, huiusmodi oſtenta ex halitibus poſſe fieri. Difficultas eſt, à quo formentur. Nam quòd caſu confluant & conjungantur halitus, ut repræſentent homines armatos, & claſſes inſtructas ad pugnam, imò & præliantes; videtur non ſolùm caſu dictum, ſed absq; ulla mentis advertentiia. Et ut ut in aëre iſto adſint ſpiritus omnium rerum naturalium, in quibus eſt virtus formatrix navium, curruum, phalerarum, armorum, quæ ſunt res arte facta; omnino nullus ſanæ mentis dicet, aut caſu, aut â Natura id contingere poſſe. Dicendum igitur eſt, id à Deo miniſterio Intelligentiarum efformari, ut iſtis ludicris ſpectandis nos erudiat ad impietatem debellandam, & det metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant à facie arcus, & liberentur electi. *Quare efformatio harum imaginum neceſſariò eſt à Mente & Intelligentia, quæ res quidem naturales movet, ſed ad certum ſibi finem ita diſponit.* Hactenus Cabeus, cui jam antea præiverat Fromondus loco ſuprà citato.

Ex his conſtat, quænam ſit cauſa materialis, quæque efficiens cœleſtium portentorum, de quibus eſt ſermo. Dicet tamen aliquis, tametſi caſu non fiant, non ideo tamen ad cauſam primam DEUM, aut ad Intelligentias recurrendum, cùm aliæ ſuppetant cauſæ naturales, ſidera nimirum & conſtellationes cœleſtes: poſſet enim dici, figuras navium in aëre formatarum pendere à conſtellatione Archinavis; figuras gladiorum & gladiatorum ab Orione & Orionis enſe; figuras militum, equorum, leonum, urſorum, & ſimilium, ab Hercule, Perſeo, Pegaſo, Leone, Urſâ utrâq;, & ſimilibus aliis aſterismis. *Chriſtophorus à Caſtro* in Comment. ad Prophetas. Minor. lib. 1. cap. 17. tribuit hanc ſententiam *Auguſtino Nipho* lib. 1. Meteorol. ubi tamen ipſam ſub his terminis non invenio, tametſi velit, cauſas dictorum phaſmatum eſſe naturales. Nam cùm primò dixiſſet, cauſam illorum materialē eſſe aliquando ſolam exhalationem,

ali-

aliquando exhalationem ſubtilem vaporibus permiſtam, aliquando vaporem craſſum ad exhalationis naturam accedentem, aliquando aërem à frigido addenſatum; ſubjungit cauſas efficiens, dicens: *Ex parte verò agentis ſunt tres; caliditas elevans materiam, vel illam comburens; ſecunda eſt frigiditas mediæ regionis aut noctis condenſans aut vaporem, aut exhalationem, aut aërem, aut commiſcens exhalationem cum vapore; tertia eſt lumen à lucidis ſtellis miſſum, & à tali materia refractum, aut emiſſum à ſole & ſimiliter à tali materia refractum &c. Quo verò modo hæc generentur, dicamus. Cùm enim circa medium materia illa fuerit denſior, lumen ab illa refractum apparebit nigrum. Cùm verò circumferentiales partes fuerint rariores, lumen apparebit album in circumferentia, quod ab illis refrangitur &c. Ex quo ſequitur, phaſmata poſſe eſſe tot, quot modis album & nigrum poſſunt invicem conſtitui. Non eſt ergo ab ratione, in cœlo videri poſſe equos, vel armatos milites, vel naves, vel arma, vel talia id genus. Quoniam cùm multis modis album & nigrum contingant proportionari, etiam multa phaſmata poſſunt videri. Narratum fuit nobis, in cœlo apparuiſſe tres montes, & intra illos equum magnum, & nigrum. Cuius phaſmatis cauſa eſt, quia erant tria alba, & circa quodlibet illorum erat nigrum, & ita videbantur tres montes. Equus autem niger apparuit, quia materia erat ſic figurata ut equus: nam ubi erat equus, materia erat denſa, circa equum rara, & ſic equus videbatur quaſi intra montes albos collocatus.*

Hæc eſt ſententia Niphi. Illa verò altera de imaginum illarum à variis ſtellis & aſteriſmis effigiatione, eſt prorſus ridicula & puerilis: nec enim aſteriſmi illi ſunt ab antiquis Poëtis dicti Leones, Urſi, Hercules, Perſei, Archinaves &c. quòd ſint naturæ leoninæ, urſinæ, Herculeæ, navifactoriæ &c. Sed ob memorabiles aliquos caſus, aut in gratiam principum, aliorumvè famoſorum; non ſecus ac hoc ipſo ſæculo novi illi planetæ, quos comites Jovis appellant, fuerunt à Galilæo dictæ ſtellæ Mediceæ, in gratiam Magni Hetruriæ Ducis è Medicea familia, & non ob naturam medendi. Deinde ſi ſtellæ vim habent producendi in aëre effigies armorum, navium, ſimiliumque rerum; utique vis illa

illa determinata eſt ad effigiandas has, & non illas armorum ac ſimilium rerum figuras; cur ergo olim alia arma, alterius figuræ naves, & res alias effigiabant, quales tunc in uſu erant, nunc autem alterius omnino formæ? Certè ut olim, ita & nunc, rerum iſtarum formæ ac figuræ pendent à libero artificum beneplacito, cui cauſæ naturales ac neceſſariæ non ſe accommodant. Si olim ergo fundibularios, haſtatos, arcu & ſagittis armatos repræſentabant, non poterunt nunc repræſentare Sclopetarios, alteriusvè armaturæ milites temporum noſtrorum.

CAPUT III.

De prædictorum portentorum ſignificatis.

POrtentoſa eſſe explicata hactenus armorum & armatorum in cœlo ſpectra, & ſigna à DEO mortalibus propoſita, ad futuras plerumque calamitates iræ ſuæ indices præſignificandas, unanimis ferè omnium eſt conſenſus, & manifeſtis ſæpè deprehenſum experimentis. Prodigia Jeroſolymis viſa ante Antiochi adventum quid portenderint, ex Machabæorũ libris citato loco liquet. Alia, ut ex dicto §. 1. patet, obſidionem ac devaſtationem Jeroſolymorum ac Judææ per Romanos; alia irruptionem Longobardorum, Cimbrorum, aliorumque barbarorum in Italiam; alia Cæſaris mortem; alia tumultus varios Germaniæ ac Belgii; alia alias præſignificarunt calamitates. **Portentorum aëreorum ſignificatio.**

Anno Chriſti 1453, antequàm Byzantium ab immaniſſimis Turcis terrâ mariq; oppugnaretur, compertum eſt apud Comum Italiæ urbem, vergente ad Occaſum die, ingentem canum multitudinem per aëra videri; poſt quam diverſorum pecorum armenta, ſpecies peditum primò levis armaturæ, deinde haſtatos ſcutatosq; ſubſequi, equitesq; in turmas diverſas ingenti inſtructâ acie proſecutas, horis ferè tribus imaginem adventantis exercitus præbuiſſe. Prodigium refert latè *Alexander ab Alex.* lib. 3. cap. 15. **Portentum ante captũ Byzantiũ viſum.**

Anno 1462. in Polonia minore, quadam die, cùm ſol ad occaſum vergeret, plusquam duabus horis imago Chriſti crucifixi cũ gladio **Portentum Poloniæ.**

ab Occidente ad Meridiem in aëre tendere viſa eſt. Secuta ſunt gravia latrocinia in Polonia, duce Borivoio Scrinio; & prælium cruentum à Polonis ad Paſcum factum; & alia mala quampluri-ma. *Lycoſthenes* lib. de Prodig. dicto anno.

Portentum Helvetiæ.

Anno 1478. in Helvetiæ variis locis viſæ ſunt in aëre pugnantium magnis viribus acies. Poſt aliquot deinde menſes, diverſi generis cruces, ac globi ignei, qui in terram cadentes rerum veſtigia conſpicientibus multis reliquerunt, viſa ſunt, ut ex Baſileenſium Annalibus refert *Lycoſthenes*. Eodem anno Helvetii contra ducem Mediolanenſem, qui peditum equitumque ſelectiſſimorum 15000. eduxerat, circa D. Martini feſtum, ad Ticinum amnem manus conſerentes, interfectis Mediolanenſium 1400, victores non tantùm evaſerunt, ſed prædâ opulentiſſimâ potiti ſunt. Multa alia, quæ in Aſſertionis propoſitæ confirmationem afferre ex variis Auctoribus poſſem, omitto, quoniam præter Atheos vix eſt qui de veritate hac ambigat.

Portentis Deus præmonet homines.

Solere Deum his ſimilibusque prodigiis præmonere homines de futuris cladibus, agnoſcunt non Chriſtiani tantùm, ſed Ethnici quoque Scriptores. *Herodotus* lib. 6. ait: *Cùm Deus puniturus eſt gentem, vel urbem; prodigiis id priùs ſolet ſignificare.* Conſentit *Ammianus Marcellinus* lib. 21. ubi ait: *Amat benignitas Numinis, ſeu quòd merentur homines, ſeu quòd tangitur eorum affectione, his quoque rationibus prodere quæ impendent.* Omitto alios.

CAPUT IV.

De variis portentis ac ſignis, mortem aliquorum, aliosvè notabiles caſus præcedentibus.

Portenta hominum mortem præcedentia.

LOngâ omnium ſæculorum experientiâ conſtat, mortem aliquorum inſtantem, ſeu naturalis ea ſit futura, ſeu violenta, ſignis quibuſdam editis præſignificari; quæ quin inter portenta numeranda ſint, dubitari non poteſt. Referam primò nonnulla: deinde eorum cauſam indagabo.

§.I. Va-

ſ. I. Varia ſigna atque portenta, quæ mortem aliquorum, aut caſus infelices, præcedunt.

IN Magia noſtra Univerſali par. 2. lib. 3. Syntagm. 5. Prodigio 4. mentionem fecimus campanarum nonnullarum ſponte ſonantium inſtante quorundam morte. Refert enim Joannes Lupus Epiſcopus Monopolenſis apud *Euſebium Nierembergium* lib. 1. de Miraculoſis Naturis in Europa, cap. 12. campanulam in Monaſterio Camorenſi Patrum Prædicatorum, triduo ante obitum alicuius Religioſi, ſponte ſuâ ſolitam pulſari, etſi nemo tunc temporis decumberet lecto. Idem Epiſcopus prodit, ſimilem campanulam fuiſſe in Monaſterio S. Dominici Cordubenſi, quæ ultrò inſonans portendebat aut Fratris illius Monaſterii, aut inſignis alicuius viri eiusdem Ordinis fatum. Meminit quoque Angelus Rocha, eodem *Nierembergio* teſte, alterius campanæ in Italia in Cœnobio Salernitano Dominicanorum, quæ mortem Fratrum pariter prænuntiabat. Gobelinus etiam in Vita S. Meinulphi Menſe Octob. ſcribit, in Monaſterio Bodekenſi in Germania, quod dictus Sanctus ædificavit, aliam huiusmodi campanam fuiſſe, præmonentem ſpontaneo pulſu alicuius Monialis diſceſſum ex hac vita. Nihil hîc dico de campana Villillæ Hiſpaniæ oppidi, quæ ſono ſpontaneo adverſos caſus impendentes præſignificat; nec de ſimili alia in Japonia, quæ tumultus futuros prænuntiat.

Portentum campanarum ſponte ſonantium.

In quodam Monaſterio Galliæ (inquit Nierembergius loc. cit. cap. 53.) *Sancti Mauritij appellato, tot ſunt in quodam ſtagno piſces, quot Monachi; quorum aliquo ægrotante, ſupernatat aliquis piſcis infirmus; morituro, præmoritur piſcis.* Eandem rem narrat *Vairus* lib. 2. de Faſcino cap. 14. eamque ſe accepiſſe ſcribit ab Antonio Cardinale Granuellano teſte oculato, & ab aliis fide dignis, ut rem locis illis notam, atque omni fide teſtatam. Monaſterium ait eſſe ad flumen Rhodanum, in Sequanorum finibus.

Portentum piſcium mortem aliorum ſignificantium.

Ex *Philippo Camerario* Oper. Subciſiv. cap. 73. habemus, quibusdam Nobilium familiis quandam notam eſſe, quæ certiſſima ſuorum mortis indicia habeat, ſi fons quidam naturâ ſuâ valde limpidus, ab incognito quodam verme turbetur. Alteri ſignum

Portentum fontis mortem prænuntiantis.

Portenta alia mortis prænuntia.

eſſe, ſi terra quædam arci ipſorum vicina in voraginem ſubſidit. In Bohemia ſpectrum fœmineum veſtitu lugubri apparere ſolere in arce quadam illuſtris familiæ, antequam una ex conjugibus Dominorum illorum è vita decedat. Memini me legiſſe apud *Cardanum* in lib. de Variet. Rerum, de nobili quadam familia Parmenſi, quoties quis ex ea moriturus eſt, conſpici ſub camino vetulam quandam. Hæc cùm tempore quodam, decumbente puellâ illius familiæ comparuiſſet, & puella nihilominùs convaluiſſet; alius interea incolumis eiuſdem familiæ ſubitò exſpiravit.

Portentum B. Beatricis.

Scardeonus lib. 2. Antiq. Patavin. Claſſe 6. fol. 120. narrat, poſt obitum B. Beatricis Ateſtinæ per longum temporis ſpatium obſervatum fuiſſe, quòd quoties aliquid novi familiæ Ateſtinæ, ex qua fuerat orta, immineret, toties multis ante diebus, in ſacello eius prægrandis ſtrepitus fuerit exauditus, & corpus eius, quod de more ſupinum jacebat, repertum revolutum in alterum latus.

Portentum Veſuvii.

Petrus Damianus Epiſt. ad B. Dominicum Loricatum, loquens de monte Veſuvio, & de Pandulfo Capuano, ait: *Quandocunque in illis partibus reprobus dives moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur, & tanquam ſulphureæ reſinæ congeries ex ipſo Veſuvio protinus fluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare deſcendat.*

Portentum barbæ.

Herodotus lib. 8. ſcribit, quando olim, Amphienſibus ſiniſtri aliquid publicè eventurum erat, ſolitam ſacerdoti Minervæ ſubitò promiſſam enaſci barbam.

Portentum nummi æreí.

De familia Serviliorum ſcribit *Plinius* lib. 2. cap. 65. nummum illis fuiſſe æreum, quem auro & argento cibarent, qui ad futuros familiæ proſperos eventus creſcebat, ad infelices minuebatur.

Portentum fontis.

Delrius lib. 4. Magic. Disquiſit. cap. 2. 4. 7. Sect. 2. narrat ex Dietmario, Eraſmo Stella, & Petro Albino in Chronico Miſnenſi, de fonte quodam Germaniæ, qui quando lætus pace & annonâ annus ſubſecuturus erat, tritico, avenâ, & glande refertum ſe oſtentabat; quando peſtis imminebat, cineribus; quando bellum, ſanguine plenus fluebat. Idem aſſerit, alibi in Germania fontem eſſe, dictum Hungerbrunn / qui quando decreſcit

creſcit

creſcit, gravem annonam; quando exareſcit, diram famem portendit.

Idem *Delrius* ibidem ait, in Monaſteriis non raro accidere, ut in templis, ubi ſedilia ſua habent Religioſi, morituri trunco capite conſpiciantur. Sæpe etiam in Curiis obſervatum eſt, ut Senatore aliquo morituro, fragor juxta ſedile eius, in quo ſedere in Senatu ſolet, audiatur, aut pulvinar dejiciatur, aut penſile ſedile antea elevatum reperiatur demiſſum, aut aliud futuræ mortis ſignum notetur. Hoc in Curia Bambergenſi ordinarium eſſe dicitur, & hoc ipſo anno, quo hæc ſcribo, contigiſſe. Idem in Eccleſiis quibusdam Cathedralibus & Collegiatis circa Canonicorum ſedilia accidit. Portenta varia mortem aliquorum præcurrentia.

Joſephus lib. 6. ſigna ac prodigia referens, quæ Hieroſolymitanum exitium anteceſſerunt, inter alia hæc habet: *Sidus ſupra urbem fuit rhomphææ non abſimile, & Cometa toto anno perſeverans. Die Azymorum, octavâ Aprilis, horâ noctis nonâ, cùm populus conveniſſet, tantum lumen circa templum & altare emicuit, ut dies clara eſſe videretur; quod per dimidium horæ perduravit. Eodem feſto bos ad ſacrificium perducta, agnum in medio templo peperit. Porta orientalis interior ærea, & firma, quæ ſub veſperam ægrè à viginti viris claudi poterat, vectibus fulta ferro vinctis, & altiſſimos habens demiſſos in limen, quòd è perpetuo ac ſolido lapide fuit, horâ noctis ſextâ ſponte aperta eſt. Templi cuſtodes propero curſu rem nuntiarunt duci; qui cùm aſcendiſſet, vix eam claudere potuit. Poſt feſtum Azymorum, viceſimâ primâ Maij, ſpectrum divinum fide majus viſum eſt. Ante ſolis occaſum per omnem in ambitum regionem in aëre viſi currus, phalanges armatæ exſilientes è nubibus, ambientes urbem. Die feſto Pentecoſtes, de nocte Sacerdotes in interius Sacrarium de more progreſſi ad miniſteria ſacra, primùm motum & ſonitum perceperunt; tum vox frequens audita: abeamus hinc. Et quod terribilius eſt, Jeſus quidam filius Ananiæ ruſticus, quatuor annis ante bellum, ſummâ urbis pace & felicitate, cùm ad feſtum veniſſet, quia moris eſt, ut omnes tabernacula DEO faciant, derepentè in templo exclamare cœpit: Vox ab Ortu, vox ab Occaſu, vox à quatuor Ventis, vox ſuper Hieroſolyma* Portenta excidium Jeroſolymitarum præcedentia.

 ma

ma & templum, vox ſuper ſponſos & ſponſas, vox ſuper univerſum populum. Hoc interdiu & noctu per omnes angiportus circumibat vociferans. Cùm à viris aliquot illuſtribus flagris cæſus eſt, ille neque quidquam pro ſe dixit, neque privatim ad cædentes, ſed easdem quas priùs voces clamare pergebat. Ductus à Magiſtratibus ad Præſidem, flagellis usque ad oſſa ſectus, neque ſupplex fuit, neque collacrymatus eſt, ſed voce quàm maximè miſerabili ad ſingula verbera reſpondebat: Væ, væ Hieroſolymis. Albino interrogante, qui præſes erat, quis eſſet, unde domo, cur iſta loqueretur; ad poſtulata nihil reſpondit, ſed complorare urbem ac lamentari non deſtitit, donec Albinus eum inſaniæ damnans abſolvit. Ille autem belli tempore neque quenquam civium adiit, neque viſus eſt loqui, ſed de die quaſi preces meditans lamentabatur: Væ, Væ Hieroſolymis. Neque alicui eorum, à quibus vapulabat quotidie, quidquam imprecabatur; neque bene precabatur iis, à quibus cibum accipiebat, unum autem ad omnes aſperi ominis reſponſum, maximè diebus feſtis, exclamabat, idque per ſeptem annos, & quinque menſes, neque vox eius hebetata eſt, neque labefacta; donec urbe obſeſſâ videns omnia re compleri, quievit. Circumiens enim in muris, Væ, Væ rurſus urbi, & populo & templo, enixè vociferabatur: Ut autem addidit: Væ, Væ etiam mihi; lapis è catapulta miſſus, eum percuſſum ſubitò oppreſſit, animamq; emiſit omnia illa infauſta murmurantem. Hæc ſi quis reputaverit, inveniet DEUM curare homines, & omni ratione iis ſalutis viam aperire: qui tamen præ amentia & malitia voluntaria pereunt.

§. II. Alia ſigna atque portenta ex Antiquis, aliquorum mortem, bella, clades, aliosque triſtes eventus præcurrentia.

Portenta varia ex antiquis.

ANtiqui, Græci præcipuè ac Romani, adeò religioſi vel meliùs ſuperſtitioſi fuêre in obſervandis ac interpretandis portentis, prodigiis, oſtentis, & quibuscunque ſignis, bella, clades, eventus infauſtos, hominum interitum præeuntibus, ut meritò ſuſpecta alicui videri queant, quæ libris ea de re commiſerunt. Quoniam tamen indubitatum videtur, non minùs antiquis, quàm noſtris ac

ac Patrum noſtrorum temporibus, ſimilia eveniſſe ſigna; nefas fuerit omnia in dubium vocare. Ex innumeris igitur quæ *Bulengerus* longo ordine recenſet libro de Prodigiis, pauca excerpam.

Lucanus lib. I. Belli Pharſal. ait, ante bellum civile Cæſaris & Pompei, de nocte ſtellas ignitas viſas, in aëre ignes, & faces volantes, ſidera crinita, & comata, tonitrua die ſereno, jacula ignea, lampades, caput Jovis Latialis de cœlo ictum, ſtellas deciduas de die, defectionem Lunæ plenæ. Ita enim canit:

Spes ſaltem trepidas mentes levet addita fati
Peioris manifeſta fides, ſuperique minaces
Prodigiis terras implerunt, æthera, pontum,
Ignota obſcuræ viderunt ſidera noctes,
Ardentemque polum flammis, cœloque volantes
Obliquas per inane faces, crinemque timendi
Sideris, & terris mutantem regna cometen.
Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno,
Et varias ignis denſo dedit aëre formas,
Nunc jaculum longo, nunc ſparſo lumine lampas
Emicuit, cœlo tacitum ſine nubibus illis
Fulmen, & Arctois rapiens de partibus ignem
Percuſſit Latiale caput, ſtellæq; minores
Per vacuum ſolitæ noctis decurrere tempus
In medium venêre diem, cornuq; coacto
Jam Phœbe toto fratrem cùm redderet orbe
Terrarum ſubitâ percuſſa expalluit umbrâ.

Signa cladis eſſe ait *Virgilius* lib. I. Georgic. inſolitos canum latratus, dirarum avium cantus, Ætnæ incendia, voces terrificas per lucos, ſimulacra horrentia de nocte, bruta hominis voce locuta, fluviorum defectiones, terræ hiatus, ſimulacrorum lacrymas, & ſudores. Eius verba ſunt.

Tempore quanquam illo tellus quoque, & æquora Ponti,
Obſcœniq; canes, importunæq; volucres,
Signa dabant. Quoties Cyclopum efferveret in agros
Vidimus undantem ruptis fornacibus Ætnam,
Flammarumq; globos, liquefactaq; volvere ſaxa?

Armo-

Armorum ſonitum toto Germania cœlo
Audiit, inſolitis tremuerunt motibus Alpes.
Vox quoque per lucos vulgò exaudita ſilentes
Ingens, & ſimulacra modis pallentia miris
Viſa ſub obſcurum noctis, pecudes que locutæ,
Infandum. Siſtunt omnes, terræque dehiſcunt,
Et mœſtum illacrymat templis ebur, æraque ſudant.

Ante excidium Troiæ ſequentia portenta contigiſſe ſcribit *Quintus Calaber* lib. 12. *Victimæ adoleri, & ſacra uri non poterant; ignis vis extinguebatur, quaſi imber cum ſonitu deſuper rueret: fumus ſanguine lentus ſurſum ferebatur; femora & carnes omnes cadebant humi trepidantes; aræ ſponte corruebant; libationes vertebantur in ſanguinem; è ſimulacris Deûm fluebant lacrymæ; templa rigabantur tabo; ſuſpiria ex inopinato referebantur; mœnia urbis longa ſuccutiebantur, & turres ingentem ſonitum dabant, quaſi ruinam verè minarentur; vectes, repagula, & ſeræ portarum aperiebantur cum triſti clangore; dirum autem lamentabantur nocturnæ aves ſolitarium clamantes.*

Plutarchus in Pyrrho refert, *Cùm boves mactatæ eſſent, earum capita jacentia viſa ſunt linguas ſeorſim protendere, & allambere ſuum vulnus. Aquila autem, quæ in prælia cum Pyrrho ire conſueverat, evanuit. Ei mors denuntiata.* Idem in Timoleonte ait, Adranitæ nuntiatum Timoleonti, inſtante prælio *ſacra veſtibula templi ſuâ ſponte patefacta, viſam Dei haſtam ſummâ cuſpide vibrare, faciem eius largo ſudore fluere.* Idem in Coriolano, *ſudantia ſimulacra viſa, lacrymantia, & ſanguine fluentia.*

Dio lib. 43. loquens de pugna inter Cæſarem & Pompeium, ait: *Ante pugnam Mundenſem Deus cladem Pompeio clariſſimè prænuntiavit: nam & ſudores ſimulacrorum, & ſonitus in aëre exercituum, multi animalium monſtroſi partus, faces â cœli facie in occiduam partem percurrentes, quæ eo tempore per Hiſpaniam prodigia edebantur, non apertè utri minarentur exitium, ſciri poterat. Verùm aquilæ exercitus Pompeiani alas ſuas concutientes, fulminaque quæ aurea nonnulla pedibus geſtabant, projicientes, Pompeio perniciem palam prænuntiabant, ipſæq; ad Cæſarem avolabant.*

Innumera alia prodigia, portenta, atque oſtenta, cladium, inſignium mutationum, aliorumque ſiniſtrorum ſucceſſuum prænuntia, enumerat ex diverſis Scriptoribus *Bulengerus* loc. cit. cujusmodi ſunt, prodigioſæ eluviones, ſudores ſanguinei ſtatuarum ac ſimulacrorum, motus ſpontanei & mutationes ſitus eorundem, monſtroſi partus, androgyni, prodigioſi nuntii, voces & cantus nocturni, variæ ſpecies ſimulacrorum, bruta loquentia, procellæ, tonitrua, fulmina, nimbi, defectiones Solis ac Lunæ, ignes cœleſtes, aliaque his ſimilia; quæ omitto.

Unum addo, atrociſſimam illam peſtem, quæ paucis ab hinc annis, nimirum anno 1656. Neapolitanam urbem populoſiſſimam miſerandum in modum devaſtavit, abſumptis intra ſemeſtre temporis ſpatium trecentis ferè hominum millibus (horrendâ ſanè, & vix ab omnibus ſæculis auditâ ſtrage) anno integro & ampliùs antè luculentiſſimo prodigio fuiſſe prænuntiatam, cùm S. Franciſci Xaverii imago eâdem in urbe Neapolitana publico loco in ſumptuoſiſſimo ac ſplendiſſimo Societatis noſtræ templo, quod à ſalutifero Jesu nomine nomen habet, expoſita, ſæpe ac diu, inſpectante totâ urbis nobilitate ac populo, vultum oſtendit ſubtriſtem, & lacrymantes oculos in omnem vertit partem. Fuit prodigium ab Eminentiſſimo Archiepiſcopo Philomarino, aliisq; Viris doctiſſimis atq; integerrimis ſeveriſſimè examinatum, & ab omni fraudis ſuſpicione liberum pronuntiatum. Neſcio an ſimili prodigio lues eadem, quæ anno eodem Romanæ urbi illata eam miſerandum quoq; in modum eſt depopulata, fuerit prænuntiata An. 1655, cùm adhuc Romæ degerem, quando eiusdem S. Franciſci Xaverii imago expoſita alio in loco, fuit à multis non ſemel ſimili vultu & oculis ſpectata.

Portentum ante peſtē Neapolitanam.

Hujus anni 1661, quo hæc ſcribo, venti vehementiſſimi magnâ ubiq; per totam ferè Europam cum ſtrage graſſantes, tempeſtates maximè variis in locis Oceani exortę cum damno incredibili, tonitrua ac fulgura inſolita hyemali tempore exaudita, ſpectra aërea non uno in loco viſa, Cometa inter Delphinum & Aquilam ſpectatus; uti & ignes anno præterito, eodem die, feſto videlicet corporis Chriſti, diverſis Germaniæ locis die clarâ, & cœlo ſereno, ex aëre in terram evibrati, quid portendant, dies dabit. Mala avertat

Iconis. XXI. Fig. I. II. & III.

qui propter hominum impietatem ea minatur DEUS, & in fines pellat Thracios. Placet hîc apponere figuram & ſitum Cometæ, prout die octavo Februarii ſtyl. nov. fuit pluribus in locis obſervatus.

Iconis. XXII. Figura.

CAPUT V.

De cauſa efficiente prædictorum Portentorum.

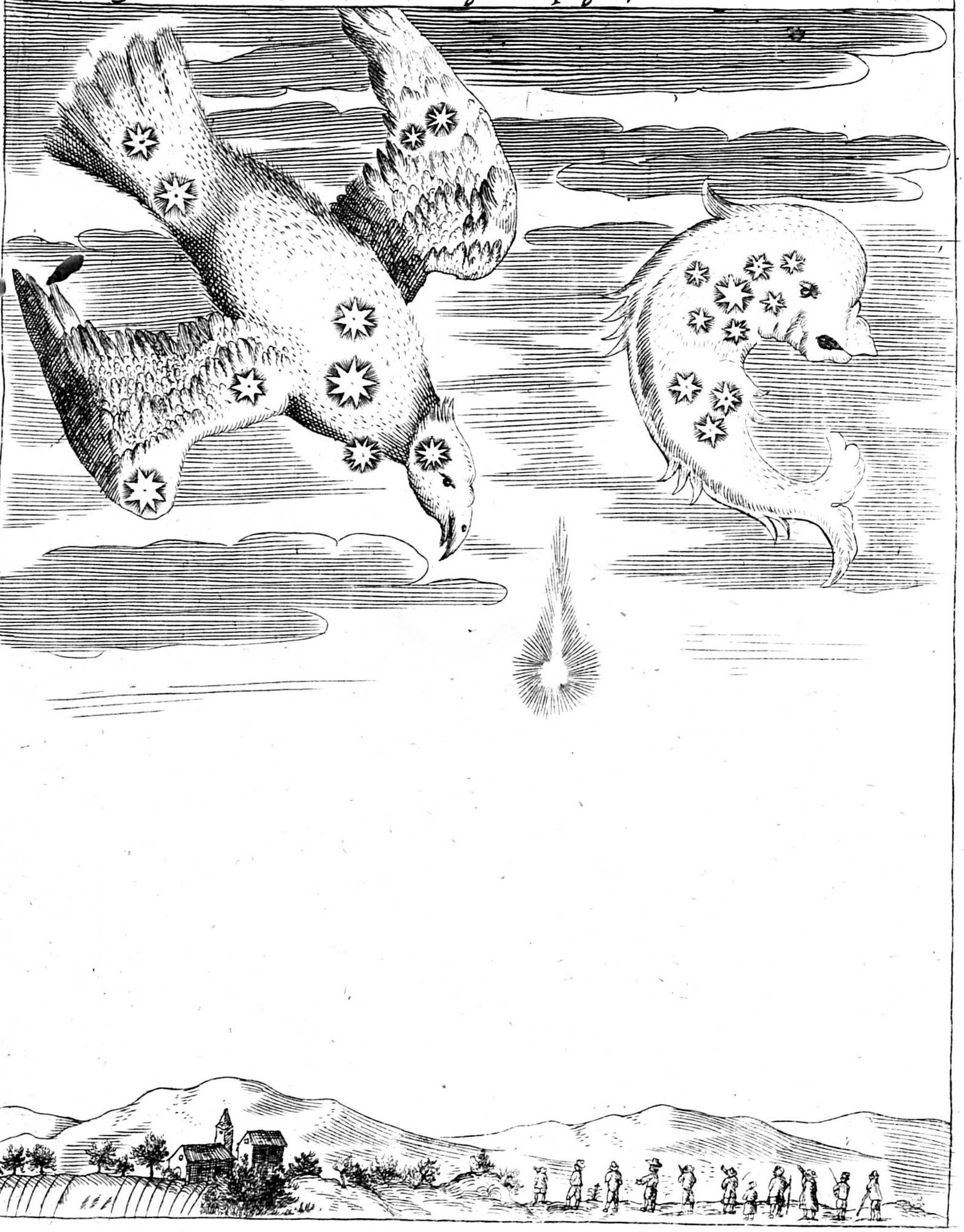
Portentorum mortem aliquorum præcurrentium cauſæ.

ENumerata hactenus portenta cùm futura præſignificent, eaque talia plerumque, quæ aut à libera hominum dependent voluntate, aut à ſolo DEO illa immittente, vel permittente; non poſſunt habere cauſam caſualem, aut naturalem neceſſariò agentem; quoniam ab his in finem prædictum ordinari nequeunt. Intellectualem ergo habeant neceſſe eſt. Patet autem per ſe, hominem, eam non eſſe, cùm pleraque ex enumeratis effectibus humanam ſuperent facultatem: conſequens ergo eſt, ab Angelis fieri, ſeu bonis, ſeu malis, idque DEI ordinatione, aut permiſſione, præmonentis homines, non bonos tantùm, ſed impios etiam, adeoque ipſos Ethnicos, ut mala impendentia vel effugere nitantur vitæ improbæ mutatione, vel ad ea æquiori animo toleranda ſe præparent. Et ea quidem portenta, quæ hominum mortem certè ac manifeſtè denuntiant, ut ſunt campanarum pulſus ſpontaneus, piſcium languor ac mors, Beatricis cadaver in latus revolutum, aliaque ſimilia, crediderim habere ſemper auctores Angelos bonos, iisque à DEO manifeſtari caſus infallibiliter impendentes. Reliqua, præſertim quæ apud Gentiles aut impios contingunt, utroslibet habere poſſunt auctores; utros verò hæc, utros illa habeant, difficilius eſſe judico, quàm ut ab homine definiatur.

Quæ futura præcognoſcant, ac prænuntiare queant Dæmones naturali ſagacitate, diximus ſuprà libro 1. & in Magia noſtra par. 4. lib. 6. Syntag. 1. cap. 3. in Criſi.

CAPUT

Iconiſmus XXII. Ponatur è regione pag. 762.

CAPUT VI.

De ſono, ſtrepitu, ac tumultibus nocturnis, mortem aliquorum portendentibus.

MOrtem aliquorum lecto decumbentium, aut etiamnum integrarum virium, ſonos quoſdam, ſtrepitus, ac præſertim nocturnos tumultus præcedere, ac præſignificare, frequens docet experientia. Hæc generali vocabulo præſagia mortis appellari poſſunt, & ſunt vel mortis propriæ, vel alienæ. De his agemus hoc capite. Afferam primò nonnulla exempla: deinde quænam illorum ſit cauſa, inquiram. De ſolis autem ſonis, nocturnis tumultibus, aliiſque ſimilibus hîc agimus.

Soni ac ſtrepitus, aliquorum mortem portendentes.

Non multis abhinc annis magnus quidam Princeps cùm morbo lethali decumberet, ſonum ſupra cubiculi tabulatum ſeu fornicem inaudiit quaſi ponderis ingẽtis in tabulatum decidentis. Cùm ſoni cauſam ab adſtandibus exquirens, nihil à quoquam auditum intellexiſſet; actum igitur de vita mea eſt, repoſuit, & animo forti atque quieto non diu pòſt adventantem mortem excepit.

Annus vix effluxit, cum è ſocietate noſtra ſacerdos vir decrepitus, & nullo præter ſenectutem morbo afflictus, ſedens in cubiculo audit ad oſtium non ſemel, ſed poſt interpolatas vices, iterum ac tertiò pulſum: at cùm nuſpiam auctorem deprehendiſſet, intellexit ad vitam ſe vocari alteram: paravit ergo ſe, & pro piorum more Sacramentis Eccleſiæ munitus, ex hac vita intra dies paucos migravit.

Alii dum morbo lethali decumbunt, deambulantem quempiam per domum audiunt: alii fores vel feneſtras aperiri, & rurſus claudi: alii aſcendere aliquid per ſcalas, ac per domum vagari.

Ludovicus Lavaterus lib. de ſpectris par. 1. cap. 17. ait, fuiſſe ſibi notum Parochum, virum honeſtum & pium, qui graſſante peſte præſciverit, ſi quis in Parœcia ſua moriturus eſſet ex peſte. *Noctu enim*, inquit, *ſupra ſuum lectum ſonitum audivit, ac ſi quis ſaccum frumento plenum ex humeris ſuper tabulatum deponeret. Hæc audiens,*

ens, dicebat: Iterum quidam mihi valedicit. Idem teſtatur, cùm in quibusdam Cœnobiis Monachi, ſervi, aut alii incidunt in lethalem morbum, noctu audire multos parari ipſis loculum, non aliter quàm poſtea ab arculariis paratur. *In pagis (pergit idem) cùm aliquis moriturus eſt, ſub veſperam, vel noctu in cœmeteriis aliquando audiuntur qui palis ſepulchrum effodiunt: poſtero die non aliter effoditur, quàm antea quidam audierant. Aliquando noctu, lucente Lunâ, viſi ſunt qui funus pro more gentis cum pompa deducerent, aut ante ædes conſiſterent, acſi aliquis efferendus eſſet. Multi ſuam imaginem ſe putant videre, vel, ut dicunt, ſuam animam. Detinentur vincti in carcere, de quibus ſumendum eſt ſupplicium: noctu, in arcibus, auditur magnus tumultus, acſi aliqui carcerem effracturi eſſent, & liberaturi captivos: accurrentes neminem vident vel audiunt ampliùs; captivi quoque nihil ſe audiviſſe affirmant.*

Idem *Lavaterus* eodem libro par. 2. cap. 16. ait, in ditione Tigurina, non multò antè quàm hæc ſcriberet, cùm quendam Præfectum itineri ſe accingentem aliquot jentaculum ſumpturi exſpectarent, viſos ſibi eſſe audire cultrum decidentem è ſuperiore tabulato hypocauſti, in quo erant, nihil tamen vidiſſe: mox cùm de oſtento inter ſe colloquerentur, iterum viſos ſibi idem audire: hoc cùm interea venienti Præfecto narrarent, tertiò cultrum decidere audiviſſe omnes: poſt diem unum aut alterum, cùm negotio confecto domum rediret Præfectus, in torrente, ſubitò imbribus aucto, equum collapſum, ac ſeſſorem miſerè periiſſe.

Non rarò ſoni ac ſtrepitus audiuntur eâ ipsâ horâ, quâ abſentes procul amici cum morte luctantur, aut ex hac vita migrant. Exempla aliquot narrat *Cardanus* lib. 15. Variet. cap. 84.

CAPUT

CAPUT VII.

De cauſa efficiente ſonorum ac tumultuum, quæ mortis ſolent eſſe indicium.

SOnos, ſtrepitus, ac tumultus mortem aliquorum præcedere, ac prænuntiare, liquet ex relatis hiſtoriis. Eos ab aliquo fieri, dubitari nequit, cùm ſui ipſorum cauſa eſſe non poſſint. Hæc vel corporea eſt, vel incorporea, quoniam præter has alia eſſe nequit. Incorporea entia ſunt DEUS, Angeli boni malique, hominum ſpiritus tam viventium quàm defunctorum. Ex his omnibus quænam ſonorum ac tumultuum prædictorum cauſa ſit, nunc inquirimus.

Sonorum ac tumultuum mortem aliquorum præcedentium cauſæ.

§. I. Non eſt DEUS, immediatè per ſe & ſolus, nec animæ ipſorum moribundorum.

AC primò quidem nec DEUM per ſe ſolum & immediatè, nec animam eorum, quorum mortem prænuntiant ſoni ac ſtrepitus, cauſam illorum eſſe, extra controverſiam eſſe debet: DEUS enim cùm aut omnia, aut ferè omnia quæ in Mundo aguntur, miniſterio cauſarum ſecundarum agat; cur dictorum ſonorum excitationem ſibi peculiariter reſervet? Et cùm anima hominis eodem tempore corpus animare, & extra corpus vagari, ac tumultus illos ciere nequeat; non eſt cur id ita fieri dicamus.

§. II. Non ſunt homunculi inter homines & beſtias medii.

SUnt qui homunciones quoſdam, medium inter bruta & homines, ſub humana tamen puſillæ admodum ſtaturæ forma, animantium genus conſtituunt, ut vidimus ſuprà lib. 1. cap. 38. Hos putant nõnulli præocultis in locis quarundam ædium latitare, ac varia nocturnis tẽporibus miniſteria in hominũ utilitatẽ peragere, quæ citato capite recenſuimus; & cùm inſtare mortẽ domeſticorũ cuipiam præſentiunt, tumultus ciere, aſſeres ſecare, componere tumbas, deducere funus, aliaque ſimilia agere, quæ hoſpites ſuos

in mortis appropinquantis cognitionem deducant. At cùm ex citato loco conſtet, homunculos illos aliud non eſſe quàm dæmones humanâ formâ veſtitos, concidit ſponte hæc opinio. Sed ut demus, eſſe in rerum natura homunciones illos, inter bruta & homines, medios, mortem tamen ægrorum lecto decumbentium præcognoſcere ac prænunciare nequeunt, cùm nec homines ipſi, qui homuncionibus illis perfectiores ſunt, id queant. Multò ergo minùs præſcient illorum obitum, qui violentâ morte, & in locis remotis ſunt perituri; quorum tamen obitus ſæpe, ut ex relatis hiſtoriis conſtat, ſimilibus ſonis ac tumultibus præſignificantur.

§. III. Non ſunt animæ defunctorum.

Spiritus hominum jam vitâ defunctorum, tam beatorum, quàm damnatorum, & pro commiſſis in vita peccatis adhuc pœnas luentium, ad vivos quandoque redire, dubium nullum eſt, ut ex dictis lib. 2. conſtat. Eosdem ipſos, præſertim primi & tertii generis ſpiritus, plurima officiorum genera apud vivos exercere, ex eodem liquet libro. Arbitrari igitur quis poſſet, dictos humanos ſpiritus ſuprà dictorum tumultuum cauſas eſſe atque autores. At quàm infirmo aut nullo fundamento, paucis oſtendo cum *Petro Thyræo Libello de nocturnis tumultibus.* Primò enim animarum poſt hanc vitam non illa propria conditio eſt, ut DEI apud homines ſint miniſtri atque internuntii, ſaltem ordinarii, aut frequenter, ſed Angelorum id officium eſt, qui *omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, miſſi in miniſterium eorum, qui hæreditatem capient ſalutis:* Spiritus autem vitâ defunctorum, vel laborum ſuorum fructus percipiunt in cœlo, vel perpetuas pœnas ſolvunt in inferno, vel temporales in loco inter cœlum infernumque medio; nec ſine ſingulari DEI providentia ac diſpenſatione, idque raró admodum, vivorum rebus adſunt. Certè cùm dives Epulo è flammis infernalibus Abrahamum peteret, ut Lazarum mitteret, qui fratres eius periculorum ac miſerandæ conditionis moneret, reſponſum tulit, Moyſen illos

habere

habere ac Prophetas, à quibus inſtruerentur. Deinde cùm tumultus hi ac ſtrepitus, de quibus loquimur, mortis appropinquantis indicia ſint, nec cognoſci à defunctorum animis ſine ſingulari DEI revelatione queant; æquum non eſt, ut DEUS damnatorum ſpiritibus id revelet; nec credibile eſt, id revelare beatorum aut purgandorum ſpiritibus, cùm ipſorum non interſit. Adhæc cum beatorum ac purgandorum animæ quandoque, permittente DEO, hominum rebus interſint, conſpectui eorum ſe exhibent, & eo habitu ſe exhibent, ut facilè dignoſcantur: at tumultuum illorum auctores nuſpiam apparent. Omitto alia, quæ in eandem rem adduci poſſent argumenta.

Thyræus libello cit. cap. 4. diſcutit, an animæ puerorum, & eorum adultorum, qui cum ſolo peccato originali, vel etiam cum veniali hinc diſceſſerunt ſine originalis peccati remedio, ideoque cœlo excluſi ſunt, dictorum tumultuum ſint auctores. Sed non eſt quòd ea in re tempus teramus, cùm non credam ullum unquam fuiſſe qui id ſibi perſuaſerit. Ad Angelicos igitur ſpiritus gradum faciamus.

§. IV. Angeli, tam boni, quàm mali, ſunt dictorum tumultuum auctores.

ANgelos eſſe auctores, ex dictis concluditur, cùm ſpiritus eſſe neceſſe ſit, & præter humanos quos excluſimus, alii præter Angelos non ſuperſint. Dubitari tamen poteſt, num boni ſint Angeli, an mali, an utrique.

Angeli ſunt auctores ſonorum ac tumultuum, mortem aliquorum præcedentium.

Thyræus lib. cit. cap. 5. loquens de nocturnis tumultibus ac terrificationibus, multis probare nititur, bonos Angelos non eſſe illorum auctores, ordinariè ſaltem (capite enim 9. fatetur, in rarioribus quibusdam caſibus bonos quoque Angelos id ſibi officii aſſumere.) Rationem adſignat, *primò*, quòd ſi finis dictorum tumultuum ac terrificationum eſt, ut mortis homines admoneantur, opus non ſit tot tumultibus, tanto ſtrepitu, tam funeſtâ pompæ funebris exhibitione, aliisque ſexcentis modis, cùm multò facilioribus modis id præſtare queant. *Secundò*, quòd certum

certum ex eo ſtrepitu argumentum ſubſecuturæ mortis peti non poſſit, cùm ſæpe mors non ſequatur. *Tertiò*, quòd tametſi detur eſſe certiſſima mortis ſigna, neſciatur tamen cuius mortem in domo & familia aliqua integra portendant, ac proinde fruſtra ab Angelis ob dictum finem excitarentur. *Quartò*, quòd aliquando etiam aliis in locis, ubi, quorum mortem prænotant, non ſunt, ut in dominorum prædiis, ii ſtrepitus contingant; quibus proinde abſentes non monentur, ut ad mortem ſe præparent. *Quintò*, quòd ſæpe eo ipſo tempore, quo animam moribundi exhalant, contingunt; non ergo fiunt ab Angelis bonis hoc fine, ut homines ad mortem ſe præparent. *Sextò*, quia etiam ſceleſtiſſimorum hominum, imò & infidelium mortem præcedunt, qui tamen indigni ſunt ut ab Angelis bonis de inſtante morte moneantur. *Septimò*, quòd nulla ſuppetat ratio cur DEUS bonis Angelis id muneris demandet, & quòd nulla huius muneris iiſdem commiſſi mentio fiat in Scriptura ſacra, & Patribus. *Octavò*, quòd non pauca levitatis argumenta cum iis tumultibus ſunt conjuncta, quæ nefas fuerit bonis Angelis tribuere.

Ex his concludit Thyræus, ſolos malos ſpiritus auctores eſſe dictorum tumultuum; quod capite 6. confirmare nonnullis rationibus nititur, ut; quòd id poſſint, quòd præſentes ſint iis locis in quibus fiunt, quòd ex naturalibus ſignis probabiliter colligant moribundos morituros, quòd percupidi ſint hominibus moleſtias exhibere, quod lucrum inde aliquod ſperent &c. Capite deinde 7. ſtatuit, tumultus ſive terrificationes mortis prænuntias excitari à dæmonibus inferioris ordinis, & qui extra inferni carceres in variis ſublunaris Mundi locis degunt. Rationem præcipuam adſignat hanc, quòd levioris momenti res ſint, & indignæ ad quas ſublimiores Spiritus ſeſe demittant. Octavo capite ſtatuit, ab illis inferiorum ordinum dæmonibus excitari dictos tumultus, qui ſingulorum hominum quaſi proprii ſunt, & qui Dii domeſtici ſive Lares olim vocabantur, à nobis autem in lib. 1. deſcripti fuêre ſub nomine virunculorum, & à Germanis Hänſemännlein appellantur.

Ego exiſtimo I. Angelos tam bonos, quàm malos, dictorum hactenus ſonorum ac tumultuum eſſe auctores & cauſas. II. Difficile tamen eſſe, ſtatuere in omnibus caſibus, utri illorum ſint cauſa, bonine, an mali. III. Nocturnorum tumultuum ac terrificationum, præſertim inſolentiorum, auctores eſſe dæmones; minùs inſolentium, ut ſunt caſus ponderum, pulſus & apertio portarum, aliique ſimiles, ſi proborum mortem præcedunt, probabilius eſt ſolos bonos Angelos eſſe auctores; ſi improborum, tam bonos quàm malos. Ratio *primi* eſt, quia effectus dictorum ſonorum ſæpe optimus eſt, præparatio videlicet ad felicem mortem; quem effectum ſecuturum eſſe cùm non lateat dæmones, ob diuturnam experientiam eius rei, non eſt credibile, illos, utpote humani generis hoſtes infenſiſſimos, velle eum procurare, aut ut ſequatur, occaſionem præbere. Bonis ergo Angelis tunc adſcribendus eſt & ſonus, & ſoni effectus. Ratio *ſecundi* eſt, *1.* quia utrique efficere illos poſſunt. 2. quia boni Angeli, maximè tutelares, non bonos tantùm, ſed impios etiam ad bonum excitant. 3. quia dæmones quoque ad bonum quandoque excitant homines, quamvis alio fine nobis occulto, ut ex dictis lib. *1.* patet, maximè cap. de dæmonibus familiaribus. Contingere ergo poteſt, ut ea, quæ bonis tribuuntur Angelis, à malis ſint profecta; & quæ malis adſcribimus, orta ſint à bonis. Ratio *tertii*, quia nocturni tumultus ac terrificationes ad ſolum terrorem incutiendum hominibus videntur inſtituti; ergo non à bonis, ſed à malis proficiſcuntur Angelis. E contrario verò minùs inſolentes ſoni, ſolùm eò dirigi videntur, ut homines mortis appropinquantis conſcii, ſalutari timore concutiantur, ſeque ad illam piè obeundam præparent; ergo ſi probis exhibentur, à bonis Angelis proficiſci eſt credibile; ſi improbis, ab alterutris.

Poſſe porrò dæmones quoque vel certò, vel probabiliter ſaltem, præcognoſcere mortem hominum, tam naturalem, quàm violentam ab extrinſeco inferendam, patet ex dictis lib. *1.* de cognitione Angelorum ac Dæmonum.

Neque eſt neceſſarium, ut corpora priùs aſſumant Angeli vel Dæmones, quàm ſonos ac ſtrepitus excitent, cùm id facere queant etiam ſine corporibus aſſumptis, ut ex eodem libro 1. conſtat.

Atque hæc ſufficiant de Portentis, ac de tota prima parte Phyſicæ noſtræ Curioſæ; cætera quæ deſunt, dabimus parte ſecunda ſequenti, & in Opuſculo de Origine fontium ac fluminum.

FINIS PARTIS PRIMÆ PHYSICÆ CURIOSÆ.

13145
LEEL (4)

G

Histor. Mundi

Gasparis Schotti

Physica Curiosa

Pars Prima.

2101